

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

PLAN ZAGOSPODAROWANIA

PRZESTRZENNEGO

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Załącznik Nr 1

do Uchwały Nr XLV / 530 / 10

Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego

z dnia 19 października 2010 r.

**REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

SZCZECIN październik 2010

Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego – **Władysław Husejko**

Opracowanie wykonane przez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego pod kierunkiem dyrektora **Stanisława Dendewicza**.

Zespół:

generalni projektanci:	Leszek Jastrzębski Tomasz Zieliński
główni projektanci:	Mieczysław Jaszczyk Małgorzata Oyarce-Yuzzelli Magdalena Racinowska-Ratajska Bogusława Rożyńska Jerzy Urban Michał Urbański
starszy projektant:	Justyna Strzyżewska
starsi asystenci i asystenci:	Leszek Chojnacki Marta Czerniejewska Katarzyna Henschke-Ozga Mirosław Izdebski Tomasz Jaksina Natalia Korwin-Piotrowska Maciej Kurkiewicz Robert Kurowiak Anna Machowska-Naściuk Irena Skrzyszowska-Jaksina Jan Smutek Marek Wiśniewski Lilli Wolny
Korekta:	dr Piotr Krupiński

Współpraca merytoryczna:

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego:

Władysław Husejko
Witold Jabłoński
Jan Krawczuk
Marek Hok
dr Wojciech Drożdż

Pracownicy Urzędu Marszałkowskiego:

Mariusz Adamski
Marcin Bandosz
Jacek Baraniecki
Cezary Bestydzński
Antoni Bielak
Krzysztof Faliński
Damian Greś
Krzysztof Kozakowski
Zygmunt Kozłowski
Ewa Litwin
Tomasz Mańkowski
Maciej Patynowski
Witold Pulkowski
Jadwiga Rajkiewicz
Jerzy Ruszała
Dorota Rybarska-Jarosz
Katarzyna Samolyk
Anna Smentek
Irena Wawreszuk
Krzysztof Żarna

Pracownicy wybranych instytucji i urzędów działających na terenie województwa zachodniopomorskiego:

Andrzej Borowiec - Urząd Morski w Szczecinie
Bogdan Krawczyk - Zachodniopomorski Zarząd Dróg
Wojewódzkich w Koszalinie
dr Andrzej Kreft - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
w Szczecinie
dr Przemysław Łagodzki - Regionalna Dyrekcja Ochrony Śro-
dowiska w Szczecinie
Krzysztof Michalski - Biuro Planowania Przestrzennego Miasta
Szczecina
Mariusz Mierzwa - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Auto-
strad w Szczecinie
Anna Nawacka-Górzeńska - Biuro Planowania Przestrzennego
Miasta Szczecina
Andrzej Szczodry - Zastępca Prezydenta Miasta Świnoujścia

Ekspertyzy i opracowania wykonane na potrzeby projektu zmiany planu:

1. **Prof. dr hab. Krzysztof Ryszard Borówka**; Uwarunkowania geomorfologiczne województwa zachodniopomorskiego, Warunki hydrograficzne województwa zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, Szczecin 2006.
2. **Prof. dr hab. Czesław Koźmiński, prof. dr hab. Bożena Michalska, prof. dr hab. Małgorzata Czarnecka**; Klimat województwa zachodniopomorskiego; Akademia Rolnicza w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński; Szczecin 2007.
3. **Zbigniew Polewka**; Charakterystyka gleb województwa zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, Szczecin 2007.
4. **Oddział Pomorski Państwowego Instytutu Geologicznego** pod kierunkiem dr. Andrzeja Piotrowskiego; Waloryzacja zasobów wód podziemnych i złóż surowców mineralnych oraz kwalifikacja geozagrożeń na obszarze województwa zachodniopomorskiego – materiały dla potrzeb opracowania ekofizjograficznego do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego woj. zachodniopomorskiego; niepublikowane, Szczecin 2008.
5. **Dr hab. prof. US Wojciech Downar, dr hab. prof. US Piotr Niedzielski, Małgorzata Smolska**; Analiza sektora usług w województwie zachodniopomorskim; Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego; materiał niepublikowany; Szczecin 2009.
6. **Prof. dr hab. Jacek Szlachta, prof. dr hab. Janusz Zaleski**; Bariery i stimulatory rozwoju Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego; materiał niepublikowany, Szczecin 2009.
7. **Dr inż. Dorota Dybkowska-Stefek, dr inż. Małgorzata Pluta**; Opracowanie hydrograficzno-hydrologiczne województwa zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, Szczecin 2009.
8. **Jerzy Tokarski**; Przyrodnicze uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, Szczecin 2009.
9. **Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie** pod kierunkiem Cezarego Nowakowskiego; Dziedzictwo i krajobraz kulturowy – projekt ochrony (aktualizacja); Dobra kultury współczesnej pod redakcją M. Gwiazdowskiej i A. Hamberg-Federowicz; materiał niepublikowany, Szczecin 2009.
10. **Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie** pod kierunkiem Damiana Spieczyńskiego; Waloryzacja przyrodnicza województwa zachodniopomorskiego – t. I-VI; materiały niepublikowane, Szczecin 2010.
11. **Prof. dr hab. Ryszard K. Borówka, prof. dr hab. Stanisław J. Musielak**; Uzupełnienie opracowania fizjograficznego do Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego województwa zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, Szczecin 2010
12. **Dr Dariusz Dziechciarz, Tadeusz Szczygieł**; Obszary wiejskie i rolnictwo województwa zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, Szczecin 2010.
13. **Dr hab. inż. prof. UG Tomasz Parteka**, Koreferat do projektu zmiany „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego”; materiał niepublikowany, czerwiec 2010.
14. **Prof. dr hab. Marek Dutkowski**, Koreferat do projektu zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego; materiał niepublikowany, lipiec 2010.
15. **Dr inż. arch. Maciej Borsa**, Główne tezy koreferatu do projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego – materiał dla członków Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej przy Marszałku Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie; niepublikowany, lipiec 2010.

SPIS TREŚCI

I	WSTĘP	9
1.1.	CEL I ROLA PLANU	9
1.2.	PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PLANU	10
1.3.	ZAKRES OPRACOWANIA	10
1.4.	KOMPETENCJE SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA W DZIEDZINIE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO	11
1.5.	PRZEBIEG PRAC NAD PLANEM	12
II	UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	14
2.1.	WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE W POLSCE I W EUROPIE.....	14
A.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	18
2.2.	PROCESY INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ	18
2.3.	PRZESTRZEŃ WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO W KRAJOWYCH DOKUMENTACH STRATEGICZNYCH	20
2.3.1.	Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 i Narodowa Strategia Spójności 2007-2013	20
2.3.2.	Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.....	21
2.4.	POWIĄZANIA Z OBSZARAMI SĄSIADUJĄCYMI	30
B.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	33
2.5.	STRATEGIE I PROGRAMY WOJEWÓDZKIE.....	33
2.6.	ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	35
2.6.1.	Ogólna charakterystyka środowiska przyrodniczego.....	35
2.6.2.	Krajobraz	36
2.6.3.	Klimat.....	37
2.6.4.	Wody	38
2.6.5.	Gleby	41
2.6.6.	Lasy	41
2.6.7.	Kopaliny	42
2.6.8.	Obszary chronione.....	46
2.6.9.	Stan jakościowy i zagrożenia środowiska	50
2.7.	LUDNOŚĆ	54
2.7.1.	Migracje.....	54
2.7.2.	Przyrost naturalny.....	55
2.7.3.	Struktura ludności według płci i wieku.....	56
2.7.4.	Prognoza demograficzna.....	57
2.8.	SIEĆ OSADNICZA	58
2.9.	DZIEDZICTWO KULTUROWE I ŁĄD PRZESTRZENNY	61
2.9.1.	Krajobraz kulturowy województwa.....	61
2.9.2.	Elementy dziedzictwa kulturowego decydujące o cechach krajobrazu zachodniopomorskiego	61
2.9.3.	Dobra kultury współczesnej	67
2.9.4.	Łąd przestrzenny	69
2.10.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	70
2.10.1.	Zasoby mieszkaniowe.....	70
2.10.2.	Szkolnictwo.....	73
2.10.3.	Ochrona zdrowia	75
2.10.4.	Uzdrowiska	78
2.11.	GOSPODARKA	80
2.11.1.	Przestrzenne uwarunkowania działalności gospodarczej	82
2.11.2.	Rynek pracy	85
2.11.3.	Usługi	89
2.11.4.	Przemysł	92
2.11.5.	Gospodarka morska	97
2.11.6.	Rolnictwo.....	104
2.11.7.	Gospodarka leśna.....	110
2.11.8.	Turystyka	110
2.12.	INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA	119
2.12.1.	Dostępność transportowa województwa	121
2.12.2.	Transport publiczny	122
2.12.3.	Infrastruktura drogowa.....	123

2.12.4.	Infrastruktura kolejowa.....	127
2.12.5.	Transport morski	129
2.12.6.	Transport wodny śródlądowy	131
2.12.7.	Transport lotniczy.....	131
2.12.8.	Transport intermodalny (kombinowany).....	133
2.13.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	135
2.13.1.	Elektroenergetyka.....	135
2.13.2.	Gazownictwo i paliwa płynne	136
2.13.3.	Ciepłownictwo	137
2.13.4.	Odnawialne źródła energii	137
2.13.5.	Telekomunikacja i teleinformatyka	142
2.13.6.	Gospodarka wodno-ściekowa.....	147
2.13.7.	Ochrona przed powodzią	152
2.13.8.	Gospodarka odpadami	153
2.14.	OBSZARY PROBLEMOWE.....	158
2.14.1.	Ludnościowe obszary problemowe.....	158
2.14.2.	Aglomeracyjne obszary problemowe.....	158
2.14.3.	Infrastrukturalne obszary problemowe	159
2.15.	SZCZECIŃSKI OBSZAR FUNKCJONALNY	160
2.15.1.	Szczeciński obszar funkcjonalny w przestrzeni krajowej i europejskiej	161
2.15.2.	Delimitacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego.....	162
2.15.3.	Środowisko przyrodnicze i krajobraz	162
2.15.4.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna i sieć osadnicza	164
2.15.5.	Ludność i warunki życia	166
2.15.6.	Uwarunkowania gospodarcze.....	170
2.15.7.	Powiązania komunikacyjne.....	173
2.15.8.	Infrastruktura techniczna.....	175
2.15.9.	Predyspozycje i bariery rozwoju funkcji metropolitalnych.....	178
2.16.	OBSZARY WIEJSKIE	179
2.16.1.	Ludność wiejska.....	179
2.16.2.	Infrastruktura techniczna na obszarach wiejskich.....	181
2.16.3.	Przedsiębiorczość i wielofunkcyjny rozwój	183
2.16.4.	Rolnicze strefy funkcjonalno-przestrzenne.....	185
2.16.5.	Rozwój lokalny	187
2.17.	INFRASTRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA; TERENY ZAMKNIĘTE.....	189
2.17.1.	Infrastruktura bezpieczeństwa państwa.....	189
2.17.2.	Tereny zamknięte i ich strefy ochronne	191
2.18.	PREDYSPOZYCJE I BARIERY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA	192

III KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO ORAZ DZIAŁANIA SŁUŻĄCE ICH REALIZACJI193

3.1.	WIZJA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA	193
3.2.	STRATEGICZNE CELE I ZASADY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA	195
3.3.	CELE I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA	196
3.3.1.	Ukształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa zachodniopomorskiego..	197
3.3.2.	Wzmacnianie powiązań zewnętrznych województwa	198
3.3.3.	Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego	199
3.3.4.	Rozwój potencjału demograficznego.....	204
3.3.5.	Przekształcenia sieci osadniczej.....	205
3.3.6.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu	207
3.3.7.	Rozwój infrastruktury społecznej	217
3.3.8.	Wzrost gospodarczy.....	219
3.3.9.	Rozbudowa infrastruktury transportowej	223
3.3.10.	Rozbudowa infrastruktury technicznej, rozwój odnawialnych źródeł energii i usług elektronicznych	231
3.3.11.	Likwidacja problemów rozwojowych na obszarach problemowych.....	240
3.3.12.	Metropolizacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego.....	241
3.3.13.	Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.....	248
3.3.14.	Rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa państwa.....	249

IV NARZĘDZIA REALIZACJI ZADAŃ OKREŚLONYCH W PLANIE251

4.1.	PRZENIESIENIE USTALEŃ PLANU NA SZCZEBEL LOKALNY	251
4.2.	INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	251
4.2.1.	Zadania rządowe.....	251
4.2.2.	Zadania wojewódzkie	265
4.3.	REKOMENDACJE DO KRAJOWEJ I REGIONALNEJ POLITYKI PRZESTRZENNEJ	285
4.3.1.	Wnioski dla polityki przestrzennej państwa.....	285
4.3.2.	Wnioski dla polityki przestrzennej w województwie.....	287
4.3.3.	Wnioski dla polityki przestrzennej w regionach sąsiednich.....	289
4.4.	INNE NARZĘDZIA REALIZACJI ZADAŃ	290
4.5.	MONITORING ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA	292

SPIS TABEL

Tabela 1.	Województwo zachodniopomorskie na tle Polski i regionów ościennych (wybrane dane)	17
Tabela 2.	Europejskie i krajowe priorytety planowania przestrzennego na obszarze województwa zachodniopomorskiego.....	28
Tabela 3.	Struktura użytkowania ziemi	36
Tabela 4.	Charakterystyka krain klimatycznych w województwie zachodniopomorskim.....	37
Tabela 5.	Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych gleby.....	41
Tabela 6.	Wybrane złoża kopalin	42
Tabela 7.	Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.....	48
Tabela 8.	Specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000	48
Tabela 9.	Ludność miejska według województw.....	58
Tabela 10.	Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje w 2007 r. w %.....	72
Tabela 11.	Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim w latach 2003-2007	73
Tabela 12.	Odsetek szkół dla dzieci i młodzieży wyposażonych w komputery (bez szkół specjalnych).....	73
Tabela 13.	Stopa bezrobocia w powiatach w latach 2004-2009 (w %)	87
Tabela 14.	Gospodarka morska w województwach nadmorskich (2008 r.).....	97
Tabela 15.	Działalność portów morskich w województwie zachodniopomorskim w 2008 r.....	98
Tabela 16.	Zmiany w użytkowaniu gruntów w latach 1989-2008.....	104
Tabela 17.	Podstawowe dane o stanie, ruchu naturalnym i migracji ludności wiejskiej w województwie zachodniopomorskim (2008 r.).....	180
Tabela 18.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 1999 i 2008.....	184
Tabela 19.	Ogólna charakterystyka rolniczych stref funkcjonalno-przestrzennych na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego* (2008 r.).....	187
Tabela 20.	Wskaźniki monitoringu	293

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Podział administracyjny województwa zachodniopomorskiego.....	15
Rysunek 2. Model równoważenia rozwoju Polski	22
Rysunek 3. Hierarchia obowiązujących dokumentów planowania przestrzennego	35
Rysunek 4. Średnioroczne odpływy jednostkowe w zlewniach rzek województwa zachodniopomorskiego wyznaczone dla lat 1981-2000	38
Rysunek 5. Rozkład gęstości sieci rzecznej oraz rozkład jeziorności	39
Rysunek 6. Migracje międzywojewódzkie województwa zachodniopomorskiego w latach 2000-2007.....	54
Rysunek 7. Przyrost naturalny w województwie zachodniopomorskim łącznie w latach 1998-2007.....	55
Rysunek 8. Przyczyny zmian liczby ludności w latach 1998-2007.....	55
Rysunek 9. Struktura wieku ludności województwa w 2007 r.	56
Rysunek 10. Prognoza demograficzna do roku 2030.....	57
Rysunek 11. Sieć miast w województwie zachodniopomorskim.....	59
Rysunek 12. Powierzchnia użytkowa mieszkań (2008 r.).....	71
Rysunek 13. Mieszkania oddane do użytku w latach 2003-2007	72
Rysunek 14. Szpitale ogólne w województwie zachodniopomorskim (2008 r.).....	75
Rysunek 15. Ratownictwo medyczne w województwie zachodniopomorskim.....	77
Rysunek 16. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wg województw w zł (2007 r.).....	80
Rysunek 17. Produkt krajowy brutto wg podregionów (2007 r.).....	81
Rysunek 18. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 1000 mieszkańców w gminach (2008 r.).....	84
Rysunek 19. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w powiatach (dane średnioroczne z lat 2004-2008).....	85
Rysunek 20. Struktura zatrudnienia wg sektorów ekonomicznych i powiatów (2008 r.).....	86
Rysunek 21. Wskaźnik bezrobocia w gminach (2009 r.)	88
Rysunek 22. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwach w latach 2004-2009	89
Rysunek 23. Struktura usług.....	90
Rysunek 24. Struktura zatrudnienia w przemyśle (2008 r.).....	92
Rysunek 25. Produkcja sprzedana przemysłu wg powiatów w mln zł (2008 r.).....	93
Rysunek 26. Lokalizacja produkcji przemysłowej.....	94
Rysunek 27. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	105
Rysunek 28. Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)	106
Rysunek 29. Rozmieszczenie ferm drobiu i trzody chlewnej wymagających pozwolenia zintegrowanego (2008 r.)	108
Rysunek 30. Strefy turystyczne i intensywność ruchu turystycznego.....	112
Rysunek 31. Obiekty i miejsca noclegowe turystyki w gminach (2008 r.)	115
Rysunek 32. Miejsca noclegowe całoroczne i sezonowe wg województw (2008 r.).....	116
Rysunek 33. Klasyfikacja techniczna sieci drogowej (czerwiec 2010)	125
Rysunek 34. Prognoza natężenia ruchu w roku 2015.....	126
Rysunek 35. Autostrady morskie.....	130
Rysunek 36. Odnawialne źródła energii (2010 r.)	138
Rysunek 37. Odnawialne źródła energii – potencjał wiatru	139
Rysunek 38. Odnawialne źródła energii – potencjał geotermii.....	140
Rysunek 39. Odnawialne źródła energii – rozkład usłonecznienia	141
Rysunek 40. Internet w gospodarstwach domowych	142
Rysunek 41. Dostęp i korzystanie z Internetu w województwach (2009 r.).....	143
Rysunek 42. Wybrane cechy informatyzacji szkół* w województwie zachodniopomorskim.....	143
Rysunek 43. Wybrane cechy informatyzacji przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego	144
Rysunek 44. Lokalizacja węzłów dostępowych oraz logicznych tras światłowodowych sieci telekomunikacyjnych	145
Rysunek 45. Obszary o największej i najmniejszej aktywności operatorów ostatniej mili	146
Rysunek 46. Zaopatrzenie w wodę	149
Rysunek 47. Oczyszczalnie ścieków.....	151
Rysunek 48. Gospodarka odpadami.....	155
Rysunek 49. Szczeciński obszar funkcjonalny	161
Rysunek 50. Formy ochrony przyrody w szczecińskim obszarze funkcjonalnym.....	163
Rysunek 51. Zmiana liczby ludności w gminach w latach 1998-2007.....	166
Rysunek 52. Zmiana liczby ludności w Szczecinie w latach 2001-2009 wg osiedli.....	166
Rysunek 53. Kierunki emigracji mieszkańców Szczecina w latach 2004-2007	167

Rysunek 54. Szacunkowa liczba dojeżdżających do pracy w Szczecinie	168
Rysunek 55. Szkolnictwo podstawowe	169
Rysunek 56. Zatrudnienie w sektorach gospodarki w szczecińskim obszarze funkcjonalnym i w subregionie metropolitalnym.....	171
Rysunek 57. Parki przemysłowe i specjalne strefy ekonomiczne w szczecińskim obszarze funkcjonalnym	171
Rysunek 58. Mieszkańcy korzystający z instalacji wodociągowej na obszarach wiejskich w % ogółu ludności (2008 r.).....	182
Rysunek 59. Mieszkańcy korzystający z instalacji kanalizacyjnej na obszarach wiejskich w % ogółu ludności (2008 r.).....	183
Rysunek 60. Rolnicze strefy funkcjonalno-przestrzenne na obszarach wiejskich	186
Rysunek 61. Klasyfikacja gmin wg przeciętnej wartości wskaźnika rozwoju wspólnot terytorialnych w latach 2002-2008.....	188

SPIS MAP

Mapa nr 1.	Województwo zachodniopomorskie w przestrzeni europejskiej
Mapa nr 2.	Kierunki powiązań województwa zachodniopomorskiego w otoczeniu europejskim i krajowym
Mapa nr 3.	Użytkowanie terenu i zasoby naturalne
Mapa nr 4.	Jednostki krajobrazowe na tle mapy geomorfologicznej
Mapa nr 5.	Krainy klimatyczne (wg Cz. Koźmińskiego 2007)
Mapa nr 6.	Podział hydrograficzny
Mapa nr 7.	Hydrogeologia
Mapa nr 8.	Struktura glebowo-rolnicza
Mapa nr 9.	Lasy
Mapa nr 10.	Obszary ochrony przyrody
Mapa nr 11.	Ochrona środowiska przyrodniczego
Mapa nr 12.	Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego
Mapa nr 13.	Sieć osadnicza i jej dostępność
Mapa nr 14.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna
Mapa nr 15.	Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków (1)
Mapa nr 16.	Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków (2)
Mapa nr 17.	Dziedzictwo i krajobraz kulturowy
Mapa nr 18.	Gospodarka
Mapa nr 19.	Gospodarka morska
Mapa nr 20.	Istniejące Zagospodarowanie turystyczne
Mapa nr 21.	Układ przestrzenny tras i szlaków rowerowych
Mapa nr 22.	Rozwój turystyki
Mapa nr 23.	Infrastruktura transportowa – układ drogowy
Mapa nr 24.	Infrastruktura transportowa – kolejowa, lotnicza, morska i żegluga śródlądowej
Mapa nr 25.	Infrastruktura transportowa – żegluga morska i śródlądowa
Mapa nr 26.	Elektroenergetyka
Mapa nr 27.	Gazownictwo
Mapa nr 28.	Odnawialne źródła energii – ograniczenia rozwoju energetyki wiatrowej
Mapa nr 29.	Ochrona przeciwpowodziowa
Mapa nr 30.	Obszary problemowe
Mapa nr 31.	Obszary i obiekty ochrony przyrody – szczeciński obszar funkcjonalny
Mapa nr 32.	Transgraniczny system przyrodniczych obszarów prawnie chronionych
Mapa nr 33.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna – szczeciński obszar funkcjonalny
Mapa nr 34.	Struktura policentryczna Szczecina
Mapa nr 35.	Struktura sieci osadniczej i kierunki jej powiązań – szczeciński obszar funkcjonalny
Mapa nr 36.	Elektroenergetyka – konflikty przestrzenne w Szczecinie
Mapa nr 37.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zadania rządowe
Mapa nr 38A.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zadania wojewódzkie
Mapa nr 38B.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zadania wojewódzkie
Mapa nr 38C.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zadania wojewódzkie

ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY

Mapa w skali 1:100 000 – KIERUNKI ROZWOJU

I WSTĘP

Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego ma na celu dostosowanie głównego dokumentu planistycznego województwa do nowych uwarunkowań prawnych, politycznych i społeczno-ekonomicznych, które zaistniały od momentu uchwalenia pierwszej edycji tego dokumentu w roku 2002, i jest realizacją wniosków wynikających z okresowej oceny planu dokonanej przez samorząd województwa w roku 2006.

W sferze prawnej podstawową zmianą, wymagającą uwzględnienia w planowaniu przestrzennym, jest wejście w życie ustawy z 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zmiana planu jest również konsekwencją przemian politycznych i społeczno-ekonomicznych, które dokonały się w Polsce i w Europie w pierwszej dekadzie XXI wieku, zwłaszcza w wyniku przystąpienia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego, do Unii Europejskiej i do strefy Schengen i zakończenia procesu transformacji ustrojowej oraz przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, który wystąpił po roku 2000. Zakres i dynamika tych zmian i spowodowanych przez nie uwarunkowań rozwoju wywołały potrzebę dostosowania krajowych i regionalnych strategii rozwoju, a w konsekwencji i narzędzi kształtowania ładu przestrzennego, do nowych warunków.

1.1. Cel i rola planu

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego ma trzy zasadnicze cele:

- dostarczenie informacji o województwie, zwłaszcza o jego uwarunkowaniach przestrzennych i kierunkach rozwoju w tej dziedzinie,
- kształtowanie polityki przestrzennej w województwie, zgodnej ze strategią rozwoju kraju, strategią rozwoju województwa i innymi dokumentami strategicznymi i programowymi,
- koordynację elementów planowania rozwoju wynikających ze zobowiązań międzynarodowych, planowania krajowego, regionalnego i lokalnego.

Realizując te cele plan zagospodarowania przestrzennego województwa określa:

- uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z obowiązujących przepisów prawa, położenia województwa w przestrzeni krajowej i europejskiej oraz z krajowych i europejskich strategii i programów rozwoju,
- uwarunkowania wewnętrzne, wynikające ze strategii i programów wojewódzkich, stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego i potrzeb jego ochrony, stanu zagospodarowania przestrzeni oraz rozwoju społeczno-gospodarczego województwa,
- kierunki i działania służące realizacji strategicznych celów rozwoju województwa, z uwzględnieniem zadań o znaczeniu ponadlokalnym o zasięgu krajowym i wojewódzkim,
- narzędzia realizacji planu, w tym rekomendacje do krajowej i regionalnej polityki przestrzennej oraz system monitoringu.

Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego i stanowi podstawowe narzędzie koordynacji różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni, a jednocześnie służy przestrzennej konkretyzacji celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa i w innych dokumentach programowych.

Plan łączy planowanie krajowe z planowaniem miejscowym i formułuje propozycje do koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planu zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich i projektów międzynarodowych o charakterze planistycznym. Z drugiej strony stanowi podstawę do formułowania regionalnych wniosków do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ich oceny pod kątem realizacji celów regionalnych. Samorządom lokalnym i inwestorom plan dostarcza informacji, jakie dobre praktyki powinni stosować w gospodarowaniu przestrzenią.

Plan formułuje cele gospodarowania przestrzenią województwa i zasady jej kształtowania oraz określa kierunki polityki przestrzennej w długiej perspektywie. Stanowi podstawę do konstruowania programów operacyjnych rozwoju województwa.

Plan nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza uprawnień gmin w zakresie planowania miejscowego; nie stanowi też podstawy prawnej wydawania decyzji administracyjnych. Jest jednak aktem kierownictwa wewnętrznego – wiąże organy i jednostki organizacyjne samorządu województwa oraz inne organy w zakresie dokonanych z nimi uzgodnień.

1.2. Podstawy prawne opracowania planu

Podstawą prawną opracowania planu są ustawy:

- o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. (Dz.U. z 2001 r. nr 142 poz.1590 z późn. zm.),
- o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. nr 80, poz.717 z późn. zm.).

Niniejszy plan został opracowany jako realizacja uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego nr XXVIII/332/06 z dnia 27 marca 2006 r., zmienionej uchwałą nr V/57/07 z dnia 24 kwietnia 2007 r., o przystąpieniu do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego.

1.3. Zakres opracowania

Zakres przestrzenny

Plan obejmuje obszar województwa zachodniopomorskiego w granicach administracyjnych określonych ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. nr 96 poz.603 z późn. zm.) z uwzględnieniem powiązań z obszarami przyległymi oraz przestrzenią krajową i europejską.

Plan uwzględnia powiązania obszaru województwa z obszarami morskimi Rzeczypospolitej Polskiej, o ile mają one wpływ na kształtowanie przestrzeni na terytorium województwa zachodniopomorskiego (obszary ochrony środowiska, farmy wiatrowe na wodach morskich, infrastruktura transportowa morska i podmorska itp.). Problematykę sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich reguluje ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz.U. nr 32 poz.131 z późn. zm.). Plany zagospodarowania przestrzennego obszarów lądowych nie mogą zawierać ustaleń dotyczących obszarów morskich RP.

W analizach uwarunkowań uwzględniono w niezbędnym zakresie obszary sąsiadujące z województwem zachodniopomorskim, leżące poza jego granicami administracyjnymi.

Horyzont czasowy

Ze względu na ścisłe powiązanie planu ze strategią rozwoju województwa zachodniopomorskiego przyjęto taki sam horyzont czasowy dla obu dokumentów – rok 2020.

Potrzeba wcześniejszej aktualizacji planu może wystąpić w przypadku:

- istotnej zmiany uwarunkowań i tendencji rozwojowych (zewnętrznych lub wewnętrznych),
- nieprzewidzianych konfliktów przestrzennych o charakterze ponadlokalnym,
- zmiany dokumentów strategicznych, zwłaszcza strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego, w zakresie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego,
- zmiany przepisów prawa dotyczących planowania i zagospodarowania przestrzennego.

Zakres przedmiotowy

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym stanowi, że w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się w szczególności (art.39 ust.3):

- podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązania komunikacyjne i infrastrukturalne, w tym kierunki powiązań transgranicznych,

- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków, jak również dóbr kultury współczesnej,
- rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania oraz obszary metropolitalne,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin.

Plan uwzględnia również zapisy obowiązującej Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju oraz przenosi na obszar województwa zachodniopomorskiego ustalenia programów rządowych dotyczące rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadregionalnym.

Integralną częścią tekstu planu są mapy w formacie A3 nr 1–38C.

Załącznikiem do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego jest mapa **KIERUNKI ROZWOJU** w skali 1:100 000.

1.4. Kompetencje samorządu województwa w dziedzinie planowania przestrzennego

Podstawy prawne

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na szczeblu regionalnym należy do zadań samorządu województwa. Stanowią o tym wymienione w rozdz. 1.2. ustawy: o samorządzie województwa oraz o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustawa o samorządzie województwa zobowiązuje samorząd do określenia strategii rozwoju województwa uwzględniającej w szczególności następujące cele:

- pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej,
- pobudzanie aktywności gospodarczej,
- podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa,
- zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
- kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Strategia rozwoju województwa jest realizowana przez regionalne programy operacyjne oraz inne instrumenty prawne i finansowe.

W ustawie wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim w zakresie zagospodarowania przestrzennego wymienione jest wprost wśród dziedzin, które należą do obowiązków samorządu województwa. Jednakże również inne wymienione w tym ustępie dziedziny, takie jak ochrona zabytków i opieka nad zabytkami, modernizacja terenów wiejskich, ochrona środowiska, gospodarka wodna i ochrona przeciwpowodziowa, transport zbiorowy i drogi publiczne, kultura fizyczna i turystyka, znajdują bezpośrednie lub pośrednie odzwierciedlenie w planowaniu przestrzennym.

Szczegółowe kompetencje organów samorządu terytorialnego

Organem samorządu województwa, do którego kompetencji należy uchwalanie strategii rozwoju województwa i planu zagospodarowania przestrzennego, jest sejmik województwa.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym precyzuje zadania samorządu województwa w zakresie planowania przestrzennego. Podstawą działań jednostek samorządu terytorialnego i organów administracji rządowej w tej dziedzinie jest ład przestrzenny i zrównoważony rozwój. Ustawa stanowi m.in., że:

- kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej w województwie, w tym uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego województwa, należy do zadań samorządu województwa,
- organy samorządu województwa sporządzają plan zagospodarowania przestrzennego województwa, prowadzą analizy i studia oraz opracowują koncepcje i programy, odnoszące się do obszarów i problemów zagospodarowania przestrzennego, odpowiednio do potrzeb i celów podejmowanych w tym zakresie prac,
- sejmik województwa podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego województwa, którą realizuje marszałek województwa, a następnie sejmik uchwała plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega okresowej ocenie przez zarząd województwa, co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku, a następnie wyniki przeglądu zarząd przedstawia sejmikowi województwa.

Ustawa przewiduje, że w kwestii sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego marszałek województwa kolejno:

- ogłasza w prasie ogólnopolskiej oraz przez obwieszczenie w urzędach gmin, starostwach powiatowych, urzędzie marszałkowskim i urzędzie wojewódzkim podjęcie uchwały o przystąpieniu do sporządzania planu, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących planu, nie krótszy niż 3 miesiące od dnia ogłoszenia;
- zawiadamia na piśmie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania planu instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania planu;
- rozpatruje wnioski dotyczące planu;
- sporządza projekt planu zagospodarowania przestrzennego województwa wraz z prognozą oddziaływania na środowisko;
- uzyskuje od wojewódzkiej komisji urbanistyczno-architektonicznej opinię o projekcie planu;
- występuje o opinię o projekcie planu do właściwych instytucji i organów, a także do wojewody, zarządów powiatów, wójtów, burmistrzów gmin i prezydentów miast położonych na terenie województwa oraz rządowych i samorządowych organów administracji publicznej na terenach przyległych do granic województwa oraz uzgadnia projekt z organami określonymi w przepisach odrębnych;
- przedstawia projekt planu ministrowi właściwemu do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej w celu stwierdzenia jego zgodności z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju i programami rządowymi, o których mowa w art.48 ust.1;
- przedstawia projekt planu sejmikowi województwa do uchwalenia.

1.5. Przebieg prac nad planem

W marcu 2006 r. Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, spełniając wymóg zawarty w art.45 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dokonał okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa, uchwalonego w 2002 roku. We wnioskach końcowych dokumentu zawarte zostało stwierdzenie o zdezaktualizowaniu się ustaleń planu w niektórych dziedzinach, tak w zakresie uwarunkowań rozwoju województwa, jak i kierunków polityki regionalnej. Uznano, że potrzebna jest zmiana obowiązującego planu.

27 marca 2006 r. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego przyjął uchwałę nr XXVIII/332/06 o przystąpieniu do sporządzenia zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wraz z planem zagospodarowania przestrzennego szczecińskiego obszaru funkcjonalnego.

24 kwietnia 2007 r. Sejmik uchwałą nr V/57/07 zmienił §1 wcześniej podjętej uchwały, który otrzymał brzmienie: „Przystępuje się do opracowania zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, uchwalonego Uchwałą nr XXXII/334/02 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 26 czerwca 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 60 poz.1357)”.

Ogłoszenia o przystąpieniu do zmiany planu ukazały się w prasie lokalnej („Kurier Szczeciński”, „Głos Koszaliński”) i ogólnopolskiej („Gazeta Wyborcza”). Obwieszczenia o przystąpieniu do zmiany planu zostały wysłane do urzędów gmin, starostw, Urzędu Wojewódzkiego i poszczególnych departamentów

Urzędu Marszałkowskiego, a zawiadomienia do instytucji i organów właściwych do uzgadniania i opiniowania planu. Ostateczny termin składania wniosków do planu wyznaczono na 30 października 2007 r.

Po zebraniu wniosków Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w 2008 r. sformułowało wstępne założenia planu, harmonogram realizacji prac oraz przygotowało pierwszą część dokumentu obejmującą podstawy prawne zmiany planu i zewnętrzne uwarunkowania sytuacji województwa zachodniopomorskiego. Jednocześnie RBGP przystąpiło do opracowania części diagnostycznej planu.

W związku z dużą ilością materiałów podlegających opracowaniu oraz potrzebą przyspieszenia prac nad planem jesienią 2009 r. RBGP przystąpiło do opracowania Koncepcji zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego. Koncepcja nie była dokumentem planistycznym, lecz propozycją planistyczną w zakresie sformułowania uwarunkowań, diagnozy stanu i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa.

W opracowaniu Koncepcji pomocne były ekspertyzy, zlecone ekspertom zewnętrznym w II i IV kwartale 2009 r. Spis ekspertyz znajduje się w niniejszym dokumencie.

W styczniu 2010 r. Koncepcja została rozesłana do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, instytucji funkcjonujących w strukturach samorządowych województwa, urzędów administracji państwowej, zarządów województw sąsiadujących z województwem zachodniopomorskim oraz przedstawiona Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej. Wymienione instytucje zgłosiły uwagi, które zostały uwzględnione w kolejnych wersjach dokumentu.

19 lutego 2010 r. Koncepcja została przedstawiona Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego do akceptacji, a 16 marca – Sejmikowi Województwa, który przyjął ją do wiadomości.

Uwarunkowania, diagnoza i kierunki zagospodarowania przestrzennego zawarte w Koncepcji zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego były podstawą przygotowania projektu zmiany planu. Prace nad planem, przy udziale ekspertów z zewnątrz, odbywały się w kwietniu, maju i czerwcu 2010 r.

17 czerwca 2010 r. przedstawiony został projekt prognozy oddziaływania na środowisko projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego.

12 lipca 2010 r. projekt planu został przekazany Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej do zaopiniowania i 3 sierpnia 2010 uzyskał jej pozytywną opinię.

10 sierpnia 2010 r. projekt planu został przedstawiony Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego i po uzyskaniu jego pozytywnej opinii skierowany do dalszego procesowania, mającego na celu uzyskanie wymaganych prawem uzgodnień i opinii.

11 sierpnia 2010 r. Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego ogłosił o przyjęciu przez Zarząd Województwa i o udostępnieniu do wglądu projektu zmiany planu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko oraz o wszczęciu postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

24 września 2010 r. zakończyła się procedura uzgadniania i opiniowania projektu zmiany planu. Projekt został uzgodniony przez 15 upoważnionych organów i instytucji. Opinie i uwagi zgłosiło także ponad 60 samorządów terytorialnych i innych instytucji. W miarę możliwości wzięte zostały pod uwagę i uwzględnione także opinie, które wpłynęły po wyznaczonym terminie.

5 października 2010 r. Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego przyjął projekt zmiany planu i skierował go do Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego celem uchwalenia.

Plan jest efektem współpracy Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego i Urzędu Marszałkowskiego, Wojewody Zachodniopomorskiego wraz z administracją zespoloną i niezespoloną, powiatów i gmin, z ich bezpośrednim udziałem bądź w drodze konsultacji oraz przyjętego systemu opiniodawczego.

II UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

2.1. Województwo zachodniopomorskie w Polsce i w Europie

Województwo zachodniopomorskie powstało 1 stycznia 1999 r. w wyniku połączenia województw szczecińskiego i koszalińskiego oraz części województw gorzowskiego, pilskiego i słupskiego. Stolicą województwa jest Szczecin.

Powierzchnia województwa zachodniopomorskiego wynosi 22 892 km², liczba ludności 1 692,9 tys. osób (2008 r.). Zachodniopomorskie jest piątym pod względem wielkości województwem w Polsce (7,3% powierzchni kraju i 4,5% ludności). Gęstość zaludnienia wynosi 74 osoby na 1 km², przy średniej krajowej 124. Liczba ludności województwa stopniowo spada.

Północną granicę województwa zachodniopomorskiego stanowi Morze Bałtyckie; odcinek granicy morskiej liczy 184,9 km. Na wschodzie województwo zachodniopomorskie graniczy z województwem pomorskim (190,9 km), na południu z wielkopolskim (197,4 km) i lubuskim (216,9 km), na zachodzie z Republiką Federalną Niemiec (188,9 km).

Na obszarze województwa zachodniopomorskiego znajdują się morskie wody wewnętrzne, do których należą: część Zalewu Szczecińskiego ze Świną, Dziwną i Zalewem Kamieńskim, część Jeziora Nowowarpieńskiego oraz rzeka Odra pomiędzy Zalewem Szczecińskim a wodami portu Szczecin. W odróżnieniu od morza terytorialnego objęte są one podstawowym podziałem administracyjnym.

Województwo dzieli się na 21 powiatów (w tym 3 grodzkie) i 114 gmin (11 miejskich, 51 miejsko-wiejskich i 52 wiejskie). W województwie znajdują się 63 miasta i 3 120 wsi.

Województwo zachodniopomorskie leży blisko południowych brzegów Szwecji. Odległość w linii prostej między Świnoujściem a Ystad w Szwecji wynosi 90 mil morskich (168 km).

Krajobraz województwa zachodniopomorskiego kształtują równoleżnikowe pasma wysoczyzn morenowych oraz prostopadła do nich dolina Odry. Najwyższe wzniesienie, w gminie Biały Bór, liczy 247 m n.p.m.; najniżej położony punkt znajduje się w gminie Stepnica, –3 m p.p.m.

Środowisko przyrodnicze charakteryzuje się dużą powierzchnią wód śródlądowych, które zajmują 5,7% powierzchni województwa. Do największych jezior, o powierzchni ponad 1000 ha, należą: Dąbie, Miedwie, Jamno, Drawskie, Wielimie, Bukowo i Nowowarpieńskie. Koncentracja jezior występuje w pasie przebiegającym przez środek województwa z zachodu na wschód oraz, w mniejszym stopniu, w pasie nadmorskim. Największymi rzekami są: Odra, Rega, Drawa, Parsęta, Ina, Gwda i Wieprza. Odra, Ina i rzeki uchodzące do morza powodują okresowe zagrożenia powodzią. Województwo należy też do najbardziej zalesionych w kraju – lasy zajmują 35% jego powierzchni. Najsilniej zalesione są powiaty wałecki, drawski, szczecinecki, koszaliński i myśliborski, zaś najsłabiej powiat pyrzycki.

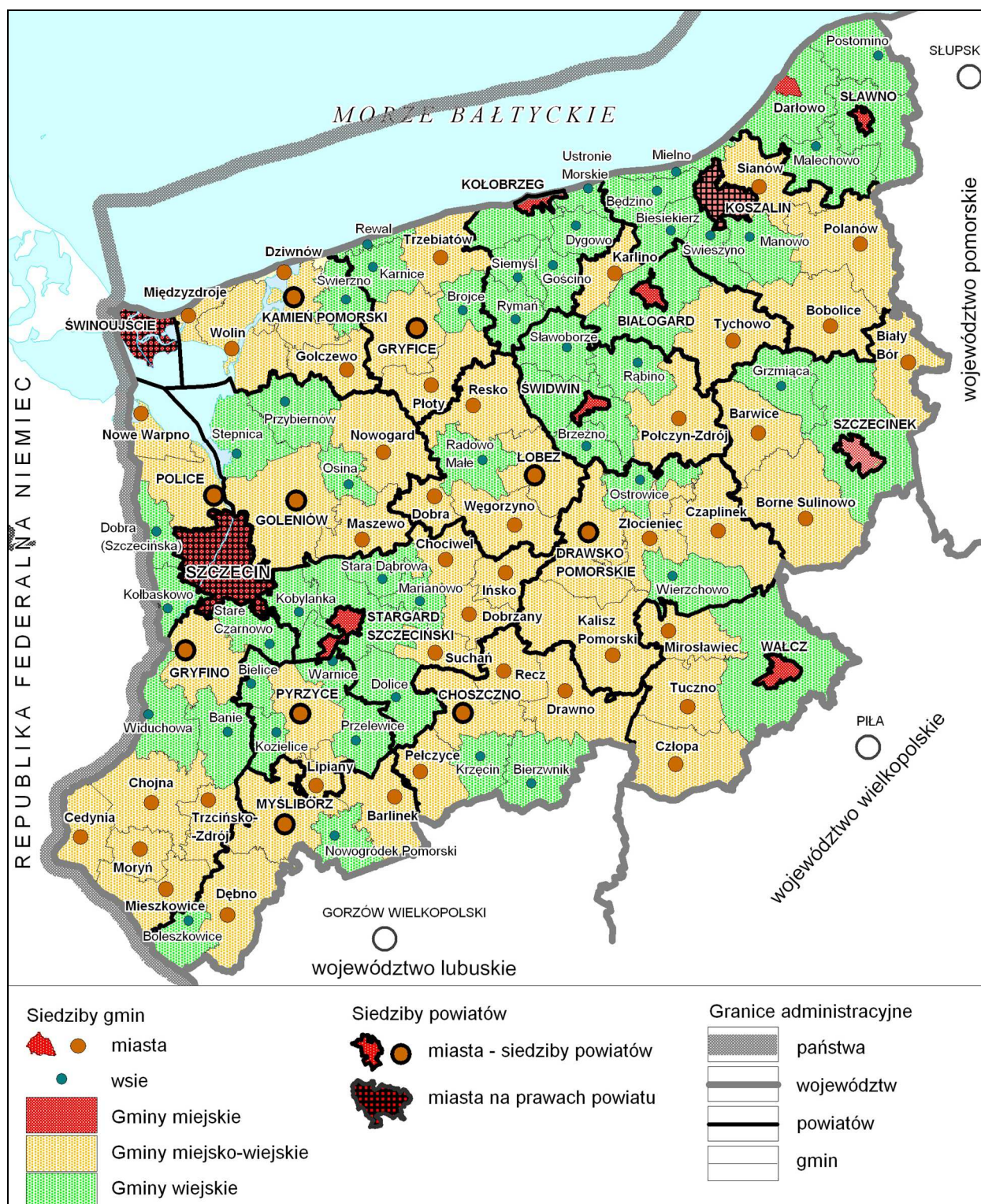
W województwie występują złoża ropy naftowej i gazu (powiat myśliborski i pas powiatów w północnej części województwa), torfu, kruszyw budowlanych, kredy i wód leczniczych. Województwo leży na złożach wód geotermalnych, przebiegających szerokim pasem z północno-zachodu na południowy wschód.

Obszary chronione należące do krajowego systemu obszarów chronionych oraz do obszarów Natura 2000 zajmują 47% powierzchni województwa. Formy ochrony przyrody charakteryzują się silnie zróżnicowanym reżimem ochronnym. W województwie znajdują się dwa parki narodowe: Woliński i Drawieński (częściowo także w województwach lubuskim i wielkopolskim). Poza ochroną prawną znajdują się jeszcze inne obszary cenne i wrażliwe przyrodniczo.

Na uwagę zasługuje dziedzictwo kulturowe Pomorza Zachodniego: duża liczba zabytków, w większości o średniowiecznej metryce, i charakterystyczne dla tego regionu cechy architektury.

Rysunek 1. Podział administracyjny województwa zachodniopomorskiego

W miastach mieszka prawie 70% ogółu mieszkańców województwa. Sieć osadnicza rozmieszczona jest stosunkowo równomiernie – jest bardziej zagęszczona w sąsiedztwie dużych miast, słabo na obszarach leśnych. Cechą charakterystyczną województwa zachodniopomorskiego jest skupienie potencjału demograficznego w zachodniej i wschodniej części województwa, podczas gdy część środkowa jest słabo zaludniona. Największymi miastami województwa są (2008 r.): Szczecin (407,8 tys. mieszkańców), Koszalin (107,4 tys. mieszkańców), Stargard Szczeciński (70,2 tys. mieszkańców), Kołobrzeg (44,9 tys. mieszkańców), Świnoujście (40,9 tys. mieszkańców), Szczecinek (38,5 tys. mieszkańców). Występuje wielo-

letni trend spadku liczby mieszkańców dużych miast, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w ich otoczeniu.

Szczecin jako stolica i największe miasto województwa tworzy wraz z przyległymi gminami aglomerację i potencjalny obszar metropolitalny o zasięgu transgranicznym. Centrum mniejszej aglomeracji jest Koszalin.

W gospodarce województwa sektorami o największym znaczeniu są: usługi, transport, gospodarka morska, turystyka, przemysł oraz rolnictwo. Sektor usług dominuje w dużych miastach: Szczecinie i Koszalinie oraz w pasie nadmorskim. Głównym węzłem transportowym jest zespół portów Szczecin i Świnoujście, obsługujący w pierwszym rzędzie tranzyt przez Bałtyk na południe Polski i do Niemiec. W ujściu Odry znajduje się również port w Policach i mniejsze porty, a na wybrzeżu morskim porty w Kołobrzegu i Darłowie oraz małe porty i przystanie rybackie. W transporcie morskim rośnie udział przewozów promowych przez Bałtyk. Duży przemysł, dominujący w gospodarce województwa do końca XX w., w zasadzie uległ likwidacji; jego miejsce zajmują nowe gałęzie produkcji i nowe obszary aktywności gospodarczej. Duży i rosnący udział w gospodarce województwa ma turystyka, która rozwija się głównie w oparciu o sezonową bazę noclegową w pasie nadmorskim; znacznie słabiej wykorzystywany jest potencjał turystyczny pojezierzy. W województwie zachodniopomorskim znajduje się prawie jedna piąta krajowej liczby miejsc noclegowych. Duży i wciąż rosnący jest potencjał uzdrowiskowy województwa. W rolnictwie występuje tendencja do koncentracji produkcji roślinnej na dużych arealach i produkcji zwierzęcej w dużych fermach hodowlanych.

W województwie znajdują się 22 wyższe uczelnie – publiczne i niepubliczne – na których studiuje ponad 78 tys. studentów. Brakuje jednak innych placówek naukowych i naukowo-badawczych o zasięgu ponadregionalnym.

Ze względu na nadmorskie i przygraniczne położenie, a zwłaszcza funkcjonowanie portów w Szczecinie i Świnoujściu, szczególnie ważne są powiązanie komunikacyjne województwa z resztą Polski i z Europą. Główne połączenia wiodą na północ przez Bałtyk do Danii i Szwecji, oraz na południe do południowej i centralnej Polski, do Czech i Austrii, a także w kierunku południowo-zachodnim do Berlina. Istotne znaczenie mają powiązania komunikacyjne środkowego wybrzeża z centrum kraju oraz w kierunku wschodnim wzdłuż wybrzeża Bałtyku do Gdańska. W województwie znajduje się żeglowny odcinek Odry, mający połączenie z siecią dróg wodnych Europy zachodniej. Sieć komunikacyjna województwa ma wiele mankamentów, do których należą m.in.: brak zachodniego obejścia drogowego Szczecina, brak stałej przeprawy (tunelu) przez Świnę w Świnoujściu, brak obwodnic miast na głównych drogach, zły stan techniczny dróg niższych kategorii oraz zły stan techniczny lokalnych linii kolejowych. Portem lotniczym województwa jest lotnisko w Goleniowie, status lotnisk komunikacyjnych mogą uzyskać także lotnisko w Zegrzu Pomorskim w pobliżu Koszalina oraz sportowe lotnisko w Szczecinie Dąbiu.

Przez województwo zachodniopomorskie przebiega Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy, łączący Skandynawię, przez bałtyckie porty Ystad i Świnoujście, z Zagrzebiem i wyspą Kretą. Na obszarze korytarza znajduje się droga ekspresowa S3, równoległe do niej linie kolejowe i Odrzańska Droga Wodna. Z zachodu na wschód województwo przecina międzynarodowy szlak Via Hanseatica z Hamburga do Kłajpedy.

Większość gmin i powiatów województwa zachodniopomorskiego należy do Euroregionu Pomerania, w skład którego wchodzi też powiaty i miasta wydzielone po stronie niemieckiej oraz gminy szwedzkiego regionu Skania. W Szczecinie ma siedzibę kwatery główna Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód NATO. W województwie znajduje się poligon i instalacje wojskowe wykorzystywane przez wojsko Paktu Północnoatlantyckiego.

Wyznacznikami pozycji województwa zachodniopomorskiego w krajowej przestrzeni są:

- duże porty morskie w ujściu Odry oraz mniejsze porty na wybrzeżu Bałtyku,
- Szczecin jako potencjalna metropolia i Koszalin jako krajowy ośrodek równoważenia rozwoju Polski północno-zachodniej,
- Szczecin jako węzeł transportowy na przecięciu międzynarodowych szlaków komunikacyjnych północ-południe i wschód-zachód,
- walory przyrodnicze i leśne,
- walory turystyczne wybrzeża morskiego i pasa pojezierzy,
- przemysł, skupiony głównie w ujściu Odry, w dużym stopniu związany z gospodarką morską,
- współpraca transgraniczna z Niemcami i transbałtycka, głównie ze Szwecją.

⇒ Mapa nr 1. Województwo zachodniopomorskie w przestrzeni europejskiej

Miejsce województwa zachodniopomorskiego w przestrzeni europejskiej określają:

- położenie w Regionie Bałtyckim, na południowym wybrzeżu Bałtyku, w najbliższej odległości od brzegów Szwecji,
- duże porty morskie w ujściu Odry, stanowiące potencjalne punkty węzłowe „autostrady bałtyckiej” i zaplecze transportowe metropolii berlińskiej,
- Odrzańska Droga Wodna, należąca w dolnym odcinku do sieci europejskich dróg wodnych, wraz z portem w Szczecinie,
- obszary chronionej przyrody jako część składowa systemu ekologicznego południowego wybrzeża Bałtyku i korytarza migracji ptaków,
- walory przyrodnicze i kulturowe regionu, wykorzystywane w turystyce pobytowej i weekendowej,
- Szczecin jako stolica i centralny ośrodek historycznego Pomorza.

Tabela 1. Województwo zachodniopomorskie na tle Polski i regionów ościennych (wybrane dane)

Województwo / region	Po- wierzchnia w km ² [2008]	Ludność w tys. osób [2008]	Przyrost naturalny ludności na 1000 mieszk. [2008]	PKB na 1 mieszk. wg paryte- tu siły nabywczej UE=100 [2006]	Udział rolnictwa w warto- ści doda- nej brutto [2006]	Udział usług w wartości dodanej brutto [2006]	Udział studentów w popula- cji osób w wieku 20-24 lat [2007]	Drogi publiczne o twardej na- wierzchni na 100 km ² [2008]
POLSKA	312 683	38 116	0,9	52,3	4,3	65,6	52,2	83,6
Dolnośląskie	19 947	2 877	-0,2	56,0	2,2	59,9	73,3	91,5
Kujawsko-Pomorskie	17 972	2 068	0,6	45,7	6,2	63,5	48,9	81,3
Lubelskie	25 122	2 162	-0,7	35,3	7,0	68,2	59,3	74,9
Lubuskie	13 988	1 009	0,9	46,6	3,9	62,1	35,2	58,3
Łódzkie	18 219	2 549	-3,2	48,1	6,1	62,4	71,4	94,5
Małopolskie	15 183	3 287	1,2	45,4	2,8	66,4	77,5	149
Mazowieckie	35 558	5 204	-0,3	83,6	3,8	74,8	107,3	87,2
Opolskie	9 412	1 033	-1,0	42,1	5,3	60,9	44,4	89,3
Podkarpackie	17 845	2 100	1,3	35,8	3,1	64,0	42,1	80,9
Podlaskie	20 187	1 192	-0,7	38,4	11,6	65,0	53,9	56,3
Pomorskie	18 310	2 220	2,3	51,5	2,6	67,1	56,2	64,6
Śląskie	12 334	4 646	-1,1	55,5	1,0	59,9	54,2	164,5
Świętokrzyskie	11 710	1 273	-1,6	39,8	6,2	63,1	60,2	107,1
Warmińsko-Mazurskie	24 173	1 427	1,7	39,5	8,2	64,1	46,0	51
Wielkopolskie	29 827	3 398	1,4	55,1	7,1	59,0	64,9	87,9
Zachodniopomorskie	22 892	1 693	0,5	47,7	4,5	71,0	62,5	57,5
Berlin	892	3 432	-0,7 ¹	97,3	0,1	81,8	64,9	41,8 ²
Brandenburgia-Nordost	15 498	1 151	-3,4 ¹	75,5	2,1	72,2	31,8	42,9 ²
Brandenburgia-Südwest	13 979	1 391	-3,0 ¹	85,0	1,4	74,9		
Meklemburgia-Pomorze Przednie	23 186	1 664	-2,7 ¹	78,8	2,3	78,5	31,9	27,9 ²
Południowa Szwecja – Skania i Blankinge	2 561	1 662	2,8 ¹	155,0	1,6	70,2	79,0	136,6
Region Stołeczny Danii – Kopenhaga i Bornholm	13 968	1 307	1,1 ¹	108,8	0,2	83,5	108,0	b.d.

Przypisy w części liczbowej tabeli:

¹ Dla okresu 2003-2007 na podstawie danych Eurostatu.

² Tylko drogi ponadlokalne, bez dróg gminnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Eurostat.

A. Uwarunkowania zewnętrzne

Zewnętrzne uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego województwa to te czynniki, które, oddziałując na kształt przestrzeni regionalnej, znajdują się poza jego granicami: w Polsce lub w Europie. Czynniki te mogą mieć charakter polityczny, administracyjny, społeczny, gospodarczy, środowiskowy lub przestrzenny.

⇒ **Mapa nr 2. Kierunki powiązań województwa zachodniopomorskiego w otoczeniu europejskim i krajowym**

2.2. Procesy integracji europejskiej

Od momentu przystąpienia Polski do Wspólnot Europejskich w maju 2004 roku uwarunkowania zewnętrzne wiążą się przede wszystkim z realizacją polityk sektorowych Unii Europejskiej w dziedzinach wpływających na zagospodarowanie przestrzenne oraz współpracą międzynarodową podejmowaną przez Polskę i Województwo Zachodniopomorskie, a dotyczącą różnych aspektów kształtowania przestrzeni.

Unia Europejska nie ma przepisów normalizujących praktykę planowania przestrzennego w krajach członkowskich, jednakże przesłania dotyczące zagospodarowania przestrzennego wynikają w sposób bezpośredni lub pośredni z dyrektyw i rozporządzeń wspólnotowych, unijnych strategii oraz programów współpracy międzynarodowej państw UE.

Priorytety Unii Europejskiej

Państwa europejskie, zarówno członkowie Wspólnot Europejskich, jak i pozostające poza ich strukturami – w tym Polska – już w latach 70. ubiegłego wieku podjęły wspólne działania mające na celu wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Działania te były kontynuowane w ramach Unii Europejskiej. Dotyczyły one głównie:

- ochrony struktur ekologicznych (ECONET, Natura 2000, Europejska Konwencja Krajobrazowa, Konwencja Helsińska o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z 1974 r., Konwencja Ramsar z 1971 r. i inne),
- rozwoju i zagospodarowania przestrzennego terytorium Unii Europejskiej (studium ESDP z 1997 r., Agenda Terytorialna dla Unii Europejskiej TAEU z 2007 r.),
- rozbudowy transeuropejskich sieci transportowych (paneuropejskie korytarze transportowe, Trans-European Transport Networks),
- zrównoważonego rozwoju miast (Karta Lipska na rzecz rozwoju miast i spójności terytorialnej z 2007 r.),
- wzmocniania procesów metropolizacji i powiązań między obszarami metropolitalnymi.

Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego (ESDP), przyjęta w roku 1999, stanowiła pierwszą wieloletnią wizję rozwoju terytorium Europy. Wskazywała na potrzeby działań rozwojowych i potencjał wynikający z różnorodności geograficznej terytorium europejskiego.

Dalsze prace nad problemami planowania przestrzennego w krajach UE doprowadziły do powstania Agendy Terytorialnej Unii Europejskiej (TAUE), przyjętej przez kraje członkowskie w maju 2007 r. W dokumencie podkreśla się potrzebę dążenia do zrównoważonego rozwoju gospodarczego, tworzenia miejsc pracy oraz społecznego i ekologicznego rozwoju we wszystkich regionach UE przy jednoczesnym zapewnieniu lepszych warunków i jakości życia oraz równych szans, bez względu na miejsce zamieszkania.

Agenda rozwija cele ESDP, formułując następujące priorytety rozwoju przestrzennego Europy:

- 1) Wzmacnianie rozwoju policentryzmu i innowacyjności opartego na sieci współpracy obszarów metropolitalnych i miast.
- 2) Rozwój partnerstwa miasto-wieś.
- 3) Tworzenie klastrów konkurencyjności i innowacyjności.
- 4) Wzmacnianie i rozbudowa sieci transeuropejskich.

- 5) Wspieranie transeuropejskiego zarządzania ryzykiem z uwzględnieniem zmian klimatycznych.
- 6) Wzmacnianie struktur ekologicznych i zasobów kulturowych jako czynników rozwoju.

Kontynuacja prac nad tematem planowania przestrzennego doprowadziła do przyjęcia w październiku 2008 r. przez Komisję Europejską Zielonej Księgi, w której zwrócono uwagę na:

- problemy społeczne i ekonomiczne związane z gęstością zaludnienia (m.in. wyludnianie się obszarów wiejskich, patologie dużych miast),
 - mankamenty sieci transportowej i niedostatecznego wykorzystania bardziej ekologicznych rodzajów transportu, zwłaszcza w nowo przyjętych krajach członkowskich UE, utrudniające m.in. dostęp do usług,
 - specyficzne problemy regionów górskich, wyspiarskich, słabo zaludnionych i stref przybrzeżnych
- jako wskazane do podjęcia w praktyce planowania przestrzennego krajów członkowskich Unii Europejskiej.

Podstawowym dokumentem strategicznym w Unii Europejskiej w nadchodzącym dziesięcioleciu będzie strategia Europa 2020, która ma umożliwić odbudowę gospodarki UE po kryzysie gospodarczym, przyspieszając jednocześnie zwrot w stronę inteligentniejszej i przyjaźniejszej dla środowiska gospodarki. Strategia UE 2020 opiera się na postępie poczynionym w ramach Strategii Lizbońskiej, która koncentruje się na wzroście gospodarczym i zatrudnieniu.

Niezależnie od inicjatyw Unii Europejskiej i państw członkowskich rozwija się współpraca regionów. Rezultatem działań na tym poziomie jest inicjatywa Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego.

Województwo zachodniopomorskie omijają ustanowione na szczeblu rządów państw europejskich paneuropejskie korytarze transportowe oraz główne osie transportowe. Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy, ze Skandynawii do Grecji, jest inicjatywą sześciu regionów europejskich.

Współpraca bałtycka i transgraniczna

W Regionie Morza Bałtyckiego wyrazem tendencji, kierunków i działań na rzecz wzmacniania spójności terytorialnej są inicjatywy Unii Europejskiej (Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego) oraz państw nadbałtyckich (VASAB 2010). Zakładają one m.in. poprawę stanu ochrony środowiska morskiego, usunięcie przeszkód dla wspólnego rynku, rozwój wewnętrznych i zewnętrznych powiązań transportowych Regionu, rozwój policentryzmu i współpracy miast na tym obszarze.

Program VASAB 2010 formułuje następujące wytyczne odnoszące się do planowania przestrzennego w Regionie Morza Bałtyckiego:

- wzmacnianie współpracy miast w celu zwiększenia ich konkurencyjności w Europie,
- poprawa spójności przestrzennej w drodze rozwoju policentryzmu i współpracy miast,
- wzmacnianie powiązań miast z ich wiejskim zapleczem,
- zapewnienie odpowiedniego środowiska życia w miastach i atrakcyjnych warunków inwestowania,
- rozwój sieci transportowej, zwłaszcza rodzajów transportu przyjaznych środowisku,
- tworzenie zintegrowanego systemu intermodalnej infrastruktury transportowej,
- rozbudowa odnawialnych i proekologicznych źródeł produkcji energii,
- poprawa spójności przestrzennej, gospodarczej i społecznej Regionu w wyniku rozwoju współpracy transgranicznej,
- rozwój turystyki na terenach nadmorskich, w tym na wyspach,
- rozwój stref przybrzeżnych Bałtyku z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska z jednej i celów społeczno-gospodarczych z drugiej strony.

Jednym z rezultatów realizacji programu VASAB 2010 jest projekt Łuk Południowego Bałtyku, obejmujący swym zasięgiem większość powiatów trzech województw nadmorskich. Projekt zawiera katalog 102 inwestycji drogowych i 135 innych inwestycji infrastrukturalnych.

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego wynikające z nadgranicznego położenia województwa zachodniopomorskiego znalazły wyraz w dokumentach współpracy transgranicznej z Niemcami oraz w inicjatywach międzynarodowych, m.in. takich jak:

- Projekt TransLogis, dotyczący badań infrastruktury transportowej w czterech sąsiadujących ze sobą regionach nadbałtyckich,

- Projekt Adriatic-Baltic Landbridge (A-B Landbridge), dotyczący analizy możliwości rozwoju połączeń multimodalnych w korytarzu transportowym północ-południe między Bałtykiem i Adriatykiem (w ramach programu INTERREG IIIB CADSES),
- Projekt South-North Axis (SoNorA) na rzecz opracowania wspólnej strategii dla Europy środkowej i rozwoju infrastruktury sieci multimodalnej północ-południe (w ramach programu dla Europy środkowej),
- Baltic Gateway, projekt dotyczący lądowych połączeń transportowych portów nadbałtyckich,
- Baltic Coast, projekt dotyczący zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi,
- Współpraca Subregionalna Państw Morza Bałtyckiego (BSSSC), mająca na celu wzmocnienie współpracy regionalnej,
- HELCOM, projekt dotyczący zmniejszenia dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku i ochrony bioróżnorodności tego morza,
- Partnerstwo-Odra, wielopłaszczyznowa współpraca polskich województw i niemieckich krajów związkowych,
- Sieć Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych METREX,
- Program Niemiecko-Polskiego Obszaru Rozwoju Odra-Nysa (DPERON).

Spśród programów obejmujących zagadnienia zagospodarowania przestrzennego i dotyczących województwa zachodniopomorskiego, przygotowywanych do realizacji, wymienić należy:

- Program Ulysses, dotyczący badań obszarów transgranicznych,
- Koncepcję rozwoju przestrzennego wzdłuż granicy polsko-niemieckiej.

2.3. Przestrzeń województwa zachodniopomorskiego w krajowych dokumentach strategicznych

Część uwarunkowań zewnętrznych zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wynika z krajowych dokumentów strategicznych, planów i programów rządowych. Województwo, jego przestrzeń i kierunki rozwoju występują w tych dokumentach jako część składowa polityki regionalnej państwa. Do podstawowych dokumentów, uwzględnionych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, należą:

- Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015,
- Narodowa Strategia Spójności 2007-2013,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie,
- Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju z 2000 roku (MP z 2001 r. nr 26 poz. 432),
- Program budowy dróg krajowych na lata 2008-2012,
- Program dla Odry 2006 (Dz.U. z 2001 r. nr 98 poz.1067),
- Programy operacyjne: Infrastruktura i środowisko, Innowacyjna gospodarka, Kapitał ludzki.

2.3.1. Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 i Narodowa Strategia Spójności 2007-2013

Strategia Rozwoju Kraju to główny dokument strategiczny, przyjęty przez Radę Ministrów w listopadzie 2006 r., przedstawiający wizję Polski w roku 2015 jako kraju o wysokim poziomie i jakości życia mieszkańców oraz silnej i konkurencyjnej gospodarce, zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy. Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.

W odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego strategia zakłada, że będzie ono wspierane w działaniach zmierzających do poprawy skomunikowania transportowego Szczecina w układzie południkowym, a także z Poznaniem i Warszawą (zarówno w układzie drogowym, jak i kolejowym). Polityka regionalna będzie dążyć do zwiększenia międzynarodowej konkurencyjności zespołu portowego oraz funkcji okołoportowych, głównie usługowych, spedycyjnych i finansowych. Kontynuowane będą i rozwijane różne formy współpracy przygranicznej z Niemcami, jak również w regionie Morza Bałtyckiego. Ważnym elementem polityki regionalnej będzie wykreowanie funkcji metropolitalnych Szczecina, a także wzmocnienie potencjału akademickiego Koszalina. Istotne będzie wsparcie obszarów wiejskich oraz

działań na rzecz poprawy stanu środowiska, utrzymania wysokich walorów przyrodniczych, bazy uzdrowiskowej oraz międzynarodowej promocji turystycznej regionu. Ważnym elementem polityki regionalnej państwa będzie ochrona przeciwpowodziowa, regulacja stosunków wodnych w dorzeczu Odry i pozostałych rzek, uwzględniająca również ochronę terenów województwa przed suszą oraz przywrócenie funkcji transportowej dolnego biegu tej rzeki.

W Narodowej Strategii Spójności 2007-2013, która jest dokumentem realizacyjnym w stosunku do Strategii Rozwoju Kraju, zatwierdzonym przez Komisję Europejską, bezpośrednio do przestrzeni województwa zachodniopomorskiego można odnieść zapisy o potrzebie rozwijania powiązań w ramach sieci TEN-T, włączających Polskę w europejski system transportowy, w tym połączeń pomiędzy Europą Zachodnią a krajami bałtyckimi oraz pomiędzy krajami skandynawskimi i krajami bałtyckimi a krajami Europy środkowej i południowej. Ponadto województwa bezpośrednio dotyczyć mogą zapisy o potrzebie rozbudowy i modernizacji infrastruktury portowej w największych portach morskich i rozwoju autostrad morskich. Będzie to miało wpływ na podniesienie konkurencyjności miast nadmorskich, jako miejsc koncentracji pewnych typów działalności gospodarczej i punktów tranzytowych oraz logistycznych. Niezbędne będą także inwestycje odtwarzające infrastrukturę śródlądowych dróg wodnych, które umożliwią powstrzymanie regresu żeglugi śródlądowej.

2.3.2. Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, przyjęta przez Radę Ministrów w październiku 1999 r., a w listopadzie 2000 r. przez Sejm RP, jest podstawowym dokumentem określającym zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju. Celem rozwoju przestrzennego kraju, wskazanym w tym dokumencie, jest dynamizacja rozwoju społeczno-gospodarczego i osiągnięcie europejskich standardów życia społeczeństwa w wyniku zwiększenia konkurencyjności gospodarki przy jednoczesnym stosowaniu zasad ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego, ochrony dziedzictwa kulturowego i bezpieczeństwa państwa.

Struktury przestrzenne, odpowiadające tym celom, muszą zatem spełniać następujące warunki:

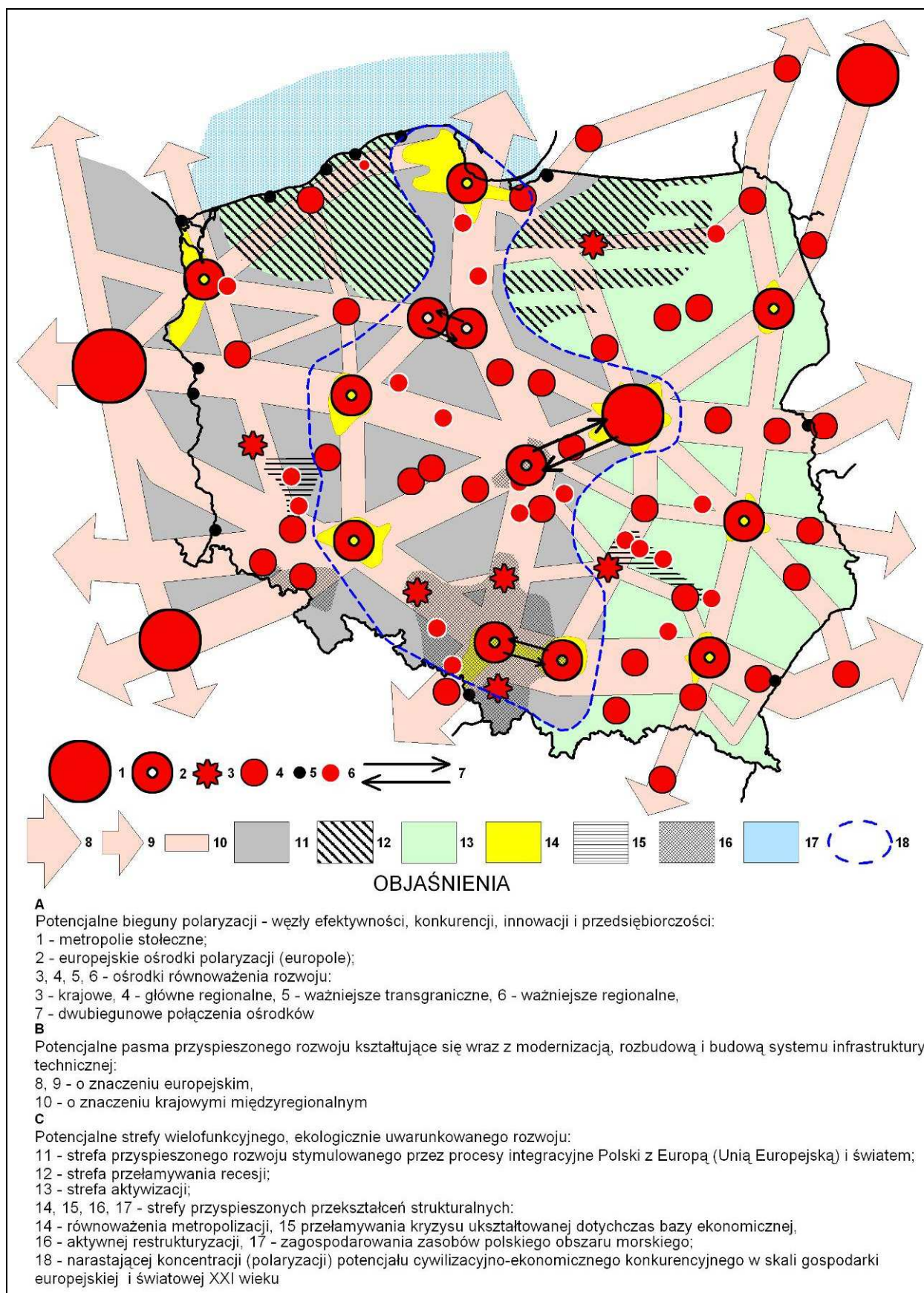
- współtworzyć europejski system gospodarki przestrzennej,
- tworzyć warunki efektywnego gospodarowania i poprawy jakości życia społeczeństwa na zróżnicowanych wewnętrznie obszarach,
- umożliwiać zapobieganie degradacji i aktywną ochronę środowiska przyrodniczego, dziedzictwa i krajobrazu kulturowego,
- zapewniać bezpieczeństwo i ochronę ludności na wypadek awarii i klęsk żywiołowych oraz w warunkach zagrożenia militarnego.

Główne kierunki polityki przestrzennej kraju w odniesieniu do województwa

Koncepcja proponuje dla całego kraju model równoważenia rozwoju, którego fundamentem są następujące działania:

- polaryzacja aktywności społeczno-ekonomicznej w węzłach efektywności, konkurencyjności, innowacji i przedsiębiorczości, którymi są duże miasta, oraz w pasmach przyspieszonego rozwoju,
- aktywne wyrównywanie dysproporcji, zarówno ukształtowanych historycznie, jak i pojawiających się w procesie rozwoju,
- kształtowanie warunków przestrzennych synergicznie przyspieszających rozwój, zgodny z parametrami europejskimi, i wykorzystujących własny potencjał regionów.

Rysunek 2. Model równoważenia rozwoju Polski

Źródło: Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.

Według zaproponowanego w koncepcji modelu kluczowymi elementami przestrzeni województwa zachodniopomorskiego są:

- potencjalne bieguny polaryzacji: europol Szczecin, ponadregionalny ośrodek równoważenia rozwoju Koszalin, ośrodek regionalny Stargard Szczeciński, transgraniczne ośrodki Świnoujście, Kołobrzeg i Darłowo,
- potencjalne pasma przyspieszonego rozwoju: o znaczeniu europejskim wzdłuż dróg krajowych (i równoległych linii kolejowych) nr 3, nr 6 i nr 10 oraz pasma o znaczeniu krajowym i ponadregionalnym wzdłuż dróg krajowych nr 11 i nr 22,
- strefy wielofunkcyjnego rozwoju: metropolizacji z ośrodkiem w Szczecinie oraz przełamywania recesji i aktywizacji w centralnej i wschodniej części województwa,
- obszar wzdłuż granicy polsko-niemieckiej wymagający restrukturyzacji społeczno-ekonomicznej oraz strefa nadmorska.

Pasma przyspieszonego rozwoju o znaczeniu europejskim, przebiegające przez województwo zachodniopomorskie, ukierunkowane są na Skandynawię i Niemcy (Berlin), a w przeciwnych kierunkach na Rosję, małe kraje nadbałtyckie, Białoruś i Czechy.

Zachodniopomorskie, jako jedno z trzech województw nadbałtyckich, graniczy z polskimi obszarami morskimi, których zasoby podlegają zagospodarowaniu.

Jednocześnie województwo zachodniopomorskie znajduje się poza zakreśloną w KPPZK strefą narastającej koncentracji potencjału cywilizacyjno-ekonomicznego, konkurencyjnego w skali gospodarki europejskiej i światowej XXI wieku, który obejmuje obszar od Gdańska na północy przez Warszawę, Łódź i Poznań w centrum oraz Wrocław, Górny Śląsk i Kraków na południu.

Uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego głównych kierunków polityki przestrzennej kraju

Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego

Istotnym zagadnieniem polityki przestrzennej jest wzmocnienie skuteczności ochrony obszarów szczególnie cennych pod względem przyrodniczym oraz wkomponowanie ich w szerszy przestrzennie i funkcjonalnie spójny system osłony ekologicznej. Polityka ekologiczna państwa przewiduje objęcie systemem obszarów chronionych 1/3 powierzchni kraju. Istotą zagospodarowania przestrzennego powinno być dostosowanie struktury oraz intensywności gospodarowania do kryteriów wynikających z walorów przyrodniczych, w powiązaniu z systemem ochrony środowiska, przyjętym w Unii Europejskiej (Natura 2000). Nieprzekraczalną granicą rozwoju rolnictwa, leśnictwa i rekreacji na obszarach objętych tym systemem powinna być naturalna pojemność przyrodnicza ekosystemów, a podstawową zasadą zagospodarowania przestrzennego – wyeliminowanie sytuacji ekologicznie konfliktowych, wynikających z rozwoju funkcji.

Sieć ECONET-POLSKA, która składa się z obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych, wyznaczonych na podstawie takich kryteriów jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość, przewiduje ochronę 46% powierzchni kraju.

W granicach województwa zachodniopomorskiego znajdują się znaczące fragmenty międzynarodowych obszarów węzłowych pod nazwą ponadregionalnych korytarzy ekologicznych: korytarz przymorski południowego Bałtyku (PL-I), korytarz rzeki Odry i Zalewu Szczecińskiego (PL-II), korytarz pradoliny pomorskiej (PL-III). Sieć ta została uzupełniona o krajowe korytarze ekologiczne obejmujące doliny rzeczne Płoni (RE-2), Iny (RE-3), Regi (RE-4), Parsęty (RE-5), Wieprzy (RE-7).

Plan województwa przewiduje wdrożenie monitoringu korytarzy ekologicznych, oraz zmian zachodzących na obszarach chronionych, opracowywanie planów ochrony dla obszarów Natura 2000.

Ochrona zasobów wodnych. Plan zawiera zapisy mające na celu zwiększenie naturalnej retencji i obejmujące ochroną doliny rzeczne, które spełniają funkcje korytarzy ekologicznych. Pośrednio odnosi się do zapisu o nieuregulowaniu rzek, proponując renaturyzację dolin rzecznych oraz przywrócenie drożności na całej ich długości przez budowę przepławek.

Plan nie określa szczególnych zasad ochrony obszarów źródłiskowych i alimentacji głębokich wód podziemnych, ponieważ tereny te są objęte innymi formami ochrony przyrody (obszary Natura 2000, rezerwaty przyrody, pomniki przyrody), umożliwiającymi realizację celów ochrony.

Ochrona przyrody a gospodarka rolna. Plan realizuje w pełni zalecenia płynące z koncepcji w kwestii niwelowania negatywnych skutków gospodarki rolnej na środowisko. Zaleca tworzenie gospodarstw eko-

logicznych, realizujących programy rolno-środowiskowe, preferuje różnorodność biologiczną w produkcji zwierzęcej.

Ochrona przyrody a gospodarka leśna. Plan przyjmuje podstawowe założenia ujęte w koncepcji, dotyczące zwiększenia lesistości oraz bioróżnorodności kompleksów leśnych. Plan zakłada stopniową przebudowę drzewostanu w celu dostosowania struktury lasu do istniejących warunków siedliskowych. Ponadto zapewnia nienaruszalność lasów ochronnych znajdujących się w granicach pasa technicznego brzegu morskiego.

Ochrona przyrody a urbanizacja. Zgodnie z założeniami koncepcji plan zagospodarowania przestrzennego województwa stara się ograniczyć nieuzasadnione rozprzestrzenianie się terenów mieszkalnych (zakaz lokalizacji zabudowy na terenach pozbawionych sieci kanalizacyjnej lub w odległości od publicznych placówek przekraczającej uznane standardy dostępności) oraz zlewania się jednostek osadniczych, które naruszają integralność korytarzy ekologicznych oraz pozbawiają mieszkańców strefy podmiejskiej dostępności do terenów atrakcyjnych przyrodniczo. Na obszarach o wysokich walorach turystycznych (wybrzeże Bałtyku) plan wprowadza ograniczenia inwestowania z zakazem zabudowy w strefie zagrożenia erozją brzegu oraz w strefie zagrożenia powodzią sztormową.

Ochrona przyrody a transport. Plan, w zgodzie z koncepcją, preferuje środki transportu przyjazne dla środowiska, zwłaszcza transport kolejowy, morski i śródlądowy. Promuje rozwój transportu intermodalnego tworząc korzystne warunki dla uruchomienia i rozwoju stałych i regularnych połączeń morsko-lądowych.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Cel sformułowany w koncepcji, który dotyczy ochrony dziedzictwa kulturowego i kształtowania struktur przestrzennych, umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem, degradacją, dewaloryzacją oraz podejmowanie działań mających na celu udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu z zastosowaniem kryteriów:

- przestrzennego oddalenia trwałych źródeł dewaloryzacji od obiektów dziedzictwa kulturowego,
- dostępności komunikacyjnej krajobrazu kulturowego w sposób eksponujący jego najwyższe wartości i walory oraz przeciwdziałający jego degradacji,
- wkomponowania obiektów dziedzictwa kulturowego narodu we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne,
- powiązania funkcjonalno-przestrzennego obiektów dziedzictwa kulturowego z krajobrazem przyrodniczym

został ujęty w planie w części dotyczącej ochrony i wyeksponowania dziedzictwa kulturowego oraz wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii (zasady lokalizacji elektrowni wiatrowych).

Ochrona dziedzictwa kulturowego przez niekonfliktogenne wkomponowywanie elementów przestrzennego zagospodarowania kraju, regionów, miast i osiedli w przestrzeń historyczną, mająca na celu kształtowanie i utrwalanie tożsamości polskiej przestrzeni w systemie europejskim, została w pełni ujęta w planie w formie określenia zasad kształtowania ładu przestrzennego i propozycji ochrony nowych obiektów zabytkowych i krajobrazu.

Kształtowanie sieci osadniczej

Hierarchia sieci osadniczej. koncepcja wskazuje na Szczecin jako potencjalny europol, którym może się on stać w dłuższym okresie, obok takich ośrodków, jak: Trójmiasto, Poznań, Kraków, Wrocław, Łódź, Katowice, Lublin, Białystok, Rzeszów oraz Bydgoszcz-Toruń.

W planie województwa Szczecin został ujęty jako ośrodek o potencjalnym znaczeniu europejskim.

Do ponadregionalnych ośrodków równoważenia rozwoju, kreowanych w strefach, które z powodu historycznie ukształtowanego opóźnienia cywilizacyjnego i recesji okresu transformacji wymagają wsparcia, koncepcja zalicza 17 miast, m.in. Koszalin. Ponadto wyróżnia 51 miast, tworzących sieć regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju, m.in. Świnoujście, Kołobrzeg, Stargard Szczeciński i Szczecinek.

W planie Koszalin zaliczono do ośrodków o znaczeniu ponadregionalnym. Z uwagi na położenie w przestrzeni Polski (największe miasto na rozległym obszarze pomiędzy Szczecinem, Trójmiastem i Poznaniem, co wiąże się ze słabą dostępnością do tych miast) oraz wskazaną w planie potrzebę integracji potencjałów Koszalina i Kołobrzegu, Koszalin stanowi potencjalny ośrodek o znaczeniu krajowym.

Do ośrodków o znaczeniu regionalnym zaliczono w planie: Świnoujście, Kołobrzeg, Stargard Szczeciński, Szczecinek oraz – na podstawie wnikliwych analiz – Wałcz.

Wielofunkcyjność ośrodków ponadregionalnych. koncepcja zwraca uwagę na potrzebę utrzymania i rozwinięcia wielofunkcyjnego charakteru ośrodków ponadregionalnych, zapewniającego pełny wachlarz

usług dla ludności nie tylko w samych miastach, lecz także na obszarach stanowiących ich zaplecza, i konieczność poprawy ich dostępności komunikacyjnej.

Relatywna łatwość i niższa kapitałochłonność, niezbędna dla pokonania występujących dotychczas barier rozwojowych tych miast oraz możliwość dalszej koncentracji kadry wykwalifikowanej, powinny stwarzać także korzystne warunki lokalizacji przedsiębiorczości. Zwartość przestrzenna, czystość funkcjonalna i małe deformacje większości struktur przestrzennych tworzą dogodne przesłanki szybszego niż w innych ogniwach systemu osadniczego osiągnięcia kryteriów ładu przestrzennego.

W planie znajdują się zalecenia programu dla małych i średnich miast, takie jak: wspieranie mieszkalnictwa społecznego i komunalnego, wspieranie innowacyjnej gospodarki (biznes oparty o popyt pozalokalny, e-biznes), rozwój usług publicznych w celu wsparcia funkcji miejskich i poprawy obsługi ludności. Plan wskazuje również na konieczność integracji miast, ich potencjałów, rynków pracy oraz obsługi w dziedzinie komplementarnych usług. Szczegółowe znaczenie ma zaproponowany układ sześciu miast w strefie centralnej (Drawsko Pomorskie, Złocieniec, Czaplinek, Połczyn-Zdrój, Świdwin, Łobez). Zwraca się uwagę na poprawę powiązań tych miast względem siebie oraz z ośrodkami regionalnymi i ponadregionalnymi.

Problemy rozwojowe. Koncepcja zauważa fakt, że najgłębszy regres występuje w Polsce północnej, której obszary wiejskie zdominowane były w przeszłości przez państwowe rolnictwo. Strefa ta, zwłaszcza słabo skomunikowane z resztą kraju Pomorze Środkowe, wymaga silnego impulsu rozwojowego, przede wszystkim w postaci programów publicznych obejmujących infrastrukturę transportową oraz ochronę środowiska. Takie działania umożliwiłyby rozwój wiejskiej sieci osadniczej i trwałe zagospodarowanie ziemi byłych pegeerów przez gospodarstwa rodzinne.

W planie obszar ten, obejmujący środkowo-wschodnią część województwa, został wyznaczony jako problemowy, wymagający specjalnych działań.

Infrastruktura społeczna

Koncepcja nie wskazuje konkretnych inwestycji czy ustaleń na obszarze województwa zachodniopomorskiego, lecz ogólne zasady odnoszące się do infrastruktury społecznej:

- dążenia do dynamizacji polskiej przestrzeni w europejskim systemie konkurencji, innowacyjności i efektywności przez kształtowanie warunków przestrzennych ułatwiających dostępność polskich i zagranicznych podmiotów gospodarczych do systemów infrastruktury technicznej i społecznej o standardach europejskich,
- kompleksową modernizację obszarów wiejskich, m.in. przez rozbudowę infrastruktury technicznej i społecznej.

Koncepcja zwraca uwagę na wzmocnienie ośrodków równoważenia rozwoju, tak aby mogły lepiej zaspokajać popyt społeczny na wyżej zorganizowane usługi, infrastrukturę biznesu, kulturę, naukę, opiekę zdrowotną i handel, wskazując, że osiągnięcie tego celu możliwe jest przez modernizację i rozbudowę infrastruktury społecznej i technicznej. Utrzymanie i rozwinięcie wielofunkcyjnego charakteru ośrodków ponadregionalnych i regionalnych wymagać będzie poprawy dostępności komunikacyjnej.

W odpowiedzi na to plan stawia za cel rozwój infrastruktury społecznej, w tym poprawy standardu zasobów mieszkaniowych, rozwój ilościowy i jakościowy szkolnictwa oraz sfery naukowo-badawczej (wskazując konkretne lokalizacje, zależne od roli ośrodków, przypisanej im w sieci osadniczej), poprawę dostępności do usług medycznych, ochrony zdrowia i ratownictwa medycznego. Zwraca uwagę na wspieranie usług publicznych w głównych ośrodkach miejskich (dając wsparcie czynnikom miastotwórczym oraz poprawiając dostępność do usług mieszkańców dużej części województwa), jak również na poprawę powiązań komunikacyjnych między głównymi ośrodkami osadniczymi i z ich zapleczem.

Infrastruktura transportu

Paneuropejskie korytarze transportowe i transport drogowy. Przez województwo zachodniopomorskie nie przebiega żaden z ustanowionych dla Europy Środkowej i Wschodniej korytarzy transportowych. Na konferencji w Helsinkach w roku 1997 zarekomendowano do dalszych studiów – jako propozycje dodatkowe – utworzenie nowych korytarzy, w tym korytarza w relacji Świnoujście – Szczecin – granica południowa Polski – Czechy, kandydującego do uzyskania statusu i numeru korytarza europejskiego. Ośia korytarza miałyby być planowana autostrada A3, obecnie realizowana i zapisana w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego jako droga S3, zgodnie z obowiązującym wykazem autostrad i dróg ekspresowych (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2004 r. w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych – Dz. U. nr 128, poz. 1334 z późn. zm.). KPPZK również zakładała możliwość zmiany klasyfikacji planowanej wówczas autostrady A3 Szczecin – Lubawka do klasy drogi ekspresowej S3.

Koncepcja zakładała realizację dróg ekspresowych w ciągu dróg krajowych nr 3 (na odcinku Szczecin – Świnoujście), nr 6 i nr 10. Plan województwa podtrzymuje te ustalenia i dodatkowo, zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem w sprawie wykazu autostrad i dróg ekspresowych, uwzględnia budowę drogi ekspresowej S11, dla której Koncepcja przewidywała klasę S na odcinku Poznań – Piła.

Kolej. Zgodnie z założeniami KPPZK kolej powinna odgrywać znaczącą rolę i konkurować z transportem drogowym w przewozach pasażerskich i towarowych, zwłaszcza w transzycie, z wykorzystaniem technologii multimodalnych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa realizuje te wytyczne przez nadanie liniom kolejowym znaczącej roli w systemie transportowym regionu, w tym w szczególności w powiązaniach transgranicznych, z wykorzystaniem technologii multimodalnych na bazie istniejących i planowanych centrów logistycznych (linie CE59 i E59).

Porty morskie. Transport morski odgrywać powinien istotną rolę w relacjach międzykontynentalnych, skutecznie konkurować w Regionie Bałtyckim, zwłaszcza w zakresie połączeń promowych, przy wsparciu przez państwo infrastruktury portowej. Podwyższanie zdolności konkurencyjnej polskich portów, szczególnie wobec portów niemieckich, i ich pozycji na rynku usług transportowych warunkuje wykorzystanie atutów położenia w powiązaniu zarówno z potrzebami polskiej gospodarki, jak i głębokiego zaplecza gospodarczego państw Europy Środkowo-Wschodniej. Jako ważne zadanie przyjęto w Koncepcji potrzebę rozwiązania kwestii dostępności do portów zarówno od strony lądu jak i morza.

Plan województwa wskazuje i podtrzymuje w ustaleniach rolę portów morskich regionu jako elementów ważnych dla dalszego rozwoju. Uwzględnia również i wskazuje potrzeby związane z rozwojem samych portów, a także potrzebę zapewnienia właściwego dostępu do nich od strony lądu i wody.

Żegluga śródlądowa. W założeniach Koncepcji żegluga śródlądowa odgrywać będzie uzupełniającą rolę w przewozach ładunków masowych krajowych i międzynarodowych, głównie na Odrze oraz w lokalnych połączeniach śródlądowych.

Plan województwa w pełni uwzględnia te założenia, a nawet nadaje znacznie wyższą rangę tej gałęzi transportu wpisując, zgodnie z Koncepcją, Odrę jako drogę żeglowną i jeden z głównych elementów infrastruktury transportowej korytarza transportowego CETC. Zakłada, również zgodnie z Koncepcją, podnoszenie parametrów technicznych dróg wodnych.

Lotnictwo. Transport lotniczy, zgodnie z Koncepcją, koncentrować się powinien na połączeniach i lotniskach międzynarodowych, uzupełnionych siecią połączeń regionalnych.

W tym zakresie plan województwa uwzględnia rolę międzynarodowego portu lotniczego w Goleniowie i wskazuje jako port wspomagający lotnisko w Zegrzu Pomorskim.

Infrastruktura techniczna

Telekomunikacja. Zgodnie z założeniami KPPZK niezbędne jest kontynuowanie rozbudowy i modernizacji sieci międzymiastowych, głównie dalszej budowy sieci kabli światłowodowych i rozbudowy liczby automatycznych połączeń międzymiastowych. Światłowodowa infrastruktura telekomunikacyjna powinna objąć swym zasięgiem wszystkie miasta i siedziby gmin na terenie Polski, z uwzględnieniem połączeń międzycentralowych. W celu zmniejszenia nakładów wskazana jest budowa sieci światłowodowej równoległe z siecią autostrad. Szansę szybkiego rozwoju, obok podstawowych systemów przewodowych, mogą zapewnić techniki radiokomunikacyjne. Stosowanie systemu radiowego dostępu abonenckiego umożliwi świadczenie zintegrowanych usług telekomunikacyjnych na obszarach trudno dostępnych dla sieci kablowych lub o małej gęstości zaludnienia.

W planie przewiduje się kontynuowanie rozwoju sieci teleinformatycznej światłowodowej oraz bezprzewodowej na terenach trudno dostępnych, modernizację starzejących się węzłów, wzbogacanie ich o nowoczesne łącza i mechanizmy teleinformatyczne wysokiej przepustowości. Projekty nowych rozwiązań powinny przede wszystkim dotyczyć wszystkich miast i siedzib gmin całego województwa. Przewiduje się budowę kanałów światłowodowych wzdłuż budowanych i modernizowanych dróg.

Energetyka. Zgodnie z Koncepcją część polskich elektrowni ciepłych powinna zaprzestać produkcji ze względów technicznych i ekologicznych. Podjęcie tematu budowy elektrowni atomowej będzie zależało od tempa przyrostu zapotrzebowania na energię. Struktura kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski wymaga dywersyfikacji, czyli zapewnienia możliwości niezależnych dostaw gazu z różnych kierunków i zróżnicowanymi metodami. Zwiększone dostawy gazu wymagają rozbudowy infrastruktury przesyłowej, rozpraszającej oraz zwiększenia pojemności magazynów podziemnych gazu.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa rekomenduje budowę lub rozbudowę konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej oraz wskazuje dwie lokalizacje dla budowy elektrowni atomowej.

W zakresie gazownictwa w ramach dywersyfikacji przewidywana jest budowa terminalu gazu skroplonego LNG w Swinoujściu, budowa i rozbudowa sieci przesyłowych gazu wraz z obiektami systemowymi oraz rozbudowa i budowa sieci dystrybucyjnych. W planie określono zasady lokalizacji elektrowni wiatrowych na obszarze województwa.

Gospodarka wodna. Zgodnie z Koncepcją priorytety działań w zakresie gospodarki wodnej powinny w pierwszej kolejności obejmować: przedsięwzięcia mające na celu ochronę jakości zasobów wodnych, niedopuszczenie do nadmiernej eksploatacji ilościowej zasobów wodnych przez racjonalizację zużycia wody, przedsięwzięcia mające na celu powiększenie retencji; przy czym zmierzać się będzie do określania uwarunkowań z punktu widzenia gospodarki wodnej oraz wariantowych rozwiązań przy formułowaniu programów zadań służących realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych.

Racjonalizacja gospodarki wodnej kraju wymaga zintegrowanego planowania i zarządzania. Dla realizacji celów strategicznych gospodarki wodnej szczególne znaczenie będą miały zintegrowane działania o charakterze ponadregionalnym, regionalnym i lokalnym, takie jak: ochrona wód Odry przed zasoleniem, modernizacja drogi wodnej Odry i przystosowanie jej do europejskiego systemu dróg wodnych, rozbudowa retencji w drodze budowy wielozadaniowych zbiorników retencyjnych, odbudowa i rozwój małej retencji w połączeniu z prawidłową melioracją użytków zielonych, ochrona terenów bagiennych i torfowisk. Wymienione działania będą realizowane w wyniku wdrażania zintegrowanych programów ochrony przeciwpowodziowej we współpracy ze stroną niemiecką i zagospodarowania szlaków śródlądowych, opracowywanych dla dużych dorzeczy (Program dla Odry 2006). Działania stymulujące rozwój małej retencji będą obejmowały odbudowę i remonty zdewastowanych obiektów, modernizację funkcjonujących urządzeń, jak również realizację całkowicie nowych przedsięwzięć. Równolegle z rozwojem małej retencji przewidywany jest rozwój małej energetyki wodnej.

W planie województwa uwzględniono założenia ochrony przeciwpowodziowej, zawartej w Programie dla Odry 2006 i polegającej m.in. na zabezpieczeniu odpływu wód przeciwpowodziowych, przebudowy oraz remontów zabudowy regulacyjnej, odtworzenia flotyli lodołamaczy. Uwzględniono także modernizację umocnień brzegów morskich zgodnie z rządowym programem ochrony brzegów morskich.

Problemy ochrony zasobów wodnych oraz retencionowania wód zostały wprowadzone do planu w zgodności z wieloletnim programem inwestycyjnym Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych. Także problem modernizacji drogi wodnej Odry uwzględniono w części dotyczącej infrastruktury transportowej.

Obszary problemowe

Niektóre obszary problemowe o znaczeniu krajowym, wskazane w Koncepcji, obejmują województwo zachodniopomorskie:

- strefa przełamywania recesji, rozciągająca się głównie na byłych terenach popegerowskich (szczególnie centralna i wschodnia część województwa),
- obszar wzdłuż granicy polsko-niemieckiej,
- obszar metropolizacji,
- obszar wzdłuż wybrzeża Bałtyku.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia istnienie tych obszarów problemowych i przewiduje dla nich szczególne działania w zależności od ich specyfiki.

W centralnej i wschodniej części województwa plan wyznacza strefę centralną z 6 miastami, dla której wskazuje działania aktywizujące i integrujące, mające na celu pobudzenie wzrostu społeczno-ekonomicznego i zatrzymanie odpływu ludności z tego obszaru.

Dla obszaru wzdłuż granicy polsko-niemieckiej, którego uwarunkowania na skutek przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i traktatu z Schengen istotnie się zmieniły od czasu wejścia w życie Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, plan proponuje działania studialno-analityczne w celu określenia faktycznej siły wzajemnych polsko-niemieckich oddziaływań transgranicznych, zwłaszcza w kontekście kreowania funkcji Szczecina jako przyszłej metropolii o zasięgu transgranicznym.

Metropolizacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego, czyli wzrost roli Szczecina i otaczających go gmin do rangi ośrodka skupiającego funkcje metropolitalne w wymiarze transgranicznym i w Regionie Bałtyckim, została sformułowana jako jeden z głównych celów rozwoju przestrzennego województwa.

Z kolei problemy wybrzeża Morza Bałtyckiego znalazły w ustaleniach planu wyraz w wyznaczeniu odrębnej strefy nadmorskiej, objętej różnorodnymi działaniami w dziedzinie ochrony środowiska (w tym ochrony brzegu morskiego przed niszczącym działaniem morza), kształtowania sieci osadniczej, zagospodarowania turystycznego itp.

Poniższa tabela zawiera **syntezę zewnętrznych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego** na podstawie krajowych i unijnych dokumentów dotyczących zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 2. Europejskie i krajowe priorytety planowania przestrzennego na obszarze województwa zachodniopomorskiego

Obszar działań planistycznych	Priorytety europejskie	Priorytety krajowe
Kształtowanie podstawowej struktury przestrzennej	Koordinacja kształtowania struktur przestrzennych na obszarach wzdłuż Odry i wokół Zalewu Szczecińskiego	
	Zagospodarowanie pasa nadmorskiego pod kątem rozwoju żeglugi, turystyki i rekreacji przy spełnieniu wymogów ochrony środowiska i krajobrazu	
	Kształtowanie ośrodka metropolitalnego w Szczecinie	Rozwój Szczecina jako potencjalnego europolu; rozwój jego funkcji metropolitalnych
	Kształtowanie Koszalina jako centrum aglomeracji	Rozwój aglomeracji koszalińskiej
	Wzmacnianie policentrycznej sieci ośrodków miejskich i ich wzajemnych powiązań	Rozwój pasm przyspieszonego rozwoju wzdłuż drogi S3 i dróg krajowych nr 6, 10, 11
		Zapobieganie wyludnianiu się obszarów wiejskich i zatracaniu ich rolniczego charakteru
		Różnicowanie rozwoju wsi w kierunku działalności nierolniczej
Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe	Ochrona przyrodniczych struktur wchodzących w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000	Ochrona obszarów Natura 2000
	Ochrona przyrodniczych struktur transgranicznych (wód Bałtyku, pasa nadmorskiego, Zalewu Szczecińskiego, doliny Odry i terenów przylegających)	
	Ochrona obszarów o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, wykorzystywanych turystycznie	Zwiększenie powierzchni obszarów chronionych do 32% i lesistości
		Utrwalanie i rozwijanie krajowego systemu ochrony środowiska w powiązaniu z systemami europejskimi
	Ochrona i poprawa czystości rzek i jezior	Poprawa jakości wód, w tym Morza Bałtyckiego, Odry i Zatoki Pomorskiej (redukcja 75% biogenów do 2015 r.), uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminach nadmorskich
	Ochrona zabytków	Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego
		Ochrona i racjonalne wykorzystanie gleb, kopalin i wód podziemnych
		Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, opuszczonych przez wojsko

Gospodarka	Tworzenie klastrów	
	Wykorzystanie potencjału regionu w dziedzinie badań i innowacji	Wykorzystanie potencjału regionu w dziedzinie badań i innowacji; budowa sieci współpracy dużych miast
	Rozwój turystyki nadmorskiej	Rozbudowa sieci portów turystycznych
Transport i komunikacja	Wykorzystanie portów w Szczecinie i Świnoujściu w połączeniach transbałtyckich	Rozbudowa infrastruktury portów morskich z poprawą dostępu do nich, modernizacja toru wodnego Świnoujście-Szczecin
	Wykorzystanie gospodarcze i turystyczne małych portów i przystani	
	Rozbudowa i modernizacja podstawowego tranzytowego układu drogowego w kierunku południkowym (Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy) i równoleżnikowym	Budowa drogi ekspresowej S3, poprawa stanu dróg wszystkich kategorii, rozwój sieci autostrad i dróg ekspresowych na najbardziej obciążonych kierunkach i powiązaniach z siecią europejską
	Modernizacja sieci kolejowej	Modernizacja głównych linii kolejowych: Szczecin-Poznań, Szczecin-Zielona Góra-Wrocław, Szczecin-Gdańsk
	Modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry	Inwestycje hydrotechniczne na Odrze
	Budowa terminalu intermodalnego i centrum logistycznego w Szczecinie	Budowa terminalu intermodalnego i centrum logistycznego w Szczecinie
		Budowa stałego połączenia (tunelu) przez Świnę w Świnoujściu
Infrastruktura energetyczna	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Rozwój energetyki wiatrowej, wodnej oraz produkcji energii uzyskiwanej z biomasy
		Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej
		Budowa terminalu skroplonego gazu ziemnego na wybrzeżu Bałtyku

2.4. Powiązania z obszarami sąsiadującymi

Morze Bałtyckie

Styk lądu i morza implikuje szereg uwarunkowań z różnych dziedzin, które muszą być uwzględniane w planowaniu przestrzennym. W województwie zachodniopomorskim należą do nich:

- ochrona wód morskich przed zanieczyszczeniami, zwłaszcza w ujściu Świny, Dziwny, Regi, Parsęty, Grabowej i rzek uchodzących do przymorskich jezior,
- ochrona obszarów morskich Natura 2000,
- ochrona brzegu morskiego przed abrazją,
- eksploatacja biologicznych zasobów morza (rybołówstwo) w oparciu o porty i przystanie rybackie na Bałtyku i Zalewie Szczecińskim,
- eksploatacja geologicznych zasobów morza: kruszyw, ropy naftowej i gazu,
- rozwój energetyki wiatrowej w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej,
- 5 morskich przejść granicznych na wybrzeżu Bałtyku, 2 na Zalewie Szczecińskim, 1 w Szczecinie,
- gazociąg podmorski Rosja-Niemcy, przecinający podejściowe tory wodne do Świnoujścia,
- transport morski w oparciu o porty morskie w Szczecinie, Świnoujściu, Policach, Kołobrzegu i Darłowie, do których wymagany jest dogodny dostęp od strony lądu i morza,
- turystyka morska, uprawiana w oparciu o przystanie jachtowe i przystanie żeglugi pasażerskiej,
- zintegrowane zarządzanie obszarami przybrzeżnymi nad Bałtykiem i Zalewem Szczecińskim.

Województwo pomorskie

Województwo zachodniopomorskie graniczy z 8 gminami województwa pomorskiego: Ustka, Słupsk, Kobylnica, Kępice, Miastko, Koczała, Rzeczenica i Czarne. Występują tu następujące elementy powiązań:

- korytarze ekologiczne wzdłuż Bałtyku, na pojezierzu (gminy Kępice, Miastko, Koczała, Rzeczenica), wzdłuż rzek Gwdy i Wieprzy i obszary chronionego krajobrazu: na zachód od Ustki, Przymorskie Błota, jezioro Łętowskie i okolice Kępice, jezioro Bobiecińskie Wielkie ze Skibską Górą, okolice jeziora Bielsko, obszary Natura 2000,
- obszary zabytkowego budownictwa szachulcowego w rejonie Koszalina-Słupska (Kraina w kratę),
- główne zbiorniki wód podziemnych: nr 118 Polanów, nr 120 Biały Bór, nr 126 Szczecinek, nr 127 Złotów-Piła-Strzelce Krajeńskie, wymagające ochrony i racjonalnego użytkowania,
- ośrodek regionalny o znacznym zasięgu oddziaływania: Słupsk oraz ośrodki miejskie lokalne: Ustka, Kępice, Miastko, Czarne,
- rolnictwo na obszarach wiejskich słabo rozwiniętych (popegeerowskich), wymagających wsparcia, oraz gospodarka leśna,
- turystyka morska w pasie nadmorskim oraz lądowa w rejonie Polanowa, Białego Boru i Szczecinka,
- drogi krajowe: nr 6 (odcinek Sławno – Słupsk), nr 20 (odcinek Biały Bór – Bytów), nr 25 (Biały Bór – Człuchów),
- drogi wojewódzkie: nr 201 (odcinek Gwda Mała – Czarne), nr 203 (odcinek Postomino – Ustka), nr 206 (odcinek Polanów – Miastko), nr 208 (odcinek Polanów – Kępice), nr 209 (odcinek Sławno – Korzybie),
- linie kolejowe znaczenia państwowego: nr 202 (odcinek Sławno – Słupsk), nr 210 (odcinek Szczecinek – Czarne) i znaczenia lokalnego: nr 405 (Szczecinek – Miastko),
- infrastruktura energetyczna: linie 400 kV Krajnik – Dunowo – Słupsk – Gdańsk, 220 kV Żydowo – Gdańsk, 110 kV Darłowo – Ustka, Sławno – Słupsk, Żydowo – Słupsk, Żydowo – Miastko, Szczecinek – Czarne – Człuchów, gazociąg wysokiego ciśnienia Koszalin – Słupsk,
- kabel światłowodowy międzynarodowy Dania – Europa Południowa,
- radiolinia Słupsk – Gołogóra,
- trasy rowerowe: międzynarodowa Trasa Hanseatycka (odcinek Darłowo – Ustka), Tysiąca Jezior (odcinek Szczecinek – Miastko), międzyregionalna Szlak Greenway Naszyjnik Północy (odcinek Biały Bór – Człuchów).

Województwo wielkopolskie

Województwo zachodniopomorskie graniczy z 6 gminami Wielkopolski: Okonek, Jastrowie, Szydłów, Wieleń, Trzcianka i Krzyż Wielkopolski. Powiązania na styku z województwem wielkopolskim obejmują:

- obszary chronionego krajobrazu Pojezierza Wałeckiego i doliny Gwdy oraz projektowany Wałecki Park Krajobrazowy oraz obszary Natura 2000,
- główne zbiorniki wód podziemnych: nr 125 Wałcz-Piła, nr 126 Szydłowo-Trzcianka-Krzyż Wlkp., nr 127 Złotów-Piła-Strzelce Krajeńskie, nr 138 Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (Noteci),
- rolnictwo na obszarach wiejskich słabo rozwiniętych oraz intensywną gospodarkę leśną,
- turystykę lądową na obszarach leśnych, szlaki turystyczne rzek Drawy, Gwdy, Piławy, Dobrzycy, Płynicy, Rurzyca i Jezior Krapkich,
- regionalny ośrodek równoważenia rozwoju Piłę oraz ośrodki miejskie o znaczeniu lokalnym: Okonek, Jastrowie, Trzciankę, Wieleń, Krzyż Wlkp. (miejscza pracy dla mieszkańców powiatu wałeckiego),
- drogi krajowe: nr 10 (odcinek Wałcz – Piła), nr 11 (odcinek Szczecinek – Okonek), nr 22 (odcinki Przesieka – Człopa i Wałcz – Jastrowie),
- drogi wojewódzkie: nr 177 (odcinek Człopa – Wieleń), nr 178 (odcinek Wałcz – Trzcianka), nr 179 (odcinek Gostomia – Piła),
- linia kolejowa znaczenia państwowego nr 351 (odcinek Bierzwnik – Krzyż Wlkp.) oraz linie kolejowe lokalne: nr 403 (odcinek Wałcz – Piła), nr 405 (odcinek Szczecinek – Okonek),
- infrastrukturę energetyczną: linie 220 V Żydowo – Piła, 110 kV Wałcz – Piła, 110 kV Szczecinek – Piła oraz projektowane 400 kV Piła – Żydowo, 110 kV Człopa – Drawski Młyn, dwa gazociągi wysokiego ciśnienia Szczecinek – Piła, Wałcz – Piła (projektowana druga nitka),
- radiolinie Poznań – Rusinowo (na odcinku Czarńków – Rusinowo),
- przekaznik TV publicznej w Rusinowie koło Tucznia, obsługujący tereny w północnej części województwa wielkopolskiego i powiat wałecki,
- trasę rowerową międzyregionalną Szlak Greenway Naszyjnik Północy (odcinek Borne Sulinowo – Okonek), regionalną Krzyż Wlkp. – Złotów (na odcinkach: Człopa – Krzyż Wlkp., Wałcz – Złotów),
- gospodarkę odpadami – wywóz odpadów komunalnych z powiatu wałeckiego do Kłody pow. pilski.

Województwo lubuskie

Województwo zachodniopomorskie graniczy z 6 gminami województwa lubuskiego: Dobiegniew, Strzelce Krajeńskie, Kłodawa, Lubiszyn, Witnica, Kostrzyn n.Odrą. Na styku z województwem lubuskim występują następujące powiązania:

- obszary chronione: Drawieński Park Narodowy, Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Ujście Warty oraz obszary chronionego krajobrazu wzdłuż całej granicy i obszary Natura 2000,
- główne zbiorniki wód podziemnych: nr 134 (Dębno), nr 135 (Barlinek), nr 136 (Bierzwnik),
- regionalny ośrodek równoważenia rozwoju o ponadregionalnym zasięgu oddziaływania Gorzów Wielkopolski, ośrodki subregionalne: Strzelce Krajeńskie, Kostrzyn n.Odrą oraz ośrodki miejskie znaczenia lokalnego: Witnica, Dobiegniew,
- Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (z centrum w Kostrzynie n.Odrą),
- obszary wiejskie stosunkowo słabo rozwinięte; gospodarka leśna,
- eksploatacja ropy naftowej i gazu (gminy Dębno, Witnica),
- turystyka lądowa w rejonie Drawieńskiego Parku Narodowego i okolicznych gminach, turystyczne wykorzystanie rzek Drawy i Odry,
- droga ekspresowa S3 (odcinek Myślibórz – Gorzów Wlkp.) i drogi krajowe: nr 3 (odcinek Lipiany – Gorzów Wlkp.), nr 31 (odcinek Boleszkowice – Kostrzyn n.Odrą),
- drogi wojewódzkie: nr 129 (odcinek Sarbinowo – Dobroszyn), nr 130 (odcinek Karnówko – Gorzów Wlkp.), nr 151 (odcinek Barlinek – Gorzów Wlkp.), nr 156 (Barlinek – Strzelce Krajeńskie), nr 160 (odcinek Bierzwnik – Dobiegniew),

- linie kolejowe znaczenia państwowego: nr 273 (odcinek Boleszkowice – Kostrzyn n.Odrą), nr 351 (odcinek Bierzwnik – Dobiegniew) i znaczenia lokalnego: nr 410 (odcinek Dębno – Kostrzyn n.Odrą) nr 415 (odcinek Myślibórz – Gorzów Wlkp.),
- Odra jako droga wodna E30, stwarzająca również zagrożenie powodzią,
- infrastruktura energetyczna: linie wysokich napięć 400 kV Krajnik – Poznań, 220 kV Krajnik – Gorzów Wlkp., 110 kV Krajnik – Dobiegniew, Mostowa – Gorzów Wlkp., Dębno – Łupowo, Dębno – Kostrzyn n.Odrą, gazociągi wysokiego ciśnienia Dębno – Witnica, Police – Odolanów, Będargowo – Strzelce Krajeńskie, ropociąg Rosja-Niemcy,
- trasa rowerowa międzyregionalna Szlak Zielona Odra (odcinek Boleszkowice – Kostrzyn n.Odrą).

Republika Federalna Niemiec

Województwo zachodniopomorskie graniczy z dwoma krajami związkowymi RFN: Meklemburgią-Pomorzem Przednim (powiat Uecker-Randow) oraz Brandenburgią (powiaty Uckermark, Barnim i Märkisch-Oderland). Istotne znaczenie ma także bliskość (120 km w linii prostej) Berlina. Powiązania transgraniczne między województwem zachodniopomorskim a leżącymi po drugiej stronie granicy obszarami Republiki Federalnej Niemiec obejmują:

- ochronę wód Bałtyku i Zalewu Szczecińskiego przed zanieczyszczeniami, niesionymi przez rzeki Odrę, Uecker i Peene,
- ochronę środowiska przyrodniczego wysp Uznam i Wolin, Zalewu Szczecińskiego, doliny Odry i Międzyodrza, obszarów chronionej przyrody po obu stronach granicy (w tym Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Odry/Nationalpark Unteres Odertal), obszarów Natura 2000; konieczność ścisłej koordynacji działań w zakresie zagospodarowania przestrzennego na tym obszarze,
- obszary dziedzictwa kulturowego, rozdzielone granicą po roku 1945, przewidziane do rewitalizacji (park w Stolcu gm. Dobra, park Dolina Miłości w Zatoni Dolnej gm. Chojna, Park Hugenotów w pobliżu Schwedt) i inne,
- główne zbiorniki wód podziemnych: nr 102 (zbiornik wyspy Wolin), nr 122 (dolina kopalna Szczecin),
- oddziaływanie Berlina w sferze turystyki, komunikacji i gospodarki, w tym portu lotniczego Berlin-Brandenburg International,
- ośrodki miejskie: zespół miejscowości nadmorskich na wyspie Uznam Ahlbeck-Heringsdorf-Bansin, ośrodek subregionalny Schwedt i ośrodki lokalne: Ueckermünde, Pasewalk, Gartz,
- współpracę z ośrodkami regionalnymi: Schwerinem, Rostockiem i Greifswaldem;
- turystykę i działalność gospodarczą w pasie przygranicznym,
- turystykę morską przybrzeżną, żeglarstwo, turystykę na obszarach chronionych wzdłuż Odry,
- rybołówstwo na wodach Zatoki Pomorskiej i Zalewu Szczecińskiego,
- liczne elektrownie wiatrowe na lądzie po stronie niemieckiej i ich wpływ na krajobraz,
- zakłady petrochemiczne w Schwedt i elektrownię jądrową w Geifswaldzie,
- gazociąg podmorski Rosja-Niemcy, przecinający podejściowe tory wodne do Świnoujścia,
- trasy żeglugowe do Świnoujścia, częściowo przebiegające przez wody morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej RFN, oraz tory wodne na Zalewie Szczecińskim i Jeziorze Nowowarpieńskim,
- połączenia graniczne na bazie byłych przejść granicznych: 10 drogowych, 3 kolejowe, 1 morskie, 4 rzeczne; możliwość intensyfikacji ruchu transgranicznego na drogach lokalnych,
- autostradę A20 (do Hamburga i Rostocku) i jej odgałęzienie do Schwedt,
- nieczynną linię kolejową nr 411 z mostem przez Odrę w Siekierkach,
- rzekę Odrę jako drogę komunikacyjną E30, dodatkowo stwarzającą zagrożenia powodzią,
- kanał HoFriWa z portem rzeczny w Schwedt i projektowanym połączeniem Odrą do Bałtyku,
- infrastrukturę energetyczną: linię 400 kV Krajnik – Vierraden, gazociąg wysokiego ciśnienia Świnoujście – Kamminke,
- trasy rowerowe międzynarodowe: nadmorską Trasę Hanzeatycką (wyspa Uznam) i wokół Zalewu Szczecińskiego.

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE DIAGNOZA STANU

- Województwo leży w Regionie Bałtyckim, w sąsiedztwie Niemiec, Danii i Szwecji.
- Intensywna jest współpraca międzyregionalna województwa z regionami niemieckimi, dużo słabsza ze szwedzkimi, brak współpracy z regionami duńskimi i innych krajów nadbałtyckich.
- Porty ujścia Odry są obszarem węzłowym transportu w relacjach północ-południe i wschód-zachód; mankamentem są połączenia komunikacyjne portów z ich zapleczem lądowym, w tym zwłaszcza Odrzańską Droga Wodną; rola mniejszych portów morskich jest zbyt mała w stosunku do ich potencjału.
- Przez województwo z północy na południe przebiega Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy, łączący południową Skandynawię z Czechami, Słowacją, Austrią, Węgrami i Słowenią.
- Szczecin jest wskazywany jako jeden z głównych krajowych ośrodków rozwoju (potencjalny euro-pol, potencjalna metropolia); tymczasem słabnie jego pozycja w stosunku do innych dużych krajowych ośrodków wzrostu oraz Berlina.
- Województwo wyróżnia się w skali kraju walorami przyrodniczymi (duża powierzchnia lasów i wód powierzchniowych, wybrzeże morskie) i kulturowymi (historyczne Pomorze); słabo wykorzystane pod względem turystycznym są obszary pojezierzy.
- Duża część województwa objęta jest Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000; w obrębie województwa znajdują się również ponadregionalne korytarze ekologiczne i transgraniczne obszary chronionej przyrody.

B. Uwarunkowania wewnętrzne

2.5. Strategie i programy wojewódzkie

Dokumenty strategiczne i programy rozwoju tworzone w województwie oddziałują na kształt przestrzeni regionalnej i ze względu na miejsce ich powstania mieszczą się w uwarunkowaniach wewnętrznych. Zgodnie z hierarchią dokumentów planistycznych ich treść jest uszczegółowieniem zapisów dokumentów krajowych w odniesieniu do przestrzeni województwa. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego uwzględnia treść strategii i programów wojewódzkich, w szczególności:

- Strategię rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020,
- Strategię rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego do roku 2015,
- Strategię rozwoju gospodarki morskiej województwa zachodniopomorskiego do roku 2015,
- Strategię rozwoju sektora transportu województwa zachodniopomorskiego do roku 2015,
- Strategię rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku,
- Strategię sektorową w zakresie ochrony zdrowia województwa zachodniopomorskiego,
- Strategię budowy społeczeństwa informacyjnego w województwie zachodniopomorskim na lata 2006-2015,
- Regionalną strategię innowacyjności w województwie zachodniopomorskim,
- Strategię województwa zachodniopomorskiego w zakresie polityki społecznej do roku 2015,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013,
- Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015,
- Plan gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy 2013-2018,
- Program wspierania przedsiębiorczości, wzrostu innowacyjności gospodarki i kierunków przeciwdziałania bezrobociu w województwie zachodniopomorskim,
- Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008-2012.

Celami strategicznymi rozwoju województwa, określonymi w Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego są:

- 1) Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania;
- 2) Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu;
- 3) Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu;
- 4) Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami;
- 5) Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności;
- 6) Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu.

Do sfery przestrzennej odnoszą się bezpośrednio cele strategiczne 3 i 4. Cel 3 realizowany jest przez następujące cele kierunkowe:

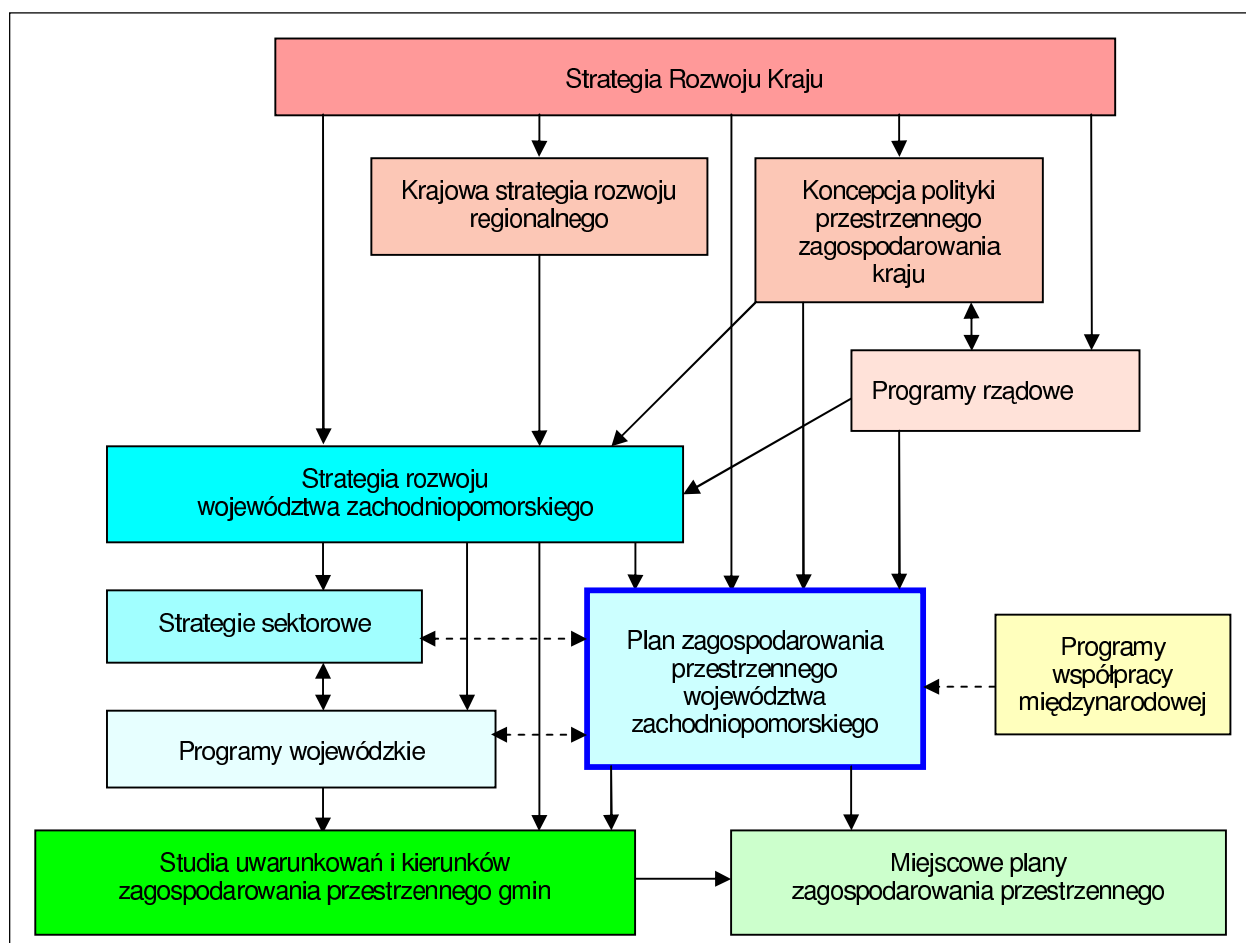
- rozwój funkcji metropolitalnych Szczecina,
- rozwój aglomeracji miejskiej Koszalina,
- rozwój ponadregionalnych, multimodalnych sieci transportowych,
- wspieranie rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój infrastruktury energetycznej,
- poprawę dostępności do obszarów o walorach turystycznych i uzdrowiskowych,

natomiast cel 4 przez:

- poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów,
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii,
- rozwój infrastruktury ochrony środowiska i systemu gospodarowania odpadami,
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- rewitalizację obszarów zurbanizowanych.

Ponadto w ramach innych celów strategia zakłada m.in.:

- wzrost konkurencyjności województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym,
- zintegrowaną politykę morską,
- restrukturyzację i rozwój produkcji rolnej i rybactwa,
- tworzenie i rozwój stref aktywności inwestycyjnej,
- rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej oraz związane z tym działania w przestrzeni.

Rysunek 3. Hierarchia obowiązujących dokumentów planowania przestrzennego

2.6. Zasoby środowiska przyrodniczego

2.6.1. Ogólna charakterystyka środowiska przyrodniczego

⇒ Mapa nr 3. Użytkowanie terenu i zasoby naturalne

Uwarunkowania przyrodnicze wynikające z położenia geograficznego, zasobów biologicznych i rzeźby terenu wskazują na bogactwo walorów przyrodniczo-krajobrazowych województwa zachodniopomorskiego. W zrównoważonym zagospodarowaniu uwzględnia się współzależności między komponentami środowiska, aspekty ekonomiczno-gospodarcze, infrastrukturę transportową, techniczną, procesy urbanizacji, ochronę dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury.

Na obszarze województwa przeważają użytki rolne, które stanowią niecałe 50% ogólnej powierzchni regionu; lasy wraz z gruntami leśnymi zajmują ok. 37%. Pod względem lesistości województwo znajduje się na czwartym miejscu w kraju. Charakterystyczną cechą województwa zachodniopomorskiego jest obfitość wód powierzchniowych, które wraz z wewnętrznymi wodami morskimi zajmują łącznie 5,7% powierzchni obszaru województwa. Poza wodami Zalewu Szczecińskiego i jeziora Dąbie obszarami ze znaczną liczbą zbiorników wodnych są pojezierza: Drawskie, Myśliborskie, Ińskie i Wałeckie oraz Po-brzeże Słowińskie.

Tabela 3. Struktura użytkowania ziemi

Wyszczególnienie	Województwo zachodniopomorskie		Polska	
	w tys. ha	w % powierzchni ogółem	w tys. ha	w % powierzchni ogółem
Użytki rolne	1132,4	49,5	18980,70	60,7
w tym:				
grunty orne	867,8	37,9	14002,00	44,8
sady	5,2	0,2	293,00	0,9
łąki	151,5	6,6	2302,40	7,4
pastwiska	76,6	3,3	1645,50	5,3
grunty rolne zabudowane	21,1	0,9	530,70	1,7
Grunty leśne	826,9	36,0	9251,40	29,6
Lasy	801,4	35,0	9066,40	28,9
Grunty zadrzewione i zakrzewione	19,3	0,8	244,70	0,8
Grunty zabudowane i zurbanizowane	96,2	4,2	1529,36	4,9
Grunty pod wodami powierzchniowymi	119,9	5,2	640,40	2,0
w tym:				
morskimi wewnętrznymi	46,6	2,0	79,20	0,3
płynącymi	66,7	2,9	490,10	1,6
stojącymi	6,5	0,3	71,10	0,2
Nie użytki	76,5	3,3	485,40	1,6

Źródło: Rocznik statystyczny GUS: Ochrona środowiska 2009 r. Leśnictwo 2009 r.

2.6.2. Krajobraz

⇒ Mapa nr 4. Jednostki krajobrazowe na tle mapy geomorfologicznej

Krajobraz, w sensie geograficznym, stanowi zespół obiektów materialnych właściwych dla danego wyścinka powierzchni globu. Obiektami tymi są: rzeźba terenu, budowa geologiczna, wody podziemne i powierzchniowe, klimat, gleby, flora, fauna oraz człowiek ze swoją działalnością bytową, gospodarczą, społeczną i kulturową.

Głównymi komponentami przyrody nieożywionej są rzeźba terenu i budowa geologiczna. W powiązaniu z klimatem decydują o środowisku przyrodniczym, w tym o spływie wód powierzchniowych, ilości i jakości wód podziemnych, warunkach mikroklimatycznych, warunkach glebowych i roślinności danego obszaru. Elementy przyrody nieożywionej, pod wpływem czynników naturogeniczných, jak i antropogeniczných, ulegają stałym przemianom. W oparciu o rzeźbę terenu, wydzielenia fizycznogeograficzne oraz strefy jednorodnych obszarów turystycznych wydzielono w województwie zachodniopomorskim siedem głównych jednostek krajobrazowych:

- 1 – Strefa brzegowa Bałtyku – rekreacyjno-wypoczynkowa;
- 2 – Nadmorski pas wysoczyzny – zaplecze rekreacyjne;
- 3 – Środkowopomorski obszar wysoczyzny – rolniczo-leśny;
- 4 – Pomorski obszar czołowo-morenowy – obszar ochrony przyrody i rekreacji;
- 5 – Obszar równin sandrowych – obszar ochrony przyrody, leśny z przemysłem;
- 6 – Obszar równin aluwialnych i pradolin – rolniczo-leśny z przemysłem;
- 7 – Obszar równin zastoiskowych – rolniczo-leśny.

2.6.3. Klimat

⇒ Mapa nr 5. Krainy klimatyczne (wg Cz. Koźmińskiego 2007)

Województwo zachodniopomorskie położone jest w szerokości geograficznej północnej między równo-
leżnikami 52°37' a 54°33' co sprawia, że na początku astronomicznej wiosny (21 marca) i astronomicz-
nej jesieni (23 września) kąt padania promieni słonecznych w południowej części województwa wynosi
37°23', a w najbardziej wysuniętej części na północ 35°27', zaś 22 czerwca (początek lata) – odpowied-
nio: 60°53' i 58°57', a 22 grudnia (początek zimy) 13°53' i 11°57'. Obok szerokości geograficznej istot-
nym czynnikiem klimatotwórczym jest ukształtowanie terenu i jego wyniesienie nad poziom morza.
Z południowego zachodu na północny wschód przez środek województwa rozciąga się wał moreny czo-
łowej, który wyraźnie różnicuje przestrzenny rozkład wielkości usłonecznienia, temperatury, opadów
i prędkości wiatru po jego stronie północno-zachodniej i południowo-wschodniej. Sąsiedztwo Bałtyku
i Zalewu Szczecińskiego oraz warunki fizjograficzne terenu przyczyniają się, mimo niewielkiego obszaru
województwa, do występowania znaczących różnic poszczególnych czynników meteorologicznych, które
zmniejszają się podczas wiatrów o dużych prędkościach i przemieszczaniu się układów niżowych. Ze
względu na prędkość i siłę wiatru i lokalne ukształtowanie terenu sprzyjające zwiększaniu przepływu
prędkości powietrza najlepszym rejonem do pozyskiwania energii wiatrowej jest wybrzeże Bałtyku,
zwłaszcza na odcinku od Kołobrzegu po Darłowo, a następnie obrzeża Zalewu Szczecińskiego i wyższe
partie wzniesień Pojezierza Pomorskiego.

Najkorzystniejszymi obszarami do pozyskiwania energii słonecznej są: wybrzeże Bałtyku, zwłaszcza od
Świnoujścia po Kołobrzeg, a następnie Pojezierze Wałeckie oraz dolina Odry od Kostrzyna po Cedynię;
natomiast mało korzystne warunki panują na Pojezierzu Drawskim i Pojezierzu Bytowskim.

Uwzględniając zróżnicowanie warunków klimatycznych w powiązaniu z fizjograficznymi, obszar woje-
wództwa zachodniopomorskiego podzielony został na dziesięć krain klimatycznych.

Tabela 4. Charakterystyka krain klimatycznych w województwie zachodniopomorskim

Kraina i subkraina	Usło- necz- nienie rze- czywi- ste (I-XII)	Temperatura powietrza			Średnie daty przymrozków		Długość okresu gospodarczego		Opad	Liczba dni z opa- dem >1,0 mm	Liczba dni z pokry- wą śnieżną
		I-XII	I	VII	wiosen- nych	jesien- nych	>3°C	>5°C		I-XII	XI-IV
I Zalewu Szczecińskiego	1550- -1640	8,3÷8,5	-0,1÷ -0,5	17,1÷ 17,5	19-26 IV	26 X- -2 XI	255- -260	222- -224	540÷59 0	110÷12 5	45-50
II Trzebiatowska	1590- -1630	8,1÷8,3	-0,2÷ -0,6	16,9÷ 17,1	19-22 IV	30 X- -2 XI	253- -257	221- -223	580÷ 675	110÷ 120	45-50
III Kołobrzeko- -Darłowska	1570- -1640	7,8÷8,0	-0,3÷ -0,6	16,6÷ 17,0	19-23 IV	29 X- -1 XI	250- -254	218- -221	675÷ 720	110÷ 120	36-45
IV Koszalińska	1500- -1570	7,5÷7,9	-0,7÷ -1,5	16,6÷ 17,2	24 IV- -6 V	20-28 X	243- -251	214- -219	670÷ 775	110÷ 125	46-60
V Nowogardzko- -Gryficka	1490- -1580	7,9÷8,4	-0,6÷ -1,3	16,9÷ 17,3	23 IV- -8 V	18-26 X	248- -252	216- -223	580÷ 720	110÷ 125	46-55
VI Pyrzycko- -Goleniowska	1500- -1550	8,0÷8,5	-0,6÷ -1,2	17,4÷ 17,8	25 IV- -2 V	17-25 X	248- -256	222- -225	490÷ 610	100÷ 115	36-50
VII Drawsko- -Szczecińska	1460- -1530	7,0÷7,9	-1,4÷ -2,5	16,5÷ 17,3	3-10 V	12-17 X	238- -247	212- -219	620÷ 800	115÷ 125	50-65

Kraina i subkrajna	Usłonecznienie rzeczywiste (I-XII)	Temperatura powietrza			Średnie daty przymrozków		Długość okresu gospodarczego		Opad I-XII	Liczba dni z opadem >1,0 mm I-XII	Liczba dni z pokrywą śnieżną XI-IV
		I-XII	I	VII	wiosennych	jesiennych	>3°C	>5°C			
VII a Wysoczyzny Połczyńskie (Barwickie)	<1500	<7,0	<-2,5	<16,5	po 10 V	przed 12 X	<238	<212	725÷770	>125	>60
VII b Wysoczyzny Bobolickie	1480-1530	<7,0	<-2,5	<16,5	po 10 V	przed 12 X	<238	<212	750÷810	>125	>65
VIII Wałęcka	1530-1600	7,4÷8,1	-1,4÷-2,2	17,4÷17,6	2-7 V	11-16 X	241-246	216-221	590÷650	110÷120	55-60
IX Myśliborska	1540-1590	8,2÷8,5	-0,8÷-1,5	17,7÷18,1	24 IV-1 V	17-22 X	247-258	221-225	530÷610	100÷115	41-50
X Dolina Dolnej Odry	1540-1600	>8,5	-0,6÷-0,7	17,6÷18,2	25-28 IV	17-20 X	256-261	>225	500÷550	95÷105	36-40

Źródło: Cz. Koźmiński, B. Michalska, M. Czarnecka, Klimat województwa zachodniopomorskiego 2007.

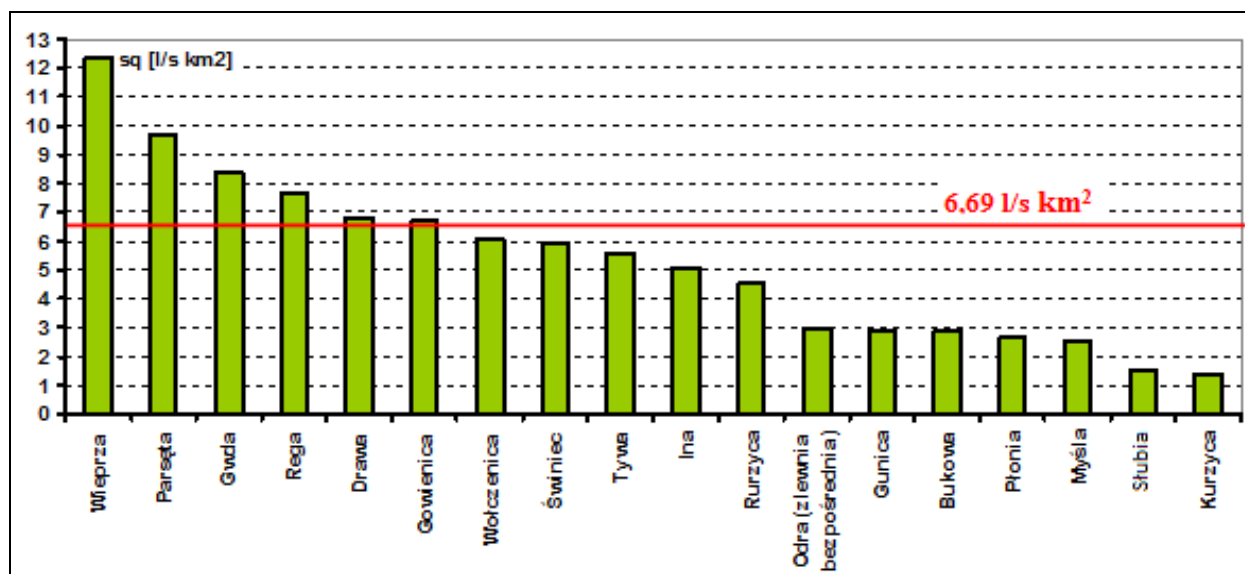
2.6.4. Wody

⇒ Mapa nr 6. Podział hydrograficzny

Wody powierzchniowe

Zasoby wód powierzchniowych są jednym z elementów zasobów użytkowych środowiska przyrodniczego, służących m.in. zaspokojeniu potrzeb ludności i gospodarki, żegludze, turystyce i rekreacji. Miara pozwalająca ocenić wielkość zasobów wodnych na danym obszarze jest średni roczny odpływ, który porównany ze średniorocznym opadem obszarowym jest podstawą opracowywania bilansu wodnego.

Rysunek 4. Średnioroczne odpływy jednostkowe w zlewniach rzek województwa zachodniopomorskiego wyznaczone dla lat 1981-2000

Źródło: D. Dybkowska-Stefek, M. Pluta, Opracowanie hydrograficzno-hydrologiczne województwa zachodniopomorskiego.

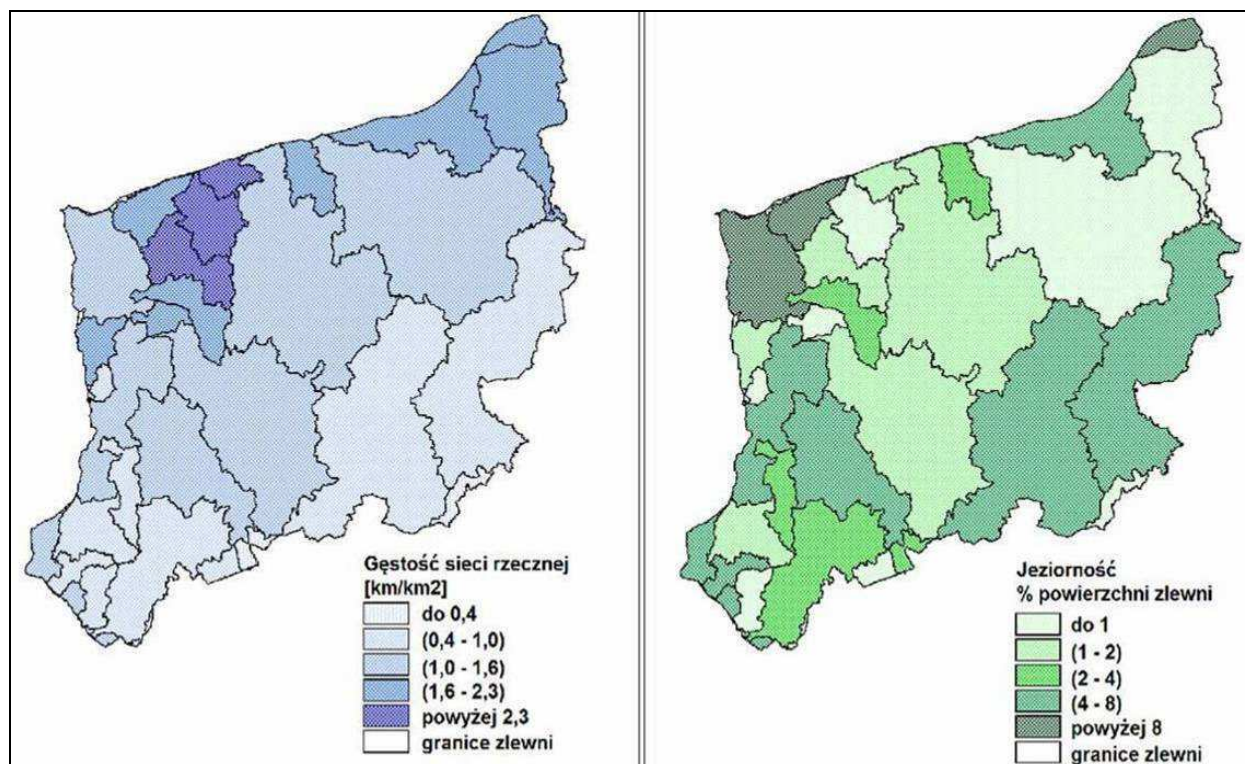
Średni roczny odpływ jednostkowy z wielolecia 1981-2000 dla województwa zachodniopomorskiego szacowany jest na ok. 6,7 l/s km², co daje przeciętnie w roku objętość ok. 4,8 km³ wody. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego stanowiącego 7,3% ogółu powierzchni kraju odpływa 7,7% całkowitej ilości wód. Największe wartości odpływu jednostkowego występują w części zachodniej Przymorza, najmniejsze zaś w rejonie dolnej Odry. W znajdującej się w granicach województwa bezpośredniej zlewni Odry średni roczny odpływ jednostkowy z wielolecia wynosi 2,96 l/s km². Wśród zlewni dopływów Odry najmniejszymi odpływami jednostkowymi charakteryzują się zlewnie cieków znajdujących się na południu województwa: Kurzycy, Słubi i Myśli.

Łączna długość cieków w granicach województwa zachodniopomorskiego wyznaczona na podstawie komputerowej mapy podziału hydrograficznego Polski (MPHP) wynosi 30,2 tys. km. Średnia gęstość sieci rzecznej w Zachodniopomorskiem wynosi 1,32 km/km². Największą długością sieci rzecznej charakteryzują się zlewnie Parsęty (4,1 tys. km) i Regi (4,0 tys. km), przy czym gęstość sieci rzecznej w tych zlewniach nie odbiega znacząco od średniej w województwie. Gęstość sieci rzecznej osiąga największe wartości (ponad dwukrotnie wyższe od średniej) w zlewni Przymorza Dziwny-Regi (2,85 km/km²) oraz zlewni Świńca (2,78 km/km²). Tak wysokie wartości gęstości sieci rzecznej w tych zlewniach wynikają przede wszystkim z obecności terenów zmeliorowanych.

Województwo zachodniopomorskie należy do obszarów bogatych w jeziora i naturalne zbiorniki wodne. Znajdują się tu najważniejsze jeziorne mezoregiony tj. Pojezierze Ińskie, Pojezierze Myśliborskie, Pojezierze Choszczeńskie, Pojezierze Dobiegniewskie, Pojezierze Drawskie, Pojezierze Szczecińskie i Pojezierze Wałeckie. Łączna powierzchnia jezior wyznaczona na podstawie MPHP wynosi 65 991 ha, co stanowi blisko 2,9% powierzchni województwa. W Zachodniopomorskiem jest jedynie osiem jezior o powierzchni powyżej 1000 ha: Dąbie, Miedwie, Jamno, Drawsko, Wielimie, Bukowo, Lubie i Wicko. Ich łączna powierzchnia stanowi prawie 30% obszaru zajmowanego przez wszystkie jeziora.

Średnia jeziorność województwa zachodniopomorskiego wynosi 2,9%. Najwięcej jezior występuje w zlewniach Regi i Parsęty, ale największą powierzchnię zajmują one w zlewniach Drawy i Gwdy. Najwyższą jeziornością charakteryzują się zlewnie: Przymorza Wieprzy-Słupi (11,1%) i bezpośrednia zlewnia Odry (6,3%). Uwzględnienie w obliczeniach akwenów: Zalewu Szczecińskiego, Zalewu Kamieńskiego oraz cieśniny Świny i Dziwny podnosi średnią jeziorność województwa do 4,8%. Zlewnie Zalewu Szczecińskiego ze Świną oraz Dziwny z Zalewem Kamieńskim są odpowiednio w ponad 49% i 16% pokryte wodami.

Rysunek 5. Rozkład gęstości sieci rzecznej oraz rozkład jeziorności

Źródło: D. Dybkowska-Stefek, M. Pluta, Opracowanie hydrograficzno-hydrologiczne województwa zachodniopomorskiego.

Wody podziemne

⇒ Mapa nr 7. Hydrogeologia

Wody podziemne występują na obszarze województwa zachodniopomorskiego głównie w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz podrzędnie w spękanych, węglanowo-piaszczystych utworach kredy i jury.

Poziomy czwartorzędowe stanowią najbardziej zasobny zbiornik wód podziemnych i występują na głębokości od kilkunastu do 50 m, lokalnie niżej. Najkorzystniejsze warunki hydrologiczne w podregionie szczecińskim istnieją w dolnym dorzeczu Iny, w dolinie rzeki Odry oraz w strefie Gryfice-Nowogard-Dobra (dwa poziomy wodonośne) na obszarze występowania struktur kopalnych, gdzie miąższość utworów wodonośnych wynosi 20-40 m. W podregionie koszalińskim poziomy użytkowe czwartorzędu, stanowiące najpoważniejsze i najbardziej zasobne zbiorniki wód podziemnych, występują przeważnie na głębokości 15-50 m; lokalnie np. w górnym dorzeczu Parsęty i Wieprzy, niżej (w przedziale 50-150 m). Miąższość utworów wodonośnych wynosi na ogół 10-20 m w strefie przymorskiej, a lokalnie, np. w pasie Czaplinek-Szczecinek, nie przekracza kilku metrów.

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym w podregionie szczecińskim, w utworach trzeciorzędowych, występują w centralnej i południowej części podregionu. Strop tych utworów znajduje się na głębokości 50-100 m, a ich miąższość przeważnie nie przekracza 10 m, z wyjątkiem południowej części podregionu, gdzie lokalnie wynosi ponad 40 m.

Wody podziemne w utworach systemu trzeciorzędowego w podregionie koszalińskim występują głównie w jego wschodniej i południowej części. Głębokość występowania oraz miąższość poziomów wodonośnych trzeciorzędowych cechuje ogromne zróżnicowanie. W południowo-wschodniej części omawianego obszaru wody poziomów trzeciorzędowych występują najniżej (150-250 m) i charakteryzują się znaczną miąższością. W pasie przybrzeżnym dominują poziomy płytsze (50-100 m), o miąższości poniżej 10 m.

W podregionie szczecińskim wodonośne utwory kredowe występują na niewielkim obszarze w jego północno-wschodniej części (rejon Trzebiatowa) oraz w strefie brzeżnej synklinorium szczecińskiego. Strop utworów znajduje się przeważnie na głębokości 50-150 m, a ich miąższość nie osiąga 20 m.

Jurajski poziom wodonośny występuje w północno-wschodniej części podregionu oraz na wyspie Wolin. Strop utworów znajduje się przeważnie na głębokości 30-100 m, lokalnie 150 m (Wolin), a ich miąższość wynosi od kilkunastu do 40 m. Wodonośne utwory jurajskie, rozpoznane jako poziomy użytkowe, występują jedynie w północno-zachodniej części podregionu koszalińskiego na głębokości 30-150 m.

Użytkowe poziomy wodonośne na terenie województwa to poziomy zasilane głównie infiltracyjnie, prowadzące wody zwykłe, czyli słodkie, o mineralizacji ogólnej nieprzekraczającej 1 g/dm^3 . Wody silniej zmineralizowane oraz słone ($3-10 \text{ g/dm}^3$), słone ($10-35 \text{ g/dm}^3$) lub solanki (powyżej 35 g/dm^3), o różnej genezie, mają mniejsze znaczenie gospodarcze, chyba że ujmowane są do celów leczniczych. Największe znaczenie mają wody podziemne będące w obiegu atmosferycznym meteorycznym, a więc zasilane z opadów.

Najzasobniejsze zbiorniki wód podziemnych zostały wydzielone jako główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP). W celu ochrony ilości i jakości wód podziemnych GZWP wydzielono ich obszary ochronne. Za takie uznano zbiorniki odpowiadające następującym kryteriom ilościowym i jakościowym:

- wydajność potencjalna (przy przeciętnych warunkach hydrogeologicznych w zbiorniku i przy optymalnie wykonanym i nafiltrowanym otworze studziennym powyżej $30 \text{ m}^3/\text{h}$),
- wydajność ujęć powyżej $10\,000 \text{ m}^3/\text{d}$,
- przewodność powyżej $10 \text{ m}^2/\text{h}$,
- klasa wód I.

Na obszarze województwa występuje w całości lub w części jedenaście głównych zbiorników wód podziemnych, w tym 3 zbiorniki położone są w całości, a pozostałe 8 częściowo wchodzi na obszar województwa:

- nr 102 zbiornik wyspy Wolin (Q),
- nr 118 zbiornik międzymorenowy Polanów(Q),
- nr 120 zbiornik międzymorenowy Bobolice(Q),

- nr 122 dolina kopalna Szczecin,
- nr 123 zbiornik międzymorenowy Stargard-Goleniów (Q),
- nr 125 zbiornik międzymorenowy Wałcz-Piła (Q)
- nr 126 zbiornik Szczecinek (Q, Tr),
- nr 127 subzbiornik Tr Złotów-Piła-Strzelce Kraj (Tr),
- nr 134 zbiornik Dębno (Q, Tr),
- nr 135 zbiornik Barlinek (Q),
- nr 136 zbiornik międzymorenowy Dobiegniew (Q).

⇒Mapa nr 11. Ochrona środowiska przyrodniczego

2.6.5. Gleby

⇒Mapa nr 8. Struktura glebowo-rolnicza

Gleby województwa zachodniopomorskiego charakteryzują się dużym zróżnicowaniem typologicznym, różną wartością bonitacyjną, jak i przydatnością glebowo-rolniczą.

Pod względem ogólnej jakości użytkowej zdecydowanie przeważają gleby średniej wartości (klasy IVa i IVb), które zajmują 50,8% powierzchni wszystkich gruntów ornych. Drugą co do wielkości grupę stanowią gleby słabe i bardzo słabe (klasy V i VI). Zajmują 25,1% powierzchni gruntów ornych. Najmniej jest gleb dobrych (klasy II, III a i III b), które zajmują 24,1% powierzchni gruntów ornych.

Tabela 5. Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych gleby

Klasa	Grunty orne		Użytki zielone	
	powierzchnia w ha	udział w %	powierzchnia w ha	udział w %
II	9 270	1,1	470	0,2
III a	60 550	6,9	29 595	12,4
III b	142 765	16,2		
IV a	267 989	30,4	125 838	52,8
IV b	178 948	20,3		
V	163 348	18,5	65 863	27,6
VI	57 844	6,6	16 664	7,0
Razem	880 714	100,0	238 430	100,0

Źródło: Z Polewka, Charakterystyka gleb województwa zachodniopomorskiego 2007.

Wskaźnik bonitacyjny odzwierciedlający ogólną wartość gruntów ornych województwa (wg M. Strzemskiego), wynosi 3,6, a więc średnią klasę bonitacyjną stanowi klasa IV a. W użytkach zielonych: do łąk i pastwisk średnich zaliczono 65,4% (klasy III i IV), pozostałe 34,6% zajmują użytki zielone słabe i bardzo słabe (klasy V i VI). Najwyższy iloraz wskaźnikowy wykazuje powiat pyrzycki (5,1 – klasa IIIb), najniższy – powiaty: goleniowski i szczecinecki (2,5 – klasa IVb). Iloraz niższy od średniego (poniżej 3,5) mają jeszcze powiaty: białogardzki, choszczeński, drawski, gryficki, koszaliński, łobeski, nowogardzki i wałecki.

2.6.6. Lasy

⇒Mapa nr 9. Lasy

Lasy zajmują powierzchnię 801 tys. ha, co stanowi ponad 35% ogólnej powierzchni województwa, w tym lasy publiczne 788,5 tys. ha, a lasy prywatne 12,9 tys. ha. Wzrost powierzchni leśnej w latach 1999-2006 wyniósł powyżej 15 tys. ha.

Lasy Skarbu Państwa zarządzane są przez trzy regionalne dyrekcje: Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Szczecinie (21 nadleśnictw), RDLP w Szczecinku (23 nadleśnictwa) i RDLP w Pile (9 nadleśnictw). Województwo zachodniopomorskie należy do najbardziej zalesionych; zajmuje czwarte miejsce w skali kraju. Ogółem grunty leśne województwa zajmują 8,9% powierzchni leśnej Polski. Rozmieszczenie lasów jest bardzo nierównomierne i waha się w granicach 0,8-72,7% powierzchni w po-

szczególnych gminach. Największą lesistością (60-72,7%) charakteryzują się gminy w południowo-wschodniej części województwa, na równinach: Drawskiej, Wałeckiej i na Pojezierzu Wałeckim. Zwarte kompleksy leśne występują też w innych częściach województwa: Puszcza Wkrzańska, Bukowa, Goleniowska, Piaskowa, Drawska, Barlinecka, lasy wolińsko-uznamskie, lasy mieszkowickie. Przeciętny wiek drzewostanu jest jednym z najniższych w kraju i wynosi, w zależności od rejonu 55-62 lata, przy średniej krajowej 61 lat. Pod względem wieku drzewostanu dominują klasy II (21-40 lat) i III (41-60 lat).

W Krajowym Programie Zwiększenia Lesistości stwierdza się, że w województwie zachodniopomorskim w okresie 2001-2020 zaprogramowano wykonanie zalesień na powierzchni 36,9 tys. ha, w tym na gruntach państwowych 17,5 tys. ha oraz na gruntach niepaństwowych 19,4 tys. ha.

W granicach województwa ponad 30% całej powierzchni leśnej lasów gospodarczych zajmują lasy ochronne, których rolą jest m.in. ochrona gleb przed zmywaniem, ochrona brzegów wód, ograniczanie powstawania lub rozprzestrzeniania się lotnych piasków, ochrona siedlisk zwierząt, różnicowanie funkcji urbanistycznych.

2.6.7. Kopaliny

Kopaliny, należące do nieodnawialnych zasobów środowiska przyrodniczego, podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu. Zagadnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania surowcowych zasobów geologicznych zgodnie z założeniami ogólnopństwowej strategii ochrony litosfery jest zadaniem priorytetowym w tworzeniu strategii gospodarczej i regionalnej gospodarki przestrzennej opartej na zasadach zrównoważonego rozwoju. Prowadzona eksploatacja zasobów mineralnych wymaga stałego nadzoru ze strony służby i administracji geologicznej oraz samorządów lokalnych. Obszary perspektywiczne występowania złóż kopalin należy chronić przed ich zagospodarowaniem na inne cele. Działania te zapewnią możliwości jak najdłuższego korzystania ze złóż.

Ustawa prawo górnicze i geologiczne z 4 lutego 1994 roku (Dz.U. nr 27, z późn. zm.) wprowadziła podział na kopaliny podstawowe i pospolite. Z grupy kopalin podstawowych w województwie zachodniopomorskim występują i są udokumentowane złoża: gazu ziemnego, ropy naftowej oraz wody lecznicze, termalne i solanki. Z grupy kopalin pospolitych występują: wapień i margle (dla potrzeb przemysłu cementowego), kruszywo naturalne, piaski kwarcowe do produkcji cegły piaskowo-wapiennej, surowce ilaste do produkcji ceramiki budowlanej i kruszywa lekkiego oraz kreda jeziorna, torfy lecznicze i torfy ogrodnicze.

Wody podziemne według tej samej ustawy nie są kopaliną, choć spełniają kryteria przypisane pojęciu „złóż kopaliny”, gdyż ich wydobywanie przynosi korzyści gospodarcze.

Lokalizacja kopalin ukazana jest na [mapie nr 3 ⇒ Użytkowanie terenu i zasoby naturalne](#).

Tabela 6. Wybrane złoża kopalin

Nazwa złoża	Powiat	Zasoby bilansowe	Stan zagospodarowania: E - złoża eksploatowane P - złoża udokumentowane i wskazane do eksploatacji
Gaz ziemny w mln m ³ *			
Białogard	białogardzki	985,1	E
Błotno	goleniowski	2,88	E
Barnówko-Mostno-Buszewo	myśliborski	5740,0	E
Ciechnowo	świdwiński	163,4	E
Cychry	myśliborski	985,1	E
Daszewo N	kołobrzeski	1063,0	E
Gorzysław N i S	gryficki	958,0	E
Międzyzdroje	kamieński	600,0	P

Nazwa złoża	Powiat	Zasoby bilansowe	Stan zagospodarowania: E - złoża eksploatowane P - złoża udokumentowa- ne i wskazane do eksploatacji
Przytór	Świnoujście	360,0	P
Różańsko	myśliborski	2 231,0	E
Sławoborze	świdwiński	5,29	E
Trzebusz	gryficki	41,5	E
Wiechowo	szczecinecki	17,7	E
Wrzosowo	kamieński	600,0	P
Zielin	gryfiński	61,2	E
Ciechnowo złoże He	świdwiński	163,4	E
Ropa naftowa w mln t			
Barnówko-Mostno- -Buszewo	myśliborski	9,25	E
Cychry	myśliborski	1315	E
Kamień Pomorski	kamieński	29,8	E
Sławoborze	świdwiński	29,8	E
Wysoka Kamieńska	goleniowski	56,9	E
Kreda jeziorna w mln t			
Bugno	szczecinecki	1,36	P
Będgoszcz	pyrzycki	4,8	P
Człopa	wałecki	1,34	P
Dąbrowa Nowogardzka	goleniowski	1,991	P
Giżyn	pyrzycki	8,55	P
Gwiazdowo	ślawieński	1,041	P
Hanki	wałecki	1,77	P
Kraśnik-Recz	choszczeński	1,8	P
Krosino-Mołstowo	świdwiński	5,5	P
Lubianka	myśliborski	1,5	P
Lubiatowo	pyrzycki	10,8	P
Pęczeryno-Rynowo	świdwiński	0,91	P
Strzęszów	gryfiński	0,78	P
Tyczewo I	białogardzki	0,56	E
Wielimskie Bagno	szczecinecki	0,80	E
Wierzbno	pyrzycki	3,0	P
Wołowe Lasy	wałecki	1,18	E
Wyszebórz	koszaliński	0,6	E
Piaski formierskie w mln t			
Sulechowo	ślawieński	4,45	P
Węgorzewo Koszalińskie	koszaliński	7,6	P
Kruszywa naturalne w mln t (powyżej 3 mln ton)			
Biały Dwór	szczecinecki	15,8	E
Bielinek III W	gryfiński	5,48	E
Bielinek IV A	gryfiński	22,9	P
Bielinek A	gryfiński	22,9	E
Chełm Górny I	gryfiński	16,4	E
Chłopowo	myśliborski	26,8	P
Ciemnik	stargardzki	15,2	P

Nazwa złoża	Powiat	Zasoby bilansowe	Stan zagospodarowania: E - złoża eksploatowane P - złoża udokumentowane i wskazane do eksploatacji
Daleszewo	gryfiński	4,75	P
Dargocice	kołobrzeski	10,68	E
Dobropole I	łobeski	25,8	P
Dobropole II	łobeski	7,73	E
Dobrzyca	wałecki	3,09	P
Golice	gryfiński	4,38	E
Golin	myśliborski	3,23	E
Ińsko	stargardzki	84,5	P
Kasiborek	szczecinecki	8,12	P
Kłodzino II	kamieński	3,05	E
Kolonia Żelichów	gryfiński	13,0	P
Komorowo	koszaliński	7,9	P
Lepino	świdwiński	3,38	E
Mielenko Drawskie V	drawski	18,9	E
Moryń E	gryfiński	9,1	P
Mosty	goleniowski	3,78	E
Namyślin	myśliborski	38,7	P
Nowe Objezierze	gryfiński	5,9	P
Ognica	gryfiński	11,5	E
Parsecko	szczecinecki	3,22	E
Płonno	myśliborski	9,9	P
Płociczno	wałecki	5,37	P
Ponikiew	wałecki	23,4	P
Ratajki VI	koszaliński	3,01	E
Ratajki VII	koszaliński	6,28	P
Rzeczycza	koszaliński	13,2	P
Rzeczycza	wałecki	15,2	P
Sępólno Wlk. II	szczecinecki	60,5	P
Słudwia I	gryficki	6,58	E
Skotnica	gryfiński	3,81	E
Smardzko	świdwiński	7,81	P
Stary Chwalim	szczecinecki	4,52	E
Stępień	szczecinecki	3,1	E
Studnica II	stargardzki	9,7	P
Węgorzewo Koszalińskie	koszaliński	3,23	E
Wietszyno	białogardzki	3,03	E
Włoszibórz	kołobrzeski	15,2	P
Woliczno-Gudowo	drawski	108,4	E
Woliczno III	drawski	7,53	P
Woliczno W	drawski	4,59	E
Zielnica	ślawieński	4,3	P
Załęże	pyrzycki	4,2	E
Piaski kwarcowe w mln t			
Łobez	łobeski	3,7	P
Łozienica	goleniowski	1,4	E

Nazwa złoża	Powiat	Zasoby bilansowe	Stan zagospodarowania: E - złoża eksploatowane P - złoża udokumentowane i wskazane do eksploatacji
Kiełpino-Suliszewo	choszczeński	9,7	P
Łęknica	szczecinecki	3,5	E
Manowo	koszaliński	5,4	P
Słonowice	świdwiński	1,2	P
Wicimice	gryficki	7,7	P
Surowce ilaste ceramiki budowlanej w mln m ³			
Bukowo-Płonia	Szczecin	5,1	P
Pieńkowo II	ślawieński	1,84	E
Przęsocin	policki	7,4	P
Rzęsnica	drawski	0,27	E
Wąwelnica	policki	4,0	P
Wietrzno	koszaliński	6,5	P
Złocieniec	drawski	2,5	E
Piaski szklarskie w mln t			
Sulechowo	ślawieński	6,4	P
Torfy w tys. m ³			
Człopa	wałecki	551,0	P
Dąbrowa Nowogardzka	goleniowski	993,0	P
Kamień Pomorski (borowiny)	kamieński	575,0	E
Kołobrzeg PI i PII (borowiny)	kołobrzeski	4337,0	E
Kraśnik-Recz	choszczeński	1021,0	P
Łazice	drawski	706,0	E
Mosina	szczecinecki	1714,0	E
Nowy Chwalim	szczecinecki	2753,0	E
Przybiernówko-Grądy	gryficki	14559,0	E
Reptowo	stargardzki	1666,0	E
Samolino	kamieński	658,0	E
Wapienie i margle w mln t			
Czarnogłowy-Kłęby	kamieński	154,7	P
Wody mineralne (zasoby eksploatacyjne w m ³ /h)			
Dziwnówek	kamieński	30,0	E
Kamień Pomorski	kamieński	15,0	E
Kołobrzeg	kołobrzeski	104,7	E
Międzywodzie	kamieński	1,4	P
Połczyn-Zdrój	świdwiński	2,8	E
Świnoujście	Świnoujście	23,8	E
Wody termalne w m ³ /h			
Pyrzyce	pyrzycki	340,0	E
Stargard Szczeciński	stargardzki	200,0	P

* Łączne zasoby złóż gazu ziemnego na terenie województwa zachodniopomorskiego wynoszą:

- wydobywalne (geologiczne) 12,5 mld m³,
- przemysłowe 4,6 mld m³.

Źródło: Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, 2008 r.

2.6.8. Obszary chronione

⇒ Mapa nr 10. Obszary ochrony przyrody

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody i innymi aktami prawnymi gospodarowanie zasobami i składnikami przyrody powinno zapewniać ich trwałość, optymalną liczebność i ochronę różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym. W celu przywrócenia równowagi na terenie prowadzonej inwestycji ustawa prawo ochrony środowiska wprowadza obowiązek kompensacji przyrodniczej, która powinna być stosowana zawsze, jeżeli w wyniku realizacji przedsięwzięcia powstają negatywne oddziaływania na środowisko.

Powierzchnia obszarów stanowiących krajowy system obszarów chronionych wraz z otulinami wynosi 599 873 ha, co stanowi 26,2% powierzchni województwa. Powierzchnia obszarów Natura 2000 z wyłączeniem obszarów morskich wynosi 861 120 ha, co stanowi 37,6% powierzchni województwa. Łączna powierzchnia obszarów chronionych, powstała w wyniku połączenia nakładających się form ochrony przyrody, zajmuje 1 076 975 ha (47% powierzchni województwa). Na obszarach tych, zależnie od formy ochrony, obowiązują zróżnicowane ograniczenia lub zakazy dotyczące korzystania z zasobów przyrodniczych.

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. na obszarze województwa zachodniopomorskiego, występują wszystkie formy ochrony przyrody: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Pierwsze cztery formy ochrony tworzyły tzw. krajowy system obszarów chronionych. Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej oprócz krajowego systemu obszarów chronionych, mającego za zadanie zabezpieczenie wartości przyrodniczych i krajobrazowych w skali kraju, istotne znaczenie w ochronie bioróżnorodności w skali Europy zyskały obszary Natura 2000. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody i innymi aktami prawnymi gospodarowanie zasobami i składnikami przyrody powinno zapewnić ich trwałość, optymalną liczebność i ochronę różnorodności genetycznej. Szczególne znaczenie mają korytarze ekologiczne, ważne dla gatunków wędrownych, które w naturalny sposób przemieszczają się w celach pokarmowych i rozrodczych (wędrowki sezonowe i codzienne).

Ustawa o ochronie przyrody w art.5 pkt.2 definiuje korytarz ekologiczny jako „obszar umożliwiający migracje roślin, zwierząt lub grzybów”. Powiązania różnych form przyrodniczych korytarzami ekologicznymi stwarzają warunki do funkcjonowania środowiska jako obszaru, w obrębie którego występuje migracja różnych organizmów żywych, ich ekspansja i zachowanie, a ostatecznie zachowane są warunki do utrzymania różnorodności biologicznej środowiska.

Na podstawie następujących kryteriów:

- form geomorfologicznych takich jak pradoliny, doliny rzek i misy jezior,
- form użytkowania terenu takich jak lasy, łąki, bagna,
- wyłączenia terenów zainwestowania,
- bliskiego sąsiedztwa obszarów podlegających ochronie

oraz uwzględniając wiedzę o regionie w zakresie środowiska przyrodniczego, wydzielono dwie grupy korytarzy ekologicznych:

- a) cztery ponadregionalne korytarze ekologiczne, częściowo o charakterze międzynarodowym i krajowym o symbolu PL;
- b) siedem regionalnych korytarzy ekologicznych o symbolu RE.

Przebieg i zasięg korytarzy określany jest z różną dokładnością (zależną od źródła opracowania) i wymaga doprecyzowania i uszczegółowienia w odrębnym branżowym opracowaniu.

Parki narodowe

2 obszary o łącznej powierzchni w granicach województwa 13 423 ha (0,6% powierzchni województwa):

- 1) Woliński Park Narodowy, 10 937,4 ha,
- 2) Drawieński Park Narodowy, 11 342 ha, w tym w województwie zachodniopomorskim 5 295 ha.

Rezerваты przyrody

111 obszarów o łącznej powierzchni ok. 12 378 ha (0,5% powierzchni województwa).

Tylko rezerwat Świdwie, chroniony Konwencją Ramsarską, uzyskał status obszaru ochrony przyrody o znaczeniu międzynarodowym. Od 1984 roku znajduje się on na liście obszarów wodno-błotnych jako środowisko życiowe ptactwa wodnego.

Parki krajobrazowe

7 obszarów o łącznej powierzchni w granicach województwa 118 808 ha, co stanowi ok. 5% powierzchni województwa:

- 1) Szczeciński Park Krajobrazowy Puszcza Bukowa, 9 096 ha,
- 2) Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry, 6 009 ha,
- 3) Cedyński Park Krajobrazowy, 30 850 ha,
- 4) Park Krajobrazowy Ujście Warty, 20 532,46 ha (w województwie 1 850 ha),
- 5) Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, 23 983 ha (w województwie 11 840 ha),
- 6) Iński Park Krajobrazowy, 17 763 ha,
- 7) Drawski Park Krajobrazowy, 41 430 ha.

Obszary chronionego krajobrazu

23 obszary o łącznej powierzchni 328 660 ha, co stanowi ok. 16% powierzchni województwa:

- 1) „A” Dębno-Gorzów, na obszarze województwa 11 060 ha,
- 2) „B” Myślibórz, na obszarze województwa 21 580 ha,
- 3) „C” Barlinek, na obszarze województwa 13 172 ha,
- 4) „D” Choszczno-Drawno, na obszarze województwa 24 520 ha,
- 5) „E” Korytnica, na obszarze województwa 3 550 ha,
- 6) „F” Bierzwnik, na obszarze województwa 28 094 ha,
- 7) Dolina Radwi (Mostowo-Zegrze), na obszarze województwa 3 560 ha,
- 8) Jeziora Szczecineckie, na obszarze województwa 17 619 ha,
- 9) Jezioro Łętowskie oraz okolice Kępic, na obszarze województwa 1 280 ha,
- 10) Koszaliński Pas Nadmorski, na obszarze województwa 36 229 ha,
- 11) okolice Kalisza Pomorskiego, na obszarze województwa 1 580 ha,
- 12) okolice Polanowa, na obszarze województwa 1 857 ha,
- 13) okolice Żydowa-Białego Boru, na obszarze województwa 12 350 ha,
- 14) pas pobraża na zachód od Ustki, na obszarze województwa 5 016 ha,
- 15) Pojezierze Drawskie, na obszarze województwa 68 450 ha,
- 16) Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy, na obszarze województwa 35 535 ha,
- 17) Puszcza nad Drawą, na obszarze województwa 31 650 ha,
- 18) Dominikowo-Niemieńsko, na obszarze województwa 5 756 ha,
- 19) Las Drzonowski, na obszarze województwa 86 ha,
- 20) Dolina rzeki Płynicy, na obszarze województwa 79,9 ha,
- 21) Dolina rzeki Płynicy, na obszarze województwa 1 213 ha,
- 22) Las Czermnicki, brak danych,
- 23) obszary chronionego krajobrazu Doliny Piławy, powierzchnia łączna 4 obszarów w województwie 1 998 ha.

Obszary Natura 2000

21 obszarów specjalnej ochrony ptaków o łącznej powierzchni (z wyłączeniem obszaru morskiego Zatoki Pomorskiej i przybrzeżnych wód Bałtyku) 692 170,00 ha, co stanowi 30,2% powierzchni województwa.

61 specjalnych obszarów ochrony siedlisk o łącznej powierzchni (z wyłączeniem obszarów morskich Zatoki Pomorskiej) 426 002,20 ha, co stanowi 18,6% powierzchni województwa.

Tabela 7. Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000

Lp.	Numer obszaru	Nazwa obszaru	Powierzchnia obszaru w województwie w ha
1.	PLB320001	Bagna Rozwarowskie	4 249,60
2.	PLB320002	Delta Świny	8 286,00
3.	PLB320003	Dolina Dolnej Odry	61 648,40
4.	PLB320018	Jeziora Wełtyńskie	2 811,20
5.	PLB320005	Jezioro Miedwie i okolice	16 511,00
6.	PLB320006	Jezioro Świdwie	7 196,20
7.	PLB320016	Lasy Puszczy nad Drawą	120 600,00
8.	PLB320007	Łąki Skoszewskie	9 083,40
9.	PLB320017	Ostoja Cedyńska	20 871,20
10.	PLB320019	Ostoja Drawska	153 906,10
11.	PLB320008	Ostoja Ińska	87 711,90
12.	PLB320015	Ostoja Witnicko-Dębniańska	30 780,00
13.	PLB320014	Ostoja Wkrzańska	14 575,70
14.	PLB990002	Przybrzeżne wody Bałtyku	194 626,70
15.	PLB080001	Puszcza Barlinecka	9 972,00
16.	PLB320012	Puszcza Goleniowska	25 039,20
17.	PLB300012	Puszcza nad Gwdą	27 470,00
18.	PLB320010	Wybrzeże Trzebiatowskie	31 757,60
19.	PLB320011	Zalew Kamieński i Dziwna	12 506,90
20.	PLB320009	Zalew Szczeciński	47 194,60
21.	PLB990003	Zatoka Pomorska	311 877,30
Powierzchnia ogółem dla województwa zachodniopomorskiego			1 198 674,00
Powierzchnia bez wód Bałtyku			692 170,00

Źródło: Waloryzacja przyrodnicza województwa zachodniopomorskiego. Biuro Konserwacji Przyrody 2010.

Tabela 8. Specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000

Lp.	Numer obszaru	Nazwa obszaru	Powierzchnia obszaru w województwie w ha
1.	PLH320036	Bagno i Jezioro Ciemino	787,40
2.	PLH320001	Bobolickie Jeziora Lobeliowe	4 759,30
3.	PLH320002	Brzeznicka Węgorza	592,20
4.	PLH320062	Bukowy Las Górki	964,60
5.	PLH320061	Bystrzyno	893,70
6.	PLH320048	Diabelskie Pustacie	3 232,10
7.	PLH320053	Dolina Bielawy	456,30
8.	PLH320003	Dolina Grabowej	8 255,30
9.	PLH320004	Dolina Iny koło Recza	4 471,80
10.	PLH320005	Dolina Krąpieli	232,80
11.	PLH320025	Dolina Piławy	2 204,30
12.	PLH320006	Dolina Płoni i Jezioro Miedwie	20 755,90
13.	PLH320022	Dolina Radwi, Chocieli i Chotli	21 861,70
14.	PLH300017	Dolina Rurzyca	552,30

Lp.	Numer obszaru	Nazwa obszaru	Powierzchnia obszaru w województwie w ha
15.	PLH320050	Dolina Tywy	3 754,90
16.	PLH220038	Dolina Wieprzy i Studnicy	4230,00
17.	PLH320037	Dolna Odra	29 536,00
18.	PLH320007	Dorzecze Parsęty	27 710,40
19.	PLH320049	Dorzecze Regi	14 827,80
20.	PLH320060	Dziczy Las	1 436,80
21.	PLH320038	Gogolice-Kosa	1 424,80
22.	PLH320008	Janiewickie Bagno	162,20
23.	PLH320039	Jeziora Czaplineckie	31 949,30
24.	PLH320009	Jeziora Szczecineckie	6 479,20
25.	PLH320040	Jezioro Bobięcińskie	2 565,60
26.	PLH320041	Jezioro Bukowo	3 263,00
27.	PLH320059	Jezioro Kopań	1 166,50
28.	PLH320010	Jezioro Kozie	139,00
29.	PLH320023	Jezioro Lubie i Dolina Drawy	15 046,70
30.	PLH320063	Jezioro Stolsko	139,70
31.	PLH320042	Jezioro Śmiadowo	213,40
32.	PLH320011	Jezioro Wielki Bytyń	2 011,10
33.	PLH320043	Karsibórz Świdwiński	588,00
34.	PLH320012	Kemy Rymańskie	2 644,80
35.	PLH320064	Las Baniewicki	611,50
36.	PLH320044	Lasy Bierzwnickie	8 258,80
37.	PLH320057	Mechowisko Manowo	55,50
38.	PLH320051	Mieszkowicka Dąbrowa	26,40
39.	PLH320045	Mirosławiec	6 566,60
40.	PLH080071	Ostoja Barlinecka	10 157,30
41.	PLH320052	Ostoja Golczewska	845,00
42.	PLH320013	Ostoja Goleniowska	8 419,00
43.	PLH990002	Ostoja na Zatoce Pomorskiej	243132,70
44.	PLH320067	Pojezierze Ińskie	10 229,90
45.	PLH320014	Pojezierze Myśliborskie	4 406,80
46.	PLH320015	Police-kanaly	100,20
47.	PLH220024	Przymorskie Błota	99,00
48.	PLH320016	Słowińskie Błoto	192,60
49.	PLH320021	Strzality koło Tuczn	17,30
50.	PLH320065	Torfowisko Poradz	567,50
51.	PLH320056	Torfowisko Reptowo	605,50
52.	PLH320017	Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski	17 468,80
53.	PLH320018	Ujście Odry i Zalew Szczeciński	52 612,00
54.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	33 714,80
55.	PLH320033	Uroczyska w Lasach Stepnickich	2 749,70
56.	PLH320047	Warnie Bagno	1 012,00
57.	PLH320066	Wiązogóra	489,50
58.	PLH320019	Wolin i Uznam	30 792,00
59.	PLH320020	Wzgórza Bukowe	11 971,20
60.	PLH320054	Wzgórza Krzymowskie	1 179,30
61.	PLH320055	Wzgórza Moryńskie	588,00
Powierzchnia dla województwa zachodniopomorskiego bez wód Bałtyku			426 002,20

Źródło: Standardowe formularze danych obszarów Natura 2000 Komisji Europejskiej.

⇒ Mapa nr 11. Ochrona środowiska przyrodniczego**Obszary i obiekty prawnie chronione na podstawie innych ustaw i aktów prawnych**

Są to:

- lasy ochronne,
- leśne kompleksy promocyjne,
- obszary ochrony uzdrowiskowej,
- pas nadbrzeżny,
- strefy ochronne ujęć wód powierzchniowych i podziemnych,
- główne zbiorniki wód podziemnych,
- zlewnie wód wysokiej jakości,
- kompleksy glebowe o najwyższej przydatności rolniczej,
- wody i obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia związkami azotu,
- torfowiska, bagna i oczka wodne jako naturalne zbiorniki wodne, tereny zieleni w granicach wsi wraz z parkami, zadrzewieniem przykościelnym, cmentarnym i innym, zadrzewienia śródpolne i przydrożne itp.

Potencjalne obszary i obiekty prawnie chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody

W opracowaniu Waloryzacja przyrodnicza zaproponowano utworzenie dalszych form ochronnych uzupełniających dotychczasową sieć obiektów prawnie chronionych. Wszystkie potencjalne obszary wyznaczone do ochrony zostały zweryfikowane w sezonie wegetacyjnym 2009 r. Podczas weryfikacji w terenie zwrócono uwagę na to, co obecnie dzieje się w potencjalnych obszarach wyznaczonych do ochrony oraz uwzględniono znane zamiary planistyczne.

Na terenie województwa wydzielono następujące obszary i obiekty, zasługujące na prawną ochronę i powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody:

- 208 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 15 tys. ha,
- 2 parki krajobrazowe o łącznej powierzchni 19 tys. ha,
- 28 obszarów chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 66 tys. ha,
- 1786 pomników przyrody w tym:
 - 22 stanowiska dokumentacyjne,
 - 1549 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 32 tys. ha,
 - 250 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o łącznej powierzchni 144 tys. ha.

Potencjalne obszary chronione zwiększają krajowy system obszarów chronionych o 3,3% ogólnej powierzchni województwa zachodniopomorskiego.

Wszystkie potencjalne obiekty wyznaczone do ochrony wymagają opracowania dokumentacji według wymogów prawnych, a następnie zatwierdzenia przez odpowiedni organ (Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie lub właściwe miejscowo rady gmin – w zależności od kompetencji ustawowych). Wyznaczenie obszarów parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały Sejmiku Województwa.

2.6.9. Stan jakościowy i zagrożenia środowiska**⇒ Mapa nr 12. Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego**

Stan środowiska oceniany jest na podstawie analizy danych dotyczących jakości poszczególnych elementów przyrody biotycznej i abiotycznej oraz walorów krajobrazowych. Zagrożenia, w zależności od ich genezy, można podzielić na naturogeniczne, tzn. związane ze zmianami zachodzącymi w przyrodzie oraz antropogeniczne – związane z działalnością człowieka. Największe negatywne zmiany w środowisku przyrodniczym wynikają z nieuporządkowanych problemów dotyczących gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, rekultywacji terenów po eksploatacji surowców mineralnych, zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Ocenę stanu poszczególnych elementów środowiska przedstawiono głównie w oparciu o dane pochodzące z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (WIOŚ) w Szczecinie.

Wody podziemne

Zagrożenia dla wód podziemnych należy rozpatrywać w aspekcie zagrożenia stanu tych wód.

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną, jak również z przepisami krajowymi tj. ustawą prawo wodne, dla wód podziemnych określa się stan ilościowy i chemiczny jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Ocenę stanu wód podziemnych wykonał w 2008 r. Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Ocena ta została przedstawiona w Raporcie o stanie chemicznym i ilościowym jednolitych części wód podziemnych dla obszarów dorzeczy zgodnie z wymaganiami RDW. Zgodnie z ww. raportem słaby stan chemiczny określono dla JCWPd nr 1 (RZGW Szczecin), JCWPd nr 26 i JCWPd nr 36 (RZGW Poznań), a stan ilościowy słaby określono dla JCWPd nr 1.

Analiza poboru wód podziemnych na terenie województwa zachodniopomorskiego wykazała, że ma on charakter rozproszony, co jest zjawiskiem korzystnym dla utrzymania dobrego stanu wód podziemnych. Duże pobory wód związane są z poborami na ujęciach komunalnych większych miast. W 2005 roku pobór wód podziemnych przekroczył 3 000 000 m³ w Szczecinie (na dwóch ujęciach), w Koszalinie (na dwóch ujęciach), Stargardzie, Mostowie k. Koszalina. Pobory pomiędzy 1 a 3 mln. m³ zanotowano w 2005 roku na ujęciach komunalnych w Goleniowie, Gryfinie (dwa ujęcia), Policach (dwa ujęcia), w Świnoujściu (2 ujęcia), Łazach i Polanowie.

Pod względem chemicznym zasadniczym typem wód zmineralizowanych na Pomorzu Zachodnim są wody chlorkowo-sodowe. Zasolenie wód na obszarze województwa ma podwójną genezę: są to wody słone pochodzące z głębokiego podłoża warstw czwartorzędowych, migrujące ku powierzchni wzdłuż stref nieciągłości tektonicznych (ascenzja) oraz wody zasolone przez ingresje wód morskich na obszarach niskiego brzegu morskiego (na mierzejach). W przypadku wód zasolonych ascensyjnie wraz z głębokością zasolenie wód rośnie, zwiększa się również udział innych składników, takich jak czterotlenek siarki, sól, magnez. Słone wody czwartorzędowe występują przede wszystkim na wschód od Zalewu Kamieńskiego; strop zasolenia wód rozpoczyna się miejscami od kilkunastu metrów poniżej poziomu morza. Głębiej występują w rejonie Niechorza i Pogorzeli, a także w Mrzeżynie. Kilkadziesiąt metrów poniżej poziomu morza napotkać można zasolenie wód w Szczecinie i w dolinie dolnej Odry. Stężenie minerałów w wodach słonych nie przekracza 1%.

Badania wód podziemnych przeprowadzone w 76 punktach pomiarowych Państwowego Monitoringu Środowiska w 2007 roku wykazały dobrą jakość (II klasę) dla 18% badanych punktów. Wody III i IV klasy odnotowano w 71% prób. Złą jakością (V klasa) charakteryzują się wody w 11% badanych punktów.

Podwyższona zawartość żelaza i manganu została stwierdzona w ok. 90% punktach badawczych, tym samym wskazana została potrzeba uzdatniania wody dla celów pitnych.

Wody powierzchniowe

Zagrożenia jakości wód podawane przez WIOŚ związane są głównie ze zbyt dużym poborem na cele bytowe i gospodarcze. Województwo zachodniopomorskie zajmuje drugie miejsce w kraju pod względem zużycia wody na jednego mieszkańca. Istotne znaczenie dla jakości wód powierzchniowych ma działalność rolnicza człowieka z niewłaściwym stosowaniem nawozów i intensywną produkcją zwierzęcą.

Położenie geograficzne województwa zachodniopomorskiego powoduje, że na jego obszarze mogą występować zagrożenia naturogeniczne m.in.: wezbrania wszystkich typów: opadowe, roztopowe, zatorowe oraz sztormowe. Występują także wezbrania, które wywołane są przez kilka przyczyn równocześnie, na przykład wezbrania roztopowo-opadowe, roztopowo-zatorowe, czy – szczególnie niebezpieczne w ujęciowych odcinkach Odry i rzek Przymorza – nałożenie się wezbrania sztormowego z wezbraniem roztopowym, opadowym lub zatorowym. Do gmin szczególnie zagrożonych tymi zjawiskami należą: Boleszkowice, Mieszkowice, Cedynia, Chojna, Widuchowa, Gryfino, Goleniów, Dziwnów, Trzebiatów, Białogard oraz w mniejszym zakresie Szczecin, Świnoujście, Stargard Szczeciński, Nowe Warpno, Kołobrzeg i Karlino. Największe zagrożenie powodziowe występuje w gminie Boleszkowice, w której tereny zalewu wodami o prawdopodobieństwie wystąpienia równym 1% stanowią aż 16,5% obszaru całej gminy.

Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Jakość powietrza atmosferycznego zależy od wielu czynników, m.in. od wielkości emisji zanieczyszczeń do atmosfery, pochodzących zarówno ze źródeł lokalnych, jak i zanieczyszczeń transgranicznych napływających z wiatrami południowo-zachodnimi i zachodnimi, głównie z kierunku Schwedt. Główne źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie skoncentrowane są na obszarze aglomeracji szczecińskiej w paśmie nadodrzańskim Nowe Czarnowo-Szczecin-Police. Największy udział ma emisja powierzchniowa pochodząca z ogrzewania mieszkań. Na obszarach, które nie są objęte obowiązkowymi pomiarami, mogą występować lokalne zagrożenia wynikające między innymi ze stosowania w paleniskach domowych paliwa złej jakości, spalania szkodliwych odpadów typu PET. Ograniczenie tego typu zagrożeń wymaga zarówno ciągłej edukacji ekologicznej, jak i stwarzania zachęt ekonomicznych do stosowania paliw mniej szkodzących środowisku (gaz, olej opałowy). Rozwój transportu samochodowego przy braku odpowiedniej infrastruktury drogowej wpływa na zwiększenie w powietrzu stężenia dwutlenku azotu. Oprócz aglomeracji Szczecina i innych większych miast województwa zagrożenia związane z emisją z transportu samochodowego mogą występować również w skali lokalnej na obszarach zabudowanych, przez które przebiegają główne szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu, szczególnie pojazdów ciężkich. Zanieczyszczenia emitowane przez pojazdy nie tylko bezpośrednio pogarszają jakość powietrza w rejonach z intensywnym ruchem drogowym, ale także biorą udział w reakcjach fotochemicznych tlenków azotu i lotnych związków organicznych zachodzących w atmosferze, wpływając na wzrost stężeń ozonu w warstwie troposferycznej (przyziemnej). Wysokie stężenia ozonu, występujące w okresie letnim, są szkodliwe dla ludzi i roślin. Generalnie, poza wzrostem zagrożeń ze strony komunikacji samochodowej następuje poprawa stanu jakości powietrza.

Hałas z transportu samochodowego jest odczuwalny na dużej powierzchni, w znacznej odległości od źródła. Jest to teren zagrożony ponadnormatywnym poziomem hałasu i nie jest wskazane lokalizowanie na tym obszarze kolejnych domów mieszkalnych. Niepokojącym staje się fakt przeznaczenia pod zabudowę mieszkaniową terenów bezpośrednio sąsiadujących z ciągami komunikacyjnymi o dużym natężeniu ruchu bez uprzedniego zabezpieczenia przed wysokimi poziomami hałasu. Hałas przemysłowy jest konsekwentnie ograniczany i ma charakter głównie lokalny.

Gleby i powierzchnia ziemi

Monitoring zanieczyszczenia gleb i użytków zielonych metalami ciężkimi w województwie zachodniopomorskim prowadzony jest w 9 punktach badawczych. Na badanych glebach stwierdzono brak lub niski i średni stopień zanieczyszczenia. Odpowiada on przeciętnemu zanieczyszczeniu metalami gleb w Polsce. Degradacja techniczna polega na zniszczeniu gleby w wyniku zabudowy powierzchni ziemi, eksploatacji kopalni i składowania odpadów. Najczęściej degradacja techniczna stanowi radykalną i trwałą formę degradacji środowiska. Jedynie tereny po eksploatacji kopalni, żwirów i wapna łukowego mogą, po rekultywacji, być przywrócone do ponownego użytkowania rolniczo-leśnego.

Rzeźba terenu wraz z podłożem sprzyja powstawaniu ruchów masowych. Dla całego obszaru województwa zachodniopomorskiego Państwowy Instytut Geologiczny w Szczecinie, po przeprowadzeniu analizy budowy geologicznej, morfologii i warunków wodnych, wyznaczył obszary, na których występowały lub występują aktywne procesy osuwiskowe oraz obszary predysponowane do wystąpienia ruchów masowych.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE DIAGNOZA STANU

- W oparciu o rzeźbę terenu, wydzielenia fizycznogeograficzne oraz strefy jednorodnych obszarów turystycznych wydzielono 7 głównych jednostek krajobrazowych o odmiennych typach krajobrazu i odmiennej funkcji użytkowania.
- Przy dużej zmienności warunków pogodowych istnieje konieczność uzyskania pełnej informacji o warunkach klimatycznych z uwzględnieniem zdarzeń ekstremalnych.
- Uwzględnienie wpływu zmian warunków klimatycznych na inne komponenty środowiska przyrodniczego.

- Na obszarze województwa sieć rzeczna jest dość mocno przekształcona przez człowieka.
- Koncentracja jezior w części południowej regionu stwarza sprzyjające warunki do rozwoju turystyki.
- Lokalne zagrożenia powodziowe dla dolnych odcinków rzek przymorza i doliny Odry.
- Zagrożenia zasoleniem wód podziemnych obejmują pas przymorski, okolice Białogardu, Polic, Nowego Warpna i Stepnicy.
- Niedostatecznie rozpoznane i udokumentowane zasoby wód podziemnych.
- W wielu rejonach województwa występuje deficyt wód podziemnych oraz powierzchniowych i związane z tym deficytem, potęgujące się groźne zjawisko suszy hydrologicznej.
- Niezbędna jest identyfikacja źródeł zanieczyszczeń wraz z ich oceną wpływu na środowisko wodne i podejmowanie wszechstronnych działań w celu ich eliminacji lub ograniczenia.
- Wykorzystanie rekreacyjne i hodowlane jezior.
- Eksploatacja wód mineralnych.
- Wykorzystanie wód geotermalnych.
- Istnieje znaczna powierzchnia gleb wysokiej jakości wykorzystywanych rolniczo (m.in. w pasie Pobrzeża Bałtyckiego, na Równinie Pyrzyckiej, w okolicach Kołbaskowa, Dobrej (Szczecińskiej), Cedyni i Mieszkowic.
- Duży areal gleb gorszej jakości jest wykorzystywany przez gospodarkę leśną.
- Niedostateczne rozpoznanie zanieczyszczeń gleb.
- Na obszarach o silnie zróżnicowanej rzeźbie terenu istnieje zagrożenie gleb erozją stwierdzone w powiatach: pyrzyckim, choszczeńskim, łobeskim.
- Konieczne jest zachowanie zróżnicowanego i wielofunkcyjnego charakteru lasów oraz kontynuacja działań zmierzających do uzyskania zgodności drzewostanów z warunkami glebowo-siedliskowymi i do eliminacji gatunków obcych geograficznie.
- Wysoki stopień lesistości szczególnie w obszarach sandrowych z dominantą monokultury sosny.
- Niewielki stopień naturalności ekosystemów leśnych oraz niski wskaźnik zdolności produkcyjnej siedlisk.
- Występuje zjawisko wypierania świerka przez gatunki liściaste.
- Niszczenie zabytkowych skupisk zieleni w wyniku usuwania pojedynczych drzew czy też całych grup drzew, przy jednoczesnym niedostatku nowych nasadzeń, brak profesjonalizmu w wykonywanych cięciach pielęgnacyjnych koron drzew, zanieczyszczenia środowiska lub zaniedbań (dziczenie zespołów zabytkowej zieleni).
- Istnienie nielegalnych wyrobisk eksploatacji piasków i żwirów.
- Zniekształcenia krajobrazu na skutek górniczego wykorzystania surowców naturalnych.
- Około 47% powierzchni województwa objęte jest formami ochrony przyrody o silnie zróżnicowanym reżimie ochronnym; poza ochroną prawną znajdują się inne obszary cenne i wrażliwe przyrodniczo.
- Brak projektów planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz planów ochrony dla niektórych parków krajobrazowych.
- Konieczność ochrony przed hałasem i zanieczyszczeniem powietrza (w województwie wyznaczono 16 stref dla badania zanieczyszczeń; obowiązują programy ochrony powietrza dla stref aglomeracji szczecińskiej, powiatu gryfińskiego i miasta Koszalina.

2.7. Ludność

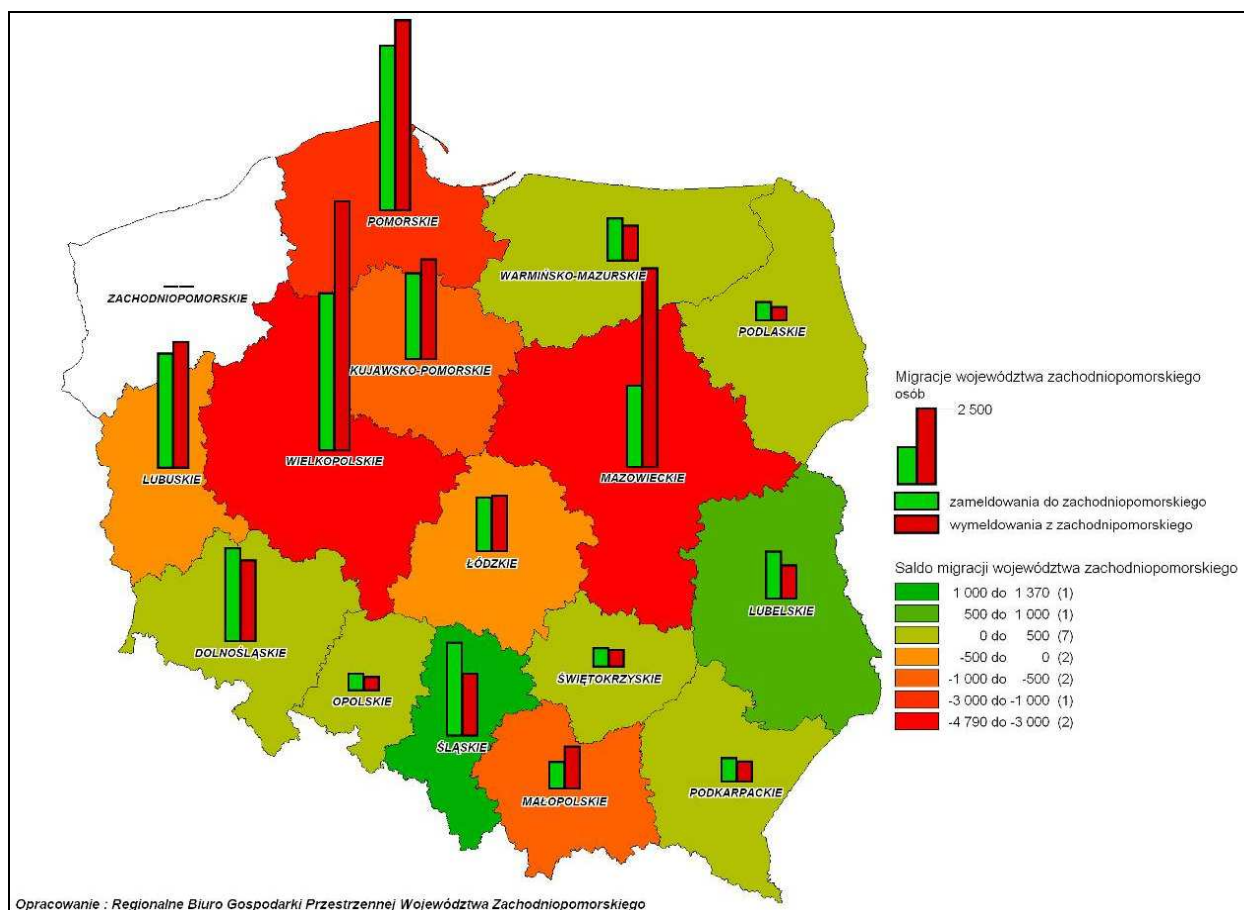
Liczba ludności województwa wg stanu na koniec września 2008 r. wyniosła 1 692,9 tys. (wzrost w ciągu roku o 161 osób). Po raz pierwszy od 6 lat zatrzymano spadek liczby ludności. Pod koniec 2007 roku w miastach mieszkało 68,9% ludności województwa. Od roku 2000 liczba ludności miejskiej zmniejszyła się o 15 tys., w tym samym okresie na terenach wiejskich przybyło 11,3 tys. osób.

2.7.1. Migracje

Rzeczywisty spadek liczby ludności spowodowany był ujemnym saldem migracji. O ile saldo migracji zagranicznych było w miarę stałe (pomiędzy –683 a –190), o tyle znacznie wzrosło ujemne saldo migracji międzywojewódzkich: od –163 w roku 2000 do –1 545 w roku 2007 (przy czym liczba imigrantów była stała, podczas gdy wyraźnie wzrosła liczba emigrantów). Łącznie w latach 2000-2007 z przyczyn migracyjnych ubyło w województwie zachodniopomorskim 8 062 osoby w migracjach międzywojewódzkich i 3 210 w migracjach zagranicznych. W efekcie nawet stale dodatni przyrost naturalny nie był w stanie zrównoważyć odpływu mieszkańców.

Najwięcej osób wyprowadza się do województwa wielkopolskiego (w ciągu siedmiu lat ponad 10 tys.), mazowieckiego (8,2 tys.), pomorskiego (7,8 tys.) i lubuskiego (5,2 tys.). Z tymi województwami zachodniopomorskie ma również największe ujemne saldo migracji.

Rysunek 6. Migracje międzywojewódzkie województwa zachodniopomorskiego w latach 2000-2007

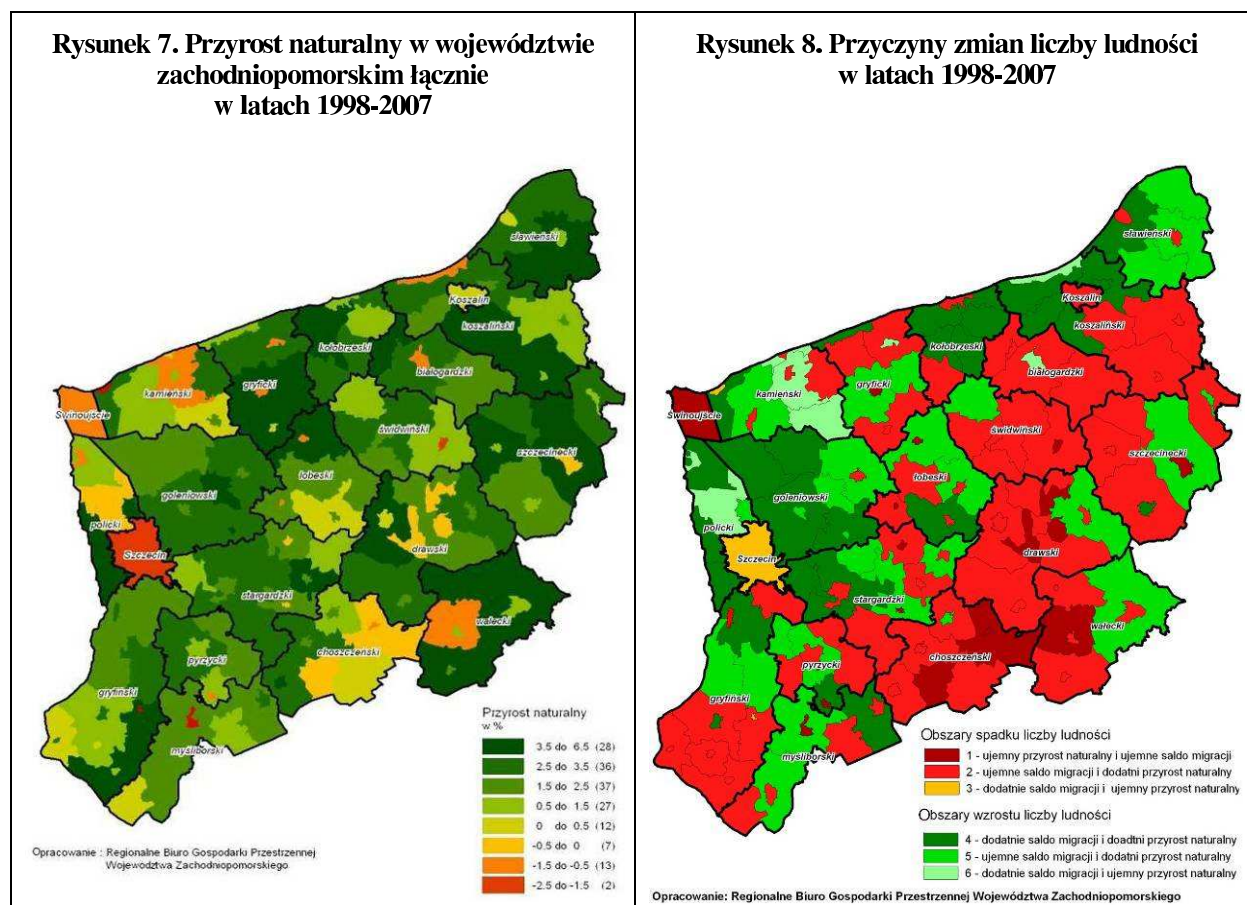
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Obserwując migracje wewnątrz województwa w przekroju gminnym zauważyć można wyraźne skupianie się ludności na dwóch obszarach: wokół Szczecina oraz wokół Koszalina i Kołobrzegu, przy czym dodatnie saldo migracji miały wyłącznie obszary wiejskie na tych terenach oraz miasta: Szczecin, Nowe Warpno i Sianów. Wśród terenów wiejskich, graniczących z Koszalinem i Szczecinem, gminy Stare Czarnowo i Manowo mają ujemne saldo migracji. Poza tymi obszarami dodatnie saldo migracji odnotowały nad-

morskie tereny wiejskie gmin: Międzyzdroje, Dziwnów, Rewal, Kamień Pomorski i Darłowo, a także tereny wiejskie gmin Węgorzyno, Lipiany i Barlinek, w dużej mierze w wyniku przeniesienia się części mieszkańców z miasta gminnego na teren wiejski tej samej gminy. W czterech miastach – Trzebiatowie, Białogardzie, Trzcińsku Zdroju, Chojnie i Bornem Sulimowic – wystąpiło dodatnie saldo migracji, a na terenach wiejskich tych gmin saldo ujemne. Pozostała część województwa ma ujemne saldo migracji. Pomimo wyraźnych trendów dezurbanizacyjnych (migracji mieszkańców dużych i średnich miast na tereny podmiejskie), Szczecin uzyskał dodatnie saldo migracji, ponieważ był miejscem napływu mieszkańców z innych terenów, głównie z mniejszych miast leżących w zachodniej części województwa. Zaznaczyć należy jednak, że saldo migracji Szczecina od roku 2003 jest już ujemne.

2.7.2. Przyrost naturalny

W latach 1999-2007 przyrost naturalny na terenie województwa był stale dodatni, mimo że łącznie w Polsce w latach 2002-2005 przyjmował on już wartości ujemne. W dużej mierze spowodowane to było stosunkowo dużym przyrostem naturalnym na terenach wiejskich województwa – od 3,5 na 1000 mieszkańców w roku 2000 do 1,9 w roku 2005. Wskaźnik ten kształtował się średnio o 1,9 powyżej średniej dla polskiej wsi. Również w miastach zachodniopomorskich (z wyjątkiem roku 2006) przyrost naturalny przyjmował wyższe wartości niż średnio w Polsce, mimo że przez pięć lat był ujemny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie województwa zmiany liczby mieszkańców są zróżnicowane przestrzennie i można wyróżnić obszary:

- 1) depopulacji, które
 - a) miały zarówno ujemne saldo migracji, jak i ujemny przyrost naturalny (typ 1),
 - b) miały dodatni przyrost naturalny, ale przewyższało go ujemne saldo migracji (typ 2),
 - c) miały dodatnie saldo migracji, ale przewyższał je ujemny przyrost naturalny (typ 3),

- 2) wzrostu liczby ludności, które
- miały zarówno dodatnie saldo migracji, jak i dodatni przyrost naturalny (typ 4),
 - miały ujemne saldo migracji i przewyższający je dodatni przyrost naturalny (typ 5),
 - miały ujemny przyrost naturalny niwelowany dodatnim saldem migracji (typ 6).

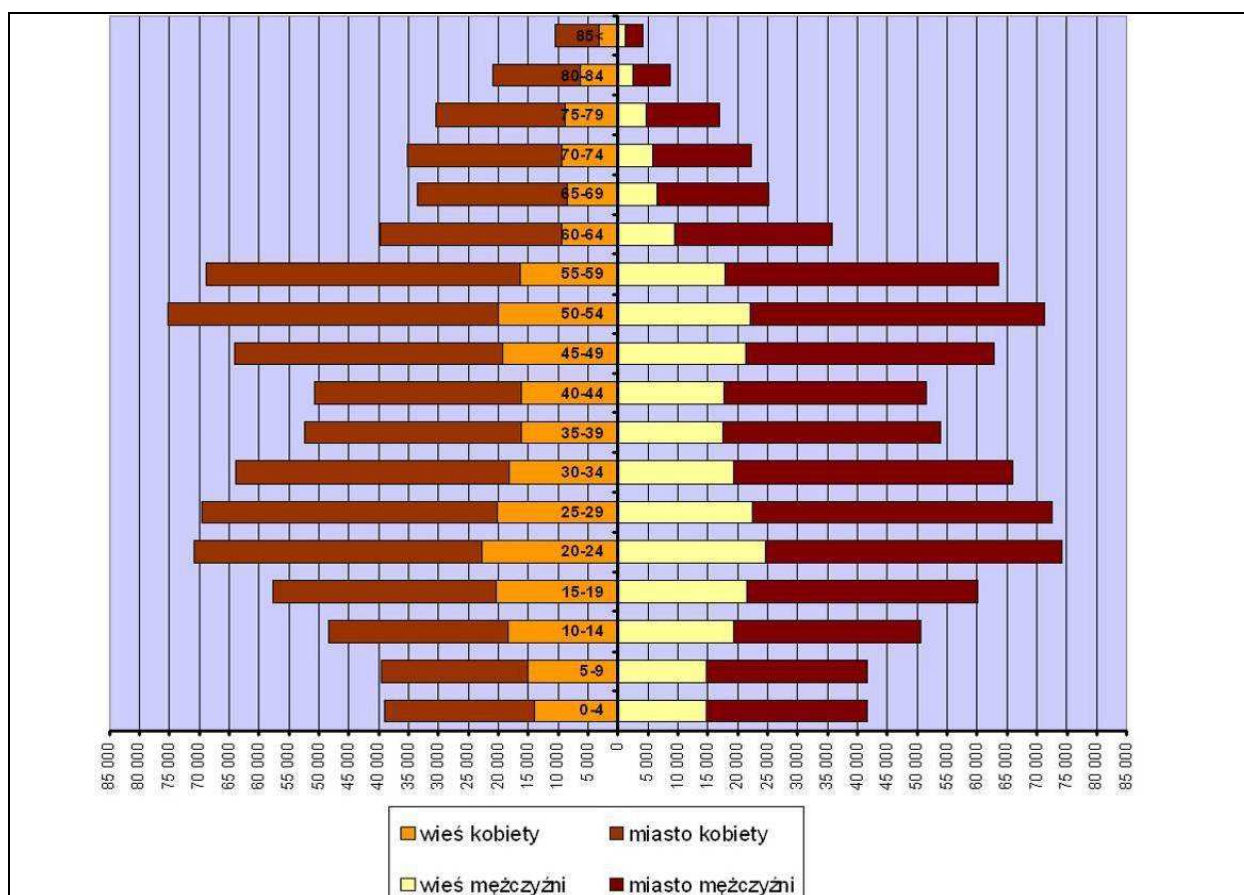
2.7.3. Struktura ludności według płci i wieku

W województwie zachodniopomorskim na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet (w 2000 roku 105), przy czym widać wyraźną przewagę liczby kobiet w miastach na terenie całego województwa, gdzie wskaźnik feminizacji wynosi 109 (w 2000 roku 108). Jedynie w trzech bardzo małych miastach (Dobrzany, Ińsko, Polanów) liczba mężczyzn przewyższa liczbę kobiet.

Struktura wieku ludności województwa zachodniopomorskiego na tle kraju przedstawia się korzystnie. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 14,6% (średnia krajowa 16%); w wieku produkcyjnym jest 65,9% ludności (średnia krajowa 64,4%). Z tego 21,8% to osoby, które osiągną wiek emerytalny za 10 lat, stanowią one 14,4 % ogółu ludności województwa. Wskaźnik obciążenia demograficznego, obliczony jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, jest, po województwie dolnośląskim, najniższy w kraju i wynosi 51,7% (średnia krajowa 55,3%). Najliczniejszą grupą wiekową są osoby w wieku 50-54 lata; podobnie jak w województwie dolnośląskim, w zachodniopomorskim jest 8,6% osób w tej grupie wiekowej (średnio w Polsce 7,9%).

Problem stanowi mała liczba osób w wieku przedprodukcyjnym – 14,6% (średnia krajowa 16%). Roczniaki, które w ciągu najbliższych 10 lat przejdą w wiek produkcyjny, są mniej liczne od roczników, które w tym okresie osiągną wiek emerytalny, a więc wskaźnik zastąpienia ludności wyniesie 89,4% (niższy mają tylko województwa łódzkie i dolnośląskie); bez uwzględniania migracji za 10 lat odsetek ludności w wieku produkcyjnym spadnie do średniej krajowej (64,4%).

Rysunek 9. Struktura wieku ludności województwa w 2007 r.

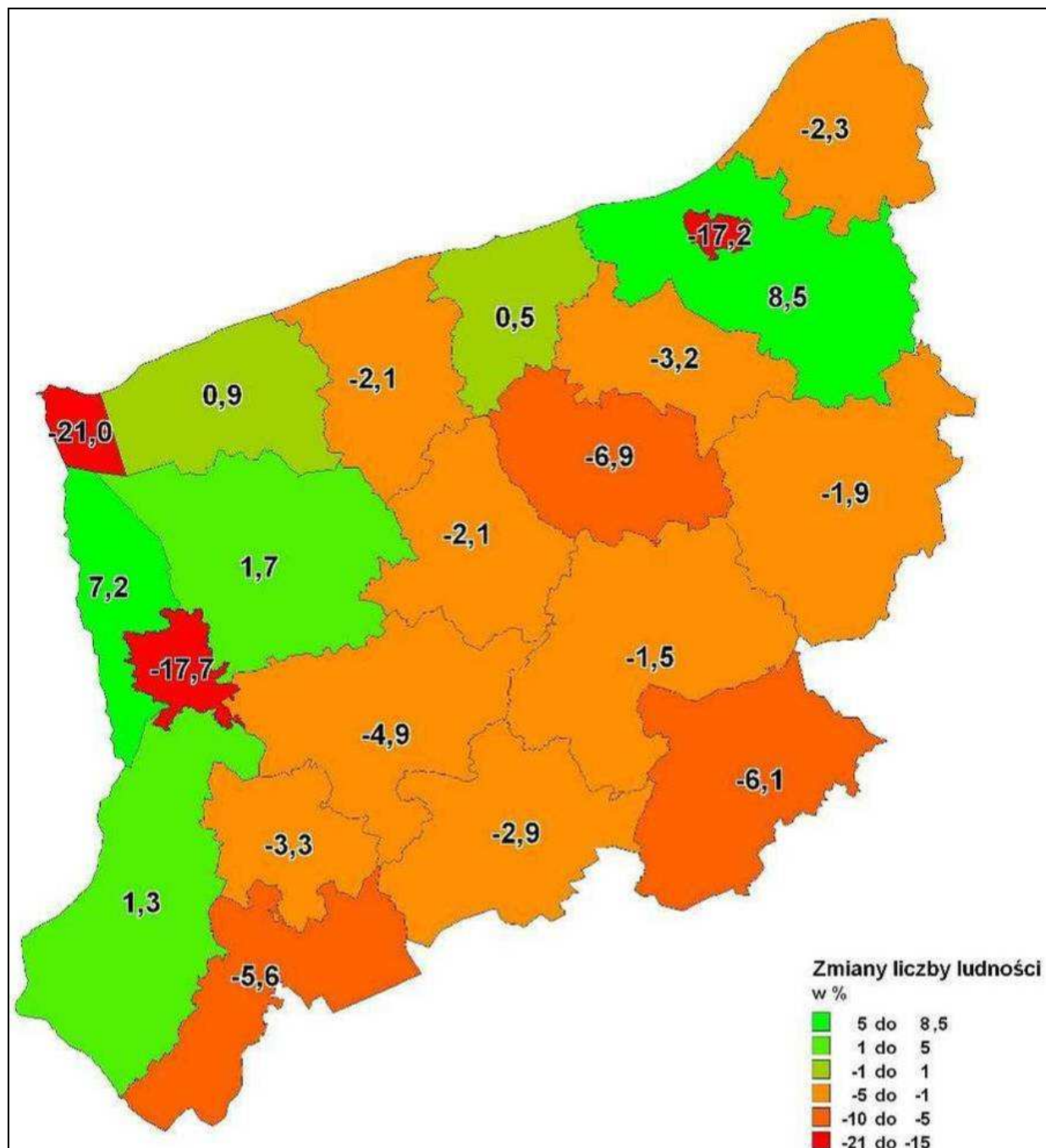

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS.

2.7.4. Prognoza demograficzna

Prognoza demograficzna GUS na lata 2007-2035 przewiduje spadek liczby ludności województwa zachodniopomorskiego z 1 692 271 osób w roku 2007 do 1 580 131 osób w roku 2035 (o 6,6%). W tym okresie ludność Polski ma zmniejszyć się o 5,5%. Szybkość tego procesu będzie rosła w kolejnych latach: od 0,05% spadku liczby ludności w latach 2010-2015 do 2,5% w latach 2030-2035. Spadek liczby ludności najsilniej dotknie duże miasta. Powiaty grodzkie Szczecin, Koszalin i Świnoujście stracą 17-20% ludności.

Rysunek 10. Prognoza demograficzna do roku 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**LUDNOŚĆ
DIAGNOZA STANU**

- Odpływ ludności do wszystkich sąsiednich województw i do Mazowsza.
- Spadek przyrostu naturalnego w dużych miastach.
- Starzenie się miast; duża liczba osób w wieku produkcyjnym (najliczniejsze roczniki 50-65 lat, których nie ma kto zastąpić na rynku pracy).
- Skupianie się ludności wokół dużych miast, depopulacja wszystkich miast i peryferyjnych obszarów wiejskich.

2.8. Sieć osadnicza

⇒ **Mapa nr 13. Sieć osadnicza i jej dostępność**

W województwie zachodniopomorskim znajduje się 3 122 miejscowości: 63 miasta i 3 059 wsi skupionych w 1 635 sołectwach. Średnia wieś liczy 172 mieszkańców. Odsetek ludności miejskiej (68,9%) jest wyższy niż średni wskaźnik krajowy, który wynosi 61,2%. Województwo zachodniopomorskie znajduje się na trzecim miejscu w Polsce, po śląskim i dolnośląskim, pod względem wskaźnika urbanizacji. W samym Szczecinie mieszka 24,2% mieszkańców województwa, większy odsetek skupienia w największym mieście posiadają jedynie województwa: mazowieckie, łódzkie i podlaskie.

W porównaniu z rokiem 2000 liczba mieszkańców miast województwa zachodniopomorskiego zmniejszyła się o 17 435 osób, pomimo że w tym okresie przybyło jedno miasto (1 stycznia 2004 roku prawa miejskie uzyskał Dziwnów). W tym okresie liczba ludności wiejskiej zwiększyła się o 11 771 osób. Spowodowane jest to osiedlaniem się mieszkańców miast na terenach podmiejskich. Tylko wokół Szczecina na terenach wiejskich odnotowano w latach 2000-2007 dodatnie saldo migracji 11 000 osób, z czego prawie połowa przypadła na gminę Dobra.

Tabela 9. Ludność miejska według województw

Województwo	Liczba ludności ogółem (2007)	Liczba ludności miejskiej (2007)	Odsetek ludności miejskiej (2007)	Liczba ludności największego miasta (2006)	Odsetek ludności największego miasta (2006)
Dolnośląskie	2 878 410	2 033 536	70,6	634 630	22,1
Kujawsko-Pomorskie	2 066 136	1 262 577	61,1	363 468	17,6
Lubelskie	2 166 213	1 008 656	46,6	353 483	16,3
Lubuskie	1 008 481	643 941	63,9	125 504	12,4
Łódzkie	2 555 898	1 647 086	64,4	760 251	29,7
Małopolskie	3 279 036	1 619 751	49,4	756 267	23,1
Mazowieckie	5 188 488	3 356 370	64,7	1 702 139	32,8
Opolskie	1 037 088	544 395	52,5	127 602	12,3
Podkarpackie	2 097 338	850 665	40,6	163 508	7,8
Podlaskie	1 192 660	710 098	59,5	294 830	24,7
Pomorskie	2 210 920	1 474 874	66,7	456 658	20,7
Śląskie	4 654 115	3 647 193	78,4	314 500	6,8
Świętokrzyskie	1 275 550	578 969	45,4	207 188	16,2
Warmińsko-Mazurskie	1 426 155	855 183	60,0	174 941	12,3
Wielkopolskie	3 386 882	1 918 047	56,6	564 951	16,7
Zachodniopomorskie	1 692 271	1 165 544	68,9	409 068	24,2
Polska	38 115 641	23 316 885	61,2	x	x

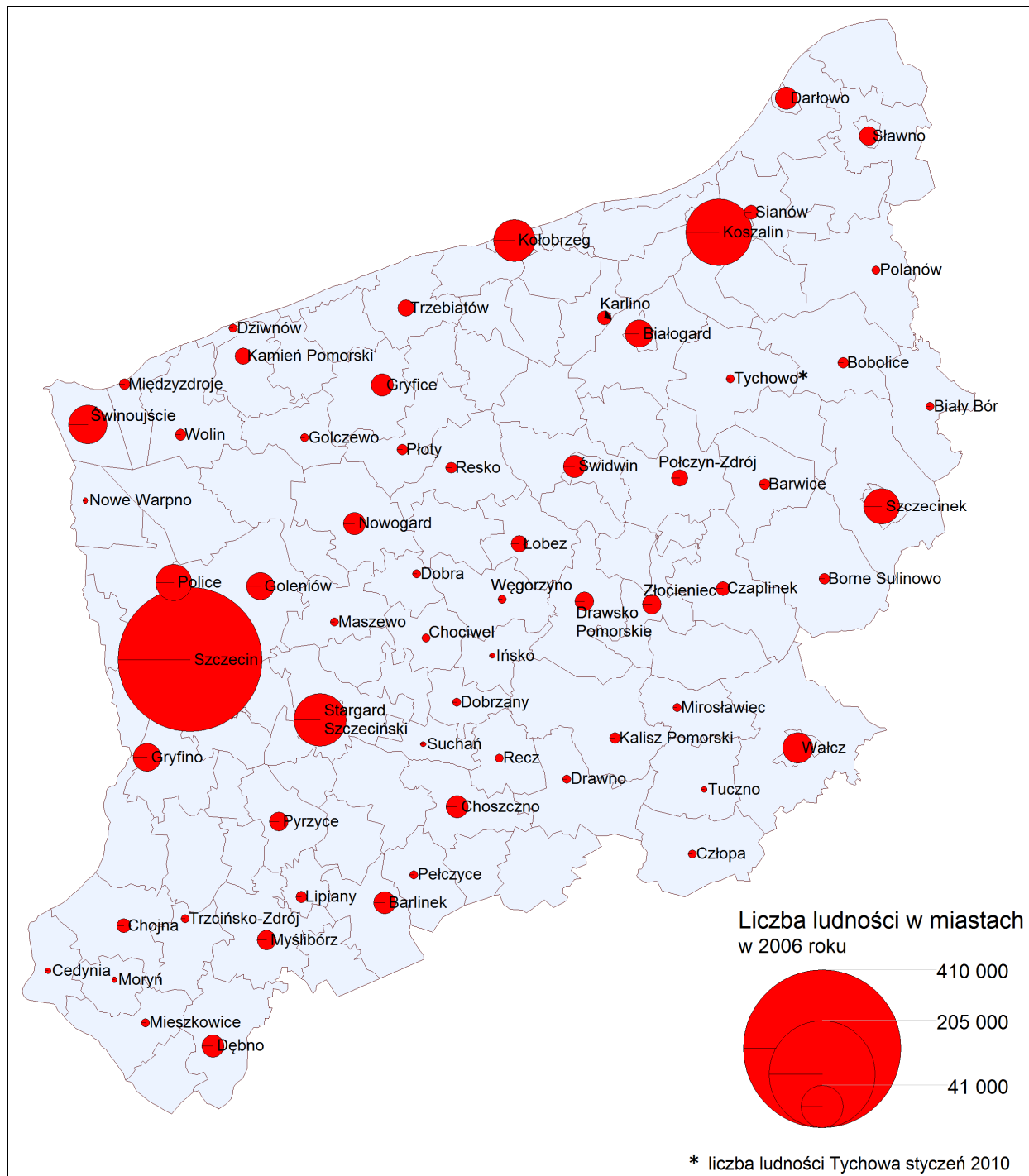
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Wśród 63 miast województwa zachodniopomorskiego przeważają miasta małe (poniżej 20 tys. mieszkańców) i bardzo małe (poniżej 10 tys.). 52 miasta (82%) liczą mniej niż 20 tys. mieszkańców, z czego 31 nie przekracza 5 tysięcy. W małych miastach mieszka 19% mieszkańców województwa i 28% ludności miejskiej.

W województwie jest 9 średnich miast (od 20 do 100 tys. mieszkańców) zamieszanych przez niemal taką samą liczbę mieszkańców co 51 miast małych.

Dwa duże miasta – Szczecin i Koszalin – skupiają 30% mieszkańców województwa i 44% ludności miejskiej. W 11 miastach dużych i średnich mieszka połowa populacji województwa.

Rysunek 11. Sieć miast w województwie zachodniopomorskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Miasta i Gminy Tychowo.

Rozkład przestrzenny miast jest dość równomierny, jednakże miasta duże i średnie skupiają się przy granicach województwa, głównie na zachodzie i północy. Na południowym wschodzie znajdują się dwa średnie miasta (Szczecinek i Wałcz), w centrum i na południu województwa zlokalizowane są tylko miasta małe.

Jednostki osadnicze pełnią różne funkcje w zakresie obsługi mieszkańców, lokujące je na różnych poziomach hierarchicznych sieci osadniczej. W oparciu o założenia teorii miejsc centralnych (W. Christaller 1933) zakładamy, że każde miasto posiada obszar, który obsługuje ze względu na posiadane funkcje centralne. Miasta mające wyższy wskaźnik centralności obsługuje większy obszar, a miasta o niższym wskaźniku – mniejszy. Miasta o wyższym wskaźniku obsługuje miasta o niższych wartościach.

W celu zbadania struktury hierarchicznej sieci osadniczej przeprowadzono analizę współczynnika unikalności usług dla 62 miast województwa. W badaniu analizowano występowanie 21 rodzajów usług takich jak: targi międzynarodowe, filharmonia, teatr, szkoła wyższa, centrum i galeria handlowa, basen kryty, urząd skarbowy, muzeum, sąd rejonowy, protetyka słuchu, kino, przedmioty ortopedyczne, Polskie Składy Budowlane, pielęgnarska opieka długoterminowa (domowa), optyka okularowa, hotel, szpital, Plus GSM i Orange, sklep Biedronka, PKO BP lub Pekao S.A., liceum ogólnokształcące. Każda z usług ma swój wskaźnik unikalności – tym wyższy, w im mniejszej liczbie miast występuje. Suma wskaźników poszczególnych usług decyduje o pozycji miasta w hierarchii.

Najwyższy wskaźnik osiągnął Szczecin – potencjalny ośrodek o znaczeniu europejskim, następnie Koszalin – ponadregionalny ośrodek równoważenia rozwoju. W sieci osadniczej województwa można w dalszej kolejności wyróżnić 5 ośrodków regionalnych: Świnoujście, Kołobrzeg, Stargard Szczeciński, Wałcz i Szczecinek. Wszystkie one leżą w pobliżu granic województwa, co sprawia, że dostępność centralnej części województwa do ważniejszych ośrodków miejskich jest ograniczona. Istotne oddziaływanie na obszary przygraniczne województwa wywierają miasta leżące w województwach sąsiednich: Gorzów Wielkopolski, Słupsk i Piła.

Wyznaczając dostępność czasową drogami kołowymi do 7 najważniejszych ośrodków miejskich oraz dodatkowo do Gorzowa i Słupska, zauważamy, że środkowa i południowo-zachodnia część województwa znajduje się poza godzinnym zasięgiem dostępu do tych miast. Obszar ograniczonej dostępności obejmuje aż 30% powierzchni województwa i jest zamieszkały przez ok. 12% ludności województwa.

Program rozwoju sił zbrojnych RP 2007-2012 zakłada wyprowadzanie garnizonów z dużych aglomeracji miejskich i przenoszenie ich w pobliże poligonów. Stwarza to szansę na zwiększenie potencjału ludnościowego w rejonie poligonu drawskiego i wzrost znaczenia ośrodków miejskich na tym obszarze. Skupienie jednostek wojskowych w Drawsku Pomorskim, miałyby duży wpływ na wzrost znaczenia tego miasta w strukturze sieci osadniczej. Drawsko, razem z komplementarnym ośrodkiem obsługi ludności Łłocieńcem, mogłoby stworzyć ośrodek o znaczeniu ponadpowiatowym.

⇒ **Mapa nr 14. Struktura funkcjonalno-przestrzenna**

SIEĆ OSADNICZA DIAGNOZA STANU
<ul style="list-style-type: none">○ Acentralny układ sieci osadniczej, polaryzacja sieci w dwóch obszarach; słaba dostępność dużej części województwa do głównych miast.○ Słabe powiązania wschodniej części województwa (Wałcz, Szczecinek) ze Szczecinem.○ Niekontrolowane rozlewanie się miast; wzrost transportochłonności i kosztów kongestii obszarów aglomeracyjnych.○ Niedostosowanie infrastruktury technicznej drogowej i społecznej do kierunków przemieszczania się ludności.○ Wyludnianie się miast.○ Słaba sieć osadnicza w centralnej części województwa, brak istotnych ośrodków miejskich, ale znaczący potencjał zespołu miast Pojezierza Drawskiego.○ Regres społeczno-gospodarczy w centralnej części województwa.○ Wyludnianie się miast małych i średnich, peryferyjne położenie i słaba dostępność miast położonych poza szczecińskim obszarem funkcjonalnym i aglomeracją koszalińską.

2.9. Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny

2.9.1. Krajobraz kulturowy województwa

W krajobrazie kulturowym województwa zachodniopomorskiego wyróżnia się mikroregiony o specyficznych cechach morfogenetycznych i o odrębnym ukształtowaniu kulturowym. Część północna, od wybrzeża morskiego po gminy: Widuchowa, Banie, Kozielice, Pyrzyce, Przelewice, Dolice, Suchań, Dobrzany, Ińsko, Węgorzyno, Drawsko Pomorskie, Ostrowice, Połczyn-Zdrój, Barwice, Borne Sulinowo i Szczecinek, do XVII w. należała do Księstwa Pomorskiego. Gminy na południe od tego pasa należały do Nowej Marchii, a powiat wałecki i gmina Czaplinek do historycznej Wielkopolski. Te historyczne podziały nadal są czytelne we współczesnym krajobrazie, m.in. przez zróżnicowanie form układów osadniczych, form budownictwa, stosowanych materiałów budowlanych.

2.9.2. Elementy dziedzictwa kulturowego decydujące o cechach krajobrazu zachodniopomorskiego

Tereny średniowiecznych miast

Większość miast województwa posiada średniowieczne metryki (XIII-XV w.) i czytelne elementy przestrzenne wywodzące się z czasów lokacji. W planach miast wyróżnia się: centralny rynek z ratuszem, położony w sąsiedztwie kościoła miejskiego oraz regularne kwartały z zabudową mieszczańską. Zachowane obiekty architektoniczne tego okresu to mury obronne lub ich fragmenty, budowle sakralne, nieliczne ratusze (np. w Szczecinie, Kamieniu Pomorskim, Stargardzie Szczecińskim, Chojnie, Trzcińsku-Zdroju) i domy mieszczańskie (np. w Trzebiatowie, Stargardzie Szczecińskim).

Na terenie województwa zachodniopomorskiego można wyróżnić 59 układów staromiejskich o walorach zabytkowych. Do najlepiej zachowanych należą: Białogard, Cedynia, Darłowo, Dobra Nowogardzka, Lipiany, Maszewo, Mieszkowice, Moryń, Trzcińsko-Zdrój, Trzebiatów.

Zdecydowana większość (45) układów urbanistycznych o średniowiecznej metryce objęta jest ochroną w formie wpisu do rejestru zabytków.

Średniowieczne systemy obronne

Pozostałości średniowiecznych obwarowań miast należą do bardziej charakterystycznych zabytkowych dzieł Pomorza Zachodniego. Na system fortyfikacji składały się mury obwodowe z budowlami obronnymi wzniesione z kamienia i/lub cegły oraz wały ziemne i fosy. Zachowały się one w całości lub we fragmentach w 32 miastach, głównie w części zachodniej i pasie nadmorskim. Jest to zespół wyjątkowy na skalę kraju pod względem ilości obiektów i ich walorów zabytkowych.

Do grupy najpełniej zachowanych należą mury w Moryniu, Maszewie, Mieszkowicach, Pyrzycach i Trzcińsku-Zdroju. Do najbardziej okazałych, z bramami i basztami, należą obwarowania w Stargardzie Szczecińskim, Pyrzycach, Chojnie i Trzcińsku-Zdroju. W innych miastach, jak np. w Kamieniu Pomorskim, Nowogardzie, Trzebiatowie, Gryficach, Goleniowie, Choszczynie, Reczu, Białogardzie, Świdwinie, Drawsku Pomorskim, Koszalinie, Darłowie, Sławnie, Gryfinie, Barlinku czy Myśliborzu, z dawnych fortyfikacji pozostały odcinki murów, pojedyncze bramy lub baszty.

Wszystkie średniowieczne miejskie budowle obronne są wpisane do rejestru zabytków.

Architektura sakralna

Większość zabytkowych budowli sakralnych województwa zachodniopomorskiego wpisanych jest do rejestru zabytków, część najpóźniejszych (z XIX w.) znajduje się w ewidencji zabytków. Z okresu średniowiecza zachowało się ok. 50 miejskich i 400 wiejskich kościołów.

Kościół granitowy (XIII-XIV w.) – z kościołów wznoszonych z regularnych, granitowych kwadr zachowało się około 100. Zasięg ich występowania wyznacza linia od Kamienia Pomorskiego przez Kołbacz po tereny Nowej Marchii, gdzie występują najliczniej. Wyjątkiem są kościoły w pasie pobraża, np. w Gosławiu i Sadlnie (gm. Trzebiatów). Do najstarszych miejskich świątyń granitowych należą obiekty w Baniach, Gryfinie, Moryniu, Widuchowej. Kościoły wiejskie tej grupy najliczniej występują w południowo-zachodniej części województwa, oraz w okolicach Szczecina.

Gotyckie ceglane fary miejskie (koniec XIII-XV w.) – zachowane są w większości ośrodków miejskich o średniowiecznej metryce. Halowe i bazylikowe kościoły z monumentalnymi wieżami, np. w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, Chojnie, Chociwlu, Nowogardzie, Goleniowie, są w krajobrazie miast istotnymi dominantami historycznymi i przestrzennymi.

Gotyckie kościoły wiejskie (XV-pocz. XVI w.) – wznoszone były z nieobrobionego kamienia lub/oraz z cegły. Wiele z nich w XIX w. przebudowano (poddano regotyżacji). Lokowane w centrum wsi kościoły pozostały do dziś ich dominantami, postrzeganymi z dalekich perspektyw.

Kościoły szkieletowe/ryglowe (XVI w.-koniec XVIII w.) – wyróżniająca się grupa ponad 70 obiektów, głównie wiejskich, budowanych w drewnianej konstrukcji szkieletowej, najliczniej występujących w części centralnej i w rejonach północno-wschodnich województwa. Jest to zespół pod względem ilości i walorów artystycznych unikatowy w kraju. Do najstarszych należą kościoły w: Krupach (pow. sławieński), Pomianowie i Kowalkach (pow. białogardzki), Starogardzie Łobeskim (pow. łobeski), Dzisnej (pow. goleniowski).

Barokowo-klasycystyczne kościoły (XVIII w.) – występują stosunkowo nielicznie, spotkamy w rejonie Myśliborza oraz na ziemi wałeckiej (historycznie w granicach Królestwa Polskiego). Nurt klasycyzmu reprezentują np. kościół w Kaliszu Pomorskim, rotunda w Gawrońcu (gm. Połczyn-Zdrój) i kościół w Czaplinku, wzniesiony na planie krzyża greckiego.

Kościoły neostylowe (neoromańskie i neogotyckie) (poł. XIX-pocz. XX w.) – to najliczniejsza grupa obiektów sakralnych występująca na całym obszarze. Duża część z nich nie jest wpisana do rejestru zabytków.

Założenia poklasztorne – na terenie województwa zachodniopomorskiego, na skutek wprowadzenia w 1534 r. reformacji i sukcesywnej likwidacji zakonów, zabudowania klasztorne zachowały się stosunkowo nielicznie. Z wielu historycznych założeń pozostały tylko relikt archeologiczne (np. Białoboki, Trzebiatów, Wyszaków, Recz, Szczecin, Bukowo Morskie gm. Darłowo).

Do najcenniejszych zachowanych należą: założenia pocysterskie w Kołbaczu (gm. Stare Czarnowo), Bierzwniku, Marianowie, Cedyni, Pelczycach oraz kościół cysterek w Koszalinie (ob. kościół prawosławny); związane z templariuszami i joannitami kaplice w Rurce (gm. Chojna) i Chwarszczanach (gm. Boleszkowice), poddominikański klasztor w Myśliborzu, poaugustiańskie założenia w Jasienicy (gm. Police), Chojnie, Pyrzycach.

Do rejestru zabytków wpisanych jest ok. 770 budowli sakralnych. Osiedle katedralne w Kamieniu Pomorskim zostało uznane za pomnik historii.

Zamki

Średniowieczne i renesansowe zamki (książęce, rycerskie, zakonne) stanowią dominanty kulturowe i krajobrazowe, są także materialnym źródłem informacji o historii Pomorza, dynastii, czy religii od XIII wieku.

Do grupy o wartości ponadregionalnej należą zamki władców księstwa pomorskiego, zakonów rycerskich i rodów rycerskich w: Szczecinie, Darłowie, Pęzinie (gm. Stargard Szcz.), Świdwinie, Kragu (gm. Polanów), Płotach, Tucznie, Swobnicy (gm. Banie), Szczecinku, Połczyn-Zdroju.

Do obiektów o znaczeniu ponadlokalnym zaliczyć można znacznie więcej budowli, jak np. zamek w Starym Drawsku, w Dobrej (k. Nowogardu), Golczewie, a także zachowane reliktozo np. w Drawnie, Krępcowie (gm. Dolice), Szadzku (gm. Dobrzany), Złocińcu, Resku, Nowogardzie.

Do rejestru zabytków wpisane są 23 zamki.

Założenia rezydencjalne

Dwory, pałace – sytuowane w otoczeniu parków i zabudowań folwarcznych – wpisane są w krajobraz wielu wsi. Najliczniej zachowały się neostylowe budowle XIX-wieczne, ale występują też starsze rezydencje. Do obiektów o znaczeniu ponadregionalnym zalicza się XVIII-wieczne zespoły w Świerznie (w konstrukcji ryglowej), Stolcu (gm. Dobra k. Szczecina), Strzmielu (gm. Radowo Małe). Znaczenie ponadlokalne mają budowle o wyrazistych formach stylowych, np. w Trzebiatowie, Siemczynie (gm. Czaplinek), Trzyglowie i Rybokartach (gm. Gryfice), Darskowie (gm. Złocieniec), Parsowie (gm. Biesiekierz), Przelewicach, Naclawiu (gm. Polanów), Koziej Górze (gm. Karlino), Podwilczu (gm. Białogard), Strzekęcinie (gm. Świeszyno), Ramlewie (gm. Gościno) i wiele innych.

W województwie znajduje się około 660 pałaców i dworów. Aktualnie do rejestru zabytków wpisanych jest ok. 250 obiektów tego typu.

Parki – pośród historycznych kompozycji dominują założenia typu krajobrazowego z XIX w. zakładane w otoczeniu rezydencji; występują też parki o elementach układu XVIII-wiecznego. Posiadają one bogatą roślinność, poza gatunkami rodzimymi, także egzotyczną (m.in. w Przelewicach, Kłodzinie). Zachowane są także parki miejskie (m.in. w Szczecinie) oraz uzdrowiskowe m.in. w Świnoujściu i Połczynie-Zdroju.

Na terenie województwa jest ponad 1000 historycznych parków, z tej liczby ok. 700 wpisanych do rejestru zabytków.

Cmentarze

W otoczeniu wszystkich kościołów, aż do XIX w., sytuowane były cmentarze. W późniejszym okresie lokalizowano je poza zabudowaniami. Zakładane były cmentarze wyznaniowe, komunalne i rodowe. Większość zabytkowych cmentarzy na Pomorzu Zachodnim należała do gmin luterańskich, część do gmin żydowskich, nieliczne do innych wyznań. Z okresu wojen pozostały cmentarze wojenne i przyszpitalne. Na większości z nich nie zachowały się obiekty sepulkralne. Najwspanialszą i największą nekropolią województwa, z zachowaną kompozycją i licznymi obiektami budowlanymi i nagrobkami, jest Cmentarz Centralny w Szczecinie.

Nowożytnie założenia urbanistyczne

Historyczne założenia podlegające ochronie to głównie dzielnice miast i osiedla powstałe w XIX i XX w., realizujące nowe idee dla przestrzeni miejskiej.

W Szczecinie jest to m.in. zespół XIX-wiecznej zabudowy śródmieścia i tzw. Nowego Miasta, o unikatowym planie z licznymi placami i gwiaździste rozchodzącymi się alejami, z dominantami: kościołami, reprezentacyjnymi gmachami użyteczności publicznej, zespołami zabudowy koszarowej oraz bogatym zespołem kamienic o historyzującym i secesyjnym wystroju; zespół reprezentacyjno-widokowy Wałów Chrobrego, zespół zabudowy mieszkalnej w rejonie tzw. Wzgórza Ackermanna (Pogodno), jako przykład miasta-ogrodu z początku XX w. W innych miastach regionu, np. w Stargardzie Szczecińskim, Koszalinie, Wałcu są to osiedla zabudowy wielorodzinnej z budynkami użyteczności publicznej oraz przedmieścia zabudowy jednorodzinnej powstałe w okresie międzywojennym.

Ochroną na mocy ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego objęto fragmenty zabytkowych założeń m.in. w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, Koszalinie.

Układy ruralistyczne

Wsie o metryce średniowiecznej, o czytelnych układach lokacyjnych placowych (okolnicowych, owalnicowych) i ulicowych, z zabudową zagrodową z XIX w. zachowały się stosunkowo licznie. Z ryglowej zabudowy tworzącej malownicze zespoły w wioskach dorzecza Odry, Regi, Parsęty, pozostały relikty. Dobrze zachowane historyczne układy dużych wsi chłopskich, z charakterystycznymi czworobocznymi zagrodami, występują na najurodzajniejszych ziemiach pasa nadmorskiego (m.in. na Równinie Gryfickiej i Sławińskiej) i Niziny Szczecińskiej oraz na obszarach należących do czasu reformacji do klasztorów (pas nadmorski, nadodrzański, tereny dawnej Nowej Marchii oraz okolice Darłowa).

Dotychczas ochroną prawną w formie wpisu do rejestru zabytków nie został objęty żaden z zabytkowych układów ruralistycznych, a jedynie kilka zagrod i ok. 20 chałup.

Architektura uzdrowiskowa

Zespoły zabudowy kurortowej z końca XIX - pocz. XX w., realizowanej według najlepszych wzorów architektury szwajcarskiej i południowoniemieckiej, zachowane są głównie w pasie nadmorskim w Świnoujściu, Międzyzdrojach, Rewalu, Dziwnowie, Ustroniu Morskim, Kołobrzegu, Mielnie, Darłównu, a także w Połczynie-Zdroju.

Ochroną w formie wpisu do rejestru zabytków objęto dzielnicę nadmorską w Świnoujściu oraz ok. 40 pensjonatów w innych ww. miejscowościach.

Nowożytnie fortyfikacje

Położenie województwa zachodniopomorskiego na wschodnich obrzeżach dawnych Prus i dawnego państwa niemieckiego implikowało realizację na tym obszarze budowli obronnych. Powstałe w XVII-XVIII w., budowane były przez Szwedów, m.in. w Szczecinie i Kołobrzegu. W Świnoujściu w ciągu XIX stulecia powstał potężny system fortyfikacji złożony z czterech fortów, szaniców, baterii rozmieszczonych po obu stronach Świny i wzdłuż Bałtyku. Forty te (zachowane trzy) stanowią jedno z ważniejszych dzieł dziewiętnastowiecznej inżynierii wojskowej na terenie Polski. W okolicy Wałcza w latach trzydziestych XX w. założono linię umocnień zwanych Wałem Pomorskim (około 199 km, całkowita długość 290 km). Monumentalne budowle, w tym kilkukondygnacyjne schrony połączone korytarzami, zachowały się zwłaszcza w okolicach Strzalin i Zdbic.

Z obiektami wojskowymi związane są osiedla koszarowe powstałe w drugiej połowie XIX i w latach trzydziestych XX w., m.in. w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, Mrzeżynie i Rogowie (gm. Trzebiatów), Białej Górze (gm. Międzyzdroje), Świnoujściu oraz Bornem Sulinowie.

Do rejestru zabytków wpisane są m.in.: forty w Świnoujściu, fortyfikacje w Kołobrzegu, jaz na Piławie na linii Wału Pomorskiego.

Niektóre założenia koszarowe podlegają ochronie na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, m.in. w: Szczecinie, Mrzeżynie, Rogowie, Bornem Sulinowie.

Zabytki techniki

Do najbardziej reprezentatywnych zabytków techniki i przemysłu województwa należą:

- stocznie, z których zachowały się kompleksy budowli i urządzeń o walorach zabytkowych w Szczecinie i Świnoujściu;
- tereny portowe – rozległe obszary nadwodne z elewatorami, systemem przeładunków (nabrzeży, basenów, żurawi portowych) m.in. w Szczecinie na Łasztowni, Kołobrzegu;
- latarnie morskie – na wybrzeżu morskim istnieje siedem XIX-wiecznych latarni morskich w Jarośławcu (gm. Postomino), Darłównu (gm. Darłowo), Gąskach (gm. Mielno), Kołobrzegu, Niechorzu (gm. Rewal), Wiselce (gm. Wolin), Świnoujściu;
- system urządzeń hydrotechnicznych na Odrze – zbudowane na pocz. XX w., m.in. śluzy, przepusty wałowe i stacje pomp; budowle hydrotechniczne na dolnej Odrze wzbogacają krajobraz i tworzą warunki funkcjonowania środowiska przyrodniczego Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Odry;
- elektrownie wodne – zachowały architekturę i wyposażenie, budowane w latach trzydziestych XX w. na Redze (Trzebiatów, Lisowo, Prusinowo, Smolecin), w dorzeczu Parsęty (Niedalino, Rościno, Rosnowo) oraz w Borowie (gm. Kalisz Pomorski) – na kanale Prostyni;
- obiekty dokumentujące rozwój komunikacji: drogi, kolej normalno- i wąskotorowa, mosty, wiadukty, autostrada, lotniska; w ewidencji konserwatorskiej widnieje ponad 80 zespołów zabudowań kolejowych, ok. 30 budynków dworcowych, ok. 40 kolejowych wież wodnych, ok. 30 mostów i wiaduktów na liniach normalno- i wąskotorowych; występują też inżynierskie budowle drogowe, w tym odcinek autostrady Berlin-Królewiec z lat 30. i 40. XX wieku, o długości 27 km, biegnący od Kołbaskowa – jest nieukończoną, betonową drogą, planowo dwujezdniową, z wieloma wiadukтами i zjazdami;
- układy drożne – z zachowanym historycznym przebiegiem, nawierzchnią (często brukową) i obsadzeniami alejowymi, stanowią formę podziału wielkoobszarowych użytków rolnych i umożliwiają ekspozycję sylwet i dominant architektonicznych miast i wsi.

Do rejestru zabytków wpisano 89 budowli i zespołów zabytków techniki, m.in. linie kolejki wąskotorowej relacji Gryfice – Trzebiatów, Koszalin – Świelino oraz Stargard Szczeciński – Ińsko, elewatory portowe w Kołobrzegu i Szczecinie, zespoły portu wolnocłowego w Szczecinie i stoczni w Świnoujściu, latarnie morskie w Świnoujściu i Niechorzu.

Relikty osadnictwa pradziejowego

Do chwili obecnej badaniami powierzchniowymi wykonanymi w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski objęto około 90% powierzchni województwa zachodniopomorskiego. Na krajobraz archeologiczny województwa składa się ponad 35 000 stanowisk archeologicznych. Są to przede wszystkim relikty związane z miejscem zamieszkania (ślady i punkty osadnicze, osady, grodziska o własnej formie terenowej) bądź pochówku (cmentarzyska różnego obrządku, w tym z grobami kurhanowymi, które posiadają czytelne w krajobrazie formy w postaci wyniesień, pagórków, kopców).

370 stanowisk wpisanych jest do rejestru zabytków, wśród nich 238 grodzisk, 66 osad, 19 cmentarzysk kurhanowych, 16 cmentarzysk płaskich, 15 pojedynczych kurhanów i innych, m. in. obozowisk, miejsc kultu, grobowców, warzelnii soli, traktów handlowych.

Stan ochrony prawnej dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

⇒ Mapa nr 15. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków (1)

⇒ Mapa nr 16. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków (2)

W rejestrze zabytków, prowadzonym przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dotychczas wpisano 2 785 pozycji, co obejmuje liczbę ok. 3 100 zabytków nieruchomych:

- ok. 770 obiektów sakralnych (kościóły od XIII po XX w., pozostałości średniowiecznych założeń klasztornych, kapliczki),
- ok. 250 pałaców i dworów,
- ok. 700 parków i ogrodów,
- ok. 150 historycznych cmentarzy (nieliczne cmentarze przykościelne o metryce średniowiecznej, większość to cmentarze wiejskie XIX-w.),
- ok. 70 budowli obronnych (w tym średniowieczne mury obronne miast i XIX-wieczne forty),
- ok. 330 budynków mieszkalnych (miejskich, wiejskich i in.), w tym zaledwie ok. 20 wiejskich,
- ok. 90 zabytków techniki, przemysłu (w tym do większych założeń należą linie kolei wąskotorowej Gryfice – Rewal – Trzebiatów i Koszalin – Świelino, stargardzkiej, zespoły dawnego portu wolnocłowego w Szczecinie na Łasztowni i stoczni w Świnoujściu),
- 370 stanowisk archeologicznych (grodziska, osady, cmentarzyska).

Zdecydowana większość wpisów do rejestru dotyczy jednostkowych zabytki architektury i budownictwa, bez otoczenia lub stref ekspozycji.

Z zabytkowych założeń urbanistycznych/obszarowych objęto ochroną rejestrową zaledwie 49 zabytków, tym zarówno średniowieczne ośrodki miejskie, jak i nowożytne i nowoczesne układy urbanistyczne Świnoujścia oraz tarasów widokowych przy Wałach Chrobrego w Szczecinie.

Rejestr jest zbiorem otwartym i sukcesywnie uzupełnianym o kolejne obiekty i obszary. Jednocześnie następują też w zasobie rejestrowym ubytki.

Parki kulturowe

Na terenie województwa zachodniopomorskiego nie ma parków kulturowych. Była próba utworzenia Parku Kulturowego Chwarszczany uchwałą Rady Gminy Boleszkowice z 25 sierpnia 2005 r., która została unieważniona wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie w dniu 5 sierpnia 2010r.

Pomniki historii

W województwie zachodniopomorskim dotychczas powołano rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 sierpnia 2005 r. (Dz.U. nr 167 poz.1401) pomnik historii Kamień Pomorski – zespół katedralny, obejmujący historyczne osiedle katedralne.

Ochrona dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

W 2003 r. z mocy ustawy straciły ważność wszystkie plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone przed rokiem 1995. Szacuje się, że obecnie ok. 20 % obszaru Polski posiada nowe plany zagospodarowania przestrzennego; dla województwa zachodniopomorskiego wskaźnik ten jest prawdopodobnie mniejszy¹. Ponieważ ustalenie ochrony w miejscowych planach jest jedną z form ochrony zabytków, to ok. 80% dziedzictwa kulturowego, historycznego krajobrazu o lokalnych walorach zabytkowych, decydującego o charakterze krajobrazu, niekwalifikująca się do wpisu do rejestru, jest pozbawione ochrony prawnej.

Z analizy uchwalonych po 2003 r. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wynika, że większość planów sporządza się głównie w związku z lokalizacją nowych inwestycji. Granice terenów obejmowanych planami pokrywają się z granicami tych inwestycji. Zaledwie niewielki procent historycznych obszarów / założeń o walorach zabytkowych objęto planami.

Ochrona zabytkowego dziedzictwa kulturowego realizowana jest przez organy rządowe jak i samorządowe. Ustawowymi formami ochrony są:

- wpisanie do rejestru zabytków (decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- utworzenie parku kulturowego (uchwałą samorządu gminy),
- uznanie za pomnik historii (rozporządzeniem prezydenta RP),
- ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (uchwałą samorządu).

Ustanowiona dotychczas ochrona prawna obejmuje tylko część dziedzictwa i krajobrazu kulturowego województwa, kwalifikującego się do zachowania ze względu na zabytkowe walory.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa określa zasady kształtowania struktury przestrzennej województwa w długim horyzoncie czasowym. Podstawą jego formułowania jest dążenie do zrównoważonego rozwoju uwzględniającego różnorodne elementy, w tym ochronę i racjonalne zagospodarowanie walorów środowiska kulturowego i krajobrazu w rozwoju społecznym i gospodarczym.

⇒ **Mapa nr 17. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy**

DZIEDZICTWO KULTUROWE DIAGNOZA STANU
<ul style="list-style-type: none">○ Niewielka powierzchnia województwa objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, a tym samym brak ochrony prawnej znacznego procenta dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.○ Brak należytej ochrony prawnej krajobrazu kulturowego w postaci:<ul style="list-style-type: none">– parków kulturowych,– ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.○ Zmiany w krajobrazie będące skutkiem transformacji społeczno-ekonomicznych:<ul style="list-style-type: none">– zagrożone likwidacją obiekty związane z charakterem gospodarki regionu: stocznie, porty rybackie i inne,– opuszczone obiekty wojskowe,– niszczące zabudowania pofolwarczne (dawnych PGR),– popadające w ruinę wiejskie dwory i pałace.○ Powszechna realizacja inwestycji na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu bez uwzględnienia szerszego kontekstu przestrzennego.○ Uniformizacja krajobrazu w wyniku realizacji rozwiązań przestrzenno-architektonicznych obcych

¹ Polska przestrzeń. Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju, Warszawa 2007.

tradycji lokalnej – zanik indywidualnych cech krajobrazu historycznych regionów.

- Lokalizacja substandardowej zabudowy tymczasowej dewaloryzującej obszary o wartościach zabytkowych.
- Deformacja krajobrazu w wyniku niewłaściwej lokalizacji inwestycji wielkokubaturowych (np. hal, magazynów), wieloprzestrzennych (np. nowych zespołów mieszkalnych), dominant wysokościowych (np. masztów, wież elektrowni wiatrowych).
- Nadmierna ingerencja nośników informacji (np. wielkopłaszczyznowych reklam, słupów) w krajobraz.
- Degradacja terenów przyrzecznych – zniszczone młyny i inne urządzenia, chaotycznie powstająca obudowa brzegów.
- Zanikanie charakterystycznego elementu historycznego krajobrazu, jakim są m.in. koleje normalno- i wąskotorowe.
- Zagospodarowywanie zabytkowych centrów miast i miejscowości w sposób funkcjonalnie i przestrzennie nieuwzględniający historycznych wartości, powodujące zacieranie ich charakteru, a w konsekwencji spadek atrakcyjności i możliwości promocji wartości kulturowych.
- Negatywny wpływ ruchu tranzytowego na stan zabudowy i korzystanie z przestrzeni – zwłaszcza na obszarach staromiejskich.
- Degradacja zabytkowego krajobrazu miejskiego i wiejskiego przez nową zabudowę nieuwzględniającą kontekstu historycznego.
- Zmiana historycznych układów komunikacyjnych na obszarach staromiejskich i zabytkowych – likwidacja kamiennych nawierzchni (chodników i jezdni), zmiany przekroju ulic.
- Rozpraszanie zabudowy poza obręb istniejących jednostek osadniczych.
- Zły stan techniczny zabytkowej zabudowy, brak emocjonalnego uzasadnienia zachowania tradycyjnego budownictwa, brak ekonomicznych bodźców do inwestowania w remonty.
- Niewłaściwe realizacje remontowe w budowlach zabytkowych.
- Zagospodarowywanie terenów dawnych fos – zielonych pierścieni wokół miast – na wprowadzenie zabudowy.
- Dewastacje terenów historycznych parków i cmentarzy.
- Zmniejszanie/likwidacja zasobów zieleni przydrożnej – wycinanie alei przydrożnych.
- Marginalne traktowanie dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego w raportach i ocenach dotyczących wpływu przedsięwzięcia na środowisko.

2.9.3. Dobra kultury współczesnej

Współczesny obraz przestrzeni zurbanizowanej i ruralistycznej województwa zachodniopomorskiego jest wynikiem ewolucyjnego, historycznego kształtowania obszarów miejskich i wiejskich, ale też w znacznej mierze działań inwestycyjnych podejmowanych po zmianach ustrojowych i terytorialnych zaistniałych po 1945 r. Ogromne zniszczenia, zwłaszcza centrów miast i obszarów przemysłowych, dokonane w ostatniej fazie II wojny światowej, planowe akcje rozbiórkowe związane z pozyskiwaniem cegły do odbudowy Warszawy, a także przemiany kulturowe wynikłe z niemal całkowitej wymiany ludności na terenach Polski północnej i zachodniej, były przyczyną przerwania ciągłości kulturowej na tym terenie i realizacji odmiennych od dotychczasowych wizji odbudowy i rozwoju miast. Po upływie ponad 50 lat ocena tamtych dokonań jest w dużej mierze krytyczna, mimo to na terenie województwa zachodniopomorskiego można wskazać wiele obiektów kultury współczesnej – obiektów architektonicznych, pomników, miejsc pamięci, wnętrz i detali – cennych zarówno ze względu na swój walor przestrzenny, estetyczny, nowatorstwo techniczne, jak i będących nośnikiem wartości niematerialnych związanych z najnowszą historią Polski na tych ziemiach. Ochrona tych walorów, zarówno o wysokiej wartości artystycznej lub historycznej, powstałych w umownych granicach czasowych 1945–2000 r., jest obowiązkiem wynikającym z ustaleń prawnych i szacunku dla dokonań współcześnie żyjących pokoleń.

Ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego odnoszące się do dóbr kultury współczesnej mają stanowić narzędzie umożliwiające szeroką edukację na temat tych dóbr oraz promocję i ochronę najcenniejszych z nich.

Ze względu na nowatorski charakter opracowania, wynikającego ze zmienionej w 2003 r. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, utworzona dla niego lista obiektów współczesnych powinna być jedynie pomocą i wskazaniem kierunku rozstrzygnięć podejmowanych w bardziej szczegółowych dokumentach. Przy konstruowaniu zapisów planistycznych mających stać się prawem miejscowym, katalog dóbr chronionych może być rozszerzany zgodnie z potrzebami społeczności lokalnych.

Z tych też powodów wskazane jest wypracowanie sposobu postępowania wobec obiektów współczesnych, zbierania informacji o nich i weryfikowanie ich wartości. Konieczne jest wyznaczenie jednostki koordynującej działania, którą na szczeblu województwa zachodniopomorskiego może być wskazana samorządowa instytucja kultury lub inna jednostka organizacyjna. Zadanie to, realizowane we współpracy ze środowiskiem związanym z architekturą, sztuką, dziedzictwem kulturowym, może być realizowane na zasadzie kontynuacji i rozwinięcia opracowania wykonanego w 2009 r. przez Biuro Dokumentacji Zabytków, na potrzeby niniejszego planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ DIAGNOZA STANU
<ul style="list-style-type: none">○ Trudności w stworzeniu obiektywnych kryteriów przynależności do kategorii dóbr kultury współczesnej podlegających ochronie.○ Brak ewidencji dóbr kultury współczesnej.○ Brak jednostki systemowo realizującej zadania z tego obszaru tematycznego na poziomie województwa.○ Brak systemu szerszej konsultacji opracowanej listy dóbr współczesnych, w tym zgłaszania nowych propozycji.○ Brak metody wizualnego oznaczania dóbr kultury współczesnej wskazanych do ochrony.○ Zagrożenie utrzymania walorów obiektów przez niewłaściwe utrzymanie, przebudowę czy modernizację zmieniającą jej cechy.○ Niewystarczająca świadomość społeczna dotycząca walorów dóbr kultury współczesnej i niezrozumienie potrzeb ich ochrony.○ Zagrożenie zmian ekspozycji, zmiana kontekstu otoczenia w wyniku nowych inwestycji w sąsiedztwie wytypowanych dóbr.○ Nadmierne eksponowanie wielkopowierzchniowych reklam zewnętrznych i nośników informacji na obiektach i w ich bezpośrednim otoczeniu.

2.9.4. Ład przestrzenny

Ład przestrzenny jest uporządkowaną różnorodnością form i funkcji użytkowania przestrzennego.

Kształtowanie i podtrzymywanie ładu przestrzennego jest jednym z głównych obowiązków i celów polityki przestrzennej na szczeblu gminnym, wojewódzkim i krajowym. Wszelkie inwestycje, przedsięwzięcia oraz plany powinny powstawać ze szczególnym uwzględnieniem realizacji konstytucyjnego zapisu dotyczącego zrównoważonego rozwoju, którego integralnym składnikiem jest ład przestrzenny.

Ład przestrzenny obejmuje:

- logikę przestrzenną, wyrażającą się w rozmieszczeniu elementów struktury przestrzennego zagospodarowania,
- optymalizację przepływu towarów i przemieszczeń osób,
- przestrzenną czytelność struktury,
- zachowanie walorów środowiska przestrzeni i środowiska kulturowego,
- dostosowanie struktur zagospodarowania do przyjętych społecznie wzorców zachowań,
- eliminację przestrzeni kryminogennych,
- optymalne relacje pomiędzy centrum a obszarami peryferyjnymi,
- pozytywny wyraz estetyczno – krajobrazowy.

Inwestycyjne i planistyczne przedsięwzięcia powinny być przeprowadzane w sposób wspierający model miasta zwartej jako zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju. Priorytetowymi powinny być zatem poniższe zasady:

- w skali makro:
 - czytelne granice pomiędzy obszarami o różnych formach użytkowania, wyznaczone m.in. przez ograniczanie możliwości lokalizowania rozproszonej zabudowy na terenach poza zwartą zabudową miast i wsi,
 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu,
 - wtapianie inwestycji (zwłaszcza liniowych) w krajobraz,
- w skali mikro:
 - zasada dobrego, harmonijnego sąsiedztwa – przestrzenne rozdzielanie kolidujących funkcji,
 - spójność krajobrazowa – odpowiednia kompozycja elementów zagospodarowania,
 - harmonizacja sposobów i form użytkowania (dostosowanie gęstości i form zabudowy).

Na szczególną uwagę zasługuje dbałość o przestrzeń publiczną jako dobro wspólne i interes publiczny. Odpowiednie kształtowanie i rewitalizacja wspólnej przestrzeni jest odpowiedzialnością nie tylko władz lokalnych, ale i ogółu społeczeństwa. Należy chronić przed degradacją czytelną sylwetę miast i osad, będącą wizytówką i zarazem znakiem przestrzennym świadczącym o indywidualizmie i rozpoznawalności. Sprzyja temu m.in. określenie dopuszczalnych wysokości zabudowy oraz rewitalizacja wjazdów do miast i wsi.

W interesie ochrony ładu przestrzennego jest także szeroko pojęte przeciwdziałanie destrukcyjnym skutkom nieuniknionej suburbanizacji.

Województwo zachodniopomorskie ma zachowane struktury będące wynikiem średniowiecznych procesów osadniczych, uzupełniane elementami osadnictwa niemieckiego – wsie wzdłuż głównych traktów komunikacyjnych. Zdecydowana większość istniejących miast w województwie posiada średniowieczną metrykę. W wielu z nich formy układów urbanistycznych tego okresu są nadal czytelne. Stąd wynika potrzeba ochrony tych tradycyjnych układów przestrzennych.

Zauważalna jest powszechna i nieunikniona tendencja do „rozlewania się” miast. Przykładem efektów suburbanizacji są podmiejskie gminy: Dobra Szczecińska, Kołbaskowo, Goleniów. Wsie w tych gminach tracą swój tradycyjny układ kompozycyjny, a nowym osiedlom często brak połączenia funkcjonalnego z innymi osiedlami czy częściami wsi. Nieład potęgują także sami mieszkańcy, którzy w swoich inwestycjach nie podtrzymują charakteru lokalnej tradycyjnej architektury.

Innym nasilającym się zjawiskiem jest masowe powstawanie elektrowni wiatrowych i innych obiektów ingerujących w krajobraz. Należy w czytelny sposób określić zasady ich lokalizacji, by uniknąć degradacji krajobrazu kulturowego i przyrodniczego.

**ŁAD PRZESTRZENNY
DIAGNOZA STANU**

- Brak dostatecznego zainteresowania samorządów lokalnych zagadnieniami kształtowania ładu przestrzennego, brak współpracy ze strony społeczności lokalnych i wiedzy na ten temat.
- Niedostateczne pokrycie obszaru województwa planami miejscowymi (ok. 20%).
- Samowola inwestycyjna, nieprawidłowe decyzje planistyczne i projektowe w zakresie gabarytów i lokalizacji obiektów.
- Suburbanizacja i niektóre problemy z nią związane:
 - bezplanowa zabudowa przedmieść,
 - braki w zakresie infrastruktury,
 - „rozlewanie się” miast,
 - zagarnianie obszarów rolniczych pod zabudowę,
 - zanieczyszczenie środowiska na skutek rosnącej intensywności transportu na przedmieściach,
 - zanikanie więzi społecznych,
 - marginalizacja rdzennej wsi.
- Degradacja obszarów miejskich przez wprowadzanie wtórnych podziałów i dogęszczania zabudowy oraz brak działań restrukturyzacyjnych na obszarach przemysłowych i powojaskowych.
- Zakłócenia czytelnej sylwety miast i osad oraz agresywne zawłaszczanie przestrzeni publicznej (np. reklamami, nieuporządkowanymi inwestycjami, zaniedbaniami w zakresie utrzymania zieleni).
- Deformacja krajobrazu przez niewłaściwą lokalizację inwestycji wielkokubaturowych, wielkoprzestrzennych, dominant wysokościowych itp. (np. elektrowni wiatrowych, wielkogabarytowych obiektów usługowych i przemysłowych).
- Występowanie w miastach przestrzeni i miejsc sprzyjających przestępczości oraz zachowaniom społecznym.
- Występowanie barier uniemożliwiających niepełnosprawnym swobodne przemieszczanie się w przestrzeni publicznej.

2.10. Infrastruktura społeczna

2.10.1. Zasoby mieszkaniowe

W roku 2007 zasoby mieszkaniowe województwa zachodniopomorskiego wynosiły 585 515 mieszkań (4,5% zasobów mieszkaniowych Polski). Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców województwa wyniosła 346 (średnia krajowa to 341, a w Unii Europejskiej 440). Na jedno mieszkanie przypadało 2,9 osoby (w 2003 roku 3 osoby); w Unii Europejskiej średnio przypada 2,3 osoby na mieszkanie.

Liczba izb w mieszkaniu wynosiła średnio 3,7, a powierzchnia użytkowa mieszkania 66,27 m². Średnia wielkość mieszkania wynosi 61,78 m² i jest zbliżona do średniej krajowej, lecz mieszkania na wsi zachodniopomorskiej należą do najmniejszych w Polsce. W województwie zachodniopomorskim największe mieszkania znajdują się w strefach aglomeracji Szczecina (gminy Kobylanka, Dobra, Police) i Koszalina (gmina Biesiekierz) oraz w pasie nadmorskim (gminy Międzyzdroje, Rewal, Kołobrzeg, Mielno, Darłowo, Postomino).

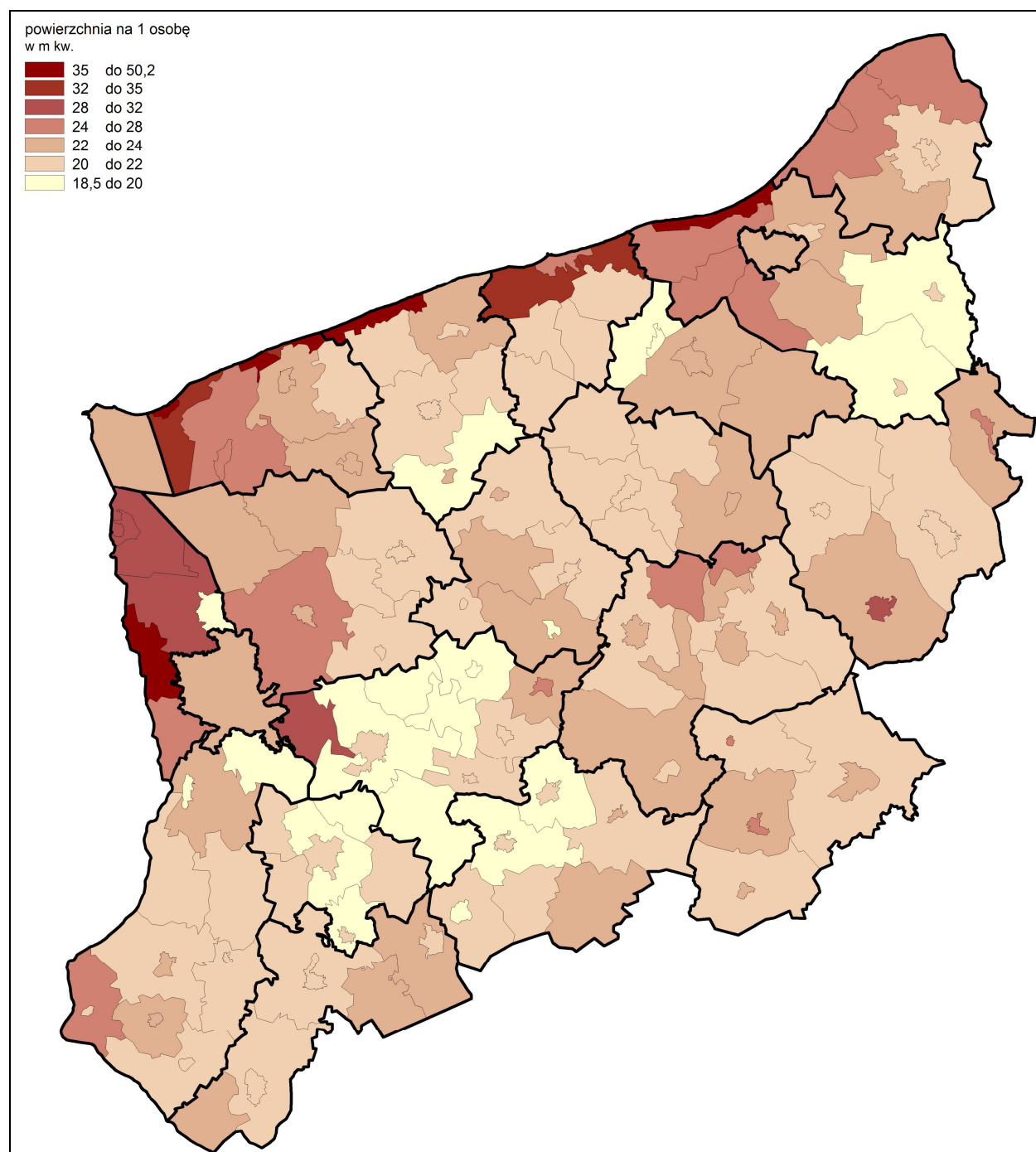
Jakość zamieszkania najlepiej określa wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkań w przeliczeniu na jedną osobę; wynosi on 22,92 m². Największą średnią powierzchnią mieszkania na jednego mieszkańca dysponują mieszkańcy gmin nadmorskich: Rewala, Mielna, Dziwnowa, Międzyzdrojów i gminy Dobra (Szczecińska). Najmniejszą powierzchnią dysponują mieszkańcy terenów wiejskich powiatów stargardzkiego i pyrzyckiego, a także miast: Police, Gryfino, Pelczyce, Węgorzyno i Karlino.

Pod względem form własności zasobów mieszkaniowych w województwie dominują mieszkania osób

fizycznych (55% zasobów). Zachodniopomorskie ma stosunkowo duży odsetek mieszkań spółdzielczych (27%) i komunalnych (12,4%).

Stan wyposażenia mieszkań w instalacje techniczne na tle kraju należy uznać za dobry.

Rysunek 12. Powierzchnia użytkowa mieszkań (2008 r.)

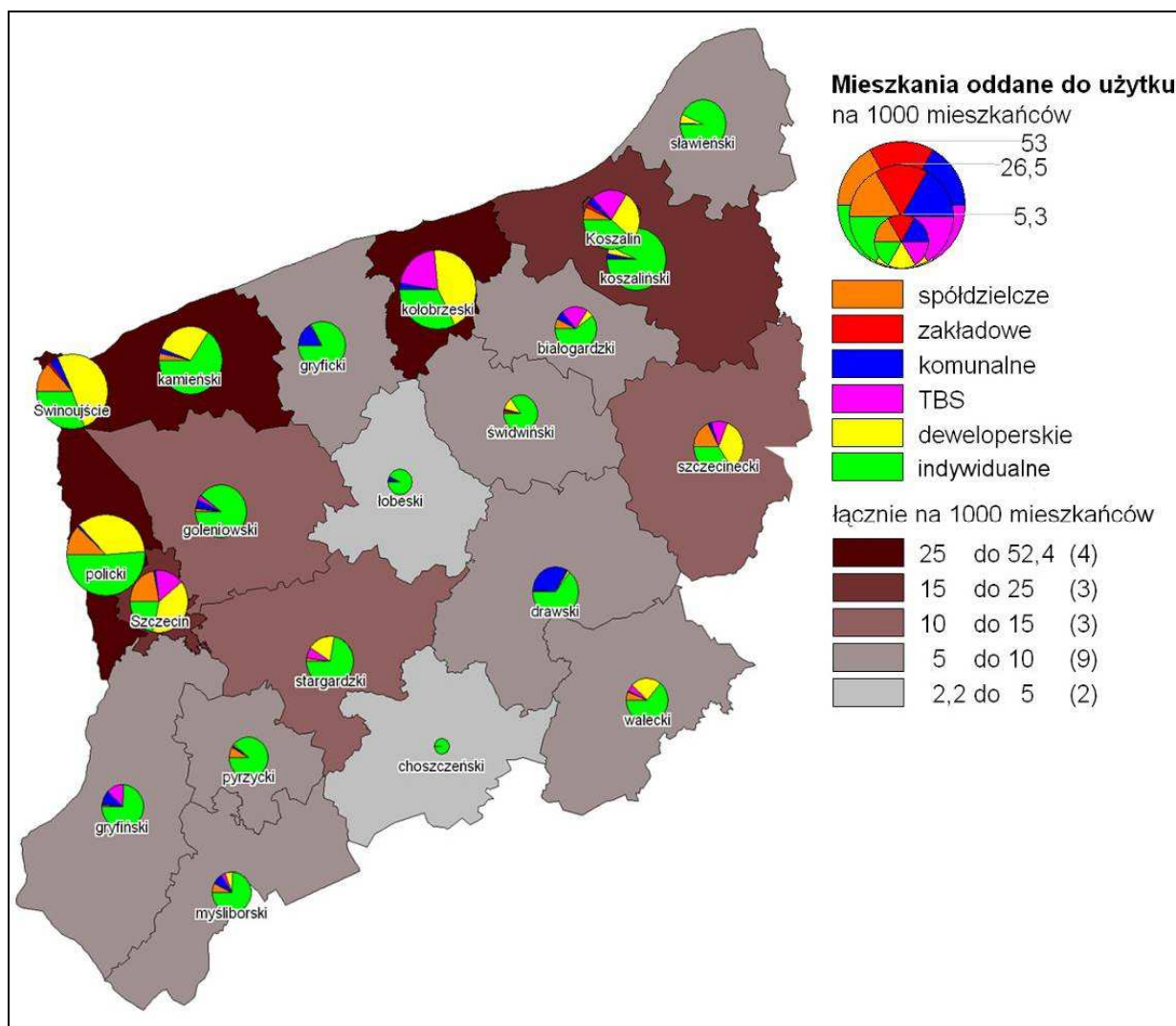
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 10. Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje w 2007 r. w %

Województwo	Wodociąg		Ustęp spłukiwany		Łazienka		Gaz sieciowy		Centralne ogrzewanie	
	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
	w nawiasie miejsce województwa wśród pozostałych województw									
Zachodniopomorskie	99,7 (3)	96,4 (1)	95,7 (6)	83,9 (3)	93,3 (8)	85,2 (2)	80,6 (3)	11,7 (6)	87,3 (7)	67,6 (5)
Polska	98,5	88,7	94,4	74,2	92,0	75,5	73,9	18,3	84,5	64,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

W 2008 r. oddano do użytku 7 037 mieszkań (4,2% efektów krajowych), o 8,3% więcej niż w roku 2007. Było to skutkiem wzrostu liczby mieszkań budowanych na sprzedaż lub wynajem oraz budownictwa indywidualnego. Mniej mieszkań oddano do użytkowania w budownictwie społecznym czynszowym, zakładowym, komunalnym i spółdzielczym. Najwięcej mieszkań powstało w gminie Borne Sulinowo (71 na 1000 mieszkańców) oraz w miejscowościach nadmorskich, najmniej w powiatach choszczeńskim i łobeskim.

Rysunek 13. Mieszkania oddane do użytku w latach 2003-2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sektor mieszkań na sprzedaż i wynajem rozwinął się w największych miastach – Szczecinie i Koszalinie – oraz w ich strefach podmiejskich (powiat policki). Jednak zdecydowanie największe zainteresowanie deweloperzy przejawiają pasmem nadmorskim (powiat kołobrzeski, Świnoujście i powiat kamieński). Poza tym obszarem znaczna liczba mieszkań w tym sektorze powstała w Szczecinku i Bornem Sulinowie,

Wałczu i Stargardzie Szczecińskim. Budownictwo indywidualne rozwija się najlepiej na terenach wiejskich wokół dużych miast. Powoduje to przenoszenie się ludności miejskiej na tereny podmiejskie, najczęściej bez zmiany miejsca zatrudnienia; w efekcie zmieniają się potrzeby mieszkańców dotyczące transportu. Dalsze rozlewanie się miast należy uznać za zjawisko negatywne.

Istotnym segmentem mieszkalnictwa są mieszkania komunalne i społeczne czynszowe budowane przez towarzystwa budownictwa społecznego (TBS). Społeczne budownictwo czynszowe (forma budowy mieszkań na wynajem o umiarkowanych czynszach dla osób o średnich dochodach), realizowane jest przez towarzystwa budownictwa społecznego z wykorzystaniem kredytu z Krajowego Funduszu Mieszkaniowego. W latach 2003-2007 oddano ogólnie 2 813 mieszkań społecznych czynszowych, z czego niemal połowę (1 332) w Szczecinie.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Szczecinie TBS wybudowały 3,2 mieszkania; w gminie Kołobrzeg 14,9; w Koszalinie 3,4; w gminie Białogard 3,2 i w gminie Gryfino 3,1. Mieszkania komunalne oddawane są w najem osobom o najniższych dochodach, które nie mają własnych mieszkań. W latach 2003-2007 oddano do użytku zaledwie 899 mieszkań komunalnych (3,2% ogólnej liczby mieszkań oddanych w tym czasie). W tym sektorze liderem jest powiat drawski – powstało tam 21,1% wszystkich mieszkań komunalnych oddanych w województwie (103 w Drawsku Pomorskim i 78 w Kaliszu Pomorskim).

2.10.2. Szkolnictwo

W roku 2007 na terenie województwa zachodniopomorskiego działało 257 przedszkoli (219 w miastach, 38 na wsi, 4 przedszkola specjalne); uczęszczało do nich 28 462 dzieci. Przy szkołach podstawowych działało 355 oddziałów przedszkolnych, do których uczęszczało 7 865 dzieci. W całym województwie do przedszkola uczęszcza 43,9% dzieci w wieku 3-5 lat – w Szczecinie i Koszalinie 68%, w powiatach łobeskim, koszalińskim i świdwińskim niecałe 25%.

Tabela 11. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim w latach 2003-2007

Rodzaj szkoły		2003	2004	2005	2006	2007	2007 2003= 100
ogółem	podstawowe	126 179	120 621	115 112	109 205	103 628	82,1
	gimnazja	72 031	70 432	67 973	65 163	62 568	86,9
miasto	podstawowe	87 789	84 388	80 834	76 688	72 961	83,1
	gimnazja	57 732	56 475	54 044	51 843	49 477	85,7
wieś	podstawowe	38 390	36 233	34 278	32 517	30 667	79,9
	gimnazja	14 299	13 957	13 929	13 320	13 091	91,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średnio do jednej szkoły podstawowej uczęszcza 216 uczniów (w Polsce średnio 173). Na obszarach wiejskich 7 gmin (Dobrzany, Ińsko, Suchań, Drawno, Dziwnów, Nowe Warpno, Lipiany) nie ma ani jednej szkoły. W latach 2003-2007 liczba szkół zmniejszyła się o 8,2%.

Tabela 12. Odsetek szkół dla dzieci i młodzieży wyposażonych w komputery (bez szkół specjalnych)

	Szkoly podstawowe		Gimnazja	
	2003	2007	2003	2007
Zachodniopomorskie – ogółem	61,76	84,58	76,11	77,02
Polska – ogółem	57,72	86,06	76,63	80,49
Zachodniopomorskie – miasto	73,66	91,24	79,52	76,22
Polska – miasto	68,51	92,67	78,09	81,17
Zachodniopomorskie – wieś	54,09	80,07	69,14	78,57
Polska – wieś	53,29	83,36	75,24	79,87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie województwa jest 248 gimnazjów (164 w miastach i 84 na terenach wiejskich). Średnio w gimnazjum uczy się 252 uczniów. W 39 gminach nie ma gimnazjum na terenach wiejskich. W 38 przypadkach, są to gminy miejsko-wiejskie, gdzie gimnazja zlokalizowane są jedynie w mieście. W gminie miejsko-wiejskiej Trzcińsko-Zdrój jedyne gimnazjum znajduje się poza miastem – we wsi Góralice.

W roku szkolnym 2007/2008 na terenie województwa było 116 liceów ogólnokształcących dla młodzieży, do których uczęszczało 30 060 uczniów. Na jedno liceum przypadało 259 uczniów (najniższy wskaźnik w kraju). Licea znajdowały się w 43 miejscowościach, 41 w miastach i 2 we wsiach (Tychowo i Gościno). W trzech powiatach: stargardzkim, wałeckim i koszalińskim licea zlokalizowane są tylko w jednej miejscowości. Najgorszą dostępność do edukacji tego rodzaju mają mieszkańcy wschodniej części powiatu stargardzkiego (gminy Ińsko, Dobrzany i Chociwel), którzy do najbliższego liceum muszą pokonać ponad 20 km w linii prostej; w podobnej sytuacji jest Nowe Warpno i Człopa.

Na terenie województwa w roku szkolnym 2007/2008 działało 51 liceów profilowanych (3 230 uczniów) i 125 techników dla młodzieży (22 856 uczniów). Liczba szkół i uczniów liceów profilowanych corocznie ulega zmniejszeniu, rośnie natomiast liczba uczniów techników. Zasadnicze szkoły zawodowe zlokalizowane są w 37 miejscowościach, w 33 miastach i 4 wsiach.

Szkolnictwo wyższe

W województwie zachodniopomorskim znajduje się 7 uczelni publicznych:

- w Szczecinie – Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Uniwersytet Szczeciński, Pomorska Akademia Medyczna, Akademia Morska, Akademia Sztuki,
- w Koszalinie – Politechnika Koszalińska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa,
- w Wałczu – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.

Ponadto na terenie województwa siedzibę ma 15 uczelni niepublicznych: 12 w Szczecinie, 2 w Koszalinie i jedna w Stargardzie Szczecińskim.

W województwie znajduje się 10 wydziałów zamiejscowych istniejących uczelni: 3 w Szczecinie, 3 w Kołobrzegu, po jednym w Gryficach, Stargardzie Szczecińskim, Szczecinku i Świnoujściu. Cztery z nich to wydziały Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu. Studia odbywają się również w 9 zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych zlokalizowanych w mniejszych miastach. 6 ośrodków posiada Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego (w Choszczynie, Dębnie, Koszalinie, Kołobrzegu, Wałczu i Świnoujściu). Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny ma 1 ośrodek w Świdwinie. Od roku 2009/2010 Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi otworzyła ośrodki w Goleniowie i Szczecinku.

W roku 2008 w województwie zachodniopomorskim studiowało 78 246 studentów, od roku 2004 nastąpił spadek o 13%. W całej Polsce w stosunku do roku 2004 liczba studentów utrzymuje się na podobnym poziomie. W województwie 79,3% studentów studiowało na uczelniach publicznych, jednakże liczba studentów uczelni publicznych spada, odnotowuje się natomiast nieznaczny wzrost studentów na uczelniach niepublicznych. 52% odbywa studia w systemie stacjonarnym.

Liczba studentów na 10 tysięcy mieszkańców województwa systematycznie spada. W roku 2002 w województwie wskaźnik ten wynosił 541, w 2008 r. wyniósł 462 (średnio w Polsce 501 osób). Maleje również odsetek studiujących w grupie wiekowej młodzieży.

Na kierunkach społecznych w roku 2007 studiowało 24% ogółu studentów, podczas gdy na inżynierijsko-technicznych 9,6%, a na ekonomii i administracji 13,7 %.

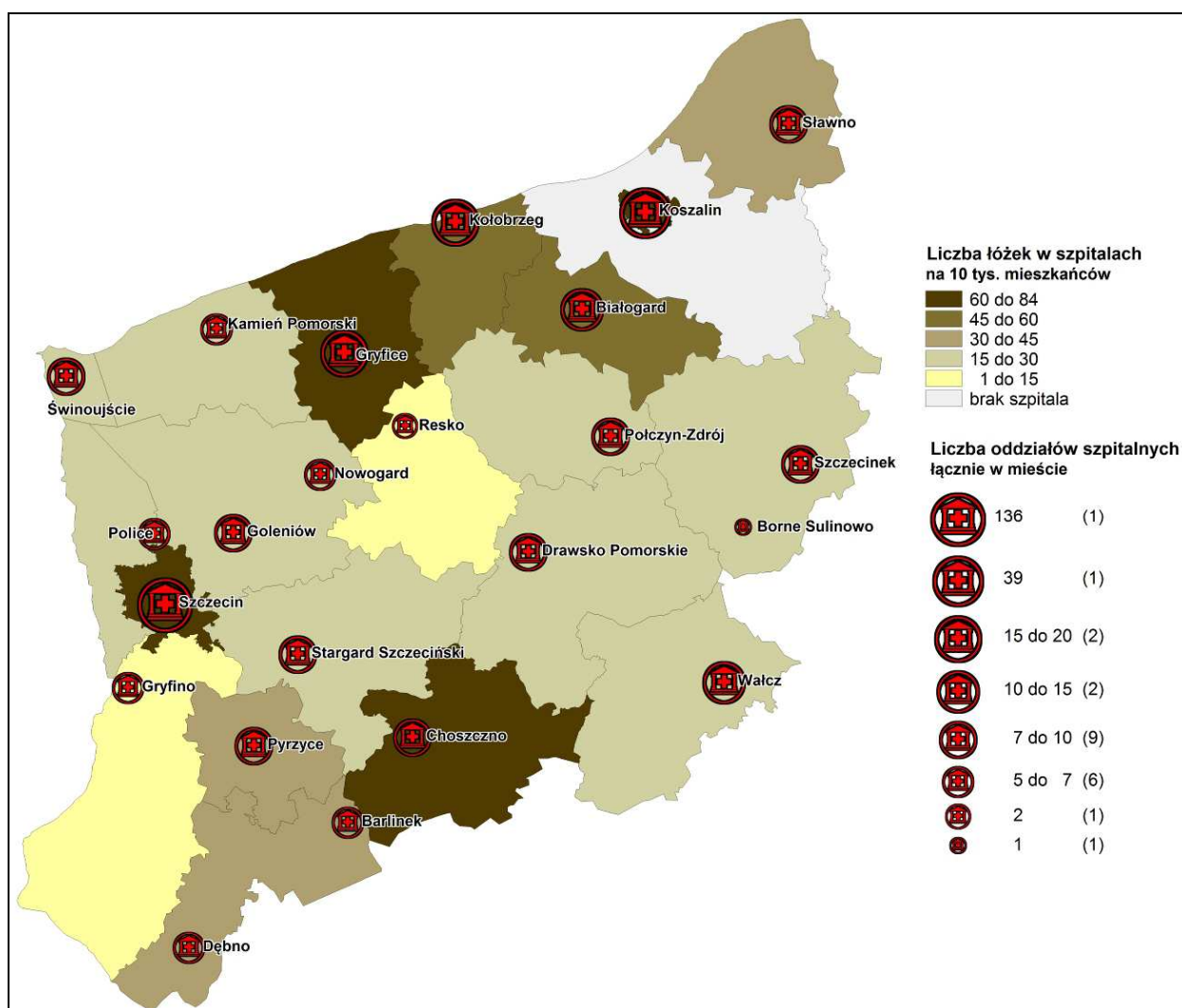
Relatywnie niska i malejąca jest liczba doktorantów na zachodniopomorskich uczelniach (841 osób w 2007 r.). W kształceniu ustawicznym uczestniczyło 5,2% mieszkańców regionu w wieku 25-64 lata.

2.10.3. Ochrona zdrowia

System ochrony zdrowia województwa zachodniopomorskiego ma zróżnicowaną i złożoną strukturę. Opiekę zdrowotną zapewniają zarówno publiczne jak i niepubliczne podmioty, które dostarczają świadczeń zdrowotnych w zakresie: podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, leczenia stacjonarnego i ratownictwa medycznego. Podstawę zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej stanowi powszechne ubezpieczenie zdrowotne.

Potrzeby zdrowotne mieszkańców województwa będą zmieniać się wraz z sytuacją demograficzną, i zdrowotną. Starzenie się społeczeństwa i wydłużanie się średniej długości życia znajduje odzwierciedlenie we wzroście zachorowań i niepełnosprawności. Najczęstszymi przyczynami zgonów mieszkańców województwa zachodniopomorskiego są choroby układu krążenia (w 2008 roku 43,9%), nowotwory (26,2%) oraz urazy i wypadki (7,7%). Zaznaczają się problemy zdrowotne związane z chorobami wieku podeszłego, zaburzeniami psychicznymi, umieralnością niemowląt i wysokim odsetkiem urodzeń noworodków z niską wagą urodzeniową.

Rysunek 14. Szpitale ogólne w województwie zachodniopomorskim (2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2008 r. we wszystkich 39 stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (razem ze szpitalami resortowymi oraz opieką psychiatryczną i długoterminową) było 9 541 łóżek. W strukturze leczenia stacjonarnego znajdowało się 7 256 łóżek opieki krótkoterminowej, 1 111 łóżek opieki psychiatrycznej, 636 łóżek opieki długoterminowej (w 17 zakładach, z czego 10 w strukturze szpitali) i 538 łóżek rehabilitacyjnych.

W 2008 r. w 31 szpitalach ogólnych (bez szpitali MON i MSWiA) było 7 971 łóżek (7 475 łóżek na oddziałach szpitalnych oraz 496 łóżeczek i inkubatorów na oddziałach neonatologicznych). Daje to wskaźnik 47,1 łóżka na 10 tys. mieszkańców (ósme miejsce w kraju), przy średniej krajowej 48,1. Od 1999 r. zgodnie ze strategią sektorową ochrony zdrowia zmniejszono liczbę łóżek w szpitalach ogólnych o 799, a zwiększono w zakładach opieki długoterminowej o 423 i w opiece psychiatrycznej o 225 łóżek. Liczba leczonych w szpitalach ogólnych wzrosła z 253 278 w 1999 r. do 320 151 w 2008 r.

Zauważalne jest zróżnicowanie wskaźnika liczby łóżek na 10 tys. mieszkańców w powiatach województwa. Najwyższe wskaźniki mają Szczecin (81,5) i powiat gryficki (74,2). Najniższe wskaźniki były w powiecie gryfińskim (10,3), polickim (16,2) i łobeskim (16,0). Mieszkańcy powiatu koszalińskiego są obsługiwani przez szpital w Koszalinie.

W porównaniu z 1999 r. zmniejszyła się ogólna liczba personelu medycznego z 16 879 do 15 622 osób. W szczególności nastąpił spadek liczby lekarzy z 3 626 do 3 482 (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców zmalał z 20,9 do 20,6), pielęgniarek z 8 078 do 7 170 (z 46,6 do 42,4 na 10 tys. mieszkańców), położnych z 976 do 871 (wskaźnik z 5,6 do 5,1) oraz techników analityki medycznej z 910 do 495 osób (z 5,3 do 2,9 na 10 tys. mieszkańców).

Ambulatoryjna opieka specjalistyczna

Ambulatoryjna opieka specjalistyczna funkcjonuje w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej oraz jest realizowana przez indywidualne i grupowe praktyki lekarskie. W ciągu ostatnich dziesięciu lat nastąpiła poprawa dostępności do usług ambulatoryjnej opieki specjalistycznej w wyniku zwiększenia liczby poradni i wydłużenia czasu ich pracy. W 2008 r. funkcjonowało 1 213 publicznych i niepublicznych poradni specjalistycznych (bez jednostek w zakładach karnych oraz jednostek podległych resortom obrony narodowej i spraw wewnętrznych). Udzielono łącznie 3 520 072 porad (o 401 714 więcej niż w 1999 r.), co dawało wskaźnik 2,1 na 1 mieszkańca. Narodowy Fundusz Zdrowia w 2009 r. zawarł umowy na udzielanie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej z 271 świadczeniodawcami.

Podstawowa opieka zdrowotna

Podstawowa opieka zdrowotna funkcjonuje w ramach publicznych i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, indywidualnych i grupowych praktyk lekarzy rodzinnych oraz pielęgniarek i położnych środowiskowych/rodzinnych. Obecnie tylko niespełna 10% podmiotów podstawowej opieki zdrowotnej ma charakter publiczny. Stopniowo realizowaną ideą jest umiejscowienie lekarza rodzinnego jak najbliżej miejsca zamieszkania pacjenta.

W 2008 r. w podstawowej opiece zdrowotnej pracowało 947 lekarzy, 1 406 pielęgniarek i 266 położnych. Wskaźnik lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców wynosił 5,6 i wahał się od 8,1 w powiecie białogardzkim, do 3,1 w powiecie wałeckim i 2,9 w powiecie koszalińskim. Średni wskaźnik pielęgniarek w podstawowej opiece zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców wynosił 8,3 i wahał się od 13,3 w powiecie białogardzkim do 4,2 w powiecie wałeckim. Średni wskaźnik położnych podstawowej opiece zdrowotnej, na 10 tys. mieszkańców wynosił 1,6 i wahał się od 2,4 w powiecie choszczeńskim do 0,3 w powiecie koszalińskim.

Ratownictwo medyczne

Jednostkami systemu państwowego ratownictwa medycznego są szpitalne oddziały ratunkowe i zespoły ratownictwa medycznego, w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego. Z systemem ratownictwa medycznego współpracują centra urazowe oraz oddziały szpitalne wyspecjalizowane w udzielaniu medycznych czynności ratunkowych. Ponadto jednostkami współpracującymi z systemem ratownictwa medycznego są jednostki Państwowej Straży Pożarnej i społeczne organizacje ratownicze.

W województwie funkcjonuje 5 szpitalnych oddziałów ratunkowych dla dorosłych: w Choszczynie, Drawsku Pomorskim, Gryficach, Koszalinie i Szczecinie oraz 1 szpitalny oddział ratunkowy dla dzieci w Szczecinie. Docelowa liczba szpitalnych oddziałów ratunkowych nie została jeszcze ostatecznie ustalona. Placówkami systemu ratownictwa w Polsce mają się stać centra urazowe – od dziesięciu do kilkunastu takich placówek na być rozmieszczonych w całym kraju. Centra, do których trafiać będą pacjenci

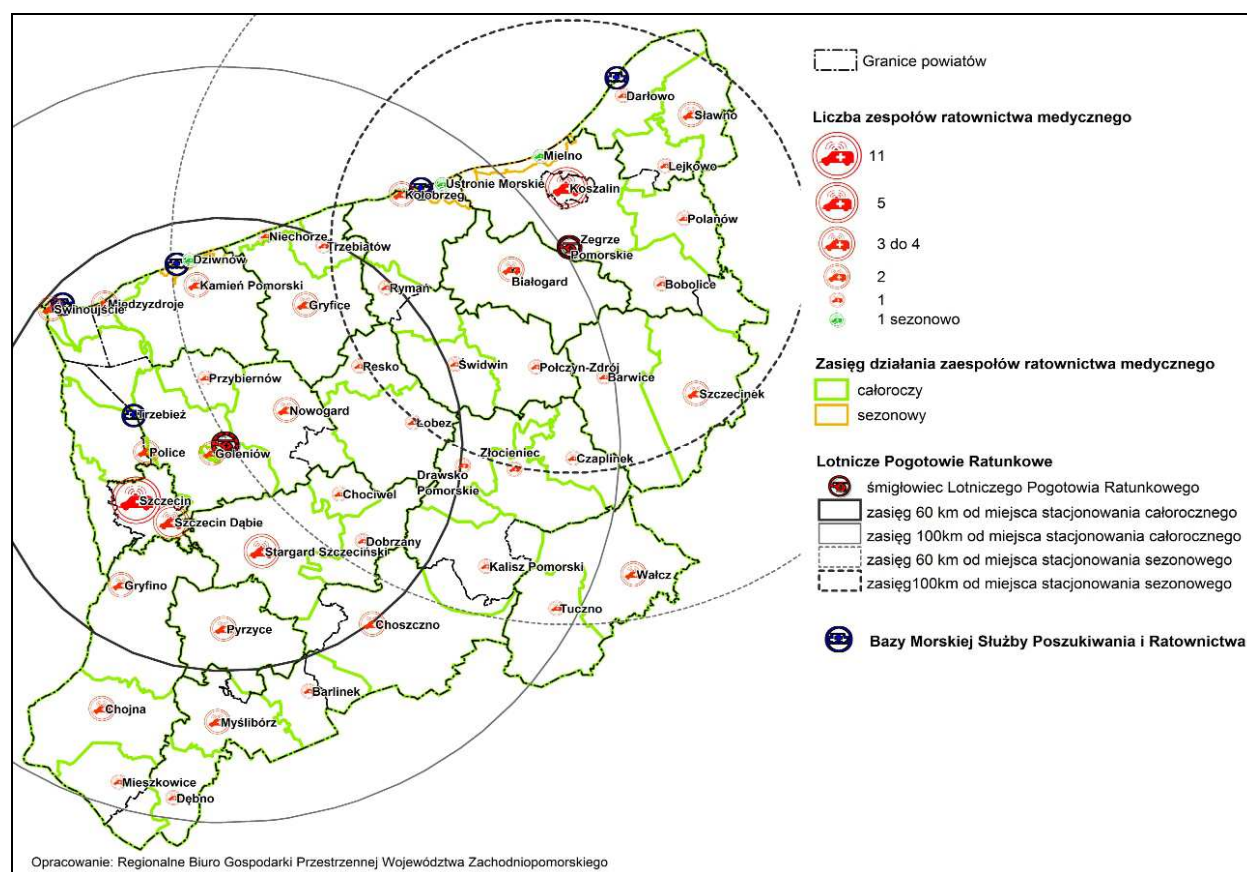
z wielonarządowymi obrazieniami ciała, wyposażone będą w wysokospecjalistyczną aparaturę diagnostyczną i leczniczą.

W województwie w roku 2009 funkcjonowało 9 dysponentów zespołów ratownictwa medycznego. Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie jest największym dysponentem zespołów ratownictwa medycznego – obejmuje łącznie ok. 70% powierzchni województwa zamieszkałej przez 80% mieszkańców. WSPR w Szczecinie obejmuje swoim działaniem Szczecin, Koszalin i części powiatu koszalińskiego, Świnoujście, powiaty: drawski, goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki, wałecki, kołobrzeski i część powiatu świdwińskiego (gmina Sławoborze). Zespoły ratownictwa medycznego WSPR stacjonują w 33 miejscowościach, latem są uruchamiane dodatkowo 3 posterunki sezonowe (w Dziwnowie, Ustroniu Morskim i w Mielnie).

Na pozostałym obszarze działa 8 dysponentów przy poszczególnych zakładach opieki zdrowotnej w Sławnie, Szczecinku, Choszczynie, Połczynie-Zdroju, Białogardzie, Bobolicach, Polanowie i Lejkowie (przy ZOZ w Malechowie). Wszystkie stacje dysponują ogółem 79 zespołami ratownictwa medycznego, w tym 30 specjalistycznymi i 49 podstawowymi. Na jeden zespół przypada ok. 21 400 mieszkańców. Wszystkie zespoły ratownictwa medycznego są równomiernie rozmieszczone na terenie całego województwa w 44 miejscowościach.

Liczba interwencji zespołów ratownictwa medycznego w 2008 r. wynosiła 149 995, w tym 24 850 to wyjazdy do wypadków. Największy wskaźnik interwencji zespołów ratownictwa medycznego na 1000 mieszkańców odnotowano w powiecie kamieńskim (127,0), gryfickim (114,3), myśliborskim.

Rysunek 15. Ratownictwo medyczne w województwie zachodniopomorskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Lotnicze Pogotowie Ratunkowe

Województwo zachodniopomorskie (oddział Szczecin) jest wydzieloną częścią Regionu Zachód SP ZOZ Lotniczego Pogotowia Ratunkowego. Na lotnisku w Goleniowie stacjonuje zespół śmigłowcowej Służby Ratownictwa Medycznego (HEMS Helicopter Emergency Medical Service), a w sezonie letnim dodatkowo zespół na lotnisku w Zegrzu Pomorskim. Od grudnia 2009 r. lotnicze pogotowie ratunkowe

w Goleniowie dysponuje nowoczesnym śmigłowcem EC135, zdolnym do lotów w porze nocnej, jednakże loty takie są niemożliwe do czasu przystosowania lądowisk.

HEMS udzielają świadczeń opieki zdrowotnej w ramach lotów ratowniczych do najbliższego szpitalnego oddziału ratunkowego lub szpitala wskazanego przez dyspozytora medycznego lub lekarza koordynatora medycznego. Gotowość do startu zespołu śmigłowcowego wynosi:

- 3-4 minuty w promieniu 80 km od miejsca stacjonowania,
- 15 minut w promieniu 130 km od miejsca stacjonowania,
- 30 minut w promieniu większym niż 130 km od miejsca stacjonowania.

Ratownictwo na obszarach morskich

System ratownictwa na obszarach morskich prowadzony jest przez Morską Służbę Poszukiwania i Ratownictwa (SAR Search and Rescue). Do zadań służby SAR należy ratowanie życia ludzkiego na morzu i morskich wodach wewnętrznych oraz zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego. Morskie Ratownicze Centrum Koordynacyjne znajduje się w Gdyni, natomiast w Świnoujściu zlokalizowane jest Pomocnicze Centrum Koordynacyjne. Poza Świnoujściem na terenie województwa zachodniopomorskiego znajdują się 4 Morskie Stacje Ratownictwa (w Trzebieży, Dziwnowie, Kołobrzegu i Darłowie). SAR dysponuje 6 statkami i jedną łodzią ratowniczą. W zakresie ratownictwa lotniczego w ramach SAR działa Gdynska Brygada Lotnictwa Marynarki Wojennej dysponująca śmigłowcami i załogami zdolnymi do prowadzenia działań ratowniczych nad obszarami morskimi. Całodobowe dyżury pełnione są naprzemiennie na lotniskach w Gdyni i Darłowie.

2.10.4. Uzdrowiska

W województwie zachodniopomorskim znajduje się 5 miejscowości mających status uzdrowiska: Świnoujście, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Połczyn-Zdrój oraz Dąbki (gmina Darłowo). Ponadto obiekty sanatoryjne zlokalizowane są w 10 innych miejscowościach nadmorskich (Dziwnówek, Jarosławiec, Mielno, Międzywodzie, Mrzeżyno, Pobierowo, Pustkowo, Sarbinowo, Unieście i Ustronie Morskie) oraz w Bornem Sulinowie. Zachodniopomorskie, obsługując rocznie ponad 151 tys. kuracjuszy stacjonarnych (26% wszystkich leczonych w szpitalach uzdrowiskowych) zajmuje pod tym względem pierwsze miejsce w kraju.

Województwo jest również najważniejszym dostawcą usług sanatoryjnych. Sanatoria rehabilitacyjne przyjęły ponad 17 tys kuracjuszy (55% wszystkich leczonych w kraju).

Kołobrzeg jest największym uzdrowiskiem w Polsce; przyjmuje najliczniejszą grupę kuracjuszy, zarówno z Polski jak i z zagranicy. Kolejne miejsca zajmuje uzdrowisko w Świnoujściu, następnie Połczyn-Zdrój, Kamień Pomorski i Dąbki.

Każda miejscowość uzdrowiskowa musi posiadać wyznaczone 3 strefy ochrony uzdrowiskowej, mające zabezpieczyć uzdrowisko: A, B i C. Strefy ochrony uzdrowiskowej wyznaczone zostały dla wszystkich uzdrowisk w celu ochrony warunków naturalnych, niezbędnych do prowadzenia i rozwijania lecznictwa uzdrowiskowego, oraz w celu kształtowania innych czynników środowiskowych. Na tych obszarach nie powinno się dopuszczać do przekształceń środowiska, w wyniku których obniżone zostałyby walory przyrodnicze, zwłaszcza klimatyczne. Ma to szczególne znaczenie w przypadku uzdrowisk w Świnoujściu, Kołobrzegu i Dąbkach, gdzie powietrze atmosferyczne, zawierające aerozol morski, uznane jest za naturalny czynnik leczniczy. Zespół czynników talassoterapeutycznych, wynikających z nadmorskiego położenia (obok aerozolu morskiego korzystne są również warunki insolacyjne, termiczne, wilgotność) wzbogacony jest kompleksami leśnymi znajdującymi się bezpośrednio na zapleczu miejscowości uzdrowiskowych, co stwarza sprzyjający mikroklimat dla działalności leczniczej;

Strefa A o najwyższych zasadach ochrony obejmuje obszar związany najściślej z funkcją uzdrowiskową. Obowiązują w niej restrykcyjne obostrzenia, m.in. 75% strefy muszą stanowić tereny zieleni, liczba miejsc parkingowych nie może przekroczyć 10% liczby miejsc sanatoryjnych, a także inne obostrzenia w zakresie lokalizacji inwestycji (np. zakaz lokalizacji zakładów przemysłowych, zakaz wznoszenia nowych budynków mieszkalnych wielorodzinnych i jednorodzinnych).

Strefa B, dla której procentowy udział terenów zielonych wynosi nie mniej niż 55%, obejmuje obszar przyległy do strefy A i stanowi jej otoczenie. Obszar ten jest przeznaczony dla obiektów mieszkanio-

wych, usługowych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych oraz innych niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub na obszar ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych w procesie leczenia.

W strefie C zabrania się m.in. prowadzenia działań mających wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego założenia przestrzenne lub właściwości lecznicze klimatu.

Do roku 1948 uzdrowiskiem było Trzcińsko-Zdrój. Działo ono w oparciu o wydobywane nieopodal miasta borowiny. Do dzisiaj zachowany jest czytelny układ parku zdrojowego; w budynku zdrojowym znajduje się dom pomocy społecznej.

Możliwości lokalizacji funkcji uzdrowiskowej posiada również Borne Sulinowo. Zachowana i możliwa do dalszego kształtowania fizjonomia miasta, duży udział terenów zielonych i brak zakładów przemysłowych dają możliwość zgodnego z przepisami wyznaczenia stref ochrony uzdrowiskowej oraz funkcjonowania uzdrowiska. Uzdrowisko i park zdrojowy mogą być zlokalizowane w północnej części miasta wzdłuż brzegu jeziora Pile.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA DIAGNOZA STANU

- Mała powierzchnia mieszkań
- Złe warunki mieszkaniowe, zwłaszcza w miastach i wsiach popegeerowskich.
- Rozwój funkcji mieszkaniowych z dala od centrów miast.
- Sytuacja demograficzna jest w dużej mierze powiązana z sytuacją mieszkaniową.
- Duża aktywność deweloperska w największych miastach województwa i w pasie nadmorskim.
- Niedostosowanie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego do zmian demograficznych zachodzących w szczecińskim obszarze funkcjonalnym.
- Brak instytutów PAN i jednostek badawczo-rozwojowych na obszarze województwa.
- Zbyt słabe kontakty uczelni ze Skandynawią.
- Spadek liczby studentów szkół wyższych.
- Słaba konkurencyjność zachodniopomorskich uczelni na tle kraju.
- Słabe kwalifikacje zawodowe bezrobotnych na obszarach o najwyższym bezrobociu.
- Wdrażanie Nowej strategii ramowej w sprawie wielojęzyczności.
- Równomierne rozmieszczenie szpitali posiadających podstawowe oddziały chorób wewnętrznych, chirurgii ogólnej, ginekologiczno-położnicze i pediatryczne.
- Zlokalizowanie ośrodków leczenia wysokospecjalistycznego na bazie szpitali w Szczecinie i Koszalinie.
- Niedobór łóżek opieki długoterminowej, rehabilitacyjnej oraz leczenia onkologicznego i psychiatrycznego.
- Spadek liczby lekarzy, pielęgniarek, położnych i techników analityki medycznej.
- Budynki i infrastruktura wielu szpitali wymaga dalszej, systematycznej modernizacji.
- Brak skoordynowanej sieci teleinformatycznej w ochronie zdrowia.
- System ratownictwa medycznego znajduje się na etapie dalszego kształtowania struktury i rozmieszczania jednostek.
- Dobrze rozwinięta sieć uzdrowisk, znacząca rola zachodniopomorskich uzdrowisk na rynku krajowym.

2.11. Gospodarka

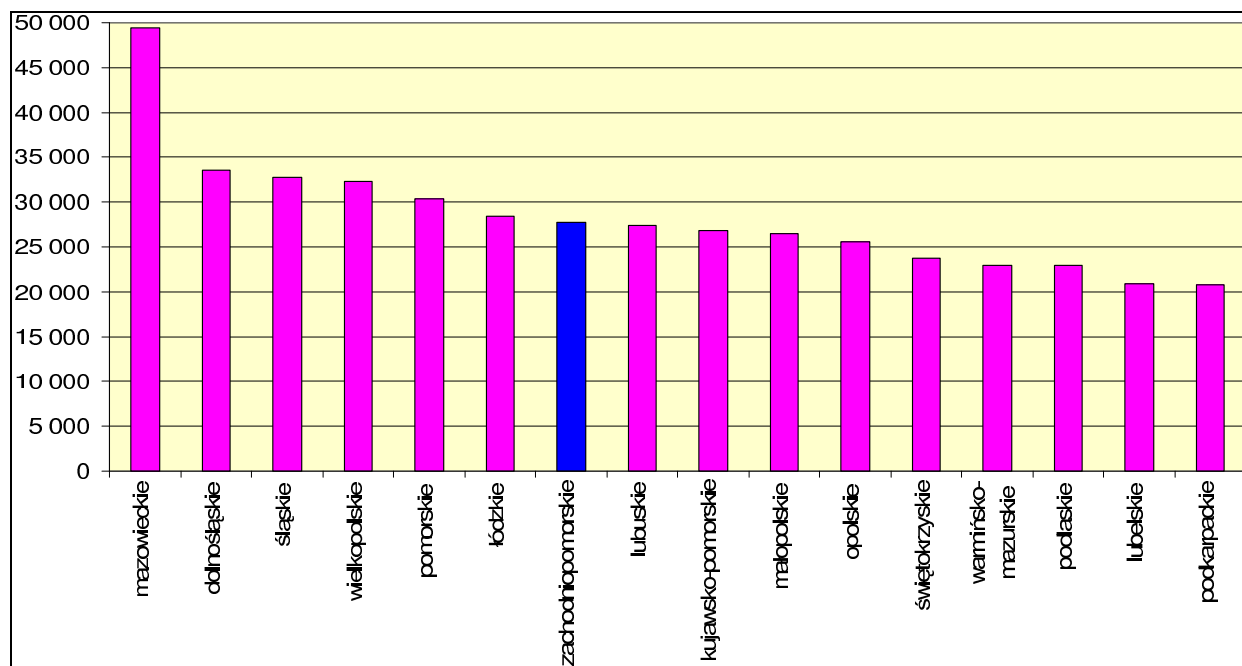
Pod względem poziomu rozwoju gospodarczego zachodniopomorskie znajduje się w grupie województw średnio rozwiniętych. Dysponując powierzchnią wynoszącą 7,3% powierzchni Polski i 4,4% ludności kraju województwo zachodniopomorskie w 2007 r. wytworzyło 4% produktu krajowego brutto o wartości 46,9 mld złotych, zajmując pod tym względem 9. miejsce w kraju.

Ponadto województwo zachodniopomorskie ma udział:

- 65,7% w produkcji nawozów fosforowych (1. miejsce w kraju)
- 51,1% w krajowym wydobyciu ropy naftowej (1. miejsce w kraju)
- 38,7% w przeładunkach towarów przewożonych drogą morską (2. miejsce w kraju),
- 10,6% w pozyskaniu drewna (1. miejsce w kraju),
- 8,9% w krajowym ruchu turystycznym (4. miejsce w kraju),
- 5,7% w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (8. miejsce w kraju),
- 5,1% w wytwarzaniu energii elektrycznej (8. miejsce w kraju),
- 4,9% w krajowej produkcji budowlano-montażowej (9. miejsce w kraju),
- 4,2% w krajowych nakładach inwestycyjnych (10. miejsce w kraju),
- 3,9% w globalnej produkcji rolniczej (11. miejsce w kraju),
- 3% w produkcji przemysłowej (10. miejsce w kraju),
- 1,6% w krajowych wydatkach na działalność badawczo-rozwojową (12. miejsce w kraju),
- 1,6% w krajowych wydatkach na działalność innowacyjną w przemyśle (13. miejsce w kraju).

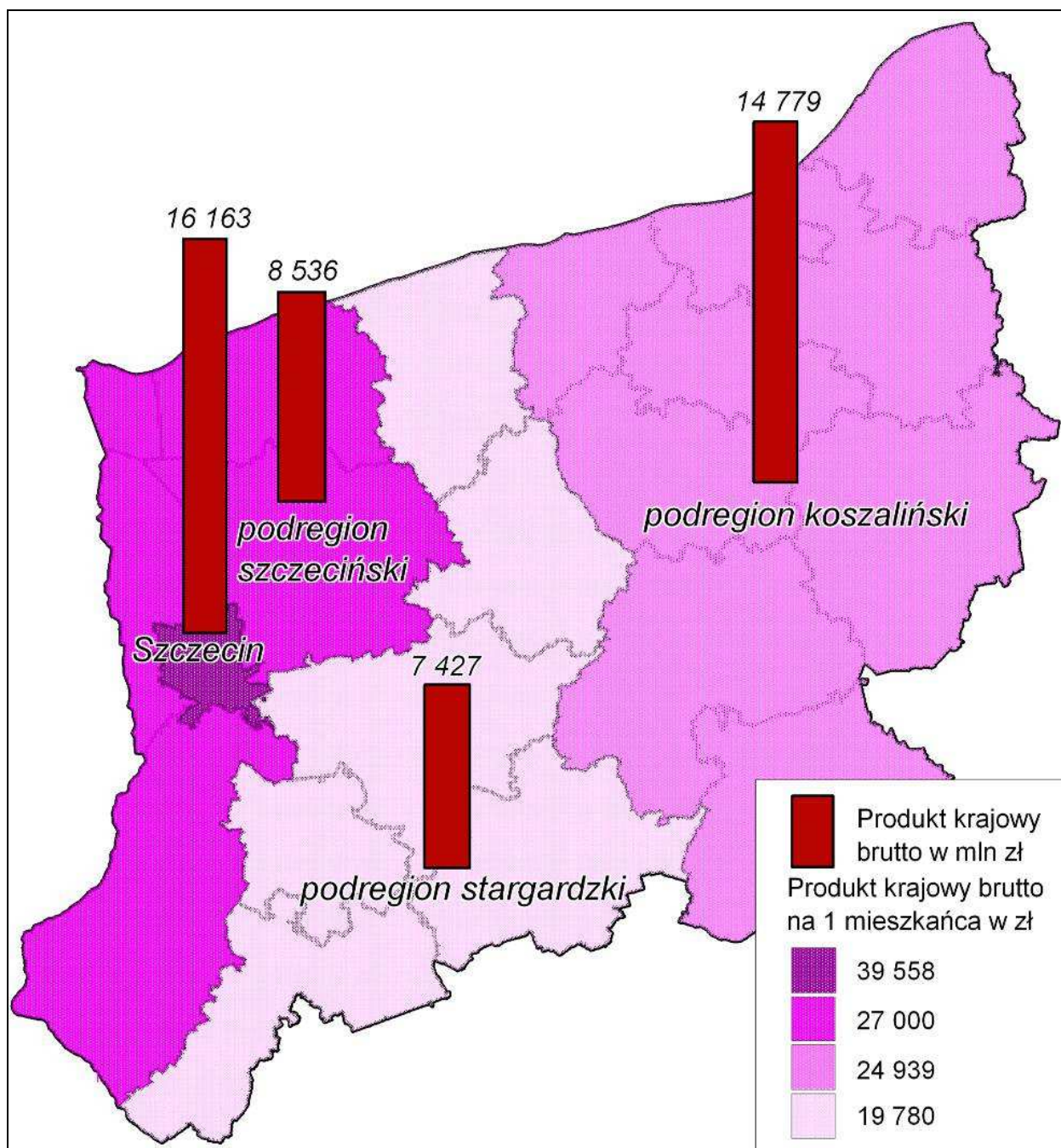
Czynnikami, które w przeszłości i obecnie kształtują gospodarkę województwa zachodniopomorskiego, są, w kolejności ich znaczenia: położenie geograficzne, środowisko naturalne, infrastruktura, warunki ekonomiczne i demograficzne. Położenie geograficzne – nadmorskie, w ujściu Odry – przesądza o lokalizacji tu przedsiębiorstw gospodarki morskiej i przemysłów z nią związanych oraz turystyki nadmorskiej. Środowisko naturalne decyduje o rozwoju przemysłu wydobywczego, rolnictwa, leśnictwa i turystyki śródlądowej. Infrastruktura, warunki ekonomiczne i demograficzne mają wpływ na intensywność i różnorodność procesów gospodarczych i są istotną przyczyną wewnętrznych zróżnicowań w poziomie rozwoju poszczególnych części województwa.

Rysunek 16. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wg województw w zł (2007 r.)

Źródło: Dane GUS. Opracowanie własne.

Rysunek 17. Produkt krajowy brutto wg podregionów (2007 r.)

Źródło: Dane GUS. Opracowanie własne.

Działalność gospodarcza najintensywniej rozwija się w ujściu Odry – w aglomeracji szczecińskiej. Drugim, słabszym biegunem ekonomicznego wzrostu jest Koszalin i otaczające go miasta. Centrum województwa, które w przeszłości stanowiło peryferie województw szczecińskiego i koszalińskiego, jest obszarem o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego.

2.11.1. Przestrzenne uwarunkowania działalności gospodarczej

⇒ Mapa nr 18. Gospodarka

O lokalizacji i intensywności działalności gospodarczej decydują charakterystyczne dla województwa zachodniopomorskiego cechy środowiska:

1) Położenie nadmorskie i w ujściu Odry.

Z punktu widzenia uwarunkowań przestrzennych ujście Odry i wybrzeże Bałtyku w granicach województwa zachodniopomorskiego są predysponowane do prowadzenia wszelkiej działalności gospodarczej związanej z bliskością i wykorzystaniem morza – istnieje tu zarówno historycznie ukształtowana infrastruktura przemysłowa, jak i rezerwy terenu umożliwiające jej dalszy rozwój. Należy jednak brać pod uwagę fakt, iż decydują o tym, oprócz przestrzennych i środowiskowych, także czynniki ekonomiczne, społeczne i polityczne, które mogą narzucać inne wykorzystanie przestrzeni niż wynikające z jej naturalnych predyspozycji.

Położenie geograficzne województwa stanowi o potencjale i możliwościach rozwoju:

- transportu morskiego i związanej z nim działalności gospodarczej, a także innych gałęzi transportu obsługujących porty od strony lądu; w województwie zachodniopomorskim transport morski koncentruje się w portach ujścia Odry Szczecinie, Świnoujściu, Policach, na wybrzeżu Bałtyku znajdują się mniejsze porty morskie w Kołobrzegu i Darłowie, ponadto na Zalewie Szczecińskim i wzdłuż wybrzeża morskiego funkcjonują porty i przystanie obsługujące ruch turystyczny i rybołówstwo (Dziwnów, Stepnica, Nowe Warpno, Trzebież i inne);
- przemysłów budowy i remontu statków (w Szczecinie, Świnoujściu, Kołobrzegu, Darłowie);
- innych przemysłów, związanych z dostawami lub odbiorem produktów drogą morską: chemicznego (w Policach i Szczecinie), metalurgicznego (w Szczecinie), koksowniczego;
- transportu, magazynowania i przesyłu paliw płynnych i gazowych;
- rybołówstwa morskiego i zalewowego oraz przetwórstwa rybnego;
- turystyki morskiej i nadmorskiej (nad Zalewem Szczecińskim i wzdłuż całego wybrzeża morskiego) oraz budownictwa mieszkaniowego na wybrzeżu.

2) Zasoby naturalne.

W województwie zachodniopomorskim są to:

- wody, powierzchniowe i podziemne, w ilości nie stwarzającej problemów dla rozwoju każdego rodzaju działalności gospodarczej;
- lasy, pokrywające ponad jedną trzecią powierzchni województwa, w przeważającej mierze bory sosnowe;
- gleby, na ogół średniej klasy, jednak w niektórych rejonach województwa bardzo dobre;
- kopaliny: ropa naftowa, gaz ziemny, kruszywa, torf, wapienie, wody mineralne, wody geotermalne;
- inne warunki przyrodnicze: ukształtowanie krajobrazu, wiatr, produkty energetyczne rolnictwa, hodowli i leśnictwa.

W oparciu o te zasoby rozwijać się mogą:

- rolnictwo, hodowla zwierząt i hodowla ryb – na całym obszarze województwa z wyjątkiem terenów leśnych, zurbanizowanych i uprzemysłowionych; ze względu na strukturę gleb najlepsze warunki dla rozwoju wysokoproduktywnego rolnictwa są w okolicach Szczecina i Koszalina oraz w powiatach: pyrzyckim, stargardzkim, myśliborskim i kołobrzesckim, zaś hodowli – w centralnej części województwa;
- przemysł spożywczy – rozproszony na obszarze całego województwa;
- pozyskiwanie i obróbka drewna (w dużych kompleksach leśnych), przemysł drzewny i meblarski (w Szczecinku, Goleniowie, Resku, Koszalinie, Barlinku, Karlinie, Trzebiatowie, Sławnie);
- górnictwo nafty i gazu (w powiatach: myśliborskim, kołobrzesckim, białogardzkim, świdwińskim i szczecineckim);
- energetyka, wykorzystująca zasoby gazu ziemnego, wód chłodniczych (elektrownia Dolna Odra koło Gryfina), odnawialną energię płynących wód (na większych rzekach województwa), wiatru (zwłaszcza w pasie nadmorskim) i geotermię (w Stargardzie Szczecińskim i Pyrzycach), jak również produkty odpadowe rolnictwa, hodowli i leśnictwa;

- wydobycie kruszyw i oparty na nich przemysł budowlany i ceramiczny (w Drawsku Pomorskim, Szczecinie, w powiatach: gryfińskim, drawskim, szczecineckim);
- wydobycie torfu (w powiatach: kołobrzeskim, szczecineckim, gryfickim), wapnia i innych pospolitych minerałów;
- eksploatacja wód mineralnych (w miejscowościach uzdrowiskowych: Kamieniu Pomorskim, Kołobrzegu, Świnoujściu, Połczynie-Zdroju);
- turystyka (głównie w pasie pojezierzy), agroturystyka, rekreacja oraz lecznictwo uzdrowiskowe.

3) Infrastruktura i sieć osadnicza.

O lokalizacji działalności gospodarczej, której specyfika nie wynika wprost z położenia geograficznego województwa i jego zasobów naturalnych, decydują inne elementy przestrzeni: historycznie ukształtowana infrastruktura przemysłowa, występowanie terenów poprzemysłowych i powojkowych, sieć komunikacyjna oraz struktura sieci osadniczej.

Czynniki te miały i mają wpływ na powstanie i funkcjonowanie na obszarze województwa różnorodnych form działalności gospodarczej:

- wielosektorowej produkcji przemysłowej w zakładach przemysłu metalowego, chemicznego, elektronicznego, spożywczego, budowlanego, papierniczego i innych, z największymi przedsiębiorstwami skupionymi przede wszystkim w Szczecinie, ale także w innych, łatwo dostępnych komunikacyjnie miastach województwa;
- parków przemysłowych i specjalnych stref ekonomicznych o różnorodnym profilu produkcyjnym (w Stargardzie Szczecińskim, Policach, Goleniowie, Karlinie, Gryfinie);
- usług transportowych i magazynowych w centrach gospodarczych i na ich obrzeżach;
- handlu hurtowego i wielkopowierzchniowego w dużych miastach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
- budownictwa mieszkaniowego na obrzeżach i w strefach podmiejskich dużych miast;
- turystyki – zwiedzania miast, „podróży sentymentalnych”.

Struktura sieci osadniczej oddziałuje także na strukturę upraw rolnych. W pobliżu wielkich miast uprawy zbóż, rzepaku i roślin okopowych, dominujące na obszarze województwa, ustępują miejsca uprawom warzyw i owoców oraz farmom hodowli drobiu, co widoczne jest zwłaszcza w przypadku Szczecina i Koszalina.

4) Zróżnicowany potencjał demograficzny i ekonomiczny.

Zróżnicowanie potencjału ekonomicznego przejawia się zarówno w koncentracji największej liczby firm produkcyjnych i usługowych w aglomeracji szczecińskiej, jak i w równoległe do tego czynnika ukształtowanym zjawisku poziomu innowacyjności gospodarki. Podobnie zróżnicowanie potencjału demograficznego polega – oprócz skupienia blisko jednej trzeciej liczby ludności województwa w aglomeracji szczecińskiej – na fackie, iż mieszka tu największa liczba osób wykwalifikowanych w różnych zawodach i specjalnościach. Potencjały Koszalina i innych większych miast województwa tylko w niewielkim stopniu można przeciwstawić dominacji ośrodka szczecińskiego. Na drugim biegunie w stosunku do centrum gospodarczego są centralne, południowe i wschodnie rejony województwa, stosunkowo mało aktywne gospodarczo i słabo zaludnione.

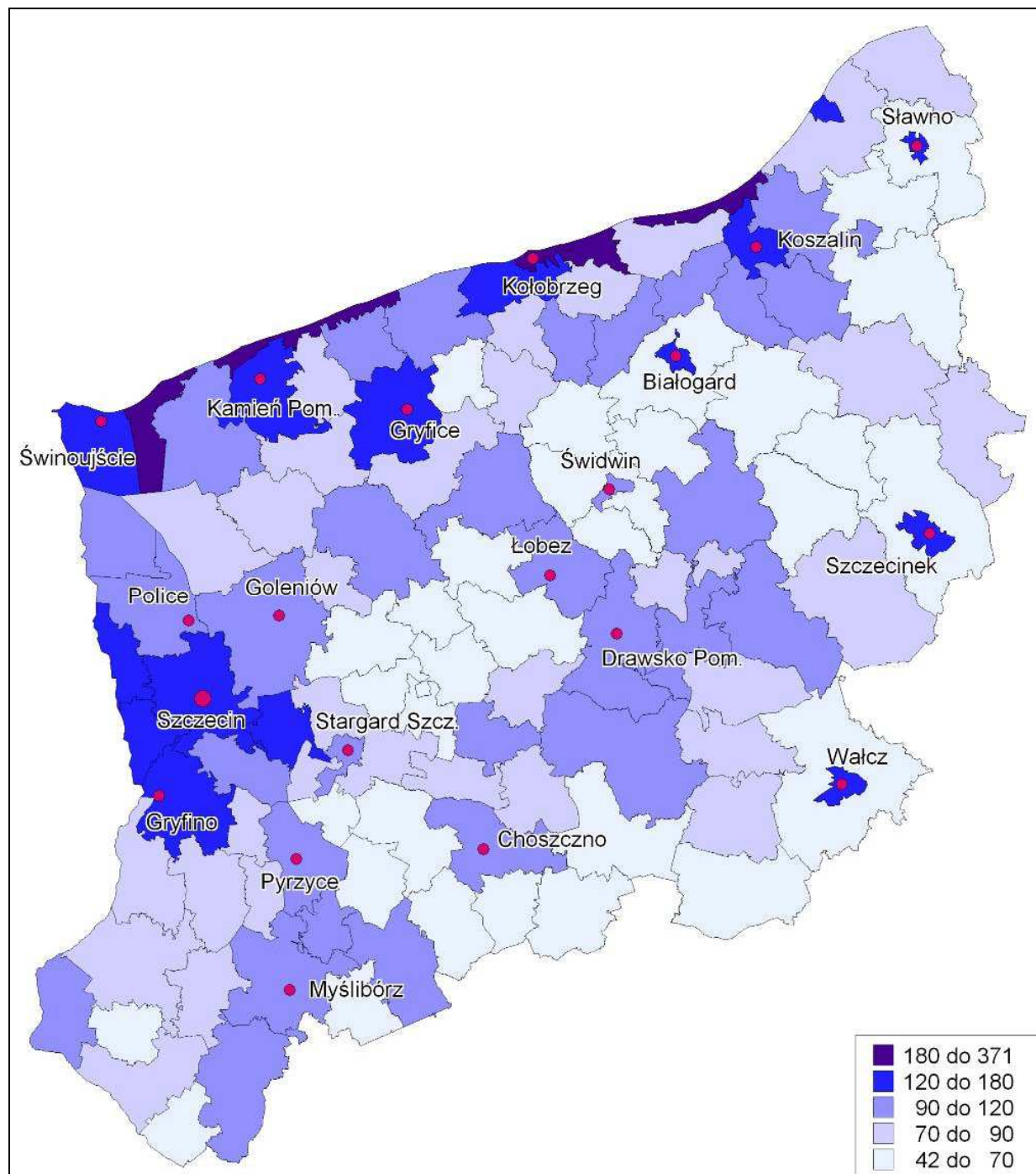
Zjawisko to ma wpływ na procesy gospodarcze w przestrzeni, oddziałując na:

- pobudzanie rozwoju przemysłów innowacyjnych w aglomeracjach i w ich otoczeniu (Szczecin, Koszalin, parki i strefy przemysłowe);
- lokalizację przemysłów tradycyjnych, opartych z reguły na wykorzystaniu zasobów naturalnych, w mniejszych miastach; są to, poza nielicznymi wyjątkami, przedsiębiorstwa o stosunkowo małym potencjale wytwórczym;
- koncentrację usług finansowych, usług z dziedziny otoczenia biznesu, mieszkaniowych i innych w aglomeracjach i dużych miastach; w niektórych mniejszych miastach powstają filie tych instytucji;
- aktywność ekonomiczną i przedsiębiorczość mieszkańców, z reguły paralelną do stopnia urbanizacji i poziomu rozwoju danego obszaru.

Jednym ze wskaźników obrazujących poziom aktywności ekonomicznej i przedsiębiorczości (poza rolnictwem) jest liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców. Dla województwa zachod-

niopomorskiego, gdzie na koniec roku 2008 były ogółem 213 124 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON, wskaźnik ten wynosi 126. Występuje jednak duże zróżnicowanie przestrzenne tego wskaźnika.

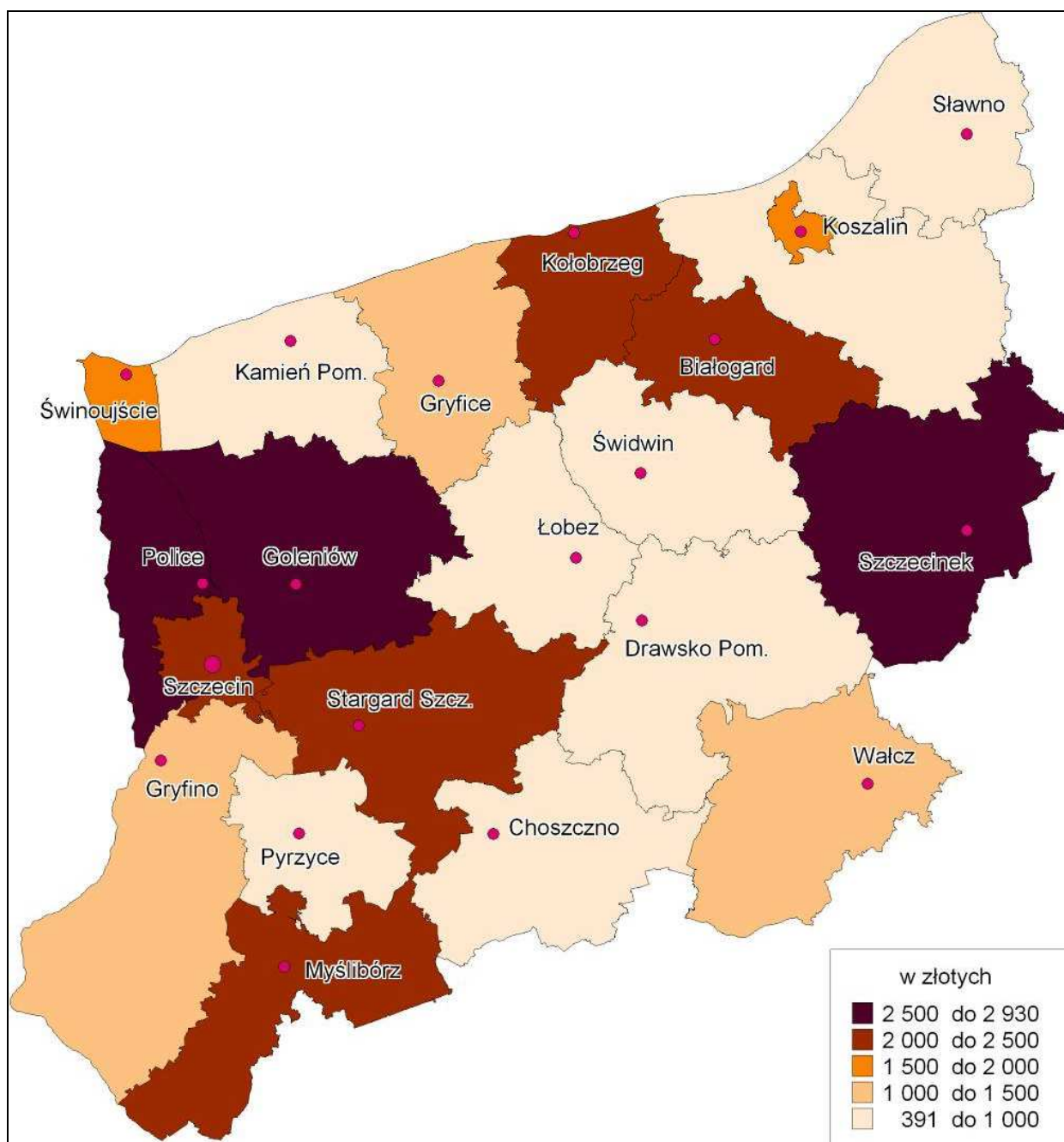
Rysunek 18. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 1000 mieszkańców w gminach (2008 r.)

Źródło: Dane GUS. Opracowanie własne.

Innym wskaźnikiem aktywności ekonomicznej jest poziom inwestycji w przedsiębiorstwach. W województwie zachodniopomorskim w 2008 r. ich wartość wyniosła ogółem 4 822 mln zł (jedna czwarta tej wielkości przypadała na Szczecin), co stanowiło 3,6% inwestycji krajowych;. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość inwestycji w przedsiębiorstwach wyniosła w województwie 2 848 złotych, przy wskaźniku krajowym 3 516. Zróżnicowanie przestrzenne w przekroju powiatowym ilustruje poniższy rysunek.

**Rysunek 19. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w powiatach
(dane średnioroczne z lat 2004-2008)**

Źródło: Dane GUS. Opracowanie własne.

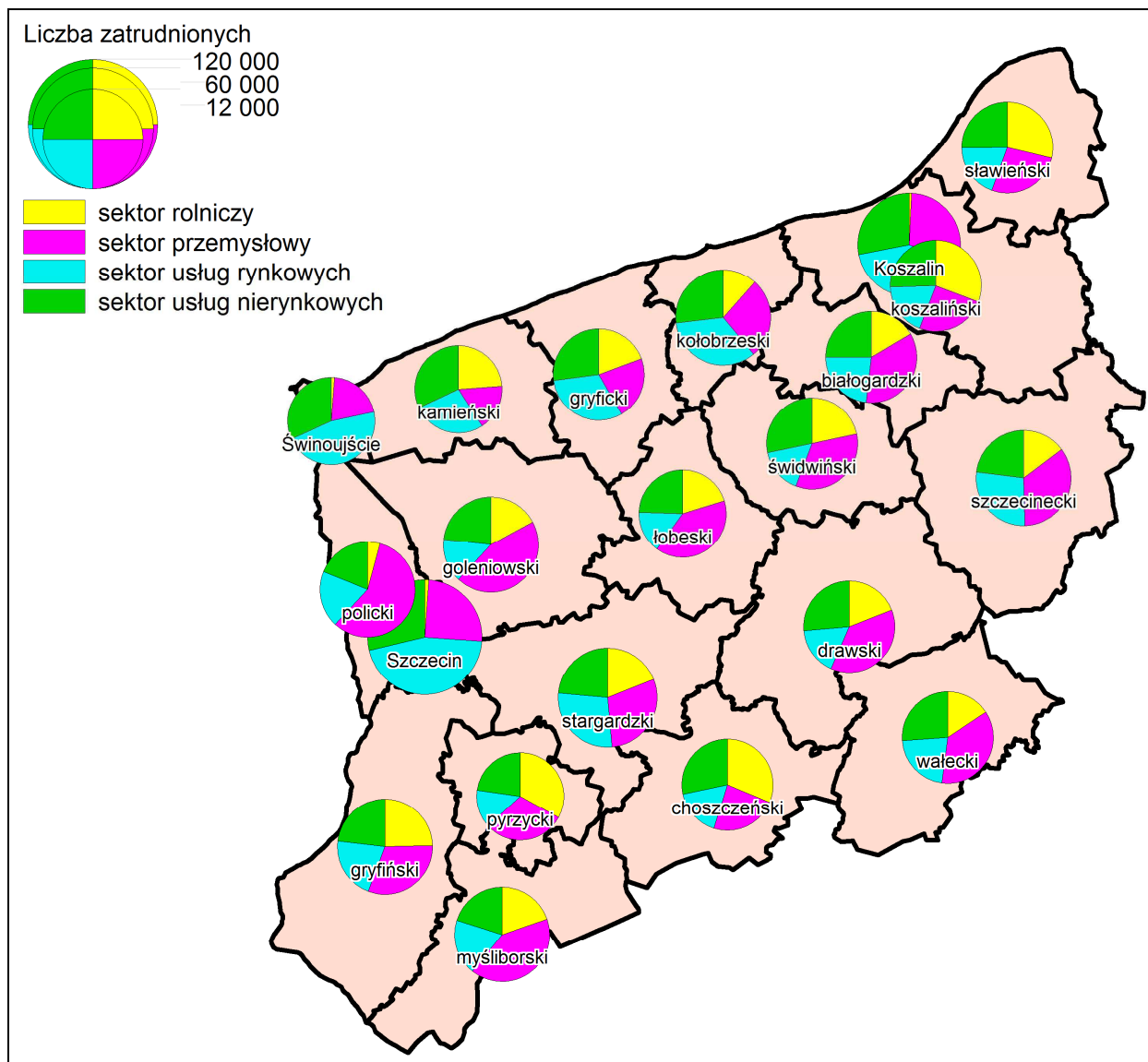
Z zestawienia rozkładu przestrzennego obu wskaźników wynika, że obszarami największej aktywności ekonomicznej (poza rolnictwem) są aglomeracje szczecińska i koszalińska. Do aktywnych obszarów należy również Białogard oraz zachodnia i centralna część pasa gmin nadmorskich, a także Szczecinek. Najmniejsza aktywność ekonomiczna występuje w powiatach pyrzyckim i choszczeńskim oraz w centralnej i wschodniej części województwa.

2.11.2. Rynek pracy

Wskaźnik aktywności zawodowej (udział aktywnych zawodowo w liczbie osób w wieku produkcyjnym) w województwie zachodniopomorskim w roku 2008 wyniósł 65,8%. Był on najniższy w kraju (średnia

krajowa to 69,9%). W 1999 roku wskaźnik ten w zachodniopomorskim wynosił 72,8% (w kraju 72,1%) i był jednym z wyższych (5. miejsce).

Rysunek 20. Struktura zatrudnienia wg sektorów ekonomicznych i powiatów (2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednym z najpoważniejszych problemów społecznych województwa jest bezrobocie. W grudniu 2009 r. stopa bezrobocia rejestrowanego (liczba bezrobotnych w stosunku do liczby osób czynnych zawodowo) wynosiła 16,5%, przy średnim bezrobociu w kraju 11,9%. Liczba bezrobotnych wyniosła 105,9 tys., w tym 51,3% stanowiły kobiety. Wyższe bezrobocie odnotowało jedynie województwo warmińsko-mazurskie (20,2%). Do roku 2008 bezrobocie, podobnie jak w całym kraju, spadało, a dynamika spadku była szybsza niż średnio w kraju, jednak w 2009 roku bezrobocie ponownie zaczęło wzrastać (z dynamiką zbliżoną do średniej krajowej). Na uwagę zasługuje fakt, że na terenie województwa relatywnie największy wzrost stopy bezrobocia nastąpił w Szczecinie. (z 4,3% do 8,1%).

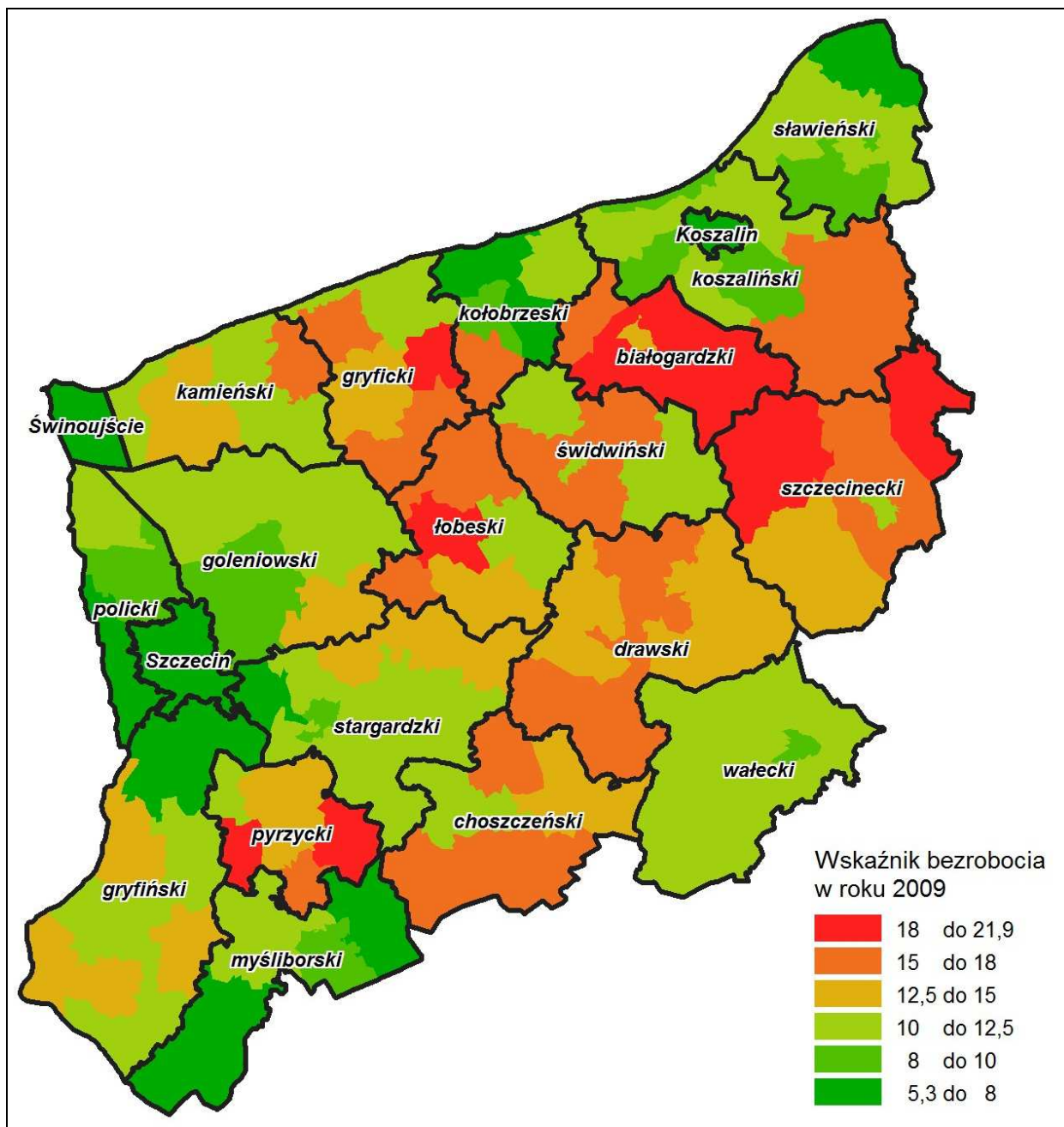
Tabela 13. Stopa bezrobocia w powiatach w latach 2004-2009 (w %)

Powiat	2004	2005	2006	2007	2008	2009
białogardzki	39,0	34,6	35,2	31,2	28,2	27,8
choszczeński	36,8	35,3	29,8	26,1	22,1	27,9
drawski	40,4	37,0	32,7	27,7	23,2	26,8
goleniowski	29,2	28,0	21,2	15,8	15,0	18,5
gryficki	36,9	36,1	33,2	26,2	22,6	24,0
gryfiński	32,9	30,5	25,3	20,8	17,1	20,5
kamieński	34,8	33,3	29,9	24,2	22,3	23,4
kołobrzесki	21,1	18,7	15,0	11,9	9,1	11,0
koszaliński	38,7	36,4	31,4	25,3	20,8	24,3
łobeski	42,7	41,8	35,2	29,0	23,9	30,3
myśliborski	29,6	28,3	20,0	15,8	13,2	16,0
policki	23,3	22,0	18,3	14,1	13,5	16,9
pyrzycki	36,0	32,9	28,7	23,9	21,0	26,9
ślawieński	36,7	33,1	28,8	20,4	15,5	19,2
stargardzki	32,5	31,2	26,2	22,0	14,4	19,8
szczecinecki	36,7	35,1	30,9	25,3	22,4	24,6
świdwiński	40,7	38,3	34,0	28,7	23,1	24,4
walecki	33,4	31,3	23,7	18,4	15,5	18,9
Koszalin	20,8	18,8	15,3	11,2	7,8	9,9
Szczecin	15,3	14,1	11,8	6,5	4,3	8,1
Świnoujście	20,9	19,2	16,1	11,2	8,1	9,8

Źródło: Dane GUS.

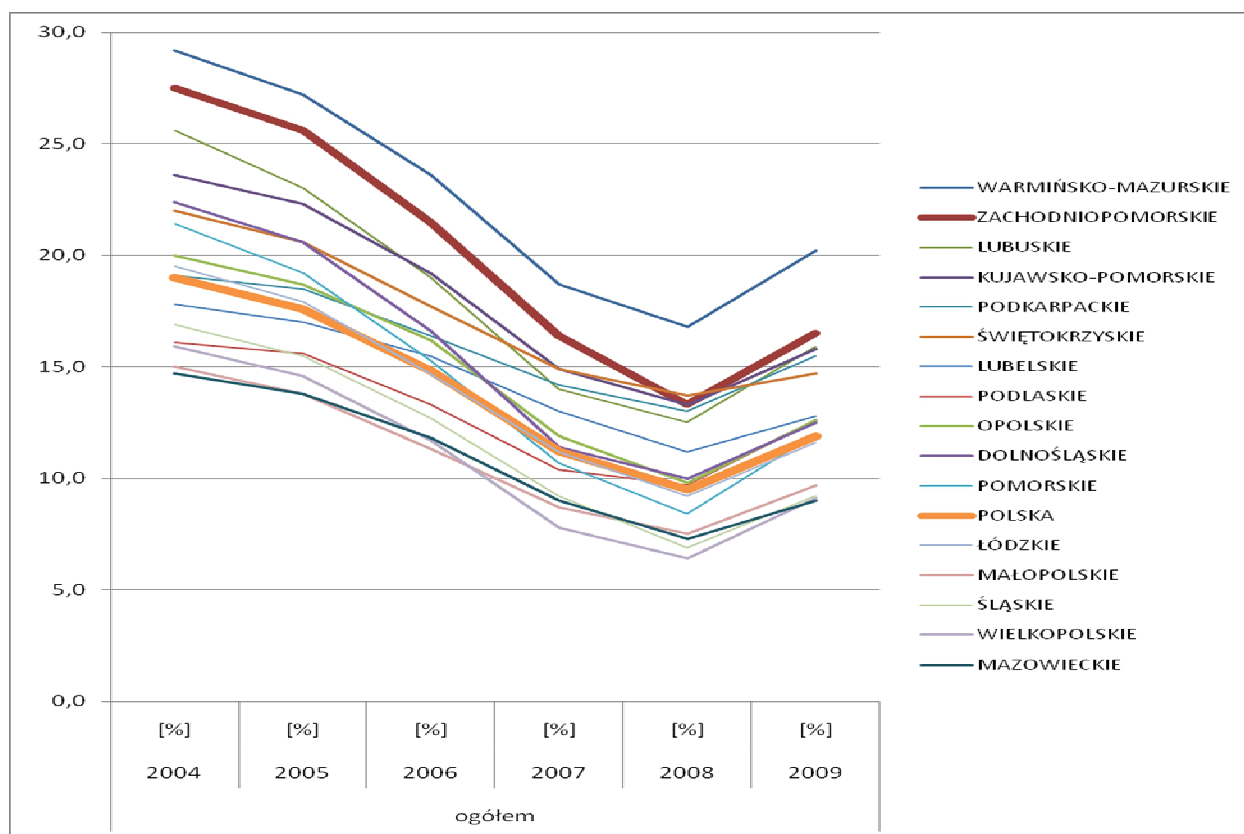
Bezrobocie w najwyższym stopniu dotyka środkową i wschodnią część województwa oraz powiaty: pyrzycki, gryficki i kamieński. Najmniejsze bezrobocie występuje w dużych miastach i na terenach wokół nich oraz w pasie nadmorskim. Stopa bezrobocia w powiecie nie daje pełnego obrazu przestrzennego rozmieszczenia tego zjawiska; duże zróżnicowanie widoczne jest w powiatach nadmorskich: kamieńskim, gryfickim, koszalińskim. Wskaźnik bezrobocia w gminach (liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym) przekracza 20%, w 4 gminach (Tychowo, Radowo Małe, Barwice i Przelewice), a w kolejnych 5 gminach (Biały Bór, Grzmiąca, Brojce, Białogard, Kozielice) przewyższa 18 %.

Rysunek 21. Wskaźnik bezrobocia w gminach (2009 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zaznacza się wyraźny obszar problemowy bezrobocia, obejmujący centralną i wschodnią, a także kilka gmin północno-zachodniej części województwa (Świerżno, Karnice, Brojce). Wysokie bezrobocie oraz stagnacja na rynku pracy utrzymuje się na tych terenach. Obszary te leżące z dala od dużych miast mało atrakcyjne gospodarczo, nie mogą się wydobyć z sytuacji spowodowanej upadkiem sektora państwowego rolnictwa.

Rysunek 22. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwach w latach 2004-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

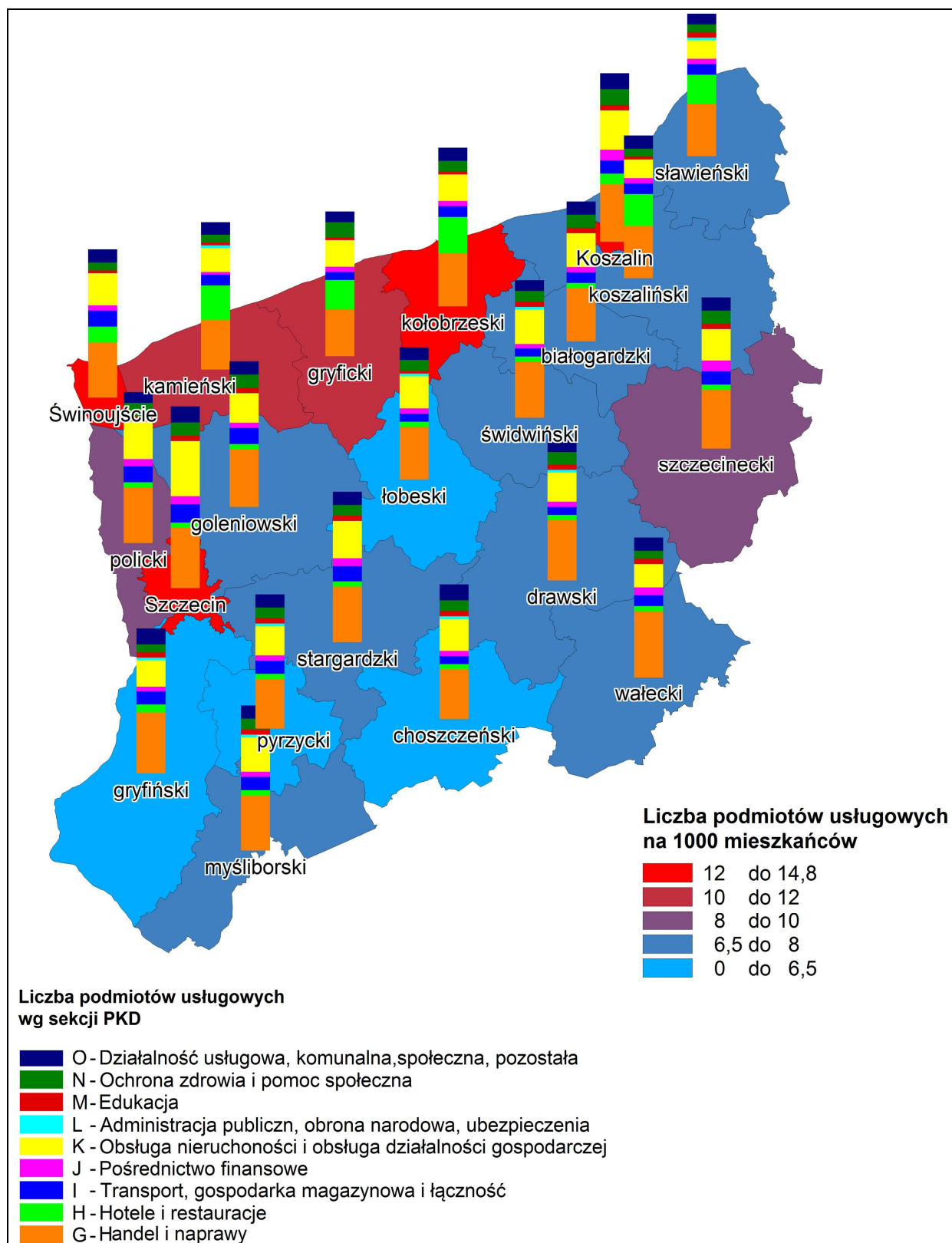
2.11.3 Usługi

W roku 2008 w województwie zachodniopomorskim w usługach pracowało 62,5% ogółu zatrudnionych (dla Polski ten wskaźnik wynosi 54,5%). Sektor ten dostarcza ponad 70% wartości dodanej brutto. W usługach działało ponad 163 tys. podmiotów gospodarczych. Rozwój tego sektora jest jednym z czynników pozytywnie wpływających na rozwój gospodarki województwa zachodniopomorskiego. Problemem jest niewielki poziom wydatków na badania i rozwój oraz niewielki poziom innowacyjności. Wyraźny jest trend spadkowy w wydatkach przedsiębiorstw na działalność naukowo-badawczą. Podobny trend obserwuje się w przypadku nakładów na badania i rozwój w relacji do wzrostu PKB. Rozwój sfery usług, w tym w szczególności o wysokim udziale wiedzy, będzie miał kluczowe znaczenie dla zwiększania poziomu zatrudnienia i rozwoju kraju.

Udział sekcji usługowych w poszczególnych powiatach województwa zachodniopomorskiego kształtuje się w sposób następujący:

- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego (sekcja G) 35-48%;
- obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (sekcja K) 15-30%;
- transport, gospodarka magazynowa i łączność (sekcja I), ochrona zdrowia i pomoc społeczna (sekcja N), działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała (sekcja O), hotele i restauracje (sekcja H), pośrednictwo finansowe (sekcja J), edukacja (sekcja M) po 3-11%;
- administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne (sekcja L) 0,5-2%.

Rysunek 23. Struktura usług

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozmieszczenie działalności usługowej w województwie jest nierównomierne. Skoncentrowana jest ona głównie w dużych miastach: Szczecinie, Koszalinie, Stargardzie Szczecińskim, Kołobrzegu. Proporcjonalnie mniejszy niż potencjał miasta jest rozwój działalności usługowej w Świnoujściu, co podyktowane jest słabą dostępnością tego ośrodka oraz jego peryferyjnym położeniem w województwie.

Liczba podmiotów usługowych w województwie nie odbiega w znaczący sposób od średniej krajowej. Województwo charakteryzuje się przeciętną dynamiką aktywności w zakresie działalności usługowej. Znacznie lepszą sytuacją w zakresie rozwoju usług charakteryzują się podmioty położone w strefie podmiejskiej. Największą dynamiką rozwoju usług wyróżnia się powiat policki. Wiąże się to z przenoszeniem działalności usługowej ze Szczecina na tereny podmiejskie, w ślad za migracją mieszkańców stolicy województwa. Obszary centralne, południowe i wschodnie województwa wykazują się słabą dynamiką rozwoju działalności usługowej.

Czynnikiem wpływającym na rozwój gospodarczy województwa, wzrost jego atrakcyjności ekonomicznej i konkurencyjności jest ukształtowane i przyjazne środowisko prowadzenia działalności gospodarczej. Szczególną rolę odgrywają tu instytucje otoczenia biznesu – bankowe, ubezpieczeniowe, obsługi prawnej przedsiębiorstw i inne. O ile w Szczecinie i Koszalinie tego typu usługi świadczone są na wysokim poziomie, to na pozostałych obszarach województwa występuje ich deficyt.

Przestrzenne rozmieszczenie w województwie działalności usługowej w poszczególnych sekcjach PKD jest zróżnicowane. Największy wpływ na ilość podmiotów gospodarczych świadczących działalność usługową mają podmioty sekcji G (handel i naprawy). W tej sekcji Szczecin dominuje nad pozostałymi ośrodkami, jakkolwiek zaznaczyła się tendencja do spadku liczby podmiotów tej sekcji w mieście. Podobna sytuacja ma miejsce w powiecie wałeckim, stargardzkim, Świnoujściu i Koszalinie, natomiast odwrotnie jest w powiecie polickim. Z kolei do powiatów o największej liczbie podmiotów sekcji H (hotele i restauracje) należą powiaty nadmorskie oraz Szczecin z Koszalinem. Mimo walorów przyrodniczych i turystycznych obszarów pojezierzy działalność gospodarcza związana z turystyką jest tam rozwinięta w stopniu dużo mniejszym niż w strefie nadmorskiej Bałtyku. Na obszarach tych zauważalny jest nawet regres liczby podmiotów gospodarczych tej sekcji. Rozmieszczenie podmiotów pozostałych sekcji cechuje się pewną prawidłowością. Największa koncentracja podmiotów występuje w największych ośrodkach gospodarczych (Szczecinie, Koszalinie, Stargardzie Szczecińskim i Kołobrzegu). Największa koncentracja działalności usługowej w Szczecinie występuje w sekcji J (pośrednictwo finansowe), K (obsługa nieruchomości), M (edukacja), N (ochrona zdrowia). Dużym ośrodkiem w skali województwa związanym z pośrednictwem finansowym jest Szczecinek.

Obszar województwa, w szczególności jego największe miasta, Szczecin i Koszalin mają szansę stać się miejscami rozwoju usług BPO (Business Process Offshoring), polegających na świadczeniu wydzielonych usług na rzecz firm znajdujących się za granicą. W skład projektów offshoringowych wchodzi centra telefonicznej obsługi biznesu (call center), usługi księgowo-finansowe (shared services) oraz ośrodki technologii informacyjnej (IT). Organizacjami tego typu są również centra kompetencyjne związane np. z finansami czy pracami badawczymi. W najbliższych latach przewiduje się dynamiczny rozwój tego typu działalności w Polsce, wskazane jest wykorzystanie tego trendu przez ściągnięcie jak największej liczby inwestorów tej branży na obszar województwa.

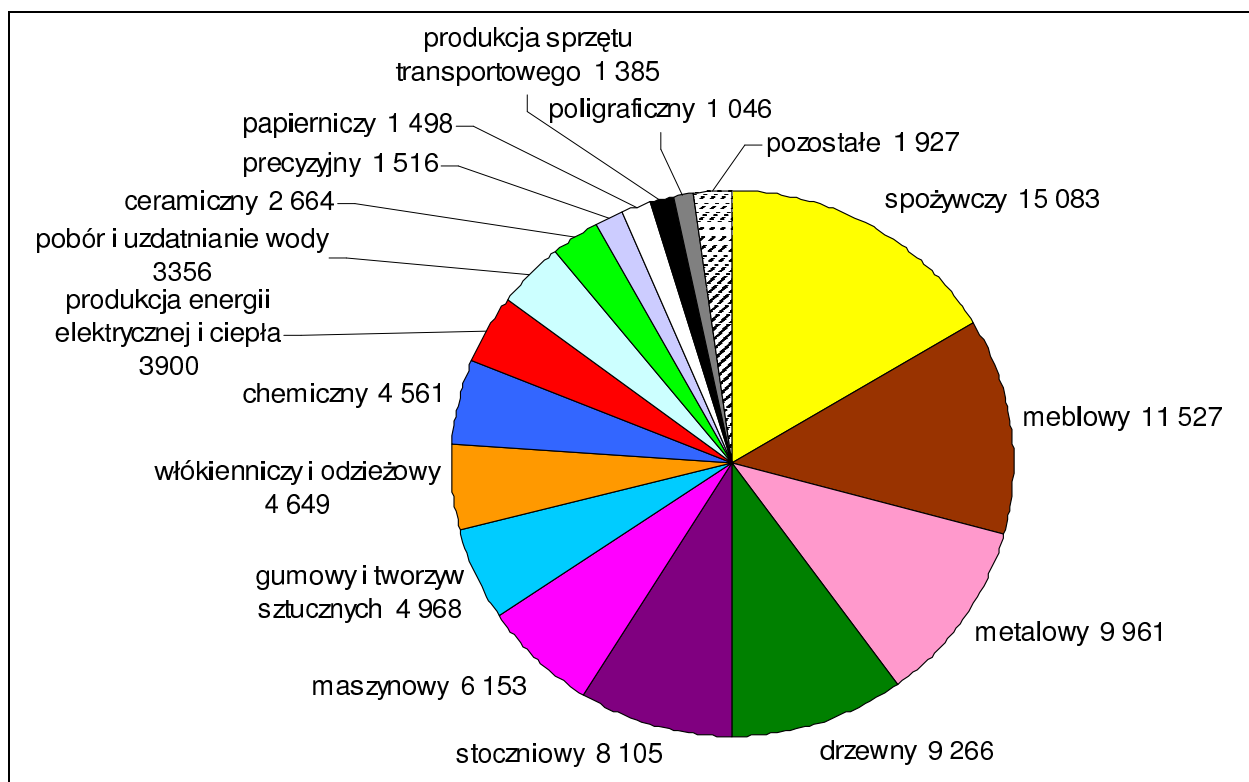
Zmiany demograficzne wpłyną na sytuację w poszczególnych rodzajach działalności usługowej. Wzrost liczby ludności w wieku emerytalnym wskutek wydłużenia się średniej długości życia kreuje popyt na usługi medyczne, paramedyczne i związane z rozrywką i wypoczynkiem. Wzrost migracji ludności powoduje rozwój wielkich miast i regionów, a co za tym idzie wzrost zapotrzebowania na usługi związane z infrastrukturą społeczną (komunikacja, transport, administracja itp.). Zmiany społeczne widoczne we wzroście liczby kobiet pracujących przyczyniają się do rozwoju usług gastronomicznych, a także do wzrostu popytu na usługi związane z opieką nad dziećmi. Poprawa jakości życia społeczeństwa powoduje wzrost popytu na usługi związane z rozrywką, podróżami, edukacją i kulturą. Rozwój społeczeństwa i biznesu spowodował wzrost popytu na usługi doradztwa finansowego i prawnego oraz innych usług doradczych.

2.11.4. Przemysł

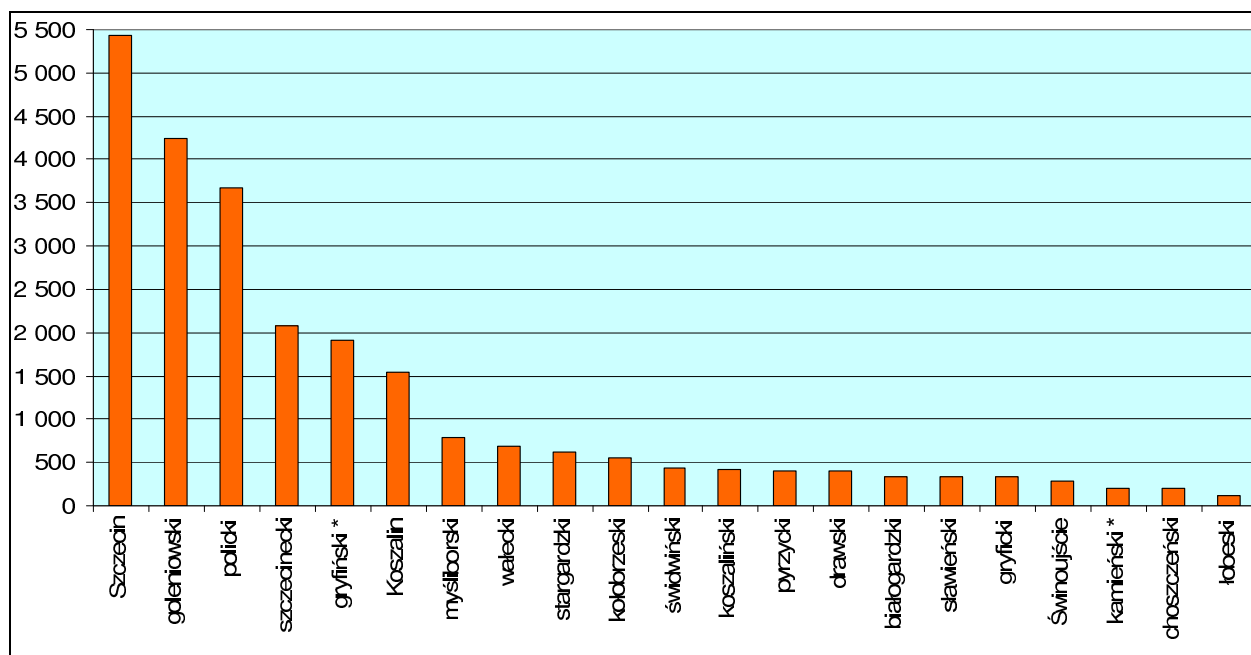
Na tle innych województw zachodniopomorskie jest województwem stosunkowo mało uprzemysłowionym. W przemyśle województwa pracuje 3,6% ogólnej liczby osób zatrudnionych w krajowym przemyśle i dostarcza on 2,9% krajowej produkcji przemysłowej. Przemiany gospodarcze, zapoczątkowane w roku 1990 i trwające blisko 20 lat, doprowadziły do znacznej redukcji potencjału przemysłowego województwa: zaprzestano produkcji hutniczej, odzieżowej, papierniczej, produkcji koksu i elementów prefabrykowanych dla budownictwa, zmniejszyła się produkcja maszyn i urządzeń, wyrobów chemicznych i metalowych. W gospodarce morskiej likwidacji uległo rybołówstwo dalekomorskie, a potencjał rybołówstwa bałtyckiego znacznie się zmniejszył. W 2009 roku Stocznia Szczecińska została postawiona w stan upadłości i zaprzestała produkcji statków, skutkiem czego przemysł stoczniowy w województwie reprezentują tylko stocznie remontowe. W miejsce zlikwidowanych branż rozwinęły się nowe, takie jak produkcja urządzeń elektronicznych, produkcja wyposażenia dla budownictwa, produkcja energii odnawialnej; wzmocnił swą pozycję przemysł drzewny i meblowy, przemysł spożywczy, a także – na skutek nowych odkryć – zwiększyło się wydobycie ropy naftowej i gazu. Udział województwa w produkcji przemysłowej kraju w latach 2002-2008 systematycznie choć powoli spadał, a w wyniku wieloletnich przekształceń coraz większą rolę w przetwórstwie przemysłowym odgrywa lokalna baza surowcowa i małe przedsiębiorstwa. Wskaźniki wdrażania innowacyjnych technologii lokują przemysł zachodniopomorski na końcu listy krajowej.

W roku 2008 w przemyśle zatrudnionych było 91,6 tys. osób. Przestrzenna struktura zatrudnienia wykazywała ścisłą korelację z wielkością produkcji sprzedanej, natomiast strukturę gałęziową ilustruje rysunek.

Rysunek 24. Struktura zatrudnienia w przemyśle (2008 r.)

Źródło: Dane GUS. Opracowanie własne.

Rysunek 25. Produkcja sprzedana przemysłu wg powiatów w mln zł (2008 r.)

* Dla powiatów gryfińskiego i kamieńskiego dane szacunkowe.

Źródło: Dane GUS. Opracowanie własne.

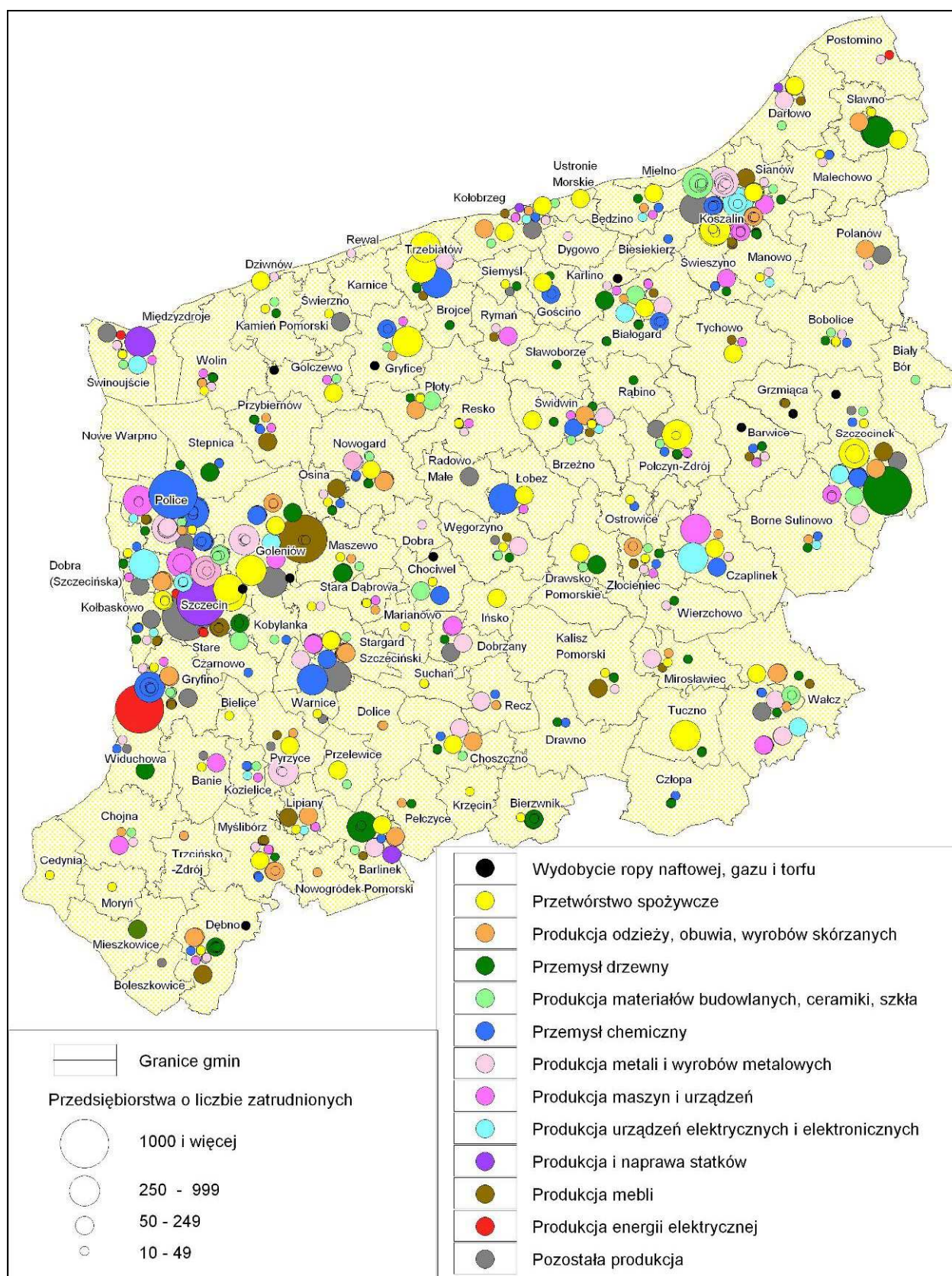
Produkcja sprzedana przemysłu województwa zachodniopomorskiego w roku 2008 wyniosła ogółem 25 mld złotych. Na jednego mieszkańca województwa przypadało 14,8 tys. złotych, podczas gdy średnia dla Polski wynosiła 22,8 tys. zł.

Szczecin oraz sąsiadujące z nim powiaty – policki, goleniowski, gryfiński i stargardzki – dostarczają 63% produkcji przemysłowej województwa. Na pozostałym obszarze wyróżniały się jeszcze powiat szczeciński i Koszalin z dużym udziałem przemysłu drzewnego i meblowego. Najmniejszą produkcją przemysłową wykazały się powiaty kamieński, choszczeński i łobeski (poniżej 200 mln zł produkcji sprzedanej). Znacznie spadła ranga Stargardu Szczecińskiego jako ośrodka przemysłu metalowego, spożywczego i odzieżowego – cały powiat stargardzki znalazł się w grupie powiatów o niskim poziomie uprzemysłowienia. Obecnie sytuacja ta ulega zmianie w związku z rozwojem parków przemysłowych na terenie miasta.

W województwie zachodniopomorskim wciąż istnieją korzystne warunki do rozwoju produkcji przemysłowej wynikające z położenia geograficznego i dostępności transportowej rejonu ujścia Odry, historycznie ukształtowanej bazy przemysłowej (energetyka, przemysł stoczniowy, przemysły metalowe), możliwości wykorzystania własnej bazy surowcowej (ropy naftowej, gazu ziemnego, drewna, produktów rolnictwa i hodowli) i koncentracji potencjału demograficznego, w tym wykształconej kadry, w ośrodkach przemysłowych. Ani zasoby wodne, ani warunki środowiskowe, biorąc pod uwagę stopień zanieczyszczenia środowiska, nie stanowią bariery dla dalszego zwiększania produkcji przemysłowej i rozwoju nowych rodzajów działalności gospodarczej. Województwo dysponuje rezerwami terenowymi umożliwiającymi lokalizację przemysłu, usług, gospodarki morskiej. Potencjałem do zagospodarowania są tereny poprzemysłowe i powojenne, które znajdują się zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich. Na części tych terenów wykreowane zostały nowe formy działalności produkcyjnej i jej wspierania: specjalne strefy ekonomiczne i parki przemysłowe.

Rysunek 26. Lokalizacja produkcji przemysłowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Szczecinie.

Strefy aktywności ekonomicznej

Działalność przemysłowa na preferencyjnych warunkach w województwie zachodniopomorskim prowadzona jest w strefach aktywności ekonomicznej – specjalnych strefach ekonomicznych, parkach przemysłowych i parkach naukowo-technologicznych.

Podstawą powołania i działania specjalnych stref ekonomicznych jest ustawa z dnia 20 października 1994 r. (Dz.U. nr 123, poz.600) o specjalnych strefach ekonomicznych. Strefa to – według ustawowej definicji – wyodrębniona zgodnie z przepisami ustawy, niezamieszkała część terytorium Polski, na której terenie może być prowadzona działalność gospodarcza. Strefa może być ustanowiona w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego części terytorium kraju, w szczególności przez: rozwój określonych dziedzin działalności gospodarczej, rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej.

Park przemysłowy jest zespołem wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą pozostałą po restrukturyzowanych lub likwidowanych przedsiębiorstwach oraz innych do nich dołączonych, utworzonym przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom. Władze samorządowe mogą udzielać przedsiębiorcom ulg podatkowych.

Z kolei park naukowo-technologiczny jest to utworzony przy udziale władz samorządowych wyodrębniony zespół naukowo-przemysłowy oferujący przedsiębiorcom usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii i komercjalizacji wyników badań naukowych, a także udostępniający tym przedsiębiorcom nieruchomości wraz z infrastrukturą.

Oprócz ww. form organizacyjnych działalności gospodarczej istnieją jeszcze inkubatory przedsiębiorczości – placówki dysponujące własnymi nieruchomościami, pomagające nowo powstałym małym i średnim firmom w osiągnięciu zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku. Mogą być tworzone w parkach przemysłowych i naukowo-technologicznych lub poza nimi. Podobną rolę odgrywają inkubatory technologiczne, wspomagające wdrażanie nowych technologii.

W województwie zachodniopomorskim istnieją wszystkie wymienione rodzaje stref aktywności ekonomicznej.

Podstrefy **Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej** znajdują się w:

- Gardnie, jako Regionalny Park Przemysłowy (57,6 ha), na styku drogi ekspresowej S3 z drogą wojewódzką nr 120 – park ma się specjalizować w rozwoju logistyki i przemysłu wysokich technologii,
- Barlinku (34 ha) – specjalnością produkcyjną jest produkcja wyrobów z drewna; podstrefa jest skomunikowana drogami wojewódzkimi,
- Karlinie (72 ha) – specjalnością produkcyjną jest obróbka drewna; podstrefa leży przy drodze krajowej nr 6 oraz przy linii kolejowej Kołobrzeg – Szczecinek – Poznań

oraz w parkach przemysłowych: Goleniowskim (65 ha) i Polickim (10 ha).

Podstrefy **Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej** znajdują się w:

- Koszalinie (91 ha),
- Szczecinku (95 ha) – specjalnością jest obróbka drewna,
- Wałczu (26 ha).

Podstrefa **Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej** (50 ha) znajduje się w Parku Przemysłowym Nowoczesnych Technologii w Stargardzie Szczecińskim.

Podstrefa **Euro-Parku Mielec** utworzona została w 2010 r. w Szczecinie. Dysponuje gruntami o powierzchni ok. 73 ha.

Goleniowski Park Przemysłowy powstał w 2003 r. w Łozienicy koło Goleniowa. Zajmuje powierzchnię 405 ha w pełni uzbrojonego technicznie terenu. Ulokowały tu swą działalność firmy zajmujące się różnorodną produkcją, m.in. wytwarzaniem łopat dla siłowni wiatrowych. Duży udział mają producenci zagrańniczni z Europy i Azji. Park ma bezpośrednie połączenia z drogami krajowymi nr 3 i nr 6, z linią kolejową

wą Szczecin-Świnoujście oraz leży w odległości 15 km od portu lotniczego w Goleniowie. Parkiem zarządza burmistrz gminy Goleniów.

Policki Park Przemysłowy zarządzany przez Infrapark Police S.A., którego akcjonariuszami są Zakłady Chemiczne Police S.A., Gmina Police, Starostwo Powiatu Polickiego, Uniwersytet Szczeciński oraz Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., istnieje od 2004 roku. Zajmuje powierzchnię 165 ha; składa się z 13 części, które mogą być w zależności od potrzeb łączone lub dzielone. W parku lokowane są inwestycje z branży elektrycznej, chemicznej, m.in. produkcja biopaliw. Dostęp do parku zapewniają drogi wojewódzkie, linia kolejowa oraz port morski w Policach.

Stargardzki Park Przemysłowy powstał w 2004 r. na terenach zlikwidowanych zakładów kolejowych w Stargardzie Szczecińskim. Obejmuje obszar 150 ha, na który składają się place, budynki i obiekty przemysłowe oraz tereny niezabudowane, przygotowane na potrzeby przyszłych inwestycji. Parkiem zarządza instytucja samorządowa – Stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego.

Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii w Stargardzie Szczecińskim powstał w 2007 r. na terenie byłego lotniska wojskowego w Kluczewie na powierzchni 400 ha. Jedną czwartą powierzchni parku zajęła firma Bridgestone Stargard Sp. z o.o., należąca do japońskiego koncernu, produkującego opony i wyroby z gumy. Drugą dużą firmą jest Cargotec Poland, fiński producent urządzeń przeładunkowych o światowym zasięgu. Na terenie parku ma być utworzone ogółem 4 tys. miejsc pracy. Rozbudowa infrastruktury parku będzie wspierana z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.

Oba parki w Stargardzie Szczecińskim mają dobre połączenie z drogą krajową nr 10. Ponadto Stargardzki Park Przemysłowy leży bezpośrednio przy linii kolejowej Poznań-Szczecin i ma własne bocznice.

Park Naukowo-Technologiczny Politechniki Koszalińskiej ma na celu wspieranie transferu technologii i rozwiązań innowacyjnych, powstających w sferze nauki, do praktyki gospodarczej, a także wspomaganie projektów innowacyjnych i nowo powstałych przedsiębiorstw innowacyjnych; tworzenie warunków dla powstawania firm zakładanych przez absolwentów i studentów. W parku wytypowano 18 centrów specjalistycznych, zajmujących się różnymi dziedzinami nowoczesnych technologii, metod gospodarowania i ich zastosowań, m.in. technik komputerowych, automatyki i robotyki, ergonomii, budownictwa, inżynierii środowiska, rozwoju obszarów wiejskich, biotechnologii i in. Park posiada pomieszczenia przeznaczone do prowadzenia działalności gospodarczej.

Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny jest spółką miejską, której zadaniem jest tworzenie lokalnego i regionalnego środowiska innowacyjnego nastawionego na rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, zwłaszcza w dziedzinie wykorzystania wiedzy naukowej, transferu i komercjalizacji nowych technologii oraz realizacji programów innowacyjnych i rozwojowych z wykorzystaniem funduszy UE. Prowadzi inkubator przedsiębiorczości. Dalszym etapem rozwoju parku ma być utworzenie Parku Naukowo-Technologicznego Pomerania z inkubatorem technologicznym, centrum innowacji i centrum komputerowym. Obiekty te służyć będą działalności firm wysokich technologii, wdrażaniu technik informacyjnych i opartych na łączności elektronicznej metod świadczenia pracy i usług.

Inkubator Technologiczny w Białogardzie – jedyny taki obiekt w województwie zachodniopomorskim – powstał w 2009 r. Celem działalności inkubatora jest udostępnianie przedsiębiorcom powierzchni pod działalność produkcyjną, usługową oraz transfer nowoczesnych technologii. W inkubatorze działają firmy zagraniczne; docelowo ma on zatrudniać 500 osób.

Inkubatory przedsiębiorczości działają w kilku miastach województwa: Szczecinie (na Uniwersytecie Szczecińskim i na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym), Koszalinie, Sławnie, Białogardzie.

Niektóre gminy wyznaczyły tereny pod lokalizację stref aktywności ekonomicznej: gmina Kozielice w miejscowości Zadeklino, gmina Chojna na terenie dawnego lotniska wojskowego, gmina Myślibórz w miejscowości Renice, gmina Kamień Pomorski. Gmina Choszczno planuje utworzenie podstrefy specjalnej strefy ekonomicznej. Z kolei w planie rozwoju lokalnego gminy Biały Bór zapisano utworzenie obszaru aktywności gospodarczej i inkubatora przedsiębiorczości.

W całym województwie gminy wskazały obszary o powierzchni 5 339 ha z przeznaczeniem na prowadzenie działalności gospodarczej: produkcyjno-usługowej, turystycznej, rolniczej, biurowej, rozwój energetyki wiatrowej i inne. Największą powierzchnię takich obszarów wyznaczyły gminy: Będzino (508,5 ha), Karlino (495,4 ha), Stargard Szczeciński (390,9 ha), Barlinek (223 ha).

2.11.5. Gospodarka morska

Pozycję województwa zachodniopomorskiego w polskiej gospodarce morskiej ilustruje poniższa tabela.

Tabela 14. Gospodarka morska w województwach nadmorskich (2008 r.)

Wyszczególnienie	Województwo			
	pomorskie	warmińsko-mazurskie	zachodniopomorskie	
			2008	2000 r. =100
Podmioty gospodarki morskiej	5 866	178	2 839	141,2
Pracujący w gospodarce morskiej w tys.	44 627	614	23 844	70,7
Nakłady inwestycyjne na gospodarkę morską w mln zł	696,2	2,0	323,4	b.d.
Obroty ładunkowe w portach morskich w tys. t	29 935,5	2,0	18 895,0	83,2
Morska flota transportowa w tys. DWT	312,3	–	2 294,7	101,6
Międzynarodowe przewozy promowe pasażerów w tys. osób	151 627	–	523 560	106,0
Statki oddane do eksploatacji	16	–	4	16,0
nośność (DWT) w tys. t	236,6	–	100,9	20,9
Kutry rybackie	142	–	55	35,5
Połowy ryb morskich w tonach	80 797,8	641,4	44 711,0	43,2
Studenci wyższych szkół morskich i morskich kierunków w innych uczelniach	8 644	–	5 315	100,7

Źródło: Dane GUS, MIR

Ośrodkami gospodarki morskiej województwa są porty morskie w ujściu Odry i na wybrzeżu Bałtyku. W oparciu o nie kształtuje się rozwój przestrzenny i ekonomiczny tego sektora. Same porty są węzłami transportowymi, mają jednak funkcjonalne powiązania z branżami i przedsiębiorstwami, których działanie uwarunkowane jest dostępem do morza.

Wody Morza Bałtyckiego, stanowiące morze terytorialne Rzeczypospolitej Polskiej, graniczące z województwem zachodniopomorskim, są własnością Skarbu Państwa i pozostają w trwałym zarządzie Urzędu Morskiego w Szczecinie (linia brzegu na odcinku powiatów: Świnoujście, kamieńskiego i gryfickiego) oraz Urzędu Morskiego w Słupsku (linia brzegu na odcinku powiatów: kołobrzeskiego, koszalińskiego i sławieńskiego). Morskimi wodami wewnętrznymi są: część Jeziora Nowowarpieńskiego i część Zalewu Szczecińskiego wraz ze Świną i Dziwną oraz Zalewem Kamieńskim, znajdująca się na wschód od granicy państwowej między Polską a Niemcami, oraz Odra pomiędzy Zalewem Szczecińskim i wodami portu Szczecin, a także wody portów określone od strony morza linią łączącą najdalej wysunięte w morze stałe urządzenia portowe. Również one pozostają w trwałym zarządzie urzędów morskich, odpowiednio w Szczecinie i Słupsku. Zakres ich terytorialnej właściwości, obejmującej również polską wyłączną strefę ekonomiczną, rozgranicza południk 15°23'24" długości geograficznej wschodniej.

⇒ **Mapa nr 19. Gospodarka morska**

Porty morskie i ich otoczenie

W województwie zachodniopomorskim znajduje się 18 portów morskich o zróżnicowanej wielkości, funkcjach i oddziaływaniu na przestrzeń. Tylko kilka ma istotne znaczenie gospodarcze. Portami o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej są morskie porty Szczecin i Świnoujście. Działalność handlowo-przeładunkową prowadzą też porty w Policach, Kołobrzegu, Darłowie i Stepnicy. Porty w Nowym Warpnie, Trzebieży i Dziwnowie są portami rybackimi, pasażerskimi i jachtowymi, pozostałe małe porty wykorzystywane są przez rybaków i żeglarzy, chociaż w niektórych prowadzona była wcześniej działalność handlowo-przeładunkowa.

Tabela 15. Działalność portów morskich w województwie zachodniopomorskim w 2008 r.

Port	Przeładunki					Międzynarodowy ruch pasażerski w osobach	Statki wchodzące	
	ogółem w tys. t	w tym					ogółem	w tym pasażerskie i wycieczkowe
		drobnica w tys. t	kontenery w TEU	ładunki toczne w szt.	transyt w tys. t			
Darłowo	3,0	–	–	–	–	11 563	19	17
Kołobrzeg	101,7	34,8	–	–	–	37 336	177	93
Międzyzdroje*	–	–	–	–	–	73 733	568	568
Nowe Warpno	–	–	–	–	–	13 359	1 895	1 895
Police	2 158,8	6,4	–	–	–	18	381	–
Stepnica	1,2	–	–	–	15,0	–	1	–
Szczecin	7 787,2	1 770,8	61 094	71	1 766,8	1 381	3 313	524
Świnoujście	8 843,1	420,6	3 838	387 250	2 644,2	831 847	5 238	1 491
Trzebież	–	–	–	–	–	1 275	88	88

* Przystań pasażerska na molo.

Źródło: Dane GUS.

Kluczową pozycję w gospodarce morskiej województwa zajmują porty w Szczecinie i Świnoujściu. Znajdują się one na najkrótszej drodze łączącej Skandynawię z Europą południową i są węzłowym elementem Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65. Zapleczem lądowym obu portów są regiony i kraje leżące w korytarzu – zachodnie i południowe województwa Polski, Czechy, Słowacja, Węgry, Austria – oraz w jego sąsiedztwie: Wielkopolska, wschodnia i południowo-wschodnia część Niemiec z Berlinem. Odrzańska Droga Wodna łączy zespół portów z europejską siecią dróg wodnych. Konkurencja portów niemieckich, głównie Lubeki, Rostocku oraz baz promowych w Sassnitz i Travemünde, dobrze dostępnych z południa dzięki rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej, powoduje utratę ładunków z głębokiego zaplecza obu portów. Szanse zespołu portowego Szczecin-Świnoujście na odzyskanie i utrzymanie wysokiej pozycji w tym rejonie Bałtyku wiązać należy z rozwojem i modernizacją technologii przeładunków, dotrzymującą tempa światowym trendom w tej dziedzinie, zapewnieniem odpowiedniej głębokości torów wodnych oraz rozbudową infrastruktury komunikacyjnej Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego i aktywizacją ekonomiczną na jego obszarze.

W portach morskich i w ich otoczeniu funkcjonują podmioty gospodarki morskiej: przedsiębiorstwa armatorskie, firmy obsługujące port i przedsiębiorstwa branży morskiej, w tym produkujące wyposażenie dla statków, stocznie, firmy rybackie, a także związane z gospodarką morską szkolnictwo morskie, ratownictwo morskie i terenowa administracja morska.

Szczecin

Port w Szczecinie, zlokalizowany na ujściowym odcinku Odry, wraz z portem w Świnoujściu stanowi jeden organizm gospodarczy zarządzany przez Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S.A. Leży nad Odrą w odległości 65 km od wybrzeża Bałtyku. Powierzchnia terenów portowych wynosi 1605 ha (w tym części lądowej 872 ha), długość nabrzeży 23 380 m (w tym przeładunkowych 14 636 m),

maksymalna głębokość toru wodnego 10,5 m, maksymalne zanurzenie dla statków 9,5 m. Na terenie portu, który rozpościera się na 10-kilometrowym odcinku Odry oraz na akwenach będących odgałęzieniami Odry i kanałami, znajdują się bazy specjalistyczne (kontenerowa, przeładunku paliw, przeładunku węgla, przeładunku rudy i fosfatów, zbóż), wolny obszar celny o powierzchni 20 ha, nabrzeża barkowe, pasażerskie i przystanie jachtowe oraz przedsiębiorstwa gospodarki morskiej. Przez port w Szczecinie przecho-
dzą głównie: drobnica, zboże, węgiel i koks, rudy metali; systematycznie rosną przeładunki towarów w kontenerach. Roczne przeładunki utrzymują się na poziomie poniżej 10 mln ton, przy potencjale przeładunkowym ok. 12 mln ton.

Jakkolwiek port w Szczecinie ma duże rezerwy terenów, jego przyszłością będzie specjalizacja w dziedzinie przeładunków drobnicy, zwłaszcza kontenerów. Inwestycją kluczową dla rozwoju portu jest budowa Zachodniopomorskiego Centrum Logistycznego, której ukończenie może poprawić jego pozycję konkurencyjną w stosunku do portów tej części Bałtyku, głównie niemieckich. Do Szczecina zawija także coraz większa liczba dużych statków wycieczkowych; aby pozostał on celem wypraw turystycznych, konieczna jest budowa w porcie terminalu lub nabrzeża przystosowanego do ich obsługi.

Na terenie portu i miasta działają również inne podmioty gospodarki morskiej, z których do najważniejszych należą:

- przedsiębiorstwa armatorskie: Grupa Polskiej Żeglugi Morskiej (Żegluga Polska S.A., Unity Line sp. z o.o., Polsteam Żegluga Szczecińska sp. z o.o.) z flotą 79 statków pełnomorskich i 3 żeglugi śródlądowej, Euroafrica Linie Żeglugowe sp. z o.o. (13 statków pełnomorskich), Baltramp Shipping sp. z o.o. i inne,
- stocznie remontowe: Gryfia S.A. (buduje również nowe statki) i Pomerania sp. z o.o. (zakupiona przez Makrum S.A., producenta maszyn i konstrukcji dla górnictwa morskiego),
- Stocznia Szczecińska Nowa S.A. (w upadłości),
- stocznia rzeczna Porta Odra sp. z o.o. (w upadłości),
- przedsiębiorstwa produkujące wyposażenie dla statków,
- firmy usługowe, obsługujące port i przedsiębiorstwa branży morskiej,
- Akademia Morska (3,6 tys. studentów) oraz kierunki morskie na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym i na Uniwersytecie Szczecińskim,
- Zespół Szkół Technicznych i Morskich, kształcący absolwentów w zawodach o profilu morskim i technicznym,

a także organ terenowej administracji morskiej Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie, obejmujący swoją właściwością terytorialną obszary morskie RP oraz obszary lądowe w granicach portów, przystani morskich i objęte pasem nadbrzeżnym (technicznym i ochronnym).

Na terenach poprzemysłowych Stoczni Szczecińskiej znajduje się infrastruktura umożliwiająca prowadzenie działalności gospodarczej – produkcyjnej i usługowej – w tym kontynuację budowy statków i konstrukcję urządzeń wymagających nakładu innowacyjnych technologii, związanych z eksploatacją zasobów morza, energetyką, transportem.

Świnoujście

Port w Świnoujściu obsługuje przeładunki morsko-lądowe i rzeczne, przewozy promowe i rybołówstwo bałtyckie. Leży nad Zatoką Pomorską, obejmuje swym zasięgiem 10-kilometrowy odcinek Świny i przyległe akweny. Długość nabrzeży portowych wynosi 5 634 m (w tym przeładunkowych 4 329 m), maksymalne zanurzenie dla statków 13,2 m. Port zajmuje powierzchnię 1624 ha (w tym część lądowa 674 ha). Na tym obszarze znajdują się: terminal promowy, terminal kontenerowy, port wojenny, port rybacki, wolny obszar celny, marina, przedsiębiorstwa gospodarki morskiej.

W przeładunkach dominują: drobnica, węgiel i koks, rudy metali, ropa i przetwory naftowe. Roczne przeładunki wynoszą ok. 9 mln ton przy potencjale przeładunkowym ok. 12 mln ton. Terminal promowy portu w Świnoujściu (5 stanowisk) jest największy w Polsce. Przechodzi przez niego rocznie, w drodze do Ystad, Trelleborga, Kopenhagi i okresowo Rønne, ponad 800 tys. pasażerów, 150 tys. samochodów osobowych, ponad 180 tys. ciężarowych i ponad 20 tys. wagonów kolejowych. Obroty terminalu systematycznie rosną.

Ponadto w porcie i mieście znajdują się m.in.:

- Port Handlowy Świnoujście sp. z o.o.,
- Żegluga Świnoujska, operator promów miejskich (dysponuje 8 promami),
- Morska Stocznia Remontowa (wytwarza również konstrukcje dla platform wiertniczych),
- Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa,
- Zespół Szkół Morskich, kształcący w zawodach związanych z żeglugą i innymi technicznymi.

Rozwój portu w Świnoujściu w najbliższej przyszłości należy wiązać z budową portu zewnętrznego i terminalu przeładunków płynnego gazu ziemnego (LNG). W 2009 r. rząd podjął decyzję o budowie terminalu; zostanie on zlokalizowany w granicach portu w Świnoujściu, w nowo wybudowanym porcie zewnętrznym, na wschód od istniejącego falochronu wschodniego. Port zewnętrzny będzie się składał z falochronu osłonowego o długości 2 974 m, będącego jednocześnie nabrzeżem statkowym, oraz urządzeń i obiektów umożliwiających bezpieczny odbiór gazu. Do Świnoujścia będą mogły zawijać statki o długości ok. 300 m i zanurzeniu do 13,5 m. Docelowo przeładunki gazu mają osiągnąć wielkość 7,5 mld m³ rocznie. W porcie zewnętrznym, po jego dostosowaniu, będą mogły być przeładowywane także inne towary, w tym kontenery i ładunki masowe.

Pełne wykorzystanie potencjału dwóch największych portów ujścia Odry, a zwłaszcza Szczecina, wymaga dostosowania ich wewnętrznej infrastruktury oraz technologii przeładunku do standardów współczesnego transportu morskiego, praktycznego wdrożenia koncepcji transportu multimodalnego i zapewnienia dogodnych połączeń komunikacyjnych portów – drogowych, kolejowych i rzecznych – z ich lądowym zapleczem. Szczególne znaczenie mają tu krajowe inwestycje w infrastrukturę, budowlane i modernizacyjne: budowa drogi S3, modernizacja linii kolejowych, odbudowa szlaku żeglugowego Odry, w przyszłości także budowa kanału Odra-Dunaj.

Police

Port morski w Policach powstał jako port Zakładów Chemicznych Police S.A. i choć nadal pełni tę funkcję, obsługuje także innych odbiorców. Zlokalizowany jest na kanale odprowadzonym z Domiędzy (odnoga Odry) z nabrzeżami długości 1 000 m; maksymalna głębokość wynosi 10,5 m, maksymalne zanurzenie dla statków 9,5 m. Port składa się z nabrzeża morskiego, basenu barkowego i pomostu przeładunkowego Mijanka. Roczne przeładunki wynoszą ponad 2 mln ton; są to głównie fosforyty, apatyty, ruda ilmenitowa, sól potasowa, nawozy sztuczne, amoniak i kwas siarkowy.

Port ma możliwość podwojenia wielkości przeładunków przy istniejącej infrastrukturze. W perspektywie port w Policach będzie ewoluował w kierunku multimodalnego centrum logistyczno-transportowego o charakterze ponadregionalnym i może obsługiwać m.in. Policki Park Przemysłowy. Kluczową kwestią jest poprawa dostępności do portu od strony lądowej przez wybudowanie drogi i linii kolejowej.

Kołobrzeg

Port w Kołobrzegu pełni funkcje: handlową, rybacką i pasażerską. Leży nad Bałtykiem w ujściu Parsęty. Dysponuje 5 basenami i nabrzeżami o łącznej długości 4 918 m (w tym przeładunkowych 786 m); maksymalna głębokość wynosi 6,5 m, maksymalne zanurzenie dla statków 4,7 m. Port posiada marinę oraz nabrzeże dla okrętów wojennych. Roczne przeładunki przekraczają 100 tys. ton, z czego większość to zboże i inne towary masowe. W sezonie letnim odbywają się rejsy turystyczne po morzu, uruchamiane są także połączenia pasażerskie m.in. z Bornholmem. Kołobrzeg jest największym w województwie zachodniopomorskim ośrodkiem rybołówstwa bałtyckiego.

Port w Kołobrzegu dysponuje dużą rezerwą nabrzeży i terenów portowych. Strategicznym celem jest stworzenie nowoczesnego wielofunkcyjnego portu morskiego o znaczeniu regionalnym. Port powinien rozwijać działalność handlową przez zacieśnienie współpracy z bliskim zapleczem, przede wszystkim z aglomeracją koszalińską. Przewiduje się budowę w Kołobrzegu dworca morskiego, obsługującego również rejsy zagraniczne, budowę mariny i rozbudowę portu jachtowego. Szansą portu w Kołobrzegu jest także modernizacja portu rybackiego i rozwój funkcji związanych z gospodarką rybną, w tym utworzenie lokalnego centrum pierwszej sprzedaży ryb (giełdy rybnej). W przyszłości taką szansą może stać się również eksploatacja minerałów z dna Bałtyku. Dostęp do portu w Kołobrzegu wymaga przebudowy systemu komunikacji wewnętrznej i poprawy zewnętrznych powiązań komunikacyjnych; sytuację w tym zakresie może znacznie poprawić lokalizacja przebiegu przyszłej drogi S6 w pobliżu miasta.

W porcie i w mieście mają swoje siedziby firmy z branży morskiej:

- przedsiębiorstwo armatorskie Polska Żegluga Bałtycka-Polferries S.A. (z oddziałami w 7 miastach), dysponujące 4 promami,
- stocznie: Kołobrzaska Stocznia Remontowa Dok i Stocznia Parsęta s.c.,
- spółka rybacka Maszoperia Kołobrzaska,
- zakłady przetwórstwa rybnego,
- Zespół Szkół Morskich, przygotowujący do pracy w zawodach na morzu i w ochronie środowiska.

Darłowo

Port w Darłowie jest portem wielofunkcyjnym. Leży w ujściu Wieprzy. Składa się z portu rybackiego w Darłównie i portu handlowego w Darłowie, w odległości ponad 2 km od ujścia rzeki do morza. Posiada 5 934 m nabrzeży (w tym przeładunkowych 2 070 m), maksymalna głębokość wynosi 8 m, zanurzenie dla staków 4 m. Roczne obroty wahają się od kilku do 50 tys. ton. Przeładowuje się tu głównie ładunki masowe, w tym zboże (na terenie portu znajduje się elewator zbożowy). Latem Darłowo ma stałe połączenie turystyczne z Bornholmem.

Ponadto w Darłowie znajdują się:

- stocznia M&W sp. z o.o. o profilu remontowym,
- przedsiębiorstwo Baltic Net sp. z o.o. produkujące sieci rybackie,
- stacja Polskiego Ratownictwa Okrętowego,
- Zespół Szkół Morskich, w którym kształceni są technicy w zawodach związanych z pracą na morzu i turystyką,
- przedsiębiorstwa handlu i przetwórstwa rybnego.

Zapleczem lądowym portu w Darłowie są miasta Koszalin i Słupsk. Port ma duże rezerwy przestrzeni, które mogą być wykorzystane do rozwoju jego działalności. Ze względu na małą głębokość akwenów portowych do Darłowa mogą zawijać tylko małe statki i barki. Port powinien intensyfikować istniejące funkcje portu handlowego, rybackiego i turystycznego (gminny port turystyczny) przez dywersyfikację podmiotów korzystających z jego usług, modernizację infrastruktury portowej, przebudowę lokalnych połączeń komunikacyjnych, rozwój bazy turystyki morskiej. Rolę portu w Darłowie jako jednego z głównych ośrodków rybołówstwa bałtyckiego na środkowym Wybrzeżu wzmocnić może utworzenie giełdy rybnej. W przyszłości port, sąsiadujący z dużymi podmorskimi złożami piasków technicznych i żwirów, ma szansę stać się bazą eksploatacyjną służącą wydobywaniu tych minerałów.

Stepnica

Port rybacki w Stepnicy leży nad Róztoką Odrzańską. Składa się z części rybackiej oraz handlowej, która jest udostępniona również dla żeglarzy. Długość nabrzeży portowych wynosi 376 m (w tym przeładunkowych 294 m), maksymalne zanurzenie 3,1 m. W porcie przeładowuje się zboże i inne towary masowe w ilości kilkunastu ton rocznie. Mają tu siedzibę dwa kluby żeglarskie. Szansą rozwoju funkcji turystycznej portu jest włączenie go do Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego. Ponadto port może aspirować do obsługi Goleniowskiego Parku Przemysłowego pod warunkiem uzyskania odpowiedniej infrastruktury i połączenia drogowego i/lub kolejowego z zapleczem.

Dziwnów

Port leży w ujściu Dziwny do Bałtyku. Długość nabrzeży portowych wynosi 1 309 m, maksymalna głębokość 4,5 m. Jest to głównie port rybacki i żeglarski, w sezonie letnim wykorzystywany także do rejsów turystycznych. W przyszłości wzmocniana będzie funkcja turystyczna portu w Dziwnowie, m.in. przez budowę przystani jachtowej.

Trzebież

Port rybacki nad Zalewem Szczecińskim w gminie Police. Dysponuje nabrzeżami o długości 1 939 m (w tym przeładunkowe 102 m), maksymalna głębokość wynosi 4,5 m. Port składa się z basenu handlowego i basenów rybackich oraz dwóch basenów jachtowych mogących pomieścić 100 jachtów. Jest miejscem postoju żeglugi pasażerskiej, jednostek ratownictwa morskiego i pogłębiarek. W porcie mieści się Centralny Ośrodek Żeglarskiego Polskiego Związku Żeglarskiego. Nie przewiduje się rozwoju innych funkcji portu poza dotychczasowymi.

Nowe Warpno

Port rybacki w Nowym Warpnie leży nad Jeziorem Nowowarpieńskim (zatoka Zalewu Szczecińskiego). Długość nabrzeży portowych wynosi 349 m (w tym przeładunkowych 60 m), maksymalna głębokość wynosi 2,8 m, zanurzenie dla statków 1,9 m. W porcie znajdują się nabrzeża: rybackie, pasażerskie i jachtowe. Między Nowym Warpnem a niemieckim portem Altwarp utrzymywana jest komunikacja pasażerska. Kierunkiem strategicznym dla portu jest rozwój funkcji turystycznej.

Mrzeżyno

Jest to port morski nad Bałtykiem w ujściu Regi, w gminie Trzebiatów, w przeszłości mały port wojenny i rybacki. Dysponuje nabrzeżami o długości 557 m, maksymalna głębokość wynosi 3,4 m, maksymalne zanurzenie dla statków 2,5 m. Oprócz swej podstawowej funkcji rybackiej pełni także rolę mariny.

Wolin

Port rybacki w Wolinie leży nad Dziwną, przy jej ujściu z Zalewu Szczecińskiego. Długość nabrzeży portowych wynosi 574 m, maksymalna głębokość 3,5 m. W porcie znajduje się elewator zbożowy. W przeszłości dokonywano tu przeładunków zbóż, kruszyw i materiałów budowlanych, obecnie port pełni funkcje portu rybackiego, jachtowego i pasażerskiego oraz postojowego dla barek. W Wolinie przewiduje się budowę gminnego portu turystycznego.

Kamień Pomorski

Port rybacki w Kamieniu Pomorskim leży nad Zalewem Kamieńskim. Długość nabrzeży wynosi 1 152 m, maksymalna głębokość 3 m. Jest to głównie port rybacki i jachtowy, z nabrzeżem barkowym; w sezonie letnim wykorzystywany jest do przewozów pasażerskich. W przeszłości w porcie przeładowywano także towary masowe: zboża i kruszywa. Dalszy rozwój portu opierać się może na intensyfikacji funkcji turystycznej – przewozach statkami i jachtingu – czemu służyć ma budowa gminnego portu turystycznego.

Dźwirzyno

Port rybacki w Dźwirzynie leży nad Bałtykiem, nad Kanałem Resko, w gminie Kołobrzeg. Znajduje się tu nabrzeże rybackie o długości 500 m. Port dostępny jest dla łodzi rybackich i jachtów o zanurzeniu do 1,2 m.

Karsibór

Morski port rybacki nad kanałem Mulnik w granicach administracyjnych Świnoujścia. Długość nabrzeża wynosi 65 m, maksymalna głębokość 1,5 m.

Lubin

Port rybacki na wyspie Wolin, na wschodnim brzegu jeziora Wicko Wielkie, w gminie Międzyzdroje. Port dysponuje basenem o długości 80 m i szerokości 10 m; maksymalna głębokość wynosi 3,1 m, maksymalne zanurzenie 1,5 m. Z portu korzystają rybacy łodziowi.

Przytór

Port rybacki Przytór leży nad Kanałem Wielka Struga w granicach administracyjnych Świnoujścia. Dysponuje nabrzeżem o długości 63 m.

Sierosław

Port rybacki w Sierosławie leży na zachodnim brzegu Dziwny, w gminie Wolin. Wyposażony jest w jeden mały basen.

Wapnica

Port rybacki nad brzegiem jeziora Wicko Wielkie w gminie Międzyzdroje. Dysponuje jednym małym basenem o maksymalnej głębokości 2 m. Obecnie jest wyłączony z eksploatacji. W porcie będzie budowana przystań jachtowa.

Ponadto w województwie zachodniopomorskim na wybrzeżu Bałtyku znajduje się morska przystań w Międzyzdrojach (pasażerska) oraz morskie przystanie rybackie w Międzyzdrojach, Rewalu, Niechorzu, Ustroniu Morskim, Chłopach, Unieście, Dąbkach i Jarosławcu.

W Mielnie planowana jest budowa gminnego portu turystycznego, należącego do sieci portów Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego.

Korzyści z funkcjonowania portów morskich i związanych z nimi przedsiębiorstw nie kończą się na czerpaniu dochodów z prowadzonej działalności gospodarczej i pobudzaniu rozwoju miast portowych. Przedsiębiorstwa gospodarki morskiej, zwłaszcza w dużych portach, oddziałują stymulująco na rozwój regionu i na inne obszary przez rozległe powiązania kooperacyjne. Dotyczy to zwłaszcza przemysłu stoczniowego i transportu morskiego.

Potencjał mniejszych portów jest szansą pobudzania rozwoju gospodarczego gmin lub większych przyległych do nich obszarów. Dotyczy to zarówno obecnie pełnionych przez nie funkcji, jak i możliwości rozszerzenia tych funkcji o nowe specjalizacje czy zasięgi oddziaływania. W każdym przypadku dobra dostępność komunikacyjna od strony morza i lądu jest dla portów podstawowym czynnikiem decydującym o ich rozwoju.

Eksploatacja zasobów morza

Ryby. Podstawowym zasobem Bałtyku, wykorzystywanym gospodarczo, są ryby. Do początku lat 90. Szczecin był krajowym centrum rybołówstwa dalekomorskiego i przetwórstwa ryb. Po likwidacji dalekomorskiej floty rybackiej gospodarka rybna w województwie prowadzona jest na wodach morskich zewnętrznych i wewnętrznych. Od roku 2004 potencjał całej polskiej floty rybackiej, zgodnie z polityką Unii Europejskiej, ulega stałej redukcji. Liczba trawlerów dalekomorskich zmniejszyła się z ośmiu w 2004 r. do czterech w roku 2008, kutrów rybackich z 398 do 197, a łodzi rybackich z 976 do 631. W portach województwa zachodniopomorskiego liczba kutrów rybackich – podstawowego typu floty łowczej na Bałtyku – zmalała w tym okresie ze 149 do 55, przy czym do kasacji poszły jednostki stosunkowo najnowsze.

Równocześnie maleją połowy ryb bałtyckich. Ma to związek – oprócz wspomnianej wyżej redukcji floty rybackiej – ze zmianą środowiska Bałtyku, spowodowaną m.in. jego zanieczyszczeniem oraz stagnacją wód głębinowych (brak odświeżających wlewów i w rezultacie spadek zasolenia, który uniemożliwiał prawidłowy rozwój ikry). W 2004 r. złowiono w Polsce 153,8 tys. ton ryb bałtyckich, a w 2008 r. 126,2 tys. ton. Rybacy województwa zachodniopomorskiego połowią blisko jedną trzecią tej ilości; ponad połowę złowionych ryb stanowią szproty. Wprowadzone przez Unię Europejską limity i okresy ochronne nie stwarzają perspektywy wzrostu połowów, zwłaszcza dorszy.

Ośrodkami rybołówstwa bałtyckiego w województwie są, oprócz portów morskich, przystanie rybackie na wybrzeżu Bałtyku. Połowy z łodzi prowadzone są także na Zalewie Szczecińskim i przyległych akwenach oraz na Dziwnie i Zalewie Kamieńskim.

Redukcji uległ też potencjał przetwórstwa rybnego; Szczecin i Świnoujście utraciły dominującą pozycję w tej branży na rzecz mniejszych portów: Kołobrzegu, Darłowa i miejscowości nadmorskich, gdzie przetwórstwo ryb odbywa się w małych i średnich zakładach.

Sytuacja w rybołówstwie bałtyckim sprawia, że rybacy porzucają zawód i przechodzą do innych zajęć niezwiązanych lub tylko pośrednio związanych z morzem (np. turystyka nadmorska, usługi).

Minerały. Drugim, możliwym do eksploatacji i częściowo eksploatowanym zasobem Bałtyku są minerały. Główną rolę odgrywają ropa naftowa i gaz ziemny, których złoża znajdują się na północ od Łeby i na północ od przylądka Rozewie. Ustawiona tu platforma wiertnicza dostarcza ok. 1 tys. ton ropy dziennie. Poszukiwania nowych złóż trwają.

Na dnie Bałtyku, w tym na Zatoce Pomorskiej (Ławica Odrzana), na Ławicy Słupskiej i na północ od Koszalina i Darłowa, znajdują się znaczne zasoby materiałów budowlanych: głazów, żwirów, otoczków i piasków technicznych. Eksploatacja tych minerałów rozpocznie się najpierw na Ławicy Słupskiej.

Na Ławicy Odrzanej zlokalizowano złoża minerałów ciężkich: ilmenitu, rutyłu, cyrkonu, granatu i magnetytu. Podobne, mniejsze złoża znajdują się na Ławicy Słupskiej. Stosunkowo dużo jest w Bałtyku także koncentracji żelazowo-manganowych. Eksploatacja ich jest obecnie ekonomicznie nieopłacalna.

Wiatr. W warunkach klimatycznych morskich wiatr wieje praktycznie przez cały rok, stwarzając dogodne warunki do budowania elektrowni wiatrowych. Wskazane do lokalizacji tych urządzeń są obszary morskie w polskiej wyłącznej strefy ekonomicznej na Zatoce Pomorskiej, a także na północ od Darłowa i Ustki. Elektrownie wiatrowe nie powinny być budowane – ze względu na zachowanie walorów krajozabytku oraz intensywny ruch turystyczny i rybołówstwo – na morzu terytorialnym.

2.11.6. Rolnictwo

Rolnictwo zachodniopomorskie dysponuje znacznymi zasobami czynników produkcji. Najważniejszy z nich – rolnicza przestrzeń produkcyjna – zmniejsza się: powierzchnia ewidencyjna użytków rolnych na koniec 2008 r. wyniosła 1 100,5 tys. ha i w ciągu 20 lat zmniejszyła się o 27,3 tys. ha (3,2% ogólnej powierzchni użytków rolnych w województwie). Mimo to powierzchnia użytków rolnych na głowę mieszkańca wynosi w województwie 6 504 m² i jest wyższa od średniej krajowej (4 422 m²) i średniej europejskiej (3 624 m²).

Użytkowanie rolnicze gruntów

W 2008 r. w użytkowaniu rolniczym znajdowało się 965,5 tys. ha, w tym 890,7 tys. ha było w dobrej kulturze rolnej, utrzymywane zgodnie z normami.

Tabela 16. Zmiany w użytkowaniu gruntów w latach 1989-2008

Wyszczególnienie		1989	1999	2009	
				2009	1998 = 100%
Powierzchnia ogólna ewidencyjna	w tys. ha	2 289,3	2 290,1	2 287,8	99,9
	w %	100,0	100,0	100,0	–
Użytki rolne	w tys. ha	1 137,8	1 114,6	1 100,5	96,7
	w %	49,7	48,7	48,1	–
w tym:					
grunty orne i sady	w tys. ha	890,6	886,6	872,5	98,0
trwałe użytki zielone	w tys. ha	247,2	228,0	228,0	92,2
Lasy i grunty zalesione	w tys. ha	770,5	806,6	845,8	109,8
	w %	33,7	35,2	37,0	–
Pozostałe grunty	w tys. ha	381,0	368,9	341,5	89,6
	w %	16,6	16,1	14,9	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zestawień zbiorczych gruntów WBGiTR za lata 1989-1998 oraz danych Biura Geodety Wojewódzkiego ZUM w Szczecinie, GUGiK Warszawa 2009 r.

Gleby w województwie zachodniopomorskim w głównej mierze należą do grupy gleb polodowcowych. W strukturze rolniczej przestrzeni produkcyjnej przeważają gleby bielcowe i brunatne, które są przydatne dla produkcji roślinnej; ich udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych wynosi 51,2% (w Polsce ogółem 39,9%). Gleby zaliczane do gleb bardzo dobrych i dobrych zajmują ponad jedną piątą obszaru użytków rolnych. Wysoka jakość użytkowa znacznej części rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa stwarza dogodne warunki dla produkcji rolniczej, dlatego też obszary te powinna charakteryzować stosunkowo wysoka produktywność. Jednak tylko część z nich właściwie wykorzystuje swój potencjał produkcyjny. Dotyczy to głównie obszarów: cedyńsko-moryńsko-myśliborskiego z Lipianami, pelczycoko-dolickiego z Przelewicami, pyrzycko-warnickiego, bielicko-kozielskiego z Baniami, kołobrzeskodygowskiego z Będzinem i Gościnem oraz rejonu Kołbaskowa z częścią gminy Dobra (Szczecińska). Na pozostałym obszarze wykorzystanie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest ograniczone i zależy w dużej mierze od kondycji ekonomicznej gospodarstw rolnych.

79 do 102 (11 gmin)

69 do 79 (34 gminy)

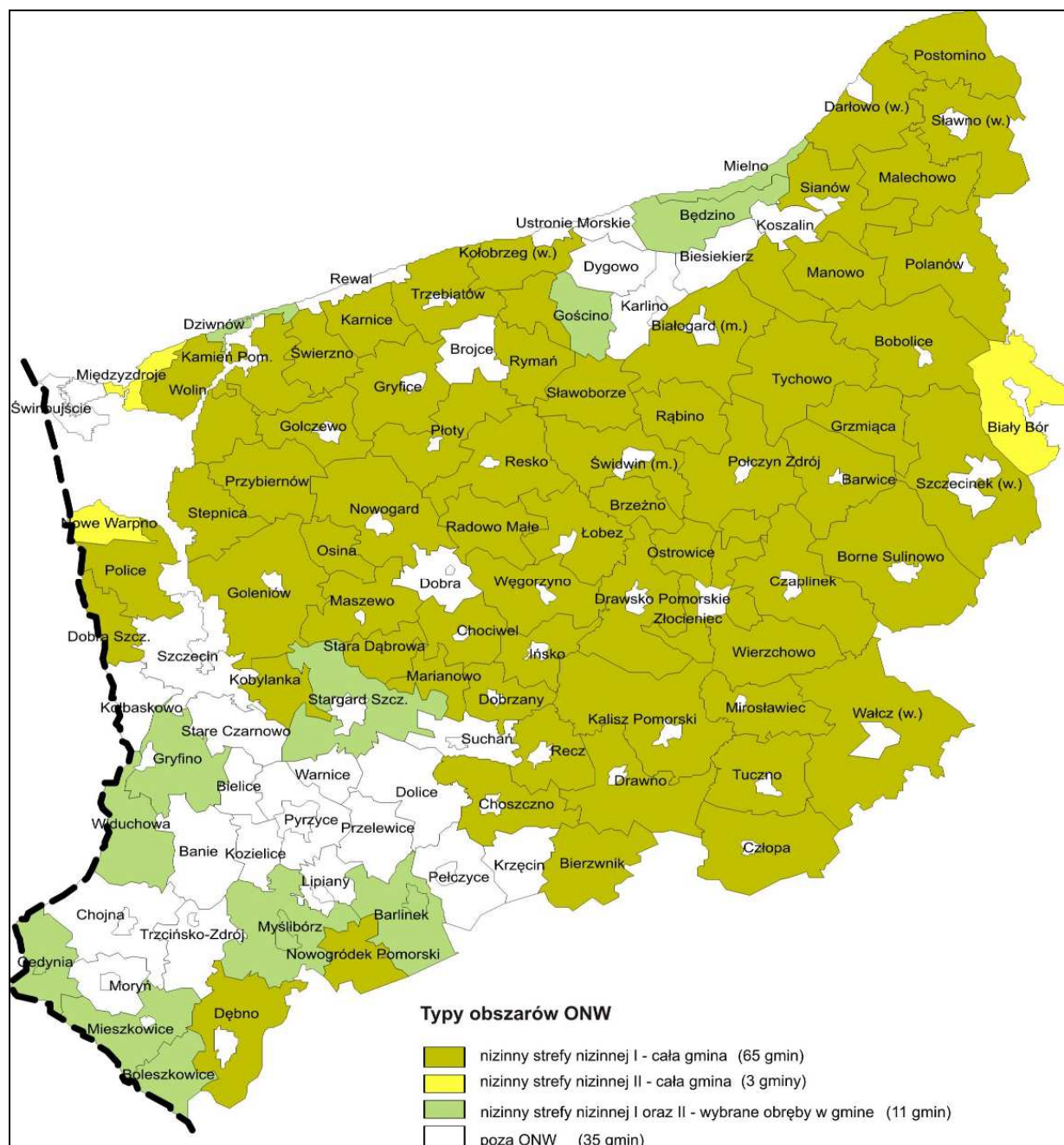
62 do 69 (34 gminy)

54 do 62 (29 gmin)

44 do 54 (6 gmin)

W ostatnich latach, z uwagi na niską opłacalność produkcji rolnej, odnotowano tendencję do zaniechania produkcji, zarówno zwierzęcej (która jest na bardzo niskim poziomie), jak i roślinnej. O ile jest możliwe odbudowanie stad przy sprzyjającej koniunkturze, to o wiele trudniej jest przywrócić produktywność ziemi, na której zaniechano upraw. Dotyczy to obszarów o niskich klasach bonitacyjnych i niskiej przydatności rolniczych kompleksów glebowych, których udział wynosi około 15% (Wysoczyzna Polanowska, Pojezierze Bytowskie, Równina Charzykowska, Dolina Gwdy, Pojezierze Szczecińskie, Pojezierze Ińskie, Równina Drawska oraz tereny położone wokół Zalewu Szczecińskiego: Równina Goleniowska, Równina Wkrzańska). Część z nich, o powierzchni 3 tys. ha, wymaga prac rekultywacyjnych (obszary zdewastowane i zdegradowane), a ponownego zagospodarowania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, jak i dobrych praktyk rolnych wymaga około 35 tys. ha. W wielkoobszarowym rolnictwie i fermowej hodowli zwierząt stosowane są metody negatywnie oddziałujące na środowisko przyrodnicze: monokultura upraw, stosowanie nadmiernej ilości nawozów mineralnych, hormonów i antybiotyków, przedostających się do wód powierzchniowych.

Rysunek 28. Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych IUNG Puław.

¹ Przyjęte wskaźniki mają charakter ilościowy i są wyliczane w oparciu o jednolitą metodykę dla całego kraju na podstawie danych bonitacji gruntów, waloryzacji przydatności gleb na podstawie punktacji kompleksów glebowych, obrazowanych na mapach glebowo-rolniczych, numerycznego modelu terenu (rzeźba) oraz danych meteorologicznych z wielolecia. Takie podejście umożliwia oszacowanie warunków w oparciu o metody parametryczne z wykorzystaniem obiektywnych danych przestrzennych.

Z wydzieleniem ONW związany jest mechanizm finansowania, polegający na wspieraniu gospodarstw na terenach zagrożonych wyludnieniem, mający na celu również zapobieganie degradacji krajobrazu w wyniku odłogowania gruntów najsłabszych. Zadaniem płatności ONW jest stworzenie warunków sprzyjających utrzymaniu produkcji rolniczej na obszarach marginalnych pod względem demograficznym oraz potencjału produkcyjnego wynikającego z naturalnych ograniczeń siedliskowych.

Przekształcenia w strukturze własnościowej gruntów i użytków rolnych

Województwo zachodniopomorskie należało i należy do województw, w których sektor publiczny (do lat 90. ubiegłego wieku – sektor uspołeczniony) dysponował i dysponuje najwyższym odsetkiem gruntów. W 1989 r. w granicach województwa udział sektora uspołecznionego w strukturze własnościowej ziemi wynosił 80,8%, w tym w grupie użytków rolnych 62,9%. Obecnie sektor publiczny włada 68,6% ziemi, w tym 41,2% ogółu użytków. Ogółem w sektorze publicznym jest 454,6 tys. ha, z tego 446,2 tys. w Zasiobie Własności Rolnej Skarbu Państwa Agencji Nieruchomości Rolnych.

Do powiatów o najwyższych wskaźnikach władania gruntami przez sektor publiczny (powyżej 70%) należą powiaty: policki (80,5%), łobeski (77,2%), drawski (75,0%), szczecinecki (74,5%), wałecki (72,6%) oraz powiaty grodzkie. Najniższy udział sektora publicznego odnotowano w powiecie pyrzyckim.

W strukturze władania użytkami rolnymi udział sektora prywatnego przeważa i wynosi 58,8% dla całego województwa. Waha się od 74,5% w powiecie sławieńskim i 73,9% w powiecie wałeckim, do 36,6% w powiecie łobeskim. Ta sytuacja jest wynikiem przekształceń ustrojowych, a głównie restrukturyzacji i prywatyzacji gruntów rolnych.

W strukturze obszarowej gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa do 1 ha (36,2%) i gospodarstwa małe 1-10 ha (40,0%). W sumie jest ich 45,4 tys. i użytkują zaledwie 10% użytków rolnych. Średnia wielkość gospodarstwa dla tej grupy wynosi zaledwie 1,9 ha. Grupa gospodarstw średnich 10-50 ha liczy 10,4 tys. gospodarstw (17,5% ogółu) i użytkuje 296 tys. ha (29,3% użytków rolnych); średnia wielkość gospodarstwa w tej grupie wynosi 28,4 ha. Pozostałe 592 tys. ha (60,7% ogółu użytków rolnych) użytkowane jest przez 3,8 tys. gospodarstw rolnych (6,3%) o powierzchni powyżej 50 ha, co daje średnią wielkość gospodarstwa 156 ha. W grupie tej znajduje się 451 gospodarstw o powierzchni przekraczającej 300 ha. Gospodarstw o powierzchni powyżej 1 tys. ha jest w województwie trzydzieści pięć.

Restrukturyzacja i prywatyzacja uspołecznionego sektora rolnego oraz zmiany wewnątrz sektora prywatnego spowodowały spadek liczby gospodarstw rolnych o prawie 13% oraz pogłębienie polaryzacji struktury agrarnej. W wyniku przekształceń i prywatyzacji wykształciły się duże i bardzo duże prywatne gospodarstwa rolne, przyjmując często prawną formę spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.

Nowo powstałe, na bazie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, gospodarstwa rolne, w których podstawową prawną formą użytkowania ziemi jest dzierżawa, znacznie przewyższają średnią wielkość gospodarstwa rolnego w województwie. Za niekorzystny uznaje się fakt, że aż jedna piąta właścicieli (dzierżawców) nie mieszka w gminie, gdzie położone są te gospodarstwa.

Produkcja roślinna i zwierzęca

Pod zasiewami w 2008 r. znajdowało się 708,6 tys. ha – o 1,8 tys. ha mniej niż w roku poprzednim. Powierzchnia gruntów ugorowanych wyniosła 26 tys. ha. W strukturze zasiewów dominowały uprawy zbożowe z kukurydzą na ziarno (72,1% powierzchni zasiewów), rośliny przemysłowe (buraki i rzepak) uprawiane były na 15,6% powierzchni upraw, rośliny pastewne na 6%, a ziemniaki na 3,6% powierzchni upraw. Zbiory zbóż ogółem wyniosły 1 574,4 tys. ton (o 7,1% mniej niż w roku 2007), rzepaku i rzepiku 268,8 tys. t, ziemniaków 541,5 tys. t (7,8% więcej). Mała była powierzchnia upraw i niskie plony buraków cukrowych.

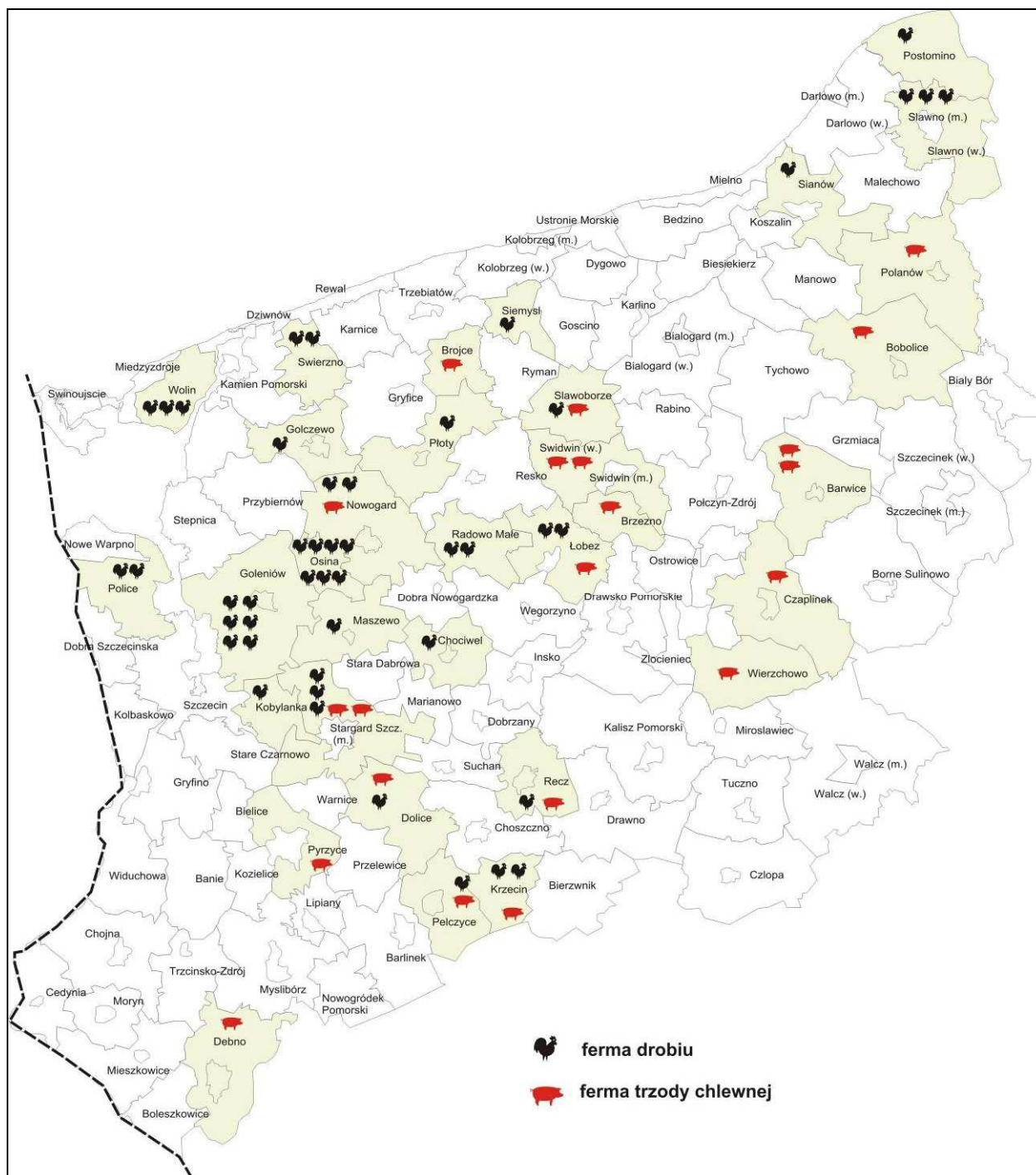
Łączne zbiory warzyw w 2008 r. wyniosły 104,8 tys. ton, tj. o 22% mniej niż w 2007 r. Spadła zarówno powierzchnia upraw warzyw gruntowych, jak i pod osłonami. Zbiory owoców były na takim samym poziomie jak w roku poprzednim i wyniosły 31,6 tys. ton.

Struktura zasiewów w województwie zachodniopomorskim charakteryzuje się nadmiernym udziałem upraw roślin zbożowych. Wynika to z jednej strony z uwarunkowań przyrodniczo-produkcyjnych,

a z drugiej organizacyjno-własnościowych, na co wpływ ma wielkość gospodarstw i zastosowane usprzętowanie techniczne.

W prognozach długookresowych przewiduje się uprawę roślin zbożowych na niezmienionym poziomie przy wzroście plonów i zbiorów oraz zastąpienie tradycyjnych odmian nowymi, wysokowydajnymi odmianami w związku z zapotrzebowaniem nowo uruchomionych zakładów przetwórstwa rolnego: przemysłu spirytusowego (Ińsko) i przemysłu energetyczno-paliwowego (Nowogard). Szczególną perspektywą dla stabilizacji upraw jest produkcja biopaliw jako źródeł ekologicznej i odnawialnej energii.

Rysunek 29. Rozmieszczenie ferm drobiu i trzody chlewnej wymagających pozwolenia zintegrowanego (2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie.

W hodowli zwierzęcej od 1989 roku utrzymuje się tendencja spadkowa, nie dotyczy ona jednak drobiu. Pogłowie bydła spadło do 62,3% stanu z roku 1999 i wyniosło 110,7 tys. sztuk (w tym krów 44,5 tys.), trzody chlewnej do 59,4% (416,7 tys.), owiec do 35,5% (5,9 tys.), koni do 94,4% stanu z roku 1999 (7,7 tys. sztuk). Poziom produkcji zwierzęcej w województwie zachodniopomorskim jest najniższy w kraju i w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych wynosi: bydło 11,5 szt. (w Polsce 35,6), trzoda chlewna 56,7 szt. (w Polsce 127,5). Jedynie produkcja drobiu wzrosła ponad czterokrotnie, do 7,2 mln.

Stany pogłowia zwierząt są odzwierciedleniem sytuacji panującej w sektorze rolnym województwa. Niski stan produkcji zwierzęcej stoi w sprzeczności z zasadami kodeksu dobrych praktyk rolniczych i ma negatywny wpływ na jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i jej zdolność plonotwórczą. Utrzymywanie tak niskiego stanu pogłowia zwierząt gospodarczych może doprowadzić na niektórych obszarach do ich degradacji, a w następstwie konieczności rekultywacji. Tym bardziej, że gospodarstwa wielkoobszarowe, stosując monokulturę i chemizację upraw jako podstawowe sposoby użytkowania ziemi, powodują pogorszenie jakości gleb.

Koncepcje rozwoju rolnictwa

Obecnie w województwie zachodniopomorskim wyróżnia się trzy równoległe koncepcje rozwoju rolnictwa:

- Rolnictwo konwencjonalne (uprzemysłowione) – nastawione na maksymalizację produkcji i zysku przez producenta rolnego. W tym typie rolnictwa preferuje się zużywanie dużej ilości przemysłowych środków produkcji. Rozwój takiego rolnictwa wprowadzi zapewne odpowiednie tempo wzrostu produkcji rolniczej zabezpieczające potrzeby konsumpcyjne, ale nie rozwiązuje sytuacji dochodowej ludności rolniczej i wywołuje wiele ujemnych zjawisk w środowisku przyrodniczym. Rolnictwo to jest źródłem emisji do środowiska wielu zanieczyszczeń, podwyższa zagrożenie ekologiczne, odbiera wsi jej naturalny charakter. Ten typ rolnictwa występuje na około 25% rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa, użytkowanej głównie przez wielkoobszarowe podmioty rolnicze.
- Rolnictwo ekologiczne – to całościowy system gospodarowania, wspierający bioróżnorodność, cykle biologiczne i biologiczną aktywność gleby. Opiera się na niskich nakładach zewnętrznych, niestosowaniu nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin i zwierząt. Wymogi odnoszące się do produktów wytwarzanych metodami ekologicznymi wyróżniają je spośród pozostałych produktów rolniczych. Na rynku cena ich jest wyższa od pozostałej produkcji rolniczej i tylko w części rekompensuje wyższe nakłady na jej wytwarzanie. Na koniec 2008 r. w województwie zachodniopomorskim zarejestrowanych było 1,4 tys. ekologicznych gospodarstw rolnych, a powierzchnia upraw ekologicznych wyniosła 54,1 tys. ha. Obszarami predysponowanymi do rozwijania tego typu rolnictwa są użytki rolne położone w bliskiej odległości od obszarów objętych prawną ochroną (tereny Natura 2000, parki krajobrazowe wraz z otulinami, strefy ochronne głównych zbiorników wód podziemnych, itp.). Wykluczone zaś są obszary narażone na ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń pochodzących z atmosfery i hydrosfery.
- Rolnictwo zrównoważone – dominujące, bazujące na gospodarstwach średnioobszarowych, oparte o politykę zintegrowanego rozwoju, która implikuje traktowanie ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania jego zasobów jako immanentnej części składowej procesu gospodarowania. Ten typ rolnictwa zalecany jest na całym obszarze województwa zachodniopomorskiego.

Konieczność wdrożenia dyrektyw wodnych UE wymaga zmiany podejścia do rolnictwa. Systemy melioracji wymagają powszechnej przebudowy w kierunku zatrzymywania wody oraz przywracania dobrego stanu ekologicznego cieków. Na przeważającej powierzchni użytków rolnych w województwie nie ma możliwości większego rozwoju intensywnych, wodochłonnych form rolnictwa, ani możliwości budowy nowych zbiorników wodnych pod kątem potrzeb rolnictwa. Istnieje natomiast konieczność intensyfikacji działań, zapobiegających eutrofizacji wód w wyniku oddziaływania zlewni rolniczych.

2.11.7. Gospodarka leśna

W województwie zachodniopomorskim grunty leśne zajmują powierzchnię 826,9 tys. ha. Pod względem lesistości województwo zachodniopomorskie zajmuje czwarte miejsce w kraju.

W strukturze własnościowej lasy publiczne stanowią 98,4%, a lasy prywatne 1,6%. Lasy publiczne są w 99,4% własnością Skarbu Państwa i w 0,6% własnością gmin. Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa zarządzane są przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (97,4% powierzchni) oraz przez parki narodowe (2,6%).

Zasoby drzewne na pniu w zasobie Lasów Państwowych na obszarze województwa zachodniopomorskiego wynosiły na koniec 2008 r., odpowiednio: grubizna brutto (w korze) 184 063,9 tys. m³, zasobność na 1 ha powierzchni zalesionej 242 tys. m³ (w Polsce przeciętnie 240 m³).

W 2008 roku z lasów województwa zachodniopomorskiego pozyskano ponad 3,6 mln m³ drewna. Najwięcej, ponad 100 tys. m³ w nadleśnictwach: Myślibórz, Chojna, Dębno, Trzebież, Goleniów, Kliniska, Tuczno oraz Gościno, najmniej, poniżej 50 tys. m³, w nadleśnictwach: Złocieniec, Czarnobór, Choszczno i Międzyzdroje.

Prowadzenie gospodarki leśnej opiera się na planie urządzenia lasu. Określa on zakres prowadzonych czynności mających na celu podtrzymywanie wielozadaniowości i funkcjonalności lasu. W myśl zasady zrównoważonego rozwoju funkcje gospodarcze lasu nie mogą być nadrzędne nad funkcją ochronną czy edukacyjną.

W Krajowym Programie Zwiększenia Lesistości w okresie 2001-2020 zaprogramowano wykonanie zalesień w województwie zachodniopomorskim na powierzchni 36,9 tys. ha. Najwięcej gruntów do zalesiania (40%) zostało wytypowanych w powiecie białogardzkim i w powiatach szczecińskim i drawskim. Najmniej w powiatach: myśliborskim, polickim i pyrzyckim. W powiecie kamieńskim nie przewidziano zalesień.

Do 2008 roku zalesionych zostało 14,3 tys. ha. z czego na gruntach państwowych 11,6 tys. ha, a na terenach prywatnych 2,5 tys. ha. Najwięcej zalesień wykonano w powiatach: szczecińskim, stargardzkim, łobeskim, wałeckim, drawskim i białogardzkim.

Program zakładał w miarę równomierne zalesianie na gruntach państwowych i publicznych. Do roku 2008 zalesienie terenów stanowiących własność Skarbu Państwa wyniosło ok. 82% (najwięcej w Polsce). Zalesianie na gruntach Skarbu Państwa od 2005 spada z powodu ograniczenia dostępności wolnych gruntów przekazywanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych. Spadło zainteresowanie rolników zalesianiem na gruntach prywatnych. Dodatkowo spod zalesiania wyłączone zostały obszary Natury 2000 oraz trwałe łąki i pastwiska. Oznacza to, że realizacja poszczególnych etapów programu musi być przesunięta w czasie.

Gospodarka leśna obejmuje także turystyczne zagospodarowanie lasu oraz funkcje edukacyjne, pełnione przez nadleśnictwa. W celu przybliżenia mieszkańcom województwa funkcji lasu i jego zrównoważonego wykorzystania powołano leśne kompleksy promocyjne: Puszcze Szczecińskie w rejonie Szczecina i Lasy Warcińsko-Polanowskie w północno wschodniej części województwa.

2.11.8. Turystyka

Turystyka jest sektorem gospodarki, powiązany ściśle z innymi sektorami. Turystyka wpływa stymulująco na transport, usługi, budownictwo, rolnictwo, niektóre gałęzie przemysłu, generując dochody i miejsca pracy. Według szacunków Instytutu Turystyki, wpływy z gospodarki turystycznej w Polsce w 2007 roku wyniosły 70,2 mld zł (6% PKB). Odnosząc te dane do udziału województwa zachodniopomorskiego w potencjale turystycznym kraju, można szacować wielkość regionalnego PKB wygenerowanego przez gospodarkę turystyczną w 2007 roku na 5-6 mld złotych. Biorąc pod uwagę fakt, iż w roku 2008 nastąpiło zmniejszenie przyjazdów turystów zagranicznych do województwa zachodniopomorskiego o 13%, rekompensowane 15-procentowym wzrostem liczby turystów krajowych, można założyć, że wpływy z gospodarki turystycznej utrzymały się na tym samym poziomie.

Liczba osób zatrudnionych w sektorze turystyki w województwie zachodniopomorskim wynosi ok. 60 tys. osób lub więcej z ogólnej liczby 500 tys. zatrudnionych. W dużej mierze jest to jednak zatrudnienie sezonowe, które po zakończeniu sezonu letniego radykalnie spada.

Cechami wyróżniającymi województwo zachodniopomorskie jako region turystyczny spośród innych polskich regionów są jego walory fizjograficzne: nadmorskie położenie i zalesione pojezierza, a także bliskość Niemiec i Skandynawii. Czynniki kulturowe odgrywają mniejszą rolę niż w innych polskich województwach. Cechą charakterystyczną turystyki w województwie jest jej sezonowość.

O warunkach rozwoju turystyki w województwie decyduje szereg czynników, które można podzielić na trzy podstawowe grupy: czynniki przyrodnicze, pozaprzyrodnicze (kulturowe i ekonomiczne) oraz zagospodarowanie turystyczne. Czynniki przyrodnicze wiążą się z położeniem i ukształtowaniem regionu, kulturowe z zachowanymi materialnymi elementami dziedzictwa kulturowego oraz historią i tradycją regionu, ekonomiczne – z działalnością gospodarczą. Zagospodarowanie turystyczne, którego zasadniczymi elementami są: baza noclegowa, obiekty administracyjne, infrastruktura komunikacyjna, obiekty rozrywkowo-sportowe, instytucje związane z obsługą ruchu turystycznego, ma znaczący wpływ na wielkość ruchu turystycznego i jakość produktu turystycznego.

Strefy turystyczne

Decydująca rola czynników przyrodniczych w turystyce województwa zachodniopomorskiego znajduje odzwierciedlenie w rozmieszczeniu i intensywności ruchu turystycznego na obszarze województwa. Na podstawie cech fizjograficznych obszaru województwa i intensywności ruchu turystycznego można wydzielić następujące cztery główne strefy turystyczne.

Pas nadmorski

Pas nadmorski liczy 15 gmin, leżących nad Bałtykiem. Skupiają one 85% bazy noclegowej województwa i przyjmują 61,9% turystów. Głównymi atrakcjami turystycznymi są tu nadmorskie plaże i kąpieliska, możliwość uprawiania sportów wodnych na morzu i przymorskich jeziorach, turystyka morska, porty morskie, uzdrowiska, specyficzny mikroklimat, a głównymi ośrodkami turystycznymi: Kołobrzeg, Świnoujście, Rewal, Mielno, Międzyzdroje, Kamień Pomorski.

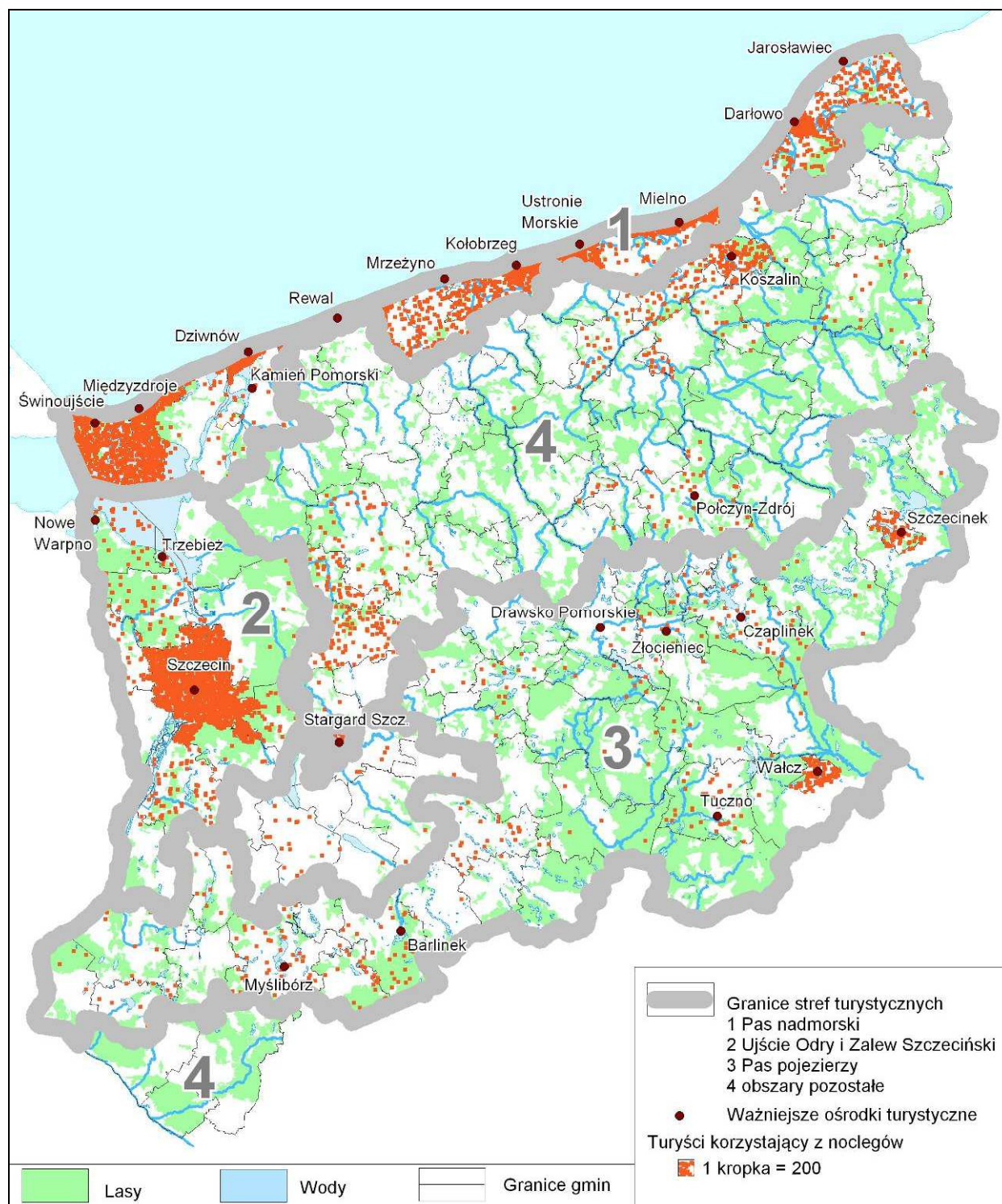
Kolejnym atutem przyciągającym ruch turystyczny są dobra kultury i o ile nie stanowią głównego kryterium, co do kierunku ruchu turystycznego, to doskonale uzupełniają ofertę wypoczynkową w pasie nadmorskim. Można wymienić: kościoły katedralne w Kamieniu Pomorskim i Kołobrzegu, kolegiatę w Wolinie, Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie, latarnie morskie (Świnoujście, Wiselka, Niechorze, Kołobrzeg, Gąski, Darłowo, Jarosławiec), fortyfikacje i militaria (forty w Świnoujściu), stanowiska broni V-3 w Wapnicy, Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, ruiny kościoła na klifie w Trzęsacz, wioska Słowian i Wikingów w Wolinie, muzea rybołówstwa w Niechorzu i Świnoujściu, zachowane dzielnice staromiejskie i mury obronne w Kamieniu Pomorskim, Darłowie i Kołobrzegu.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej są cykliczne imprezy i festiwale np. Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie, Międzynarodowy Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Kamieniu Pomorskim, FAMA w Świnoujściu, Sunrise Festival w Kołobrzegu,

Zagospodarowanie turystyczne pasa nadmorskiego i jego wykorzystanie są zróżnicowane. W roku 2008 pas nadmorski odwiedziło 1 079 tys. turystów. Średni pobyt turystyczny wynosi 7,9 dnia i systematycznie ulega skróceniu. Najbardziej oblegany przez turystów jest jego zachodni odcinek, od Świnoujścia do Rewala, oraz odcinki wybrzeża w okolicy Kołobrzegu i Mielna. Dominującą pozycję na wybrzeżu ma Kołobrzeg, odwiedzany rocznie przez ok. 250 tys. turystów (wraz z gminą ok. 300 tys.), do ważnych centrów turystycznych należą też: Świnoujście (128 tys.), Rewal (127 tys.), Mielno (109 tys.) i Międzyzdroje (108 tys.); mniejszą rangę ma Dziwnów z 85 tys. turystów oraz Darłowo (miasto i gmina) z 75 tys., a dalej znajdują się Ustronie Morskie oraz Mrzeżyno w gminie Trzebiatów i Jarosławiec w gminie Postronie z liczbą turystów w granicach 30-50 tys. w ciągu roku. W pasie nadmorskim, z wyjątkiem Kołobrzegu i Świnoujścia, gdzie dużą część turystów stanowią kuracjusze, przeważa sezonowa baza noclegowa o średnim standardzie. W pasie nadmorskim istnieją odcinki słabo zagospodarowane pod względem

turystycznym, trudno dostępne lub niedostępne dla turystów ze względów przyrodniczych i wojskowych (w gminach Trzebiatów, Kołobrzeg, Będzino, Postomino).

Rysunek 30. Strefy turystyczne i intensywność ruchu turystycznego

Źródło: Opracowanie własne wg danych GUS.

Pas nadmorski jest stosunkowo dobrze skomunikowany drogami krajowymi nr 3, nr 6 i nr 11 oraz drogami wojewódzkimi; w części zachodniej (Świnoujście, Międzyzdroje, Kamień Pomorski) i środkowej (Kołobrzeg, Mielno) ma także dobre połączenia kolejowe. Ponadto ze Świnoujścia kursują promy do Kopenhagi, Rønne (Bornholm), Ystad i Trelleborga (Szwecja) oraz wodolot do Szczecina. Z Kołobrzegu

i Darłówka w okresie letnim można popłynąć statkiem na Bornholm. W innych miejscowościach odbywają się krótkie rejsy po Zatoce Pomorskiej.

Pas nadmorski z racji swoich walorów przyrodniczych i kulturowych jest predysponowany do uprawiania:

- turystyki wypoczynkowej – bierny wypoczynek, plażowanie, aktywna rekreacja tj. wycieczki rowerowe, golf,
- turystyki kwalifikowanej – wodnej i motorowodnej (głównie żeglarstwo, windsurfing, kitesurfing), rowerowej, konnej i pieszej oraz ekoturystyki (obszary słabiej zagospodarowane turystycznie),
- turystyki uzdrowskiej – zabiegi lecznicze i rehabilitacyjne, odnowa biologiczna i spa (Świnoujście, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Dąbki),
- turystyki krajoznawczej – poznawanie miejsc atrakcyjnych przyrodniczo (Woliński Park Narodowy, Jezioro Turkusowe) i obiektów stanowiących dobra kultury materialnej.

Ujście Odry i Zalew Szczeciński

Strefa ta obejmuje obszar ujścia Odry oraz sąsiadujące z nim tereny zalesione i jeziora. W jego skład wchodzi 12 gmin, w tym w całości szczeciński obszar funkcjonalny. Głównym atutem turystycznym jest sam Szczecin, poza tym Zalew Szczeciński, jezioro Dąbie oraz obszar Międzyodrza (Park Krajobrazowy Dolnej Odry). Dużą atrakcyjnością odznaczają się Wzgórza Bukowe porośnięte lasem bukowym oraz dwa kompleksy leśne: Puszcza Wkrzańska (z rezerwatem Świdwie) oraz Puszcza Goleniowska.

Obiekty i wydarzenia kulturalne w przeważającej części są skupione w Szczecinie. Zabytkowa substancja miasta uległa znacznemu zniszczeniu w czasie II wojny światowej; z ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego na uwagę zasługują m.in. gotyckie kościoły, Zamek Książąt Pomorskich, Wały Chrobrego, Cmentarz Centralny, a także gwiazdzisty układ urbanistyczny śródmieścia. Celem turystyki biznesowej w stolicy województwa są m.in. Międzynarodowe Targi Szczecińskie.

W strefie tej znajduje się 6,7 tys. miejsc noclegowych (6,2% ogółu miejsc noclegowych województwa), z których w 2008 roku skorzystało 436 tys. turystów (25% ogółu turystów przybywających do województwa zachodniopomorskiego). Średni pobyt turysty wynosi 2 dni (w Szczecinie 1,8 dnia). Głównym ośrodkiem turystycznym, zarówno na tym obszarze, jak i w całym województwie, jest Szczecin (370 tys. turystów rocznie), w którym skupia się przede wszystkim turystyka biznesowa. Szczecin jest także głównym celem turystów zagranicznych, przybywających do województwa zachodniopomorskiego. Z tego względu w mieście przeważa całoroczna baza noclegowa z dużym udziałem hoteli o wyższym standardzie. Cała strefa stanowi obszar wypoczynku weekendowego mieszkańców Szczecina.

Szczeciński obszar funkcjonalny, a zwłaszcza Szczecin, ma najlepsze w województwie skomunikowanie drogami i kolejami z innymi regionami oraz połączenia lotnicze.

Intensywność ruchu turystycznego w gminach ujścia Odry i nad Zalewem Szczecińskim jest zróżnicowana. Oprócz dominującego pod tym względem Szczecina zagospodarowaniem turystycznym wyróżniają się gminy: Kobyłanka nad jeziorem Miedwie, Police z ośrodkiem żeglarskim w Trzebieży, Stepnica i Nowe Warpno nad Zalewem Szczecińskim, Lubczyna w gminie Goleniów nad jeziorem Dąbie, miasta Gryfino i Stargard Szczeciński. Z kolei w gminach Kołbaskowo i Stare Czarnowo nie ma żadnej bazy noclegowej, mimo iż odwiedzane są one przez rzesze turystów: pierwsza ze względu na przygraniczne położenie, druga ze względu na położenie na obszarze Puszczy Bukowej.

Strefa ujścia Odry i Zalewu Szczecińskiego z racji swoich walorów predysponuje do uprawiania:

- turystyki wypoczynkowej, głównie nad jeziorem Dąbie i Zalewem Szczecińskim,
- turystyki krajoznawczej – penetracja puszczy: Bukowej, Wkrzańskiej, Goleniowskiej oraz Międzyodrza, zwiedzanie zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego w Szczecinie,
- turystyki kwalifikowanej – wodnej i motorowodnej oraz żeglarstwa (jezioro Dąbie, Zalew Szczeciński), kajakowej (Międzyodrza), rowerowej (Puszcza Wkrzańska, Bukowa), konnej i golfa (Binowo),
- agroturystyki i ekoturystyki – duża szansa dla miejscowości leżących nad zbiornikami wodnymi i w granicach obszarów Natura 2000.

Pas pojezierzy

Pas pojezierzy biegnie łukiem od gminy Cedynia w południowo-zachodniej części województwa do gminy Białý Bór na wschodzie. Czynnikiem decydującym o zakwalifikowaniu poszczególnych gmin do tej strefy była stosunkowo duża powierzchnia wód (zwłaszcza jezior) i lasów oraz urozmaicona rzeźba terenu. Jest to potencjał turystyczny, wykorzystywany w różnym stopniu.

W jego skład wchodzi w całości lub w części pojezierza – od zachodu – Myśliborskie, Choszczeńskie, Dobiegniewskie, Ińskie, Drawskie, Wałeckie, Szczecineckie oraz doliny Drawy i Gwdy.

Pas pojezierzy skupia 6,3% miejsc noclegowych; odwiedziło go w 2008 roku 107 tys. turystów (10% ogólnej liczby turystów w województwie). Średni pobyt turystyczny w pasie pojezierzy jest krótszy niż w pasie nadmorskim – wynosi 3,8 dnia.

W pasie pojezierzy są dobre warunki do uprawiania sportów wodnych i różnych form turystyki (wodnej, pieszej, rowerowej itd.). Może to stanowić alternatywę dla masowo uprawianej turystyki wypoczynkowej w pasie nadmorskim. Stosunkowo duża liczba zabytków i obiektów historycznych (średniowieczne założenia miejskie, kościoły, pałace, zabytkowe parki i cmentarze, fortyfikacje Wału Pomorskiego, poligon w Bornem Sulimowie), połączona z najgęstszą w województwie siecią szlaków turystycznych (pieszych, konnych i rowerowych), czynią ten obszar bardzo atrakcyjnym dla turystyki poznawczej i krajoznawczej.

Zagospodarowanie turystyczne oraz intensywność ruchu turystycznego w pasie pojezierzy są wysoce niejednorodne. Największą liczbą miejsc noclegowych dysponują gminy Pojezierza Drawskiego (2,7 tys.), ale najwięcej turystów przybywa na Pojezierze Myśliborskie (ponad 32 tys. rocznie) i Wałeckie (27 tys.); w dalszej kolejności są: Pojezierze Drawskie (19 tys.) i Pojezierze Szczecineckie (15 tys. turystów). Pojezierza Ińskie i Choszczeńskie należą do słabo zagospodarowanych pod względem turystycznym. Baza noclegowa w miastach jest w dużej części całoroczna, gdzie indziej wybitnie sezonowa.

Najważniejszymi ośrodkami ruchu turystycznego w pasie pojezierzy są miasta: Myślibórz, Barlinek, Choszczno, Złocieniec, Czaplinek, Tuczno, Wałcz, Szczecinek.

Wzdłuż pojezierzy w relacji wschód-zachód przebiegają drogi krajowe nr 10 i nr 20, a w relacji północ-południe drogi nr 3, nr 23, nr 26 i nr 31 (przez Pojezierze Myśliborskie) oraz nr 11 (przez Pojezierze Szczecineckie). Połączenia kolejowe są na Pojezierzu Drawskim, Choszczeńskim i wzdłuż Odry.

Obszary pozostałe

Jest to pas gmin między pasem nadmorskim a pasem pojezierzy, od granicy szczecińskiego obszaru funkcjonalnego na zachodzie do granicy województwa na wschodzie, oraz trzy gminy na południowo-zachodnim krańcu województwa. Są to głównie tereny rolnicze z nikłą liczbą zbiorników wodnych, stąd poważne bariery w rozwoju agroturystyki. Obejmuje on 44% powierzchni województwa, lecz znajduje się tu zaledwie 2,9% miejsc noclegowych i odwiedza go w ciągu roku 126 tys. turystów (7,2% ogółu turystów w województwie zachodniopomorskim). Jedynie Koszalin (31,5 tys. turystów rocznie) i otaczające go gminy, rejon sąsiadujący ze szczecińskim obszarem funkcjonalnym oraz gmina Połczyn-Zdrój, która z racji swojego położenia i zasobów (obszar Natura 2000, pokłady borowiny i solanki) stwarza warunki dla rozwoju turystyki zdrowotnej i krajoznawczej, stanowią znaczące punkty na mapie województwa. W Połczynie-Zdroju znajduje się jedyne uzdrowisko w województwie poza pasem nadmorskim. Z kolei w części powiatów łobeskiego, gryfickiego, kołobrzeskiego i świdwińskiego, jak również w gminach leżących dalej na wschód nie ma żadnej bazy turystycznej. Na obszarach tych również lokalnie występują warunki do rozwoju turystyki. Słaba baza noclegowa jest prawie w całości całoroczna; sezonowa znajduje się tylko w niektórych gminach.

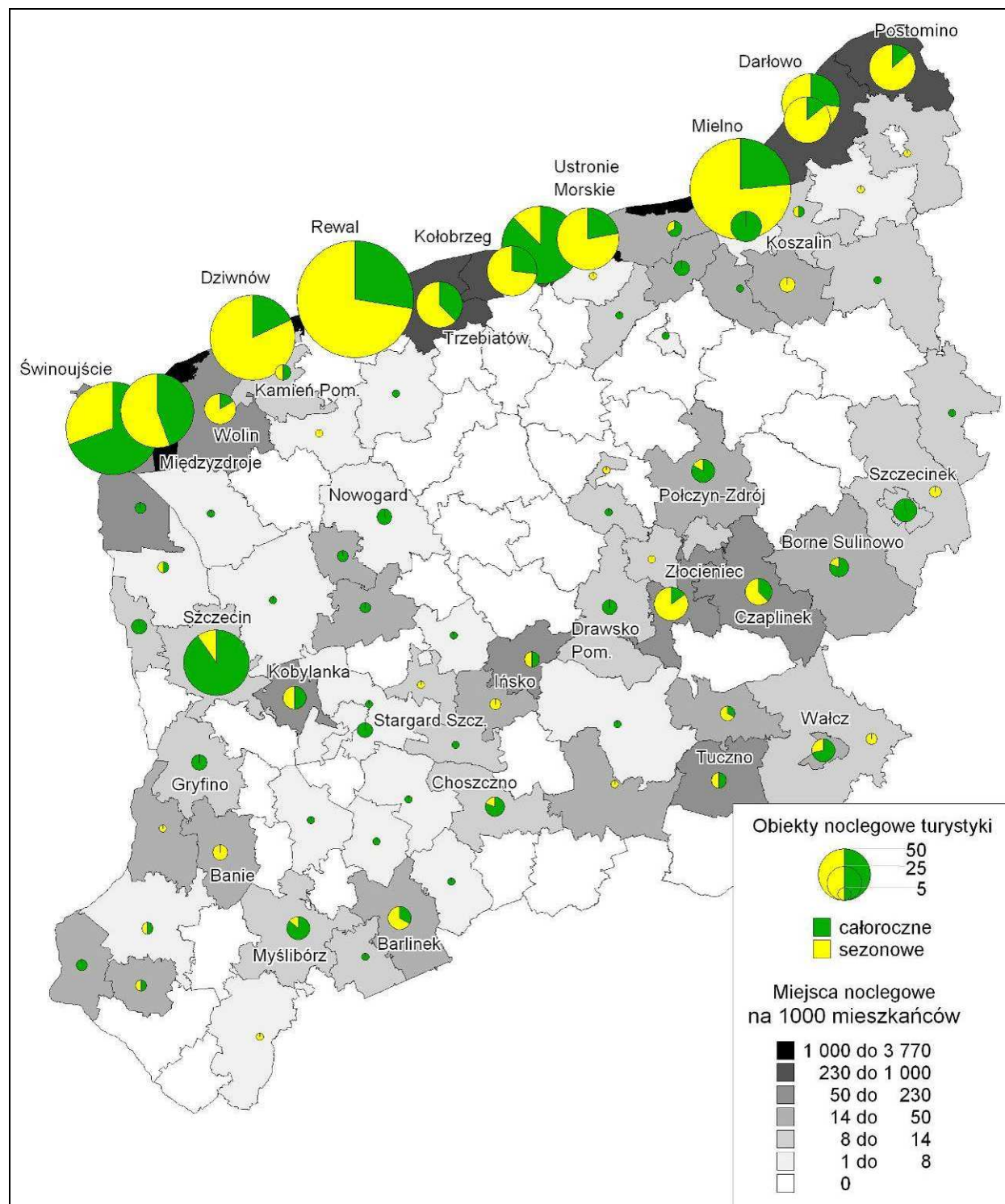
Pojedyncze gminy i grupy gmin niezagospodarowane turystycznie występują na całym obszarze województwa, również na pojezierzach i w aglomeracji szczecińskiej.

Zagospodarowanie turystyczne

⇒ Mapa nr 20. Zagospodarowanie turystyczne

Według Głównego Urzędu Statystycznego w województwie zachodniopomorskim w roku 2008 znajdowało się 840 obiektów noclegowych turystyki, w tym 378 całorocznych. Z ogólnej liczby 597 tysięcy miejsc noclegowych w Polsce województwo zachodniopomorskie dysponowało w 2008 roku 107,8 tys., czyli 18% miejsc noclegowych, co stawia je na pierwszym miejscu w kraju.

Rysunek 31. Obiekty i miejsca noclegowe turystyki w gminach (2008 r.)

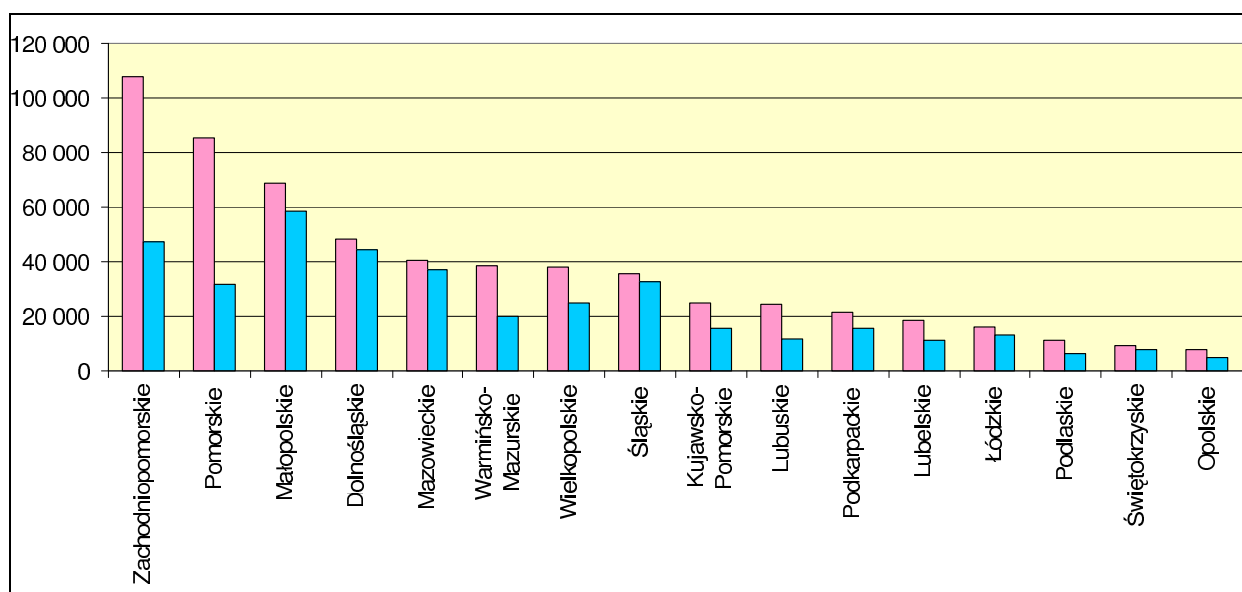
Źródło: Opracowanie własne wg danych GUS.

Pod względem wielkości całorocznej bazy noclegowej (47,2 tys. miejsc) województwo zajmuje drugie miejsce, za województwem małopolskim. Z noclegów skorzystało 1 742,6 tys. turystów. W tej liczbie było 380,2 tys. (21,8 %) turystów zagranicznych. W 2008 roku w województwie zachodniopomorskim udzielono turystom ogółem 10 034 tys. noclegów.

Pod względem liczby udzielonych noclegów województwo zachodniopomorskie znajduje się na czwartym miejscu w Polsce za małopolskim, mazowieckim (po 2,7 mln) i dolnośląskim (2 mln), a przed śląskim i wielkopolskim (po 1,6 mln). Z kolei wskaźnik liczby osób korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców w województwie zachodniopomorskim jest dwukrotnie wyższy niż wskaźnik krajowy i znów wysuwa je na pierwsze miejsce w kraju. Wskaźnik ten wynosi 1030, podczas gdy np. w województwie małopolskim 827, pomorskim 722, dolnośląskim i lubuskim 698, a w województwie warmińsko-mazurskim 635 na 1000 mieszkańców.

Upoważnia to do stwierdzenia, że województwo zachodniopomorskie znajduje się w czołówce regionów turystycznych Polski, a sektor ten odgrywa w jego gospodarce szczególnie ważną rolę.

Rysunek 32. Miejsca noclegowe całoroczne i sezonowe wg województw (2008 r.)

Źródło: dane GUS

Należy tu uczynić konieczne zastrzeżenie, że w sektorze turystyki szczególnie wysoki jest udział nieewidencjonowanej lub nieprawidłowo ewidencjonowanej (zaniżanej) działalności gospodarczej, tzw. szarej strefy, której wielkość szacuje się – w różnych badaniach – na 11-30%. Jednakże oficjalne dane statystyczne ze względu na ich dostępność i porównywalność w odniesieniu do jednostek administracyjnych wszystkich szczebli pozostają dogodnym narzędziem prowadzenia analiz przestrzennych.

Transport i komunikacja w odniesieniu do sektora turystycznego mają za zadanie zapewnienie turystom dostępu do odwiedzanych miejsc. Obecnie te zadania są realizowane przez następujące połączenia:

- lotnicze – port lotniczy Szczecin-Goleniów (w 2007 roku 340 tys. pasażerów),
- kolejowe – Szczecin i Koszalin mają dobre skomunikowanie z dużymi miastami w Polsce; dwa miasta nadmorskie (Świnoujście, Kołobrzeg) oraz miejscowości w strefie pojezierzy (Drawsko Pomorskie, Czaplinek, Szczecinek) mają bezpośrednie połączenie ze Szczecinem,
- drogowe – gęsta sieć drogowa pozwala eksplorować całe województwo; oddana do użytku droga ekspresowa S3 znacząco skróci czas przejazdu podróżnych udających się z południa Polski do Szczecina i nad morze,
- morskie i rzeczne – nadmorskie położenie województwa zachodniopomorskiego umożliwia wyprawy promami ze Świnoujścia (największy terminal promowy w Polsce) do Szwecji i Danii przez cały rok, a z Kołobrzegu i Darłówka w okresie letnim na Bornholm.

Obecnie żegluga turystyczna na Odrze ma znaczenie marginalne. Może się to zmienić za sprawą powstania Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego. Ponadto planowane są inne inwestycje promujące turystykę wodną, np. budowa przystani żeglarskich w Bagiczu, Rewalu i Pobierowie.

Dużym ułatwieniem oraz czynnikiem podnoszącym atrakcyjność turystyczną województwa zachodniopomorskiego dzięki możliwości jego eksploracji na różnych płaszczyznach są szlaki przeznaczone do turystyki specjalistycznej:

- wodnej – jedyną rzeką stanowiącą śródlądową drogę wodną jest Odra, na której ruch turystyczny jest niewielki; projektowane są szlaki:
 - Zachodniopomorski Szlak Żeglarski, w ramach którego nastąpi budowa i modernizacja marin i portów jachtowych w Gryfinie, Szczecinie, Trzebieży, Lubczynie, Stepnicy, Wolnie, Wapnicy, Świnoujściu, Kamieniu Pomorskim, Dziwnowie, Niechorzu, Mrzeżynie, Kołobrzegu, Mielnie i Darłowie.
 - szlak wodny Berlin-Szczecin-Bałtyk, w ramach którego nastąpi budowa i modernizacja przystań oraz marin jak również skoordynowanie rozrywkowych i kulturalnych przedsięwzięć wzdłuż Odry;
- kajakowej – na Drawie (szlak im. Kardynała Karola Wojtyły), Inie, Płoni, Redze, Parsęcie, Radwi, Gwdzie, Piławie, Dobrzycy;
- rowerowej – szlaki występują w całym województwie z różnym zagęszczeniem (najwięcej na pojezierzu Drawskim); największy potencjał jako produkt turystyczny mają szlaki międzynarodowe:
 - Szlak Hanzeatycki (wokół Bałtyku) wchodzący w skład europejskiej sieci EuroVelo (nr 10),
 - szlak wokół Zalewu Szczecińskiego,
 - Szlak Żelaznej Kurtyny, projektowany, który w przybliżeniu odzwierciedlać ma dawny podział Europy, a w części polskiej miałby prowadzić wzdłuż Bałtyku;
- konnej
 - szlak konny Templariuszy,
 - szlak konny Pierwszej Warszawskiej Samodzielnej Brygady Kawalerii,
 - szlak konny im. Porucznika Zbigniewa Janaszka,
 - szlak konny im. Rotmistrza M. Roszczyńskiego,
 - szlak Konny 12 Pułku Ułanów Podolskich,
 - szlak konny Księcia Bolesława Krzywoustego.

⇒ Mapa nr 21. Trasy turystyczne

Atrakcją turystyczną w sezonie letnim są kolejki wąskotorowe (pozostałość rozbudowanej kiedyś sieci kolei dojazdowych), kursujące na dwóch trasach: z Gryfic do Pogorzeli i z Koszalina do Manowa. W Gryficach znajduje się również muzeum kolei wąskotorowej.

Zagospodarowanie turystyczne obejmuje także urządzenia i obiekty sportowo-rekreacyjne: pola golfowe (Binowo, Kołczewo, Choszczno), akwaparki (Gryfino, Goleniów, Choszczno, Kołobrzeg, Darłowo, Jarsławiec, Szczecinek, Świdwin), baseny, przystanie żeglarskie i mariny (Trzebież, Nowe Warpno, Stepnica, Lubczyna, Szczecin, Świnoujście, Kamień Pomorski, Dźwirzyno, Kołobrzeg, Darłowo, Stare Drawsko, Czaplinek, Barlinek, Lipiany, Myślibórz), korty tenisowe, boiska sportowe, wyciąg narciarski (Szczecin, Stara Studnica), wyciąg do nart wodnych w Szczecinku, tory motocrossowe (Szczecin, Kołbaskowo) oraz placówki kultury, takie jak teatry (Szczecin, Koszalin), filharmonie (Szczecin, Koszalin), kina, muzea, amfiteatry (Świnoujście, Kołobrzeg, Szczecin, Stargard Szczeciński, Koszalin, Połczyn-Zdrój) i inne obiekty.

Coraz większego znaczenia nabiera wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych (powstających m.in. w zabytkowych obiektach chłopskich) i zabytkowych dworach i pałacach. W 2008 było 608 gospodarstw z 6 590 miejscami noclegowymi. Największy odsetek zlokalizowany jest w powiatach przylegających do strefy brzegowej i na pojezierzu.

⇒ Mapa nr 22. Kierunki rozwoju turystyki

GOSPODARKA DIAGNOZA STANU

- W wyniku upadku lub restrukturyzacji dużych zakładów przemysłowych – głównych pracodawców regionu – nastąpił wzrost bezrobocia i degradacja społeczno-ekonomiczna części mieszkańców województwa.
- Niska aktywność ekonomiczna w centralnej, południowej i wschodniej części województwa.
- Bardzo niski udział województwa w wydatkach na działalność badawczo-rozwojową i na działalność innowacyjną.
- W województwie znajduje się niewielka liczba znaczących, w skali kraju i Europy, podmiotów gospodarczych.
- Dynamika wzrostu liczby podmiotów w sektorze usług w województwie zachodniopomorskim (3,7%) jest niższa niż średnia krajowa (4,4%).
- Podmioty usługowe skoncentrowane są w dużych miastach (Szczecin, Koszalin, Stargard Szczeciński, Kołobrzeg). Podmioty sekcji H (hotele i restauracje) rozmieszczone są, oprócz większych miast, w pasie nadmorskim, a sekcji I (transport, gospodarka magazynowa i łączność) – bardziej równomiernie na obszarze całego województwa.
- Dynamika tworzenia nowych podmiotów sektora usług jest bardzo zróżnicowana w poszczególnych powiatach – najmniejsze tempo powstawania nowych podmiotów usługowych występuje w powiatach łobeskim, świdwińskim, pyrzyckim i drawskim.
- Słaby rozwój sektora usług w dużej mierze pokrywa się przestrzennie z innymi niekorzystnymi zjawiskami w powiatach.
- Instytucje otoczenia biznesu skoncentrowane są w największych ośrodkach (Szczecin, Koszalin, Stargard Szczeciński). Niska jest dostępność wsparcia instytucjonalnego dla przedsiębiorców części powiatów województwa.
- Stosunkowo niski poziom prac badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych w sektorze usługowym regionu i związany z tym niski poziom innowacyjności podmiotów usługowych.
- Duża konkurencja dla niektórych typów usług ze strony rynku niemieckiego (m.in. usługi turystyczne, medyczne).
- Szanse rozwoju usług offshoringowych (BPO) na obszarze województwa utrudnione z powodu niedostatecznej ilości i jakości powierzchni biurowych oraz słabego rozwoju usług i instytucji otoczenia biznesu.
- Redukcja lub likwidacja gałęzi przemysłu stanowiących bazę ekonomiczną województwa, w zamian rozwijają się nowe przemysły w oparciu o nowoczesne technologie (produkcja elementów budowlanych, urządzeń dla energetyki wiatrowej, górnictwa morskiego, teleinformatyki, przemysł chemiczny), głównie w parkach przemysłowych i specjalnych strefach ekonomicznych.
- Największa koncentracja przemysłu występuje w Szczecinie i sąsiadujących z nim powiatach (60%).
- W Szczecinie i w innych ośrodkach przemysłowych znajdują się tereny poprzemysłowe do ekonomicznego wykorzystania.
- Malejąca konkurencyjność zespołu portowego Szczecin-Świnoujście w stosunku do niemieckich portów na Bałtyku.
- Wykorzystanie portów morskich na wybrzeżu Bałtyku jest za małe w stosunku do ich potencjału.
- Przez bazę promową w Świnoujściu przechodzi większość krajowego ruchu promowego; z czasem potencjał terminalu może ulec wyczerpaniu.
- Wraz z likwidacją Stoczni Szczecińskiej nastąpiła znacząca redukcja potencjału przemysłu stoczniego.
- Nastąpiła redukcja potencjału rybołówstwa bałtyckiego.

- W polskiej strefie ekonomicznej znajdują się zasoby minerałów mających zastosowanie w przemyśle i budownictwie, dotychczas nieeksploatowanych.
- Restrukturyzacja i transformacja sektora rolnego połączona z likwidacją uspołecznionych jednostek produkcyjnych uwolniła znaczne zasoby ziemi rolniczej, mimo to w zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa pozostaje 56% użytków rolnych.
- Nastąpiła koncentracja ziemi rolniczej w wielkoobszarowych podmiotach gospodarczych.
- Wielkoobszarowe gospodarstwa rolne prowadzą uproszczoną produkcję rolną o charakterze monokultury.
- Degradacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- Zmalała opłacalność produkcji rolniczej, drastycznie obniżył się poziom produkcji zwierzęcej, uproszczona została struktura zasiewów, która charakteryzuje się nadmierną produkcją zbóż i roślin oleistych.
- Znaczne przestrzenie ziemi rolniczej nie są produkcyjnie wykorzystywane.
- Obszary prawnie chronione o zróżnicowanych formach obejmują 47% powierzchni województwa; na ich terenie są ograniczone możliwości zmiany przeznaczenia i sposobu użytkowania gruntów.
- Mała dochodowość gospodarstw rolnych.
- Ruch turystyczny ma charakter sezonowy; najbardziej intensywny jest latem, skoncentrowany głównie w pasie nadmorskim, w mniejszej skali nad jeziorami.
- Województwo dysponuje dogodnymi warunkami do rozwoju turystyki wodnej, przy jednoczesnym zaniedbaniu stanu jej infrastruktury.
- Głębokości torów wodnych na Zalewie Szczecińskim, Zalewie Kamieńskim i Dziwnie są niewystarczające dla rozwoju żeglarstwa.
- Województwo dysponuje dużą liczbą niewykorzystanych akwenów śródlądowych i wewnętrznych wód morskich o dużej pojemności turystycznej.
- Niedostatecznie wykorzystany jest potencjał turystyczny pasa pojezierzy.
- W znikomym stopniu wykorzystany jest potencjał turystyczny środkowej części województwa.

2.12. Infrastruktura transportowa

Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju systemu transportowego regionu określają przede wszystkim dokumenty strategiczne i programy poziomu krajowego oraz wojewódzkiego, kluczowe znaczenie mają też implikacje wynikające z naszego członkostwa w Unii Europejskiej, unijnych wytycznych, programów, strategii, polityki, regulacji prawnych, w tym w szczególności w zakresie ochrony środowiska. Zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko stało się jednym z głównych kierunków polityki transportowej UE, przejawiającej się we wspieraniu rozwoju przyjaznych dla środowiska gałęzi transportu, tj. transportu kolejowego, wodnego oraz komunikacji publicznej.

Na poziomie krajowym najważniejsze dokumenty określające zasady rozwoju systemów transportowych to Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025 i Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012. W województwie są to Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020 i Strategia rozwoju sektora transportu województwa zachodniopomorskiego do roku 2020.

Duży udział w procesie rozwoju i integracji transportu mają też inicjatywy polityczne i projekty międzynarodowe jak np. Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy CETC-ROUTE65 łączący Skandynawię z południem Europy przy wykorzystaniu dróg kołowych, kolejowych i wodnych przebiegających przez zachodnią część województwa. Oś korytarza stanowi międzynarodowa droga E65, która swój początek ma w Malmö (Szwecja), a koniec w miejscowości Chania na Krecie (Grecja). Korytarz CETC łączy w układzie północ-południe trzy ważne osie transportowe z zachodu na wschód: Via Hanseatica, Via Baltica, III Paneuropejski Korytarz Transportowy.

Z nadgranicznego położenia wynika tranzytowy charakter regionu, w którym krzyżują się połączenia międzynarodowe w układzie północ-południe (ze Skandynawii do Europy Południowej) i wschód-zachód (z Europy Zachodniej do państw nadbałtyckich i dalej do Azji).

Wszystkie ważniejsze połączenia stanowią część układu transportowego o zasięgu europejskim i są objęte międzynarodową umową AGR określającą kierunki podstawowej sieci połączeń europejskich oraz ich parametry. Są to zarówno drogi kołowe w ciągu międzynarodowych dróg: wspomnianej osi CETC – drogi E65 (relacji Malmö – Świnoujście – Szczecin – Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Legnica – Jakuszyce i dalej przez Czechy, Słowację, Węgry, Chorwację, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Kosowo, Macedonię do miejscowości Chania w Grecji) oraz E28 (relacji Berlin – Kołbaskowo – Szczecin – Goleniów – Koszalin – Gdańsk i dalej przez Obwód Kaliningradzki w Rosji, Litwę do Mińska na Białorusi), linie kolejowe objęte umowami międzynarodowymi o liniach AGC (umowa o głównych międzynarodowych liniach kolejowych, określająca zobowiązania sygnatariuszy do prowadzenia budowy oraz modernizacji linii kolejowych międzynarodowego znaczenia) i AGTC (umowa o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących, której celem jest zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska poprzez odciążenie transportu samochodowego) oraz droga wodna E30 w ramach umowy o głównych drogach wodnych międzynarodowego znaczenia.

Pomorze Zachodnie położone jest w rejonie skrzyżowania kilku istotnych i strategicznie ważnych dla europejskiego transportu korytarzy powietrznych, przebiegających w układzie północny zachód-południowy wschód (B45) i południowy zachód-północny wschód (W71/B56).

Część infrastruktury transportowej regionu funkcjonuje w ramach programu rozwoju transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T). Obecnie jest to autostrada A6, droga krajowa nr 3 (S3), linie kolejowe nr 401, 273, 351, Odra od ujścia Nysy Łużyckiej do ujścia do Zalewu Szczecińskiego i dalej do Bałtyku, porty w Szczecinie i Świnoujściu oraz port lotniczy w Goleniowie. Włączenie kolejnych elementów infrastruktury transportowej do sieci TEN-T jest obecnie jednym z priorytetów działań władz województwa. Planuje się włączenie do sieci TEN-T w granicach województwa dróg ekspresowych S6, S10, S11 i portu Police, a w powiązaniach zewnętrznych – autostrad morskich Świnoujście-Ystad, Świnoujście-Kłajpeda i uzupełnienie Odrzańskiej Drogi Wodnej o odcinek od ujścia Nysy Łużyckiej do Brzegu Dolnego.

Szczególne znaczenie dla regionu mają wspomniane wcześniej połączenia leżące w ciągu pasma rozwoju Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65). Inicjatywa CETC wpisuje się w aktualne wytyczne Unii Europejskiej w kwestii rozwoju transportu. Władze regionów CETC czynią szereg starań dla promocji transportu przyjaznego środowisku. Rozwój korytarza jest również istotnym elementem realizacji nadrzędnego celu UE, jakim jest zrównoważony rozwój gospodarczy i przestrzenny na całym jej obszarze.

Funkcjonowanie powiązań transgranicznych zmieniło się radykalnie z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej i ostatecznie z wejściem w życie układu z Schengen w dniu 21 grudnia 2007 r. (na lotniczych przejściach granicznych od 30 marca 2008 r.). Dawne przejścia graniczne (w szczególności drogowe, kolejowe i wodne) wraz ze wszystkimi konsekwencjami i ograniczeniami wynikającymi z ich statusu i funkcjonowania przestały istnieć. Otwiera to drogę do odbudowy spójności terytorialnej zaplecza Szczecina jako przyszłego ośrodka metropolitalnego o zasięgu transgranicznym, jedyne takiego w kraju.

Województwo zachodniopomorskie dysponuje systemem transportowym obejmującym wszystkie gałęzie i rodzaje transportu.

Główne elementy sieci transportowej województwa stanowią (wg danych na rok 2008):

- drogi krajowe o łącznej długości 1048,3 km (1137,9 km razem z ulicami w ciągach dróg krajowych w granicach administracyjnych miast na prawach powiatu), w tym 28,2 km dróg ekspresowych i 21,6 km autostrady,
- drogi wojewódzkie o łącznej długości 2093,3 km,
- linie kolejowe o łącznej długości 1635,9 km, z czego 1214 km linii eksploatowanych,
- drogi wodne,

- porty morskie: 18 portów, w tym 2 o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej – Szczecin i Świnoujście,
- nabrzeża na Odrzańskiej Drodze Wodnej,
- port lotniczy o zasięgu krajowym i międzynarodowym Szczecin-Goleniów oraz pozostałe obiekty lotniskowe.

2.12.1. Dostępność transportowa województwa

Rozmieszczenie głównych elementów sieci transportowej regionu jest nierównomierne i wyraźnie koncentruje się wzdłuż zachodniej części województwa, co jest ściśle uwarunkowane strukturą sieci osadniczej, w której dominuje szczeciński obszar funkcjonalny wraz ze Świnoujściem i pozostałymi jednostkami subregionu metropolitalnego. Koncentruje się tu również największy potencjał gospodarczy województwa, w znacznej części oparty na funkcjonowaniu sektora gospodarki morskiej z portami w Szczecinie, Policach i Świnoujściu, ale też coraz silniejszym działem sektora usług, handlu i turystyki. Praktycznie wszystkie wymienione powyżej rodzaje infrastruktury transportowej, ale też i najważniejsze jej elementy krzyżują się w tym obszarze.

Drugim istotnym punktem zbiegu ważnych połączeń komunikacyjnych regionu jest koszalińsko-kołobrzeski zespół miejski, który przecinają drogi krajowe nr 6 i nr 11 (docelowo drogi ekspresowe S6 i S11) oraz linia kolejowa relacji Szczecin – Trójmiasto, a ich uzupełnieniem jest port morski w Kołobrzegu.

Dostępność zewnętrzna do Szczecina i jego otoczenia w ruchu towarowym i osobowym jest realizowana połączeniami krajowymi i międzynarodowymi przez port lotniczy, autostradę A6, drogi krajowe (docelowo ekspresowe), porty morskie i śródlądowe, linie kolejowe. O szczególnym położeniu Szczecina w Europie (in plus) i w kraju (in minus) świadczy fakt, iż do stolic co najmniej kilku europejskich państw jest stąd bliżej niż do Warszawy.

Z drugiej strony takie położenie Szczecina niekorzystnie wpływa na wewnętrzną dostępność z poszczególnych ośrodków sieci osadniczej regionu. Dla znacznej części województwa, praktycznie spoza subregionu metropolitalnego, czas dostępu do stolicy regionu zawiera się w przedziale od 90 do 180 i więcej minut.

Innym ważnym problemem związanym z położeniem regionu jest dostęp do całego pasa nadmorskiego, brzegów morskich wód wewnętrznych oraz małych portów i przystani w kontekście ruchu turystycznego, a więc o znacznych wahaniach związanych z sezonowością oferowanych usług w tym zakresie. Dotyczy to zarówno ruchu wewnętrznego, jak i zewnętrznego z terenu kraju i w części z zagranicy. Istotnym problemem Świnoujścia jest brak stałego połączenia drogowego, co ogranicza rozwój miasta, jego konkurencyjność na rynku lokalnym i regionalnym.

Istotne znaczenie dla poprawy dostępności zewnętrznej i wewnętrznej ma rozbudowa sieci dróg ekspresowych, budowa obwodnic, dostosowanie budowanych i modernizowanych mostów do warunków technicznych obowiązujących w Unii Europejskiej.

Realizacja zadań związanych z modernizacją i rozbudową sieci autostrad, dróg krajowych oraz dróg wojewódzkich usprawni drogowy system transportu województwa oraz zlikwiduje największe uciążliwości związane z ruchem tranzytowym.

Działania związane z rozbudową i modernizacją układu drogowego w województwie zachodniopomorskim, w tym poprawa ich stanu technicznego, dostosowanie parametrów tych dróg do przenoszenia obciążeń o wartości 115 kN/oś, zwiększenie przepustowości na odcinkach o największym natężeniu ruchu, przyczynią się do usprawnienia drogowego systemu transportu województwa i likwidacji największych uciążliwości związanych z ruchem tranzytowym. Szansą dla województwa jest poprawa transgranicznych połączeń komunikacyjnych tj. dróg, linii kolejowych, dróg wodnych w ramach TEN-T.

Rozwój infrastruktury transportowej powinien uwzględniać najważniejsze potrzeby rozwojowe i potencjał województwa, stwarzając możliwości jego zrównoważonego rozwoju:

- położenie w strefie oddziaływania Regionu Morza Bałtyckiego – najszybciej rozwijającego się regionu w Europie,
- przygraniczne położenie i transgraniczne oddziaływanie aglomeracji szczecińskiej,
- budowa portu zewnętrznego i infrastruktury o znaczeniu państwowym zapewniającej dywersyfikację dostaw gazu,
- potencjał turystyczny regionu,
- dalszy wzrost wskaźnika motoryzacji,
- globalizacja usług,
- konkurencja wobec innych miast Regionu Morza Bałtyckiego.

2.12.2. Transport publiczny

W regionie, podobnie jak w całym kraju, utrwała się trend spadku udziału transportu publicznego w transporcie lokalnym. Problemem jest niska jakość i zły stan techniczny transportu publicznego, w szczególności w odniesieniu do taboru kolejowego i tramwajowego; proces dekapitalizacji spowodowany jest głównie zaległościami w odnowie taboru i infrastruktury drogowej (szynowej).

Priorytetami w zakresie transportu publicznego jest poprawa konkurencyjności w stosunku do transportu indywidualnego, poprawa jakości i konkurencyjności transportu publicznego na obszarach metropolitalnych i w regionach, w tym przez wprowadzenie ułatwień i zachęt dla organizowania sieci aglomeracyjnych, wymiany taboru, rozbudowy i modernizacji stanu technicznego infrastruktury.

Sytuacja w miastach jest zróżnicowana pod względem poziomu motoryzacji, warunków ruchu, stanu infrastruktury technicznej, zasad organizacji przewozów transportem publicznym, stopnia przygotowania i realizacji polityk, programów rozwoju transportu publicznego. Proces rosnącej motoryzacji spowodował odpływ pasażerów korzystających z kolei i miejskich środków transportu publicznego; wskaźnik liczby osobowych pojazdów samochodowych przypadających na 1000 mieszkańców w 2008 r. w województwie wynosił ok. 380 (w Polsce 421,6 zaś w województwach sąsiednich: lubuskim 436,7, pomorskim 424 i wielkopolskim – najwyższy wskaźnik w kraju – 484,3). Powstała luka w transporcie publicznym w pewnym stopniu wypełniają przewoźnicy prywatni (autobusy, mikrobusy). Stosunkowo niski wskaźnik motoryzacji wciąż jeszcze oddaje pole dla rozwoju transportu zorganizowanego, czy to publicznego czy prywatnego.

W skali miast istotne dla rozwiązania problemu zatłoczenia ulic jest wdrażanie systemów park & ride oraz budowa zintegrowanych węzłów przesiadkowych. Coraz bardziej istotne jest jak najszybsze utworzenie koncepcji zorganizowania i budowy zintegrowanych węzłów przesiadkowych. Stan prawny regulujący funkcjonowanie transportu publicznego w Polsce nie uwzględnia obecnie problemu integracji gałęzi i systemów tego transportu, a także nie wskazuje podmiotu odpowiedzialnego za integrację oraz zasad współpracy podmiotów właściwych dla różnych gałęzi transportu publicznego przy tworzeniu zintegrowanych węzłów przesiadkowych. Jednakże opracowany przez Ministerstwo Infrastruktury projekt ustawy o publicznym transporcie zbiorowym zakłada m.in. ustanowienie organizatora transportu publicznego wraz z określeniem jego zadań i kompetencji (właściwy ze względu na obszar działania organ administracji publicznej). Dokument nakłada obowiązek opracowania planów rozwoju transportu, których elementem ma być integracja gałęzi transportu. Mając na uwadze taki stan rzeczy, zasadne byłoby tworzenie koncepcji budowy nowoczesnych węzłów przesiadkowych, które oferowałyby usługi transportu publicznego wysokiej jakości, zapewniające pasażerom możliwość szybkiej i łatwej zmiany środka transportu, co w dużym stopniu decyduje o konkurencyjności transportu publicznego względem transportu indywidualnego.

2.12.3. Infrastruktura drogowa

⇒ Mapa nr 23. Infrastruktura transportowa – układ drogowy

Długość dróg publicznych o utwardzonej nawierzchni w województwie zachodniopomorskim wynosiła w 2008 roku 13 175,3 km, w tym długość dróg krajowych 1048,3 km (w rozwinięciu na dwie jezdnie jest to 1123,1 km) bez dróg krajowych w granicach miast na prawach powiatu tj. Szczecina, Koszalina i Świnoujścia pozostających w ich zarządzie (drogi ekspresowe 28,2 km, autostrady 21,6 km), długość dróg wojewódzkich 2093,3 km. Długość dróg krajowych zwiększa się systematycznie w wyniku realizacji inwestycji na drogach S3 (oddany do użytku pierwszy odcinek od węzła Klucz do węzła Pyrzyce i kolejne odcinki, których otwarcie przewiduje się do końca 2010 r. – 38,8 km do granicy województwa), S6 (budowana obwodnica Nowogardu) i S10 (oddana do użytku z końcem 2009 r. obwodnica Stargardu Szczecińskiego). Długość dróg krajowych we wrześniu 2010 r. wynosiła 1078,4 km (w rozwinięciu na dwie jezdnie 1180,4 km) z czego dróg ekspresowych 68,3 km (w rozwinięciu na dwie jezdnie 136,6 km). Powyższe dane będą ulegały ciągłym zmianom, nie tylko w wyniku oddawania do użytku nowych dróg, ale również w wyniku zmiany kategorii odcinków dróg zastępowanych nowymi.

Pod względem stanu technicznego i funkcjonalnego dróg kołowych najlepiej wypadają drogi krajowe (700 km, ok. 65% w stanie dobrym niewymagającym prac remontowych, 11% wymaga remontu); drogi wojewódzkie na większości przebiegu są w złym stanie technicznym i wymagają natychmiastowych działań modernizacyjnych zarówno w warstwie parametrów geometrycznych jak i stanu nawierzchni (stan zły i niezadowolający to ok. 57% dróg, 20,1% kwalifikuje się do natychmiastowego remontu). Analogicznie przedstawia się stan obiektów mostowych w ciągu dróg wojewódzkich.

Specyfika form użytkowania terenu województwa, duża powierzchnia lasów, wód oraz niewielka gęstość zaludnienia poza większymi ośrodkami miejskimi determinuje dość wysoki wskaźnik gęstości demograficznej dróg; wynosi on 7,78 km/1000 mieszkańców (w Polsce 6,85). Stosunek ilości dróg utwardzonych do powierzchni terenu województwo wypada znacznie gorzej – 57,5 km/100 km², przy średniej krajowej 83,5 km/100 km² (w województwach sąsiednich odpowiednio: w lubuskim 58,2; pomorskim 64,6 i wielkopolskim 87,9).

Główną sieć dróg kołowych województwa tworzą:

- autostrada A6/droga krajowa nr 6 (docelowo S6) w ciągu drogi międzynarodowej E28 relacji Pomellen/Kołbaskowo (granica państwa) – Szczecin – Goleniów – Koszalin – Gdynia – Gdańsk – Łęgowo,
- droga krajowa nr 3 (w części, a docelowo w całości droga ekspresowa S3) w ciągu drogi międzynarodowej E65 relacji Świnoujście – Szczecin – Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Lubin – Jelenia Góra – Jakuszcze (granica państwa); na odcinku węzeł Klucz (autostrada A6) – granica województwa – Gorzów Wlkp. budowana na całkowicie nowym przebiegu droga ekspresowa S3 z węzłami pośrednimi: Gryfino, Pyrzyce i Myślibórz (w granicach województwa 60,083 km),
- droga krajowa nr 10 (docelowo S10) relacji Linken/Lubieszyn (granica państwa) – Szczecin – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Płock,
- droga krajowa nr 11 (docelowo S11) relacji Kołobrzeg – Koszalin – Szczecinek – Piła – Poznań – Kluczbork – Lubliniec – Bytom,
- droga krajowa nr 13 relacji Rosówek (granica państwa) – Szczecin,
- droga krajowa nr 20 relacji Stargard Szczeciński – Szczecinek – Bytów – Kościerzyna – Gdynia,
- droga krajowa nr 22 relacji Kostrzyn n.Odrą (granica państwa) – Gorzów Wlkp. – Wałcz – Starogard Gdański – Elbląg – Maciejewo – Grzechotki (granica państwa),
- droga krajowa nr 23 relacji Myślibórz – Sarbinowo,
- droga krajowa nr 25 relacji Bobolice – Człuchów – Bydgoszcz – Konin – Kalisz – Ostrów Wlkp. – Oleśnica,
- droga krajowa nr 26 relacji Krajnik Dolny (granica państwa) – Chojna – Renice (droga nr 3),
- droga krajowa nr 31 relacji Szczecin – Gryfino – Chojna – Kostrzyn n.Odrą – Słubice,
- droga krajowa nr 37 relacji Darłowo – Karwice,
- droga krajowa nr 93 relacji Świnoujście (granica państwa) – droga krajowa nr 3

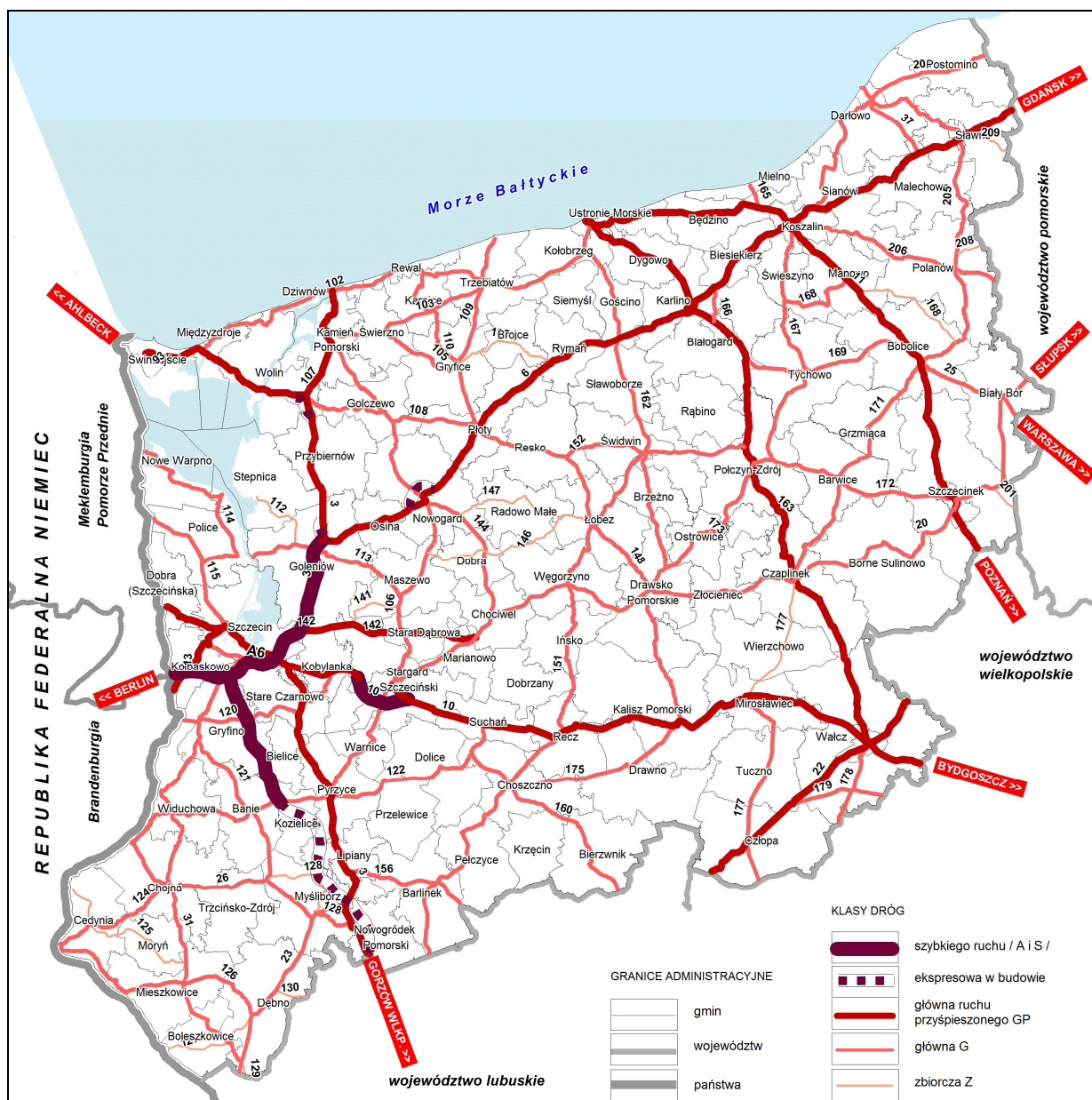
oraz drogi wojewódzkie stanowiące uzupełnienie sieci transportowej, z których najważniejsze to:

- drogi łączące południe regionu i kraju z pojezierzami i wybrzeżem Bałtyku:
 - nr 163 relacji Kołobrzeg – Białogard – Połczyn-Zdrój – Czaplinek – Wałcz,
 - nr 178 relacji Wałcz – Trzcianka – Czarnków – Oborniki,
 - nr 177 relacji Czaplinek – Mirosławiec – Tuczo – Człopa – granica województwa – Wieleń (jako alternatywa dla drogi nr 178),
 - nr 151 relacji Świdwin – Łobez – Węgorzyno – Recz – Barlinek – granica województwa – Gorzów Wielkopolski,
 - nr 162 relacji Rościcino – Świdwin – Zarańsko,
 - nr 165 relacji droga nr 11 (Mścice) – Mielno,
 - nr 106 relacji Rzewnowo – Golczewo – Nowogard – Maszewo – Łęczycza – Stargard Szczeciński – Pyrzyce,
 - nr 109 relacji Mrzeżyno – Trzebiatów – Gryfice – Płoty (droga krajowa nr 6),
 - nr 107 relacji Dziwnówek – Kamień Pomorski – Parłówko (droga krajowa nr 3),
 - nr 110 relacji Lędzin – Karnice – Cerkwica – Gryfice,
 - nr 205 relacji Darłowo – Darłowo – Krupy – Sławno – Polanów – Bobolice,
- drogi obsługujące pas wybrzeża:
 - nr 102 relacji Międzyzdroje – Dziwnówek – Pobierowo – Rewal – Trzebiatów – Kołobrzeg,
 - nr 203 relacji Koszalin – Darłowo – Postomino – granica województwa – Ustka,,
- drogi prowadzące do granicy z Niemcami na Odrze:
 - nr 115 relacji Szczecin – Tanowo – Dobieszczyń – granica państwa,
 - nr 120 relacji granica państwa – Gryfino – Stare Czarnowo – droga krajowa nr 3 (przebieg wspólny) – Kołbacz – Kobylanka,
 - nr 122 relacji Krajnik Dolny – Krzywin – Banie – Pyrzyce – Piasecznik,
 - nr 124 relacji granica państwa – Osinów Dolny – Cedynia – Chojna (droga krajowa nr 26),
 - drogi o podstawowym znaczeniu gospodarczym:
 - nr 142 relacji Szczecin (droga krajowa nr 3) – Łęczycza – Lisowo (droga krajowa nr 20),
 - nr 162 relacji Rościcino – Świdwin – Zarańsko,
 - nr 108 relacji Parłówko – Golczewo – Płoty,
 - nr 113 relacji Święta – Goleniów – Mosty – Maszewo,
 - nr 152 relacji Płoty – Resko – Świdwin – Buślary,
 - nr 172 relacji Połczyn-Zdrój – Szczecinek,
 - nr 108 relacji Parłówek – Golczewo – Płoty.

Istotne dla rozwoju sieci transportowej regionu są przyrodnicze obszary chronione, w tym obszary w sieci Natura 2000. Planowane i istniejące inwestycje drogowe wielokrotnie kolidują z obszarami chronionymi, stanowiąc dla nich bariery ekologiczne, uniemożliwiające migracje organizmów żywych. Dlatego też istotny jest kompromis pomiędzy rozwojem sieci transportowej przy jednoczesnym uwzględnieniu niekorzystnego wpływu inwestycji na środowisko a obszarami, które bezwzględnie powinny być chronione, przede wszystkim przez budowę jak największej liczby przejść dla zwierząt, zarówno przy budowie nowych dróg, jak i modernizacji istniejących.

Realizacja inwestycji drogowych wymaga zgodnie z obowiązującymi przepisami przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a w jej wyniku wyboru najkorzystniejszego wariantu przebiegu.

Rysunek 33. Klasyfikacja techniczna sieci drogowej (czerwiec 2010)

Źródło: Opracowanie własne

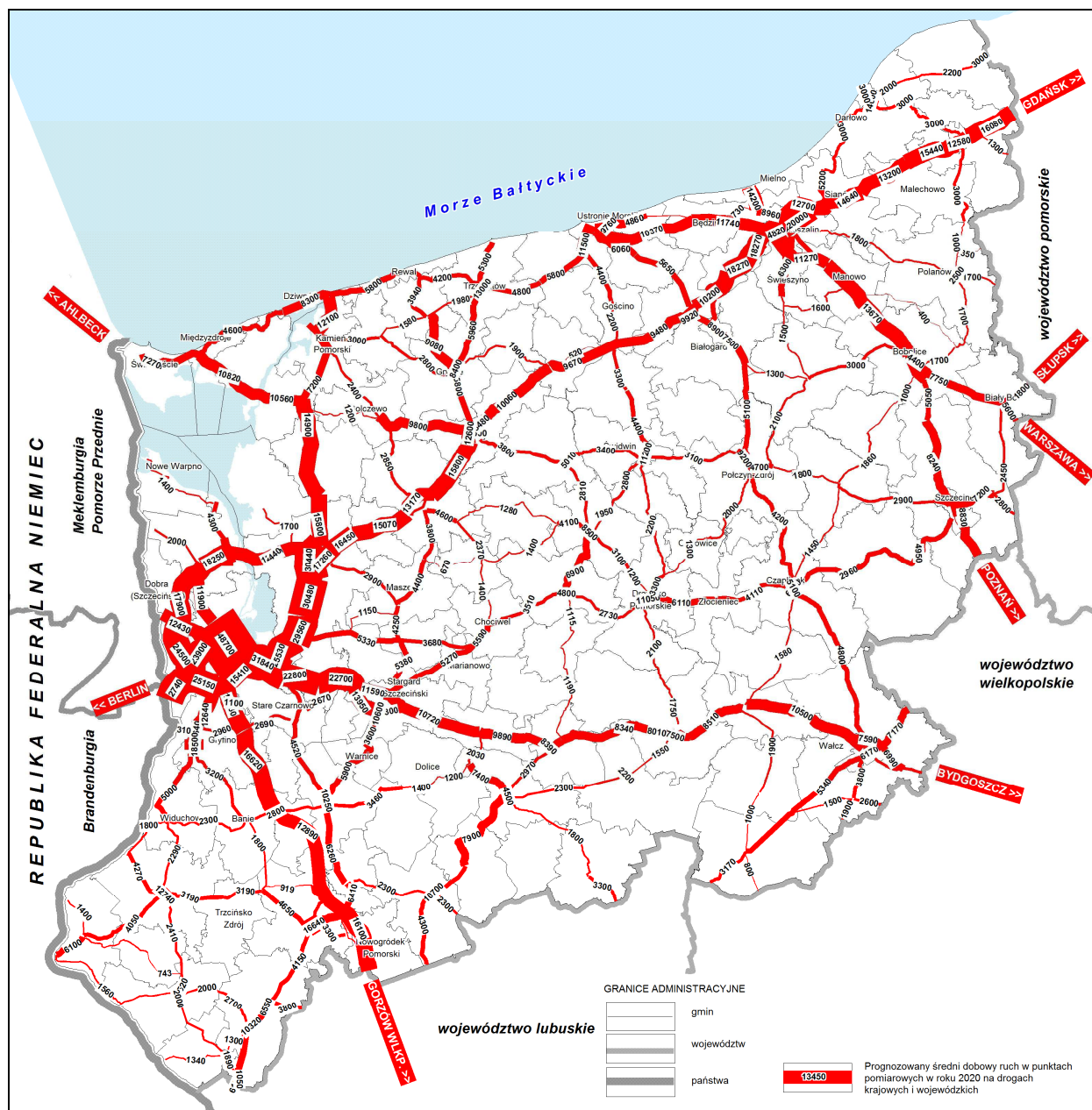
Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Z uwagi na powszechny dostęp i użytkowanie dróg przez ogół społeczeństwa – dotyczy to głównie dróg kołowych – ważnym zadaniem jest zmniejszenie liczby wypadków, kolizji i rannych w wypadkach drogowych. W 2008 r. w województwie zachodniopomorskim miało miejsce 1860 wypadków, w których zginęły 244 osoby a 2 342 zostały ranne. Dla porównania w sąsiednim województwie wielkopolskim liczby te wynosiły odpowiednio 4 882, 553 i 6 265, w pomorskim 3 199, 265 i 4 159, a w lubuskim 906, 170 i 1 236. Realizacja Programu Uspokojenia Ruchu obniżyć ma liczbę wypadków o 70%, liczbę zabitych w wypadkach o 85%, liczbę rannych o 70%, liczbę kolizji o 40%. Ponadto na terenie województwa systematycznie realizowany jest program likwidacji miejsc niebezpiecznych na drogach, który swoim działaniem obejmuje drogi zarządzane przez władze samorządowe regionu.

Samorządy – województwa, powiatów i gmin – oraz ich działania koordynowane z zarządcami dróg mają największy wpływ na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego. Są to takie działania jak ujmowanie w budżetach kwot na realizację zadań związanych z poprawą bezpieczeństwa (budowa i przebudowa chodników, zatok autobusowych, elementów uspokojenia ruchu itp.), cykliczne przeglądy stanu technicz-

nego, prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych. Równie istotnym elementem zwiększającym bezpieczeństwo użytkowania dróg jest systematyczna budowa ścieżek rowerowych minimalizujących styk rowerzystów z ruchem samochodowym.

Rysunek 34. Prognoza natężenia ruchu w roku 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiaru ruchu na drogach krajowych dla sieci dróg wg stanu z 2010 r. i na drogach wojewódzkich dla sieci dróg wg stanu z 2005 r.

2.12.4. Infrastruktura kolejowa

⇒ Mapa nr 24. Infrastruktura transportowa – kolejowa, lotnicza, morska, żegluga śródlądowej

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się dobrymi połączeniami kolejowymi z pozostałą częścią kraju i Europy – bezpośrednio w kierunku Berlina i Hamburga, a także w kierunku Skandynawii (połączenia promowe).

Długość linii kolejowych ogółem wynosi 1635,9 km, z czego eksploatowane jest 1214 km. 421 km linii eksploatowanych to linie co najmniej dwutorowe, a 793 km – linie jednotorowe. Długość linii zelektryfikowanych wynosi 740 km. Długość linii znaczenia lokalnego wynosi 815,9 km. 298 km to linie o znaczeniu europejskim objęte umowami AGC i AGTC. Gęstość linii kolejowych wyrażona stosunkiem długości linii do 100 km² powierzchni wynosi 5,3 przy średniej krajowej 6,5. Na 1000 mieszkańców przypada 0,72 km linii eksploatowanych (w Polsce 0,53 km). 790,8 km linii kolejowych województwa zostało uwzględnionych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (Dz.U. nr 61, poz.412).

Wykaz linii eksploatowanych:

- nr 202 Gdańsk – Stargard Szczeciński,
- nr 210 Chojnice – Runowo Pomorskie,
- nr 273 Wrocław – Szczecin,
- nr 351 Poznań – Szczecin,
- nr 401 Szczecin Dąbie – Świnoujście Port,
- nr 402 Koszalin – Goleniów,
- nr 403 Piła Północ – Ulikowo (Stargard Szczeciński), na odcinku Kalisz Pom. – Wałcz wyłączona z ruchu (częściowo rozebrana),
- nr 404 Szczecinek – Kołobrzeg,
- nr 405 Piła – Ustka,
- nr 407 Wysoka Kamieńska – Kamień Pomorski,
- nr 408 Szczecin Główny – Stobno – granica państwa (kierunek Grambow),
- nr 409 Szczecin Gumieńce – granica państwa (kierunek Tantow),
- nr 410 Złocieniec – Kalisz Pomorski, częściowo eksploatowana na odcinku Kalisz Pom. – Kalisz Pom. Miasto,
- nr 418 Sławno – Darłowo,
- nr 427 Mścice – Mielno (linia sezonowa).

Istotne znaczenie dla całego systemu transportu kolejowego mogą mieć nieeksploatowane obecnie linie, co do których należy podjąć decyzję o ich dalszej funkcji w systemie transportowym województwa, w tym w szczególności:

- nr 415 Myślibórz – Gorzów Wlkp., której los może być uzależniony od reaktywacji połączenia na kierunku Stargard Szczeciński – Pyrzyce – Myślibórz – Dębno – Kostrzyn n.Odrą (411/430),
- nr 406 Szczecin – Police – Trzebież, dla której przewiduje się funkcjonowanie w ramach kolei metropolitalnej,
- nr 410 Złocieniec – Kalisz Pomorski, linia o znaczeniu państwowym, której rola nie znajduje jak dotąd odzwierciedlenia w systemie transportowym regionu, jest wykorzystywana przez wojsko i powinna służyć aktywizacji gospodarczej centralnej części województwa,
- nr 411 Stargard Szcz. – Pyrzyce – Lipiany, która wraz z jej kontynuacją w kierunku Kostrzyna n. Odrą przez Myślibórz i Dębno (nr 430) po odtworzeniu ciągłości powinna stanowić istotny element systemu w połączeniach lokalnych i ponadregionalnych jako część korytarza transportowego CETC,
- nr 420 Worowo – Płoty – Wysoka Kamieńska powinna uzupełnić lukę w połączeniach na kierunku zachód-wschód (Świnoujście – Koszalin – Gdynia – Gdańsk), przy czym reaktywacja tej linii wymaga równoległego rozwiązania kwestii projektowanego nowego przebiegu drogi wojewódzkiej nr 108, dla którego zakłada się wykorzystanie w części terenu linii kolejowej,

- nr 421 Świdwin – Polczyn-Zdrój – Barwice – Grzmiąca, której reaktywacja również wymaga pogodzenia sprzecznych zamierzeń inwestycyjnych gmin w odniesieniu do infrastruktury linii kolejowej.

Ponadto na terenie województwa znajdują się linie kolei wąskotorowej, które wymagają rewitalizacji, ewentualnie odbudowy rozebranych odcinków i dostosowania do potrzeb ruchu turystycznego:

- Gryfice – Niechorze – Trzebiatów – Gryfice, czynna sezonowo na odcinku z Gryfic do Pogorzeli-cy,
- Koszalin – Manowo – Świeleno,
- Stargard Szczeciński – Stara Dąbrowa – Ińsko, z odgałęzieniem ze Starej Dąbrowy w kierunku Dobrej.

W połączeniach transgranicznych wykorzystywane są linie:

- nr 408 Szczecin Główny – Stobno – granica państwa (kierunek Grambow, Neubrandenburg, Schwerin),
- nr 409 Szczecin Gumieńce – granica państwa (kierunek Tantow i dalej w kierunku Berlina),
- linia kolejowa Świnoujście Centrum – Seebad Heringsdorf, linia o długości 7,77 km, łącząca Świnoujście z Heringsdorf.

Stan linii kolejowych i obiektów infrastruktury kolejowej ogólnie jest niezadowalający. Praktycznie na wszystkich liniach występują ograniczenia prędkości. W układzie magistralnym najniższy standard i najgorsze parametry ruchu posiada linia C-E59 od Szczecina w kierunku Wrocławia. Dla połączeń z Europą Zachodnią istotną będzie modernizacja linii 408 Szczecin Gumieńce – granica państwa (kierunek Tantow).

Osobnym zagadnieniem, związanym z rangą portów w Szczecinie i Świnoujściu, jest stan infrastruktury kolejowej w ich granicach. Jest on niezadowalający i nie zapewnia sprawnej obsługi obrotu towarami. Utrudnia to rozwój największego potencjału województwa, jakim są porty oraz baza promowa. Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S.A. podjął działania w zakresie modernizacji infrastruktury kolejowej leżącej w jego granicach. Prace w tym zakresie przewidywane są na lata 2010-2013.

W województwie znajduje się 141 dworców kolejowych, w tym 49 czynnych, w większości w złym stanie technicznym.

Dekapitalizacja infrastruktury wielu linii kolejowych spowodowała w konsekwencji spadek zainteresowania komunikacją kolejową wśród potencjalnych klientów, masowe zawieszanie kursowania pociągów oraz likwidację szeregu linii kolejowych. Działania te przyczyniły się do umniejszenia roli transportu kolejowego w regionie, co w wyniku dominacji transportu samochodowego przekłada się na wzrastające zagrożenie dla środowiska i bezpieczeństwa ruchu. Po przejęciu roli organizatora kolejowych przewozów regionalnych przez województwo, od 2005 roku pozycja tej gałęzi transportu systematycznie wzrasta. W 2008 roku z oferty kolei regionalnych w województwie skorzystało ponad 8,5 mln osób, podczas gdy w 2005 roku liczba ta nie przekraczała 6 mln osób. Mimo nakładów poczynionych w ostatnich latach, zarówno infrastruktura kolejowa, jak i tabor kolejowy wymagają dalszej poprawy jakości, dzięki czemu możliwe będzie skrócenie czasu przejazdu pociągów, podniesienie komfortu podróży oraz poprawa konkurencyjności kolei regionalnych wobec transportu drogowego.

Stacje przeładunkowe, dworce i stacje kolejowe w sposób szczególny ilustrują kondycję finansową tej gałęzi transportu. Jest to stan, który wymaga natychmiastowych zmian, dotyczy to zarówno skali i jakości obsługi pasażerów, dostępności do obiektów dworcowych, peronów, ale także rozwiązań wymagających zdecydowanie większej skali zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miast węzłowych. Kierunek przekształceń to tworzenie zintegrowanych węzłów przesiadkowych łączących w jednym miejscu różne typy transportu publicznego oraz budowa systemów typu park & ride i bike & ride przynajmniej przy dworcach kolejowych zlokalizowanych w miejscowościach będących siedzibami powiatów i gmin.

2.12.5. Transport morski

⇒ Mapa nr 25. Infrastruktura transportowa – żegluga morska i śródlądowa

Najważniejszymi portami województwa, ale również portami o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej są porty w Szczecinie i Świnoujściu. Kolejnym w hierarchii pod względem wielkości obrotów jest port Police. Spośród portów położonych nad otwartym morzem (Dziwnów, Mrzeżyno, Kołobrzeg, Darłowo), nad Zalewem Kamieńskim (Wolin, Kamień Pomorski), nad Zalewem Szczecińskim (Trzebież, Nowe Warpno, Stepnica, Lubin) zdecydowanie wyróżnia się Kołobrzeg, będący największym portem handlowym na środkowym wybrzeżu.

Dostęp od strony lądu do portu w Świnoujściu zapewnia droga krajowa nr 3 (S3) i magistralna linia kolejowa 401 (E59/CE59). Istniejące połączenia komunikacyjne nie będą w stanie sprawnie obsłużyć budowanego zewnętrznego portu w Świnoujściu wraz z jego lądowym zapleczem. Terminal LNG stanowi tylko jeden komponent realizowanego przedsięwzięcia i jako taki nie będzie generował dużych potoków w ruchu samochodowym. Budowa zewnętrznego portu stwarza jednak dużo szersze możliwości rozwoju usług portowych, a w tym zakresie wymaga dodatkowych rozwiązań infrastrukturalnych w otoczeniu kompleksu portowego.

Do portu w Szczecinie dostęp zapewniają drogi krajowe nr 3 (S3), nr 6 (A6 i S6) i nr 10 (S10) i linie kolejowe nr 273 (CE59), 351 (E59), 401 (E59/CE59).

Stan techniczny, parametry, głębokości i wyposażenie w infrastrukturę torów i śródlądowych dróg wodnych stanowi równie istotny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju portów, co infrastruktura transportowa zapewniająca dostęp od strony lądu. Dostęp od strony wody do portów w Świnoujściu i Szczecinie zapewniają tory wodne na wewnętrznych wodach morskich i śródlądowe drogi wodne Odrzańskiej Drogi Wodnej. Do portu w Świnoujściu prowadzą na Zatoce Pomorskiej dwa tory wodne, których parametry określone zostały rozporządzeniem ministra infrastruktury: tor podejściowy o długości 25,2 km, szerokości w dnie 240 m i głębokości technicznej 14,5 m oraz tor podejściowy północny o długości 35,5 km, szerokościach w dnie 180-220 m i głębokości technicznej 14,3 m. Głębokości kotwisk wahają się od 9 do 19 metrów. Ze Świnoujścia do Szczecina prowadzi przez Zalew Szczeciński podejściowy tor wodny o głębokości 10,5 m. W praktyce z portu w Świnoujściu mogą korzystać statki o maksymalnym zanurzeniu 13,2 m i długości 270 m, natomiast z portu w Szczecinie – odpowiednio 9,15 m i 160 m. Zarząd Morskich Portów Szczecin-Świnoujście posiada nabrzeża o łącznej długości 16,74 km, z czego do eksploatacji nadaje się 13,86 km.

Zasadniczą dla przyszłości zespołu portów sprawą jest pogłębienie i utrzymanie odpowiedniej głębokości torów podejściowych do Świnoujścia i toru wodnego Świnoujście-Szczecin. Tory podejściowe na Zatoce Pomorskiej powinny umożliwiać zawijanie do portu w Świnoujściu statków o zanurzeniu maksymalnym jak dla cieśnin duńskich 15 m. Oznacza to również, iż podwodne instalacje, przede wszystkim gazociąg północny z Rosji do Niemiec, powinny być ułożone na minimalnej głębokości 17 m, aby nie stały się przeszkodą w dostępie do portów dla statków o zanurzeniu 15 m. Głębokość toru wodnego ze Świnoujścia do Szczecina powinna wynosić co najmniej 12,5 m – taki standard oferują konkurencyjne porty bałtyckie: Rostock, Gdynia, Gdańsk.

Aktywność portu Szczecin koncentruje się na obszarach:

- Łasztowni – rejon przeładunków drobnicy; znajduje się tam wolny obszar celny o powierzchni 19,66 ha – działalność portu w tym obszarze jest stopniowo ograniczana i wycofywana,
- Półwyspu Ewa – rejon przeładunków i składowania zbóż,
- Basenu Górniczego – rejon przeładunków masowych,
- Basenu Górnośląskiego – rejon przeładunków paliw,
- Ostrowa Grabowskiego z lokalizacją terminalu kontenerowego.

Port Świnoujście ma trzy główne obszary koncentracji działalności portowej:

- teren północno-wschodni – rejon największego na polskim wybrzeżu centrum obsługi ładunków masowych,
- terminal promowy – rejon lokalizacji największego w Polsce terminalu promowego,
- wolny obszar celny – obsługuje ładunki chłodnicze.

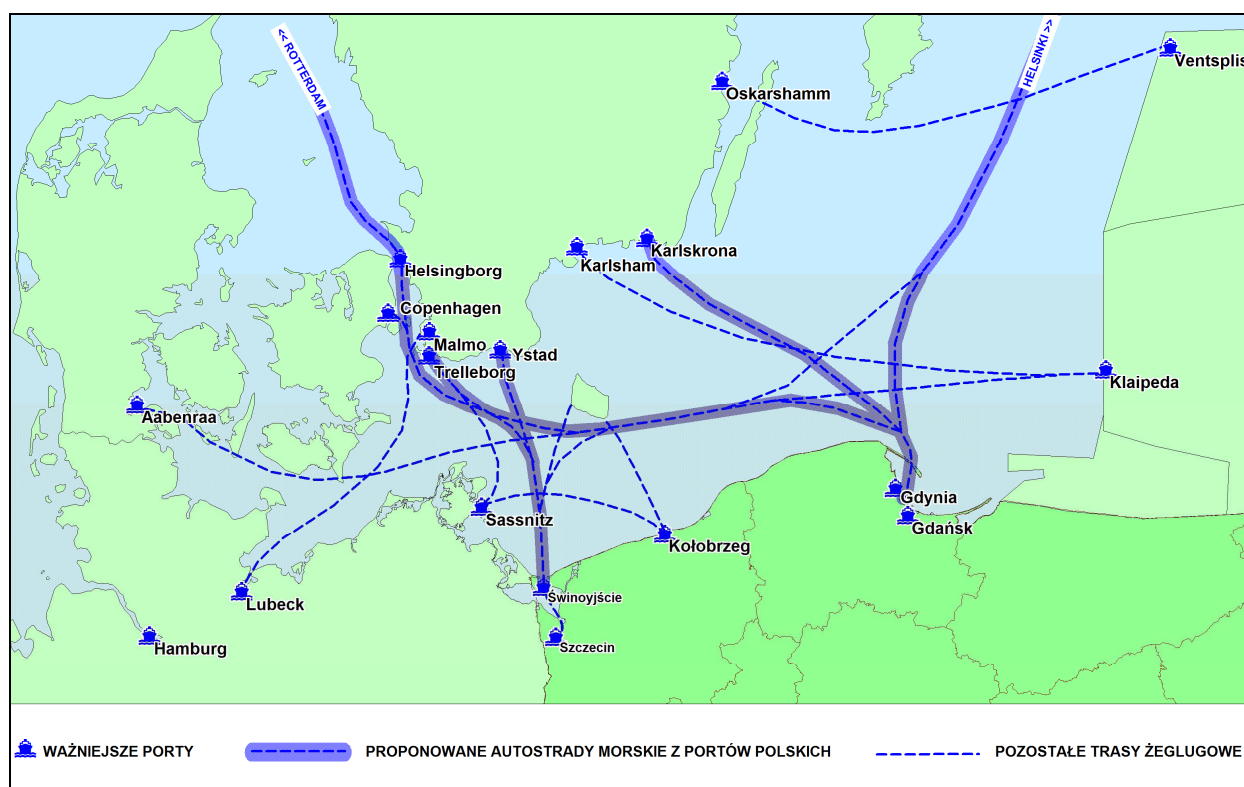
Budowa portu zewnętrznego wraz z terminalem LNG otworzy kolejne możliwości w zakresie usług portowych.

Portem o niższej randze, jednakże zasługującym na wyróżnienie jest port Police zajmujący piąte miejsce w kraju pod względem wielkości przeładunków. Parametry nabrzeży w porcie Police umożliwiają przyjęcie statków załadowanych o nośności sięgającej 22 tys. DWT na terminalu morskim i 3,5 tys. DWT na terminalu barkowym. Dostęp do portu w Policach jest ograniczony i odbywa się przez szczeciński węzeł komunikacyjny – drogi wojewódzkie i powiatowe oraz linię kolejową 406 relacji Szczecin – Trzebież (obecnie nieeksploatowanej), a od strony wody z toru Szczecin – Świnoujście.

Z pozostałych portów szczególne znaczenie ma położony w ujściu Parsęty port w Kołobrzegu położony w odległości ok. 40 km od Koszalina. Port w Kołobrzegu jest szóstym pod względem wielkości morskim portem handlowym w Polsce. Jego drugą podstawową funkcją jest obsługa kutrów rybackich. Duże znaczenie ma również funkcja turystyczna i obsługa połączeń wycieczkowych. Dostęp od strony lądu do portu zapewnia droga krajowa nr 11 i linie kolejowe 402 i 404. Do portu w Kołobrzegu mogą wchodzić statki o maksymalnej długości do 85 m i zanurzeniu 4,7 m. Obecnie prowadzone są prace mające na celu poszerzenie wejścia do portu, co pozwoli na przyjmowanie jednostek o długości do 90 m.

Infrastruktura i suprastruktura portów jest niezadowalająca. Stan nabrzeży jest zły, część z nich nie nadaje się do dalszej eksploatacji z racji stanu technicznego bądź niewystarczających parametrów technicznych. Modernizacji wymagają zarówno nabrzeża jak i drogi kołowe, tory kolejowe zlokalizowane na terenach portowych.

Rysunek 35. Autostrady morskie

Źródło: Opracowanie własne.

2.12.6. Transport wodny śródlądowy

Głównym śródlądowym szlakiem żeglutowym województwa jest Odrzańska Droga Wodna. Stanowi ona naturalne połączenie krajów skandynawskich przez porty ujścia Odry z krajami Europy południowej. Odra jest jedną z osi komunikacyjnych Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65, który wiąże aglomerację szczecińską oraz morsko-rzeczne porty i przeładownie ujścia Odry z aglomeracją wrocławską i górnośląską, za pośrednictwem drogi wodnej Wisła-Odra z wielkopolskim obszarem gospodarczym i pozostałą siecią polskich dróg wodnych, a kanałami Odra-Sprewa i Odra-Hawela z aglomeracją berlińską oraz zachodnią częścią kontynentu europejskiego.

Odrzańska Droga Wodna stanowi element europejskiego szlaku żeglownego E30 łączącego Morze Bałtyckie z Dunajem w Bratysławie (połączenie z Dunajem jest brakującym ogniwem szlaku).

Liczący prawie 180 km długości graniczny odcinek Odry administrowany jest wspólnie przez stronę polską i niemiecką. Na Odrze granicznej brak jest uregulowań prawnych dotyczących współpracy na rzece (utrzymanie koryta, zabudowa hydrotechniczna). Utrzymanie zabudowy regulacyjnej rzeki Odry na odcinku granicznym przez polską i niemiecką administrację odbywa się na podstawie wspólnej tymczasowej dokumentacji z 1966 roku, która powstała w oparciu o ocalałe fragmenty XIX-wiecznej dokumentacji i ówczesny stan zabudowy. Prowadzona jest wspólna akcja lodołamania w okresie zimowym.

Istniejąca zabudowa hydrotechniczna rzeki Odry jest niedostosowana do obecnych potrzeb transportowych. Brak odpowiednich nakładów na jej utrzymanie doprowadził do dekapitalizacji zabudowy hydrotechnicznej, która na poszczególnych odcinkach charakteryzuje się różnym stopniem fizycznego zużycia obiektów oraz różnymi parametrami eksploatacyjnymi.

Mimo utrudnień zachodniopomorski odcinek Odrzańskiej Drogi Wodnej Hohensaaten – Szczecin jest już dzisiaj odcinkiem o najlepszych warunkach żeglowności i najintensywniej eksploatowanym. Odra, do wejścia na wschodnią śluzę w Hohensaaten, stanowi najlepsze i najszybsze połączenie portów ujścia Odry z europejskim systemem dróg wodnych, nie ma jednak trwałych głębokości tranzytowych przy średnich i niskich stanach wody. Odcinek ten powinien w pierwszej kolejności przejść modernizację do osiągnięcia parametrów drogi wodnej IV-V klasy i winien być traktowany na równi z przebudową niemieckiego odcinka drogi wodnej Berlin – Gartz (Odra-Hawela).

Wynegocjowane (jeszcze niepodpisane) porozumienie międzyrządowe zakłada:

- opracowanie wspólnej koncepcji utrzymania i modernizacji zabudowy hydrotechnicznej,
- harmonogram likwidacji miejsc limitujących żeglugę,
- przystosowanie trasy żeglutowej Schwedt – Zatoka Pomorska dla statków morsko-rzecznych,
- wspólne pogłębienie toru głównego przez jezioro Dąbie w celu zwiększenia retencyjności akwenu (odbiór kry spływającej Odrą Wschodnią).

Odra jest rzeką graniczną, przez co wymaga wspólnych rozwiązań integrujących systemy transportowe Polski i Niemiec, przy jednoczesnym uwzględnieniu zagrożenia powodziowego, jakie ze sobą niesie.

Żegluga śródlądowa wg założeń europejskiej polityki transportowej będzie odgrywała coraz większą rolę w systemie transportowym Europy. Decydują o tym takie cechy jak niska energochłonność, bezpieczeństwo, nośność jednostek pływających, możliwość włączenia w intermodalny system transportowy.

2.12.7. Transport lotniczy

System transportu lotniczego w województwie zachodniopomorskim tworzy przede wszystkim międzynarodowy port lotniczy Szczecin-Goleniów oraz kilkanaście lotnisk i obiektów lotniskowych, częściowo lub całkowicie wyłączonych z ruchu.

Port lotniczy Szczecin-Goleniów położony jest w odległości 45 km od Szczecina oraz 5 km od Goleniowa. Dostęp do portu zapewniają drogi krajowe nr 3 i 6, czas dojazdu ze Szczecina wynosi ok. 40-50 min. Planowane jest uruchomienie połączenia szynowego od linii kolejowej nr 402, które skróci czas dojazdu z centrum Szczecina, a także połączenie w kierunku Koszalina i Kołobrzegu.

Istotnym uwarunkowaniem rozwoju portu lotniczego w Goleniowie jest jego relatywnie bliskie położenie w stosunku do niemieckich lotnisk. Lotniska berlińskie, w szczególności BBI, przy ich rozbudowanej sieci połączeń o szerokim zasięgu globalnym (światowym i europejskim) i dogodnym połączeniu autostradowym ze Szczecinem (dojazd autostradami A6 i A10 zajmuje ok. 2 godzin), przejmują i obsługują znaczną część ruchu pasażerskiego z regionu. Na korzyść lotniska w Goleniowie przemawia położenie w strefie wybrzeża południowego Bałtyku, co daje dodatkowy impuls związany z obsługą rejonów o dużych walorach turystycznych i uzdrowiskowych. Dotyczy to również ruchu międzynarodowego z kierunku Skandynawii i Wysp Brytyjskich.

Planowana jest reaktywacja ruchu pasażerskiego na lotnisku w Zegrzu Pomorskim i włączenie go do sieci lotnisk o znaczeniu lokalnym i turystycznym. Możliwe jest też wykorzystanie gospodarcze. Wymaga to szeregu działań dostosowujących infrastrukturę lotniska do wymogów bezpieczeństwa użytkowania tego typu obiektów.

W Szczecinie znajduje się miejskie lotnisko Szczecin Dąbie, które jest siedzibą Aeroklubu Szczecińskiego. Nie posiada ono dróg startowych o nawierzchni sztucznej oraz infrastruktury nawigacyjnej.

Do innych lotnisk i obiektów lotniskowych województwa zachodniopomorskiego należą:

- Wilcze Laski (gmina Szczecinek) – wojskowe lotnisko poradzieckie, nieużytkowane lotnisko prywatne; posiada drogę startową o wymiarach 2300×30 m i drogi kołowania 2300×10 m;
- Kluczewo (Stargard Szczeciński) – nieczynne wojskowe lotnisko poradzieckie, nieużytkowane lotniczo (poza okazjonalnymi operacjami mikrolotów);
- Bagicz (Kołobrzeg) – nieczynne wojskowe lotnisko poradzieckie (własność dwóch gmin), wykorzystywane do celów sportowych jako lądowisko przygodne i aeroklubowe, do ewentualnego zagospodarowania jako małe lotnisko lokalne; z uwagi na położenie lądowiska w strefie nadmorskiej i uzdrowiskowej musi być przestrzegana konieczność zachowania szczególnych wymogów ostrożności oraz wymogów ekologicznych (ograniczenie hałasu);
- Chojna – nieczynne wojskowe lotnisko poradzieckie, nieużytkowane lotniczo (własność gminy Chojna);
- Czaplinek – nieczynne wojskowe lotnisko (własność gminy Czaplinek);
- Śniatowo – nieczynne wojskowe lotnisko zapasowe poradzieckie i polskie, obecnie farma wiatrowa (własność prywatna);
- Kalina – nieczynne gruntowe, zapasowe wojskowe lotnisko poradzieckie (własność prywatna);
- Borne Sulinowo – zlokalizowane na wojskowym poradzieckim terenie małe lotnisko (własność gminy), częściowo utwardzone dla mikrolotów i samolotów;
- Świdwin – czynne lotnisko wojskowe;
- Mirosławiec – czynne lotnisko wojskowe;
- Oleszo (Drawsko) – czynne lotnisko wojskowe;
- Darłowo – czynne wojskowe lotnisko helikopterowe Marynarki Wojennej;
- Maków-Płoty – nieczynne wojskowe lotnisko zapasowe (własność prywatna);
- Wicko Morskie – praktycznie nieczynne lotnisko wojskowe;
- lądowiska przyszpitalne (Szczecin, Goleniów) i inne obiekty lotniskowe.

85% obiektów lotniskowych posiada pasy startowe o dobrych parametrach.

Lotnisko w Goleniowie posiada pas startowy o wysokich parametrach technicznych i jest wyposażone w obiekty kubaturowe i techniczne niezbędne do jego funkcjonowania jako międzynarodowego lotniska komunikacyjnego. W roku 2006 oddano do użytku terminal o przepustowości projektowej 600-750 tys. pasażerów rocznie, a układ funkcjonalny terminalu umożliwia rozdzielenie odpraw w ruchu krajowym – europejskim (strefa Schengen) i zagranicznym.

Żadne inne lotnisko w województwie nie ma infrastruktury umożliwiającej obsługę ruchu międzynarodowego i nie spełnia wymogów bezpieczeństwa lotów określonych przez Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO). Są natomiast obiekty, które po modernizacji i dostosowaniu do wymogów stosownych przepisów mogłyby pełnić funkcję lokalnych i ponadregionalnych lotnisk oferujących obsługę w połączeniach o charakterze dyspozycyjnym i nieregularnym. Jednym z takich obiektów jest lotnisko w Zegrzu Pomorskim, zlokalizowane na wydzielonej części lotniska wojskowego, położone 25 km na południe od Koszalina. Aktualnie jest ono niedostępne dla regularnego ruchu cywilnego. Lotnisko obsługuje jedynie niewielki ruch lotniczy General Aviation oraz ruch helikopterów.

2.12.8. Transport intermodalny (kombinowany)

Transport intermodalny to forma alternatywy dla transportu drogowego, przyczynia się on do realizacji polityki zrównoważonego rozwoju transportu i rozwiązuje problemy transportowe przez:

- odciążenie zatłoczonej sieci drogowej z części przewozów towarowych, co powoduje wzrost bezpieczeństwa ruchu,
- zmniejszenie skutków negatywnych dla zdrowia i życia człowieka, środowiska naturalnego oraz kosztów zewnętrznych spowodowanych przez transport drogowy.

Na rozwój transportu intermodalnego wpływa polityka transportowa UE i związane z nią ustawodawstwo dotyczące bezpośrednio i pośrednio sektora transportu oraz trendy w europejskim handlu i rynku transportu. Przewiduje się, że w ciągu najbliższych kilku lat wzrośnie popyt na usługi przewozowe realizowane w morsko-lądowych intermodalnych łańcuchach transportowych w rozwijającym się gospodarczo Regionie Morza Bałtyckiego, zwłaszcza na przewozy kontenerowe.

Potencjalne zagrożenia rozwoju transportu intermodalnego w Polsce i w województwie stanowią:

- zaniechanie lub opóźnienie działań promujących transport intermodalny,
- dalsze pogarszanie jakości usług kolejowych i utrata klientów,
- brak współpracy pomiędzy polskimi podmiotami rynku transportu intermodalnego,
- możliwość bezpośredniego przejęcia części polskiego rynku transportowego przez silniejszych kapitałowo i organizacyjnie operatorów zagranicznych, którzy bezpośrednio i pośrednio wchodzi na polski rynek transportowy,
- możliwość przejmowania klientów z rynków północnej i południowej Europy przez operatorów i połączenia konkurencyjne w stosunku do polskich tras i połączeń.

Strona niemiecka rozwija i promuje korytarz rozwojowy Bałtyk-Adriatyk (Scandria), który jest konkurencyjny wobec Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65 i może przejąć większość połączeń między Skandynawią a Włochami i Słowenią. Priorytetowym zadaniem dla partnerów inicjatywy CETC jest przyspieszenie procesu realizacji inwestycji modernizacyjnych i rozwojowych w zakresie infrastruktury kolejowej – linii E59, CE59 – Odrzańskiej Drogi Wodnej oraz wprowadzenie inteligentnych systemów transportowych w punktach węzłowych i na całej długości korytarza („Zielonego Korytarza”).

Barierami dla rozwoju transportu intermodalnego w Polsce są:

- mało atrakcyjne stawki dostępu do infrastruktury,
- nieodpowiedni stan infrastruktury,
- mało specjalistycznego taboru,
- uboga sieć terminali,
- brak współpracy między polskimi operatorami w zasadniczych sprawach dotyczących transportu intermodalnego, jak np. skoordynowane przedsięwzięcia, a głównie duże inwestycyjne (które nie oznaczają eliminacji konkurencji),
- brak uregulowań prawnych w zakresie transportu intermodalnego, w szczególności podstaw prawnych dla udzielania systemowej i kompleksowej pomocy finansowej państwa dla transportu intermodalnego.

Działania ukierunkowane na eliminowanie barier:

- modernizacja linii kolejowych AGTC,
- zapewnienie rozkładowych czasów przejazdu pociągów oraz skrócenie czasu przejazdu regularnych pociągów z jednostkami intermodalnymi,
- monitorowanie połączeń i zapewnienie bieżącej informacji o przesyłkach dla klientów, elastyczna polityka cenowa i rabatowa operatorów intermodalnych i przewoźników kolejowych,
- dotacje budżetowe dla operatorów do kosztów przewozów intermodalnych,
- obniżanie stawek dostępu do infrastruktury kolejowej dla pociągów intermodalnych,
- wsparcie finansowe ze środków publicznych do budowy i modernizacji terminali intermodalnych,
- instrumenty ograniczające popyt na towarowe przewozy samochodowe na dalekie odległości.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA DIAGNOZA STANU

- Wykształcona sieć dróg zapewniająca połączenia z ważnymi ośrodkami w kraju oraz przez autostradę A6 z układem dróg w Europie.
- „Wąskie gardła” utrudniające ruch na głównych drogach krajowych.
- Brak obwodnic, urządzeń poprawiających stan bezpieczeństwa, urządzeń i obiektów niwelujących oddziaływanie na środowisko.
- Zły stan obiektów mostowych na drogach wojewódzkich.
- Niewłaściwa lokalizacja przebiegu dużych obwodnic.
- Niezadowalający stan techniczny dróg wojewódzkich i powiatowych.
- Brak stałego połączenia drogowego do Świnoujścia.
- Utrudniony dostęp do portów w Szczecinie i Policach.
- Rozwinięta sieć połączeń kolejowych województwa z pozostałą częścią kraju przy jednoczesnym złym stanie technicznym większości linii kolejowych.
- Sukcesywna likwidacja połączeń i kolejnych linii kolejowych.
- Mały udział kolei w przewozach transportem publicznym.
- Zagrożenie wynikające z przewozu ładunków niebezpiecznych przez centrum Szczecina.
- Niedostateczna dostępność do portu lotniczego – brak połączenia kolejowego.
- Ograniczenia ruchu kolejowego na linii w kierunku Berlina.
- Zły stan obiektów infrastruktury kolejowej w portach Szczecin i Świnoujście.
- Zły stan techniczny dworców kolejowych, niezapewniający wymaganych standardów.
- Niewykorzystanie linii wąskotorowych.
- Niezadowalający stan bezpieczeństwa na styku transportu kolejowego i drogowego.
- Dekapitalizacja infrastruktury portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej.
- Porty Pomorza Zachodniego, pomimo tkwiącego w nich potencjału, na tle kraju i Europy mają znaczenie marginalne ze względu na niskiej jakości połączenia lądowe oraz niedostateczną jakość połączeń kolejowych i drogowych.
- Ograniczenia w użytkowaniu drogi wodnej Odry wynikające ze stanu technicznego i parametrów drogi wodnej.
- Niewykorzystane możliwości połączenia przez kanał Odra-Hawela z zachodnioeuropejską siecią dróg wodnych.
- Brak specjalistycznego taboru pływającego i jego postępująca dekapitalizacja.
- Port lotniczy Szczecin-Goleniów ma dogodne połączenia drogowe ze Szczecinem i regionem (drogi krajowe nr 3 i 6); brak bezpośredniego połączenia kolejowego.
- Port lotniczy Szczecin-Goleniów leży w obszarze bezpośredniego oddziaływania lotniska Berlin-Brandenburg International oraz innych niemieckich lotnisk lokalnych.
- Niewystarczająca liczba kierunków połączeń lotniczych z portem lotniczym Szczecin-Goleniów.
- Północno-wschodnia część województwa jest pozbawiona dostępu do portu lotniczego; lotnisko w Zegrzu Pomorskim jest niedostępne dla regularnego ruchu cywilnego.
- Niezadowalający stan techniczny infrastruktury (brak dróg startowych) na lotnisku Szczecin Dąbie.
- W województwie znajduje się kilkanaście lotnisk i obiektów lotniskowych wyłączonych z ruchu.

- Nieznaczny udział usług/przewozów intermodalnych w ogólnym bilansie przewozów.
- Niedostateczne wyposażenie portów w infrastrukturę i suprastrukturę:
 - brak placów manipulacyjno-składowych do obsługi i składowania jednostek intermodalnych,
 - brak urządzeń przeładunkowych i sprzętu zmechanizowanego do obsługi jednostek intermodalnych,
 - brak otwartego dla klientów systemu informatycznego umożliwiającego śledzenie jednostek ładunkowych.
- Zły stan techniczny linii kolejowej CE59.
- Przewozy naczep w relacjach lądowych do/z województwa jak i z/do portów Szczecin i Świnoujście są realizowane wyłącznie transportem drogowym.

2.13. Infrastruktura techniczna

2.13.1. Elektroenergetyka

⇒ **Mapa nr 26. Elektroenergetyka**

Podstawowym źródłem energii elektrycznej w województwie jest PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A., w skład którego wchodzi elektrownie: Dolna Odra w Nowym Czarnowie, Pomorzany w Szczecinie oraz Szczecin, o łącznej mocy 1994 MW. Elektrownie zespołu pracują w oparciu o węgiel kamienny, od roku 2005 także biomasę. Ponadto znaczącym źródłem energii jest elektrownia szczytowo-pompowa Żydowo o mocy 156 MW.

Ze względu na prognozowany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną oraz potrzebę poprawy bezpieczeństwa energetycznego zachodniej części województwa (w szczególności aglomeracji szczecińskiej), a także potrzebę zastąpienia urządzeń, których okres eksploatacji dobiega końca, wystąpi konieczność rozbudowy istniejących lub budowy nowych konwencjonalnych jednostek wytwórczych. Do operatora sieci przesyłowej zostały złożone wnioski inwestorów o wydanie warunków przyłączenia do stacji elektroenergetycznych Krajnik i Pomorzany (elektrownie Dolna Odra i Pomorzany) dla konwencjonalnych źródeł energii o mocy około 2 000 MW.

Zgodnie z Ramowym harmonogramem *działań* dla energetyki jądrowej do końca 2013 r. ma być ustalona lokalizacja elektrowni jądrowej w Polsce. Województwo zachodniopomorskie jest przygotowane do realizacji programu rozwoju energetyki jądrowej. Zostały wyodrębnione potencjalne lokalizacje takiej inwestycji w województwie, które spełniają większość kryteriów określonych przez Międzynarodową Agencję Energii Atomowej (IAEA):

- w gminie Darłowo w rejonie jeziora Kopań,
- w rejonie Elektrowni Dolna Odra.

W przypadku lokalizacji elektrowni jądrowej na terenie województwa zachodniopomorskiego konieczna będzie weryfikacja planów rozbudowy sieci przesyłowej najwyższych napięć oraz przystosowania jej do odbioru energii z tego źródła.

Obiekty elektroenergetyczne (stacje i linie o napięciu 220 kV i 400 kV) funkcjonujące w północno-zachodniej części kraju są elementami krajowej sieci przesyłowej i umożliwiają wyprowadzenie mocy z elektrowni i elektrociepłowni zlokalizowanych na terenie województwa oraz współpracę krajowego systemu elektroenergetycznego z systemem międzynarodowym. Energia elektryczna z głównej stacji elektroenergetycznej 400/220 kV w zachodniej części województwa, z Krajnika, wyprowadzana jest do stacji zasilających 220/110 kV Morzyczyn, Glinki i Police, a ze stacji Dunowo do stacji Żydowo. Obiekty niedoinwestowanej sieci przesyłowej charakteryzuje długi okres eksploatacji, wszystkie stacje i prawie wszystkie linie pracują co najmniej 30 lat, jedynie dwie linie 220 kV – z Morzyczyna do Polic i do Reclawia – mają po około 25 lat. Zadania operatora systemu przesyłowego wykonuje PSE Operator S.A., a obiekty eksploatują dwie spółki: PSE Zachód sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu i PSE Północ sp. z o.o. z siedzibą w Bydgoszczy.

Obiekty elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej (stacje i linie o napięciu 110, 15 i 0,4 kV) zasilane są w energię elektryczną z sieci przesyłowej oraz ze źródeł lokalnych przyłączonych bezpośrednio do sieci dystrybucyjnej. System sieci dystrybucyjnej w województwie dzieli się na dwie części – część zachodnią (szczecińską) i część wschodnią (koszalińską). System obsługiwany jest przez dwóch operatorów: Enea Operator sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu (siedzibami oddziałów są Szczecin i Gorzów Wielkopolski) oraz Energa-Operator S.A. z siedzibą w Gdańsku (siedzibą oddziału jest Koszalin).

W części zachodniej województwa sytuacja jest trudna ze względu na istniejący układ połączeń sieci oraz jej zdolności przesyłowe. W części wschodniej sytuacja jest inna, istniejące tam rezerwy w przepustowości linii 110 kV (około 35%) stwarzają możliwości zwiększenia przesyłu i sprzedaży energii, przy uniknięciu w wielu przypadkach kosztów inwestycyjnych. Wyjątek od tej sytuacji stanowią rozwijające się obecnie obszary o charakterze przemysłowym, tj. strefy ekonomiczne w Koszalinie i Karlinie, pas nadmorski (wzrost poboru energii w sezonie letnim) oraz obszar w południowo-wschodniej części województwa, w rejonie miejscowości Wałcz, Mirosławiec, Kalisz Pomorski, Tuczno, Człopa.

2.13.2. Gazownictwo i paliwa płynne

⇒ Mapa nr 27. Gazownictwo

Gaz ziemny. Na obszarze województwa przesyłem gazu ziemnego wysokometanowego zajmuje się Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S.A. w Warszawie, oddział w Poznaniu. Funkcjonuje magistralny układ zasilania północno-zachodniej Polski realizujący dostawy gazu w oparciu o gazociągi: z kierunku Gorzowa Wlkp. DN 500 relacji Skwierzyna – Barlinek – Police oraz od strony województwa wielkopolskiego z kierunku Piły DN 250 relacji Piła – Wałcz – Stargard Szcz. Jest to obszar, gdzie występują największe trudności z przesyłem gazu i zwiększaniem mocy odbiorów gazu, brak jest rezerw zdolności przesyłowej gazociągów.

Największym operatorem sieci dystrybucyjnych działającym na obszarze województwa jest Wielkopolska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu, mająca swoje oddziały w Szczecinie i Koszalinie. Dostawy gazu realizują również: Pomorska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku, G.EN. Gaz Energia S.A. z siedzibą w Tarnowie Podgórnym (woj. wielkopolskie) oraz KRI S.A. z siedzibą w Wysogotowie k. Poznania. Do odbiorców dostarczany jest gaz wysokometanowy. Głównym odbiorcą przemysłowym gazu ziemnego są Zakłady Chemiczne Police S.A. Na koniec 2008 roku z gazu sieciowego korzystało 59% ogółu ludności województwa (w Polsce 52%); 80% ludności miejskiej i 11% ludności wiejskiej.

Dobre zaopatrzenie w gaz występuje w większych miastach i tylko w niektórych gminach; mało jest gmin, które byłyby zgazyfikowane w 100%. Generalnie, w całym województwie na obszarach wiejskich brak jest gazowej sieci dystrybucyjnej, przede wszystkim średnich ciśnień. Występują sytuacje, że do gmin doprowadzony jest gaz wysokiego ciśnienia, istnieje stacja redukcyjna gazu z ciśnienia wysokiego na średnie (dystrybucyjne), a sieci średniego ciśnienia się nie buduje, gdyż ze względów ekonomicznych brak jest odbiorców chętnych do przyłączenia.

Na obszarze województwa prowadzi również działalność Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. z siedzibą w Warszawie Oddział w Zielonej Górze, zajmujące się poszukiwaniem, zagospodarowaniem i eksploatacją złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Jest ono właścicielem obszarów i terenów górniczych oraz urządzeń technicznych: odwiertów, gazociągów i ropociągów. Przedsiębiorstwo posiada koncesje na wydobywanie kopalin węglowodorowych na 18 obszarach i terenach górniczych położonych w rejonie Kamienia Pomorskiego, Karlina i Gorzysławia oraz Dębna i Mieszkowic. Eksploatacja złóż gazu odbywa się w kopalniach Gorzysław, Ciechnowo i Daszewo z ośrodkiem produkcyjnym Wierzchowo, ropy w kopalniach: Kamień Pomorski (Buniewice), Wysoka Kamieńska (Leszczno gm. Przybiernów) oraz ropy i gazu w kopalniach: Karlino, Zielin, Dębno (Barnówko). Ponadto w województwie zlokalizowane są 2 mieszalnie gazu (w Gorzysławiu i Karlinie), w których mieszane są gazy o małej zawartości metanu, pochodzące z kopalń, z gazem wysokometanowym. W 2009 r. został uruchomiony pierwszy w Polsce naturalny podziemny magazyn gazu Daszewo w wyeksploatowanej kopalni ropy i gazu w Krzywopłotach (gm. Karlino). Rozważana jest budowa podziemnego magazynu gazu w rejonie miejscowości Gogolewo w gminie Marianowo, zgodnie z Projektem prac geologicznych w celu określenia

warunków hydrogeologicznych w związku z bezzbiornikowym magazynowaniem gazu w rejonie Marianowa.

Paliwa płynne. Przez południowo-zachodnią część województwa przebiega ropociąg PERN Przyjaźń, relacji: Rosja – Polska – Niemcy, którym tłoczona jest rosyjska ropa naftowa do Niemiec. Lokalny ropociąg łączący kopalnie ropy naftowej Kamień Pomorski i Wysoka Kamieńska przewidziany jest do likwidacji.

2.13.3. Ciepłownictwo

W 2007 roku łączna moc zainstalowana źródeł ciepła w województwie zachodniopomorskim wynosiła około 2700 MW.

W miastach funkcjonują sieci ciepłne. Odbiorcy znajdujący się poza sieciami oraz na terenach wiejskich korzystają z indywidualnych źródeł ciepła. Paliwami są: węgiel kamienny (89%), ponadto gaz ziemny (8%), biomasa (2%), olej opałowy, geotermia (1%). Priorytetowego znaczenia nabierają zagadnienia związane z ochroną środowiska naturalnego. Rośnie udział urządzeń spalających biomasę. Największym producentem energii powstającej na bazie biomasy jest PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A., gdzie w 2008 r. udział tego rodzaju energii wynosił ok. 4 % całkowitej produkcji.

2.13.4. Odnawialne źródła energii

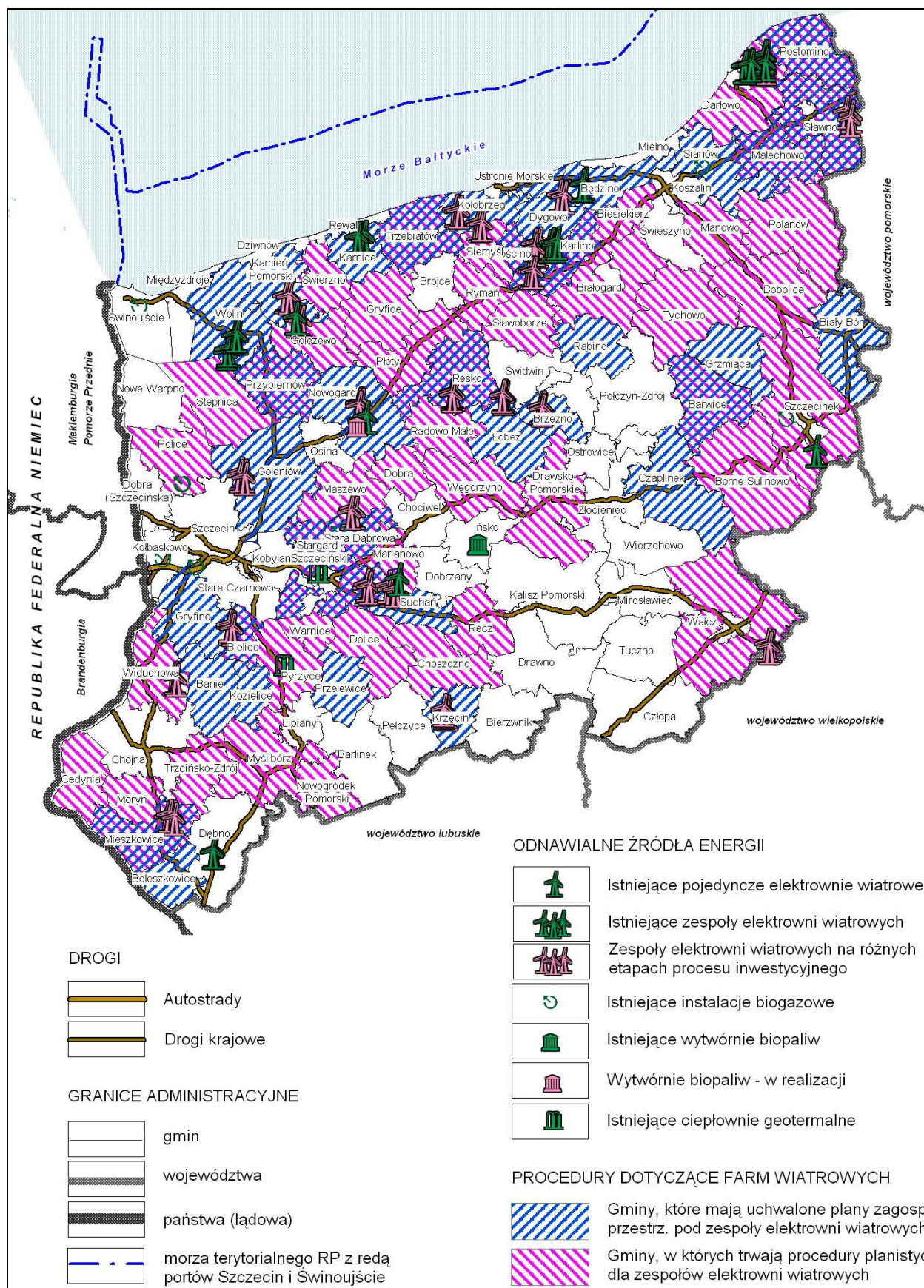
⇒ **Mapa nr 28. Odnawialne źródła energii – ograniczenia rozwoju energetyki wiatrowej**

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się znacznym potencjałem w zakresie istniejących warunków i możliwości produkcji surowców energetycznych dla energii ze źródeł odnawialnych. Wg Urzędu Regulacji Energetyki w województwie powstaje około 15% produkowanej w kraju energii ze źródeł odnawialnych.

Na obszarze całego województwa, a zwłaszcza na terenach wokół Zalewu Szczecińskiego i w pasie nadmorskim, występują bardzo korzystne warunki wiatrowe dla lokalizacji elektrowni wiatrowych. Rozwija się tu energetyka wiatrowa. Energię elektryczną produkuje 8 dużych zespołów elektrowni wiatrowych: Karścino-Pobłocie (90 MW), Tymień (50 MW), Jagniątkowo (30,6 MW), Zagórze (30 MW), Skrobotowo (30 MW), Cisowo II (18 MW), Barzowice (5,1 MW), Cisowo I (0,66 MW) i dziewięć Śniatowo, który jest w trakcie realizacji (aktualnie włączona jest moc 6 MW, docelowo 30 MW) oraz 5 pojedynczych elektrowni wiatrowych małej mocy, co daje łącznie ok. 260 MW mocy zainstalowanej. Są to obiekty zrealizowane i przyłączone do sieci.

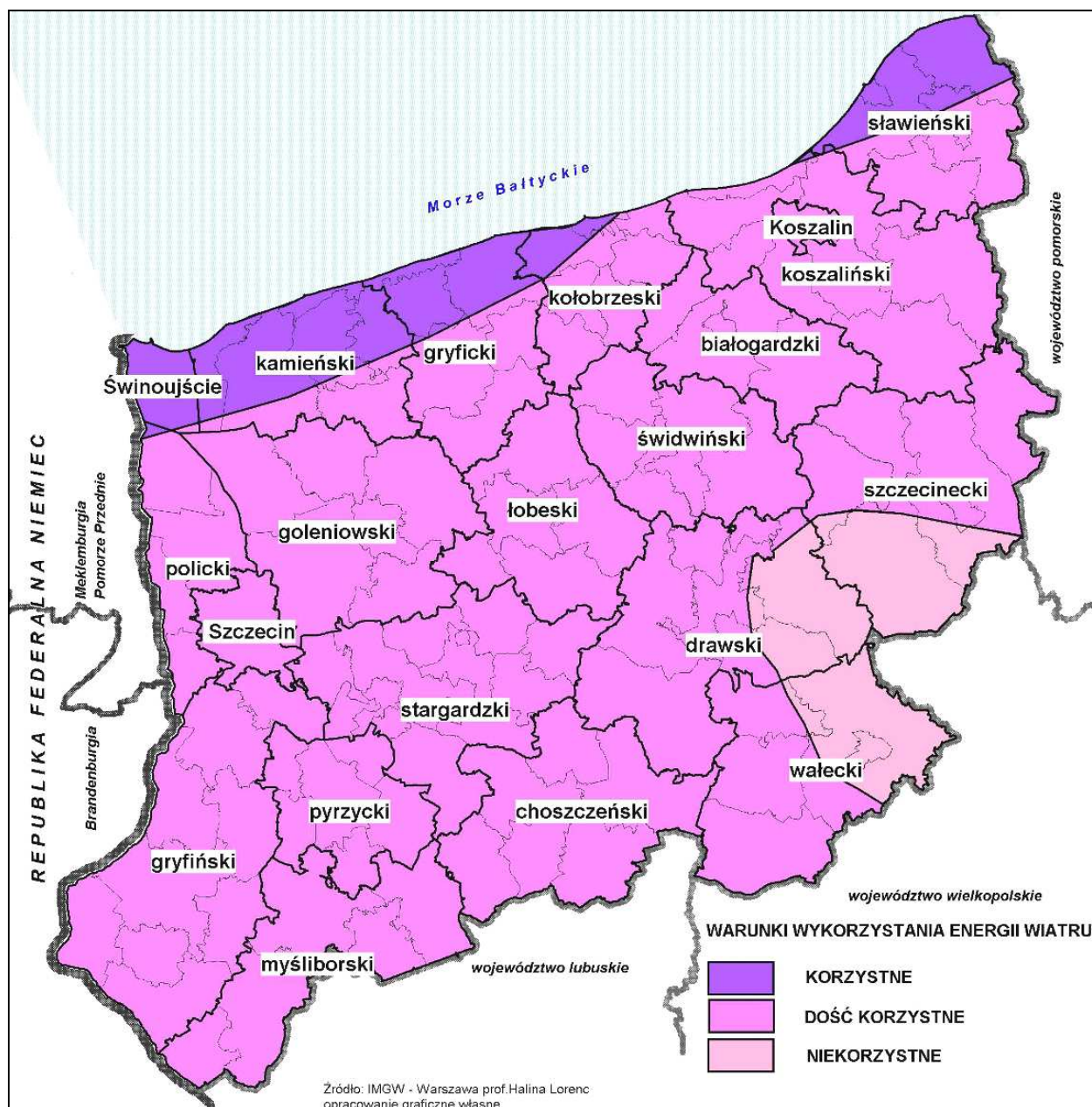

Rysunek 36. Odnawialne źródła energii (2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 37. Odnawialne źródła energii – potencjał wiatru

W roku 2010 planowane jest uruchomienie kolejnych zespołów elektrowni wiatrowych o łącznej mocy około 100 MW w gminach Kołobrzeg i Gościno. Inwestorzy mają podpisane umowy z operatorami sieci o przyłączenie zespołów elektrowni wiatrowych w gminach: Karnice, Mieszkowice, Resko, Łobez, Brzeźno, Gryfino, Stargard Szczeciński, Suchań, Darłowo, Kołobrzeg, Ustronie Morskie, Gościno o łącznej mocy około 300 MW. Przyłączenie wszystkich ww. zespołów elektrowni wiatrowych wyczerpuje techniczne możliwości przyłączania następnych obiektów do istniejącego układu sieci 110 kV. Przyłączenie kolejnych zespołów elektrowni wiatrowych (kilkanaście lokalizacji oczekujących o łącznej mocy około 630 MW) na obszarze obsługiwanym przez spółkę Energa-Operator oraz wydane warunki przyłączenia zespołów elektrowni wiatrowych (o łącznej mocy około 420 MW) dla wielu lokalizacji w obszarze obsługiwanym przez spółkę Enea Operator wymaga, oprócz modernizacji i rozbudowy sieci dystrybucyjnej, również rozbudowy sieci przesyłowej w obszarze obsługiwanym przez obie spółki. Ponadto do operatorów wpływają wnioski dotyczące przyłączenia małych zespołów i pojedynczych elektrowni wiatrowych do sieci średnich napięć (15 kV). Energa-Operator określiła dotychczas warunki przyłączenia do

sieci 15 kV dla obiektów o łącznej mocy około 140 MW, Enea Operator ma podpisane umowy na łączną moc 224 MW. 36 gmin ma uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pod lokalizację elektrowni wiatrowych, w 49 trwają procedury z tym związane.

W zlewniach rzek, głównie Regi i Myśli, eksploatowanych jest około 60 elektrowni wodnych o łącznej mocy około 13 MW. Potencjalne możliwości rozwoju energetyki wodnej mają rzeki: Parsęta, Wieprza, Ina, jednak przy dużym rozproszeniu źródeł i niewielkiej ich mocy jednostkowej.

Województwo, położone na strukturach geologicznych umożliwiających przy stosunkowo niskich nakładach wykorzystanie energii ziemi, ma bardzo dobre warunki do eksploatacji wód geotermalnych i zastosowania ich m.in. w energetyce ciepłej, szczególnie w miastach posiadających dużą liczbę odbiorców ciepła oraz sieć ciepłowniczą. Dwa obiekty geotermalne funkcjonują w Pyrzycach i Stargardzie Szczecińskim. Korzystne warunki do wykorzystania tego rodzaju energii występują w powiatach: polickim, goleniowskim, szczecińskim, gryfińskim, pyrzyckim, myśliborskim, choszczeńskim i stargardzkim.

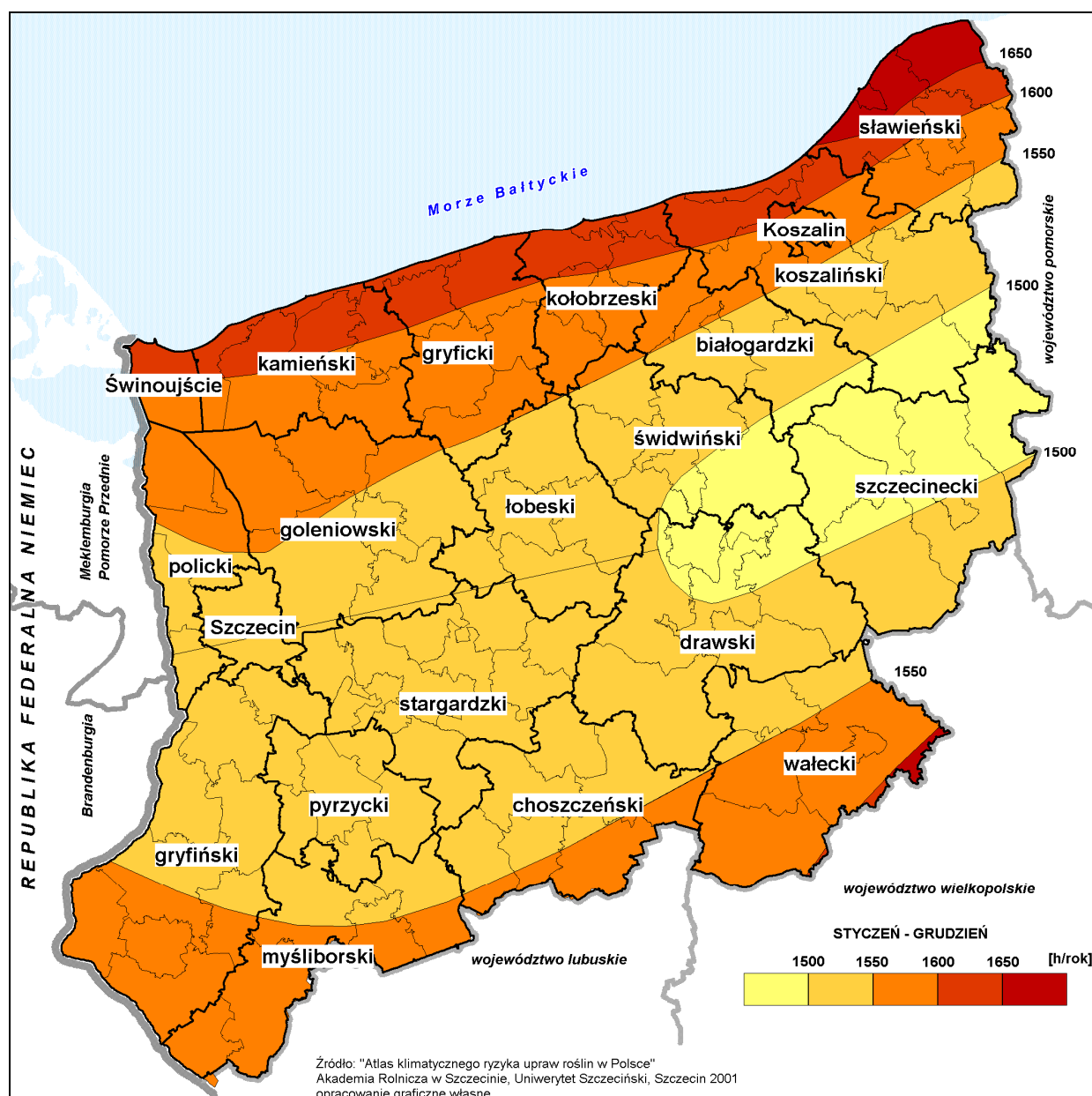
Rysunek 38. Odnawialne źródła energii – potencjał geotermii

Najkorzystniejsze warunki dla energetyki słonecznej występują w pasie nadmorskim od Świnoujścia do Kołobrzegu, w dolinie Odry od Kostrzyna do Cedyni oraz na Pojezierzu Wałeckim. Energia słoneczna wykorzystywana jest w istniejących instalacjach przede wszystkim do podgrzewania wody użytkowej (c.w.u.) oraz w układach skojarzonych z innymi źródłami ciepła do c.o. i c.w.u., zarówno w budynkach mieszkalnych, jak i użyteczności publicznej.

Biomasa jest w Polsce obecnie głównym nośnikiem energii odnawialnej. W województwie funkcjonuje kilkadziesiąt źródeł ciepła przystosowanych do spalania biomasy stałej, w większości odpadów drewna. Większość tych źródeł zlokalizowana jest w powiatach białogardzkim i szczecińskim. Na składowiskach odpadów (w Szczecinie Kluczu, Sierakowie, Przytorze, Smolecinie, Łęczycy) funkcjonują instalacje biogazowe wytwarzające energię elektryczną o łącznej mocy około 2,5 MW. Planowana jest budowa biogazowni w gminie Marianowo; przy spełnieniu wymaganych parametrów odzysku energii za źródło energii odnawialnej ma być uznany zakład termicznej utylizacji odpadów projektowany (spalarnia śmieci) w Szczecinie.

Rysunek 39. Odnawialne źródła energii – rozkład usłonecznienia

W województwie powstał pierwszy zakład do produkcji bioetanolu, zlokalizowany w Ińsku, pracujący w oparciu o bardzo nowoczesną technologię produkcji w obiegu zamkniętym. W Nowogardzie trwa realizacja bioenergetycznego kombinatu. W jednym miejscu będzie działała wytwórnia biopaliwa, biogazownia i bioelektrownia.

2.13.5. Telekomunikacja i teleinformatyka

Możliwości w dziedzinie telekomunikacji oraz stosowania technologii teleinformatycznych stały się obecnie jednymi z podstawowych uwarunkowań rozwoju gospodarczego. W 2007 roku tylko 12% łączy telefonicznych (tzw. głównych) znajdowało się na terenach wiejskich. Gęstość sieci na obszarach wiejskich wynosiła 104 łączy na 1 000 mieszkańców, przy wskaźniku 344 w miastach i 268 dla całego województwa.

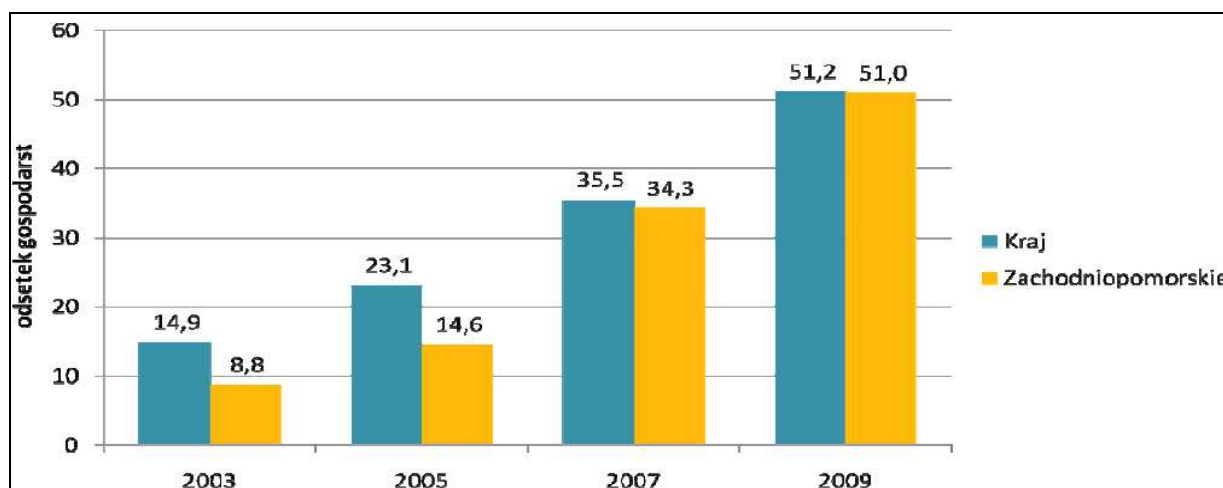
W okresie ostatnich kilku lat ilość telefonicznych łączy głównych wykazuje tendencje spadkowe (w latach 2004-2007 o około 22%). Poziom infrastruktury w zakresie przewodowej łączności telefonicznej jest dobry. W zakresie telefonii bezprzewodowej nastąpiło spowolnienie inwestycji poprawiających dostępność do sieci i usług poszczególnych operatorów.

Usługi dostępu do Internetu w województwie są świadczone przez operatorów telekomunikacyjnych ogólnokrajowych w technologiach przewodowych oraz przez operatorów sieci komórkowych. Znaczącą pozycję mają również lokalni operatorzy telekomunikacyjni. Dostęp do Internetu w miastach zapewniają m.in. operatorzy telewizji kablowej. Najważniejszym dostawcą Internetu na terenie województwa zachodniopomorskiego pozostaje Telekomunikacja Polska S.A., której udział w rynku to ok. 65% gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu.

W 2008 r. w województwie zachodniopomorskim blisko 95% przedsiębiorstw wykorzystywało w prowadzonej działalności komputery, a 92% z nich posiadało dostęp do Internetu. Pod tym względem województwo zachodniopomorskie uplasowało się na poziomie średniej krajowej.

Z kolei 51% gospodarstw domowych w Zachodniopomorskiem w 2009 r. miało dostęp do Internetu, co stanowiło wzrost o blisko 49% w stosunku do roku 2007. Wcześniejsza ogromna różnica w dostępie do Internetu w gospodarstwach domowych pomiędzy 2003 a 2009 r. została zredukowana. Obecnie województwo zachodniopomorskie nie różni się od reszty kraju pod tym względem.

Rysunek 40. Internet w gospodarstwach domowych

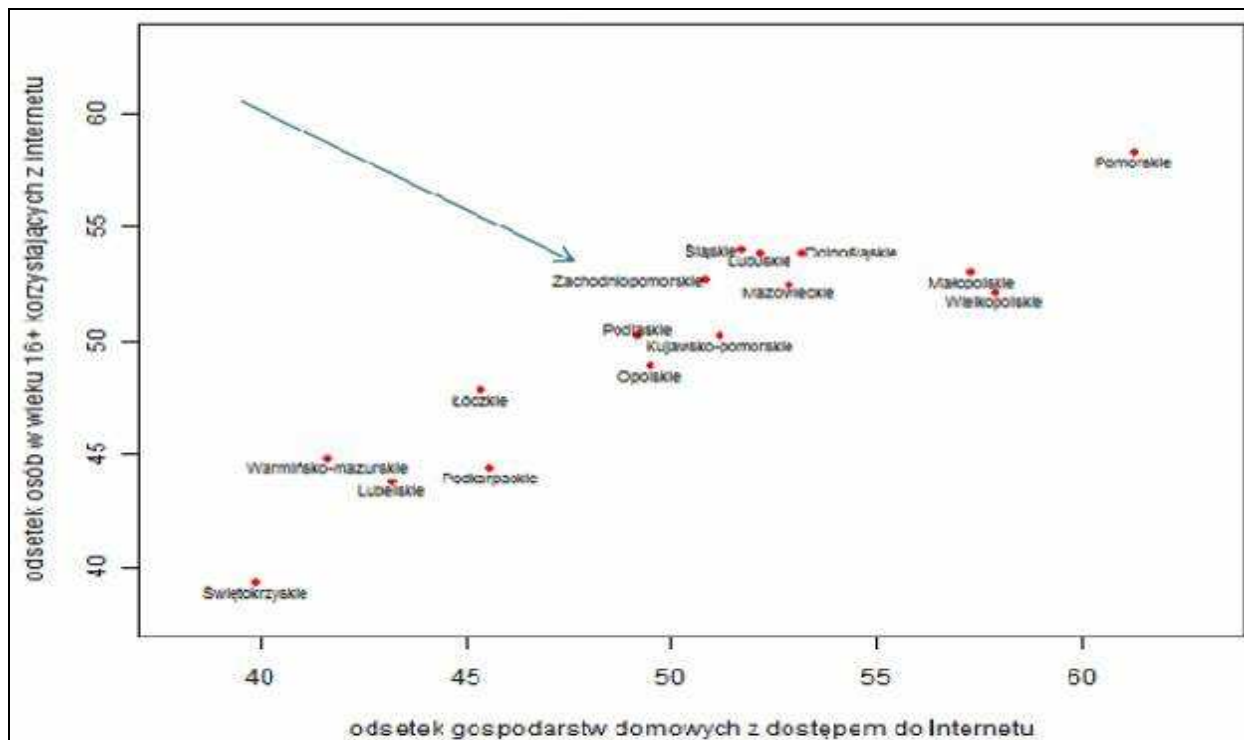
Źródło: D. Batorski, Uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego w województwie zachodniopomorskim, na podstawie wyników diagnozy społecznej 2009.

Rośnie odsetek osób powyżej 16. roku życia korzystających z komputera. W 2009 r. ponad połowa ludności w tym przedziale wiekowym korzystała z komputerów.

Zachodniopomorskie wyróżnia się wśród innych województw większym odsetkiem osób korzystających z Internetu, niż dostępnością sieci w gospodarstwach domowych.

Najważniejszą barierą w upowszechnieniu korzystania z komputerów i Internetu jest brak motywacji. W województwie takich osób jest 41%. Co więcej, 13% to osoby, które posiadają dostęp we własnym gospodarstwie domowym, a mimo to nie korzystają i nie chcą korzystać. Osób, które chciałyby korzystać, ale barierą jest dla nich tylko brak pieniędzy, jest bardzo mało – 8%, jednak znacząco więcej niż w innych częściach kraju (średnio 4%). Około 4% populacji województwa ma motywację i dostęp do komputera, ale brak im umiejętności korzystania z technologii informatycznych.

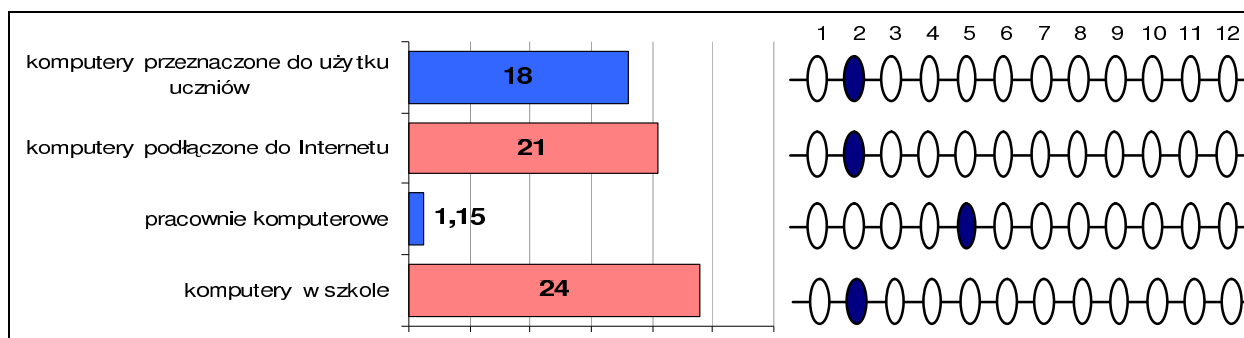
Rysunek 41. Dostęp i korzystanie z Internetu w województwach (2009 r.)

Źródło: D. Batorski, Uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego w województwie zachodniopomorskim, na podstawie wyników diagnozy społecznej 2009.

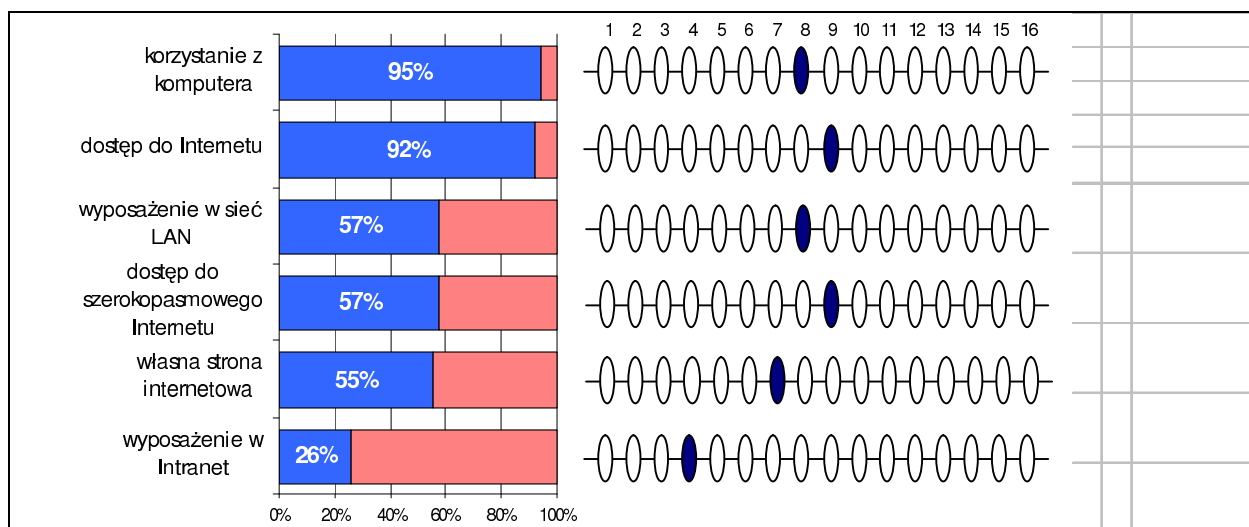
Na tle kraju wysoki jest stopień informatyzacji szkół województwa. Przeciętnie na jedną placówkę przypada 19 stanowisk komputerowych, z czego 16 jest podłączonych do Internetu.

Rysunek 42. Wybrane cechy informatyzacji szkół* w województwie zachodniopomorskim

* Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, gimnazja dla dzieci, młodzieży i dorosłych, bez szkół specjalnych
Źródło: Wydział Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego – Biuro ds. Społeczeństwa Informacyjnego.

Stosunkowo wysoki jest stopień informatyzacji przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego oraz wykorzystania technologii informatycznych w działalności gospodarczej. W skali kraju region zajmuje czołowe pozycje m.in. w dostępie firm do szerokopasmowego Internetu, wyposażeniu w sieci Intranet czy też liczby osób korzystających w pracy z komputera. Jest też liderem w dziedzinie składania przez firmy zamówień przez Internet.

Rysunek 43. Wybrane cechy informatyzacji przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego

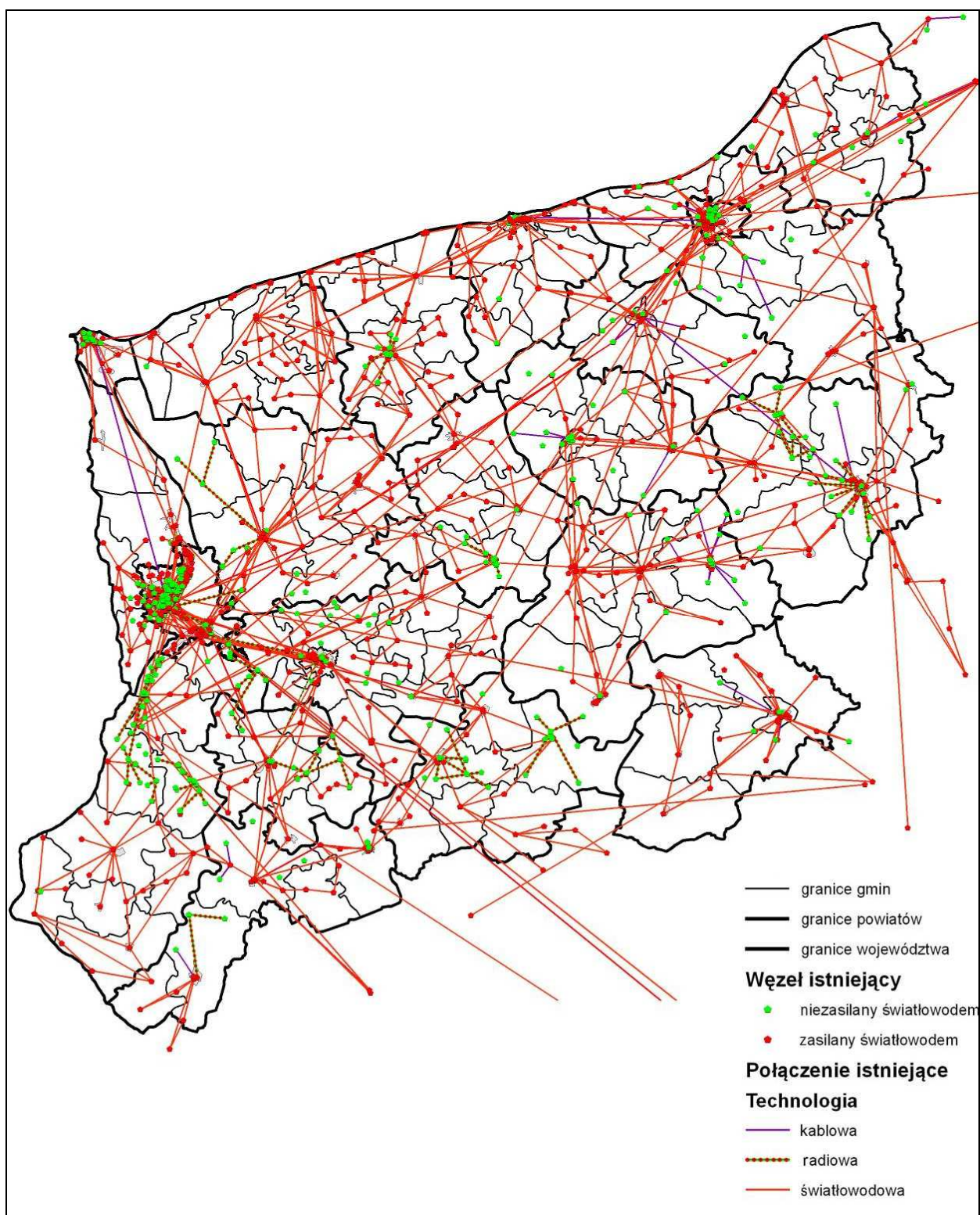
Zródło: Wydział Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego – Biuro ds. Społeczeństwa Informacyjnego..

Wyniki inwentaryzacji obecnego stanu infrastruktury szerokopasmowej w województwie zachodniopomorskim dla potrzeb projektu budowy sieci teleinformatycznej ukazały między innymi rozkład tzw. białych pól, to znaczy obszarów na terenie województwa, na których nie ma dostępu do Internetu. Najwięcej takich obszarów jest w gminach położonych w południowo-wschodniej części województwa.

Mając na uwadze powyższe dane inwentaryzacyjne, stwierdza się wzrost rozwoju usług teleinformatycznych analogiczny do rozwoju infrastruktury teleinformatycznej. Z tego względu sugeruje się dalsze kontynuowanie rozwoju sieci teleinformatycznej: światłowodowej oraz bezprzewodowej na terenach trudno dostępnych. Należy modernizować starzejące się węzły, wzbogacając je o nowoczesne łącza i mechanizmy teleinformatyczne wysokiej przepustowości. Projekty nowych rozwiązań powinny przede wszystkim dotyczyć wszystkich miast i siedzib gmin. Pomocne w budowie sieci światłowodowych są nowe przepisy nakładające obowiązek np. na firmy energetyczne – podczepiania światłowodów pod swoje linie energetyczne, na przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne – udostępniania studzienek, w których zostaną umieszczone kable, na zarządców dróg – budowania odpowiednich kanałów światłowodowych wzdłuż autostrad.

Poniższa mapa wskazuje na lokalizację węzłów sieciowych oraz przebiegów tras światłowodowych zinventaryzowanych operatorów telekomunikacyjnych w województwie. Analiza stanu infrastruktury operatorów telekomunikacyjnych pozwala na wykorzystanie istniejących zasobów przy projektowaniu budowy sieci teleinformatycznej.

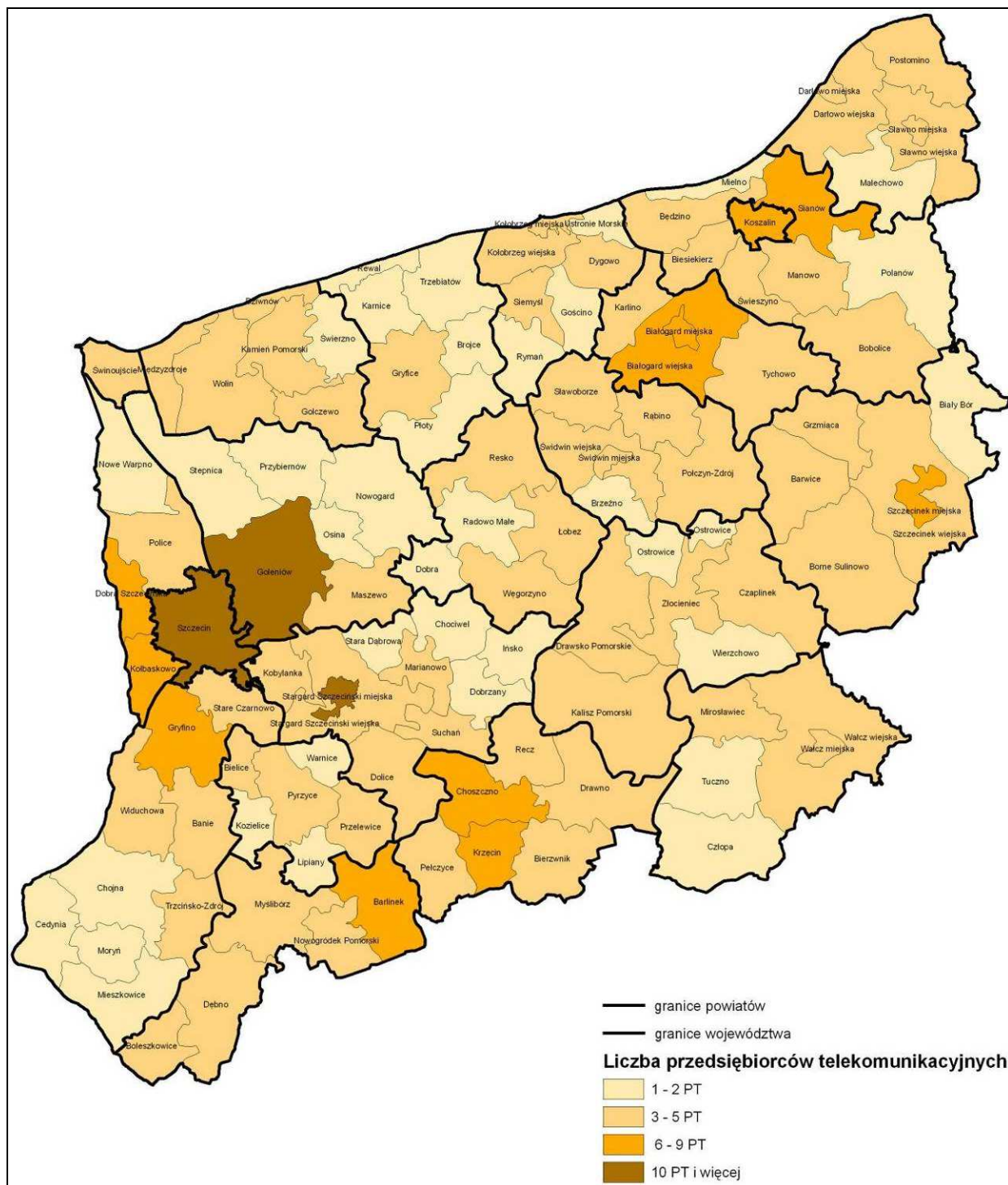
Rysunek 44. Lokalizacja węzłów dostępowych oraz logicznych tras światłowodowych sieci telekomunikacyjnych

Źródło: Wydział Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego – Biuro ds. Społeczeństwa Informacyjnego; opracowanie własne na podstawie wyników inwentaryzacji stanu infrastruktury szerokopasmowej w województwie zachodniopomorskim.

Analiza rozmieszczenia węzłów sieci szerokopasmowej w województwie zachodniopomorskim pozwala wyodrębnić kilka obszarów, wokół których gęstość istniejących węzłów sieciowych jest wyższa niż w pozostałej części województwa. Zgodnie z przewidywaniami najwięcej węzłów skupionych jest wokół stolicy województwa – Szczecina. Oprócz tego większe skupiska znajdują się w Koszalinie, Świnoujściu, Szczecinku, Stargardzie Szczecińskim oraz Wałczu. Najbogatszy w infrastrukturę szerokopasmową jest obszar zachodni województwa obejmujący Szczecin oraz powiaty: stargardzki, pyrzycki i północną część powiatu gryfińskiego. Pokryty jest on gęstą siatką połączeń międzywęzłowych. Również na tym obszarze znajduje się większość połączeń wykorzystujących włókno światłowodowe jako medium transmisyjne.

Rysunek 45. Obszary o największej i najmniejszej aktywności operatorów ostatniej mili

Źródło: Wydział Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego – Biuro ds. Społeczeństwa Informacyjnego; opracowanie własne na podstawie wyników inwentaryzacji stanu infrastruktury szerokopasmowej w województwie zachodniopomorskim.

Na terenie 33% gmin województwa usługi dostępu do Internetu świadczą najwyżej dwa przedsiębiorstwa telekomunikacyjne. Na pozostałym obszarze funkcjonuje silniejsza konkurencja w tym zakresie, szczególnie w okolicach największych miast województwa.

Wielu operatorów wykorzystuje połączenia bezprzewodowe zamiast przewodowych. Jest to dominująca technologia w powiatach szczecińskim, choszczeńskim, gryfińskim oraz pyrzyckim. W pozostałych przypadkach włókna światłowodowe wykorzystywane są do połączenia wymienionych wcześniej miast, które skupiają większą liczbę węzłów dostępowych (zaobserwować to można między innymi w relacjach Szczecin-Koszalin, Świnoujście-Gryfice, Szczecin-Wałcz, Szczecin-Pyrzyce). Pozostałe łącza (przewodowe, radiowe) służą do połączenia węzłów znajdujących się w niewielkiej odległości, przede wszystkim ze względu na ograniczenia maksymalnej długości takich łączy (wynikające z wysokiej tłumienności medium) ale również niewielkiej (w porównaniu z łączy światłowodowymi) możliwej do osiągnięcia przepływności.

Aby możliwe było świadczenie usług szerokopasmowych na terenie całego województwa, założyć trzeba, że – ze względu na ograniczenia związane z maksymalną długością łącza abonenckiego – niezbędne jest zbudowanie na terenie każdej gminy nawet kilku węzłów zasilanych światłowodem. Tymczasem w większości gmin nie ma nawet pojedynczych węzłów.

Należy realizować prace nad budową samorządowej infrastruktury teleinformatycznej szerokopasmowego dostępu do sieci Internet opartej na koncepcji Zachodniopomorskiej Sieci Teleinformatycznej. Budowa tej sieci powinna nastąpić przy udziale środków finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Działanie 3.1. Równocześnie należy przystąpić do tworzenia sieci partnerstwa interesariuszy społeczeństwa informacyjnego, działających wspólnie i synergicznie na rzecz innowacyjnego e-rozwoju województwa. Wdrożenie sieci, opartej głównie na technologiach światłowodowych, ma sprzyjać przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu, tworzeniu dedykowanych sieci misyjnych, dać impuls dla innowacyjności i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz poprawić oferty dostępu do szerokopasmowego Internetu dla mieszkańców regionu.

2.13.6. Gospodarka wodno-ściekowa

Wody podziemne

Poziomy czwartorzędowe stanowią najbardziej zasobny zbiornik wód podziemnych i występują na głębokości od kilkunastu do 50 m, lokalnie niżej. Najkorzystniejsze warunki hydrologiczne istnieją w: dolnym dorzeczu Iny, w dolinie rzeki Odry oraz w strefie Gryfice-Nowogard-Dobra, w górnym dorzeczu Parsęty i Wieprzy. Miąższość utworów wodonośnych wynosi na ogół 10-20 m w strefie przymorskiej, lokalnie np. w pasie Czaplinek-Szczecinek nie przekracza kilku metrów.

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym w utworach trzeciorzędowych występują w centralnej i południowej części podregionu szczecińskiego. Strop tych utworów znajduje się na głębokości 50-100 m, a ich miąższość przeważnie nie przekracza 10 m, z wyjątkiem południowej części podregionu, gdzie lokalnie wynosi ponad 40 m.

W podregionie koszalińskim występują głównie we wschodniej i południowej części. Głębokość występowania oraz miąższość poziomów wodonośnych trzeciorzędowych cechuje ogromne zróżnicowanie. W południowo-wschodniej części omawianego obszaru wody poziomów trzeciorzędowych występują najniżej (150-250 m) i charakteryzują się znaczną miąższością. W pasie przybrzeżnym dominują poziomy płytsze (50-100 m) o miąższości poniżej 10 m.

Jakość wód podziemnych województwa zachodniopomorskiego w poziomach czwartorzędowych kredowych i jurajskich można ocenić na średnią. Głębsze poziomy czwartorzędowe, a także trzeciorzędowe i lokalnie kredowe charakteryzują się podwyższoną mineralizacją spowodowaną dopływem solanek. Także lokalnie na wybrzeżu zła jakość wód podziemnych poziomów czwartorzędowych jest determinowana dopływem do nich wód solankowych.

Charakterystyczną cechą rozmieszczenia zasobów wód podziemnych jest ich nierównomierność. Na terenach o największych potrzebach wodnych, tj. w północnej części województwa zachodniopomorskiego, brak jest poważniejszych zasobów, natomiast znaczne zasoby dyspozycyjne występują w południowej i środkowej części województwa.

Wody powierzchniowe

Województwo zachodniopomorskie jest wyraźnie zróżnicowane pod względem wielkości odpływu jednostkowego. Największe wartości odpływu występują w części zachodniej Przymorza, najmniejsze zaś w rejonie dolnej Odry. Maksymalne odpływy jednostkowe występują w zlewniach: Wieprzy (12,35 l/s km²), Parsęty i Gwdy, nieco mniejsze w zlewni Regi w części zlewni Drawy. Najuboższa w wodę jest bezpośrednia zlewnia Odry oraz zlewnie jej dopływów (Kurzyca 1,36 l/s km²).

W całkowitym odpływie wód z obszaru województwa zachodniopomorskiego największy udział mają trzy rzeki Przymorza: Parsęta, Rega i Wieprza, które łącznie odprowadzają 42,7% odpływu. Dwoma największymi rzekami znajdującymi się na południu województwa – Gwdą i Drawą – odpływa 23,8%.

Na rzekach województwa zachodniopomorskiego znajduje się ponad 240 obiektów piętrzących w tym 183 jazów piętrzących wodę w korytach rzek, 39 budowli piętrzących na wypływach rzek z jezior oraz 13 zbiorników dolinowych. Podstawowym zadaniem tych obiektów jest retencja wody. Na terenie województwa jest blisko 120 zbiorników retencyjnych.

Ponadto na terenie województwa znajduje się kilka zbiorników dolinowych, których piętrzenie i zmagazynowana woda służy głównie do produkcji energii elektrycznej. Są to zbiorniki Rejowiec i Likowo należące do Zespołu Elektrowni Wodnych w Płotach na rzece Redze oraz Niedalino i Rościno na Radwi, należące do Zakładu Energetycznego w Koszalinie.

W latach 2002-2008 zbudowano zbiornik retencyjno-przeciwpowodziowy „Połczyn-Zdrój” w dolinie rzeki Wogry. Realizowane jest przedsięwzięcie mające na celu ochronę przed powodzią Trzebiatowa oraz program małej retencji.

Zaopatrzenie w wodę

Głównym (92%) źródłem zaspokojenia potrzeb gospodarki są wody powierzchniowe, wykorzystywane w większości na cele przemysłowe, głównie jako wody chłodnicze. Zasoby wód podziemnych przeznaczane są przede wszystkim na zaopatrzenie ludności. Jedynie ujęcie wody powierzchniowej z jeziora Miedwie służy zaopatrzeniu mieszkańców Szczecina w wodę pitną.

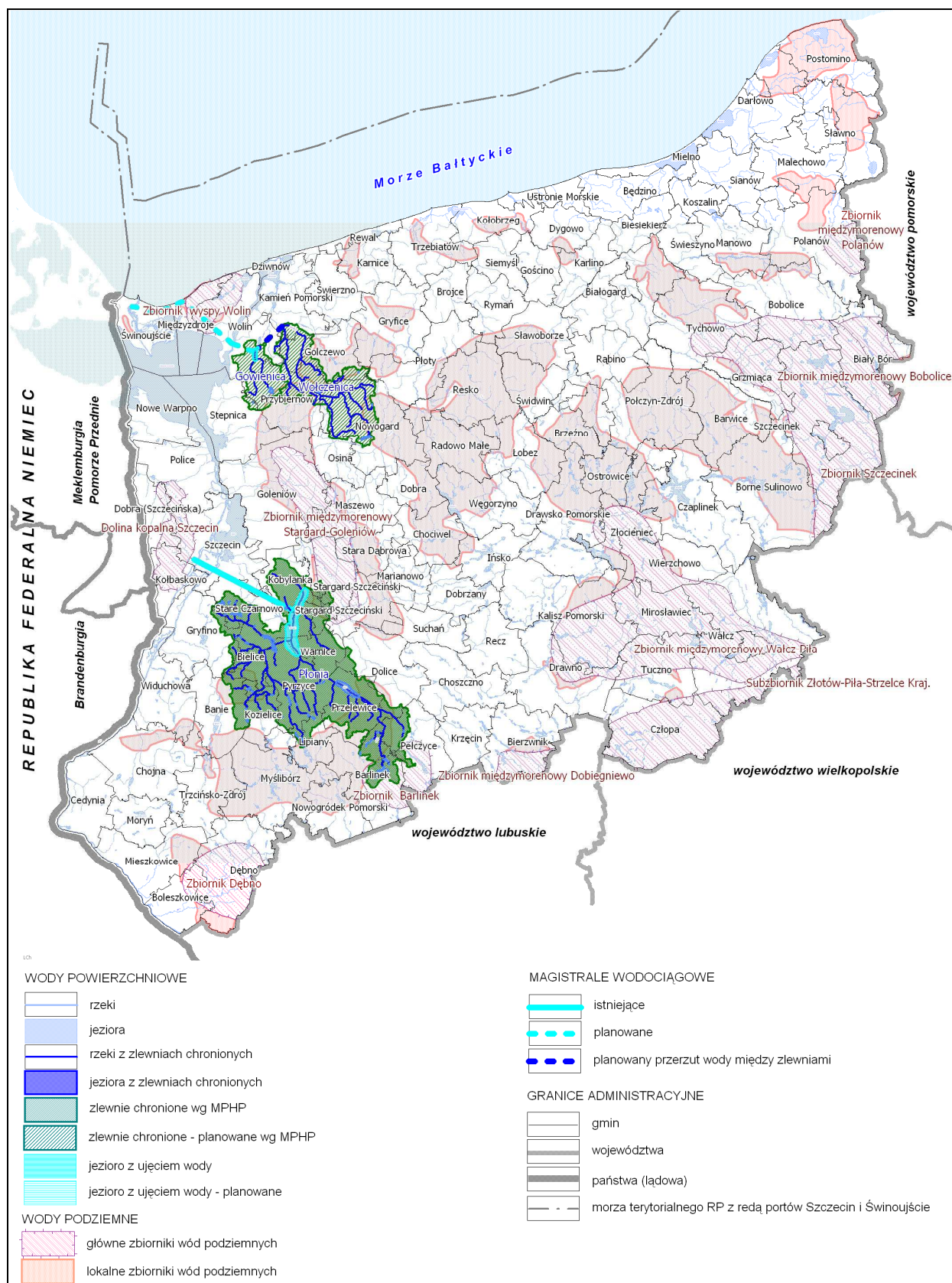
W województwie 41,5% zakładów wyposażonych jest w zamknięte obiegi wodne o różnym stopniu wydajności. Największe zapotrzebowanie na wodę występuje w sektorze energetycznym oraz komunalnym. W przetwórstwie przemysłowym woda wykorzystywana jest głównie w produkcji wyrobów chemicznych, artykułów spożywczych i napojów. Najmniejszy (0,5%) jest pobór wód dla rolnictwa i leśnictwa; znacząca jego część wykorzystana została do napełniania stawów rybnych, nawadniania upraw rolnych oraz szkółek leśnych. Od 2000 roku pobór wód we wszystkich sektorach gospodarki ulegał systematycznemu zmniejszeniu w wyniku zmian w produkcji przemysłowej, zamykania obiegów wodnych, urealnienia kosztów zużycia wody. Szczególnie duży spadek nastąpił w poborze wód podziemnych – z 15,1 hm³ w 2000 r. do 9,5 hm³ w 2008 r. W 2006 roku jednak pobór wód na cele produkcyjne wyraźnie wzrósł, powodując odwrócenie trendu. Chociaż spada zużycie wody z sieci wodociągowej, to województwo nadal plasuje się na drugim miejscu w kraju pod względem zużycia wody na jednego mieszkańca miasta.

Pobór wód na cele komunalne stanowi 5,5% ogólnego poboru. W 2008 r. z sieci wodociągowej korzystało 93,3% ludności, w tym 96,6% w miastach i 85,2% na wsi.

Analiza zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych oraz wielkości ich poboru wykazuje, że z wyjątkiem rejonu polskiej części wyspy Uznam (Świnoujście), wody podziemne charakteryzują się dość dobrym stanem ilościowym i nie istnieje pod tym względem większe zagrożenie dla tych wód oraz ekosystemów od nich zależnych. Problemy z zaopatrzeniem w wodę odpowiedniej jakości i ilości występują okresowo i dotyczą głównie miejscowości położonych w strefie nadmorskiej, które charakteryzuje nierównomierne zapotrzebowanie na wodę, znacznie zwiększone w okresie letnim. Budowa geologiczna północno-zachodniej części województwa nie pozwala na skoncentrowane pobory wód podziemnych bez pogorszenia ich jakości.

Rysunek 46. Zaopatrzenie w wodę

Źródło: Opracowanie własne.

Gospodarka ściekowa

W województwie zachodniopomorskim w 2007 roku działało 288 oczyszczalni ścieków komunalnych, z czego 26 mechanicznych, 201 biologicznych, 61 biologicznych z usuwaniem biogenów. Eksploatowane oczyszczalnie komunalne różnią się stanem technicznym, stosowanymi technologiami i skutecznością oczyszczania. W miastach 90% ludności korzysta z systemów kanalizacyjnych, natomiast na obszarach wiejskich odsetek ten wynosi 39%. Nadal ok. 12% ścieków wymagających oczyszczania odprowadzanych jest jako ścieki nieoczyszczone.

Na obszarach wiejskich dominują oczyszczalnie biologiczne. Wszystkie miasta wyposażone są w oczyszczalnie ścieków, jednak obiekty te różnią się skutecznością oczyszczania i przepustowością. 70% ścieków w miastach było poddanych procesowi oczyszczania z podwyższonym usuwaniem biogenów (wzrost o 40% w latach 2000-2007).

W województwie realizowane są dwa projekty: Poprawa jakości wody w Szczecinie oraz Zintegrowana gospodarka wodno-ściekowa w dorzeczu Parsęty. Ich celem jest kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz dostosowanie systemu do wymogów Unii Europejskiej.

Od 2004 r. realizowany jest Krajowy Program Oczyszczania Ścieków określający zadania konieczne do realizacji zapisów traktatu akcesyjnego; nie jest to program zapewnienia usług w zakresie zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków we wszystkich jednostkach osadniczych w Polsce. W województwie zachodniopomorskim ustanowiono 95 aglomeracji kanalizacyjnych.

W programie wyodrębniono trzy grupy aglomeracji kanalizacyjnych:

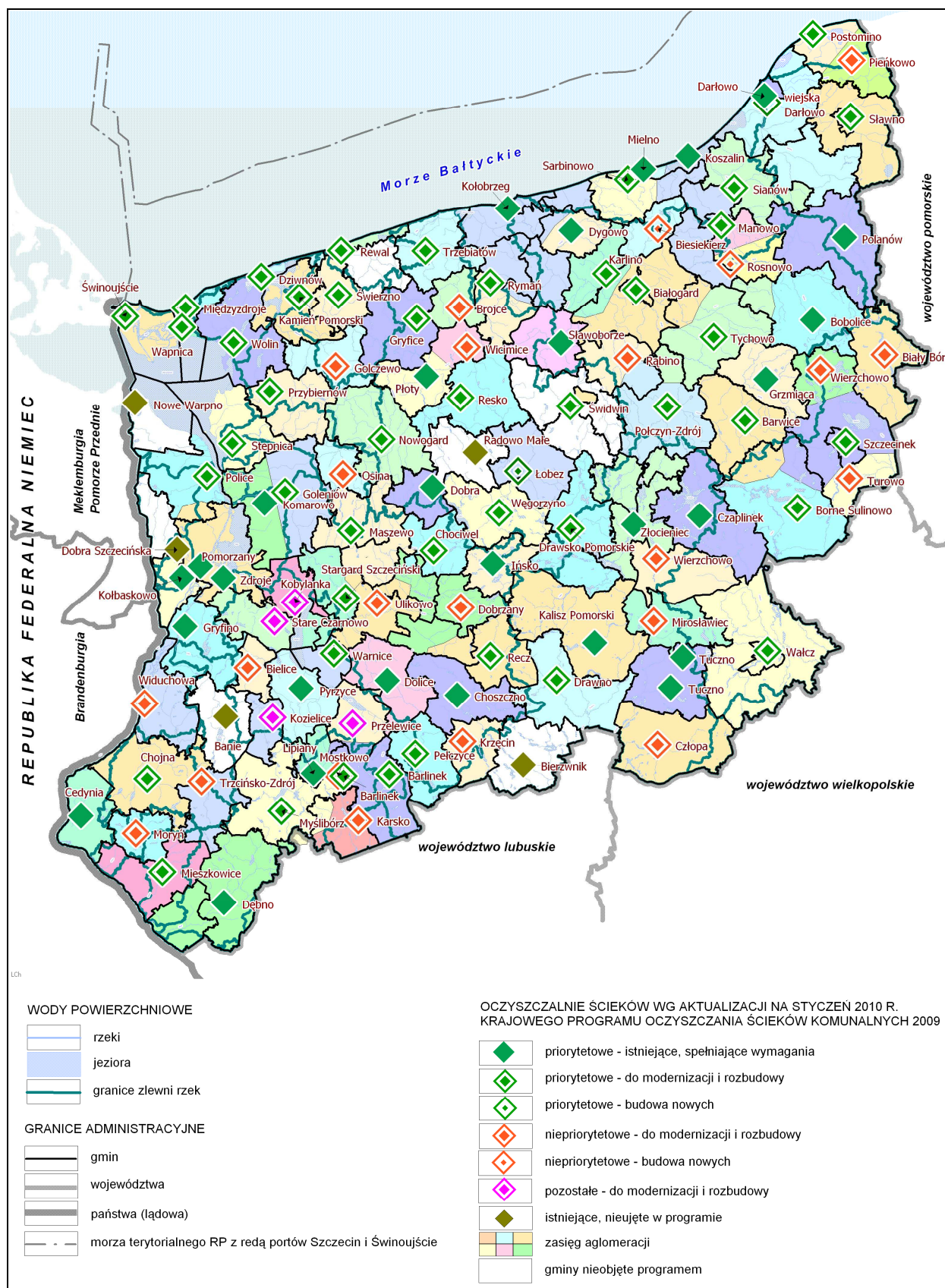
- priorytetowe dla wypełnienia wymogów traktatu akcesyjnego (72 aglomeracje),
- niestanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów traktatu akcesyjnego (23 aglomeracje),
- pozostałe, które nie spełniły wymogów formalnych, by znaleźć się w jednej z poprzednich grup.

Do 31 grudnia 2015 r.:

- wszystkie aglomeracje kanalizacyjne muszą być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków o efekcie oczyszczania uzależnionym od wielkości oczyszczalni,
- powinna być zapewniona 75-procentowa redukcja związków azotu i fosforu ogólnego pochodzących ze źródeł komunalnych na terenie Polski i odprowadzanych do wód,
- aglomeracje dla równoważnej liczby mieszkańców poniżej 2000 wyposażone w dniu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w systemy kanalizacyjne powinny posiadać oczyszczalnie zapewniające odpowiednie oczyszczanie.

Rysunek 47. Oczyszczalnie ścieków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Krajowego programu oczyszczania ścieków”.

2.13.7. Ochrona przed powodzią

⇒ Mapa nr 29. Ochrona przeciwpowodziowa

W województwie zachodniopomorskim największe zagrożenie powodziowe stwarza rzeka Odra, na której możliwe jest wystąpienie wszystkich genetycznych rodzajów powodzi (opadowe, roztopowe, zatorowe i sztormowe). Szczególnie niebezpieczna sytuacja powodziowa na dolnej Odrze może wystąpić podczas nałożenia się przemieszczającej się w dół rzeki fali roztopowej bądź opadowej z przemieszczającą się w przeciwnym kierunku falą sztormową, hamującą spływ z góry zlewni. Równie duże zagrożenie powodziowe w okresie zimowo-wiosennym może spowodować wystąpienie zatoru lodowego podczas spływu wód roztopowych.

Wystąpienie wezbrania powodziowego na Odrze powoduje, że zagrożenie powodziowe pojawia się także w ujściowych odcinkach jej dopływów: Myśli, Kurzycy, Słubi, Rurzycy, Tywy, Płoni, Iny i Gunicy. Niebezpieczeństwo pojawienia się powodzi w środkowych biegach tych dopływów, a także na znajdujących się w granicach województwa dopływach Noteci (Drawa, Gwda z Piławą) wiąże się przede wszystkim ze spływem wód roztopowych, rzadziej – wód opadowych.

Podobnie jak w przypadku Odry na znajdujących się w granicach województwa zachodniopomorskiego rzekach Przymorza – Redze, Parsęcie, Wieprzy – możliwe jest wystąpienie wezbrań powodziowych wszystkich typów. Większość zagrożeń powodziowych w odcinkach ujściowych tych rzek wywołanych jest przez wezbrania sztormowe. Sytuacja staje się wyjątkowo niebezpieczna w przypadku, gdy wystąpią one równocześnie ze spływającą z góry zlewni falą wezbrania opadowego lub roztopowego.

Wezbrania sztormowe stanowią także duże zagrożenie powodziowe dla obszarów znajdujących się wokół takich akwenów, jak:

- Zalew Szczeciński i Dziwna wraz z rzekami do nich uchodzącymi: Gowienicą, Wołczenicą i Świńcem w ich ujściowych odcinkach,
- jezioro Dąbie,
- jeziora przymorskie: Jamno, Bukowo, Resko Przymorskie, Kopań.

Do szczególnie zagrożonych gmin należą: Boleszkowice, Mieszkowice, Cedynia, Chojna, Widuchowa, Gryfino, Goleniów, Dziwnów, Trzebiatów, Białogard oraz, w mniejszym zakresie, gminy: Szczecin, Świnoujście, Stargard Szczeciński, Nowe Warpno, Kołobrzeg, Karlino i Wolin.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi obejmują obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią (wynikające z ustawy Prawo wodne oraz wyznaczone w studium zagrożenia powodzią na obszarze RZGW Szczecin i RZGW Poznań) i obszary potencjalnego zagrożenia powodzią.

Studium bezpośredniego zagrożenia powodziowego na obszarze RZGW Szczecin (stan na wrzesień 2010 r.), zostało przekazane do wykorzystania następującym gminom: Barlinek, Będzino, Bierzwnik, Boleszkowice, Choszczno, Dębno, Dobrzany, Dolice, Kobyłanka, Koszalin, Krzęcin, Ustronie Morskie, Marianowo, Mielno, Myślibórz, Pełczyce, Przelewice, Pyrzyce, Recz, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński, Suchań i Warnice. Studium będzie przekazywane sukcesywnie pozostałym gminom. Strefa przepływów wezbrań powodziowych określona w studium stanie się obszarem bezpośredniego zagrożenia powodzią dopiero po wniesieniu jej do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obszary potencjalnego zagrożenia powodzią, obejmujące dolinę rzeki Odry oraz tereny wokół Zalewu Szczecińskiego, są trakcie opracowywania przez RZGW Szczecin.

Na wielu odcinkach wybrzeża Morza Bałtyckiego obserwuje się niekorzystne zjawiska postępującej erozji i abrazji brzegów, osuwania skarp nadmorskich, wydym i klifów oraz stopniowego cofania się linii brzegowej. Najbardziej zagrożone odcinki brzegu morskiego to:

- rejon przetoki jeziora Wicko,
- mierzeja jeziora Kopań,
- rejon Darłowa,
- wschodnia część mierzei jeziora Bukowo,
- zachodnia część mierzei jeziora Jamno,
- rejon Sarbinowa,
- rejon Ustronia Morskiego,

- rejon Kołobrzegu,
- rejon Dźwirzyna,
- wschodnia część Mrzeżyna,
- rejon Niechorza,
- rejon Rewala,
- rejon Dziwnowa.

Zadania ochronne określa ustawa z dnia 28 marca 2003 o ustanowieniu wieloletniego Programu ochrony brzegów morskich. W ramach tego programu przewidziano prowadzenie takich działań jak:

- budowa, rozbudowa, utrzymanie i usuwanie uszkodzeń w systemie zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów nadmorskich,
- zapewnienie stabilizacji linii brzegowej wg stanu z 2000 r. i zapobieganie zanikowi plaż,
- monitorowanie brzegów morskich, ich stanu aktualnego w celu wskazania niezbędnych działań służących ich ochronie.

Na wybrzeżu Bałtyku w granicach województwa zachodniopomorskiego realizowane są przedsięwzięcia (głównie sztuczne zasilanie piaskiem, budowa i modernizacja umocnień brzegowych) na zagrożonych odcinkach brzegu morskiego, na mierzei Dziwnowskiej oraz terenach przybrzeżnych Zalewu Szczecińskiego wraz ze Świną, Dziwną i Zalewem Kamieńskim.

System technicznej ochrony przed powodzią w województwie zachodniopomorskim obejmuje: wały przeciwpowodziowe, zbiorniki retencyjne, poldery i umocnienia brzegowe.

Wały przeciwpowodziowe stanowią podstawowy i najważniejszy element systemu ochrony przeciwpowodziowej. Łączna ich długość wynosi prawie 600 km, z czego zdecydowaną większość stanowią wały IV klasy (93%). Wałów klasy III jest ok. 7%, klasy II zaledwie 0,25%, a klasy I brak. Stan techniczny wałów, z których większość została zbudowana przed 1945 r., jest zły. Większość z nich nie spełnia wymagań normatywnych dotyczących bezpiecznego wzniesienia korony wałów ponad zwierciadło wody miarodajnej i kontrolnej.

W województwie zachodniopomorskim znajdują się 4 zbiorniki retencyjne posiadające stałą rezerwę powodziową oraz poldery. Największe poldery spełniające funkcję ochrony przeciwpowodziowej w województwie zlokalizowane są w dolinie Odry.

2.13.8 Gospodarka odpadami

Odpady z sektora gospodarczego

W 2008 roku na terenie województwa wytworzono około 6,6 mln ton odpadów z sektora gospodarczego (z wyłączeniem odpadów komunalnych), z czego ok. 60% stanowiły odpady wytworzone przez Zakłady Chemiczne Police S.A. Wśród ogólnej ilości odpadów przemysłowych dominują fosfogipsy, stanowiące w 2008 roku ok. 31% oraz szlamy (18,7%). Wytwórcą obu rodzajów odpadów są Police. Znaczącą ilość stanowią odpady z elektrowni i innych zakładów energetycznego spalania paliw (12%) oraz odpady z przetwórstwa drewna (8,4%).

Odpady niebezpieczne z sektora gospodarczego w 2008 stanowiły około 1,8% całego strumienia odpadów wytworzonych w województwie (ok. 119 tys. ton). Najwyższy procent stanowią odpady z produkcji przemysłu chemii nieorganicznej, wśród których dominuje kwas siarkowy i siarkawy, stanowiący 67% całego strumienia odpadów niebezpiecznych.

Drugą znaczącą grupą odpadów niebezpiecznych są oleje odpadowe, stanowiące ok. 11% całej masy odpadów niebezpiecznych oraz odpady różne (4,9%). Istotną ilość odpadów niebezpiecznych stanowią odpady z diagnozowania, leczenia i profilaktyki medycznej (1,1%).

W 2008 roku 31,6% odpadów z sektora przemysłowego poddano odzyskowi, unieszkodliwieniu (poza składowaniem) 25,7%, unieszkodliwieniu przez składowanie 42,7%. Odpady z sektora gospodarczego składowane są w 7 obiektach zakładowych.

W 2008 roku ok. 2,1 mln ton odpadów zdeponowano na 3 zakładowych składowiskach, będących własnością Zakładów Chemicznych Police i Zespołu Elektrowni Dolna Odra. Pozostała część odpadów z sektora gospodarczego trafiła na składowiska przyjmujące głównie odpady komunalne. Łącznie na składowiskach zakładowych pozostaje ok. 110 mln ton odpadów, w tym ok. 77% stanowią odpady zdeponowane na dwóch składowiskach ZCh Police (składowisko fosfogipsu z ok. 83 mln ton i składowisko siarczanu żelazawego z 2 mln ton w grudniu 2008 r.).

Według danych z wojewódzkiego systemu odpadowego w 2008 roku na terenie województwa poddano odzyskowi 78% odpadów, unieszkodliwieniu inaczej niż przez składowanie 21,1%. Nieznaczna część (ok. 1%) trafiła na składowiska odpadów niebezpiecznych (m.in. odpady azbestowe). Obserwuje się wzrost ilości odpadów niebezpiecznych poddawanych odzyskowi. W 2008 roku odzyskowi poddano ok. 78% odpadów zagospodarowanych. Na terenie województwa nie ma ogólnodostępnego składowiska odpadów niebezpiecznych.

W latach 2000-2007 zlikwidowano 12 mogilników. Planuje się likwidację także pozostałych 27. W tym okresie zlikwidowano również instalacje termicznego unieszkodliwiania odpadów medycznych, które nie spełniały wymagań ochrony środowiska.

Odpady komunalne

Około 85% mieszkańców województwa zachodniopomorskiego jest objętych zorganizowanym systemem odbioru odpadów. 111 gmin województwa zachodniopomorskiego prowadziło selektywne zbieranie odpadów, które obejmowało głównie opakowania.

Z 501 tys. ton odpadów komunalnych zebranych w 2007 roku 416,6 tys. ton pochodzi z miast, 70,6 tys. ton z obszarów wiejskich. Wyselekcjonowano 20 tys. ton odpadów, przede wszystkim szkła, papieru i tektury, tworzyw sztucznych, tekstyliów i odpadów wielkogabarytowych. Ilość wyselekcjonowanych odpadów w ogólnej ilości odpadów komunalnych nie przekroczyła 4%.

Z zebranych odpadów komunalnych, z wyłączeniem odpadów wyselekcjonowanych, 71% pochodzi z gospodarstw domowych. Z ogólnej ilości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych biologicznie unieszkodliwiono 5%, reszta trafiła na składowiska. Taki sposób postępowania z odpadami komunalnymi w województwie zachodniopomorskim nie odbiega od wskaźników krajowych w tym zakresie.

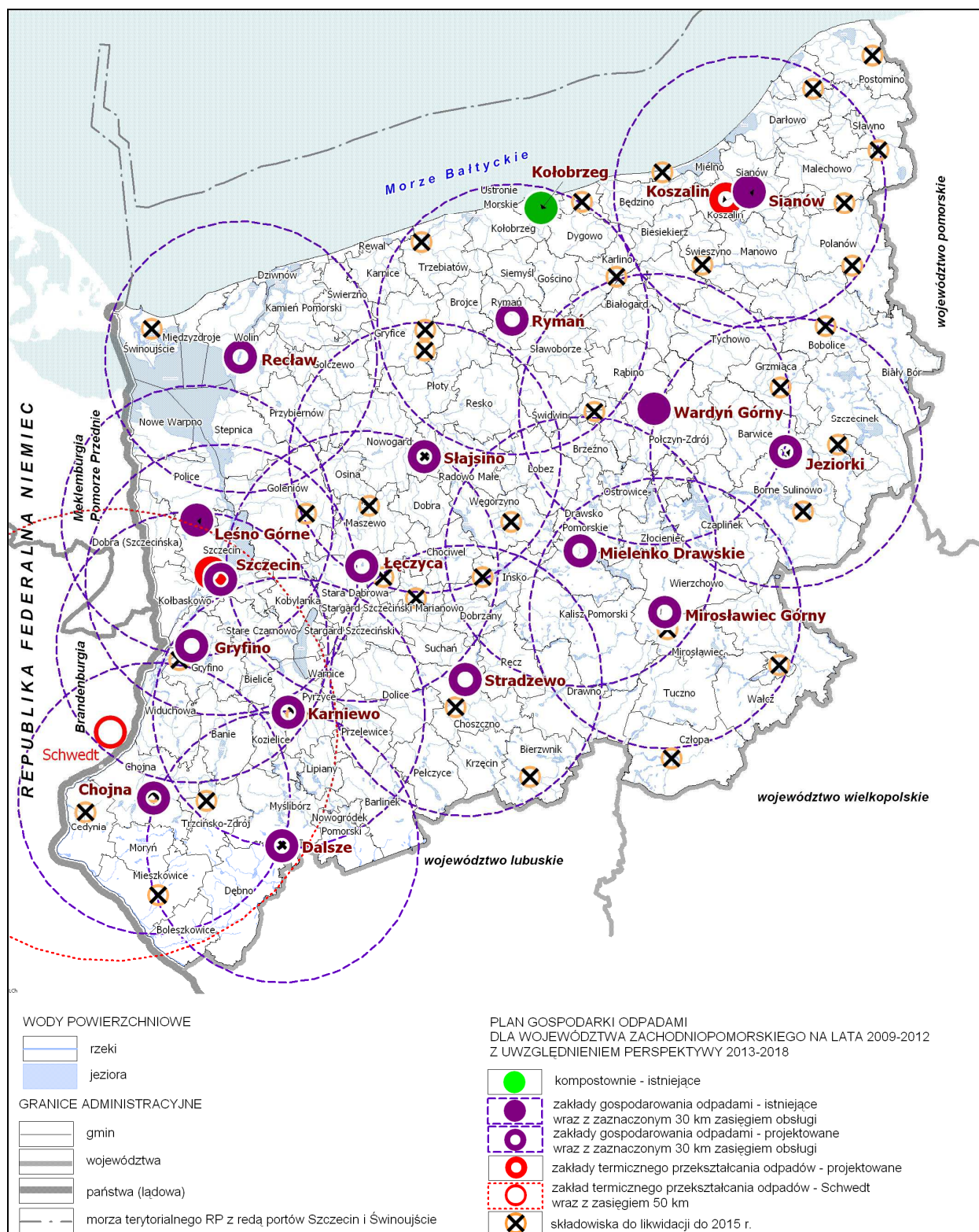
W województwie znajduje się 41 składowisk. Z tej liczby 22 posiadają instalację odgazowania, przy czym w 17 z nich gaz uchodzi do atmosfery. Unieszkodliwianie gazu z odzyskiem energii elektrycznej odbywa się na 7 składowiskach (Sianów, Sierakowo, Szczecin Klucz, Świnoujście Przytór, Ognica, Smoleńcin w gminie Kołbaskowo, Szczecinek Trzesieka i Łęczycza), a ilość wytworzonej w ten sposób energii elektrycznej osiągnęła blisko 6,5 mln kWh.

Jedynie zakłady w Leśnie Górnym, Kołobrzegu i Wardyniu Górnym spełniają wymagania normatywne stawiane zakładom gospodarki odpadami. Obecnie dwa obiekty przyjmują odpady azbestowe (w wydzielonych kwaterach): Dalsze w gminie Myślibórz i Sianów.

Od 2000 roku w województwie zachodniopomorskim obserwuje się ciągły i istotny spadek ilości odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku. Ilość odpadów, która trafiła na składowiska w 2007 roku (wg danych GUS) wynosiła ok. 501 tys. ton, podczas gdy w 2000 roku 888 tys. ton. Zmniejszeniu ulega również ilość odpadów zebranych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, z 523 kg w 2000 roku do 208 kg w 2007 roku. Zjawisko zmniejszania się ilości odpadów komunalnych, przy braku wyraźnej poprawy gospodarowania tymi odpadami, jest niepokojące, gdyż może oznaczać pozbywanie się odpadów w sposób niekontrolowany, powstawanie nielegalnych wysypisk, spalanie odpadów w domowych piecach, itp.

Rysunek 48. Gospodarka odpadami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Planu gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012.

W roku 2010 planowane jest uruchomienie kolejnych zespołów elektrowni wiatrowych o łącznej mocy około 100 MW w gminach Kołobrzeg i Gościno. Inwestorzy mają podpisane umowy z operatorami sieci o przyłączenie zespołów elektrowni wiatrowych w gminach: Karnice, Mieszkowice, Resko, Łobez, Brzeźno, Gryfino, Stargard Szczeciński, Suchań, Darłowo, Kołobrzeg, Ustronie Morskie, Gościno o łącznej mocy około 300 MW. Przyłączenie wszystkich ww. zespołów elektrowni wiatrowych wyczerpuje techniczne możliwości przyłączania następnych obiektów do istniejącego układu sieci 110 kV. Przyłączenie kolejnych zespołów elektrowni wiatrowych (kilkanaście lokalizacji oczekujących o łącznej mocy około 630 MW) na obszarze obsługiwanym przez spółkę Energa-Operator oraz wydane warunki przyłączenia zespołów elektrowni wiatrowych (o łącznej mocy około 420 MW) dla wielu lokalizacji w obszarze obsługiwanym przez spółkę Enea Operator wymaga, oprócz modernizacji i rozbudowy sieci dystrybucyjnej, również rozbudowy sieci przesyłowej w obszarze obsługiwanym przez obie spółki. Ponadto do operatorów wpływają wnioski dotyczące przyłączenia małych zespołów i pojedynczych elektrowni wiatrowych do sieci średnich napięć (15 kV). Energa-Operator określiła dotychczas warunki przyłączenia do sieci 15 kV dla obiektów o łącznej mocy około 140 MW, Enea Operator ma podpisane umowy na łączną moc 224 MW. 36 gmin ma uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pod lokalizację elektrowni wiatrowych, w 49 trwają procedury z tym związane.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA DIAGNOZA STANU

- Prognozowany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną.
- Długi okres eksploatacji funkcjonujących urządzeń w źródłach konwencjonalnych.
- Niski poziom bezpieczeństwa zasilania w energię elektryczną w zachodniej części województwa.
- Zły stan techniczny obiektów sieci przesyłowej.
- Zły stan techniczny obiektów sieci dystrybucyjnej 110 kV – w wielu przypadkach nie są one przystosowane do aktualnych obciążeń i warunków pracy.
- Zły stan techniczny sieci dystrybucyjnej 15 kV – długi okres eksploatacji, zarówno linii napowietrznych, jak i kablowych, budowanych według starych technologii, duża ilość długich ciągów liniowych, funkcjonujące układy sieci na obszarach wiejskich z dużą liczbą odgałęzień.
- Bezpieczeństwo funkcjonowania systemu gazociągów przesyłowych jest niskie; występuje „wąskie gardło”, czyli obszar o ograniczonej przepustowości gazociągu przesyłowego Skwierzyna – Barlinek – Police.
- Brak sieci dystrybucyjnej wysokiego ciśnienia, przede wszystkim w środkowej części województwa, i sieci średniego ciśnienia, w szczególności na obszarach wiejskich.
- Emisja szkodliwych substancji do atmosfery; nieosiąganie parametrów emisji spełniających polskie i unijne normy w zakresie ochrony środowiska.
- Województwo ma jedno z najlepszych w Polsce warunki do rozwoju energetyki wiatrowej, jednakże elektrownie wiatrowe generują konflikty przestrzenne (zakłócenia krajobrazu, konieczność lokalizacji elektrowni wiatrowych w sposób niekolidujący z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego).
- Występuje duże zainteresowanie inwestorów budową zespołów elektrowni wiatrowych.
- Brak lub niedostosowanie istniejącej sieci elektroenergetycznej do odbioru dużych ilości energii produkowanej przez elektrownie wiatrowe, szczególnie w północnej części województwa.
- Ograniczone możliwości rozwoju energetyki wodnej wynikające z charakteru rzek o niskim potencjale energetycznym.
- W części województwa korzystne warunki do eksploatacji wód geotermalnych.
- Korzystne warunki solarne na wielu obszarach województwa.

- Korzystne warunki do pozyskiwania biomasy – wysoki udział gruntów odłogowanych oraz użytków zielonych niewykorzystywanych gospodarczo, korzystna struktura agrarna.
- W granicach województwa występują obszary, gdzie zasięgi poszczególnych operatorów telefonii komórkowej są słabe lub w ogóle niedostępne.
- Północna część województwa, w szczególności powiaty świdwiński i łobeski, wschodnia (powiat szczecinecki i część koszalińskiego) oraz południowo-zachodnia (powiaty myśliborski i gryfiński) to obszary o najmniej rozbudowanej strukturze sieci szerokopasmowych i najwyższym zagrożeniu wykluczeniem cyfrowym.
- W około 70% gmin brak jest publicznych punktów dostępowych do Internetu.
- Zróżnicowana zasobowość zlewni rzek województwa; niski stopień wykorzystania gospodarczego wód powierzchniowych.
- Niezbyt bogate zasoby wód podziemnych, na ogół wystarczające dla zaspokojenia potrzeb użytkowników o niewielkich poborach, ale niewystarczające na duże skoncentrowane pobory tych wód.
- Wysokie zapotrzebowanie rolnictwa na wodę do nawadniania użytków rolnych, rozproszone na obszarze całego województwa.
- Nizinny charakter obszaru o słabo zróżnicowanej rzeźbie terenu i stosunkowo szerokich i płaskich dolinach rzek nie stwarza dogodnych warunków retencjonowania wód.
- Deficyt wody na polskiej części wyspy Uznam.
- Zła jakość wód powierzchniowych w zlewniach rzek Płoni (ujęcie Miedwie jest głównym źródłem wody dla Szczecina) i Wołčenicy (projektowane ujęcie wody dla Świnoujścia).
- Braki w infrastrukturze kanalizacyjnej, wodociągowej i oczyszczania ścieków, w tym szczególnie na obszarach wiejskich.
- Eksploatowane oczyszczalnie komunalne różnią się stanem technicznym, stosowanymi technologiami i skutecznością oczyszczania.
- Zagrożeniem powodziowym objęte są następujące obszary:
 - dolina Odry,
 - doliny ujściowych odcinków rzek wpływających do Odry: Myśli, Kurzycy, Słubi, Rurzycy, Tywy, Płoni, Iny, Gunicy,
 - obszary wokół jeziora Dąbie,
 - obszary wokół Zalewu Szczecińskiego oraz doliny ujściowych odcinków dopływów Zalewu i rzeki Dziwny: Gowienicy, Wołčenicy, Świńca,
 - tereny przyujściowe i częściowo w środkowym biegu rzek: Regi, Parsęty i Wieprzy,
 - tereny wokół jezior przymorskich.
- Łączna długość wałów przeciwpowodziowych wynosi około 600 km, z czego 93% stanowią wały IV klasy, 6,8% wały III klasy, 0,2% wały II klasy.
- Większość wałów pod względem technicznym nie spełnia wymagań normatywnych dotyczących bezpiecznego wzniesienia korony wałów ponad zwierciadła wody miarodajnej i kontrolnej.
- Erozja odcinków brzegu morskiego.
- Brak planu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy uniemożliwia kompleksowe rozwiązanie problemu zagrożenia powodziowego.
- Zbyt mała liczba zakładów gospodarowania odpadami; wśród stosowanych metod zagospodarowania odpadów komunalnych nadal dominuje składowanie na składowiskach.
- Brak dobrze funkcjonujących systemów selektywnego zbierania i odbierania odpadów ulegających biodegradacji, opakowań, olejów odpadowych, sprzętu elektrycznego i odpadów niebezpiecznych.
- Brak rozwiniętego systemu unieszkodliwiania osadów ściekowych w drodze kompostowania.

- Niekontrolowany demontaż i porzucanie pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- Zbyt wolno przebiegający proces wycofywania z użytkowania urządzeń zawierających PCB.
- Powolny proces usuwania wyrobów zawierających azbest; brak ogólnodostępnych środków wspomagających usuwanie azbestu z gospodarstw domowych.
- Niska świadomość ekologiczna mieszkańców gmin i miast w sprawach przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie gospodarki odpadami komunalnymi.
- Odpady fabryki Wiskord (w upadłości) w Szczecinie zdeponowane na składowiskach.
- Brak ogólnodostępnego składowiska odpadów przemysłowych.

2.14. Obszary problemowe

2.14.1. Ludnościowe obszary problemowe

Ludnościowe obszary problemowe obejmują centralną i wschodnią część województwa. Obszar ten leży peryferyjnie względem głównych ośrodków wzrostu: szczecińskiego obszaru funkcjonalnego i pasa nadmorskiego z obszarem koszalińsko-kołobrzeskim. Obszary problemowe zajmują większą część powiatów: szczecińskiego, białogardzkiego, świdwińskiego i drawskiego oraz obejmują gminy: Wolin, Gryfice, Sławno, Dobra (Nowogardzka), Radowo Małe, Dobrzany, Suchań, Przelewice, Lipiany, Krzęcin i Drawno.

Dla zobrazowania obszarów o największym nasileniu depresji społeczno-gospodarczej nałożono na mapę obszary największej depopulacji i największego bezrobocia. Do obszarów problemowych zaliczono gminy, w których:

- depopulacja w latach 1999-2007 przekroczyła 4,5% i wskaźnik bezrobocia jest wyższy niż 15%,
- depopulacja przekroczyła 4,5%, bezrobocie nie przekroczyło 15%, ale jest większe niż 12,5%,
- wskaźnik bezrobocia przekroczył 15%, depopulacja nie przekroczyła 4,5%, ale jest większa niż 3%.

2.14.2. Aglomeracyjne obszary problemowe

Obserwowany od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku proces przenoszenia się ludności miejskiej na tereny podmiejskie spowodował zmianę cyklu życia miasta, wynikającą ze zwiększonej mobilności dziennej mieszkańców. Problemy z tym związane dotyczą przede wszystkim transportu i komunikacji, dostępności do infrastruktury technicznej i społecznej. Pozyskiwanie nowych terenów osadniczych prowadzi często do konfliktów przestrzennych.

W województwie zachodniopomorskim wyróżniono dwa obszary koncentracji ludności: szczeciński obszar funkcjonalny oraz koszalińsko-kołobrzeski obszar funkcjonalny. Problemy szczecińskiego obszaru funkcjonalnego zostały omówione w odrębnym rozdziale.

W oparciu o wskaźnik cech aglomeracyjnych oraz analizę migracji Koszalina i Kołobrzegu wyznaczono funkcjonalny obszar koszalińsko-kołobrzeski, przedstawiony na [mapie nr 14 Struktura funkcjonalno-przestrzenna](#).

2.14.3. Infrastrukturalne obszary problemowe

Gospodarka wodna

Obszarami problemowymi w dziedzinie gospodarki wodnej są:

- zlewnia jeziora Miedwie (rzeka Płonia), z której zaopatrywany jest w wodę Szczecin i w związku z tym występuje konieczność zahamowania degradacji jakościowej zasobów wód,
- zachodnia część pasa nadmorskiego (polska część wyspy Uznam), gdzie występuje deficyt wody w okresie letnim.

Elektroenergetyka

W części województwa zachodniopomorskiego sytuacja w elektroenergetyce jest trudna. Stan taki wynika z istniejącego układu połączeń sieci oraz jej zdolności przesyłowych na poszczególnych poziomach napięć. Wiele obiektów jest po prostu starych (np. linii napowietrznych stanowiących zdecydowaną większość sieci dystrybucyjnej, w regionie szczecińskim w wieku poniżej 15 lat jest tylko 10%), urządzenia sieciowe nie były w wystarczającym stopniu remontowane, modernizowane, w wielu przypadkach nie są przystosowane do aktualnych obciążeń i warunków pracy. Nie prowadzono prac terenowych polegających na dbaniu o wymaganą szerokość pasów technicznych wzdłuż linii napowietrznych (wycinka drzew zagrażających bezawaryjnej pracy linii).

Gazownictwo

Największe trudności z przesyłaniem gazu i zwiększaniem mocy odbioru gazu w punktach wyjścia z systemu przesyłowego występują w północno-zachodniej części Polski, tj. na obszarze obsługiwanym przez gazociąg Skwierzyna – Barlinek – Police oraz Piła – Wałcz – Stargard Szczeciński. Operator Gaz-System S.A. wydaje warunki przyłączenia z zastrzeżeniem, że podczas występowania ekstremalnych temperatur może wystąpić ograniczenie dostaw gazu.

Część systemu gazowniczego w województwie aktualnie pracuje na granicy swoich możliwości. Jest to szczególnie odczuwalne w okresie zimowym (spadki ciśnienia), w miejscowościach najbardziej wysuniętych na północ, np. Świnoujściu, Międzyzdrojach, Kamieniu Pomorskim.

⇒ Mapa nr 30. Obszary problemowe

OBSZARY PROBLEMOWE DIAGNOZA STANU
<ul style="list-style-type: none">○ Powiększająca się dysproporcja między obszarami depopulacji i bezrobocia a obszarami wzrostu.○ Słaba sieć osadnicza i słaba dostępność do głównych miast.○ Utrzymujące się wysokie bezrobocie.○ Aglomeracja koszalińsko-kołobrzeska ma największy potencjał ludnościowy pomiędzy Szczecinem a Gdańskiem (220 tys. mieszkańców); następuje rozwój funkcji miejskich Kołobrzegu o zasięgu regionalnym i krajowym.○ Duży potencjał usług wyższego rzędu w Koszalinie, w tym szkolnictwa wyższego.○ Dobrze rozwinięte usługi medyczne Koszalina i Kołobrzegu.○ Kołobrzeg jest najbliższym portem i obszarem morskim Wielkopolski.○ Degradacja jakościowa zasobów wód w zlewni jeziora Miedwie.○ Deficyt wody przeznaczonej do spożycia na polskiej części wyspy Uznam (Świnoujście) w okresie letnim.○ Zużycie techniczne sieci elektroenergetycznej.○ Brak pewności zasilania, niedotrzymywanie standardów jakościowych dostarczanej energii.

2.15. Szczeciński obszar funkcjonalny

Szczecin uznany za potencjalne miasto metropolitalne wraz ze swoim obszarem oddziaływania stanowi najważniejszy w regionie obszar rozwoju. Celem strategicznym szczecińskiego obszaru funkcjonalnego, (SOF) jest wzrost znaczenia i konkurencyjności obszaru w przestrzeni polskiej i międzynarodowej. Drugim celem jest wygenerowanie ponadregionalnego ośrodka rozwoju o znaczącym potencjale ludnościowym, gospodarczym, naukowym i kulturalnym, obejmującym duże miasto i otaczające gminy, połączone z nim więzami administracyjnymi, funkcjonalnymi i ekonomicznymi. Szczecin i jego otoczenie, jako obszar najlepiej przystosowany do absorpcji innowacji i kapitału, powinien również nieść impulsy rozwojowe na pozostałą część województwa, do innych ośrodków. Konkurencyjność SOF decyduje w dużej mierze o konkurencyjności regionu.

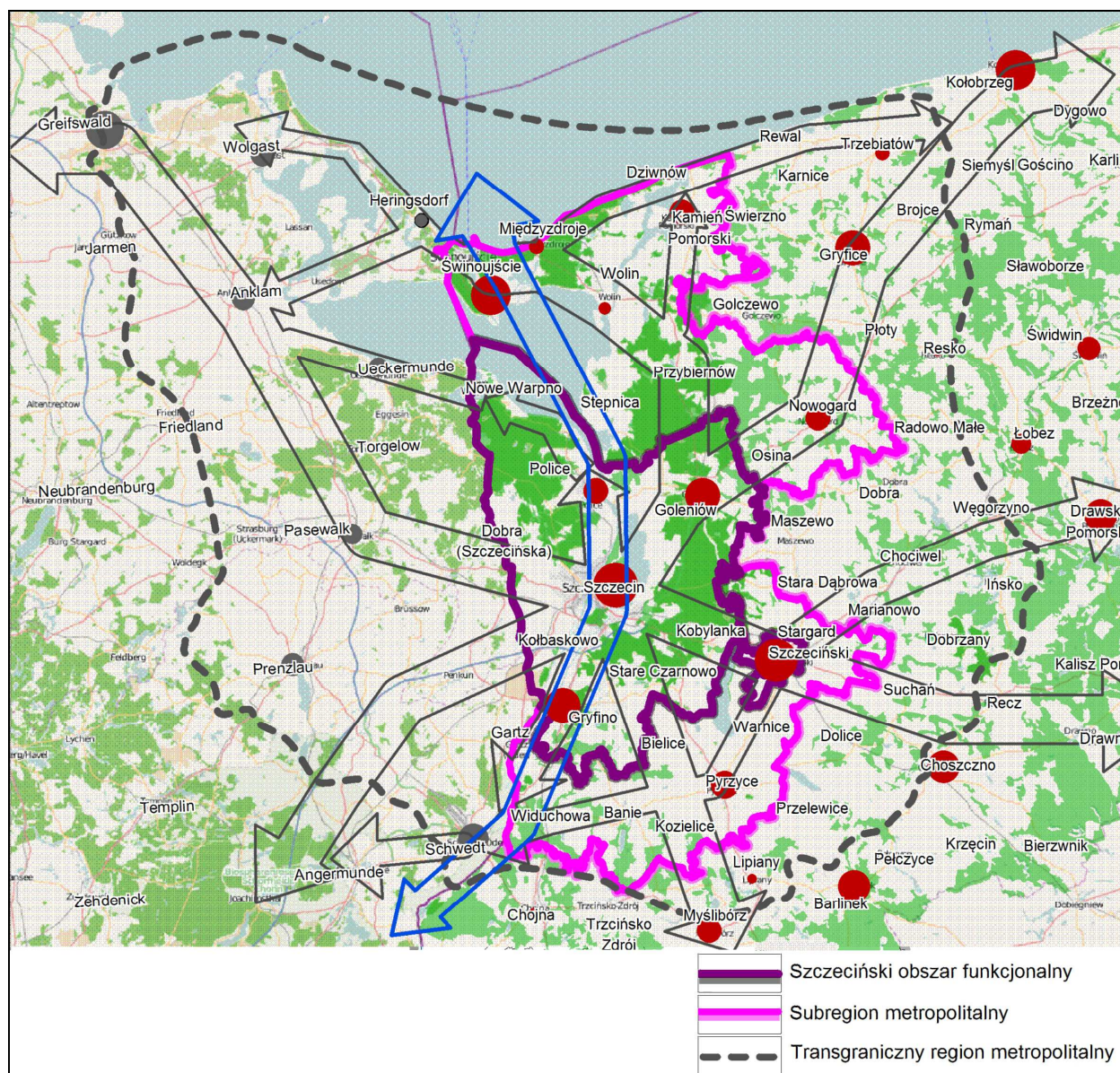
Skupienie w potencjalnych obszarach metropolitalnych znaczącego potencjału społeczno-gospodarczego daje, z jednej strony, dużą szansę na rozwój tych obszarów, z drugiej zaś stwarza określone problemy w ich funkcjonowaniu. Są to obszary o najwyższej transportochłonności w regionie, emitujące największą ilość zanieczyszczeń, wytwarzające największą ilość odpadów itp. Z tego powodu istotnym celem utworzenia związków metropolitalnych jest poprawa warunków i jakości życia oraz usprawnienie funkcjonowania, związanego z miastem rdzeniowym, obszaru jego najbliższego oddziaływania (strefa codziennych dojazdów do pracy). Na rzecz rozwiązania tych problemów działa w Szczecinie Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

Realizacji celu strategicznego służą cele pośrednie:

- rozwój gospodarki opartej na wiedzy i rozwój innowacyjności, w tym:
 - rozwój sieci powiązań kooperacyjnych sektora gospodarczego i naukowego – wsparcie dla tworzenia klastrów,
 - tworzenie parków naukowo-technologicznych, tworzenie warunków dla absorpcji i dyfuzji innowacyjności,
 - tworzenie inkubatorów technologicznych,
 - rozwój funkcji akademickich,
- rozwój funkcji metropolitalnych, w tym:
 - rozwój sieci powiązań zewnętrznych,
 - intermodalny węzeł komunikacyjny SOF –centrum logistyczne,
 - pomoc przy tworzeniu sieci wymiany wiedzy, informacji i kapitału naukowego,
 - wspieranie imprez, konferencji i wydarzeń o znaczeniu ponadregionalnym,
 - wspieranie usług wyższego rzędu o znaczeniu metropolitalnym (w tym kultury, sportu i turystyki),
 - zintegrowane planowanie rozwoju całego obszaru funkcjonalnego,
 - wspólna promocja potencjału obszaru (tereny inwestycyjne, oferta turystyczno-kulturalna),
- podniesienie jakości życia i gospodarowania w obszarze funkcjonalnym, w tym:
 - spójny system transportu zbiorowego,
 - rewitalizacja zdegradowanych dzielnic mieszkaniowych i terenów przemysłowych,
 - ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego,
 - wspólne zarządzanie gospodarką komunalną (energetyka, odpady, gospodarka wodno-ściekowa),
 - uporządkowanie struktury przestrzennej SOF,
 - organizacja atrakcyjnych przestrzeni publicznych.

Szczecin jest najbardziej oddalonym od Warszawy miastem wojewódzkim. Zarówno od wschodu jak i zachodu SOF otaczają słabo zaludnione, peryferyjne tereny Niemiec i Polski, o wyraźnych tendencjach depopulacyjnych.

Rysunek 49. Szczeciński obszar funkcjonalny

Źródło: Opracowanie własne.

2.15.2. Delimitacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

Szczeciński obszar funkcjonalny składa się z miasta rdzeniowego Szczecina i powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia. W oparciu o analizę powiązań funkcjonalnych teoretycznych i faktycznych (dojazdy do pracy) oraz analizę cech miejskich gmin, za najsilniej powiązany ze Szczecinem uznano obszar dziewięciu gmin: Dobrej (Szczecińskiej), Kołbaskowa, Gryfina, Starego Czarnowa, Kobylanki, Goleniowa, Polic, Nowego Warpna i miasta Stargard Szczeciński.

Poza obszarem funkcjonalnym wyznaczono subregion metropolitalny o słabszych powiązaniach funkcjonalnych. Obszar ten, pozostający pod wpływem oddziaływania Szczecina – z uwagi na powiązania przyrodnicze i infrastrukturalne – buduje wspólny potencjał społeczno-gospodarczy. Do subregionu metropolitalnego wskazano szesnaście gmin: Świnoujście, Międzyzdroje, Wolin, Dziwnów, Kamień Pomorski, Stepnice, Przybiernów, Nowogard, Osinę, gminę wiejską Stargard Szczeciński, Warnice, Pyrzyce, Bielice, Kozielice, Banie i Widuchową.

Jeszcze większą strukturę przestrzenną stanowi transgraniczny region metropolitalny Szczecina, który obejmuje również część Meklemburgii-Pomorza Przedniego, na które rozciąga się wpływ Szczecina głównie jako ośrodka gospodarczego i kulturalnego.

2.15.3. Środowisko przyrodnicze i krajobraz

Środowisko przyrodnicze

⇒ **Mapa nr 31. Obszary i obiekty ochrony przyrody w szczecińskim obszarze funkcjonalnym**

Struktura użytkowania ziemi w szczecińskim obszarze funkcjonalnym przedstawia się następująco:

- 6,2% powierzchni zajmują użytki rolne gleb wysokiej jakości,
- 38% powierzchni zajmują lasy,
- 11,2% powierzchni zajmują wody powierzchniowe,
- 49% zajmują obszary ochrony przyrody.

W granicach SOF występują wody śródlądowe i morskie wody wewnętrzne. Te ostatnie obejmują polską część Zalewu Szczecińskiego i Odrę między Zalewem Szczecińskim a wodami portu Szczecin. W granicach obszaru występują dwa główne zbiorniki wód podziemnych położone w regionie hydrogeologicznym Dolnej Odry i Zalewu Szczecińskiego:

- nr 122 dolina kopalna Szczecin,
- nr 123 międzymorenowy Stargard Szczeciński-Goleniów.

Gleby najwyższej jakości zajmują 12 253 tys. ha. Największe obszary gleb kompleksu psennego bardzo dobrego występują na Równinie Pyrzyckiej, w gminach: Gryfino, Stare Czarnowo, Szczecin, Dobra (Szczecińska) i na terenie Stargardu Szczecińskiego. Kompleksy gleb o przewadze użytków bardzo dobrych i dobrych psennych i żytnich należy pozostawić w użytkowaniu rolniczym.

Lasy SOF zajmują powierzchnię 75 430 ha i znajdują się w granicach 4 nadleśnictw: Klinisk, Goleniowa, Trzebieży oraz częściowo Gryfina. Zwarte kompleksy leśne reprezentowane są przez puszcze: Bukową, Goleniowską i Wkrzańską. Wysokim stopniem zalesienia charakteryzują się gminy: Kobylanka (62% powierzchni), Goleniów (53,8%), najniższym – gmina Kołbaskowo (4,6%). Wśród lasów większość stanowią lasy ochronne.

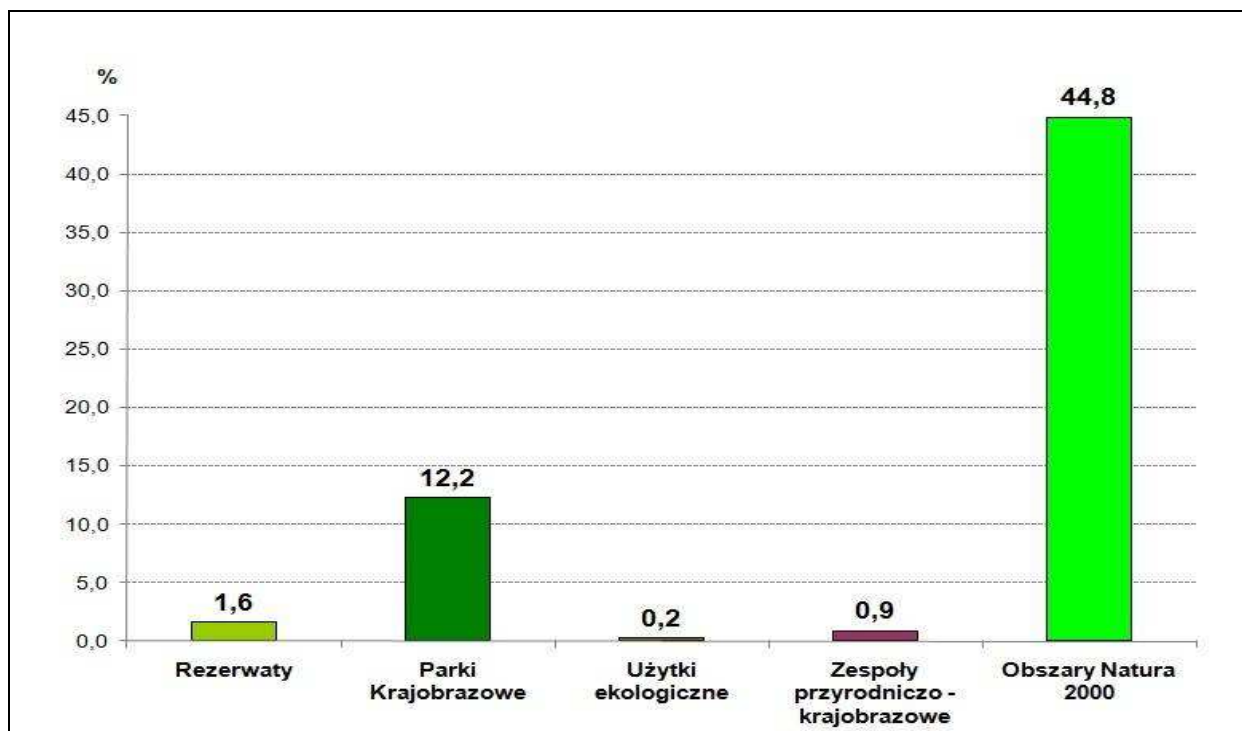
Kopaliny występujące w szczecińskim obszarze funkcjonalnym należą do pospolitych. Są to:

- surowce ilaste (Przesocin, Wąwelnica, Szczecin Niebuszewo),
- piaski wydobywane w niewielkich ilościach ze złoża Łozienica w gminie Goleniów,
- torfy (możliwość eksploatacji torfów jako surowca leczniczego istnieje na obszarze Puszczy Wkrzańskiej),
- kruszywa naturalne (kopalnia Mosty).

System obszarów chronionych zajmuje powierzchnię 97 337 tys. ha nakładających się na siebie obszarów, co stanowi 49% powierzchni SOF. Składają się nań rozmaite formy ochrony przyrody o zróżnicowanych wymaganiach ochronnych:

- 13 rezerwatów przyrody,
- 2 parki krajobrazowe (Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry, Szczeciński Park Krajobrazowy Puszcza Bukowa) wraz z otulinami,
- użytki ekologiczne,
- 9 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
- obszary Natura 2000,
- obszary chronione na podstawie innych ustaw i przepisów szczególnych: lasy ochronne, leśny kompleks promocyjny Puszcze Szczecińskie, pas ochronny obszaru morskiego, główne zbiorniki wód podziemnych.

Rysunek 50. Formy ochrony przyrody w szczecińskim obszarze funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z „Waloryzacji przyrodniczej województwa zachodniopomorskiego”, Biuro Konserwacji Przyrody 2010.

⇒ **Mapa nr 32. System przyrodniczych obszarów prawnie chronionych w transgranicznym regionie metropolitalnym Szczecina**

Szczeciński obszar funkcjonalny zajmuje szczególne miejsce w systemie międzynarodowych sieci obszarów chronionych. Istotny jest fakt, iż blisko 45% szczecińskiego obszaru funkcjonalnego obejmuje Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000. Transgraniczny obszar obejmuje Zalew Szczeciński (Wielki i Mały Zalew) z Rostoką Odrzańską i strefą nadbrzeżną po Puszcze Wkrzańską i Goleniowską oraz wybrzeże Bałtyku od Piany do Dziwny z wyspami Uznam i Wolin. W gminie Dobra znajduje się cenny rezerwat ornitologiczny Świdwie.

Krajobraz kulturowy

Szczeciński obszar funkcjonalny obejmuje tereny o wyraźnych wpływach skandynawskich z osadnictwem o starej metryce. Jest to obszar z najstarszymi ośrodkami miejskimi, do których należą m.in.: Goleńów, Stargard Szczeciński, Gryfino, Szczecin. Wsie występujące na tym terenie posiadają metrykę średniowieczną, XVIII-wieczną, np. z okresu fryderycjańskiego oraz ryglową. Zabudowę ryglową spotkać można nie tylko w miejscowościach wiejskich (kościóły i chałupy), ale i miastach: Szczecinie, Nowym Warpnie, Goleniowie. Charakterystyczne dla tego obszaru są występujące tu gotyckie ceglane kościoły

w Szczecinie (figurujące na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego), Stargardzie Szczecińskim, Kołbaczu oraz cenne średniowieczne kamienne świątynie wiejskie.

W SOF i subregionie metropolitalnym występuje 787 obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Jest to ponad 30% wszystkich zabytków występujących w całym województwie zachodniopomorskim.

W szczecińskim obszarze funkcjonalnym, a zwłaszcza w Szczecinie, występują liczne obiekty będące dobrami kultury współczesnej, proponowanymi pomnikami historii (np. Cmentarz Centralny, Zamek Książąt Pomorskich, Wały Chrobrego) oraz obszarowymi wpisami do rejestru zabytków (np. dzielnice Szczecin Pogodno, Szczecin Śródmieście), które także należy objąć systemem opieki.

W związku z koniecznością ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego planuje się stworzenie nowej formy ochrony – parku kulturowo-krajobrazowego. Dodatkowo przewiduje się dodanie nowych obiektów i obszarów do istniejących form chronionych (parków kulturowych, obszarowych wpisów do rejestru zabytków oraz pomników historii). Na obszarze SOF znajdują się cztery z proponowanych parków kulturowo-krajobrazowych lub ich części:

- „Trzebież”,
- „Dolina Dolnej Odry”,
- „Dolina Iny”,
- „Dolina Płoni”.

W celu lepszej ochrony krajobrazu, wszelkie przedsięwzięcia powinny być oparte na wytycznych kształtowania ładu przestrzennego.

Szczeciński obszar funkcjonalny podlega procesom suburbanizacji, obejmującym podszczecińskie gminy. Efekty bezplanowej suburbanizacji degradujące krajobraz są w szczególności widoczne w miejscowościach: Dobra, Mierzyn, Dołuje, Warzymice. Istnieje ponadto realne niebezpieczeństwo, że miejscowości na zachód od Szczecina tracą granice między sobą i tworzą rozległy twór „miastopodobny”, jednak pozbawiony funkcji miejskich.

2.15.4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna i sieć osadnicza

⇒ Mapa nr 33. Struktura funkcjonalno-przestrzenna szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

Obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna stanowi policentryczny układ z centralnym rdzeniem – miastem Szczecinem, czterema miastami średniej wielkości (Police, Goleniów, Gryfino, Stargard Szczeciński) oraz małym miastem Nowym Warpnem. Uzupełnieniem układu są ośrodki wiejskie. W samym Szczecinie wyróżnić można wielofunkcyjny obszar śródmieścia, skupiający funkcje o charakterze metropolitalnym (znaczenie regionalne, ponadregionalne), reprezentowany przez ośrodki kultury, administracji, usług, otoczenia biznesu i jednostki zarządzające.

Czynnikami przekształcającym układ jest rozrastanie się zabudowy zwłaszcza na zachód od Szczecina w sposób krawędziowy (Mierzyn, Bezrzecze), pasmowy wzdłuż dróg krajowych nr 10, 13 i drogi wojewódzkiej nr 112 (gmina Police). Kolejnym pasmem rozwoju osadnictwa jest pasmo Załom – Pucice – Kliniska – Goleniów oraz pasmo drogi nr 10 na wschód od Szczecina: Płonia – Kobylanka – Stargard Szczeciński. Pasma zabudowy wzdłuż drogi nr 31 pomiędzy Szczecinem i Gryfinem rozwinęło się na przełomie XIX i XX w. w formie kilku wsi ulicowych połączonych ze sobą.

Istotną cechą obszaru jest duża koncentracja terenów przemysłowych i portowych w paśmie Odry od Nowego Czarnowa, przez Gryfino, Żydowce, Pomorzany, port Szczecin, tereny stoczniowe dzielnic północnych Szczecina aż do Polic. Na znacznej części obszarów zaprzestana została działalność w skutek upadku zakładów lub wycofania części funkcji portowych. Powstały nowe strefy koncentracji przemysłu w postaci parków przemysłowych w Goleniowie, Stargardzie Szczecińskim, Policach, Gardnie i w prawobrzeżnej części Szczecina.

Ważną rolę w strukturze funkcjonalno-przestrzennej odgrywają wody, wykorzystywane do celów transportowych i rekreacyjnych (Odra, Dąbie, Ina) oraz duże kompleksy leśne (Puszcza Bukowa, Wkrzańska i Goleniowska), stanowiące potencjał przyrodniczy, rolniczo-produkcyjny oraz turystyczny. System ob-

szarów chronionych w SOF zajmuje 48%. Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej zdeterminowane jest przez rzekę Odrę i Zalew Szczeciński, które dzielą obszar na dwie części i jednocześnie stanowią element funkcjonalnie łączący przestrzeń i dodający jej unikatowości. Odra i Zalew Szczeciński stwarzają atrakcyjne warunki komunikacji wodnej, będącej alternatywą dla połączeń lądowych.

Charakterystyka struktury funkcjonalno-przestrzennej

⇒ Mapa nr 34. Struktura policentryczna szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

Centrum – centralna dzielnica biznesu, miasto Szczecin – stanowi rdzeń układu funkcjonalno-przestrzennego szczecińskiego obszaru funkcjonalnego. Wielofunkcyjny obszar śródmieścia, skupia funkcje o charakterze metropolitalnym (znaczenie regionalne, ponadregionalne), reprezentowane przez ośrodki kultury, administracji, zarządzające, finansowe, usług i otoczenia biznesu. Obszar ten obejmuje teren miasta dziewiętnastowiecznego. Obecnie rdzeń układu podlega procesowi intensywnej kontrurbanizacji, powodującej wyludnianie obszaru śródmieścia i wzrost zaludnienia dzielnic peryferyjnych.

Strefa miejska – Szczecin lewo- i prawobrzeżny, Szczecin Załom, Mierzyn, Bezrzecze, Przecław, Warzymice – jest obszarem intensywnego osiedlania się mieszkańców. W samym Szczecinie obserwowany jest proces osiedlania się na obszarach oddalonych od centrum, w szczególności w dzielnicach: Osów, Warszewo, Płonia i Kijewo. Z uwagi na najkorzystniejszą dostępność do centrum miasta, głównym obszarem ekspansji osadnictwa stały się gminy Dobra (Szczecińska) i Kołbaskowo sąsiadujące z miastem od zachodu. Obszary te przyjęły charakter miejski w dużej mierze jako osiedla budownictwa wielorodzinnego.

Strefa ośrodków równoważących rozwój – Goleniów, Gryfino, Stargard Szczeciński oraz Police – pełni funkcje satelickie w stosunku do Szczecina. W miastach tych rozwijane są istniejące usługi, a także powstają usługi nowego rodzaju, co z kolei wpływa na proces urbanizacji przestrzennej. Miasta te, poza oddziaływaniem lokalnym, stanowią ośrodki obsługi o charakterze ponadgminnym z odpowiednio rozwiniętą ofertą usługową.

Strefa ekstensywnej urbanizacji to tereny podmiejskie z intensywnie rozwijającą się zabudową jedno- i wielorodzinną, wsie zatracające charakter rolniczy (zwłaszcza gmina Dobra, również Kołbaskowo, Kołbylanka, wiejska część gmin Police, Goleniów i Gryfino).

Tereny otwarte i leśne to obszar o krajobrazie półnaturalnym, rolniczym, leśnym oraz wodnym. Znajdują się tu miejscowości o czytelnych układach ruralistycznych ukształtowanych historycznie z uzupełniającą je zabudową współczesną (Stare Czarnowo, Nowe Warpno oraz pozostała część obszarów wiejskich SOF).

Zjawisko rozlewania się miast zmienia istniejącą strukturą sieci osadniczej w wymiarze ilościowym i jakościowym. Zmiany wyrażają się w następujących aspektach:

- demograficznym – zmiana miejsca zamieszkania, wzrost liczby ludności na obszarach podmiejskich i spadek w miastach wraz ze zmianą struktury demograficznej ludności,
- ekonomicznym – związanym ze stałym wzrostem liczby ludności utrzymującej się ze źródeł pozarolniczych, większym zróżnicowaniem funkcjonalnym osiedli, zmianą potencjału ekonomicznego, wzrostem kosztów transportu i obsługi technicznej, także przemieszczeniem wpływów budżetowych,
- przestrzennym – przejawiającym się w „fizjonomii” osiedli podmiejskich, powiększaniu terenów zainwestowanych, zwiększaniem się gęstości infrastruktury i zabudowy miejskiej,
- przyrodniczo-krajobrazowym – związanym z ograniczaniem terenów otwartych, naturalnych i półnaturalnych, przecinaniem korytarzy ekologicznych,
- społecznym – wyrażającym się zmianą wartości, postaw, sposobu zachowań i utratą tożsamości lokalnej; przyjmowanie miejskiego stylu życia przez mieszkańców obszarów podmiejskich.

Sieć osadnicza

⇒ Mapa nr 35. Struktura sieci osadniczej i kierunki jej powiązań w szczecińskim obszarze funkcjonalnym

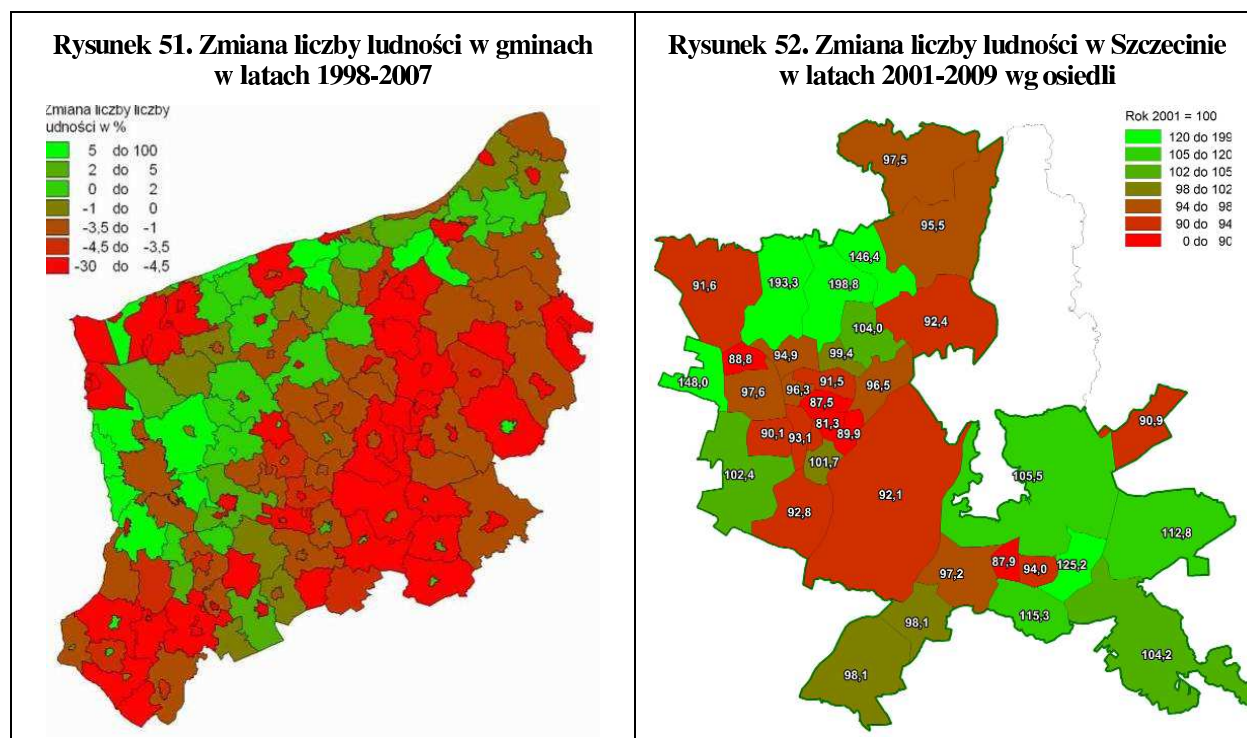
Pod względem zasięgu usług jednostki osadnicze SOF można podzielić na:

- ośrodek o znaczeniu ponadregionalnym, potencjalnym metropolitalnym – Szczecin wraz z ośrodkami dzielnicowymi i osiedłowymi,
- ośrodek o znaczeniu regionalnym, ponadpowiatowym – Stargard Szczeciński,
- ośrodki o znaczeniu subregionalnym, ponadgminnym – Goleniów, Gryfino, Police,
- ośrodki o znaczeniu lokalnym, gminnym – Nowe Warpno, Dobra Szczecińska, Kołbaskowo, Kobyłka, Stare Czarnowo,
- ośrodki wspomagające ośrodki gminne w zakresie usług podstawowych, krystalizujące sieć osadniczą (Przeclaw, Mierzyn, Dołuje, Bezrzecze, Tanowo, Kliniska, Mosty, Gardno).

2.15.5. Ludność i warunki życia

Zmiany demograficzne

Liczba mieszkańców szczecińskiego obszaru funkcjonalnego od 10 lat utrzymuje się na stałym poziomie. Następują wyraźne przemieszczenia ludności wewnątrz obszaru: od roku 1996 liczba ludności na terenach wiejskich SOF zwiększyła się z 42,9 tys. do 62,2 tys., podczas gdy w miastach liczba mieszkańców spadła z 573,4 tys. (93% ogółu ludności SOF) do 555,9 tys. (90%). W samym Szczecinie liczba mieszkańców zmniejszyła się z 418,8 tys. (68% ludności SOF) do 406,9 tys. (66%). Jedynym miastem utrzymującym stałą liczbę ludności jest Goleniów, a z kolei gmina Stare Czarnowo jest jedynym obszarem wiejskim, na którym liczba ludności spada.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Miasta Szczecina.

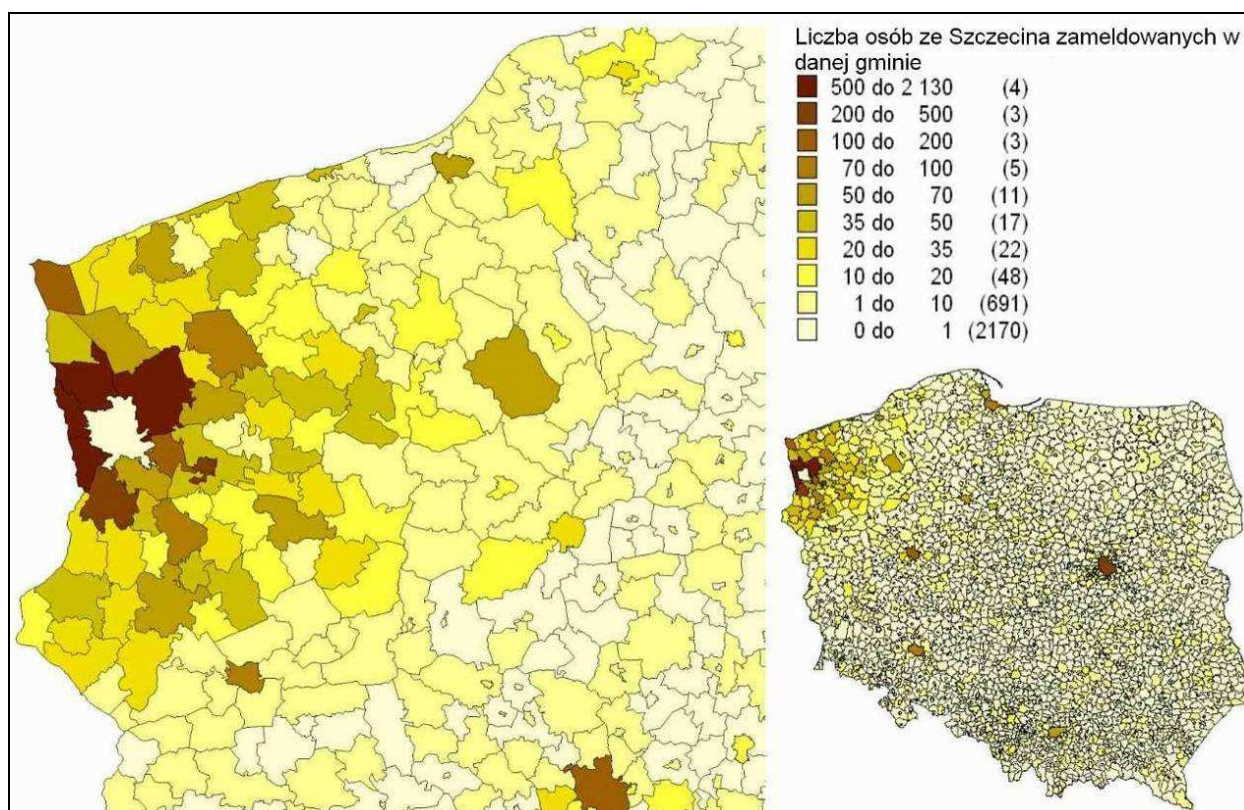
Głównym obszarem wzrostu ludności z uwagi na najkorzystniejszą dostępność do centrum miasta są gminy sąsiadujące od zachodu ze Szczecinem (Dobra i Kołbaskowo). Rozwój osadnictwa w gminie Dobra w głównej mierze rozwijał się krawędziowo do osiedli szczecińskich, niejako doklejając się do już istniejącej zabudowy (z tego powodu największymi miejscowościami gminy są Mierzyn z 5 350 i Bezrzecze z 2 540 mieszkańcami). W gminie Kołbaskowo natomiast jako pasmo wzdłuż drogi krajowej nr 13

największymi miejscowościami są Przecław z 3 480 i Warzymice z 1 889 mieszkańcami. Podobnie jak w całym kraju zauważyć można wyraźny trend dezurbanizacyjny – ludność dużych i średnich miast przenosi się na tereny podmiejskie. Szczecin uzyskał dodatnie saldo migracji, ponieważ był miejscem napływu mieszkańców z innych terenów, głównie z mniejszych miast leżących w zachodniej części województwa (Police, Choszczno, Nowogard, Świnoujście, Gryfino, Pyrzyce i Gryfice), miasteczek środkowej części województwa oraz Koszalina i Szczecinka.

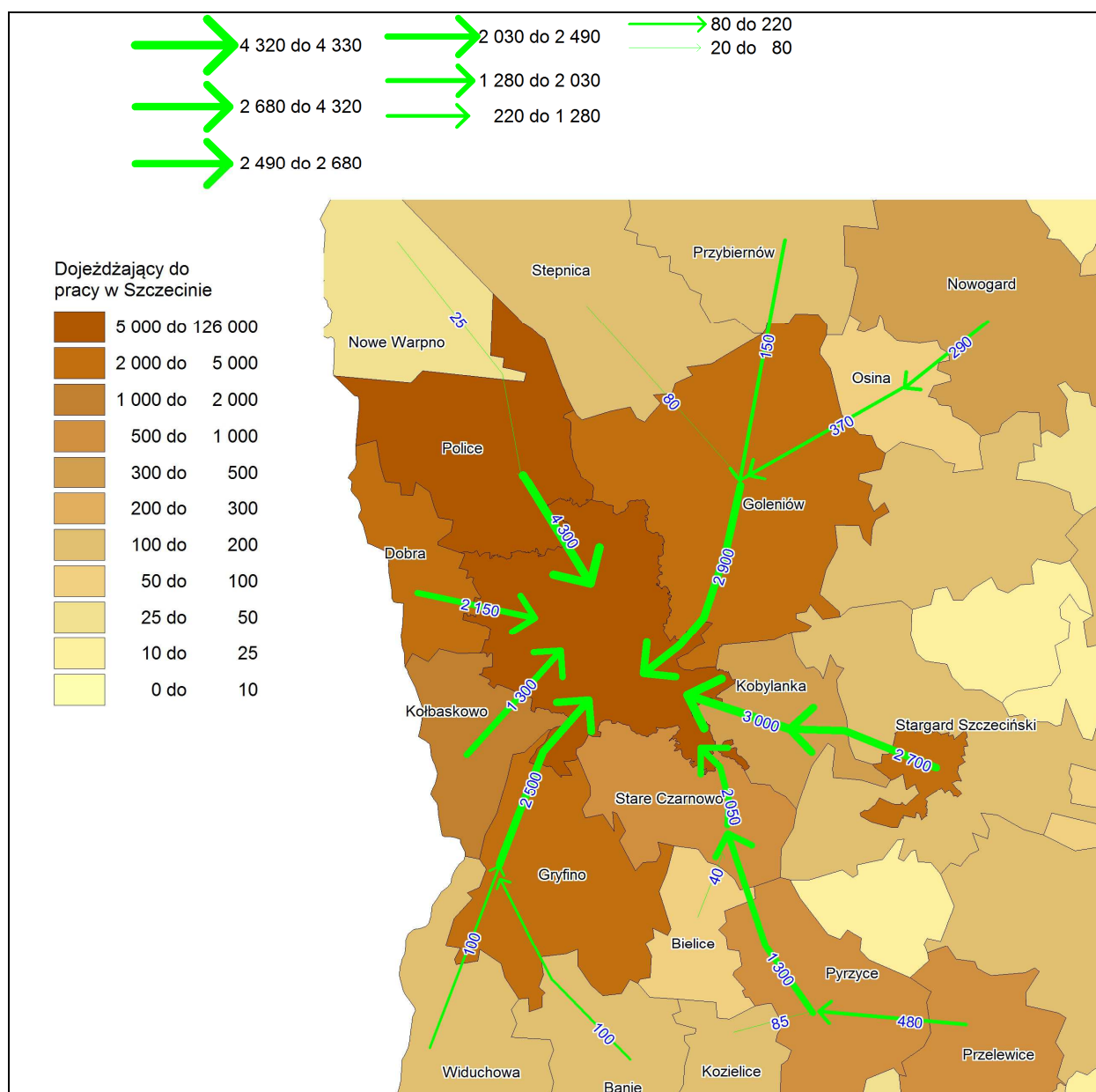
Procesy deglomeracyjne zachodzą nie tylko na skutek przenoszenia się mieszkańców poza miasto; zauważalne są również w samym Szczecinie. Następuje wyraźny spadek liczby ludności w centrum miasta i na dużych osiedlach z wielkiej płyty (Zawadzkiego, Słoneczne). Wzrasta natomiast liczba mieszkańców na obszarach oddalonych od centrum (Warszewo, Osów, Bukowo, Krzekowo-Bezrzecze, Kijewo).

Wraz ze zmianami liczby ludności następują zmiany w strukturze wieku ludności. Migrują głównie młodzi ludzie, którzy po osiedleniu i poprawie warunków mieszkaniowych decydują się na założenie rodziny, przez co wzrasta wyraźnie przyrost naturalny na tych terenach. W efekcie powstają młode struktury demograficzne z dużym odsetkiem dzieci. W obszarach charakteryzujących się odpływem ludności dominuje duży odsetek osób w wieku poprodukcyjnym.

Rysunek 53. Kierunki emigracji mieszkańców Szczecina w latach 2004-2007

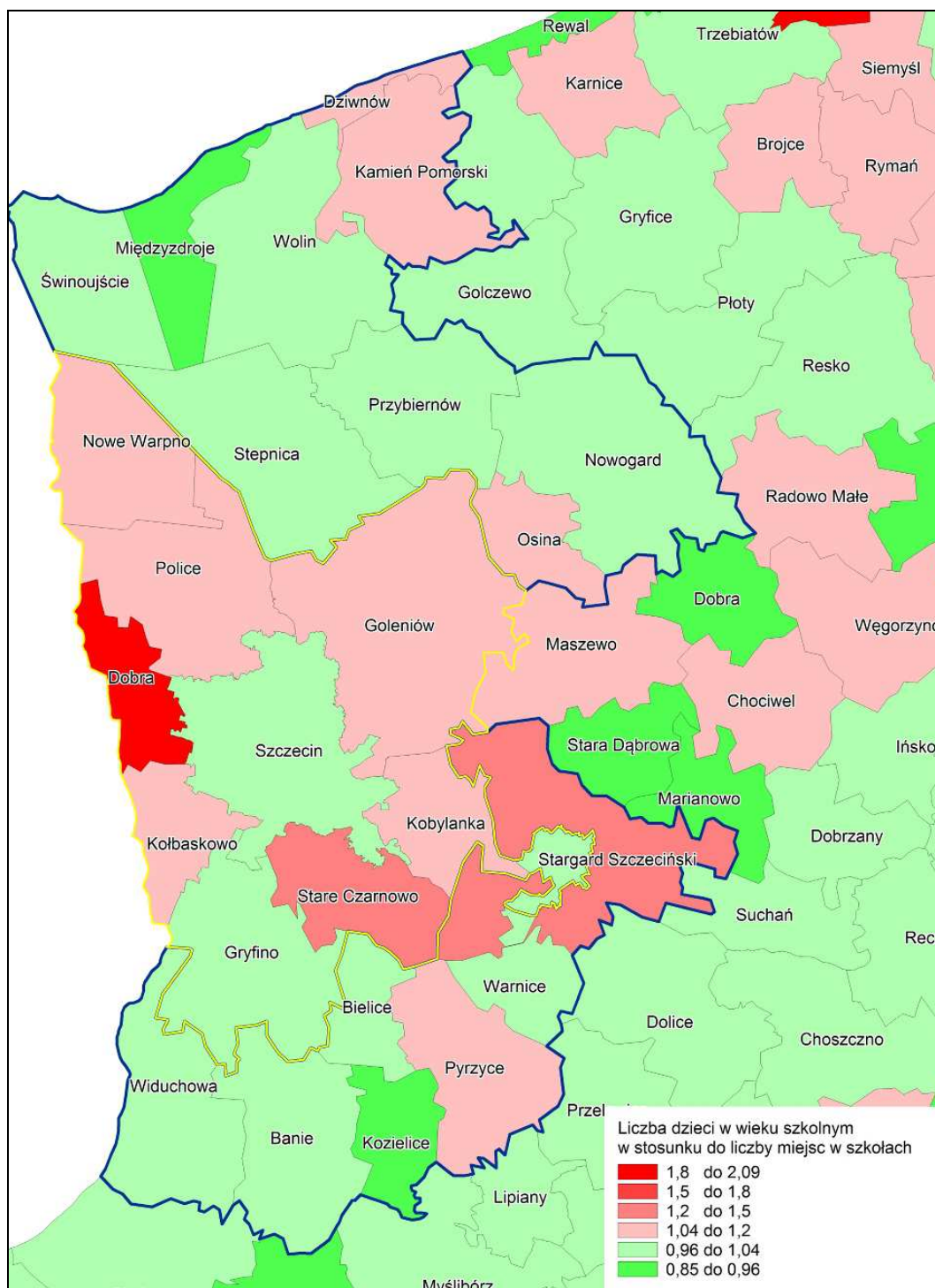
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji ludności Urzędu Miasta Szczecina.

Rysunek 54. Szacunkowa liczba dojeżdżających do pracy w Szczecinie

Źródło: Badania własne.

Zaobserwować można, że największe nasilenie miejsc migracji do i ze Szczecina znajduje się w obszarze funkcjonalnym Szczecina. Największa różnica między wymeldowaniami a zameldowaniami w Szczecinie jest dla gmin: Dobra (Szczecińska), Kołbaskowo, Goleniów, Police i Kobylanka. Dodatnie saldo migracji dla Szczecina jest najwyższe w stosunku do miast: Stargardu Szczecińskiego i Świnoujścia oraz gminy Pyrzyce. Migracja ta w zdecydowanej większości jest wynikiem poszukiwania lepszych warunków mieszkaniowych i w rezultacie przenoszenia się poza granice miasta. Tkanka mieszkaniowa centrum Szczecina, zwłaszcza w formie oficyn w kwartałach śródmiejskich, jest bardzo niskiej jakości. Mieszkania są małe, słabo nasłonecznione, w dzielnicach brak jest terenów zielonych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Należy stwierdzić, że centrum było przeludnione i zbyt intensywnie zabudowane.

Depopulacja terenów wschodnich niemieckich krajów związkowych, zwłaszcza położonych peryferyjnie, może powodować mniejsze natężenie bliskich dojazdów do Szczecina z Niemiec. Należy jednak wziąć pod uwagę rosnące zainteresowanie osiedlaniem się Polaków na niemieckich terenach przygranicznych. Spowodować to może coraz silniejsze powiązanie niemieckich obszarów przygranicznych ze Szczecinem i ostatecznie doprowadzić je do przejścia ze strefy obsługi miast niemieckich do strefy obsługiwanej przez Szczecin.

Rysunek 55. Szkolnictwo podstawowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niedostosowanie infrastruktury społecznej widać na przykładzie szkolnictwa podstawowego. Zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy. Tymczasem w gminie Dobra (Szczecińska) połowa dzieci w wieku szkolnym uczęszcza do szkół podstawowych w innej gminie (najwięcej w Szczecinie). Przesunięcia ludności Szczecina z centrum do dzielnic peryferyjnych powodują, że na obszarze przygranicznym Szczecina mieszka najwięcej młodych ludzi i najwięcej dzieci, szkoły tam zlokalizowane są więc najbardziej obciążone.

Zasoby mieszkaniowe

Sytuacja mieszkaniowa jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na warunki życia mieszkańców. W SOF pod koniec 2008 roku było 230 tys. mieszkań, o 10 tys. więcej niż w roku 2004. Tym samym ogólna powierzchnia użytkowa mieszkań zwiększyła się o 1 mln m², do 14,5 mln m². Średnio jeden mieszkaniec SOF dysponuje 23,5 m² powierzchni użytkowej mieszkania, co oznacza wzrost tego wskaźnika od 2004 roku o 1,5 m². Najlepsza sytuacja występuje w gminie Dobra, gdzie średnio na jednego mieszkańca przypada 39,6 m². Średnio powyżej 30 m² na osobę mają też mieszkańcy wiejskiej części gminy Nowe Warpno (33,3 m²) i Kobyłanki (32 m²). Najmniejszą powierzchnią dysponują mieszkańcy Polic (18,9 m²), Starego Czarnowa (19,5 m²) oraz Stargardu Szczecińskiego (20,6 m²) i Gryfina (20,7 m²). W Szczecinie wskaźnik ten uległ zwiększeniu z 22,3 w roku 2004 do 23,8 m² w roku 2008. Sytuacja mieszkaniowa w samym Szczecinie jest jednak mocno zróżnicowana. Nowe mieszkania powstają na obrzeżach miasta; z roku na rok średnia powierzchnia nowych mieszkań się zwiększa. Jakość mieszkań w centrum jest niezadowalająca – mieszkania w kamienicach czynszowych, liczne oficyny i brak przestrzeni publicznych powodują przenoszenie się na tereny wiejskie gmin sąsiednich.

2.15.6. Uwarunkowania gospodarcze

Szczeciński obszar funkcjonalny jest największym ośrodkiem gospodarczym województwa. Znajduje się tu 42% z ogólnej liczby 213 tysięcy podmiotów gospodarczych istniejących w województwie zachodniopomorskim. W Szczecinie i sąsiadujących z nim powiatach wytwarzane jest 60% PKB województwa zachodniopomorskiego. O lokalizacji i intensywności działalności gospodarczej decydują charakterystyczne dla szczecińskiego obszaru funkcjonalnego cechy środowiska, uwarunkowania przestrzenne i demograficzne oraz infrastruktura komunikacyjna i gospodarcza.

Z punktu widzenia uwarunkowań przestrzennych (ujście Odry i bliskość wybrzeża Bałtyku) szczeciński obszar funkcjonalny jest predysponowany do prowadzenia wszelkiej działalności gospodarczej związanej z bliskością i wykorzystaniem morza. Istnieje tu zarówno historycznie ukształtowana infrastruktura przemysłowa, jak i rezerwy terenu umożliwiające jej dalszy rozwój.

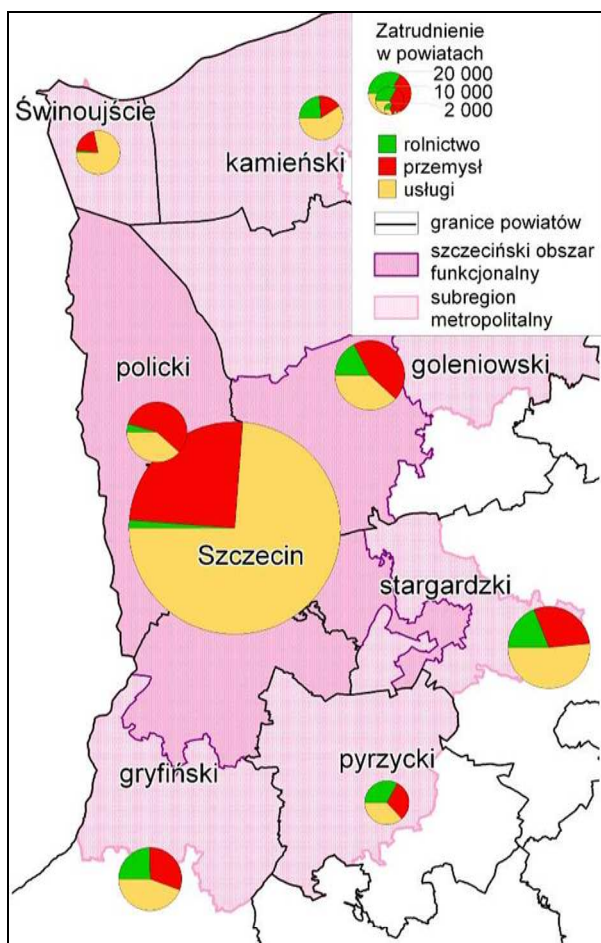
Położenie geograficzne szczecińskiego obszaru funkcjonalnego stanowi o potencjale i możliwościach rozwoju:

- transportu morskiego i związanej z nim działalności gospodarczej,
- przemysłów budowy i remontu statków (w Szczecinie, Świnoujściu),
- innych przemysłów, związanych z dostawami lub odbiorem produktów drogą morską i wykorzystaniem zasobów wód, np. chemicznego (w Policach i Szczecinie), energetyki (w Gryfinie i Szczecinie),
- transportu, magazynowania i przesyłu paliw płynnych i gazowych,
- turystyki, zwłaszcza wodnej.

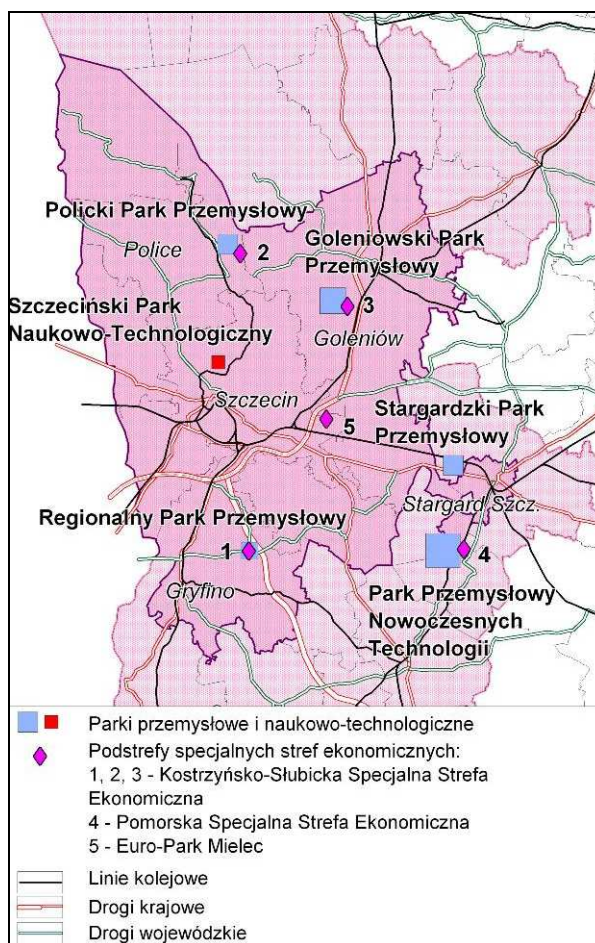
Potencjał demograficzny i ekonomiczny szczecińskiego obszaru funkcjonalnego przejawia się zarówno w koncentracji największej liczby firm produkcyjnych i usługowych, jak i w równoległe do tego czynnika ukształtowanym zjawisku poziomu innowacyjności gospodarki. Skoncentrowanie potencjału demograficznego polega – oprócz skupienia blisko jednej trzeciej liczby ludności województwa w aglomeracji szczecińskiej – na fakcie, iż mieszka tu największa liczba osób wykwalifikowanych w różnych zawodach i specjalnościach. Zjawisko to ma wpływ na procesy gospodarcze w przestrzeni, oddziałując na:

- pobudzanie rozwoju przemysłów innowacyjnych w aglomeracji i w jej otoczeniu (Szczecin, parki i strefy przemysłowe w Stargardzie Szczecińskim, Policach, Goleniowie i Gardnie),
- koncentrację usług finansowych, usług z dziedziny otoczenia biznesu, mieszkaniowych i innych w szczecińskim obszarze funkcjonalnym.

Rysunek 56. Zatrudnienie w sektorach gospodarki w szczecińskim obszarze funkcjonalnym i w subregionie metropolitalnym

Rysunek 57. Parki przemysłowe i specjalne strefy ekonomiczne w szczecińskim obszarze funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem danych GUS.

Szczecin jest zarazem centrum usługowym województwa, a udział sektora usług w wytwarzaniu produktu krajowego stale rośnie. W roku 2008 w szczecińskim obszarze funkcjonalnym w usługach działało ponad 70 tys. podmiotów gospodarczych (województwo 163 tys.). Problemem tego sektora jest zbyt słaby, w porównaniu z innymi obszarami wielkomiejskimi, rozwój doradztwa, dostarczania informacji gospodarczej oraz całej sfery działalności badawczo-rozwojowej (w szczególności high tech). Brak jest na obszarze SOM ośrodka badawczego Polskiej Akademii Nauk lub równorzędnego. Działalność badawczo-rozwojowa może być prowadzona w parkach naukowych i naukowo-technologicznych. W kategorii tej mieszczą się firmy informatyczne zajmujące się tworzeniem oprogramowania.

Udział poszczególnych sekcji usługowych w całości sektora usług jest następujący:

- 33% handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego (sekcja G),
- 29% obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (sekcja K),
- 10% transport, gospodarka magazynowa i łączność (sekcja I),
- 8% ochrona zdrowia i pomoc społeczna (sekcja N),
- 8%, działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała (sekcja O),
- 5% pośrednictwo finansowe (sekcja J),
- 4% hotele i restauracje (sekcja H),
- 3% edukacja (sekcja M).

Rozmieszczenie działalności usługowej w granicach SOF jest nierównomierne. Skoncentrowana jest ona w Szczecinie, a na terenie szybko urbanizujących się gmin podmiejskich występuje często niewystarczające zagęszczenie działalności usługowej. Razem z przenoszeniem się ludności zachodzi przenoszenie działalności usługowej poza miasto. Obszary strefy podmiejskiej charakteryzują się większą dynamiką wzrostu liczby podmiotów usługowych niż dynamika przyrostu liczby ludności.

Szansą dalszego rozwoju sfery usługowej jest tworzenie w Szczecinie centrów Business Process Offshoring, czyli przenoszenie wydzielonych nieprodukcyjnych funkcji firm zagranicznych do Polski. Problemem rozwoju tej sfery usług jest niewystarczająca podaż powierzchni biurowych o odpowiedniej klasie. Dla rozwoju usług BPO nastawionych na obsługę klientów z obszaru skandynawskiego konieczne jest powstanie odpowiednich kierunków studiów (filologii skandynawskiej).

Produkcja przemysłowa w SOF jest zróżnicowana pod względem jej wielkości i lokalizacji. Największymi zakładami przemysłowymi są: Zakłady Chemiczne Police, Elektrownia Dolna Odra (wraz z zespołem dwóch elektrowni w Szczecinie), Zakłady Drobiarskie Drobimex, Zakłady Mięsne Agryf, fabryka mebli Swedwood Poland w Goleniowie, fabryka opon Bridgestone oraz producent urządzeń przeładunkowych MAU Cargotec w Stargardzie Szczecińskim; ponadto znajdują się tu mniejsze zakłady z branży spożywczej, chemicznej, metalowej i maszynowej, drzewnej i inne.

Wraz z likwidacją dużych zakładów produkcyjnych w Szczecinie działalność przemysłowa przenosi się poza granice miasta. Nowymi miejscami lokalizacji działalności przemysłowej są parki przemysłowe i podstrefy specjalnych stref ekonomicznych: działające w Goleniowie, Policach, Stargardzie Szczecińskim oraz w stadium organizacji w Gardnie i Szczecinie.

Gospodarka morska pomimo likwidacji czołowego zakładu tego sektora – Stoczni Szczecińskiej – wciąż ma duże znaczenie w ekonomice województwa i szczecińskiego obszaru funkcjonalnego. Decyduje o tym pozycja portu w Szczecinie, którego roczne przeładunki sięgają 10 mln ton. Ponadto Szczecin jest siedzibą kilku firm armatorskich z Grupą Polskiej Żeglugi Morskiej na czele, administracji morskiej i firm świadczących usługi na rzecz portu i armatorów.

Pozostałe, poza Szczecinem, porty odgrywają małą rolę. Port w Policach przeładowuje ok. 2,5 mln ton towarów rocznie, głównie ładunków masowych na potrzeby Zakładów Chemicznych. Port ma jednak dobre perspektywy rozwoju. Port w Trzebieży jest portem jachtowym i miejscem postoju żeglugi pasażerskiej oraz jednostek specjalistycznych. Port w Nowym Warpnie spełnia funkcje portu rybackiego, jachtowego i pasażerskiego. Leżący poza SOF mały port w Stepnicy pełni funkcje portu handlowego, rybackiego i jachtowego; w przyszłości – po odpowiednim doinwestowaniu – może obsługiwać przeładunki Goleniowskiego Parku Przemysłowego.

Do szczecińskiego obszaru funkcjonalnego przybywa rocznie ok. 435 tys. turystów. Głównym ośrodkiem turystycznym, nie tylko w szczecińskim obszarze funkcjonalnym, ale i w całym województwie, jest Szczecin. Przyjmuje on rocznie 370 tys. turystów, w tym 141 tys. turystów zagranicznych. Pobytu turystyczne w mieście mają głównie charakter biznesowy, o czym świadczy czas średniego pobytu turysty – 1,8 dnia. Baza noclegowa w Szczecinie wyróżnia się wyższym niż gdzie indziej standardem.

Ośrodkami turystycznymi w szczecińskim obszarze funkcjonalnym są także Trzebież, Nowe Warpno, miejscowości nad jeziorem Miedwie w gminie Kobylanka (Zieleniewo, Morzyczyn) oraz w mniejszym stopniu gminy i miasta Goleniów, Gryfino i Stargard Szczeciński. W gminie Stare Czarnowo istnieje kilka ośrodków rekreacyjnych nad jeziorami Glinna i Binowskim.

Oferta turystyczna szczecińskiego obszaru funkcjonalnego obejmuje żeglarstwo i sporty wodne, turystykę pobytową nad Zalewem Szczecińskim i jeziorami, zwiedzanie miast, turystykę pieszą, lotnictwo, szymbownictwo (lotnisko sportowe w Szczecinie-Dąbiu). Szczecin i miejscowości położone nad Zalewem Szczecińskim mają dobre perspektywy rozwoju turystyki wodnej, na czele z żeglarstwem. W Szczecinie bierze początek Zachodniopomorski Szlak Żeglarski, wychodzący na Bałtyk. Brakuje jednak odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej wykorzystanie szans związanych z dostępem do licznych na tym obszarze akwenów.

2.15.7. Powiązania komunikacyjne

Położenie Szczecina na skrzyżowaniu ważnych europejskich dróg transportowych warunkuje możliwości dalszego rozwoju całego województwa i obszaru funkcjonalnego. Intermodalny charakter korytarzy transportowych, na które składają się skupione w jednym miejscu drogi kołowe, szynowe, porty morskie i śródlądowe oraz międzynarodowy port lotniczy, w połączeniu ze szczególnym położeniem obszaru w Europie i w Regionie Morza Bałtyckiego tworzą niezwykle atrakcyjny konglomerat.

Układ głównych korytarzy transportowych przebiegających przez SOF tworzą:

- w sieci drogowej – autostrada A6 i droga krajowa nr 6 w ciągu drogi międzynarodowej E28 (granica państwa – Szczecin – Gdańsk), droga krajowa nr 3 (S3) w ciągu międzynarodowej drogi E65 (Świnoujście – Szczecin – Gorzów Wlkp.), droga krajowa nr 10 (granica państwa – Szczecin – Wałcz – Bydgoszcz), uzupełniające drogi wojewódzkie,
- w sieci kolejowej – linia 401 w ciągu międzynarodowej linii C-E59/E59 (Świnoujście – Szczecin), linia 273 w ciągu międzynarodowej linii C-E59 (Szczecin – Kostrzyn n.Odrą – Wrocław), linia 351 w ciągu międzynarodowej linii E59 (Szczecin – Stargard Szczeciński – Poznań), linie w kierunku Berlina i Pasewalku,
- Odrzańska Droga Wodna wraz z portami w Szczecinie i w Policach,
- port lotniczy Szczecin-Goleniów.

Uzupełnieniem głównych korytarzy transportowych są połączenia lokalne obsługujące poszczególne struktury szczecińskiego obszaru funkcjonalnego, w tym połączenia drogowe przez terytorium Niemiec. Są one szczególnie ważne w kontekście transgranicznego oddziaływania Szczecina.

Wewnętrzny układ drogowy SOF odpowiada strukturze osadniczej – ośrodek centralny Szczecin i otaczające go miasta średnie i małe, w tym także po stronie niemieckiej – i koncentruje się w centrum Szczecina.

Powyższe uwarunkowania uwzględnia strategia rozwoju Szczecina, która zakłada dla Szczecina rolę „ośrodka integracji europejskiej, ponadregionalnego centrum południowego Bałtyku – wspólnoty mieszkańców wykorzystującej do zrównoważonego i trwałego rozwoju tradycję historyczną, walory środowiska przyrodniczego oraz swoje nadodrzańskie położenie”.

Układ komunikacyjny Szczecina jest wypadkową szczególnych uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych niespotykanych w żadnym z innych dużych miast Polski. Strukturę funkcjonalno-przestrzenną miasta rozdziela dolina Odry (Odra Zachodnia i Regalica oraz Międzyodrze) i zlokalizowane u jej ujścia tereny portowo-przemysłowe. Wyraźny podział miasta na lewo- i prawobrzeżną część, a także funkcje, jakie pełnią obie części, generują codzienne potoki ruchu w kierunku do i z centrum. Do tego dochodzi ruch z zewnątrz, przeważnie z gmin sąsiednich, do których przez ostatnie lata migrowali mieszkańcy Szczecina dalej związani z miastem miejscem pracy, szkołą, usługami administracji itp.

Ważnym elementem układu transportowego Szczecina jest szczeciński węzeł kolejowy. Tworzą go linie magistralne, śródmiejska obwodnica kolejowa oraz odgałęzienia w kierunku Polic i Trzebieży, w kierunku Berlina i Angermünde przez stację graniczną Szczecin Gumieńce.

Skomunikowanie terenów portowych i przemysłowych, ze względu na ich położenie, odgrywa istotną rolę w całym systemie transportowym. Równie istotne, ze względu na zagrożenie dla mieszkańców, jest powiązanie komunikacyjne Zakładów Chemicznych Police, które zarówno w układzie kolejowym, jak i drogowym, przebiega przez centrum Szczecina i jego mieszkalne dzielnice.

Położenie nad wodą to oprócz gospodarki morskiej, portów przede wszystkim szansa na rozwój turystyki. Potencjał, jakim w tym zakresie dysponuje Szczecin, nie ma sobie równych w kraju. Właściwe jego wykorzystanie jest uwarunkowane sprawnym dostępem zarówno od strony lądu jak i wody.

Szczecin dysponuje wodnym śródlądowym połączeniem z aglomeracją berlińską i dalej – Europą Zachodnią, Wrocławiem, Poznaniem, Bydgoszczą i Toruniem, a przez Bałtyk ze Skandynawią, Kopenhagą i innymi miastami bałtyckimi.

Stan infrastruktury

Główne elementy infrastruktury transportowej obszaru funkcjonalnego (drogi i linie kolejowe wraz z mostami i wiaduktami, porty, lotniska) powstały jeszcze przed rokiem 1939, a po roku 1945 były jedynie modernizowane lub w niewielkim stopniu przebudowywane. Przygraniczne położenie Szczecina i zamknięta przez dziesięciolecia granica przyczyniły się w znacznym stopniu do zaniku szeregu lokalnych połączeń zapewniających spójność terytorialną naturalnego zaplecza Szczecina. Dopiero w ostatnich latach zrealizowano szereg inwestycji wnoszących znaczący wkład w usprawnienie całego systemu. Do takich inwestycji można zaliczyć modernizację autostrady A6 wraz z budową nowych przepraw mostowych, budowę infrastruktury portu lotniczego w Goleniowie, nowe połączenia lewo- i prawobrzeżnej części Szczecina, rozpoczęcie budowy obwodnicy śródmiejskiej.

Powiązania miasta z układem zewnętrznym zapewniają:

- autostrada A6 obsługująca kierunek zachodni (Berlin) oraz, w powiązaniu z drogami ekspresowymi S3 i S6, kierunki na północ (Świnoujście, Ystad) i wschód (Gdańsk),
- droga ekspresowa S3 obsługująca kierunek południowy do autostrady A2 i dalej do granicy z Republiką Czeską,
- droga ekspresowa S10 w kierunku Bydgoszczy i Torunia,
- droga krajowa nr 10 do przejścia granicznego w Lubieszynie,
- droga krajowa nr 13 do przejścia granicznego w Kołbaskowie i Rosówku,
- droga krajowa nr 31 w kierunku Gryfina i Słubic,
- droga wojewódzka nr 115 do Polic i do przejścia granicznego w Dobieszynie.

Mimo wielu zrealizowanych inwestycji infrastrukturalnych wciąż pozostaje wiele nierozwiązanych problemów w powiązaniach zewnętrznych SOF, jak np. kwestia sprawnego połączenia kolejowego z Berlinem czy z lotniskiem w Goleniowie, brak obwodnicy Szczecina i północnej przeprawy na wysokości Polic i Goleniowa, brak połączenia miasta z budowaną drogą ekspresową S3.

Również w skali lokalnej, w relacji Szczecina i gmin sąsiednich (np. Dobra, Kołbaskowo) nie wprowadzono żadnych rozwiązań komunikacyjnych podążających za migracją i urbanizacją nowych terenów mieszkaniowych i produkcyjno-usługowych. Niedostateczne są również powiązania pomiędzy poszczególnymi jednostkami osadniczymi obszaru funkcjonalnego w ramach istniejących struktur administracyjnych z pominięciem Szczecina (np. relacja Kołbaskowo – Dobra – Police).

Transport publiczny

System zbiorowego transportu publicznego Szczecina i otaczającego go obszaru tworzą:

- komunikacja tramwajowa, wyłącznie w granicach administracyjnych Szczecina,
- komunikacja autobusowa, miejska i zamiejska,
- komunikacja kolejowa, przewozy regionalne.

Infrastruktura kolejowa szczecińskiego węzła kolejowego w powiązaniu z liniami w stronę Polic i Trzebieży, Gryfina, Stargardu Szczecińskiego, Goleniowa stanowi podstawę do budowy systemu kolei metropolitalnej.

Dokumenty strategiczne odnoszące się do polityki kształtowania systemów infrastruktury transportowej nadają szczególną rangę zbiorowej komunikacji publicznej. Również polityka transportowa miasta Szczecina nie odbiega w tym zakresie od przyjętych standardów i w pełni respektuje ustalenia Polityki Transportowej Państwa na lata 2006-2025 oraz Białej Księgi – europejskiej polityki transportowej 2010.

2.15.8. Infrastruktura techniczna

Energetyka

⇒ Mapa nr 36. Elektroenergetyka – konflikty przestrzenne w Szczecinie

Podstawowym źródłem energii elektrycznej jest PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A., w skład którego wchodzi: Elektrownia Dolna Odra w Nowym Czarnowie, Elektrownia Pomorzany oraz Elektrownia Szczecin.

Ze względu na prognozowany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną oraz potrzebę poprawy bezpieczeństwa energetycznego aglomeracji szczecińskiej, a także zastąpienia urządzeń, których okres eksploatacji dobiega końca, wystąpi konieczność rozbudowy istniejących lub budowy nowych konwencjonalnych jednostek wytwórczych. Rozpatrywane są warianty lokalizacji elektrowni jądrowej w województwie – jednym z nich, najbardziej predestynowanym do wykorzystania, jest lokalizacja w rejonie elektrowni Dolna Odra.

Energia elektryczna z głównej stacji elektroenergetycznej 400/220 kV Krajnik wyprowadzana jest do stacji zasilających 220/110 kV Morzyczyn, Glinki i Police. Wiele obiektów niedoinwestowanej sieci przesyłowej charakteryzuje długi okres eksploatacji. Obiekty sieci dystrybucyjnej zasilane są w energię elektryczną z sieci przesyłowej oraz ze źródeł lokalnych przyłączonych bezpośrednio do niej. W szczecińskim obszarze funkcjonalnym sytuacja jest trudna ze względu na istniejący układ połączeń sieci, jej stan techniczny oraz zdolności przesyłowe.

Przebiegi linii napowietrznych 110 i 220 kV generują konflikty z istniejącym i planowanym zagospodarowaniem obszaru miasta Szczecina. W istotny sposób ograniczają możliwości inwestycyjne, prawidłowe kształtowanie struktur urbanistycznych oraz obniżają standardy warunków życia mieszkańców. Enea Operator w zamierzeniach związanych z rozbudową i modernizacją istniejącej sieci musi korygować ich przebiegu ze względu na zmiany zachodzące w zagospodarowaniu przestrzennym terenów, przez które one przebiegają.

Szczeciński obszar funkcjonalny leży w strefie, gdzie dostawy gazu realizowane są w oparciu o gazociąg przesyłowy Skwierzyna – Barlinek – Police, który nie ma rezerw zdolności przesyłowej. Dobre zaopatrzenie w gaz występuje w miastach SOF oraz w gminach: Dobra, Kołbaskowo, częściowo Police i Kobylanka. Na pozostałych obszarach wiejskich brak jest gazowej sieci dystrybucyjnej, przede wszystkim średnich ciśnień.

W szczecińskim obszarze funkcjonalnym sieci ciepłotne funkcjonują w miastach, odbiorcy położeni poza sieciami oraz na terenach wiejskich korzystają z indywidualnych źródeł ciepła. Dominującym paliwem podstawowym w sprzedaży ciepła jest węgiel kamienny (około 89%). Priorytetowego znaczenia nabierają zagadnienia związane z ochroną środowiska naturalnego.

Obszar charakteryzuje się zróżnicowanym potencjałem w zakresie wykorzystania i rozwoju odnawialnych źródeł energii. Działa tu jedynie ciepłownia geotermalna w Stargardzie Szczecińskim oraz instalacje biogazowe wytwarzające energię elektryczną na składowiskach odpadów w Szczecinie Kluczu, Sierakowie i Smolecinie. Projektowane są kolejne farmy wiatrowe.

Ze względu na uwarunkowania przestrzenne możliwości rozwoju energetyki wiatrowej są ograniczone. Natomiast ze względu na występujące struktury geologiczne są tutaj bardzo dobre warunki do eksploatacji wód geotermalnych i zastosowania ich w energetyce cieplnej oraz do celów rekreacyjnych. Występują tutaj również korzystne warunki do pozyskiwania biomasy. Przy spełnieniu wymaganych parametrów odzysku energii za źródło energii odnawialnej ma być uznany zakład termicznej utylizacji odpadów (spalnia śmieci) projektowany w Szczecinie.

Telekomunikacja i teleinformatyka

W zakresie dostępu do szerokopasmowych łączy internetowych sytuacja jest niekorzystna; poza ośrodkami miejskimi dostęp do Internetu jest ograniczony. Najwięcej węzłów sieci szerokopasmowej skupionych jest wokół Szczecina oraz w północnej części powiatu gryfińskiego. Również na tym obszarze znajduje się większość połączeń wykorzystujących włókno światłowodowe jako medium transmisyjne. Ponadto stosunkowo często wykorzystywane są przez operatorów połączenia bezprzewodowe.

Gospodarka wodno-ściekowa

Głównym źródłem zaopatrzenia Szczecina w wodę jest ujęcie wód powierzchniowych na jeziorze Miedwie. Na obszarach wiejskich w zaopatrzeniu wsi w wodę znaczny udział mają małe wodociągi lokalne, bazujące na rozdrobnionych ujęciach wód podziemnych. Zapotrzebowanie na wodę do celów przemysłowych pokrywane jest przede wszystkim z ujęć własnych, przy zdecydowanej przewadze ujęć powierzchniowych.

Wody podziemne SOF charakteryzują się dość dobrym stanem jakościowym i nie istnieje większe zagrożenie ilościowe dla tych wód oraz ekosystemów od nich zależnych.

Wszystkie miejscowości gminne objęte są systemami kanalizacyjnymi. W SOF wyznaczono 17 priorytetowych aglomeracji kanalizacyjnych. W 2010 roku zakończony został projekt Poprawa jakości wody w Szczecinie, którego celem jest kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta oraz dostosowanie systemu wodno-ściekowego do wymogów Unii Europejskiej.

Zagrożenia powodziowe

Największe zagrożenie powodziowe występuje wokół estuarium Odry. Szczególne zagrożenie dla obszarów przywodnych stanowią wezbrania sztormowe wywołujące cofkę (powoduje wstrzymanie odpływu z Zalewu Szczecińskiego), intensywny napływ wód morskich (wywołuje spiętrzenie wód Zalewu, Odry, jeziora Dąbie oraz ujściowych odcinków dopływów tych akwenów). Do szczególnie zagrożonych powodzią gmin należą: Widuchowa, Gryfino, Goleniów, Dziwnów, Szczecin, Świnoujście, Stargard Szczeciński, Nowe Warpno.

Możliwości ochrony przed powodzią w ujściu Odry w wyniku budowy wałów – z uwagi na charakter powodzi oraz zainwestowanie terenów zagrożonych (Szczecin, Świnoujście) – są bardzo ograniczone. Należy rozważyć rozwiązanie problemu ochrony zagrożonych terenów przed powodzią, celem ograniczenia bądź wyeliminowania napływu spiętrzonych wód morskich przez budowę wrót sztormowych, oraz zdecydowanie ograniczyć możliwości rozwoju zabudowy na obszarach zagrożonych powodzią.

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami nie spełnia podstawowych standardów. Jedynie składowiska w Leśnie Górnym i częściowo w Smoleńcinie spełniają wymogi normatywne stawiane zakładom gospodarki odpadami. Ze Szczecina odpady wywożone są do Rymania i Myśliborza. W pozostałych gminach odpady unieszkodliwiane są przez składowanie na lokalnych wysypiskach.

SZCZECIŃSKI OBSZAR FUNKCJONALNY DIAGNOZA STANU
<ul style="list-style-type: none">○ Ograniczona dostępność inwestycyjna terenów szczecińskiego obszaru funkcjonalnego ze względu na obszary podlegające ochronie:○ rezerваты przyrody 1,1% , bez dostępności inwestycyjnej○ lasy, obszary objęte ustawowymi formami ochrony, zlewnie wód wysokiej jakości, gleby wysokiej jakości 75,5%, dostępność z ograniczeniami.○ Zagrożone zasoleniem są wody podziemne w okolicy Polic, Nowego Warpna i Stepnicy.○ Zagrożenie powodziowe stwarza rzeka Odra (wszystkie genetyczne rodzaje powodzi).○ W SOF występują kopaliny pospolite: kruszywa naturalne, piaski kwarcowe, surowce ilaste, kreda jeziorna, torfy borowinowe i ogrodnicze.○ Transgraniczny system obszarów chronionych obejmuje Zalew Szczeciński, Roztokę Odrzańską, jezioro Dąbie, dolinę Odry, strefę nadbrzeżną Odry i Zalewu, wybrzeże Bałtyku z wyspami Uznam i Wolin.

- Degradacja krajobrazu przyrodniczego i kulturowego chaotyczną zabudową „rozlewających się” miast.
- Zły stan techniczny zabytkowych obiektów.
- Brak ochrony współczesnych dóbr kultury.
- Brak wsparcia rdzenia Szczecina.
- Duże obszary poprzemysłowe w centrum Szczecina.
- Słabo zorganizowane atrakcyjne obszary miasta – przestrzenie nadwodne miast: Szczecina, Goleñiowa, Gryfina i Polic.
- Jednofunkcyjna, głównie mieszkaniowa zabudowa obszarów podmiejskich (Bezzręcze, Dołuje, Mierzyn, Przecław, Szczecin Załom) powodująca zwiększone zapotrzebowanie na transport do oddalonych ośrodków usługowych.
- Antropopresja na obszary przyrodnicze i degradacja krajobrazów otwartych.
- Słabo rozwinięty ośrodek lokalny Szczecin Dąbie.
- Spadek liczby ludności w centrum Szczecina z jednoczesnym wzrostem w dzielnicach peryferyjnych i na obszarach podmiejskich.
- Mała powierzchnia i niski standard mieszkań, zwłaszcza w centrach miast.
- Dominująca rola Szczecina i szczecińskiego obszaru funkcjonalnego w gospodarce województwa.
- Redukcja lub likwidacja potencjałów dotychczas dominujących gałęzi przemysłu.
- Rosnące znaczenie sektora usług w działalności gospodarczej, zwłaszcza w Szczecinie.
- Niski poziom innowacyjności w przemyśle.
- Tereny poprzemysłowe i powojkowe (Szczecin, Stargard Szczeciński).
- Słabnąca konkurencyjność portu w Szczecinie w stosunku do portów niemieckich (technologie przeładunków, połączenia komunikacyjne).
- Mała, w stosunku do potencjału, rola portów nad Zalewem Szczecińskim.
- Stosunkowo słabo wykorzystany potencjał turystyczny szczecińskiego obszaru funkcjonalnego, zwłaszcza Zalewu Szczecińskiego i jezior.
- Dobre położenie na skrzyżowaniu szlaków transportowych i różnorodność rodzajów transportu.
- Brak sprawnego systemu komunikacji miejskiej, ograniczenie jego zasięgu do granic administracyjnych miasta Szczecina, Polic oraz w minimalnym zakresie Dobrej (Mierzyn) i Kołbaskowa (Przecław), zwiększające się koszty kongestii, wydłużanie czasów dojazdu.
- Dobrze rozwinięta sieć kolejowa w obszarze, przy jednoczesnym słabym jej wykorzystaniu i praktycznie żadnym wykorzystaniu w transporcie publicznym.
- Niewydolny układ dróg wyjazdowych ze Szczecina, zwłaszcza w kierunku południowym (na drogę S3 węzeł Klucz) i zachodnim.
- Nieskie wykorzystanie transportu wodnego śródlądowego i morskiego.
- Prognozowany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną.
- Długi okres eksploatacji funkcjonujących urządzeń w źródłach konwencjonalnych.
- Zły stan techniczny obiektów sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, w wielu przypadkach nieprzystosowanych do aktualnych obciążeń i warunków pracy.
- Konflikty linii napowietrznych 110 i 220 kV z istniejącym i planowanym zagospodarowaniem przestrzennym w Szczecinie.
- W gazociągu magistralnym Slwierzyna – Barlinek – Police brak rezerw przesyłowych.
- Brak gazowej sieci dystrybucyjnej wysokiego oraz średniego ciśnienia, w szczególności na obszarach wiejskich.

- Emisja szkodliwych substancji do atmosfery; nieosiąganie parametrów emisji spełniających polskie i unijne normy w zakresie ochrony środowiska; głównym paliwem w ciepłowniach i kotłowniach dużej mocy jest paliwo węglowe (węgiel, miał węglowy, koks).
- Ograniczone możliwości rozwoju energetyki wiatrowej.
- Dobre warunki do eksploatacji wód geotermalnych.
- Korzystne warunki do pozyskiwania biomasy.
- W granicach SOF występują obszary, gdzie zasięgi niektórych operatorów telefonii komórkowej są słabe lub w ogóle niedostępne.
- Na terenach wiejskich SOF występują problemy z dostępem do łączny szerokopasmowych.
- Brak publicznych punktów dostępowych do Internetu.
- Wały przeciwpowodziowe w większości nie spełniają wymogów normatywnych; 93% nie spełnia nawet parametrów najniższej, IV klasy.
- Brak planu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy.
- Niedostateczna liczba zakładów gospodarowania odpadami; wśród stosowanych metod zagospodarowania odpadów komunalnych nadal dominuje składowanie niesegregowanych odpadów na składowiskach; na nielicznych obiektach prowadzi się odzysk surowców wtórnych.
- Brak dobrze funkcjonujących systemów selektywnego zbierania i odbierania odpadów ulegających biodegradacji oraz niebezpiecznych, powstających w gospodarstwach domowych; selektywna zbiórka odpadów ogranicza się jedynie do odzysku opakowań.

2.15.9. Predyspozycje i bariery rozwoju funkcji metropolitalnych

Predyspozycje

- Położenie i układ transportowy szczecińskiego obszaru funkcjonalnego predysponuje go do nawiązywania ścisłej współpracy z regionami Berlina, Hamburga i Øresund. Szczecin ma szansę stać się głównym krajowym ośrodkiem przejmującym współpracę z zewnętrznymi układami informacyjnymi, technologicznymi, innowacyjnymi i kulturowymi. Współpraca ta powinna rozwijać się przez uczestnictwo w sieci uczelni wyższych, wspólnych projektach badawczych, rozwoju usług na rynki zewnętrzne oraz funkcje logistyczne.
- Lokalizacja SOF daje również możliwości rozwoju turystyki, zwłaszcza w oparciu o transport wodny (morski i śródlądowy).
- Duże rezerwy terenowe w centrum miast na terenach nadwodnych umożliwiają ich zagospodarowanie w kierunku nowoczesnego mieszkalnictwa i funkcji metropolitalnych (usługi wyższego rzędu).

Bariery rozwoju

- Słaba dostępność do centralnej Polski, zwłaszcza do Warszawy, powodująca peryferyzację Szczecina w polskiej przestrzeni społeczno-gospodarczej, wobec integrujących się ośrodków centralnej Polski.
- Upadek przemysłu stocznioowego i zapas gospodarcza obszaru.
- Duża liczba małych przedsiębiorstw powoduje rozdrobnienie kapitału, co nie sprzyja dużym wyzwaniom innowacyjnym i inwestycyjnym.
- Słaba konkurencyjność uczelni szczecińskich zarówno publicznych, jak i niepublicznych w skali kraju.

2.16. Obszary wiejskie

Najczęściej stosowanymi kryteriami wyodrębniania i klasyfikacji obszarów wiejskich są kryteria: administracyjne, demograficzne i ekonomiczno-społeczne. W Polsce stosowane jest kryterium administracyjne: obszary wiejskie, to ta część powierzchni kraju, która znajduje się poza granicami miast¹.

W województwie zachodniopomorskim obszary wiejskie zajmują 94% jego terytorium. Zamieszkuje je 530,6 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosi 25 osób na 1 km², co jest najniższym wskaźnikiem w Polsce. Waha się ona w przedziale od 2 osób/km² w gminie Nowe Warpno do 93 osób/km² w gminie Kołbaskowo i 134 osób/km² w gminie Dobra Szczecińska.

Wojewódzką wiejską sieć osadniczą tworzy 3 129 miejscowości, o przeciętnej liczbie ludności w jednej miejscowości wiejskiej 170 mieszkańców (średnia krajowa 275 mieszkańców).

Szczegółowa analiza struktur funkcjonalno-przestrzennych obszarów wiejskich wskazuje na znaczne ich zróżnicowanie pod względem: powierzchni ogólnej, liczby ludności, gęstości zaludnienia, struktury użytkowania gruntów i sytuacji społeczno-gospodarczej.

Powierzchnia obszarów wiejskich w średniej gminie wynosi 209 km². Do grupy gmin najmniejszych zaliczane są gminy pasa nadmorskiego (Dziwnów, Rewal, Mielno, Ustronie Morskie), zaś do największych (powyżej 400 km²) zalicza się: Goleniów, Kalisz Pomorski, Borne Sulinowo oraz gminy wiejskie Szczecinek i Wałcz.

Na ogólną powierzchnię obszarów wiejskich składają się:

- użytki rolne 1 056,9 tys. ha (49,1%),
- lasy i grunty zalesione 821,6 tys. ha (38,2%),
- tereny zurbanizowane i zabudowane 62 tys. ha (2,9%),
- grunty pod wodami 94,5 tys. ha (4,4%),
- inne grunty 86,2 tys. ha (4,0%).

Struktura użytkowania gruntów jest przestrzennie zróżnicowana i wpływa na rodzaj funkcji dominującej w układach lokalnych. Dla obszarów wiejskich w większości przypadków jest to funkcja rolnicza, lecz wiele gmin województwa zachodniopomorskiego charakteryzuje się wysokimi wskaźnikami lesistości (powyżej 60%): Człopa, Drawno, Manowo, Wierzchowo, Mieszkowice. W innych gminach wiejskich, leżących w pobliżu dużych miast – Szczecina, Koszalina, Stargardu Szczecińskiego, Kołobrzegu, Szczecinka – systematycznie rośnie powierzchnia terenów zurbanizowanych i zabudowanych, maleje zaś powierzchnia użytków rolnych.

Istotnym elementem w krajobrazie wsi zachodniopomorskiej są obiekty dziedzictwa kulturowego. Na terenach wiejskich występują w wielkiej liczbie zabytkowe kościoły z różnych okresów historycznych, w tym kamienne i drewniane, dwory w otoczeniu parków i folwarków, zespoły zabytkowej zabudowy chłopskiej. Duża część z nich jest wpisana do rejestru zabytków, większość znajduje się w ewidencji zabytków, dzięki czemu mogą być wykorzystywane do celów turystycznych, kulturowych i innych.

2.16.1. Ludność wiejska

Największa liczba ludności wiejskiej mieszka w gminach wiejskich: Dobra Szczecińska (14,7 tys.), Wałcz (12,6 tys.), Stargard Szczeciński (11,4 tys.), Goleniów (11,4 tys.), Gryfino (10,5 tys.) oraz Szczecinek (10,2 tys.); najmniej w gminach wiejskich: Nowe Warpno (0,4 tys.), Międzyzdroje (1,1 tys.), Dziwnów (1,2 tys.), Ińsko (1,5 tys.) oraz Lipiany (1,9 tys.). Liczba ludności obszarów wiejskich nie uległa istotnym zmianom: w latach 2000-2007 nastąpił wzrost o ok. 10 tys., zmienił się jednak jej przestrzenny rozkład. Pojawiły się bardzo wyraźne obszary koncentracji ludności – tereny wokół dużych i średnich miast (Szczecin, Koszalin, Kołobrzeg, Wałcz, Stargard Szczeciński) oraz w wybranych gminach strefy

¹ To kryterium jest stosowane zarówno przez Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak i przez większość badaczy problematyki wiejskiej.

nadmorskiej. Obszary charakteryzujące się spadkiem zaludnienia to gminy centrum województwa, jak i część gmin położonych przy wschodniej i południowo-wschodniej granicy województwa.

Obserwuje się zmianę struktury demograficznej ludności wiejskiej. Konsekwencją zmian w ekonomicznych grupach wieku zamieszkałych na obszarach wiejskich jest obniżenie się współczynnika obciążenia ludności w wieku produkcyjnym.

Odnotowano dodatnie saldo migracji pomiędzy miastami i wsią –1 167 osób w 2008 roku, które wynika przede wszystkim z napływu mieszkańców dużych miast do otaczających je wsi. Przy przewidywanym spadku ludności ogółem odsetek ludności zamieszkującej obszary wiejskie będzie prawdopodobnie wzrastać.

Tabela 17. Podstawowe dane o stanie, ruchu naturalnym i migracji ludności wiejskiej w województwie zachodniopomorskim (2008 r.)

Wyszczególnienie	Województwo	Obszary wiejskie
Ludność	1 692 957	528 899
Małżeństwa	11 579	3 760
Urodzenia żywe	18 191	6 246
Zgony	16 321	5 075
w tym niemowląt	93	33
Przyrost naturalny	1 870	1 171
Migracje wewnętrzne		
napływ	20 484	9 182
odpływ	21 635	8 112
saldo	-1 151	1 070
Migracje zagraniczne		
imigracja	721	116
emigracja	986	162
saldo	-265	-46
Ogólne saldo migracji	-1 416	1 024
Małżeństwa na 1000 ludności	6,8	7,1
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,8	11,7
Zgony na 1000 ludności	9,7	9,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,1	2,2
Ogólne saldo migracji na 1000 ludności	-0,8	1,9
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	5,1	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, US w Szczecinie.

W sferze społeczno-gospodarczej parametry charakteryzujące obszary wiejskie województwa istotnie różnią się od obszarów miejskich na niekorzyść wsi.

Regionalny rynek pracy uległ w ostatnich latach znacznym przeobrażeniom. W okresie ostatnich 10 lat odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich o 44,3%. Liczba bezrobotnych mieszkających na wsi malała wolniej niż liczba bezrobotnych mieszkających w mieście. Tym samym wzrósł udział bezrobotnych mieszkających na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych i na koniec 2008 r. wynosił on 45,1%. W jedenastu powiatach w rejestrach bezrobotnych występowała przewaga osób mieszkających na wsi. Największa przewaga osób bezrobotnych mieszkających na wsi nad liczbą bezrobotnych w miastach występuje w powiecie koszalińskim.

Świadczenia pomocy społecznej otrzymało w 2008 roku 74,2 tys. osób – mieszkańców gmin wiejskich i miejsko-wiejskich – tj. o 3,3 tys. osób więcej niż w roku 2000. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmalał z 786,8 na 10 tys. ludności w roku 2002 do 656,9 w 2008 roku.

Największy odsetek osób objętych świadczeniami pomocy społecznej odnotowano w 2008 roku w gminach: Kozielice (26%), Mieszkowice (20,3%), Białý Bór (18,6%), Darłowo (18,7%) oraz w gminie wiej-

skiej Świdwin (18,2%). Z kolei najmniej osób korzystało z pomocy społecznej w gminach: Dobra Szczecińska (2,9%), Będzino (3,3%), Gryfino (4%), Lipiany (4,4%), Nowogard (4,5%), Chojna (4,8%) i Moryń (4,9%). W latach 2000-2008 największy przyrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej nastąpił w gminach: Kozielice, Mieszkowice i gminie wiejskiej Darłowo.

2.16.2. Infrastruktura techniczna na obszarach wiejskich

Obszary wiejskie województwa charakteryzuje zdywersyfikowany przestrzennie oraz niedostateczny stopień nasycenia infrastrukturą techniczną i społeczną, który wpływa bezpośrednio na warunki życia ludności oraz istotnie determinuje poziom rozwoju i konkurencyjność wiejskich jednostek osadniczych.

Charakteryzując poziom zagęszczenia sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminach województwa zachodniopomorskiego na uwagę zasługuje fakt, że bez względu na to, jaka to jest gmina, najwyższy poziom zagęszczenia tych sieci występuje w gminach znanych powszechnie jako nadmorskie miejscowości wypoczynkowe (Kołobrzeg, Dziwnów oraz Rewal). Gminy te, aby mogły pełnić swoją funkcję rekreacyjną i wypoczynkową, muszą posiadać infrastrukturę techniczną powszechnie dostępną.

W części zachodniej województwa istnieją rejony, w których występują zagrożenia bezpieczeństwa zasilania poszczególnych jednostek osadniczych lub większych obszarów, nie są dotrzymywane standardy jakości dostarczanej energii. Z kolei w części wschodniej województwa istniejące tam rezerwy w przepustowości linii 110 kV (około 35%) stwarzają możliwości zwiększenia przesyłu i sprzedaży energii, przy uniknięciu w wielu przypadkach kosztów inwestycyjnych.

Dobre zaopatrzenie w gaz występuje jedynie w większych miastach oraz tylko w niektórych gminach. Niewiele jest gmin w 100% zgazyfikowanych. Niewielka sieć średniego ciśnienia (dystrybucyjna) na obszarach wiejskich województwa wynika głównie z przesłanek ekonomicznych – brak jest odbiorców chętnych do przyłączenia

Istotnym problemem jest ograniczona dostępność obszarów wiejskich województwa, do usług ponadlokalnych. Komunikacja zbiorowa nie zaspakaja potrzeb społecznych, szczególnie na obszarach peryferyjnych. Pomimo rozwoju technologii telekomunikacyjnych na wielu obszarach nadal brakuje dostępu do szerokopasmowego Internetu oraz brak zasięgu sieci komórkowych.

Substancję mieszkaniową obszarów wiejskich województwa tworzy 157,9 tys. mieszkań. Na jedno mieszkanie przypada przeciętnie 3,37 osób (3,45 w Polsce), zaś przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę wynosi 23,6 m² (w Polsce 25,1 m²). Szacuje się, iż większość mieszkań zlokalizowanych na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego jest wyposażona w podstawowe instalacje, tj. w wodociągi 96,4% (88,7%), w ustępy 83,9% (74,2%), w łazienki 85,2% (75,5%), w gaz z sieci 11,7% (18,3%) oraz w centralne ogrzewanie 67,6% (64,0%).

Na obszarach wiejskich województwa w 2008 roku istniało 279 szkół. W porównaniu z rokiem 1999 likwidacji uległo 106 szkół podstawowych (66% ogółu zlikwidowanych szkół w województwie). Ponadto w 2008 roku istniało 13 szkół podstawowych specjalnych dla dzieci i młodzieży.

Ochrona zdrowia należy do zadań samorządów terytorialnych wszystkich szczebli. Gminy zapewniają zakres świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej, przede wszystkim w oparciu o instytucję lekarza rodzinnego. Powiaty zapewniają opiekę specjalistyczną, ambulatoryjną i szpitalną w podstawowym zakresie (szpitale powiatowe). Ambulatoryjna opieka zdrowotna świadczona była w 2007 r. na obszarach wiejskich przez 93 zakłady opieki zdrowotnej (58 w 2000 r.).

Na obszarach wiejskich województwa działało w 2008 roku kilkaset jednostek zajmujących się upowszechnianiem kultury, m.in.: 243 biblioteki i 91 punktów bibliotecznych, 3 muzea, 4 kina stałe, 30 domów i ośrodków kultury oraz 288 klubów i świetlic.

Map of voivodeship districts in Poland, color-coded by the percentage of the population with higher education. The legend indicates four categories:

- > 90 % (Dark Blue)
- 80 - 90 % (Medium Blue)
- 70 - 80 % (Light Blue)
- < 70 % (Very Light Blue)

182

Map of voivodeships in Poland, color-coded by the percentage of the population with higher education. The legend indicates four categories:

- > 60 % (Dark Brown)
- 40 - 60 % (Medium Brown)
- 20 - 40 % (Light Brown)
- < 20 % (Very Light Brown)

2.16.3. Przedsiębiorczość i wielofunkcyjny rozwój

Pierwszą, historycznie i do dnia dzisiejszego najważniejszą, funkcją wsi jest prowadzenie działalności rolniczej, a więc wytwarzanie gotowych produktów żywnościowych oraz surowców do wytwarzania dóbr żywnościowych i nieżywnościowych. Równoległe z rolnictwem rozwijają się inne funkcje wsi, takie jak produkcja przemysłowa, usługi produkcyjne i socjalne, działalność turystyczna, w tym agroturystyka. Systematycznie zmniejsza się liczba gospodarstw o dominującym kierunku produkcji rolniczej na rzecz

mieszanej działalności. Zmianie ulega również nastawienie produkcyjne gospodarstw rolnych z tendencją zmniejszania się produkcji na rynek.

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 1999 i 2008

Liczba podmiotów	1999	2008	
		2008	1999=100%
Ogółem	30 680	44 277	144
w tym			
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	3 610	3 642	101
rybactwo	271	290	107
przemysł	3 336	4 392	132
budownictwo	2 945	6 366	216
handel i naprawy	9 490	11 235	118
hotele i restauracje	3 832	4 600	120
transport, gospodarka magazynowa i łączność	2 193	2 576	118
pośrednictwo finansowe	521	1 096	210
obsługa nieruchomości	1 740	4 198	241
administracja publiczna i obrona narodowa	154	497	323
edukacja	603	865	143
ochrona zdrowia i pomoc społeczna	668	1 852	277
działalność usługowa	1 170	2 536	217
pozostałe sekcje	123	132	107

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Transformacja i restrukturyzacja rolnictwa państwowego oraz podmiotów obsługujących ten sektor gospodarki doprowadziła do poważnych zmian strukturalnych. Na rynku pojawiła się znaczna ilość ziemi, na bazie której powstały gospodarstwa wielkoobszarowe, mające cechy prywatnych przedsiębiorstw rolnych, wysokotowarowe, w większości oparte na najemnej sile roboczej, bardzo często o monofunkcyjnej produkcji i uproszczonej agrotechnice opartej głównie o chemiczne środki produkcji (nawozy, środki ochrony roślin). Stosowane w dużych ilościach doprowadziły do sytuacji, że – według szacunków dokonanych różnymi metodami – około 65% gleb w województwie wymaga wapnowania i szczególnych zabiegów agrotechnicznych.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2008 roku, zlokalizowanych na terenach wiejskich, wynosiła 44 277 (20,8% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych w województwie). W ciągu ostatnich 10 lat odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich o 44,3%. Największe zmiany – ponad dwukrotny wzrost – odnotowano w sekcjach: budownictwo, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości, administracja publiczna, ochrona zdrowia i pomoc społeczna oraz działalność usługowa. W roku 2008 wskaźnik przedsiębiorczości, mierzony liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym, wynosił na obszarach wiejskich 10,7 (8,7 w 1999 roku).

Jakkolwiek rolnictwo pozostaje podstawową funkcją obszarów wiejskich, to jego znaczenie w dochodach gospodarstw domowych maleje. Coraz większą rolę odgrywa praca najemna i niezarobkowe źródła dochodów (renty, emerytury i inne). Wśród działalności pozarolniczej najważniejszą rolę odgrywają usługi, a następnie handel i drobna wytwórczość produkcyjna – szczególnie w strefach podmiejskich (zakłady usług budowlanych, transportowych, naprawczych oraz hurtownie).

Zakres usług turystycznych świadczonych przez gospodarstwa jest szeroki, nadal jednak brakuje wyspecjalizowanych podmiotów świadczących wysokostandardowe usługi. Przyrost liczby turystów wypoczywających na terenach wiejskich w znacznej mierze związany jest z rekreacją połączoną z turystyką sobotnio-niedzielną (weekendową). Wyjazdy poza miasto były i są nadal bardzo powszechnym sposobem spędzania wolnego czasu. Coraz większego znaczenia nabiera turystyka aktywna, która wymusza tworzenie nowych i rozbudowę istniejących szlaków i dróg rowerowych. Presja na niektóre obszary ze strony

mieszkańców miast jest tak duża, że część powierzchni użytków rolnych jest odrolniana i przeznaczana pod zabudowę mieszkaniową, bądź, szczególnie w miejscach atrakcyjnych turystycznie, pod zabudowę związaną z funkcjonowaniem branży turystycznej. Obiekty agroturystyczne lokalizowane są głównie na obszarach o wysokiej turystycznej atrakcyjności.

Istotnym elementem zagospodarowania obszarów wiejskich są obiekty związane z wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii. Obszary wiejskie województwa posiadają wysoki potencjał w zakresie pozyskiwania energii z tych źródeł. Pomimo iż aktualnie obiekty te zajmują niewielką powierzchnię terenów wiejskich, istnieje wyraźna tendencja wzrostowa. Gałąź gospodarki związana z odnawialnymi źródłami energii postrzegana jest jako bardzo perspektywiczna. Na obszarze całego województwa, a zwłaszcza na terenach wokół Zalewu Szczecińskiego i w pasie nadmorskim, występują bardzo korzystne warunki dla lokalizacji elektrowni wiatrowych. W województwie występują ograniczone możliwości rozwoju energetyki wodnej, wynikające z charakteru rzek o niskim potencjale energetycznym. Województwo, złożone na strukturach geologicznych umożliwiających przy stosunkowo niskich nakładach wykorzystanie energii ziemi, ma bardzo dobre warunki do eksploatacji wód geotermalnych i zastosowania ich m.in. w energetyce ciepłej, szczególnie w miastach posiadających dużą liczbę odbiorców ciepła oraz sieć ciepłowniczą.

W województwie funkcjonuje kilkadziesiąt źródeł ciepła przystosowanych do spalania biomasy stałej, w większości odpadów drewna. Większość tych źródeł zlokalizowana jest w powiatach białogardzkim i szczecińskim. Na składowiskach odpadów (w Szczecinie Kluczu, Sierakowie, Przytorze, Smolecinie, Łęczycy) funkcjonują instalacje biogazowe wytwarzające energię elektryczną o łącznej mocy około 2,5 MW. Planowana jest budowa biogazowni w gminie Marianowo; przy spełnieniu wymaganych parametrów odzysku energii za źródło energii odnawialnej ma być uznany zakład termicznej utylizacji odpadów projektowany (spalarnia śmieci) w Szczecinie. W województwie powstał pierwszy zakład do produkcji bioetanolu, zlokalizowany w Ińsku, pracujący w oparciu o bardzo nowoczesną technologię produkcji w obiegu zamkniętym. W Nowogardzie trwa realizacja bioenergetycznego kombinatu; w jednym miejscu będzie działała wytwórnia biopaliwa, biogazownia i bioelektrownia.

2.16.4. Rolnicze strefy funkcjonalno-przestrzenne

Pośród wielu zmian zachodzących na obszarach wiejskich najsilniej oddziałują dwa zjawiska:

- urbanizacja wielu obszarów wiejskich, co znajduje odzwierciedlenie przede wszystkim w charakterze zmian funkcjonalno-przestrzennych, w tym w charakterze zabudowy wsi oraz strukturze dochodów i stylu życia,
- odrolnienie (dezagraryzacja) obszarów wiejskich, wyrażająca się w zmniejszeniu powierzchni obszarów wiejskich, służących produkcji rolnej, spadku odsetka pracujących w rolnictwie wśród mieszkańców wsi i zmniejszeniu udziału dochodów rolniczych w dochodach rodzin wiejskich.

Analiza przestrzenna funkcji rolniczej w województwie zachodniopomorskim pozwoliła na wydzielenie sześciu stref funkcjonalno-przestrzennych, różniących się uwarunkowaniami rozwojowymi, poziomem funkcji rolniczej, stopniem jej organizacji i przekształceń, jak i możliwościami rozwojowymi. Dla delimitowanych stref wskazuje się – poza podstawową charakterystyką – zakres działań podstawowych jak i długookresowych, które wpłyną na stan zagospodarowania przestrzennego, z jednoczesnym wdrożeniem zasad zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

The map displays the administrative divisions of the Pomeranian Voivodeship, categorized into six functional groups:

- I** Gminy z rozwiniętą funkcją turystyczną i chronionymi obszarami przybrzeżnymi oraz rolnictwem jako funkcją uzupełniającą
- II** Gminy ekstensywnie zagospodarowane ze znacznym udziałem obszarów leśnych i cennych przyrodniczo z predyspozycjami do rozwoju rolnictwa ekologicznego, o znacznym udziale ONW
- III** Gminy podmiejskie o zmieniającej się strukturze funkcjonalno-przestrzennej z rolnictwem jako funkcją dopełniającą
- IV** Gminy z rozwiniętym wysokotowarowym rolnictwem specjalistycznym o najkorzystniejszych warunkach produkcyjnych
- V** Gminy z rolnictwem intensywnym i wielkoobszarowymi gospodarstwami rolnymi
- VI** Gminy rolnicze bez wyraźnej specjalizacji funkcjonalnej, predysponowane do rozwoju rolnictwa zrównoważonego

Źródło: Opracowano na podstawie badań własnych.

Tabela 19. Ogólna charakterystyka rolniczych stref funkcjonalno-przestrzennych na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego* (2008 r.)

Strefy	Ludność		Powierzchnia		Gęstość zaludnienia	Powierzchnia użytków rolnych		Lesistość	
	w osobach	w %	w km ²	w %	w osobach na km ²	w ha	w %	w ha	w %
Strefa I (16 gmin)	119 409	13,3	2 525	11,4	47	139 764	55,4	58 322	23,1
Strefa II (38 gmin)	342 927	38,3	10 527	47,7	33	439 643	41,8	479 046	45,5
Strefa IIIa (10 gmin)	146 736	16,4	2 046	9,3	72	75 976	37,1	76 344	37,3
Strefa IIIb (4 gminy)	31 772	3,5	775	3,5	41	35 607	45,9	34 197	44,1
Strefa IV (7 gmin)	46 961	5,2	932	4,2	50	70 500	75,6	10 297	11,0
Strefa V (11 gmin)	108 473	12,1	2 361	10,7	46	139 791	59,2	74 205	31,4
Strefa VI (17 gmin)	99 254	11,1	2 912	13,2	34	187 084	64,2	72 014	24,7
Województwo	895 532	100,0	22 078	100,0	41	1 088 365	49,3	804 425	36,4

*Bez 11 gmin miejskich.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Geodety Województwa Zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego, Szczecin 2009 r.

2.16.5. Rozwój lokalny

W najprostszym ujęciu można założyć, iż rozwój lokalny jest to rozwój społeczno-gospodarczy odniesiony przestrzennie do obszaru danej gminy bądź zwartej terytorialnie grupy gmin. Zatem punktem wyjścia dla określenia pojęcia rozwoju lokalnego są procesy rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu przestrzennym.

Rozwój lokalny rozumiany jako rozwój terytorialnego systemu społecznego pojmować zatem należy jako ogół zmian zarówno jakościowych, jak i ilościowych, w granicach danego obszaru, wyrażających się wzrostem poziomu życia ludności oraz poprawą warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych.

O ile treścią rozwoju lokalnego są korzystne zmiany ilościowe i przemiany jakościowo-strukturalne oraz poprawa warunków życia ludności, o tyle nadrzędnym jego celem staje się zapewnienie dostatecznej liczby stabilnych miejsc pracy i dochodów z tytułu zatrudnienia, gwarantujących długoterminowe bezpieczeństwo finansowe i socjalne ludności, czyli de facto wzrost zamożności społeczeństwa.

Metodologię badań oparto na założeniach i wskaźnikach wywodzących się z teorii obliczeń wskaźnika rozwoju społecznego (HDI – Human Development Index).¹

Podstawą określania stopnia rozwoju wspólnoty terytorialnej (gminy) są następujące czynniki:

- wskaźnik udziału dochodów własnych gminy w dochodach ogółem w danym okresie,
- wskaźnik udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w danym okresie,
- stopa ubóstwa (liczba mieszkańców gminy otrzymujących pomoc za pośrednictwem gminnych służb pomocy społecznej),
- stopa bezrobocia (odsetek bezrobotnych mieszkańców danego obszaru w stosunku do ogółu czynnych zawodowo).

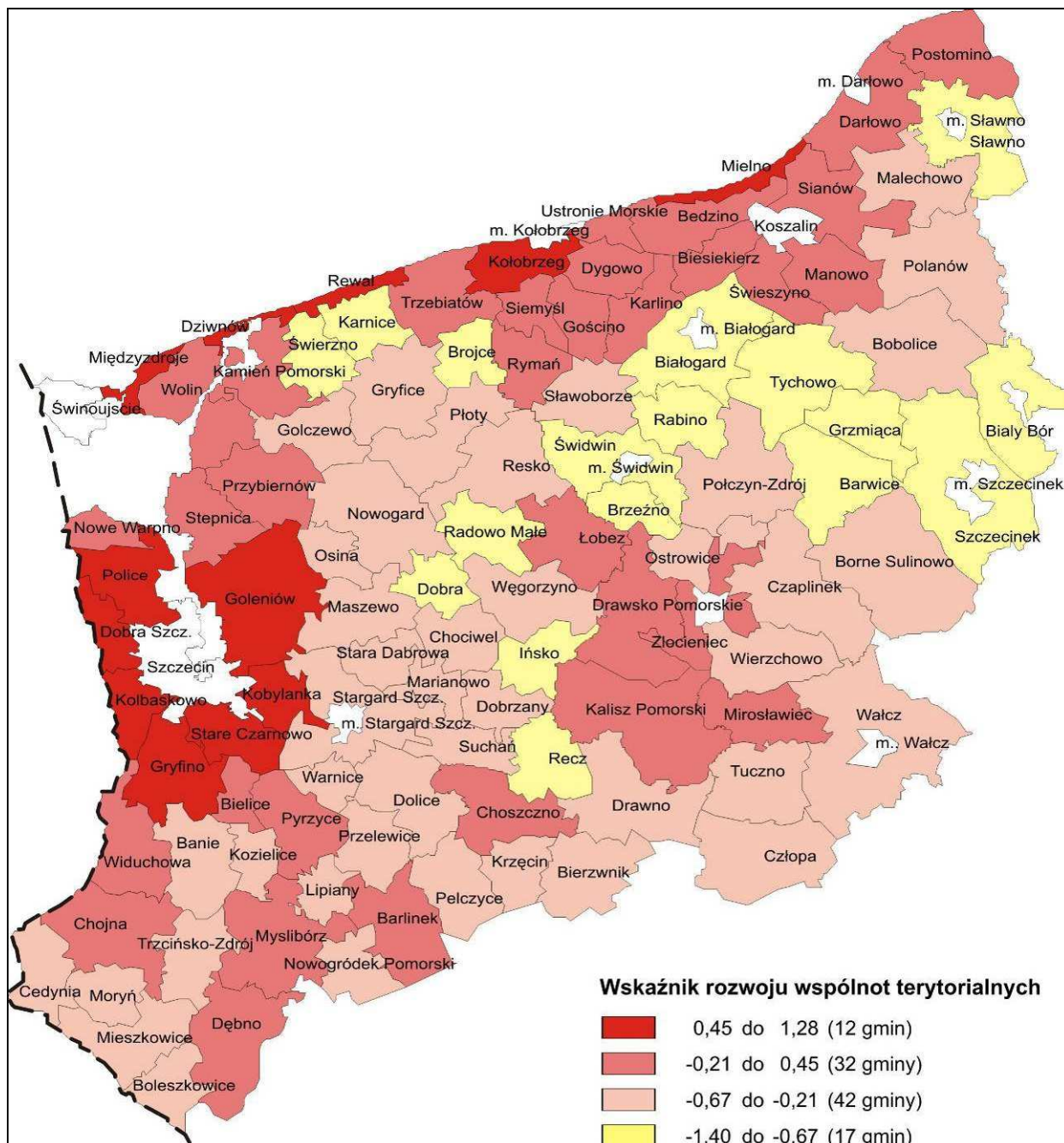
¹ Dokładny opis metodologii badań zawarty jest w artykule R. Czyszkiewicza: Wskaźnik rozwoju wspólnot terytorialnych – koncepcja o praktycznym zastosowaniu, „Studia Regionalne i Lokalne”, 2003, nr 2 (12), Warszawa 2003.

Na podstawie otrzymanych wartości ww. wskaźnika stworzono klasyfikację gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa zachodniopomorskiego.

Przeciętna wartość wskaźnika rozwoju wspólnot terytorialnych z okresu 2002-2008 wskazuje, iż najwyższym poziomem rozwoju charakteryzują się gminy: Dobra (Szczecińska), Rewal, Międzyzdroje, Kołobrzeg, Mielno, Kobyłanka, Goleniów, Ustronie Morskie, Kołobrzeg, Kołbaskowo, Police, Gryfino, Dziwnów oraz Stare Czarnowo.

Rysunek 61. Klasyfikacja gmin wg przeciętnej wartości wskaźnika rozwoju wspólnot terytorialnych w latach 2002-2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**OBSZARY WIEJSKIE
DIAGNOZA STANU**

- Likwidacja uspołecznionego sektora rolnego spowodowała ograniczenia podstawowej funkcji obszarów wiejskich, jaką było rolnictwo.
- Występuje tendencja koncentracji ludności w gminach wiejskich sąsiadujących z dużymi i średnimi miastami i depopulacji na obszarach wiejskich w centrum województwa i przy jego południowej i południowo-wschodniej granicy.
- Część obszarów wiejskich województwa charakteryzuje się dość dobrym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną, która na skutek zaniechań, braku remontów i konserwacji ulega dekapitalizacji.
- Niedostateczna ilość i jakość infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich województwa, szczególnie w gminach o relatywnie szybkim przyroście liczby mieszkańców.
- Zaznacza się ekspansja urbanizacyjna na tereny wiejskie, gdyż miasta nie posiadają wystarczającej ilości terenów, szczególnie dla potrzeb inwestycji terenochłonnych.
- Utrzymują się wysokie niekorzystne wskaźniki poziomu rozwoju społecznego obszarów wiejskich, w tym rosnący udział bezrobotnych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych, duży odsetek ludzi korzystających ze świadczeń opieki społecznej (w gminach na obrzeżach województwa), likwidacja szkół i placówek kulturalnych.
- Wzrost powierzchni obszarów chronionych (głównie Natura 2000) stwarza w lokalnej skali ograniczenia w zakresie zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania gruntów, przeznaczonych zwłaszcza na cele nierolnicze i inwestycyjne.

2.17. Infrastruktura bezpieczeństwa państwa; tereny zamknięte

2.17.1. Infrastruktura bezpieczeństwa państwa

Zachowanie zdolności obronnej państwa jest jednym z podstawowych celów rozwoju społeczno-gospodarczego. Dotyczy to nie tylko przedsięwzięć w sferze militarnej, ale bezpieczeństwa w rozumieniu skutecznej ochrony przed zagrożeniami ze strony sił przyrody, awarii, katastrof i terroryzmu.

Za bezpieczeństwo militarne państwa odpowiedzialne są Siły Zbrojne RP. Zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pozostałych zagrożeń spoczywa na administracji rządowej, samorządowej oraz innych podmiotach i instytucjach państwowych, a także na przedsiębiorcach, na których nałożono obowiązek realizacji zadań na rzecz obronności państwa.

Pozamilitarne zagrożenia bezpieczeństwa wynikają z:

- występowania zjawisk powodziowych (na obszarach wskazanych na mapie planu),
- występowania nagłych zjawisk pogodowych o charakterze katastroficznym (na obszarze całego województwa),
- występowania innych nagłych zjawisk i sytuacji wynikających z uwarunkowań środowiskowych (na obszarze całego województwa włącznie z linią brzegową morza),
- zagrożeń związanych z awariami przemysłowymi, skażeniami chemicznymi (zakłady produkcyjne wykorzystujące i produkujące substancje niebezpieczne, instalacje przesyłowe, porty i terminale przeładunkowe),
- zagrożeń związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych (sieć głównych dróg województwa, linie kolejowe, drogi wodne śródlądowe i morskie, głównie w bezpośrednim sąsiedztwie torów podejściowych do portów),
- zagrożeń wynikających z eksploatacji ropy, gazu (obszary górnicze eksploatacji prowadzonej na lądzie i w wodzie, instalacje towarzyszące),
- zagrożeń w ruchu drogowym (na wszystkich drogach i na skrzyżowaniach dróg z liniami kolejowymi),
- zagrożeń w ruchu lotniczym (głównie w strefie nalotów do lotnisk),
- innych zdarzeń wynikających z działalności człowieka.

Prawidłowa identyfikacja potencjalnych źródeł zagrożeń stanowi kluczowy element budowy sprawnego systemu bezpieczeństwa, zarówno w sferze informacji, koordynacji, systemu łączności, rozmieszczenia właściwych służb, jak i odpowiedniego ich wyposażenia.

W infrastrukturze bezpieczeństwa państwa szczególną rolę odgrywają obiekty wojskowe wraz ze strefami ochronnymi. W województwie zachodniopomorskim do najważniejszych należą:

- poligony (Drawsko Pomorskie – w gminach Drawsko Pomorskie i Kalisz Pomorski, Wicko Mor-skie – w gminie Postomino, Nadarzyce – w gminach Czaplinek i Borne Sulinowo),
- jednostki wojskowe – kompleksy koszarowe,
- lotniska wojskowe (Świdwin, Mirosławiec, Darłowo),
- port wojenny w Świnoujściu,
- obiekty techniczne,
- strzelnice garnizonowe,
- magazyny i składy,
- obiekty szkoleniowe.

Zgodnie ze Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP nadrzędnym celem strategicznym Rzeczypospolitej Polskiej jest zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych przez eliminację zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń, redukowanie ryzyka oraz odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań i umiejętne wykorzystanie pojawiających się szans. Do głównych celów strategicznych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie obronności należą:

- zapewnienie niepodległości i suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, jej integralności i nienaruszalności granic,
- obrona i ochrona wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej,
- tworzenie warunków do zapewnienia ciągłości realizacji zadań przez organy administracji publicznej oraz inne pomioty właściwe w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym odpowiedzialne za funkcjonowanie gospodarki i innych obszarów istotnych dla życia i bezpieczeństwa obywateli,
- tworzenie warunków do podwyższania zdolności obronnych państwa, jak też zapewnienie gotowości do realizacji obrony w układzie narodowym i sojuszniczym,
- rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza sąsiednimi,
- realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w NATO i Unii Europejskiej,
- zaangażowanie w międzynarodowe operacje reagowania kryzysowego, prowadzone w pierwszej kolejności przez NATO i UE, a także przez ONZ czy w ramach doraźnych koalicji.¹

Ważną rolę w systemie obronnym państwa odgrywają tereny, obiekty, urządzenia i instalacje utrzymywane i rozwijane w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego. Najważniejsze kierunki dostosowywania infrastruktury wojskowej Sił Zbrojnych RP do wymagań NATO to:

- systemy łączności i informatyki,
- systemy dowodzenia i kierowania obrony powietrznej,
- infrastruktura związana ze wsparciem dla sił reagowania NATO (lotniska, porty, składnice MPS itp.),
- obszary infrastruktury szkoleniowej.

W ramach realizacji Programu Inwestycji NATO w Dziedzinie Bezpieczeństwa w obszarze województwa zachodniopomorskiego przewidziano do realizacji zadania związane z:

- portem wojennym w Świnoujściu – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO – modernizacja portu wojennego Świnoujście w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022,
- lotniskiem wojskowym w Świdwinie – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO – modernizacja lotniska Świdwin w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022,
- lotniskiem wojskowym w Mirosławcu – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO – modernizacja lotniska Mirosławiec w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022,
- składnicą wojskową paliw w Cybowie – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO – modernizacja składnicy MPS w m. Cybowo w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022.

¹ Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej – strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Inwestycje te, jako istotne z punktu widzenia strategicznego, wymagają ujmowania ich w procedurze planowania zagospodarowania przestrzennego kraju na wszystkich jego poziomach, z uwzględnieniem przepisów o ochronie informacji niejawnych. Inwestycje składają się na Program Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP), wprowadzony w 2002 roku do rejestru programów rządowych, które zawierają zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

2.17.2. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne

Tereny zamknięte to, zgodnie z definicją zawartą w art.2 pkt.9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jednolity: Dz.U. z 2005 r. nr 240, poz.2027 z późn. zm.), tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone i ustalone w drodze decyzji przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych. W decyzji o ustanowieniu terenu zamkniętego określa się również jego granice.

Minister Obrony Narodowej, zgodnie z art. 4, ust.2a wymienionej ustawy, decyzją nr 0-11/MON z dnia 23 grudnia 2000 r. (niepublikowana), określił, że wszystkie tereny jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej są terenami zamkniętymi.

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 lipca 2003 r. w sprawie terenów zamkniętych niezbędnych dla obronności państwa (Dz.U. nr 141, poz.1368) porządkuje i określa kategorie terenów zamkniętych. Za takie tereny uznano w wyżej wymienionym rozporządzeniu:

- tereny zajęte pod:
 - stanowiska kierowania państwem i stanowiska dowodzenia siłami zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej w stanie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny,
 - obiekty rozpoznania i walki radioelektronicznej oraz obrony powietrznej i przeciwlotniczej kraju,
 - obiekty telekomunikacyjne służące do przekazywania informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową,
 - porty wojenne i urządzenia Marynarki Wojennej,
 - lotniska wojskowe,
 - składy i magazyny amunicji, uzbrojenia oraz materiałów pędnych i smarów,
 - obiekty przeznaczone do produkcji materiałów i środków służących do celów obrony kraju;
- tereny zamknięte przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele, o których mowa w pkt.1.

Oprócz wyżej wymienionych, najczęściej do terenów zamkniętych zalicza się tereny kolejowe.

Część terenów zamkniętych wymaga ustanowienia stref ochronnych, w granicach których w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustala się stosowne ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, w tym zakaz zabudowy. Ograniczenia te muszą być uzasadnione potencjalnym negatywnym wpływem lub zagrożeniem dla bezkolizyjnego funkcjonowania obiektów w granicach terenów zamkniętych związanych z systemem obronnym państwa. W odniesieniu do samych terenów zamkniętych przyjęto zasadę uwzględniania w planach miejscowych jedynie zewnętrznych granic terenów, co zapewnia również ochronę informacji niejawnych dotyczących poszczególnych obiektów.

Na obszarze województwa jedynie 33% ogółu kompleksów wymagających ustanowienia stref ochronnych posiada je wyłącznie z akceptacją samorządów terytorialnych co do ich zakresu. Dla 37% kompleksów trwa procedura ustanowienia stref, a pozostałe 30% wymaga wszczęcia postępowania.

Rozmieszczenie terenów zamkniętych i ich stref ochronnych na obszarze województwa zachodniopomorskiego zostało określone na podstawie danych udostępnionych przez powiatowe ośrodki dokumentacji geodezyjno-kartograficznej oraz Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Szczecinie.

Zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględniać wymagania systemu obronnego państwa i w wyniku właściwych ustaleń minimalizować konflikty w funkcjonowaniu terenów wojskowych i ich otoczenia.

2.18. Predyspozycje i bariery rozwoju przestrzennego województwa

Położenie województwa zachodniopomorskiego w Polsce i w Europie, jak również jego specyfika struktury społeczno-gospodarczej i przyrodniczej, niesie z jednej strony określone predyspozycje i bodźce rozwojowe, z drugiej zaś stawia bariery rozwoju. Wykorzystanie predyspozycji i systematyczne niwelowanie barier doprowadzi do wzrostu konkurencyjności województwa.

Predyspozycje rozwoju:

- ⬆ Węzłowe położenie województwa w układzie europejskim, w obrębie basenu Morza Bałtyckiego. Jest to najlepiej skomunikowany z Niemcami i Skandynawią region Polski, co predysponuje go do nawiązania ścisłej współpracy z regionami Berlina, Hamburga i Øresund (jednym z najbardziej innowacyjnych obszarów Europy). Województwo ma predyspozycje do pełnienia roli głównego regionu Polski przejmującego współpracę z zewnętrznymi układami informacyjnymi, technologicznymi, innowacyjnymi i kulturowymi.
- ⬆ Duży potencjał turystyczny województwa, zwłaszcza w dziedzinie turystyki wodnej i uzdrowiskowej.
- ⬆ Wyróżniający się na tle Polski udział sektora usług w gospodarce województwa.
- ⬆ Dobre powiązania drogowe i śródlądowe z Europą Zachodnią.
- ⬆ Porty morskie – istotny element wpływający na wyższą rentę położenia województwa.
- ⬆ Predyspozycje środowiskowe do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.
- ⬆ Zainteresowanie kapitału zagranicznego outsourcingiem/offshoringiem na terenie województwa.
- ⬆ Jeden z największych i najlepiej wyposażonych poligonów wojskowych w Polsce.

Bariery rozwoju:

- ⬇ Słaba dostępność do centralnej Polski, zwłaszcza do Warszawy, powodująca peryferyzację Szczecina w polskiej przestrzeni społeczno-gospodarczej wobec integrujących się ośrodków centralnej Polski.
- ⬇ Peryferyjne względem centralnej części kraju położenie województwa, potęgowane przez sąsiedztwo z polskimi województwami i krajami związkowymi Niemiec o stosunkowo niskim potencjale gospodarczym.
- ⬇ Acentralny układ sieci osadniczej, z głównymi miastami położonymi przy granicy województwa, duży obszar stagnacji gospodarczej i depopulacji.
- ⬇ Upadek przemysłu stoczniowego i zapaść gospodarcza obszaru.
- ⬇ Słaba sieć powiązań portu lotniczego Szczecin-Goleniów, jak również jego słabe skomunikowanie ze Szczecinem.
- ⬇ Rozdrobnienie kapitału, co nie sprzyja dużym wyzwaniom innowacyjnym i inwestycyjnym.
- ⬇ Słaba konkurencyjność zachodniopomorskich uczelni zarówno publicznych, jak i niepublicznych, w skali kraju, brak instytutów PAN oraz jednostek badawczo-rozwojowych.
- ⬇ Koncentracja przestrzenna i czasowa ruchu turystycznego w pasie nadmorskim.
- ⬇ Niski poziom innowacyjności gospodarki.
- ⬇ Problemy z zasilaniem energetycznym niektórych części województwa.
- ⬇ Duża powierzchnia obszarów przyrodniczych podlegających ochronie, ograniczających inwestowanie.

III KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO ORAZ DZIAŁANIA SŁUŻĄCE ICH REALIZACJI

3.1. Wizja rozwoju przestrzennego województwa

Województwo zachodniopomorskie ma być regionem wykorzystującym szanse rozwojowe wynikające z jego korzystnego położenia geograficznego, zasobów przyrodniczych, potencjału demograficznego, społecznego i gospodarczego, szerokich powiązań komunikacyjnych zewnętrznych i wewnętrznych oraz możliwości dynamizacji głównych ośrodków i obszarów wzrostu.

Spśród licznych scenariuszy, ilustrujących realizację tej zasady, za pożądany i docelowy przyjmuje się scenariusz, który zakłada utrzymanie sprzyjających warunków rozwoju społeczno-gospodarczego województwa oraz sprzyjającej koniunktury rozwojowej w kraju i w Europie. Ich skutkiem będzie m.in. możliwość wdrażania i finansowania planowanych inwestycji i działań z dziedziny polityki regionalnej i zagospodarowania przestrzennego. Wszelkie zjawiska kryzysowe, procesy opóźniające lub utrudniające realizację przedsięwzięć wskazanych w planie, są elementami scenariusza niepożądanego i mogą w różnym stopniu wpływać na kształt wizji rozwoju województwa.

Wizja ta zakłada, że w perspektywie do roku 2020:

- Województwo zachodniopomorskie będzie wzmacniać istniejące i rozwijać nowe powiązania z regionami i miastami leżącymi w Polsce, w Europie i w Regionie Bałtyckim. Współpraca ta będzie miała korzystny wpływ na rozwój nauki i gospodarki w województwie oraz na kształtowanie się optymalnych systemów transportowych w tej części Europy. Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy będzie stopniowo przekształcał się w pasmo rozwoju społeczno-gospodarczego na osi północ-południe.
- Zachowane zostaną walory środowiska przyrodniczego i krajobrazu, a jego ochronie będzie służył regionalny system obszarów chronionych, zintegrowany z systemami sąsiednich regionów i Morza Bałtyckiego. Elementami wiążącymi ten system w całość będą płaty i korytarze ekologiczne. Zasoby naturalne wykorzystywane będą w sposób racjonalny, niepowodujący trwałej degradacji środowiska. W lasach wprowadzana będzie różnorodność gatunkowa zgodna z warunkami siedliskowymi. Zwiększy się stopień czystości wód powierzchniowych i przybrzeżnych wód Bałtyku, które stanowią istotny czynnik rozwoju turystyki. Nastąpi poprawa w systemie ochrony przeciwpowodziowej w ujściach Odry, Regi i Parsęty.
- Najcenniejsze obiekty zabytkowe i ich zespoły poddane zostaną rewitalizacji. Zwiększy się liczba dóbr kultury objętych ochroną, zwłaszcza pomników kultury, zabytków wpisanych do rejestru, parków kulturowych. W całym województwie utworzone zostaną strefy kulturowo-krajobrazowe, na których – bez naruszania ich funkcji społeczno-gospodarczych – priorytetem będzie dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Powstanie system ewidencjonowania i ochrony współczesnych dóbr kultury. Historycznie ukształtowany krajobraz Pomorza Zachodniego i jego charakterystyczne cechy będą zachowane i pielęgnowane.
- Liczba ludności województwa zmniejszy się o 17 tys. osób, do 1 676 tysięcy. Zwiększy się odsetek osób w starszym wieku. Problemy społeczno-gospodarcze stąd wynikające będą rozwiązywane dzięki wysokiej aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców województwa, aktywizacji osób starszych, rozwiniętym systemom opieki społecznej i opieki medycznej. Wysoką jakość kadr zapewni odpowiednio uprofilowany system szkolnictwa, w tym szkolnictwa wyższego. Dostępność do edukacji na różnych poziomach, do usług medycznych i innych usług sfery społecznej będzie równie łatwa dla mieszkańców wsi, jak i miast.
- Miasta województwa, dzięki rewitalizacji tkanki mieszkaniowej i przestrzeni publicznych oraz wprowadzaniu atrakcyjnej zabudowy mieszkaniowej, staną się równie wygodnymi miejscami do zamieszkania, jak tereny podmiejskie. Rozwój suburbiów, dzięki wprowadzeniu odpowiednich regulacji i zaleceń, będzie przebiegał w sposób zharmonizowany z celami polityki miejskiej i zapewniający ich mieszkańcom odpowiednio wysoki standard życia w wyniku bezpośredniego dostępu do usług.
- Funkcjonalne zróżnicowanie województwa wyrażać się będzie w podziale na strefy: nadodrzańską, nadmorską, centralną, choszczeńsko-walecką i szczecińską. Strefy te będą miały swoją specyfikę i priorytety rozwojowe i powiązane będą pasmami przebiegającymi wzdłuż głównych

szlaków komunikacyjnych, co przy istniejącym zróżnicowaniu zapewni jednocześnie spójność województwa i transmisję bodźców rozwojowych. W poszczególnych strefach wzmacniane będą ich funkcje rozwojowe.

- Głównym ośrodkiem wzrostu w województwie pozostanie Szczecin – rdzeń szczecińskiego obszaru funkcjonalnego. Drugim biegunem wzrostu będzie Koszalin – centrum koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego. Oba miasta dzięki usprawnieniu regionalnych systemów komunikacyjnych – drogowego, kolejowego, teleinformatycznego – i współpracy instytucjonalnej zbliżą się do siebie, tworząc w dzielącej je przestrzeni perspektywiczne pasmo rozwoju społeczno-gospodarczego. Inne większe miasta, regionalne i subregionalne, będą lokalnymi ośrodkami wzrostu z rozwiniętym sektorem usług publicznych i przedsiębiorczości. W policentrycznej sieci miast województwa ośrodki te będą miały dobre powiązania z głównymi miastami.
- Rozwijał się będzie szczeciński obszar funkcjonalny, oddziałując silnie na rozwój otaczającej go przestrzeni, również po stronie niemieckiej. Szczecin będzie dużym ośrodkiem akademickim i naukowym, kulturalnym, ośrodkiem innowacyjnej gospodarki, centrum współpracy międzynarodowej w Regionie Morza Bałtyckiego. Wewnętrzna spójność szczecińskiego obszaru funkcjonalnego będzie zapewniona dzięki rozbudowanym powiązaniom infrastrukturalnym i instytucjonalnym między tworzącymi go gminami.
- Rozwój szczecińskiego obszaru funkcjonalnego będzie równoważony rozwojem innych obszarów województwa. Koszalin będzie centrum aglomeracji o dobrze rozwiniętych funkcjach w dziedzinie edukacji, nauki, kultury, ochrony zdrowia i administracji. W strefie funkcjonalnej centralnej powstanie nowy obszar wzrostu w oparciu o potencjał znajdujących się tam miast, walory środowiska, istniejącą infrastrukturę i przy wsparciu z zewnątrz, głównie instrumentami polityki regionalnej. Aktywizacja tego obszaru przyczyni się do likwidacji problemów społeczno-ekonomicznych wynikających ze stagnacji i regresu w centralnej części województwa.
- Gospodarka województwa będzie się rozwijała w oparciu o produkcję dóbr i usług o wysokiej wartości dodanej, silnie rozwinięty sektor usług turystycznych, nowoczesny i efektywny sektor gospodarstw rolnych. Wysoką pozycję będzie zajmowała gospodarka morska, zwłaszcza transport morski. Zapewnione będzie pełne wykorzystanie potencjału zasobów i branż gospodarczych specyficznych dla województwa. Napływ nowych technologii i innowacji do gospodarki będzie wspomagany przez regionalne ośrodki akademickie i badawczo-rozwojowe. Województwo pozostanie zagłębiem turystycznym, oferującym jako główny produkt turystyczny różne rodzaje turystyki wodnej.
- Sieć transportowa województwa – drogowa, kolejowa i wodna – będzie stanowiła zintegrowany system, służący wykorzystaniu atutów nadmorskiego i przygranicznego położenia oraz zapewniający dobre skomunikowanie poszczególnych ośrodków i obszarów wewnątrz województwa. W komunikacji drogowej funkcjonować będzie sieć dróg ekspresowych, łączących województwo z innymi regionami. Zmodernizowane linie kolejowe zapewnią szybkie połączenia miast województwa z dużymi miastami w Polsce, z Berlinem i innymi miastami europejskimi. Odbudowana i zrewitalizowana regionalna sieć kolejowa stanie się oparciem dla transportu publicznego. Dzięki Środkowoeuropejskiemu Korytarzowi Transportowemu województwo zostanie włączone do europejskiego łańcucha logistyczno-transportowego. Przewozy towarowe morsko-lądowe opierać się będą na systemie transportu intermodalnego, do którego włączona zostanie Odrzańska Droga Wodna. Główne porty morskie uzyskają wysoką konkurencyjność przez dostosowanie systemów przeładunkowych do zaawansowanych wymagań transportu morskiego, rozbudowę infrastruktury portowej, w tym budowę portu zewnętrznego w Świnoujściu, oraz połączeń lądowych. Rozbudowa lotnisk w Goleniowie i Zegrzu Pomorskim zwiększy dostępność województwa w skali europejskiej.
- Dzięki rozbudowie i modernizacji sieci elektroenergetycznych i gazowych oraz dywersyfikacji źródeł energii zapewnione zostanie bezpieczeństwo energetyczne i dostęp do nośników energii w całym regionie. W Świnoujściu powstanie terminal gazowy LNG do odbioru gazu z importu. Województwo będzie znaczącym dostawcą energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych i pozytywniejszej z poszanowaniem zasad ochrony środowiska i krajobrazu: wiatru, geotermii, biomasy. Na terenie województwa możliwa będzie lokalizacja elektrowni atomowej. Rozbudowana sieć teleinformatyczna zapewni powszechny dostęp do Internetu i umożliwi mieszkańcom zwiększenie ich aktywności społecznej i gospodarczej.
- Zapewnione będą dostawy wody do celów komunalnych i gospodarczych na całym obszarze województwa. Zrealizowany zostanie program małej retencji i inne programy regulujące stosunki wodne. Dzięki budowie, rozbudowie i modernizacji oczyszczalni ścieków uregulowana i prawidłowo prowadzona będzie gospodarka wodno-ściekowa. Poziom ochrony przed powodzią zwiększy

szy się w wyniku budowy i odbudowy wałów przeciwpowodziowych i realizacji zadań z Programu dla Odry 2006. Wdrożony zostanie regionalny system gospodarki odpadami, prowadzonej przy zastosowaniu najnowszych technologii, w tym ich spalania.

- Na obszarach wiejskich, na których podstawą gospodarowania będzie nowoczesne, wydajne, a zarazem zgodne z dobrymi praktykami i nieprzynoszące szkód środowisku naturalnemu rolnictwo, wdrażane będą zasady wielofunkcyjnego rozwoju, umożliwiające mieszkańcom wsi podejmowanie działalności pozarolniczej w sferze usług, turystyki, produkcji zgodnej ze specyfiką środowiska. Nastąpi rozwój rolnictwa ekologicznego i ekoturystyki. Praca i mieszkanie na wsi stawać się będą konkurencyjne w stosunku do pracy i mieszkania w miastach.
- Województwo zachodniopomorskie postrzegane będzie w Polsce i w Europie jako łatwo dostępny obszar węzłowy w relacjach północ-południe i wschód-zachód Europy, obszar o bogatych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, a tym samym atrakcyjny pod względem turystycznym. Dzięki dobremu skomunikowaniu w przestrzeni europejskiej, dobrze wykształconym kadrom i włączeniu do międzynarodowej sieci przepływu informacji, wiedzy i kooperacji naukowej i gospodarczej region będzie postrzegany jako atrakcyjne miejsce dla inwestorów. Szczecin i otaczający go szczeciński obszar funkcjonalny będzie pobudzał rozwój obszarów po obu stronach granicy polsko-niemieckiej, powracając do pełnienia historycznej roli stolicy całego Pomorza.

3.2. Strategiczne cele i zasady rozwoju przestrzennego województwa

Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego jest **zrównoważony rozwój przestrzenny województwa służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową, spójności wewnętrznej województwa, zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej.**

Tak sformułowany cel strategiczny jest syntezą celów Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego w odniesieniu do przestrzeni.

Dla realizacji celu strategicznego należy:

- pogłębiać integrację województwa zachodniopomorskiego z przestrzenią krajową, europejską i Regionem Morza Bałtyckiego, sprzyjającą podniesieniu konkurencyjności województwa,
- chronić środowisko i jego walory, prowadzić racjonalną gospodarkę zasobami przyrody, kopalin, wód, gleb i lasów,
- chronić zasoby dziedzictwa kulturowego, zabytki, dobra kultury współczesnej i krajobraz,
- wpływać na kształtowanie w województwie policentrycznej sieci osadniczej z biegunami wzrostu w Szczecinie i Koszalinie, wzmacniać powiązania między tymi miastami,
- rozwijać i wzmacniać funkcje metropolitalne Szczecina, dążąc do nadania im zasięgu ponadregionalnego i transgranicznego,
- rozwijać infrastrukturę społeczną, zaspokajającą potrzeby zwłaszcza w dziedzinie mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji,
- wzmacniać potencjał akademicki i naukowy województwa,
- stymulować rozwój gospodarczy z wykorzystaniem istniejącego potencjału gospodarczego, kadr i zasobów naturalnych, wspierać sektory gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjne,
- rozwijać system transportowy zintegrowany z systemem krajowym i europejskim, zapewniający spójność wewnętrzną województwa,
- rozwijać systemy infrastruktury technicznej, zapewniające odpowiedni standard życia mieszkańców i ochronę środowiska,
- wspierać przekształcenia na obszarach wiejskich w kierunku rozwoju pozarolniczej aktywności ekonomicznej ich mieszkańców i przekształcenia popegeerowskiego systemu osadniczego,
- likwidować problemy rozwojowe na obszarach stagnacyjnych, kreować nowe obszary wzrostu.

Generalną zasadą zagospodarowania przestrzennego województwa będzie takie kształtowanie struktur przestrzennych, w których przejawia się aktywność ludzi i struktur społeczno-gospodarczych, wykorzystujących czynniki wzrostu, aby zachowane zostały zasoby i walory środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu, zapewniające wysokie standardy życia mieszkańców.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wyznacza następujące cele szczegółowe służące realizacji celu strategicznego:

- 3.3.1. Ukształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa;
- 3.3.2. Wzmacnianie powiązań zewnętrznych województwa;
- 3.3.3. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego;
- 3.3.4. Rozwój potencjału demograficznego województwa;
- 3.3.5. Przekształcenia sieci osadniczej i polityka miejska;
- 3.3.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu;
- 3.3.7. Rozwój infrastruktury społecznej;
- 3.3.8. Wzrost gospodarczy;
- 3.3.9. Rozbudowa infrastruktury transportowej;
- 3.3.10. Rozbudowa infrastruktury technicznej, rozwój usług elektronicznych i odnawialnych źródeł energii;
- 3.3.11. Likwidacja problemów rozwojowych na obszarach problemowych;
- 3.3.12. Metropolizacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego;
- 3.3.13. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich;
- 3.3.14. Rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa państwa.

W obrębie poszczególnych celów wskazane są kierunki zagospodarowania przestrzennego, spełniające warunki ich realizacji.

3.3. Cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa

Cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa sformułowane zostały w oparciu o istniejące uwarunkowania, z uwzględnieniem pożądanego kształtu przestrzeni regionalnej i rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w perspektywie obowiązywania planu.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego dzielą się na cztery kategorie działań: ustalenia, zalecenia, projekty i rekomendacje.

- 1) **Ustalenia** są to działania lub zasady, które będą wprowadzane do dokumentów planowania przestrzennego, powstających na obszarze województwa, w tym studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, oraz do dokumentów krajowych i międzynarodowych odnoszących się do przestrzeni województwa, jeżeli dotyczą merytorycznego zakresu tych dokumentów i obszaru, dla którego dokument będzie sporządzany. Wprowadzenie ustaleń jest warunkiem uzgodnienia dokumentu przez marszałka województwa, jeżeli taka procedura jest przewidziana przepisami prawa.
- 2) **Zalecenia** to działania lub zasady, które powinny być brane pod uwagę przy sporządzaniu dokumentów dotyczących planowania przestrzennego, powstających na obszarze województwa, w tym studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także dokumentów krajowych i międzynarodowych odnoszących się do przestrzeni województwa. Zalecenia wskazują sposoby realizacji celów i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zapewniających spójność regionalnego systemu planowania przestrzennego. Uwzględnienie zaleceń w dokumentach planistycznych jest weryfikowane w trakcie opiniowania tych dokumentów. Zalecenia są uwzględniane przez jednostki samorządu województwa w procesie planowania przestrzennego (strategie, programy, inne dokumenty planistyczne).
- 3) **Projekty** to propozycje sporządzania dokumentów studialnych, planistycznych i strategicznych z dziedziny zagospodarowania przestrzennego województwa, dotyczących działań dotychczas niezrealizowanych lub realizowanych w niedostatecznym zakresie. Adresatami są samorządy terytorialne i inne instytucje, w gestii których leży podejmowanie tych działań.

- 4) **Rekomendacje** to propozycje ustalenia zasad (np. norm prawnych) lub podjęcia działań dotyczących zagospodarowania przestrzennego województwa, skierowane według kompetencji do instytucji na zewnątrz lub wewnątrz województwa. Rekomendacje adresowane są do konkretnych podmiotów decyzyjnych.

W odniesieniu do poszczególnych działań wskazane są obszary województwa objęte ich zasięgiem. W przypadku rekomendacji wskazane są również obszary wykraczające poza granice województwa oraz podmioty, do których rekomendacje są adresowane.

Ogólne ustalenie planu

Wszystkie działania muszą uwzględniać wymogi ochrony środowiska przyrodniczego, a przedsięwzięcia inwestycyjne i inne przekształcenia przestrzeni województwa muszą być realizowane w sposób niekolidujący z wymogami ochrony środowiska, w tym przyrodniczego, lub zapewniający pełną kompensację przyrodniczą za ewentualnie wyrządzone w środowisku szkody.

3.3.1. Ukształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa zachodniopomorskiego

⇒ Mapa nr 14. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Kierunek 1. Podstawowe ustalenia systematyzujące strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Strefa funkcjonalna nadodrzańska z dominującą funkcją gospodarczą (usługi, przemysł, gospodarka morską, rolnictwo) i transportową, z dużym udziałem turystyki i ochrony środowiska; w jej zasięgu szczeciński obszar funkcjonalny	Szczecin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim
2. Strefa funkcjonalna nadmorska z dominującą funkcją turystyczną (w tym uzdrowiskami), z udziałem gospodarki morskiej i rolnictwa; w jej zasięgu koszalińsko-kołobrzeski obszar funkcjonalny	Koszalin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: białogardzkim, gryfickim, kamieńskim, kołobrzeskim, koszalińskim, sławieńskim
3. Strefa funkcjonalna centralna z dominującą funkcją turystyczną i słabszą rolniczą, z możliwością lokalizacji potencjalnego obszaru wzrostu	Gminy w powiatach: drawskim, łobeskim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim
4. Strefa funkcjonalna choszczeńsko-wałecka z dominującą funkcją ochrony środowiska, leśną, turystyczną i słabszą rolniczą	Gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, stargardzkim, wałeckim
5. Strefa funkcjonalna szczecinecka z dominującą funkcją rolniczą, leśną i turystyczną	Gminy w powiatach: koszalińskim, szczecineckim
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studia i plany zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych stref	Całe województwo

3.3.2. Wzmacnianie powiązań zewnętrznych województwa

⇒ Mapa nr 2. Kierunki powiązań województwa zachodniopomorskiego w otoczeniu europejskim i krajowym

Kierunek 1. Rozwój kontaktów w dziedzinie planowania przestrzennego i polityki regionalnej w Regionie Morza Bałtyckiego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Zintegrowane planowanie przestrzenne obszarów morskich	Polskie obszary morskie
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Nawiązanie współpracy województwa z regionami Danii i innych krajów nadbałtyckich (Litwy, Łotwy, Estonii, Finlandii, Rosji)	Całe województwo
2. Stworzenie warunków do rozwoju funkcji metropolitalnych Szczecina przez aktywną współpracę z Kopenhagą oraz innymi miastami i regionami Skandynawii, zwłaszcza z regionem Øresund, z wykorzystaniem dostępnych środków UE	Szczecin
3. Nawiązanie współpracy Szczecina z Hamburgiem	Szczecin
4. Rozwój sieci współpracy miast bałtyckich	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Wspólne projekty w ramach Regionu Morza Bałtyckiego dotyczące intensyfikacji transportu morskiego i współpracy w polityce regionalnej	Całe województwo

Kierunek 2. Rozwój kontaktów transgranicznych w dziedzinie planowania przestrzennego i polityki regionalnej z Republiką Federalną Niemiec	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Intensyfikacja współpracy Szczecina z Berlinem	Szczecin, szczeciński obszar funkcjonalny (według delimitacji w rozdz. Przekształcenia sieci osadniczej)
2. Współpraca z Meklemburgią-Pomorzem Przednim i Brandenburgią w zakresie transgranicznych obszarów chronionych	Szczecin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, polickim
3. Współpraca z Meklemburgią-Pomorzem Przednim i Brandenburgią w zakresie zagospodarowania turystycznego obszarów transgranicznych Dolnej Odry i Zalewu Szczecińskiego	Szczecin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, polickim
4. Rozwój systemów informacji przestrzennej	Całe województwo
5. Opracowanie studium transgranicznego regionu metropolitalnego Szczecina	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wzmacnianie korzystnych powiązań transportowych pomiędzy Polską a Niemcami	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium pogranicza polsko-niemieckiego	Całe województwo
2. Studium komunikacyjne w zakresie powiązań transgranicznych	Całe województwo

Kierunek 3. Rozbudowa infrastruktury służącej wzmacnianiu powiązań zewnętrznych województwa	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Promocja i rozwój Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65	Szczecin, Świnoujście oraz gminy na obszarze CETC w powiatach: choszczeńskim, goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, myśliborskim, polickim, stargardzkim
2. Rozbudowa i modernizacja drogi Via Hanseatica	Koszalin, Szczecin oraz gminy na przebiegu drogi krajowej nr 6 w powiatach: białogardzkim, goleniowskim, gryfickim, kołobrzeskim, koszalińskim, polickim, sławieńskim, świdwińskim
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozbudowa i modernizacja lądowych sieci komunikacyjnych prowadzących do portów ujścia Odry i innych portów morskich w województwie	Całe województwo
2. Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej	Szczecin oraz gminy nadodrzańskie w powiatach: gryfińskim, myśliborskim, polickim
3. Rozwój sieci miast metropolitalnych	Szczecin
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozbudowa i modernizacja lądowych sieci komunikacyjnych prowadzących do portów morskich	Całe województwo oraz województwa: pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, lubuskie, dolnośląskie. Adresaci: Rada Ministrów, województwa jak wyżej
2. Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej; przygotowanie projektu budowy kanału Odra-Dunaj	Województwa nadodrzańskie Adresat: Rada Ministrów

3.3.3. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego

⇒ Mapa nr 4. Jednostki krajobrazowe na tle mapy geomorfologicznej

Kierunek 1. Zachowanie walorów przyrodniczych środowiska, determinujących jego funkcje, i przeciwdziałanie negatywnym skutkom antropopresji	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Zachowanie odmienności typów krajobrazów – ochrona krajobrazów na terenach silnej antropopresji, w szczególności doliny rzeki Odry, wybrzeży Bałtyku i Zalewu Szczecińskiego, na obszarach pojezierzy i w kompleksach leśnych	Całe województwo
2. Strefa brzegowa Bałtyku (1*) – ograniczenia inwestowania z zakazem zabudowy w strefie zagrożenia erozją brzegu oraz w strefie zagrożenia powodzią sztormową (wszelkie prace inwestycyjne należy poprzedzić szczegółowymi badaniami geologicznymi)	Gminy: Będzino, Darłowo (miasto i gmina), Dziwnów, Kołobrzeg (miasto i gmina), Mielno, Międzyzdroje, Postomino, Rewal, Świnoujście, Trzebiatów, Ustronie Morskie, Wolin

3. Nadmorski pas wysoczyzny (2*) – rozwój turystyki, w tym agroturystyki, jako zaplecza strefy brzegowej Bałtyku	Gminy w powiatach: białogardzkim, gryfickim, kamieńskim, kołobrzeskim, koszalińskim, sławieńskim
4. Środkowopomorski obszar wysoczyzny (3*) – podtrzymanie funkcji rolniczej	Szczecin oraz gminy w powiatach: białogardzkim, choszczeńskim, drawskim, goleniowskim, gryfińskim, koszalińskim, łobeskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim, świdwińskim, szczecineckim, wałeckim
5. Pomorski obszar czołowo-morenowy (4*) – rozwój turystyki, w tym agroturystyki w oparciu o istniejące i proponowane obszary chronione oraz znaczną liczbę jezior	Gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gryfińskim, koszalińskim, łobeskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim
6. Obszary równin sandrowych (5*) – podtrzymanie funkcji leśnej wraz z ochroną przyrody	Gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gryfińskim, myśliborskim, pyrzyckim, szczecineckim, wałeckim
7. Obszary równin aluwialnych i pradolin (6*) – zrównoważony rozwój w dolinie Odry	Szczecin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: białogardzkim, goleniowskim, gryfickim, gryfińskim, kamieńskim, kołobrzeskim, koszalińskim, łobeskim, myśliborskim, polickim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim
8. Obszary równin zastoiskowych (7*) – podtrzymanie funkcji rolniczej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony jeziora Miedwie i jego zlewni przed zanieczyszczeniem	Szczecin oraz gminy w powiatach: gryfińskim, pyrzyckim, sławieńskim, stargardzkim
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Tworzenie warunków sprzyjających funkcjonowaniu korytarzy ekologicznych	Strefa brzegowa Bałtyku, nadmorski pas wysoczyzny, środkowopomorski obszar wysoczyzny, pomorski obszar czołowo-morenowy, obszar równin sandrowych, obszar równin aluwialnych i pradolin, obszar równin zastoiskowych (wg wyżej przedstawionej delimitacji)
2. Dostosowanie rozwoju przestrzennego na obszarach rekreacyjno-wypoczynkowych strefy brzegowej Bałtyku, Zalewu Szczecińskiego i pojezierzy do warunków i stanu środowiska przyrodniczego: <ul style="list-style-type: none"> – rozdzielanie przestrzeni między jednostkami osadniczymi przez wprowadzanie terenów zielonych, – niedopuszczenie do nadmiernej koncentracji struktur osadniczych, – prowadzenie monitoringu chłonności turystycznej poszczególnych ekosystemów, – rezerwowanie terenów na systemy parkingów strategicznych 	Świnoujście oraz gminy w powiatach: drawskim, goleniowskim, gryfickim, kamieńskim, kołobrzeskim, koszalińskim, polickim, sławieńskim
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium ochrony krajobrazu	Całe województwo

* numer jednostki krajobrazowej na mapie

⇒ Mapa nr 6. Podział hydrograficzny
⇒ Mapa nr 7. Hydrogeologia

Kierunek 2. Ochrona i racjonalne korzystanie z zasobów wód powierzchniowych i podziemnych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Spowolnienie odpływu wód przez realizację programu małej retencji	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wykorzystanie naturalnych obniżzeń i oczek wodnych do zwiększenia retencji wód w obszarach zurbanizowanych	Całe województwo
2. Odtworzenie i ochrona istniejących systemów wodno-błotnych w celu polepszenia stosunków wodnych	Całe województwo
3. Ochrona jeziora Miedwie, jako głównego zbiornika wody pitnej, przed eutrofizacją, m.in. przez ograniczenie przekształcania trwałych użytków zielonych (łąk) w grunty orne	Zlewnia jeziora Miedwie w powiatach: choszczeńskim, gryfińskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim
4. Renaturyzacja dolin rzecznych w celu poprawy biologicznej jakości wód, odtworzenia bioróżnorodności (w tym populacji cennych gatunków ryb), odtworzenia drożności korytarzy ekologicznych i możliwości rozwoju turystyki	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Objęcie ochroną płytkich zbiorników wód podziemnych, niemających odporności na zanieczyszczenia z powierzchni: <ul style="list-style-type: none"> • nr 123 – zbiornik międzymorenowy Stargard Szczeciński-Goleniów, • nr 102 – zbiornik wyspy Wolin, • nr 120 – zbiornik międzymorenowy Bobolice (nieudokumentowany) 	Gminy: Goleniów, Maszewo, Międzyzdroje, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Świnoujście, Wolin Adresaci: Minister Środowiska, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

⇒ Mapa nr 8. Struktura glebowo-rolnicza

Kierunek 3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie gleb	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Ochrona gleb wysokiej jakości przed nierolniczym wykorzystaniem, zwłaszcza w pasie Pobrzeża Bałtyckiego, na Równinie Pyrzyckiej, w okolicach Kołbaskowa, Dobrej Szczecińskiej, Cedyni i Mieszkowic	Gminy na obszarach gleb wysokiej jakości w powiatach: gryfickim, gryfińskim, kołobrzeskim, koszalińskim, polickim, pyrzyckim
2. Poprawa glebowych stosunków wodnych	Całe województwo
3. Wprowadzenie zadrzewień śródpolnych służące ochronie gleb przed erozją wietrzną, poprawie stosunków mikroklimatycznych i biocenotycznych	Całe województwo

Projekty	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Prowadzenie monitoringu gleb degradowanych jako źródła powierzchniowych skażeń wód	Całe województwo
2. Studium glebowo-rolnicze ze szczególnym uwzględnieniem gleb zdegradowanych i ich rekultywacji	Całe województwo

⇒ Mapa nr 9. Lasy

Kierunek 4. Ochrona i powiększenie powierzchni obszarów leśnych oraz zadrzewionych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Zwiększenie powierzchni lasów w wyniku realizacji Krajowego Programu Zwiększenia Lesistości	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Zapewnienie nienaruszalności lasów ochronnych znajdujących się w granicach pasa technicznego brzegu morskiego poza przewidzianą lokalizacją zejść i zjazdów na plażę oraz zaplecza sanitarnego	Gminy: Będzino, Darłowo (miasto i gmina), Dziwnów, Kołobrzeg (miasto i gmina), Mielno, Międzyzdroje, Postomino, Rewal, Świnoujście, Trzebiatów, Ustronie Morskie, Wolin
2. Stopniowa przebudowa drzewostanów w celu dostosowania struktury lasu do istniejących warunków siedliskowych	Całe województwo
3. Zachowanie zróżnicowanego i wielofunkcyjnego charakteru lasów	Całe województwo

Mapa nr 3 ⇒ Użytkowanie terenu i zasoby naturalne

Kierunek 5. Wykorzystanie kopalin uwzględniające potrzeby gospodarcze oraz ochronę środowiska	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Obowiązek opracowania studium krajobrazowego jako elementu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów górniczych, zawierającego ustalenia w zakresie minimalizacji negatywnego wpływu eksploatacji złóż kopalin metodą odkrywkową na krajobraz oraz na stosunki wodne	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Rekultywacja i rewitalizacja obszarów poeksploatacyjnych	Całe województwo
2. Likwidacja i rekultywacja nielegalnych wyrobisk	Całe województwo

⇒ Mapa nr 10. Obszary ochrony przyrody
⇒ Mapa nr 11. Ochrona środowiska przyrodniczego

Kierunek 6. Zachowanie i rozwój systemu obszarów chronionych i jego integracja z systemami pozaregionalnymi

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Uwzględnienie wskazanych do ustanowienia 2 parków krajobrazowych w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Widuchowskie Buczyny i Krzywińskie Łęgowsko (gm. Widuchowa), • Koszaliński Park Krajobrazowy (m. Koszalin, gm. Manowo, Sianów) 	Gminy: Koszalin, Manowo, Sianów, Widuchowa
<p>2. Uwzględnienie wskazanych do ustanowienia 28 obszarów chronionego krajobrazu w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rynna Wietszyńska (gm. Karlino), • kompleks lasów Tychowo-Poniki (gm. Tychowo), • Wierzchowo (gm. Wierzchowo), • Dolina Stepnicy (gm. Osina, Maszewo), • Osowo-Bieniczki (gm. Nowogard), • Dolina Pileszy (gm. Nowogard, Osina), • Jezioro Kościuszki (gm. Osina), • Krzywice (gm. Osina), • Węgorzyce (gm. Osina), • Dolina rzeki Lubieszowej (gm. Brojce, Gryfice, Płoty), • Dolina Otoczki (gm. Gryfice, Karnice, Trzebiatów), • Dolina Pniewy (gm. Płoty, Rymań), • Łąki koło Wicimic (gm. Płoty), • obszar chronionego krajobrazu (gm. Chojna, Moryń, Trzebińsko-Zdrój), • Gryfiński Obszar Chronionego Krajobrazu (gm. Gryfino), • Dolina Błotnicy i Jezioro Kamienica (gm. Gościno, Kołobrzeg, Siemysł), • Jezioro Dołgie (gm. Lipiany), • Sądów-Ziemomyśl (gm. Dolice), • Dolina Małej Iny (gm. Dolice), • Brzeziński Obszar Chronionego Krajobrazu (gm. Dolice), • Łąki nad Miedwiem (gm. Kobylanka, Stargard Szczeciński), • Dolina Iny (gm. Dolice, Stargard Szczeciński, Suchań), • Dolina Pęcinki (gm. Suchań), • Okolice Żydowo-Biały Bór, powiększenie istniejącego obszaru (gm. Biały Bór), • Wysoczyzna Kołacz-Białowas (gm. Połczyn-Zdrój), • Wysoczyzna Buślary (gm. Połczyn-Zdrój), • Źródła Regi (gm. Połczyn-Zdrój), • Zlewnia Czernicy (gm. Sławoborze) 	Gminy: Biały Bór, Brojce, Chojna, Dolice, Gościno, Gryfice, Gryfino, Karlino, Karnice, Kobylanka, Kołobrzeg (gmina), Lipiany, Maszewo, Moryń, Nowogard, Osina, Płoty, Połczyn-Zdrój, Rymań, Sławoborze, Stargard Szczeciński (gmina), Suchań, Trzebińsko-Zdrój, Trzebiatów, Tychowo, Wierzchowo
3. Współuczestnictwo samorządu województwa w opracowywaniu planów ochrony obszarów Natura 2000	Całe województwo

Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Prowadzenie monitoringu zmian zachodzących na obszarach chronionych z uwzględnieniem powiązań transgranicznych	Całe województwo
2. Ujednolicenie zasad gospodarowania i doprowadzenie do spójności przestrzennej form ochrony przyrody z sąsiednimi województwami i przylegającymi obszarami po stronie niemieckiej	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Program wdrożenia sieci korytarzy ekologicznych obejmujący badania naukowe, monitoring, ocenę i wytyczne	Całe województwo

⇒ Mapa nr 12. Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego

Kierunek 7. Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatycznym oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Realizacja programów ochrony powietrza <ul style="list-style-type: none"> dla strefy powiatu gryfińskiego, dla strefy miasta Koszalina, dla strefy aglomeracji szczecińskiej 	Koszalin, Szczecin oraz gminy w powiatach: goleniowskim, gryfińskim, polickim, stargardzkim
2. Realizacja Programu ochrony środowiska przed hałasem	Gmina Goleniów
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozwiązania akustyczne w planowaniu przestrzennym dostosowane do warunków otoczenia	Całe województwo
2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze spalania węgla	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. System monitoringu zmian klimatycznych	Całe województwo
2. Programy ochrony powietrza dla stref, w których przekroczone są dopuszczalne normy	Całe województwo

3.3.4. Rozwój potencjału demograficznego

Kierunek 1. Wzmacnianie potencjału demograficznego województwa i poprawa jakości życia mieszkańców	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Poprawa warunków mieszkaniowych w miastach przez wpływ na odpowiednią strukturę i intensywność zabudowy	Miasta województwa
2. Zapewnienie dostępności do systemu przedszkolnego, pomoc dla matek w powrotach do pracy	Całe województwo

3. Rozwój systemu telepracy	Całe województwo
4. Aktywizacja ekonomiczna centralnej części województwa i pojezierzy w oparciu o istniejącą infrastrukturę i warunki środowiska (turystyka, poligon wojskowy), przenoszenie jednostek wojskowych w pobliże poligonu drawskiego	Gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, łobeskim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim

3.3.5. Przekształcenia sieci osadniczej

⇒ Mapa nr 13. Sieć osadnicza i jej dostępność
⇒ Mapa nr 14. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Kierunek 1. Rozwój szczecińskiego obszaru funkcjonalnego i koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego jako biegunów wzrostu społeczno-ekonomicznego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wsparcie powiązań zewnętrznych Szczecina i Koszalina	Koszalin, Szczecin
2. Tworzenie w miastach szczecińskiego obszaru funkcjonalnego (SOF) i koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego (K-KOF) wydzielonych obszarów polityki rozwojowej, zarządzanych przez zarządy publiczno-prywatne, których zadaniem jest rehabilitacja i modernizacja wydzielonych części miast	Gminy SOF: Dobra (Szczecińska), Goleniów, Gryfino, Kobylanka, Kołbaskowo, Nowe Warpno, Police, Stare Czarowo, miasto Stargard Szczeciński, Szczecin oraz gminy K-KOF: Będzino, Białogard (miasto i gmina), Dygowo, Karlino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Manowo, Mielno, Sianów, Świeszyno, Ustronie Morskie
3. Poprawa powiązań między głównymi biegunami wzrostu: szczecińskiego obszaru funkcjonalnego i koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego	Pasmo gmin wzdłuż drogi krajowej nr 6 (planowanej S6), linii kolejowych Szczecin – Kołobrzeg i Szczecin – Białogard – Koszalin
4. Zapewnienie usług podstawowych w ośrodkach lokalnych w celu ograniczenia transportochłonności układu osadniczego	Gminy SOF i K-KOF (wg określonej wyżej delimitacji)
5. Organizowanie rozproszonej zabudowy we wspólnoty sąsiedzkie, tworzenie obszarów i obiektów będących współwłasnością wspólnot sąsiedzkich (tereny zieleni urządzonej, tereny oraz obiekty rekreacji i spotkań)	Gminy SOF i K-KOF (wg określonej wyżej delimitacji)
6. Planowanie zintegrowane obszarów aglomeracyjnych z uwzględnieniem transportu publicznego	Gminy SOF i K-KOF (wg określonej wyżej delimitacji)

Kierunek 2. Kształtowanie policentrycznej sieci osadniczej województwa umożliwiającej procesy dyfuzji rozwoju z biegunów wzrostu do pozostałych ośrodków i poprawę spójności przestrzennej wewnątrz województwa

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Poprawa powiązań centralnej części województwa oraz Wałcza i Szczecinka ze Szczecinem i Koszalinem przez: <ul style="list-style-type: none"> • budowę dróg ekspresowych: nr 10, 6, 11, • modernizację drogi krajowej nr 20 i drogi wojewódzkiej nr 163, • przywrócenie połączenia kolejowego na odcinku Kalisz Pomorski – Wałcz – Piła, • modernizację linii kolejowych, • rozbudowę sieci światłowodowych 	Gminy w powiatach: drawskim, kołobrzesckim, koszalińskim, łobeskim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wsparcie ośrodków wzrostu o znaczeniu regionalnym	Kołobrzeg, Stargard Szczeciński, Szczecinek, Świdwin, Świnoujście, Wałcz duopol Darłowo-Sławno oraz miasta strefy centralnej: Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Łobez, Polczyn-Zdrój, Świdwin, Złocieniec
2. Program dla małych i średnich miast: <ul style="list-style-type: none"> – wspieranie mieszkalnictwa społecznego i komunalnego, – wspieranie innowacyjnej gospodarki (biznes oparty o popyt pozalokalny, e-biznes), – rozwój usług publicznych w celu wsparcia funkcji miejskich i poprawy obsługi ludności 	Całe województwo
3. Kształtowanie terytorialnych i funkcjonalnych związków wsi i małych miast jako centrów obsługi ludności	Całe województwo
4. Wsparcie rozwoju subregionalnych centrów innowacyjności, inkubatorów przedsiębiorczości	Miasta o znaczeniu regionalnym: Drawsko Pomorskie, Kołobrzeg, Koszalin, Stargard Szczeciński, Szczecinek, Świdwin, Świnoujście, Wałcz
5. Poprawa dostępności obszarów peryferyjnych do głównych miast województwa	Świnoujście oraz gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gryfickim, gryfińskim, kamieńskim, łobeskim, myśliborskim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim
6. Wzrost atrakcyjności miast przez rewitalizację i tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	Miasta województwa

Kierunek 3. Wykreowanie nowego ośrodka wzrostu w centralnej części województwa	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Stworzenie ośrodka bipolarnego Drawsko Pomorskie-Złocieniec o znaczeniu regionalnym	Drawsko Pomorskie, Złocieniec
2. Integracja miast strefy centralnej: <ul style="list-style-type: none"> – poprawa dostępności do usług i uelastycznienie rynku pracy, – zbliżenie czasowe miast, – komplementarna obsługa ludności, – lokalizacja usług publicznych, – tworzenie stref aktywności ekonomicznej 	Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Łobez, Połczyn-Zdrój, Świdwin, Złocieniec
3. Lokalizacja uczelni wyższej w strefie centralnej	Jedno z miast strefy centralnej (wg określonej wyżej delimitacji)
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Lobbing polityczny na rzecz przenoszenia jednostek wojskowych z centralnej Polski w okolice poligonu drawskiego, w ramach Programu rozwoju Sił Zbrojnych RP	Strefa centralna (wg określonej wyżej delimitacji) Adresaci: Rada Ministrów, Zarząd Województwa, samorządy terytorialne, parlamentarzyści

3.3.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

⇒ Mapa nr 17. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy

Kierunek 1. Ochrona i wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Uwzględnienie wskazanych do utworzenia parków kulturowych (PK) w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego: <ul style="list-style-type: none"> • PK1 „Swobnica” (gm. Banie), • PK2 „Strapie” (gm. Barlinek), • PK3 „Babiński” (gm. Bielice), • PK4 „Bierzwnik” (gm. Bierzwnik), • PK5 „Cedynia” (gm. Cedynia), • PK6 „Nawodna” (gm. Chojna), • PK7 „Rurka” (gm. Chojna), • PK8 „Zatoń Dolna” (gm. Chojna), • PK9 „Siemczyno” (gm. Czaplinek), • PK10 „Stare Drawsko – Drahim” (gm. Czaplinek), • PK11 „Krupianka” (gm. Darłowo), • PK12 „Stolec” (gm. Dobra), • PK13 „Szadzko” (gm. Dobrzany), • PK14 „Kępcewo” (gm. Dolice), • PK15 „Bardy” (gm. Dygowo), 	Gminy: Banie, Barlinek, Bielice, Bierzwnik, Cedynia, Chojna, Czaplinek, Darłowo (gmina), Dobra (Szczecińska), Dobrzany, Dolice, Dygowo, Gryfino, Kołobrzeg (gmina), Malechowo, Manowo, Marianowo, Maszewo, Międzyzdroje, Moryń, Nowe Warpno, Pelczyce, Polanów, Police, Połczyn-Zdrój, Postomino, Przelewice, Pyrzyce, Radowo Małe, Sianów, Stargard Szczeciński (gmina), Świdwin (gmina), Świnoujście, Trzebiatów, Tuczno, Wolin

<ul style="list-style-type: none">• PK16 „Skarpa Nadodrzańska” (gm. Gryfino),• PK17 „Kołobrzeg-Budzistowo” (gm. Kołobrzeg),• PK18 „Sarbina” (gm. Kołobrzeg),• PK19 „Borkowo” (gm. Malechowo),• PK20 „Grzybnica” (gm. Manowo),• PK21 „Marianowo” (gm. Marianowo),• PK22 „Przemocze” (gm. Maszewo),• PK23 „Lubin” (gm. Międzyzdroje),• PK24 „Morzycko” (gm. Moryń),• PK25 „Nowe Warpno” (m. Nowe Warpno),• PK26 „Pełczyce” (m. Pełczyce),• PK27 „Krag” (gm. Polanów),• PK28 „Żydowo” (gm. Polanów),• PK29 „Stara Fabryka” (m. Police),• PK30 „Ostre Bardo” (gm. Połczyn-Zdrój),• PK31 „Buślary” (gm. Połczyn-Zdrój),• PK32 „Łącko” (gm. Postomino),• PK33 „Przelewice” (gm. Przelewice),• PK34 „Nieborowo” (gm. Pyrzyce),• PK35 „Pomorskie Rezydencje” (gm. Radowo Małe),• PK36 „Strzmielo” (gm. Radowo Małe),• PK37 „Osieki” (gm. Sianów),• PK38 „Pezino” (gm. Stargard Szczeciński),• PK39 „Lekowo” (gm. Świdwin),• PK40 „Świnoujście” (Świnoujście),• PK41 „Trzebusz” (gm. Trzebiatów),• PK42 „Strzalin” (gm. Tuczno),• PK43 „Wolin” (m. Wolin),• PK44 „Chwarszczany” (gm. Boleszkowice)	
2. Utrzymanie zasad kompozycji przestrzenno-architektonicznej i jej różnorodności na terenach poszczególnych projektowanych parków kulturowych	Wg wykazu w pkt. 1
3. Ochrona elementów kulturowych: obiektów budowlanych, komponowanej zieleni, stanowisk archeologicznych oraz przyrodniczych tworzących specyfikę obszaru parków kulturowych	Wg wykazu w pkt. 1
4. Zakaz wprowadzania na terenach projektowanych parków kulturowych elementów i form zagospodarowania degradujących krajobraz	wg wykazu w pkt. 1
5. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obowiązku sporządzania planów miejscowych uwzględniających obiekty, założenia zabytkowe i stanowiska archeologiczne wraz z ich otoczeniem	Całe województwo
6. Uwzględnianie wytycznych wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego	Całe województwo

Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Uwzględnienie wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OKK1 „Autostrada” (w granicach gmin: Chociwel, Marianowo, Stara Dąbrowa), • OKK2 „Barokowe Kościoły” (gm. Myślibórz), • OKK3 „Biały Bór” (gm. Biały Bór), • OKK4 „Cedyńsko-Moryński” (w granicach gmin: Cedynia, Chojna, Moryń, Trzcińsko-Zdrój), • OKK5 „Chojeński-Pogranicza” (gm. Chojna), • OKK6 „Dolina Iny” (w granicach gmin: Dobrzany, Dolice, Recz, Stargard Szczeciński, Suchań), • OKK7 „Dolina Myśli” (w granicach gmin: Boleszkowice, Dębno, Myślibórz), • OKK8 „Dolina Dolnej Odry” (w granicach gmin: Gryfino, Kołbaskowo, Szczecin, Widuchowa), • OKK9 „Dolina Grabowej” (w granicach gmin: Darłowo, Malechowo, Polanów, Sławno), • OKK10 „Dolina Parsety” (w granicach gmin: Barwice, Białogard, Dygowo, Gościno, Grzmiąca, Karlino, Kołobrzeg, Połczyn-Zdrój, Szczecinek), • OKK11 „Dolina Płoni” (w granicach gmin: Barlinek, Pełczyce, Przelewice, Pyrzyce, Warnice), • OKK12 „Dolina Regi” (w granicach gmin: Gryfice, Łobez, Płoty, Resko, Świdwin, Trzebiatów), • OKK13 „Drawieński” (gm. Drawno), • OKK14 „Granitowe kościoły” (gm. Mieszkowice), • OKK15 „Kalisz Pomorski i okolice” (gm. Kalisz Pomorski), • OKK16 „Kraina Borków” (w granicach gmin: Łobez, Radowo Małe, Węgorzyno), • OKK17 „Kraina w Kratę” (w granicach gmin: Darłowo, Malechowo, Postomino, Sianów, Sławno), • OKK18 „Pojezierze Drawskie” (w granicach gmin: Czaplinek, Ostrowice, Złocieniec), • OKK19 „Rewalska Wąskotorówka” (w granicach gmin: Gryfice, Karnice, Rewal, Trzebiatów), • OKK20 „Skarpa Nadodrzańska” (w granicach gmin: Cedynia, Mieszkowice), • OKK21 „Suchański” (gm. Suchań) • OKK22 „Szwajcaria Połczyńska” (w granicach gmin: Barwice, Czaplinek, Ostrowice, Połczyn-Zdrój), • OKK23 „Śladami Gropiusa” (gm. Drawsko Pomorskie, Mirosławiec), • OKK24 „Święte Góry” (m. Koszalin, gm. Polanów, Sianów), • OKK25 „Trzebież” (gm. Police), 	<p>Gminy: Barlinek, Barwice, Białogard (miasto i gmina), Biały Bór, Boleszkowice, Borne Sulinowo, Cedynia, Chociwel, Chojna, Czaplinek, Człopa, Darłowo (miasto i gmina), Dębno, Dobrzany, Dolice, Drawno, Drawsko Pomorskie, Dygowo, Dziwnów, Goleniów, Gościno, Gryfice, Gryfino, Grzmiąca, Kalisz Pomorski, Karlino, Karnice, Kołbaskowo, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Łobez, Malechowo, Manowo, Marianowo, Mielno, Mieszkowice, Międzyzdroje, Mirosławiec, Moryń, Myślibórz, Ostrowice, Pełczyce, Płoty, Polanów, Police, Połczyn-Zdrój, Postomino, Przelewice, Pyrzyce, Radowo Małe, Recz, Resko, Rewal, Sianów, Sławno (miasto i gmina), Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Suchań, Szczecin, Szczecinek (miasto i gmina), Świdwin (miasto i gmina), Świeszyno, Świnoujście, Trzcińsko-Zdrój, Trzebiatów, Tuczno, Ustronie Morskie, Wałcz (miasto i gmina), Warnice, Węgorzyno, Widuchowa, Wolin, Złocieniec</p>

<ul style="list-style-type: none">• OKK26 „Tuczo” (gm. Tuczo),• OKK27 „Wał Pomorski” (w granicach gmin: Biały Bór, Borne Sulinowo, Człopa, Drawno, Szczecinek, Tuczo, Wałcz),• OKK 28 „Wałęcki” (gm. Wałcz),• OKK29 „Kolejką do elektrowni” (m. Koszalin, gm. Manowo, Świeszyno),• OKK30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski” (w granicach gmin: Będzino, Darłowo, Dziwnów, Kołobrzeg, Koszalin, Mielno, Międzyzdroje, Postomino, Rewal, Świnoujście, Trzebiatów, Ustronie Morskie, Wolin)	
2. Ochrona walorów wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych, w tym zachowanie ich charakterystycznych cech kulturowych i krajobrazowych w drodze łącznego stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków, krajobrazu i środowiska przyrodniczego	Wg wykazu w pkt. 1
3. Utrzymanie i eksponowanie otwarć krajobrazowych, punktów widokowych, miejsc ekspozycji wartościowych krajobrazów kulturowych i przyrodniczych	Wg wykazu w pkt. 1
4. Wykluczenie z lokalizacji inwestycji wielkokubaturowych, wielkoprzestrzennych, dominat wysokościowych obszarów zapewniających ekspozycję sylwetek historycznych jednostek osadniczych oraz dominant krajobrazowych	Wg wykazu w pkt. 1
5. Sporządzanie studiów krajobrazu kulturowego/wpływu inwestycji wielkoprzestrzennych na krajobraz – wyprzedzająco w stosunku do zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Całe województwo
6. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego ochrony wskazanych i rekomendowanych do ustanowienia pomników historii wraz z ich otoczeniem	Wg wykazu w części Rekomendacje
7. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego ochrony układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych i wskazanych do wpisania do rejestru zabytków wraz z obowiązkiem sporządzania dla nich planów miejscowych	Wg wykazu w części Rekomendacje
8. Rewaloryzacja i rewitalizacja zespołów parkowo-pałacowo-folwarcznych	Całe województwo
9. Rewitalizacja zabytkowych układów przestrzennych urbanistycznych i ruralistycznych	Całe województwo
10. Porządkowanie i utrzymanie historycznych nekropolii z elementami sepulkralnymi i zielenią komponowaną	Całe województwo
11. Inwentaryzacja i waloryzacja zieleni przydrożnej, wprowadzenie zakazu wycinki alejowych obsadzeń drogowych lub obowiązku stosownych kompensacji	Całe województwo
12. Wyprowadzenie poza centra miast wpisanych i projektowanych do wpisu do rejestru zabytków historycznych układów ruchu tranzytowego, parkingów, sklepów wielkopowierzchniowych.	Całe województwo

Projekty	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Studia historyczno-krajobrazowe (identyfikacja, delimitacja specyficznych wartości krajobrazu, w tym krajobrazu otwartego z uwzględnieniem otwarcia krajobrazowych, panoram miejscowości, punktów widokowych, miejsc ekspozycji cennych krajobrazów kulturowych i przyrodniczych, naturalnych i kulturowych dominant terenu, granic krawędzi leśnych, topografii i „fizjonomii” układów przyrodniczych) dla wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych wraz z wytycznymi do polityki przestrzennej gmin, w tym w szczególności dla:</p> <ul style="list-style-type: none">• miasta Chojna – OKK5 „Chojeński-Pogranicza”,• doliny rzeki Iny – OKK6 „Dolina Iny” – przywrócenie związków z rzeką ,• zespołu klasztoru w Kołbaczu i jego otoczenia – OKK11 „Dolina Płoni”,• zagospodarowania i ekspozycji zamku w Drawnie a także zespołów osadnictwa – OKK13 „Drawieński”,• zespołu zabudowy ryglowej w Mieszkowicach – OKK14 „Granitowe kościoły”,• przebiegu linii kolei wąskotorowych (OKK19 „Rewalska wąskotorówka”, OKK29 „Kolejką do elektrowni”) – ochrona walorów krajobrazowych i infrastruktury linii kolejowych,• zespołu wsi owalnicowych obszaru – OKK21 „Suchański”,• OKK23 „Śladami Gropiusa”,• otoczenia Góry Chełmskiej i Świętej Góry Polanowskiej – OKK24 „Święte Góry”,• staromiejskiego założenia w Tucznie – OKK26,• zespołów fortyfikacji – OKK27 „Wał Pomorski” – ochrona, udostępnianie, popularyzacja,• historycznej infrastruktury przystani i portów a także historycznej zabudowy wojskowej i infrastruktury militarnej – OKK30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski”	Wskazane obszary kulturowo-krajobrazowe
2. Programy rewitalizacji zabytków opuszczonych i niszczących z wykorzystaniem różnych środków finansowania, w tym funduszy UE	Całe województwo
3. Program modernizacji i wykorzystania zabytkowych budowli hydrotechnicznych	Całe województwo
4. Studium przebiegu dróg o szczególnych walorach krajobrazowych jako wytyczne do wskazań i budowy systemu turystycznych tras komunikacyjnych regionu	Całe województwo
5. Opracowanie i upowszechnianie regionalnych katalogów historycznej zabudowy i zagospodarowania terenu, wdrażanie ich do stosowania przez odpowiednie zapisy w prawie miejscowym	Całe województwo

Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Ustanowienie 10 pomników historii (PH) lub – w przypadku braku takiej decyzji – utworzenie parków kulturowych:</p> <ul style="list-style-type: none">• PH1. Cmentarz Centralny w Szczecinie,• PH2. kościół wraz z terenem dawnej komturii templariuszy i joanitów w Chwarszczanach (gm. Boleszkowice),• PH3. założenie klasztorne pocysterskie w Kołbaczu (gm. Stare Czarnowo),• PH4. założenie staromiejskie w Darłowie,• PH5. założenie staromiejskie w Trzebiatowie,• PH6. Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie,• PH7. zespół architektoniczno-urbanistyczny Wały Chrobrego w Szczecinie,• PH8. zespół średniowiecznych umocnień miejskich w Trzcińsku-Zdroju,• PH9. zespół średniowiecznych umocnień miejskich wraz z zespołem fary miejskiej w Stargardzie Szczecińskim,• PH10. zespół średniowiecznych umocnień miejskich z kościołem klasztornym poaugustiańskim, kościołem Mariackim i ratuszem w Chojnie	<p>Gminy: Boleszkowice, Chojna, Darłowo (miasto), Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński (miasto), Szczecin, Trzcińsko-Zdrój, Trzebiatów</p> <p>Adresat: Prezydent RP</p>
<p>2. Objęcie ochroną 17 zespołów zabytkowych – układów urbanistycznych i ruralistycznych – przez wpisanie ich do rejestru zabytków (Rp):</p> <ul style="list-style-type: none">• Rp1. Białowąs (gm. Barwice),• Rp2. Cedynia (m. Cedynia),• Rp3. Dębno (m. Dębno),• Rp4. Gosław (gm. Trzebiatów),• Rp5. Iwęcino (gm. Sianów),• Rp6. Krupy (gm. Darłowo),• Rp7. Łącko (gm. Postomino),• Rp8. Międzyzdroje (m. Międzyzdroje),• Rp9. Mrzeżyno (gm. Trzebiatów),• Rp10. Nowy Borek (gm. Kołobrzeg),• Rp11. Rekowo (gm. Kobylanka),• Rp12. Sępólno Małe (gm. Biały Bór),• Rp13. Sławsko (gm. Sławno),• Rp14. Słowino (gm. Darłowo),• Rp15. Szczecin Pogodno (Szczecin),• Rp16. Szczecin Śródmieście (Szczecin),• Rp17. Wałcz (m. Wałcz)	<p>Gminy: Barwice, Biały Bór, Cedynia, Darłowo (gmina), Dębno, Kobylanka, Kołobrzeg (gmina), Międzyzdroje, Postomino, Sianów, Sławno, Szczecin, Trzebiatów, Wałcz (miasto)</p> <p>Adresat: Wojewódzki Konserwator Zabytków</p>

3. Określenie zasad wspierania, w tym finansowego, zabiegów renowacyjnych zabytków, a także sporządzenie planu i harmonogramu priorytetowych działań remontowo-konserwatorskich	Całe województwo Adresat: Wojewódzki Konserwator Zabytków, samorząd województwa (Urząd Marszałkowski, Wydział Zarządzania RPO)
4. Opracowanie zasad sprzedaży, dzierżawy i udostępniania zabytków w celu ich lepszej ochrony i monitorowania stanu	Całe województwo Adresaci: Generalny i Wojewódzki Konserwator Zabytków
5. Finansowe wspieranie i promowanie zagospodarowania zabytków na cele kulturalne, turystyczne i inne publiczne z funduszy prywatnych, krajowych, europejskich – budowa systemu dofinansowania i ulg motywujących inwestorów	Całe województwo Adresat: samorząd województwa (Urząd Marszałkowski, Wydział Zarządzania RPO)
6. Rozszerzenie listy muzeów i zabytków budowlanych, w których wymagane jest stosowanie systemu sygnalizacji pożarowej (wszystkie kościoły z wyposażeniem, muzea, zamki, pałace)	Całe województwo Adresaci: Generalny Konserwator Zabytków, Komendant Główny Straży Pożarnej
7. Powołanie międzyresortowego zespołu na rzecz opracowania wytycznych ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo	Całe województwo Adresaci: Generalny i Wojewódzki Konserwator Zabytków, Generalny i Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska

Kierunek 2. Ochrona dóbr kultury współczesnej

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Ustanowienie i ochrona dóbr kultury współczesnej przez wprowadzenie stosownych przepisów w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, w planach miejscowych i innych aktach prawa miejscowego dla następujących obiektów, figurujących w katalogu obiektów (lista otwarta do rozszerzenia):</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabudowa mieszkaniowa w ramach tzw. Śródmiejskiej Dzielnicy Mieszkaniowej – Szczecin, al. Papieża Jana Pawła II i pl. Lotników, • budynek dawnej siedziby biura maklerskiego PBKS („Czekoladka”) – Szczecin, al. Niepodległości 31, • szkoła podstawowa, obecnie SP nr 21 – Szczecin, ul. Jaworowa 1, • WDS, obecnie Szczeciński Dom Sportu – Szczecin, ul. Wąska 16, • budynek biurowo-handlowy Baltona – Szczecin, ul. Gdańska 40, • Aula Kopernikańska Pomorskiej Akademii Medycznej – Szczecin, ul. Powstańców Wielkopolskich 72, • Teatr Letni im. Heleny Majdaniec – Szczecin, Park Kasprowicz, • Kościół p.w. Św. Krzyża – Szczecin, ul. Henryka Wieniawskiego 5a, • Pomnik Czynu Polaków – Szczecin, Park Kasprowicz, 	Gminy: Biały Bór, Cedynia, Czaplinek, Gryfino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Mieszkowice, Stargard Szczeciński (miasto), Szczecin, Świnoujście

- Pomnik Zwrotniczego – Szczecin, ul. Krzysztofa Kolumba,
- Pomnik Sternika – Szczecin, al. Papieża Jana Pawła II,
- Pomnik Braterstwa Broni – Szczecin, Cmentarz Centralny,
- cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy – Biały Bór, ul. Ks. Bazylego Hrynka,
- mozaika u podnóży Góry Czcibora – Osinów Dolny (gm. Cedynia), Góra Czcibora,
- pomnik upamiętniający bitwę pod Cedynią – Osinów Dolny (gm. Cedynia), Góra Czcibora,
- polichromie w kościele p.w. Św. Krzyża – Czaplinek, Rynek,
- Pomnik Chwały Poległych Saperów – Gozdowice (gm. Mieszkowice),
- cmentarz żołnierzy radzieckich – Gryfino, ul. Pomorska,
- Pomnik Króla Maciusia Pierwszego – Szczecin, ul. Obrońców Stalingradu przed Szkołą Podstawową nr 54,
- rzeźba plenerowa Ogniste Ptaki – Szczecin, Park Kasprowicza,
- rzeźba plenerowa Płomienne Ptaki – Koszalin, na wzgórzu przy Politechnice Koszalińskiej,
- Pomnik Zaślubin Polski z Morzem – Kołobrzeg, al. Nadmorska,
- mozaika – Kołobrzeg, ul. Tadeusza Rafińskiego,
- cmentarz wojenny w Zieleniewie – Kołobrzeg,
- kościół i klasztor o.o. Franciszkanów p.w. Podwyższenia Krzyża Św. – Koszalin, ul. Franciszkańska,
- ratusz – Koszalin, Rynek Staromiejski,
- Dom Handlowy Saturn – Koszalin, ul. Poławska,
- amfiteatr – Koszalin, ul. Piastowska 7,
- Pomnik Dziewczyny z Mangustą – Koszalin, ul. Piastowska 37,
- cmentarz wojenny żołnierzy I Armii Wojska Polskiego – Siekierki-Stare Łysogórski (gm. Mieszkowice),
- pomnik poświęcony pamięci ofiar II wojny światowej – Stargard Szczeciński, ul. W. Reymonta,
- witraże w kościele p.w. św. Jana Chrzciciela – Stargard Szczeciński, ul. św. Jana Chrzciciela,
- kościół p.w. św. Wojciecha – Świnoujście Warszów, ul. Sosnowa,
- wieża obserwacyjna – Świnoujście-Warszów, u wejścia na redę

Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Stworzenie i wdrożenie systemu oznaczania dóbr kultury współczesnej objętych ochroną	Całe województwo Adresat: Minister Kultury, Generalny Konserwator Zabytków
2. Opracowanie i wdrożenie trybu zbierania, weryfikowania i publikowania informacji nt. dóbr kultury współczesnej objętych i wskazywanych do objęcia ochroną wraz ze wskazaniem lub utworzeniem jednostki odpowiedzialnej za prowadzenie działań w tym zakresie	Całe województwo Adresat: Minister Kultury, Generalny Konserwator Zabytków

Kierunek 3. Ochrona i kształtowanie ładu przestrzennego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Konsekwentna realizacja ustaleń dokumentów planistycznych samorządów terytorialnych w celu kształtowania spójnego wizerunku miejscowości	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów suburbiów z uwzględnieniem: <ul style="list-style-type: none"> – ograniczenia nieuzasadnionego rozprzestrzeniania się terenów mieszkalnych przez odpowiednie ustalenie granic aglomeracji ściekowych i niedopuszczania do lokalizacji zabudowy poza ich granicami, – ograniczenie lokalizacji zabudowy mieszkalnej na terenach pozbawionych sieci kanalizacyjnych lub w odległości od publicznych placówek (oświaty, zdrowia, usług itp.) przekraczającej standardy racjonalnej dostępności pieszej, – powiązania rozwoju terenów zabudowy mieszkaniowej z programami rozwoju sieci transportu publicznego, – kreowania wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych w powiązaniu z przystankami transportu publicznego, – zapewnienia ciągłości i wysokiej jakości przestrzeni publicznych 	Gminy: Będzino, Biesiekierz, Dobra (Szczecińska), Kołbaskowo, Goleniów, Kołobrzeg (gmina), Manowo, Świeszyno oraz miasta województwa i gminy sąsiadujące z miastami
2. Rewitalizacja i uzupełnianie wielofunkcyjnej zabudowy śródmiejskiej	Miasta województwa
3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, w tym powojennych i przemysłowych	Miasta województwa
4. Rozwój systemów zieleni miejskiej w wyniku łączenia istniejących terenów zielonych korytarzami ekologicznymi, z wyjątkiem zabytkowych centrów staromiejskich	Miasta województwa

5. Ograniczanie terenów lokalizacji naziemnych parkingów w przestrzeniach publicznych, budowa parkingów podziemnych, wyprowadzenie sklepów wielkopowierzchniowych poza centra miast	Miasta województwa
6. Ochrona sylwet miast i wsi ze szczególnym uwzględnieniem ekspozycji od strony wjazdów do miejscowości	Całe województwo
7. Zastosowanie wysokiej jakości materiałów konstrukcyjnych, wykończeniowych, nawierzchni tras komunikacyjnych, kształtujących przestrzeń publiczną	Całe województwo
8. Regulacja w dokumentach planistycznych zasad lokalizacji, gabarytów, wyglądu oraz zagęszczenia reklam	Całe województwo
9. Wykonanie studiów krajobrazowych dla planowanych lokalizacji inwestycji wielkokubaturowych, wielkoprzestrzennych, wielkopowierzchniowych, urządzeń infrastruktury technicznej (naziemne sieci inżynierskie, wieże anten telekomunikacyjnych, wieże elektrowni wiatrowych) w celu określenia ich wpływu na krajobraz kulturowy i przyrodniczy	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Stworzenie narzędzi monitoringu i zaangażowanie mieszkańców w kontrolę i utrzymanie ładu przestrzennego	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Stworzenie podstaw „dobrej praktyki” planistycznej w formie narzędzi doradczych definiujących i rozstrzygających zasady kształtowania zabudowy i krajobrazu na poziomie lokalnym i regionalnym	Całe województwo Adresaci: organizacje branżowe
2. Wytworzenie mechanizmów prawnych, organizacyjnych, społecznych służących przeciwdziałaniu wyludniania się centrów miast	Całe województwo Adresat: Sejm RP
3. Określenie zasad lokalizowania zespołów elektrowni wiatrowych (z wykluczeniem obszarów chronionych) z uwzględnieniem gabarytów, gęstości, wzajemnych oddległości i wpływu na krajobraz	Całe województwo Adresat: Rada Ministrów

3.3.7. Rozwój infrastruktury społecznej

Kierunek 1. Poprawa standardu zasobów mieszkaniowych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej i przestrzeni publicznych	Całe województwo
2. Podnoszenie atrakcyjności zabudowy mieszkaniowej w miastach	Miasta województwa
3. Zapewnienie tworzenia przestrzeni prorodzinnych na obszarach rozwoju budownictwa o niskiej intensywności	Miasta województwa
4. Wykorzystanie aktywności deweloperskiej w sferze polityki przestrzennej, kreowanie przestrzeni publicznych, wewnątrz urbanistycznych itp.	Miasta województwa
5. Wykorzystanie Towarzystw Budownictwa Społecznego jako narzędzia polityki przestrzennej	Miasta województwa

Kierunek 2. Rozwój ilościowy i jakościowy szkolnictwa oraz sfery naukowo-badawczej	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozbudowa i budowa nowych szkół na terenach o rosnącej liczbie ludności	Szczeciński obszar funkcjonalny, koszalińsko-kołobrzeski obszar funkcjonalny (zgodnie z delimitacją w rozdz. Przekształcenia sieci osadniczej)
2. Budowa i modernizacja bazy dydaktycznej szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym szkolnictwa zawodowego, na obszarach depresji społeczno-ekonomicznej	Miasta w powiatach: białogardzkim, choszczeńskim, drawskim, gryfickim, kamieńskim, koszalińskim, łobeskim, pyrzyckim, szczecineckim, świdwińskim
3. Tworzenie placówek podnoszenia kwalifikacji zawodowych na obszarach o dużym bezrobociu	Miasta w powiatach: białogardzkim, choszczeńskim, drawskim, gryfickim, kamieńskim, koszalińskim, łobeskim, pyrzyckim, szczecineckim, świdwińskim
4. Tworzenie szkół wielojęzycznych	Całe województwo
5. Rozwój jakościowy uczelni, poprawa bazy dydaktycznej i naukowej	Koszalin, Stargard Szczeciński, Szczecin, Wałcz
6. Wykształcenie akademickich zespołów urbanistycznych (kampusów)	Koszalin, Szczecin
7. Utworzenie w Szczecinie instytutu naukowo-badawczego zajmującego się skandynawistyką, branżą morską, współpracą transbałtycką	Szczecin
8. Tworzenie jednostek badawczych współpracujących z gospodarką	Całe województwo

Kierunek 3. Poprawa dostępności do usług medycznych, ochrony zdrowia i ratownictwa medycznego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Utrzymanie istniejących szpitali z dostosowaniem do aktualnych potrzeb ochrony zdrowia	Całe województwo
2. Zapewnienie dostępności do oddziałów szpitalnych: <ul style="list-style-type: none"> – chorób wewnętrznych w obszarze działania obejmującym 50-100 tys. mieszkańców, – chirurgii ogólnej dla mieszkańców jednego lub grupy powiatów, – pediatrycznych w promieniu do 50 km 	Całe województwo
3. Zwiększenie bazy opieki długoterminowej, rehabilitacyjnej i psychiatrycznej	Całe województwo
4. Wzmocnienie bazy leczenia onkologicznego	Koszalin, Szczecin
5. Utworzenie sieci Centrum Powiadamiania Ratunkowego	Całe województwo
6. Utrzymanie działalności lotniczego pogotowia ratunkowego na lotnisku w Goleniowie	Gmina Goleniów
7. Utworzenie stałej stacji lotniczego pogotowia ratunkowego w Zegrzu Pomorskim	Zegrze Pomorskie (gm. Świeszyno)
8. Weryfikacja i przystosowanie lądowisk do nocnej pracy śmigłowców lotniczego pogotowia ratunkowego, oświetlenie lądowisk przyszpitalnych	Całe województwo
9. Stworzenie pełnej sieci szpitalnych oddziałów ratunkowych	Całe województwo
10. Utworzenie Regionalnego Centrum Urazów	Szczecin
11. Wdrażanie projektu e-zdrowie	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Wdrażanie i rozszerzanie polsko-niemieckiego programu Telemedycyna w Euroregionie Pomerania	Całe województwo Adresat: Euroregion Pomerania

Kierunek 4. Poprawa wykorzystania potencjału uzdrowiskowego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Przeciwdziałanie zjawiskom mającym zły wpływ na „fizjonomię” uzdrowisk i ich założenia przestrzenne oraz cechy klimatu	Dąbki (gm. Darłowo), Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Połczyn-Zdrój, Świnoujście
2. Ścisłe przestrzeganie warunków zabudowy w strefach ochronnych (A, B, C) obszarów uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej	Dąbki (gm. Darłowo), Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Połczyn-Zdrój, Świnoujście
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Przywrócenie lub nadanie funkcji uzdrowiskowej nowym ośrodkom	Borne Sulinowo, Trzcińsko-Zdrój

3.3.8. Wzrost gospodarczy

⇒ Mapa nr 18. Gospodarka

Kierunek 1. Wzrost aktywności ekonomicznej i poziomu innowacyjności w gospodarce województwa	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozwój bazy materialnej i kadrowej służącej wdrażaniu nowoczesnych technologii i usług w szczecińskim obszarze funkcjonalnym	Szczeciński obszar funkcjonalny (wg delimitacji określonej w rozdz. Rozwój szczecińskiego obszaru funkcjonalnego)
2. Przekształcanie terenów poprzemysłowych w strefy wielofunkcyjne z możliwością zachowania działalności gospodarczej	Całe województwo
3. Rozwój istniejących parków przemysłowych, podstref specjalnych stref ekonomicznych, parków naukowo-technologicznych – technologiczny i przestrzenny	Gminy: Barlinek, Goleniów, Gryfino, Karlino, Koszalin, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin, Szczecinek, Wałcz
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wspieranie, przy zastosowaniu instrumentów polityki regionalnej, lokalizacji przemysłu i usług na obszarze całego województwa	Całe województwo
2. Tworzenie warunków do lokalizacji na obszarach niskiej aktywności ekonomicznej podmiotów gospodarczych, podstref specjalnych stref ekonomicznych, parków przemysłowych, inkubatorów przedsiębiorczości, specjalistycznej produkcji rolniczej, działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich	Całe województwo
3. Preferencje dla lokalizacji w województwie innowacyjnych gałęzi przemysłu i usług oraz rozwój kreatywnego otoczenia dla tego typu działalności	Całe województwo
4. Poprawa dostępności do Internetu szerokopasmowego i zapewnienie możliwości e-pracy i doradztwa na odległość	Całe województwo
5. Nawiązanie i intensyfikacja współpracy między uczelniami wyższymi, samorządem gospodarczym i zawodowym oraz podmiotami gospodarczymi w zakresie transferu usług i nowoczesnych technologii	Całe województwo
6. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi klastrów.	Całe województwo
7. Rozwój centrów kompetencyjnych skupiających specjalistów z dziedziny technologii informatycznych, finansów i zarządzania	Kołobrzeg, Koszalin, Stargard Szczeciński, Szczecin, Szczecinek, Wałcz
8. Rozwój usług zleczanych z zewnątrz (offshoring), opartych na technologiach informatycznych	Koszalin, Szczecin
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Działania na rzecz przenoszenia do województwa funkcji decyzyjnych dużych podmiotów gospodarczych	Kołobrzeg, Koszalin, Szczecin, Świnoujście Adresaci: Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, zarządy miast, parlamentarzysty, podmioty gospodarcze, inne instytucje

⇒ Mapa nr 19. Gospodarka morska

Kierunek 2. Rozbudowa potencjału gospodarki morskiej w oparciu o porty morskie	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Budowa portu zewnętrznego w Świnoujściu	Świnoujście
2. Utworzenie w Szczecinie terminalu lub stanowiska do obsługi dużych statków pasażerskich	Szczecin
3. Rozbudowa infrastruktury lądowej terminalu promowego	Świnoujście
4. Budowa dworca morskiego pasażerskiego w Kołobrzegu	Kołobrzeg
5. Restrukturyzacja portów i przystani rybackich w kierunku świadczenia usług turystycznych (rybactwa turystycznego i przewozów pasażerskich)	Gminy nad Zalewem Szczecińskim i na wybrzeżu Bałtyku
6. Budowa drogi i linii kolejowej do portu w Policach	Police
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Dostosowanie wewnętrznej infrastruktury oraz technologii przeładunku w portach do standardów współczesnego transportu morskiego	Kołobrzeg, Police, Szczecin, Świnoujście
2. Przystosowanie portu w Stepnicy do obsługi Goleniowskiego Parku Przemysłowego z wybudowaniem połączeń drogowych i/lub kolejowych	Gminy: Goleniów, Stepnica
3. Preferencje dla lokalizacji produkcji stoczniowej i przemysłów nowoczesnych technologii na terenach portowych	Szczecin, Świnoujście
4. Tworzenie w portach morskich i w ich otoczeniu infrastruktury na potrzeby eksploatacji geologicznych zasobów morza	Darłowo, Kołobrzeg, Szczecin, Świnoujście
5. Utworzenie ośrodka naukowo-badawczego zajmującego się problemami morza w oparciu o potencjał szkół wyższych lub jako niezależnej placówki	Szczecin
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium dla portów morskich, dotyczące zwiększenia ich potencjałów przeładunkowych oraz poprawy dostępności od strony lądu i morza	Szczecin, Świnoujście, porty morskie
2. Studium połączenia wodnego (rzeka Ina) Goleniowskiego Parku Przemysłowego z Odrą	Gminy: Goleniów, Szczecin
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Koordynowanie planów rozwojowych dużych portów ujścia Odry	Police, Szczecin, Świnoujście Adresaci: zarządy portów
2. Wzmacnianie powiązań portów morskich z ich lądowym zapleczem przez budowę i modernizację połączeń komunikacyjnych	Całe województwo, inne województwa Adresaci: Rada Ministrów, Województwo Dolnośląskie, Województwo Kujawsko-Pomorskie, Województwo Lubuskie, Województwo Pomorskie, Województwo Wielkopolskie

Kierunek 3. Wykorzystanie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa do rozwoju gospodarki żywnościowej i produkcji specjalistycznej	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Przyspieszenie procesu restrukturyzacji i prywatyzacji Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	Całe województwo
2. Preferencje dla zwiększenia produkcji zwierzęcej, głównie chowu i hodowli bydła mięsnego i ochrona kierunku chowu i hodowli bydła mlecznego	Całe województwo
3. Zwiększenie upraw roślin przeznaczonych na cele energetyczne i na biomasę.	Całe województwo
4. Preferencje dla tworzenia gospodarstw ekologicznych i gospodarstw realizujących programy rolno-środowiskowe	Całe województwo
5. Tworzenie rolniczych grup producenckich i lokalnych grup działania, w tym rybackich	Całe województwo
6. Ograniczenie lokalizacji nowych wielkostatdnych ferm chowu i hodowlanych na obszarach pojezierzy i na obszarach objętych dyrektywą azotanową i fosforanową	Gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gryfińskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim
7. Rozwój kadr i bazy materialnej doradztwa rolniczego, hodowli roślin i zwierząt oraz oceny odmian	Barzkowice (gm. Stargard Szczeciński), Białogard, Bonin (gm. Manowo), Krzemlin (gm. Pyrzyce), Lubiana (gm. Pelczyce), Mścice (gm. Będzino), Rarwino (gm. Białogard), Strzekęcino (gm. Świeszyno), Szczecin
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Promocja produktów regionalnych i tradycyjnych	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Zweryfikowanie umów dzierżawnych dotyczących gospodarstw liczących ponad 300 ha, przekazanie zasobu ziemi na poprawę struktury agrarnej rolnictwa indywidualnego w oparciu o szczegółowe programy urządzenio-wo-rolne oraz programy odnowy wsi	Całe województwo Adresat: Agencja Nieruchomości Rolnych
2. Weryfikacja obszarów chronionych, w tym obszarów szczególnie narażonych, pod kątem zminimalizowania ograniczeń dla gospodarki rolnej wynikających z ustaleń planów ochrony lub innych przepisów odrębnych	Całe województwo Adresat: instytucje ochrony środowiska

⇒ Mapa nr 20. Zagospodarowanie turystyczne

⇒ Mapa nr 21. Trasy turystyczne

⇒ Mapa nr 22. Kierunki rozwoju turystyki

Kierunek 4. Wykorzystanie potencjału turystycznego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego i społecznego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozwój funkcji turystycznych w portach morskich i w morskich przystaniach rybackich	Chłopy (gm. Mielno), Dąbki (gm. Darłowo), Dźwirzyno (gm. Kołobrzeg), Jarosławiec (gm. Postomino), Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Mrzeżyno (gm. Trzebiatów), Niechorze (gm. Rewal), Rewal, Szczecin, Świnoujście, Ustronie Morskie
2. Budowa i modernizacja marin wchodzących w skład Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego	Darłowo, Dziwnów, Gryfino, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Lubczyna (gm. Goleniów), Mielno, Mrzeżyno (gm. Trzebiatów), Niechorze (gm. Rewal), Nowe Warpno, Stepnica, Szczecin, Świnoujście, Trzebież (gm. Police), Wolin
3. Udrożnienie szlaku wodnego z Zalewu Szczecińskiego przez Dziwną na Bałtyk	Gminy: Dziwnów, Kamień Pomorski, Wolin
4. Zagospodarowanie turystyczne wzdłuż kanału łączącego jezioro Liwia Łuża z Morzem Bałtyckim	Gmina Rewal
5. Zagospodarowanie turystyczne jeziora Jamno – budowa połączenia z Bałtykiem, dostępnego dla jachtów, łodzi i turystyki kajakowej	Gminy: Koszalin, Mielno
6. Zagospodarowanie turystyczne Zalewu Kamieńskiego	Gminy: Dziwnów, Kamień Pomorski, Wolin
7. Wykształcenie centrów obsługi ruchu turystyki wodnej w wybranych ośrodkach	Barlinek, Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Myślibórz, Nowe Warpno, Stepnica, Szczecinek, Trzebież, Wolin
8. Udostępnienie Międzyodrza dla turystyki pieszej i rowerowej (budowa przejść nad kanałami, wyznaczenie pól biwakowych, ścieżek dydaktycznych) oraz budowa infrastruktury dla turystyki kajakowej	Gminy: Gryfino, Kołbaskowo, Szczecin, Widuchowa Park Krajobrazowy Dolnej Odry i Cedynski Park Krajobrazowy
9. Rozwój infrastruktury turystycznej wzdłuż miejskich nabrzeży w miastach położonych nad wodą	Miasta województwa
10. Zapewnienie publicznego dostępu do brzegów rzek i jezior, ograniczenie ich zabudowy i grodzenia	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wydłużenie sezonu turystycznego w drodze rozwoju niektórych form turystyki: <ul style="list-style-type: none"> – specjalistycznej i aktywnej (rowerowa, konna, golf, wędkarstwo morskie, lotnictwo i lotnictwo), – wodnej, – uzdrowiskowej i zdrowotnej, – miejskiej i kulturalnej, – biznesowej, – agroturystyki 	Całe województwo
2. Wspomaganie rozwoju agroturystyki oraz turystyki aktywnej i specjalistycznej na obszarach wiejskich	Całe województwo

3. Transgraniczne przedsięwzięcia turystyczne (wspólnie z Niemcami): <ul style="list-style-type: none"> • budowa rowerowego Szlaku Żelaznej Kurtyny, • rozbudowa międzynarodowego szlaku nadbałtyckiego R10 (Trasa Hanzeatycka), • rozbudowa szlaku rowerowego i infrastruktury wokół Zalewu Szczecińskiego, • rozbudowa szlaków turystycznych na Międzyodrzu (infrastruktura turystyki kajakowej, stacje wodne, pomosty, nabrzeża) 	Gminy nadmorskie oraz gminy: Gryfino, Kołbaskowo, Nowe Warpno, Police, Stepnica, Widuchowa Park Krajobrazowy Dolnej Odry i Cedzyński Park Krajobrazowy
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium drogi wodnej łączącej akweny Pojezierza Drawskiego	Gminy w powiatach: drawskim, szczecińskim
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Wykreowanie turystyki wodnej jako regionalnego produktu turystycznego	Całe województwo Adresat: Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, organizacje turystyczne
2. Wypromowanie pętli żeglarskiej Świnoujście – Kołobrzeg – Bornholm – Sassnitz (Rugia) – Świnoujście	Kołobrzeg, Świnoujście Adresat: Polski Związek Żeglarski, organizacje turystyczne
3. Promocja pojezierzy i rejonu Zalewu Szczecińskiego na rzecz intensyfikacji ruchu turystycznego na akwenach śródlądowych	Gminy pojezierzy, gminy nad Zalewem Szczecińskim Adresat: Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, samorządy lokalne, organizacje turystyczne

3.3.9. Rozbudowa infrastruktury transportowej

Uwaga: Wskazane na mapie planu nowe przebiegi linii kolejowych, dróg i obejścia miejscowości nie stanowią przesądzenia lokalizacyjnego, a jedynie wariantowe kierunki działań w tym zakresie lub wskazania określone w wyniku przeprowadzonego postępowania w zakresie oceny oddziaływania na środowisko. Nie wyczerpują również możliwości planowania, projektowania i realizacji innych oprócz wymienionych enumeratywnie połączeń, obwodnic w ciągu dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, a także wprowadzania zmian w kategoryzacji dróg i linii kolejowych, w tym również w wyniku realizacji poszczególnych inwestycji lub ich wariantów.

⇒ Mapa nr 23. Infrastruktura transportowa – układ drogowy
⇒ Mapa nr 24. Infrastruktura transportowa – kolejowa, lotnicza, morska, żegluga śródlądowej

Kierunek 1. Wzmacnianie i kształtowanie systemu ponadregionalnych i transgranicznych powiązań drogowych województwa	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Przebudowa drogi krajowej nr 3, dostosowanie do parametrów drogi ekspresowej na odcinku od węzła Rzęsnica do Świnoujścia (do węzła Goleniów o wspólnym przebiegu z drogą nr 6)	Gminy na przebiegu drogi S3: Goleniów, Międzyzdroje, Przybiernów, Stepnica, Świnoujście, Wolin
2. Przebudowa drogi krajowej nr 6 odcinka od węzła Kijewo do węzła Rzęsnica do parametrów klasy A z budową węzła Tczewska	Gminy: Goleniów, Szczecin

3. Przebudowa drogi krajowej nr 6, dostosowanie do parametrów drogi ekspresowej od węzła Rzęsnica do granicy województwa (od węzła Rzęsnica do węzła Goleniów o wspólnym przebiegu z drogą nr 3), w tym: <ul style="list-style-type: none"> • budowa odcinka Płoty – Koszalin o całkowicie nowym przebiegu, • budowa odcinka Kołobrzeg – Koszalin o przebiegu wspólnym z projektowaną drogą S11, • budowa obwodnic miejscowości położonych na pozostałym przebiegu drogi 	Gminy na przebiegu drogi krajowej nr 6: Będzino, Biesiekierz, Brojce, Dygowo, Goleniów, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin (miasto i gmina), Malechowo, Nowogard, Płoty, Rymań, Sianów, Siemyśl, Sławno (miasto i gmina), Ustronie Morskie
4. Przebudowa drogi krajowej nr 10, dostosowanie do parametrów drogi ekspresowej (poza odcinkiem granica państwa Lubieszyn – granica Szczecina i dalej odcinek drogi w granicach miasta w rejonie ulic Łukasińskiego i Ku Słońcu, dla którego zakłada się parametry drogi w klasie GP, dla wschodniego odcinka od węzła Kijewo do granicy miasta – Szosa Stargardzka przewiduje się klasę S), budowa obwodnic miejscowości położonych na jej przebiegu w klasie S	Gminy na przebiegu drogi krajowej nr 10 (GP i S): Dobra, Drawno, Kalisz Pomorski, Kobylanka, Mirosławiec, Recz, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Suchań, Wałcz (miasto i gmina)
5. Przebudowa drogi krajowej nr 11, dostosowanie do parametrów drogi ekspresowej (poza odcinkiem Kołobrzeg Port – węzeł Kołobrzeg Wschód, dla którego zakłada się parametry drogi klasy GP lub G), budowa obwodnic miejscowości położonych na przebiegu w klasie S	Gminy na przebiegu drogi krajowej nr 11 (G lub GP i S): Będzino, Biesiekierz, Bobolice, Dygowo, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Manowo, Szczecinek (miasto i gmina), Świeszyno, Ustronie Morskie
6. Budowa zachodniego drogowego obejścia Szczecina w relacji węzeł Goleniów na S3-S6 ze stałą przeprawą Święta – Police do A6 w klasie drogi S z połączeniem w kierunku autostrady A20 w Niemczech	Gminy: Dobra (Szczecińska), Goleniów, Kołbaskowo, Police
7. Przebudowa miejskiego odcinka drogi nr 10 do klasy G, GP lub S, zapewniającego dostęp do portu w Szczecinie	Szczecin
8. Budowa obwodnic miejscowości w ciągu głównych dróg krajowych: nr 13 (budowa po nowym śladzie od ronda Hakena do projektowanego zachodniego drogowego obejścia Szczecina na wysokości Siadła), nr 20, nr 22, nr 23, nr 26, nr 31	Szczecin oraz gminy na przebiegu poszczególnych dróg w powiatach: drawskim, gryfińskim, łobeskim, myśliborskim, polickim, stargardzkim, szczecińskim, wałeckim
9. Budowa stałego połączenia drogowego w Świnoujściu pomiędzy wyspami Uznam i Wolin	Świnoujście
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Sukcesywne podnoszenie parametrów technicznych dróg krajowych	Całe województwo – gminy na przebiegu poszczególnych dróg
2. Weryfikacja przebiegu projektowanych obwodnic w stosunku do centrów miast pod kątem obszarów obsługi oraz walorów krajobrazowych i środowiskowych	Całe województwo – gminy na przebiegu poszczególnych dróg
3. Poprawa bezpieczeństwa w transporcie drogowym, w tym budowa, przebudowa i remonty w ramach realizowanych inwestycji drogowych miejsc wykonywania kontroli pojazdów jako elementu działań prewencyjnych w działaniach na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego	Całe województwo

Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium komunikacyjne województwa zachodniopomorskiego	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Włączenie głównych dróg krajowych przebiegających przez województwo zachodniopomorskie do sieci TEN-T	Całe województwo Adresat: Ministerstwo Infrastruktury

Kierunek 2. Usprawnianie systemu dróg wojewódzkich, spójnego przestrzennie z systemem dróg krajowych

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Modernizacja dróg wojewódzkich w pasie bezpośredniej obsługi wybrzeża: nr 102, nr 203	Gminy: Darłowo, Dziwnów, Kołobrzeg (miasto i gmina), Międzyzdroje, Postomino, Rewal, Sianów, Trzebiatów, Wolin
2. Modernizacja dróg wojewódzkich łączących południową część województwa i resztę kraju z pojezierzami i wybrzeżem Bałtyku: nr 103, nr 106, nr 107, nr 109, nr 110, nr 151, nr 162, nr 163, nr 165, nr 178, nr 205	Gminy na przebiegu poszczególnych dróg w powiatach: drawskim, goleniowskim, gryfickim, kamieńskim, koszalińskim, łobeskim, sławieńskim, stargardzkim, świdwińskim, wałeckim
3. Modernizacja dróg wojewódzkich prowadzących do granicy z Niemcami na Odrze i/lub do węzłów drogi S3: nr 115, nr 120, nr 122, nr 124	Szczecin oraz gminy na przebiegu poszczególnych dróg w powiatach: gryfińskim, polickim, stargardzkim
4. Modernizacja dróg wojewódzkich o podstawowym znaczeniu gospodarczym: nr 108, nr 113, nr 142, nr 152, nr 172	Gminy na przebiegu poszczególnych dróg w powiatach: goleniowskim, gryfickim, kamieńskim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim
5. Modernizacja innych ważnych dróg wojewódzkich: nr 114, nr 147, nr 148, nr 156, nr 177	Gminy na przebiegu poszczególnych dróg w powiatach: drawskim, goleniowskim, łobeskim, myśliborskim, polickim, pyrzyckim, wałeckim
6. Przebudowa odcinków dróg przebiegających przez wybrane miasta	Barlinek, Białogard, Czaplinek, Dziwnów, Karlino, Kołobrzeg, Łobez, Polanów, Polczyn-Zdrój, Sławoborze, Świdwin
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Weryfikacja przebiegu projektowanych obwodnic w stosunku do centrów miast pod kątem obszarów obsługi oraz walorów krajobrazowych i środowiskowych	Całe województwo
2. Poprawa bezpieczeństwa w transporcie drogowym, w tym budowa, przebudowa i remonty w ramach realizowanych inwestycji drogowych miejsc wykonywania kontroli pojazdów jako elementu działań prewencyjnych w działaniach na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego	Całe województwo

Kierunek 3. Kształtowanie systemu zewnętrznych i wewnętrznych kolejowych powiązań transportowych

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Modernizacja międzynarodowych linii kolejowych E59 i CE59, w tym w Szczecinie: <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa mostu kolejowego na Odrze Zachodniej, • przebudowa wiaduktu nad ul. Heyki, • przebudowa mostu kolejowego na Parnicy 	Gminy: Bierzwnik, Boleszkowice, Chojna, Choszczno, Dolice, Golczewo, Goleniów, Gryfino, Kobylanka, Krzęcin, Mieszkowice, Międzyzdroje, Morzyń, Przybiernów, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Szczecin, Świnoujście, Widuchowa, Wolin
2. Modernizacja linii kolejowej 202 Stargard Szczeciński – Gdańsk Główny	Gminy: Białogard (miasto i gmina), Biesiekierz, Chociwel, Darłowo (gmina), Koszalin, Łobez, Malechowo, Rąbino, Sianów, Sławno (miasto i gmina), Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Świdwin (miasto i gmina), Świeszyno, Węgorzyno
3. Budowa kolejowego zachodniego obejścia Szczecina	Gminy: Dobra (Szczecińska), Police
4. Modernizacja stacji granicznej Szczecin Gumieńce oraz stacji postojowej Szczecin Zaleskie Łęgi	Gminy: Kołbaskowo, Szczecin.
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Reaktywacja połączenia na linii 410 i 411/430 w relacji Stargard Szczeciński – Pyrzyce – Lipiany – Myślibórz – Kostrzyn nad Odrą z uwzględnieniem nowego przebiegu linii kolejowej w rejonie Myśliborza	Gminy: Dębno, Lipiany, Myślibórz, Pyrzyce, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Warnice
2. Reaktywacja połączenia na linii nr 415 Myślibórz – Gorzów Wlkp.	Myślibórz, Nowogródek Pomorski
3. Reaktywacja połączenia na linii nr 406 Szczecin – Police – Trzebież	Szczecin, Police, Nowe Warpno
4. Reaktywacja połączenia na linii nr 410 Złocieniec – Kalisz Pomorski	Złocieniec, Wierzchowo, Mirosławiec, Kalisz Pomorski.
5. Reaktywacja połączenia na linii nr 421 Świdwin – Połczyn-Zdrój z możliwością przedłużenia połączenia do Grzmiącej przez Barwice	Świdwin, Połczyn-Zdrój, Barwice, Grzmiąca
6. Reaktywacja połączenia na linii nr 420 Worowo – Płoty – Wysoka Kamieńska	Golczewo, Gryfice, Płoty, Resko, Radowo Małe
7. Poprawa dostępności do pasa nadmorskiego przez przedłużenie linii kolejowej z Kamienia Pomorskiego do Dziwnówka i Rewala	Gminy: Dziwnów, Kamień Pomorski, Rewal
8. Modernizacja linii 408 i 409; rozwój powiązań z Berlinem	Gminy: Dobra (Szczecińska), Kołbaskowo, Szczecin
9. Zachowanie śladu komunikacyjnego wraz z infrastrukturą wszystkich linii kolejowych z możliwością odtworzenia połączeń – ochrona przed zmianą przeznaczenia i wykorzystaniem na inne cele	Całe województwo
10. Modernizacja dworców i stacji kolejowych, w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych	Całe województwo

11. Rewitalizacja linii wąskotorowych i dostosowanie ich do potrzeb ruchu turystycznego w relacjach: <ul style="list-style-type: none"> • Stargard Szczeciński – Stara Dąbrowa – Chociwel – Dobra Nowogardzka, • Stara Dąbrowa – Marianowo – Dobrzany – Ińsko, • Koszalin – Manowo – Świelino, • Gryfice – Niechorze – Trzebiatów – Gryfice (na odcinku Gryfice – Pogorzelica linia czynna sezonowo) 	Gminy: Bobolice, Brojce, Chociwel, Dobra, Dobrzany, Gryfice, Ińsko, Koszalin, Manowo, Marianowo, Rewal, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Trzebiatów
12. Modernizacja urządzeń sterowania ruchem, przejazdów kolejowych przy stacjach, przebudowa urządzeń stacyjnych, zainstalowanie telewizji przemysłowej	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Włączenie linii kolejowej 202 Stargard Szczeciński – Gdańsk Główny do sieci TEN-T oraz korytarza I Rail Baltica	Całe województwo Adresat: Ministerstwo Infrastruktury
2. Włączenie województwa do programu budowy linii wysokich prędkości na kierunku Szczecin – Poznań	Całe województwo. Adresat: Ministerstwo Infrastruktury, Dyrekcja Generalna PKP.
3. Poprawa i rozwój komunikacji pasażerskiej w relacjach regionalnych i ponadregionalnych dla Szczecina, Koszalina, Kołobrzegu, Stargardu Szczecińskiego, Szczecinka, Świnoujścia, Wałcza - budowa systemu Szybkiej Kolei Regionalnej	Całe województwo Adresaci: PKP, samorząd województwa

⇒ Mapa nr 25. Infrastruktura transportowa – żegluga morska i źródłowa

Kierunek 4. Rozwój transportu morskiego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Modernizacja i pogłębienie toru wodnego Świnoujście – Szczecin do 12,5 m na całej długości	Morskie wody wewnętrzne w granicach gmin: Goleniów, Police, Stepnica, Szczecin, Świnoujście
2. Budowa infrastruktury portowej i połączeń transportowych i infrastrukturalnych z zapleczem lądowym dla portu zewnętrznego w Świnoujściu	Świnoujście.
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Modernizacja infrastruktury i realizacja inwestycji infrastrukturalnych związanych z rozwojem portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej	Szczecin, Świnoujście
2. Modernizacja infrastruktury i realizacja inwestycji infrastrukturalnych związanych z rozwojem małych portów	Darłowo, Dziwnów, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Nowe Warpno, Police, Stepnica, Trzebież (gm. Police), Wolin

3. Rozwiązanie kwestii wykorzystania lub składowania urobku przez wskazanie miejsc składowania (pola refulacyjne)	Gminy: Goleniów, Międzyzdroje, Nowe Warpno, Stepnica, Szczecin, Świnouście, Wolin
4. Poprawa dostępności portów przez modernizację połączeń kolejowych i drogowych	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Włączenie portu w Policach do sieci TEN-T	Police Adresat: Ministerstwo Infrastruktury

Kierunek 5. Poprawa żeglowności na Odrze	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Modernizacja zabudowy hydrotechnicznej w celu osiągnięcia parametrów V klasy technicznej Odrzańskiej Drogi Wodnej na odcinku Szczecin-Zatoń Dolna (Hohensaaten), zrównanie z parametrami niemieckiego odcinka Kanału Odra-Hawela	Rzeka Odra od Zatoni Dolnej do ujścia. Gminy: Boleszkowice, Cedynia, Chojna, Gryfino, Kołbaskowo, Mieszkowice, Szczecin, Widuchowa
2. Modernizacja szczecińskiego węzła wodnego: <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa prowadnic zwodzonego przejścia mostu kolejowego w kilometrze 733,7 rzeki Regalicy, • przebudowa mostów: kolejowego i drogowego na Odrze Zachodniej oraz kolejowych na Regalicy i Parnicy, • ubezpieczenie brzegów na odcinku od ujścia Dąbskiej Strugi do rzeki Regalicy, • ubezpieczenie brzegów Odry Zachodniej, • wdrożenie systemu informacji rzecznej (RIS) na dolnym odcinku Odry 	Szczecin
3. Kluczowe inwestycje w ramach programu dla Odry 2006: <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa i remont zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej w celu zapewnienia żeglowności szlaku wodnego, • udrożnienie toru wodnego na jeziorze Dąbie 	Rzeka Odra od Zatoni Dolnej do ujścia. Gminy: Boleszkowice, Cedynia, Chojna, Gryfino, Kołbaskowo, Mieszkowice, Szczecin, Widuchowa
4. Odbudowa nabrzeży i przystani rzecznych na potrzeby ruchu pasażerskiego	Gryfino
5. Budowa portu rzeczno-jezioro w Szczecinie zintegrowanego z portem morskim	Szczecin
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Budowa portu rzeczno-jezioro w Szczecinie na Regalicy na bazie infrastruktury portu zakładowego fabryki Wiskord	Szczecin

Kierunek 6. Rozwój transportu lotniczego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Budowa stacji i linii kolejowej do portu lotniczego Szczecin-Goleniów	Gmina Goleniów
Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Modernizacja infrastruktury portu lotniczego Szczecin-Goleniów	Gmina Goleniów
2. Przystosowanie lotniska w Zegrzu Pomorskim do komunikacyjnego ruchu lotniczego	Zegrze Pomorskie (gm. Świeszyno)
3. Poprawa dostępności komunikacyjnej lotniska w Zegrzu Pomorskim przez modernizację drogi dojazdowej	Zegrze Pomorskie (gm. Świeszyno)
4. Rozwój funkcji lotniska miejskiego Szczecin Dąbie na bazie istniejącego lotniska sportowego: <ul style="list-style-type: none"> – modernizacja istniejącej infrastruktury lotniska, – budowa nowego pasa drogi startowej, – modernizacja systemu odwadniania, – certyfikacja lotniska 	Szczecin
Projekty	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Koncepcja wykorzystania nieczynnych bądź niewykorzystanych na inne cele lotnisk i lądowisk – do tego czasu ochrona obiektów przed degradacją i nieuprawnionym zagospodarowaniem	Całe województwo
2. Wytypowanie lotnisk i obiektów lotniskowych do wykorzystania przez lotnictwo cywilne (komunikacyjne, sportowe, specjalistyczne)	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Włączenie lotniska Szczecin-Goleniów w krajową i europejską sieć transportową	Gmina Goleniów Adresat: Port Lotniczy Goleniów
2. Analiza możliwości wejścia funkcjonalnego i organizacyjnego portu lotniczego Szczecin-Goleniów w orbitę obsługi aglomeracji Berlina (BBI) oraz przygranicznych regionów północno-wschodnich Niemiec	Gmina Goleniów Adresat: Port Lotniczy Goleniów, Berlin-Brandenburg International, samorząd województwa, Berlin, Brandenburgia
3. Rozszerzenie zakresu działalności portu lotniczego Szczecin-Goleniów na dochodowe obszary przez wyposażenie lotniska w odpowiednią bazę hotelową, rozwój wokół lotniska działalności przemysłowej oraz okołolotniskowej, konsolidacja gestorów grup pasażerskich oraz ładunków	Gmina Goleniów Adresat: Port Lotniczy Goleniów
4. Rozwój siatki połączeń pasażerskich i cargo z krajem i zagranicą	Gmina Goleniów Adresat: Port Lotniczy Goleniów

Kierunek 7. Rozwój transportu intermodalnego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się.	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Lokalizacja infrastruktury i suprastruktury logistycznej w obszarach węzłowych: <ul style="list-style-type: none">• Szczecin – Stargard Szczeciński – Police – Goleniów,• Świnoujście,• Koszalin – Kołobrzeg – Białogard,• Szczecinek	Białogard, Goleniów, Kołobrzeg, Koszalin, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin, Świnoujście
2. Budowa, rozbudowa nowoczesnych terminali kontenerowych w Szczecinie i Świnoujściu do obsługi transportu intermodalnego	Szczecin, Świnoujście
3. Wdrożenie nowoczesnych systemów informatycznych w całym łańcuchu transportowym, obejmującym żeglugę, porty, spedytorów, przewoźników lądowych i operatorów terminali lądowych	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Utworzenie operatora intermodalnego w województwie, konsolidacja przewoźników i spedytorów drogowych dla obsługi transportu intermodalnego	Całe województwo Adresaci: samorząd województwa, zarządy portów morskich, PKP
2. Tworzenie korzystnych warunków dla uruchomienia i rozwoju stałych i regularnych intermodalnych połączeń morsko-lądowych ze szczególnym uwzględnieniem morskich połączeń ro-ro i promowych na Bałtyku, łączących kraje skandynawskie z południem Europy	Całe województwo Adresaci: zarządy portów morskich, PKP
3. Integracja żeglugi morskiej bliskiego zasięgu w morsko-lądowych łańcuchach transportu intermodalnego	Porty morskie Adresaci: zarządy portów morskich, PKP

3.3.10. Rozbudowa infrastruktury technicznej, rozwój odnawialnych źródeł energii i usług elektronicznych

Uwaga: Wskazane na mapie planu nowe przebiegi sieci energetycznych, gazowych i teleinformatycznych, lokalizacje stacji GPZ i stacji redukcyjnych nie stanowią przesądzenia lokalizacyjnego, a jedynie wskazanie kierunkowych działań w tym zakresie.

⇒ Mapa nr 26. Elektroenergetyka

Kierunek 1. Rozbudowa i modernizacja sieci i urządzeń elektroenergetycznych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Rozbudowa i zmiana konfiguracji układu zasilania województwa na poziomie napięcia 400 kV:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa linii Żydowo – Słupsk, • budowa linii Żydowo – Gdańsk, • budowa linii Dunowo – Żydowo, • budowa linii Żydowo – Piła, • budowa linii Krajnik – Baczyna (woj. lubuskie), • budowa stacji 400/110 kV Żydowo, • modernizacja stacji Krajnik i wprowadzenie do niej linii 400 kV Krajnik – Vierraden wraz z instalacją przesuwników fazowych 	<p>Gminy na przebiegu linii w powiatach: gryfińskim, koszalińskim, myśliborskim, szczecineckim oraz gminy: Gryfino, Polanów</p>
<p>2. Budowa pierścienia 220 kV wokół aglomeracji szczecińskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • linia Police – Glinki – Reclaw, • linia Krajnik – Pomorzany, • linia Pomorzany – Glinki, • wprowadzenie linii Morzyczyn – Police do stacji Glinki, • budowa rozdzielni 220 kV w stacjach Pomorzany i Reclaw 	<p>Gminy na przebiegu linii w powiatach: goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, polickim, stargardzkim oraz gminy: Szczecin, Wolin</p>
<p>3. Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnej wysokiego (110 kV) i średniego napięcia celem poprawy warunków zasilania odbiorców:</p> <ul style="list-style-type: none"> • linia Dolna Odra – Chlebowo, • linia Reclaw – Stepnica – Łozienica, • linia Reclaw – Kamień Pomorski – Niechorze, • linia Szczecin Zdroje – EC Szczecin, • linia EC Szczecin – Szczecin Żelechowo (wariantowo przez planowaną stację 110/15 kV na wyspie Ostrów Grabowski), • linia Goleniów – Maszewo, • linia II-torowa Morzyczyn – Kluczewo, • linia Dolna Odra – Myślibórz – Dębno, • linia Barlinek – Krzęcin, • linia Choszczno – Recz, • linia Drawsko Pom. – Kalisz Pom., • linia Mirosławiec – Kalisz Pom., • linia Mielno – Sianów, • linia Gryfice – Resko – Łobez – Węgorzyno, 	<p>Gminy na przebiegu linii w powiatach: choszczeńskim, drawskim, goleniowskim, gryfickim, gryfińskim, kamieńskim, koszalińskim, łobeskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim, wałeckim, Szczecin, Świnoujście oraz gminy: Banie, Bobolice, Cedynia, Człopa, Dobra, Dobrzany, Gryfino, Kalisz Pomorski, Karlino, Koszalin, Mielno, Police, Przelewice, Resko, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Stepnica, Szczecin, Szczecinek, Świdwin (miasto i gmina), Świnoujście, Tuczo, Tychowo</p>

<ul style="list-style-type: none"> • przebudowa ciągu liniowego Morzyczyn – Drawski Młyn na linię 2-torową; tor I Morzyczyn – Stargard Szcz. Wschód – Dolice – Choszczno – Krzęcin – Dobiegniew – Drawski Młyn, tor II Morzyczyn – Choszczno II – Drawski Młyn, • przebudowa ciągu liniowego Kluczewo – Barlinek na linię 2-torową; tor I Kluczewo – Pyrzyce – Mostkowo – Barlinek, tor II Kluczewo – Barlinek, • stacje elektroenergetyczne 110/15 kV z liniami zasilającymi: Człopa, Gardno, Kalisz Pomorski, Karlino Strefa, Koszalin Rokosowo, Mielno Unieście, Mielno II, Przelewice, Redlica, Resko, Stepnica, Szczecin Krzekowo, Szczecin Ostrów Grabowski, Szczecin Płonia, Szczecin Salomei, Szczecin Tczewska, Szczecin Marcecin, Unieście 	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnej wysokiego (110 kV) i średniego napięcia celem poprawy warunków zasilania odbiorców:</p> <ul style="list-style-type: none"> • linia Morzyczyn – Dobrzany – Recz – Kalisz Pom., • linia Czaplinek – Mirosławiec, • linia Mirosławiec – Tuczno – Człopa – Drawski Młyn, • linia Chojna – Cedynia – Moryń, • stacje elektroenergetyczne 110/15 kV z liniami zasilającymi: Banie, Cedynia, Człopa, Dobrzany, Porost, Przelewice, Recz, Stargard Szcz. Płd., Świdwin, Świnoujście Północ, Trzebież, Tuczno, Tychowo 	<p>Gminy na przebiegu linii w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gryfińskim, stargardzkim, wałeckim</p> <p>oraz gminy: Banie, Bobolice, Cedynia, Człopa, Dobrzany, Police, Przelewice, Recz, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Świdwin (miasto i gmina), Świnoujście, Tuczno, Tychowo</p>
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Budowa lub rozbudowa konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej</p>	<p>Gminy: Gryfino, Szczecin Adresat: Rada Ministrów</p>
<p>2. Lokalizacja elektrowni jądrowej; wybór lokalizacji elektrowni jądrowej w obszarze województwa będzie wymagał przeprowadzenia procedury zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego w zakresie infrastruktury towarzyszącej inwestycji, w tym w szczególności infrastruktury elektroenergetycznej</p>	<p>Gminy: Darłowo, Gryfino Adresat: Rada Ministrów</p>
<p>3. Stworzenie rozwiązań prawnych umożliwiających skuteczną realizację planowania i lokalizowania infrastrukturalnych inwestycji liniowych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym</p>	<p>Całe województwo Adresat: Sejm RP</p>

⇒ Mapa nr 27. Gazownictwo

Kierunek 2. Budowa i rozbudowa sieci gazowych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Budowa i rozbudowa sieci przesyłowych gazu oraz obiektów systemowych związanych z dywersyfikacją kierunków dostaw gazu do kraju: <ul style="list-style-type: none"> • gazociąg Świnoujście – Szczecin (wraz z przyłączeniem terminalu LNG), • gazociąg Świnoujście – Szczecin – Lwówek, • gazociąg Płoty – Karlino – Koszalin – Słupsk, • gazociąg Niechorze – Płoty (część lądowa gazociągu Balic Pipe wraz z terminalem odbiorczym w Niechorzu), • gazociąg Tanowo – Dobieszczyń (do granicy państwa) 	Koszalin, Szczecin, Świnoujście oraz gminy na przebiegu gazociągów w powiatach: białogardzkim, choszczeńskim, goleniowskim, gryfickim, kamieńskim, kołobrzeskim, koszalińskim, myśliborskim, polickim, pyrzyckim, sławieńskim, stargardzkim
2. Budowa terminalu gazu skroplonego LNG	Świnoujście
3. Budowa tłoczni gazu Goleniów	Gmina Goleniów
4. Budowa stacji pomiarowej w Mirosławcu	Mirosławiec
5. Dopuszcza się możliwość budowy gazociągów wysokiego ciśnienia wzdłuż istniejących gazociągów przesyłowych	Całe województwo
6. Budowa sieci dystrybucyjnej wysokiego ciśnienia (gazociągi i stacje gazowe) na obszarach deficytowych: <ul style="list-style-type: none"> • gazociąg Nowogard – Dobra, • gazociąg Dobra – Łobez, • gazociąg Pyrzyce – Banie, • gazociąg Banie – Chojna – Mieszkowice, • gazociąg Połczyn-Zdrój – Świdwin, • Mirosławiec – Wałcz – Piła, • Koszalin – Bobolice – Wierzchowo 	Gminy na przebiegu gazociągów w powiatach: goleniowskim, gryfińskim, koszalińskim, łobeskim, pyrzyckim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim
7. Rozbudowa i budowa sieci dystrybucyjnej średniego ciśnienia w całym województwie z uwzględnieniem możliwości przesyłu gazu do celów grzewczych	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Budowa i rozbudowa sieci przesyłowych gazu oraz obiektów systemowych związanych z dywersyfikacją kierunków dostaw gazu do kraju – gazociąg Bernau-Szczecin (kierunek Police i Dolna Odra)	Gminy na przebiegu gazociągu w powiatach: gryfińskim, polickim
2. Budowa sieci dystrybucyjnej wysokiego ciśnienia (gazociągi i stacje gazowe) na obszarach deficytowych: <ul style="list-style-type: none"> • gazociąg Olszanka – Wolin, • gazociąg Wolin – Domysłów, • gazociąg Police – Nowe Warpno, • gazociąg Kamień Pom. – Karnice, • gazociąg Szczecin Podjuchy – Gryfino, • gazociąg Police – Skarbimierzyce, • gazociąg Bielice – Kozielice, 	Gminy na przebiegu gazociągów w powiatach: białogardzkim, choszczeńskim, drawskim, goleniowskim, gryfickim, gryfińskim, kamieńskim, koszalińskim, kołobrzeskim, łobeskim, myśliborskim, polickim, pyrzyckim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim, wałeckim

<ul style="list-style-type: none"> • gazociąg Banie – Widuchowa, • gazociąg Myślibórz – Trzcińsko-Zdrój – Chojna, • gazociąg Myślibórz – Nowogródek Pomorski, • gazociąg Moryń – Cedynia, • gazociąg Dębno – Witnica (woj. lubuskie), • gazociąg Recz – Dobrzany – Chociwel – Insko, • gazociąg Żeńsko – Bierzwnik, • gazociąg Starogard Łobeski – Węgorzyno, • gazociąg Rymań – Siemyśl, • gazociąg Płoty – Brojce, • gazociąg Stargard Szcz. – Recz – Kalisz Pom. – Mirosławiec, • gazociąg Recz – Pelczyce, • gazociąg Mirosławiec – Tuczno – Człopa, • gazociąg Mirosławiec – Wierzchowo, • gazociąg Złocieniec – Ostrowice, • gazociąg Szczecinek – Borne Sulinowo, • gazociąg Szczecinek – Grzmiąca, • gazociąg Bobolice – Polanów, • gazociąg Białogard – Połczyn-Zdrój – Tychowo 	
---	--

⇒ Mapa nr 28. Odnawialne źródła energii – ograniczenia rozwoju energetyki wiatrowej

Kierunek 3. Ograniczenie zużycia paliw węglowych i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Rozwój energetyki wiatrowej w oparciu o wytyczne do planowania miejscowego, stanowiące, że lokalizacja zespołów elektrowni wiatrowych – zdefiniowanych jako grupa elektrowni wiatrowych, w której największa odległość pomiędzy poszczególnymi elektrowniami nie przekracza 2 km – musi respektować wskazania ze studium krajobrazowego uwzględniającego powiązania widokowe, szczególnie w odniesieniu do następujących obszarów istniejących i projektowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – parki krajobrazowe wraz z otulinami, – zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, – obszary chronionego krajobrazu, – obszary kulturowo-krajobrazowe, – panoramy i osie widokowe, – przedpola ekspozycji z dróg (ważniejszych ciągów komunikacyjnych) i czynnych linii kolejowych na przyrodnicze dominanty przestrzenne i sylwetki historycznych układów osadniczych, – wnętrza krajobrazowe – polany leśne, a zwłaszcza doliny oraz rynny rzek i jezior, – tereny wypoczynkowe w pasie nadmorskim i pojezierzy 	Całe województwo

2. Rozwój małej energetyki wodnej o znaczeniu lokalnym z wykorzystaniem istniejących budowli piętrzących i jednoczesnym utrzymaniem lub poprawą drożności cieków wodnych jako korytarzy migracyjnych	Rzeki: Drawa, Gowienica, Ina, Myśła, Parsęta, Płonia, Rega, Rurzyca, Tywa, Wieprza, Wolczenica
3. Dalszy rozwój energetyki geotermalnej do celów ciepłowniczych	Szczecin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, polickim, pyrzyckim, stargardzkim, wałeckim
4. Wykorzystanie wód geotermalnych do celów leczniczych, rekreacyjnych (akwaparki), w produkcji rolniczej (szklarnie) i innych	Koszalin, Szczecin, Świnoujście oraz gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, goleniowskim, gryfińskim, kamieńskim, koszalińskim, polickim, pyrzyckim, stargardzkim, szczecineckim, wałeckim
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Lokalizacja zespołów elektrowni wiatrowych (zdefiniowanych jak wyżej) przy przyjęciu następujących zaleceń: <ul style="list-style-type: none"> – minimalna odległość pomiędzy zespołami elektrowni wiatrowych 5 km, – odległość od budynków zabudowy mieszkalnej min. 1000 metrów 	Gminy: Banie, Barlinek, Będzino, Białogard (gmina), Biesiekierz, Choszczno, Darłowo (gmina), Dobra, Dolice, Dygowo, Gościno, Karlino, Karnice, Kozielice, Krzęcin, Lipiany, Malechowo, Marianowo, Maszewo, Nowogard, Osina, Pelczyce, Polanów, Postomino, Przelewice, Pyrzyce, Siemysł, Sławno (gmina), Stara Dąbrowa, Świerżno, Trzebiatów, Warnice
2. Wykorzystanie dla celów energetyki wiatrowej części obszaru morza w polskiej strefie ekonomicznej (w odległości powyżej 12 mil morskich od brzegu) na podstawie przepisów odrębnych	Polska wyłączna strefa ekonomiczna, obszary nadbrzeżne
3. Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci energetycznych umożliwiające przyłączenia powstających zespołów elektrowni wiatrowych	Całe województwo
4. Działania na rzecz stworzenia systemu rozproszonych źródeł energii	Całe województwo
5. Wdrażanie programów termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych, usługowych, użyteczności publicznej	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium lokalizacji farm elektrowni wiatrowych w województwie	Całe województwo
2. Sporządzenie map złóż wód geotermalnych w województwie celem wyznaczenia obszarów potencjalnych lokalizacji instalacji	Całe województwo

Kierunek 4. Rozwój sieci internetowych i systemów telekomunikacyjnych oraz usług elektronicznych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Budowa nowej oraz rozszerzenie wykorzystania istniejącej infrastruktury sieci informatycznych szerokopasmowych, z udziałem technologii światłowodowych i bezprzewodowych na terenach trudno dostępnych, przy zachowaniu komplementarności z istniejącą infrastrukturą, tworzenie bezpiecznych sieci i systemów informatycznych	Całe województwo
2. Modernizacja węzłów sieci informatycznych z dodaniem nowoczesnych łączy i mechanizmów teleinformatycznych wysokiej przepustowości; priorytet dla miast i siedzib gmin	Całe województwo
3. Upowszechnianie dostępu do Internetu, uruchamianie publicznych punktów dostępowych do Internetu	Całe województwo
4. Realizacja projektów rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego: <ul style="list-style-type: none">• Szczecin infrastruktura społeczeństwa informacyjnego (etap I Infrastruktura),• Inteligentny Koszalin,• Stargardzki Internet Szerokopasmowy,• 2011 Info WZP,• Wrota Parsęty II (Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty)	Całe województwo wg wskazanych lokalizacji
5. Realizacja projektów z zakresu rozwoju systemów informacyjnych i e-usług: <ul style="list-style-type: none">• Portal edukacyjny województwa zachodniopomorskiego Szczecin,• Portal edukacyjny województwa zachodniopomorskiego Koszalin,• Portal Bezpieczni Razem (Szczecin),• Gmin@ na fali (Kołobrzeg),• Wrota Parsęty II (Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty)	Całe województwo wg wskazanych lokalizacji
6. Realizacja programu Telemedycyna w Euroregionie Pomerania	Całe województwo we współpracy z Meklemburgią-Pomorzem Przednim, Brandenburgią
Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Tworzenie systemów informacyjnych i usług elektronicznych przez rozwój oprogramowania i infrastruktury informatycznej dla sektora publicznego oraz wzrost usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	Całe województwo
2. Tworzenie oraz wdrożenie usług publicznych dla ludności w dziedzinie e-administracji, e-turystyki, e-edukacji i e-zdrowia, świadczonych drogą internetową, służących poprawie dostępu do informacji publicznej	Całe województwo

3. Rozwój telefonii bezprzewodowej w celu pokrycia 100% obszaru województwa zasięgiem wszystkich operatorów sieci komórkowych	Całe województwo
4. Koncentracja nadajników różnych operatorów sieci komórkowych na wspólnych masztach	Całe województwo
5. Priorytetowe wykorzystywanie technologii światłowodowych przy budowie sieci szerokopasmowych oraz uzupełniającą technologię bezprzewodowych, satelitarnych i innych	Całe województwo
6. Realizacja projektów kierunkowych w zakresie usług elektronicznych na terenie województwa przy przestrzeganiu zasad komplementarności w zakresie infrastruktury	Całe województwo
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Zachodniopomorska Sieć Teleinformatyczna	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Stworzenie rozwiązań prawnych oraz uproszczenie istniejących przepisów umożliwiających skuteczną i szybką realizację planowanych inwestycji w zakresie wspierania rozwoju społeczeństwa cyfrowego	Całe województwo Adresaci: Sejm RP, Rada Ministrów
2. Wypracowanie założeń współpracy administracji rządowej i samorządowej na rzecz rozwoju systemów teleinformatycznych administracji publicznej	Całe województwo Adresat: Rada Ministrów, samorząd województwa
3. Bieżąca analiza porównawcza procesów i praktyk wspierania rozwoju społeczeństwa cyfrowego w najbardziej zaawansowanych regionach w celu przenoszenia ich na teren województwa zachodniopomorskiego	Całe województwo Adresat: samorząd województwa

Kierunek 5. Racjonalne wykorzystanie zasobów wód powierzchniowych do celów komunalnych, gospodarczych i przyrodniczych

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych wód powierzchniowych województwa przez realizację programu małej retencji	Całe województwo
2. Realizacja programu budowy przepławek – przywrócenie drożności na całym przebiegu rzek	Całe województwo
3. Utrzymanie rzek oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie (obudowa, budowa oraz modernizacji budowli regulacyjnych) z uwzględnieniem wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej	Całe województwo
4. Budowa ujęcia wód powierzchniowych (jezioro Ostrowo, zlewnia Wołczenicy) wraz z magistralą wodociagową do Międzyzdrojów i Świnoujścia w celu likwidacji deficytu wody dla celów komunalnych	Zlewnia rzeki Wołczenicy w powiatach: goleniowskim, kamieńskim oraz gminy: Międzyzdroje, Świnoujście, Wolin
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	

Kierunek 6. Budowa i rozbudowa systemów oczyszczania ścieków zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Realizacja 72 priorytetowych aglomeracji dla wypełnienia wymogów traktatu akcesyjnego obejmująca rozbudowę lub modernizację 45 istniejących oczyszczalni i budowę 2 nowych wraz z systemami kanalizacyjnymi	Całe województwo
2. Realizacja 23 aglomeracji niepriorytetowych obejmująca wybudowanie 2 oczyszczalni oraz rozbudowę lub modernizację 21 oczyszczalni wraz z systemami kanalizacyjnymi	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	

⇒ Mapa nr 29. Ochrona przeciwpowodziowa

Kierunek 7. Poprawa stanu ochrony przeciwpowodziowej

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Realizacja do roku 2015 strategicznych zadań Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie obejmujących ograniczenie zagrożenia powodziowego: <ul style="list-style-type: none"> • rzeka Wieprza – 11 km wałów, • rzeka Rega – 8,9 km wałów, budowa suchego zbiornika retencyjnego Kładkowo-Gabin, • rzeka Parsęta – 10,96 km wałów, budowa suchego zbiornika retencyjnego Osówko, • rzeka Odra, Zalew Szczeciński, jezioro Dąbie, Wyspa Pucka, Wyspa Policka, Przytór, Łunowo – 57 km wałów, Bielinek, Osinów Dolny – 9,8 km wałów, • rzeka Odra w Gryfinie – 4 km wałów, • rzeka Odra w Szczecinie-Kluczu i Szczecinie-Żydowcach – 2,9 km wałów, • rzeka Grabowa – 26 km wałów, • jezioro Jamno – 16,7 km wałów, • jezioro Liwia Łuża – zbiornik retencyjny, • jezioro Resko Przymorskie – 3,3 km wałów 	Rzeki: Grabowa, Odra, Parsęta, Rega, Wieprza jeziora: Jamno, Liwia Łuża, Resko Przymorskie
2. Realizacja Programu dla Odry 2006: <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa i remont zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej w celu usprawnienia zimowej akcji lodolamania, • wykonanie prac hydrotechnicznych na jeziorze Dąbie w celu usprawnienia spływu kry z Odry 	Rzeka Odra i jezioro Dąbie.

3. Kontynuacja zadań wynikających z Programu ochrony brzegów morskich: <ul style="list-style-type: none"> • w rejonie przetoki jeziora Wicko, • na mierzei jeziora Kopań, • w rejonie Darłowa, • na wschodniej części mierzei jeziora Bukowo, • na zachodniej części mierzei jeziora Jamno, • w rejonie Sarbinowa, • w rejonie Ustronia Morskiego, • w rejonie Kołobrzegu, • w rejonie Dźwirzyna, • we wschodniej części Mrzeżyna, • w rejonie Niechorza, • w rejonie Rewala, • w rejonie Darłowa 	Gminy: Będzino, Darłowo (miasto i gmina), Kołobrzeg (miasto i gmina), Mielno, Postomino, Rewal, Trzebiatów, Ustronie Morskie
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium wykonalności budowy wrót sztormowych w ujściu Świny do morza	Świnoujście
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Opracowanie planu ochrony przed powodzią	Całe województwo Adresat: Krajowy i Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

Kierunek 8. Utworzenie systemu gospodarki odpadami zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Zachodniopomorskiego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Utworzenie zakładów gospodarowania odpadami w rejonach: szczecińsko-polickim, środkowo-pomorskim, Celowego Związku Gmin R-XXI, stargardzko-wałeckim, południowo-zachodnim	Całe województwo
2. Budowa zakładów termicznego przekształcania odpadów komunalnych.	Koszalińsko-kołobrzeski obszar funkcjonalny, szczeciński obszar funkcjonalny
3. Budowa regionalnego zakładu utylizacji odpadów biodegradowalnych	Glicko (gmina Nowogard)
4. Utworzenie gminnych punktów zbierania odpadów niebezpiecznych i problemowych w ramach utworzonych rejonów gospodarowania odpadami (co najmniej 1 punkt w gminie)	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Studium lokalizacji ogólnodostępnego składowiska odpadów przemysłowych	Do wskazania

3.3.11. Likwidacja problemów rozwojowych na obszarach problemowych

⇒ Mapa nr 30. Obszary problemowe

Kierunek 1. Przeciwdziałanie marginalizacji ludnościowych obszarów problemowych	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie ustala się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Zwiększenie dostępności do podstawowych dóbr i usług publicznych na peryferyjnych obszarach wiejskich przez rozwój infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i lokalizację usług w wybranych ośrodkach miejskich	Białogard, Choszczno, Drawsko Pomorskie, Szczecinek
2. Rozwój lokalnych centrów innowacyjności i inkubatorów przedsiębiorczości, stref aktywności gospodarczej	Gminy w powiatach: białogardzkim, choszczeńskim, drawskim, gryfickim, kamieńskim, koszalińskim, łobeskim, pyrzyckim, sławieńskim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim
3. Rozwój turystyki na pojezierzach	Gminy w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gryfińskim, myśliborskim, stargardzkim, szczecineckim, wałeckim
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Lobbing polityczny na rzecz przenoszenia jednostek wojskowych z centralnej Polski w okolice poligonu drawskiego, w ramach Programu Rozwoju Sił Zbrojnych RP	Strefa centralna Adresat: Rada Ministrów, Zarząd Województwa, samorządy terytorialne, parlamentarzyści

Kierunek 2. Wzmocnienie powiązań Koszalina z Kołobrzegiem w celu zwiększenia potencjału rozwojowego i uzyskania efektu synergii	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
Nie wprowadza się	
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wykreowanie pasma rozwoju Koszalin-Kołobrzeg wzdłuż dróg krajowych nr 6 i nr 11 (projektowanych S6 i S11)	Będzino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Ustronie Morskie
2. Wykorzystanie potencjału ludzkiego Koszalina i Kołobrzegu – uelastycznienie rynku pracy w aglomeracji przez wzrost powiązań funkcjonalnych i administracyjnych	Będzino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Ustronie Morskie
3. Wydłużenie sezonu turystycznego w Kołobrzegu w oparciu o usługi Koszalina	Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin
4. Wykorzystanie potencjału akademickiego Koszalina dla zwiększenia potencjału koszalińsko-kołobrzegskiego obszaru funkcjonalnego	Będzino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Ustronie Morskie
5. Wspólne oferty turystyczne miast Koszalina i Kołobrzegu (np. w dziedzinie turystyki medycznej)	Kołobrzeg, Koszalin
6. Wykorzystanie i wzmacnianie powiązań Kołobrzegu z Poznaniem, w tym portowych	Kołobrzeg

7. Rozwój funkcji logistycznych w oparciu o infrastrukturę transportową w układzie Koszalin – Kołobrzeg – Białogard – Zegrze Pomorskie	Białogard (miasto i gmina), Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin
8. Wspólny transport publiczny dla Koszalina i Kołobrzegu	Będzino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Ustronie Morskie
9. Zapobieganie rozlewaniu się miast Koszalina i Kołobrzegu oraz powstawaniu suburbiów	Gminy: Będzino, Biesiekierz, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Manowo, Sianów, Świeszyno
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Plan zagospodarowania przestrzennego koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego	Gminy: Białogard (miasto i gmina), Będzino, Biesiekierz, Dygowo, Karlino, Kołobrzeg (miasto i gmina), Koszalin, Mielno, Sianów, Ustronie Morskie

3.3.12. Metropolizacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

⇒ Mapa nr 31. Obszary i obiekty ochrony przyrody w szczecińskim obszarze funkcjonalnym

Kierunek 1. Ochrona i zachowanie zasobów przyrodniczych i krajobrazu szczecińskiego obszaru funkcjonalnego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Zagospodarowanie terenów z ograniczoną dostępnością inwestycyjną zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju: – ochrona siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków chronionych, – ochrona terenów leśnych przed zmianą przeznaczenia z wyjątkiem realizacji inwestycji celu publicznego, – zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych, – ograniczone wykorzystanie złóż torfu, – ochrona gleb wysokiej jakości przed wykorzystaniem nierolniczym	Gminy szczecińskiego obszaru funkcjonalnego (SOF): Dobra (Szczecińska), Goleniów, Gryfino, Kobylanka, Kołbaskowo, Nowe Warpno, Police, Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński (miasto), Szczecin
2. Zwiększenie zasobu zieleni dostępnej publicznie (miejskiej)	SOF
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Zwiększanie retencji wód na obszarach zurbanizowanych przez: – ustanowienie zwiększania retencji jako priorytetu projektowania systemów kanalizacji deszczowej, – wykorzystywanie zagłębień i oczek wodnych do retencji, – zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej, – stosowanie tzw. „zielonych ulic”	SOF
2. Zachowanie zróżnicowanego i wielofunkcyjnego charakteru lasów	SOF
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Identyfikacja w terenie obszarów gleb zdegradowanych i ich rekultywacja	SOF
2. Rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych	SOF
3. Studium korytarzy i płatów ekologicznych w szczecińskim obszarze funkcjonalnym	SOF

Rekomendacje	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Transgraniczny monitoring zmian oraz badań na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo	SOF Adresaci: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Brandenburgia
2. Prowadzenie badań stanu jakości wód na większej liczbie stanowisk wód powierzchniowych i podziemnych wraz z monitoringiem zachodzących zmian	SOF Adresat: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

Kierunek 2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Rewitalizacja śródmiejskiej zabudowy mieszkaniowej oraz innych zdegradowanych obszarów (terenów poprzemysłowych, powojaskowych itp.) oraz konieczność wypracowania zbioru zasad „dobrej praktyki”	Miasta SOF
2. Uwzględnienie ochrony dóbr kultury współczesnej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	SOF
3. Ograniczanie możliwości rozpraszania zabudowy na terenach otwartych o cennych walorach i koncentrowanie jej w granicach zwartej zabudowy miejscowości	SOF
Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Ograniczenie powierzchni parkingów naziemnych w centrach miast na rzecz parkingów podziemnych lub leżących poza centrum	Miasta SOF
2. Kontrola i monitoring zabytków, opieka nad zielenią zabytkową, wsparcie właścicieli w zabiegach konserwatorskich	SOF
3. Finansowe wspieranie działań renowacyjnych obiektów zabytkowych	SOF

⇒ Mapa nr 34. Struktura policentryczna szczecińskiego obszaru funkcjonalnego
 ⇒ Mapa nr 35. Struktura sieci osadniczej i kierunki jej powiązań
 w szczecińskim obszarze funkcjonalnym

Kierunek 3. Kreowanie i wzmacnianie funkcji metropolitalnych Szczecina i funkcji miejskich w szczecińskim obszarze funkcjonalnym	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozwój ścisłego centrum Szczecina i jego funkcji metropolitalnych na wyspach Śródozdrza i terenach poprzemysłowych wzdłuż Odry	Szczecin
2. Stworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznej w Szczecinie Dąbiu w kwartale ulic: Gierczak, Krzywej, Mierniczej, oraz wzdłuż rzeki Płoni	Szczecin
3. Wykreowanie śródmiejskich przestrzeni ekskluzywnych dla osób poszukujących miejsca lokalizacji siedzib firm lub apartamentów mieszkalnych o najwyższym standardzie	Miasta SOF
4. Kreowanie wewnątrz urbanistycznych sprzyjających tworzeniu przestrzeni społecznych, miejsc kontaktów, spotkań, wymiany	Miasta SOF
5. Wielofunkcyjne zagospodarowanie obszarów poprzemysłowych – rozwój funkcji miejskich (w tym metropolitalnych) i funkcji gospodarczych	SOF
6. Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych z odtworzeniem na nich działalności gospodarczej; zagospodarowanie pozostałych terenów powojaskowych z nadaniem im funkcji gospodarczych (przemysł, usługi) i wprowadzeniem funkcji ogólnomiejskich	Gminy: Goleniów, Gryfino, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin
7. Eliminacja z obszarów nadwodnych funkcji niewymagających takiego położenia	SOF
8. Kierowanie funkcji miejskich (mieszkaniowo-usługowych) do centrum miast i terenów nadwodnych	Miasta SOF
9. Rozwój struktury policentrycznej SOF: <ul style="list-style-type: none"> – lokalne centra usługowe w Szczecinie (do utworzenia lub rozwoju): Warszewo, Stołczyn, osiedle Zawadzkiego, Gumieńce, Pomorzany, Międzyodrze, Podjuchy, Zdroje, Dąbie, Płonia, Załom, – lokalne centra podszczecińskie: Bezrzecze, Mierzyn, Przecław, Pucice, – lokalne centra wspomagające centra gminne: Dołuje, Gardno, Kliniska, Mosty, Trzebież 	SOF
10. Minimalizacja konfliktów przestrzennych związanych z procesem suburbanizacji m.in. przez: <ul style="list-style-type: none"> – niedopuszczanie do zlewania się jednostek osadniczych z zachowaniem korytarzy ekologicznych i terenów otwartych, z ich wskazaniem do zagospodarowania pod funkcje ekologiczne, rekreacyjne, hydrologiczne, rolnicze, – ograniczenie wytyczania działek budowlanych poza granicami ustalonych aglomeracji ściekowych 	SOF

Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Rozwój funkcji komplementarnych w stosunku do Szczecina w ośrodkach miejskich SOF	Miasta SOF
2. Rozwój w lewobrzeżnej części Szczecina funkcji targowo-wystawienniczych, turystyczno-rekreacyjnych, logistycznych	Szczecin
Projekty	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Program rewitalizacji nabrzeży miejskich	Miasta SOF
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Koordynacja i ujednolicenie umów dotyczących dzierżaw gruntów gminnych	SOF Adresaci: samorządy gminne
2. Wspieranie powiązań Szczecina w sieci miast metropolitalnych	SOF Adresaci: Zarząd Województwa, Prezydent Miasta Szczecina, organizacje pozarządowe

Kierunek 4. Podnoszenie standardów życia mieszkańców szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Tworzenie nowych ośrodków szkolnictwa podstawowego lub przeorganizowanie już istniejących szkół na potrzeby zwiększonej liczby mieszkańców	SOF
Zalecenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Wspieranie programowe mieszkalnictwa komunalnego i społecznego w centrach miast	SOF
2. Podnoszenie standardu mieszkań, rewitalizacja tkanki mieszkaniowej i przestrzeni publicznych	SOF

Kierunek 5. Wzmacnianie szczecińskiego obszaru funkcjonalnego jako ośrodka wzrostu gospodarczego

Ustalenia	Lokalizacja/obszar dzia/ania
1. Budowa centrów usługowych (administracja, finanse, ubezpieczenia, usługi materialne) w Szczecinie i mniejszych miastach SOF	Goleniów, Gryfino, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin
2. Zagospodarowanie terenów przemysłowych z odtworzeniem na nich działalności gospodarczej; zagospodarowanie pozostałych terenów powojennych z nadaniem im funkcji gospodarczych (przemysł, usługi) i wprowadzeniem funkcji ogólnomiejskich	Gminy: Goleniów, Gryfino, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin
3. Rozbudowa portu w Szczecinie (baza kontenerowa, baza przeładunkowa morsko-rzeczna, centrum logistyczne)	Szczecin
4. Budowa w porcie szczecińskim nabrzeża dla pełnomorskich statków pasażerskich	Szczecin

5. Rozbudowa portu w Policach w kierunku zwiększenia wielkości przeładunków i uzyskania nowych specjalizacji	Police
6. Aktywizacja portów w Trzebieży i Nowym Warpnie przez intensyfikację istniejących lub nadanie im nowych funkcji, w pierwszym rzędzie turystycznych	Gminy: Nowe Warpno, Police
7. Rozbudowa sieci marin Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego	Lubczyna (gm. Goleniów), Nowe Warpno, Szczecin, Trzebież (gm. Police)
8. Rozbudowa przystani i stanic wodnych odrzańskiego szlaku wodnego	Gminy: Gryfino, Kołbaskowo, Szczecin
9. Rozwój infrastruktury turystycznej wzdłuż miejskich nabrzeży w miastach położonych nad wodą	Goleniów, Gryfino, Nowe Warpno, Stargard Szczeciński, Szczecin
10. Zagospodarowanie turystyczne Międzyodrza (turystyka kajakowa i piesza)	Gminy: Gryfino, Szczecin, Widuchowa
11. Budowa obiektów sportowych w Szczecinie (tor regatowy, tor motocrossowy, hala widowiskowo-sportowa, basen olimpijski)	Gminy: Kołbaskowo, Szczecin
12. Podniesienie standardu lotniska sportowego w Szczecinie Dąbiu	Szczecin
13. Stworzenie infrastruktury wypoczynku sobotnio-niedzielnego w lasach i nad wodami (puszcze: Bukowa, Goleniowska, Wkrzańska, jeziora: Dąbie, Binowskie, Wełyńskie, Miedwie, Zalew Szczeciński)	SOF
14. Wykorzystanie półwyspu nowowarpieńskiego do rozwoju windsurfingu i kitesurfingu	Gmina Nowe Warpno
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozwój istniejących parków przemysłowych i naukowo-technologicznych	Gardno (gm. Gryfino), Goleniów, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin
2. Preferencje dla lokalizacji produkcji stoczniowej w Szczecinie (podstrefa specjalnej strefy ekonomicznej, park przemysłowy na terenach poprzemysłowych Stoczni Szczecińskiej) lub innej produkcji związanej z gospodarką morską (oceanotechnika, eksploatacja zasobów morza)	Szczecin
3. Preferencje dla lokalizacji innowacyjnych gałęzi przemysłu w Szczecinie; rozbudowa parku naukowo-technologicznego	Szczecin
4. Rozwój edukacyjnej i administracyjnej funkcji Szczecina	Szczecin
5. Utworzenie klastra morskiego	Szczecin
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Pozyskanie lokalizacji siedzib dużych firm o zasięgu krajowym i europejskim	Całe województwo, Szczecin Adresaci: Zarząd Województwa, samorządy terytorialne, parlamentarzyści

Kierunek 6. Wzmacnianie wewnętrznych i zewnętrznych powiązań transportowych szczecińskiego obszaru funkcjonalnego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozbudowa miejskiej sieci połączeń tramwajowych w Szczecinie z uwzględnieniem struktury przestrzennej miasta oraz przylegających miejscowości: Mierzyna, Przeclawia, Warzymic i Przesocina	Gminy: Dobra (Szczecińska), Kołbaskowo, Szczecin
2. Stworzenie systemu szybkiej kolei metropolitalnej ze Szczecina w kierunkach: <ul style="list-style-type: none"> • Police – Trzebież, • Gryfino – Dolna Odra, • Goleniów – Goleniów lotnisko, • Stargard Szczeciński – Stargard Kluczewo, • Szczecin Gumieńce – Przeclaw 	Gminy: Goleniów, Gryfino, Kołbaskowo, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin
3. Budowa kolejowej obwodnicy Szczecina, wyprowadzenie przewozów ładunków niebezpiecznych poza granice miasta	Gminy: Dobra (Szczecińska), Kołbaskowo, Police, Szczecin
4. Budowa nowego połączenia w relacji Autostrada Poznańska (od mostu na Regalicy) – autostrada A6 (węzeł Morwowa)	Szczecin
5. Budowa obwodnic Przeclawia i Warzymic; powiązanie autostrady A6 z drogą krajową nr 13	Gminy: Kołbaskowo, Szczecin
6. Budowa obwodnic miejscowości wzdłuż drogi krajowej nr 31 oraz Wełtynia	Gmina Gryfino
7. Przebudowa Autostrady Poznańskiej	Szczecin
8. Budowa drogi od Autostrady Poznańskiej w kierunku północno-zachodnim do centrum Szczecina jako połączenia z obwodnicą śródmiejską	Szczecin
9. Przebudowa ul. Struga i Szosy Stargardzkiej w ciągu drogi krajowej nr 10	Szczecin
10. Budowa drogi nr 10 na odcinku Szczecin-Lubieszyn po nowym przebiegu	Gminy: Dobra (Szczecińska), Szczecin
11. Budowa ulicy „Nowoprzestrzennej” w relacji autostrada A6 (węzeł Tczewska) – ul. Przestrzenna	Szczecin
12. Budowa nowego połączenia Szczecina z drogową obwodnicą zachodnią Szczecina (węzeł Wolczkowo)	Szczecin, Dobra (Szczecińska)
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Rozwój funkcji logistycznych w oparciu o wszystkie środki transportu	SOF
2. Stworzenie hierarchicznego układu transportowego z liniami podstawowymi i uzupełniającymi oraz zintegrowanymi węzłami przesiadkowymi i parkingami (system park & ride)	SOF
3. Wyznaczenie alternatywnego przebiegu drogowej obwodnicy zachodniej Szczecina – zbliżenie do centrum miasta	Gminy: Dobra (Szczecińska), Police, Szczecin

4. Budowa obwodnic dla miejscowości wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych	SOF
5. Odbudowa „białej floty”	Szczecin
6. Budowa ścieżek rowerowych z uwzględnieniem połączeń transgranicznych	SOF

⇒ Mapa nr 36. Elektroenergetyka – konflikty przestrzenne w Szczecinie

Kierunek 7. Utworzenie w szczecińskim obszarze funkcjonalnym sprawnie działających systemów infrastruktury technicznej w dziedzinie energetyki, gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami

Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Budowa i rozbudowa gazowych sieci przesyłowych oraz obiektów systemowych związanych z dywersyfikacją kierunków dostaw gazu do kraju	SOF
2. Połączenie systemów ciepłowniczych lewo- i prawobrzeżnej części Szczecina; dalsza rozbudowa systemów ciepłowniczych (sieci i obiektów)	Szczecin
3. Utworzenie instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych	SOF
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Przebudowa linii napowietrznych 110 kV na linie kablowe	SOF
2. Budowa gazowej sieci dystrybucyjnej wysokiego ciśnienia oraz sieci średniego ciśnienia, z uwzględnieniem możliwości przesyłu gazu do celów grzewczych	Gminy: Dobra (Szczecińska), Goleńców, Gryfino, Kobylanka, Nowe Warpno, Police, Stare Czarnowo
3. Wdrażanie programów termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych, usługowych, użyteczności publicznej	SOF
4. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze spalania węgla	SOF
5. Ograniczenie dalszych lokalizacji elektrowni wiatrowych	SOF
6. Dalszy rozwój energetyki geotermalnej do celów ciepłowniczych oraz do celów rekreacyjnych (akwaparki)	SOF
7. Rozbudowa i modernizacja systemu przeciwpowodziowego całego obszaru	SOF
8. Tworzenie gminnych punktów zbierania odpadów niebezpiecznych i problemowych	SOF
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Stworzenie systemu selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych, opakowań, odpadów ulegających biodegradacji, odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlanych i niebezpiecznych z gospodarstw domowych	SOF
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Opracowanie planu ochrony przed powodzią oraz planu zarządzania ryzykiem powodziowym	SOF Adresat: Rada Ministrów

3.3.13. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Kierunek 1. Odchodzenie na obszarach wiejskich od dominującej funkcji rolniczej na rzecz rozwoju wielofunkcyjnego, z poszanowaniem zasad rozwoju zrównoważonego	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Wyznaczanie granic rolno-leśnych i rolno-osadniczych dla ustalenia zasięgu zalesień i zabudowy	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
1. Opracowanie lokalnych planów rozwoju dla gmin wydłużających się, z wykorzystaniem finansowania m.in. z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	Całe województwo
2. Budowa nowej bądź modernizacja istniejącej infrastruktury społecznej, głównie poprawiającej dostęp do dóbr i usług oraz dostępność komunikacyjną obszarów wiejskich	Całe województwo
3. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich	Całe województwo
4. Wspieranie rozwoju energii odnawialnej na obszarach wiejskich	Całe województwo
5. Likwidacja mogiłników i rekultywacja terenów zdegradowanych składowaniem przeterminowanych środków ochrony roślin	Etap pierwszy: Krzycko (gm. Mieszkowice), Osina, Wierzbnica (gm. Świdwin), Więclaw (gm. Dębno), Wisławie (gm. Maszewo); etap drugi: Barnkowo (gm. Chojna), Bądkowo (gm. Płoty), Brojce, Dobra, Dolice, Gołańcz Pomorska (gm. Trzebiatów), Kołomąc (gm. Gryfice), Modrzewo (gm. Suchań), Niemierzyno (gm. Świdwin), Nowa Dobrzyca (gm. Resko), Osiek Drawski (gm. Wierzchowo), Smolnica (gm. Dębno), Piaski (gm. Nowogard), Pomień (gm. Recz), Stara Dąbrowa, Starzyce (gm. Chociwel), Wiewiecko (gm. Węgorzyno), Wołczyn (gm. Lipiany)
Projekty	Lokalizacja/obszar działania
1. Program odnowy obszarów wiejskich – modernizacji i rewitalizacji infrastruktury technicznej: reelektryfikacji, zaopatrzenia wsi w energię elektryczną, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami	Całe województwo

3.3.14. Rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa państwa

Kierunek 1. Utrzymanie, funkcjonowanie i rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa państwa	
Ustalenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Realizacja zadań wynikających z członkostwa Polski w NATO (zadania z rejestru programów zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym - Program Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP):</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja portu wojennego Świnoujście, • modernizacja lotniska Świdwin, • modernizacja lotniska Mirosławiec, • modernizacja składnicy MPS w m. Cybowo 	Gminy: Kalisz Pomorski (Cybowo), Mirosławiec, Świdwin, Świnoujście
<p>2. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych samorządów terytorialnych rozmieszczenia i bezkolizyjnego funkcjonowania obszarów, obiektów i urządzeń infrastruktury służącej obronności i bezpieczeństwu państwa (tereny zamknięte wraz z ich strefami ochronnymi) przy uwzględnieniu wytycznych Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategii Obronności RP oraz Wizji Sił Zbrojnych RP do roku 2030 i przepisów odrębnych</p>	Gminy: Będzino, Bobolice, Borne Sulinowo, Brojce, Czaplinek, Choszczno, Darłowo, Dobra (Szczecińska), Drawno, Drawsko Pomorskie, Dziwnów, Goleniów, Gryfino, Kalisz Pomorski, Kobylanka, Kołobrzeg, Koszalin, Manowo, Międzyzdroje, Mirosławiec, Postomino, Rąbino, Rewal, Stargard Szczeciński, Stare Czarnowo, Szczecin, Świdwin, Świnoujście, Trzebiatów, Ustronie Morskie, Wałcz, Złocieniec
<p>3. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych samorządów terytorialnych granic pozostałych terenów zamkniętych oraz ich stref ochronnych</p>	Całe województwo
Zalecenia	Lokalizacja/obszar działania
<p>1. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych samorządów terytorialnych obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa, elementów infrastruktury technicznej, w tym w szczególności transportowej, zabezpieczenia przeciwpowodziowego, zarządzania kryzysowego, zabezpieczenia granic jako spójnego systemu bezpieczeństwa państwa i obywateli</p>	Całe województwo
<p>2. Kształtowanie rozwiązań systemu transportowego (drogi kołowe, koleje, drogi wodne, porty, lotniska) w sposób minimalizujący zagrożenia wynikające z przewozów ładunków niebezpiecznych, przemieszczania i rozmieszczenia sił zbrojnych (w tym międzynarodowych jednostek sojuszniczych) w czasie pokoju i wojny, zjawisk naturalnych o charakterze katastroficznym a jednocześnie w sposób zapewniający bezpieczeństwo, sprawną ewakuację i prowadzenie akcji ratowniczych z zachowaniem możliwości zaopatrzenia w sytuacjach kryzysowych</p>	Całe województwo

3. Porządkowanie stanu prawnego terenów zamkniętych i ich stref ochronnych przez wprowadzanie stosownych ograniczeń użytkowania terenu w planach miejscowych oraz ustanawianie obszarów ograniczonego użytkowania	Całe województwo
4. Konsekwentne wdrażanie systemu zintegrowanego ratownictwa przez integrację służb ratowniczych	Całe województwo
Rekomendacje	Lokalizacja/obszar działania
1. Analiza wpływu relokacji dużych jednostek wojskowych na funkcjonowanie sieci osadniczej regionów	Całe województwo Adresat: Ministerstwo Obrony Narodowej
2. Uporządkowanie stanu prawnego terenów zamkniętych i ich stref ochronnych (zasady ustanawiania, ewentualnych roszczeń odszkodowawczych)	Całe województwo Adresaci: Ministerstwo Obrony Narodowej, Sejm RP

IV NARZĘDZIA REALIZACJI ZADAŃ OKREŚLONYCH W PLANIE

4.1. Przeniesienie ustaleń planu na szczebel lokalny

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest aktem prawa miejscowego, nie narusza uprawnień gmin w zakresie planowania przestrzennego na ich szczeblu, wręcz przeciwnie – może być realizowany dopiero po wprowadzeniu jego ustaleń do planów miejscowych. Stanowi jednak akt kierownictwa wewnętrznego, to znaczy wiąże jednostki organizacyjne podporządkowane samorządowi województwa oraz inne organy w zakresie dokonanych z nimi uzgodnień.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym reguluje sposób przeniesienia ustaleń planu na szczebel lokalny. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art.9 ust.2). W studium określa się w szczególności obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art.10 ust.2 pkt 7).

Ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa wprowadza się do planu miejscowego po uprzednim uzgodnieniu terminu realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym i warunków wprowadzenia ich do planu miejscowego (art.44 ust.1). Uzgodnienia te przeprowadza marszałek województwa z wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta (art.44 ust.2). Koszty wprowadzenia ustaleń planu do planu miejscowego są określone w umowie zawartej pomiędzy marszałkiem województwa a wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta, a ewentualne spory dotyczące tak kosztów, jak i wprowadzenia ustaleń do planu miejscowego, rozstrzygają sądy powszechne (art.44 ust.3 i 4).

Mając na uwadze potrzebę łatwego dostępu do zapisów planu z poziomu gminnego, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego opracuje informacje dla poszczególnych powiatów i wchodzących w ich skład gmin na temat zakresu ustaleń i zaleceń na ich obszarze, wynikających z kierunków zagospodarowania przestrzennego, wraz z mapami w skali 1:50 000.

4.2. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Na podstawie art.39 ust.3, pkt.5) ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ustaleniem planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. W planie uwzględnia się te inwestycje, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

4.2.1. Zadania rządowe

⇒ **Mapa nr 37. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania rządowe**

Inwestycje celu publicznego, ustalone przez organy władz centralnych na obszarze województwa zachodniopomorskiego określają:

1. Ustawa o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu;
2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko;
3. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka;
4. Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013;
5. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych;

6. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012;
7. Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 r.;
8. Przygotowanie i wykonanie przedsięwzięć Euro 2012;
9. Program dla Odry 2006;
10. Program ochrony brzegów morskich;
11. Program rozwoju sieci lotnisk i lotniczych urządzeń naziemnych;
12. Program Inwestycji NATO w Dziedzinie Bezpieczeństwa;
13. Rejestr zadań rządowych programu centralnego.

1. Ustawa o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu

Budowa terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego (LNG) oraz inwestycje towarzyszące są realizowane na mocy ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. (Dz.U. nr 84 poz.700 z późn. zm.). Projekt budowy terminalu przewiduje inwestycje związane nie tylko z odbiorem i przeładunkiem LNG, ale również z przesyłem gazociągów w głąb lądu (budowa gazociągów) oraz magazynowaniem (budowa podziemnych magazynów gazu).

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.1.	Budowa infrastruktury zapewniającej dostęp do portu zewnętrznego, w tym falochronu, toru wodnego, obrotnicy, oraz oznakowania nawigacyjnego związanego z wymienioną infrastrukturą	Obszary morskie RP, Świnoujście	Urząd Morski w Szczecinie
1.2.	Poszerzenie toru wodnego w Świnoujściu	Obszary morskie RP, Świnoujście	Urząd Morski w Szczecinie
1.3.	Przebudowa istniejącego falochronu w Świnoujściu	Obszary morskie RP, Świnoujście	Urząd Morski w Szczecinie
1.4.	Budowa infrastruktury portowej, w tym stanowiska statkowego wyposażonego w urządzenia cumownicze, odbojowe i nawigacyjne, a także infrastruktury umożliwiającej zamontowanie instalacji do przesyłu gazu i poboru wody z morza	Obszary morskie RP, Świnoujście	Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście
1.5.	Budowa gazociągu Szczecin-Świnoujście, łączącego terminal z systemem przesyłowym, wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi na terenie województwa	Całe województwo	Gaz-System S.A.
1.6.	Budowa kawernowego podziemnego magazynu gazu	Goleniów	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.
1.7.	Budowa gazociągu Szczecin-Gdańsk	Gminy leżące na przebiegu gazociągu	Gaz-System S.A.
1.8.	Budowa gazociągu Szczecin-Lwówek	Gminy leżące na przebiegu gazociągu	Gaz-System S.A.

2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko przyjęty został przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r., zatwierdzony przez Komisję Europejską 7 grudnia 2007 r. Głównym założeniem jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów przez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Zgodnie z Narodową Strategią Spójności stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nim celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.1.	Przebudowa falochronu wschodniego w Świnoujściu.	Obszary morskie RP, Świnoujście	Urząd Morski w Szczecinie
2.2.	Modernizacja toru wodnego Świnoujście – Szczecin (Kanał Piastowski i Mieliński, strona wschodnia i zachodnia). Etap drugi.	Morskie wody wewnętrzne w gminach: Police, Stepnica, Szczecin, Świnoujście	Urząd Morski w Szczecinie
2.3.	Modernizacja infrastruktury zapewniającej dostęp do portów w Świnoujściu i Szczecinie – oznakowanie nawigacyjne i elementy kontroli ruchu statków	Obszary morskie RP, gminy: Szczecin, Świnoujście	Urząd Morski w Szczecinie
2.4.	Budowa Krajowego Systemu Bezpieczeństwa Morskiego; etap I	Obszary morskie RP, gminy nadmorskie	Urząd Morski w Gdyni w porozumieniu z Urzędem Morskim w Szczecinie
2.5.	Budowa Krajowego Systemu Bezpieczeństwa Morskiego; etap II, w tym budowa Pomorskiej Magistrali Teleinformatycznej	Odcinek wybrzeża morskiego województwa zachodniopomorskiego	Urząd Morski w Gdyni w porozumieniu z Urzędem Morskim w Szczecinie
2.6.	Budowa obwodnicy m. Miękowo w ciągu drogi krajowej nr 3	Gmina Goleniów	GDDKiA
2.7.	Budowa obwodnicy Nowogardu w ciągu drogi S6	Gmina Nowogard	GDDKiA
2.8.	Budowa stałego połączenia pomiędzy wyspami Uznam i Wolin w Świnoujściu	Świnoujście	GDDKiA
2.9.	Budowa drogi ekspresowej S3 Szczecin – Gorzów Wlkp.	Szczecin – Gorzów Wlkp.	GDDKiA
2.10.	Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski	Cały kraj	GDOŚ

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.11.	Wdrożenie nowoczesnych technik monitorowania powietrza, wód i hałasu przez zakupy aparatury kontrolno-pomiarowej i analitycznej dla sieci laboratoriów Inspekcji Ochrony Środowiska. Doskonalenie systemu zapewnienia jakości przez organizację laboratoriów wzorcujących i referencyjnych dla potrzeb wzmocnienia systemu zarządzania jakością środowiska i ocen efektów ekologicznych programu; etap I	Cały kraj	GIOS
2.12.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Koszalinie; etap I	Koszalin	Miasto Koszalin
2.13.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w gminach powiatu łobeskiego	Powiat łobeski	Powiat Łobeski
2.14.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w gminach powiatu myśliborskiego	Powiat myśliborski	Powiat Myśliborski
2.15.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Pobierowie	Gmina Rewal	Gmina Rewal
2.16.	Zapewnienie prawidłowej gospodarki ściekowej na terenie miasta i gminy Goleniów	Miasto i gmina Goleniów	Goleniowskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o.
2.17.	Ograniczenie emisji gazów i pyłów do powietrza w wyniku zmiany technologii produkcji ciepła w ciepłowni miejskiej w Łobzie	Gmina Łobez	Łobeska Energetyka Ciepła sp. z o.o.
2.18.	Rozbudowa campusu Politechniki Koszalińskiej w Koszalinie przy ul. Śniadeckich	Koszalin	Politechnika Koszalińska
2.19.	Centrum nowych technologii medycznych Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie	Szczecin	Pomorska Akademia Medyczna
2.20.	Rozbudowa szpitala klinicznego nr 1 – Centrum Diagnostyki i Leczenia Nowotworów Dziedzicznych Pomorskiej Akademii Medycznej	Szczecin	Pomorska Akademia Medyczna
2.21.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie powiatów: białogardzkiego, drawskiego, koszalińskiego, szczecineckiego, świdwińskiego	Powiaty: białogardzki, drawski, koszaliński, szczecinecki, świdwiński	Powiat Szczecinecki
2.22.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu wałeckiego	Powiat wałecki	Powiat Wałecki
2.23.	Ograniczenie emisji gazów i pyłów do powietrza z ciepłowni miejskiej w Barlinku	Barlinek	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.24.	Zintegrowana gospodarka wodno-ściekowa w dorzeczu Parsęty; faza II	Gminy Związku Dorzecza Parsęty	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. z siedzibą w Szczecinku, Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty z siedzibą w Karlinie
2.25.	Ochrona zimowisk i kolonii letnich nietoperzy w granicach wybranych województw	Całe województwo	RDOŚ
2.26.	Przebudowa parteru kliniki okulistyki oraz zakup aparatury medycznej w celu zwiększenia jakości specjalistycznych usług w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 2 Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie	Szczecin	Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 2 PAM
2.27.	Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa w drodze przebudowy i doposażenia istniejącego szpitalnego oddziału ratunkowego SPZZOZ w Gryficach	Gryfice	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Gryficach
2.28.	Przebudowa z rozbudową szpitalnego oddziału ratunkowego wraz z zakupem wyrobów medycznych	Koszalin	Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Koszalinie
2.29.	Zakup specjalistycznych środków transportu sanitarnego wraz z wyposażeniem na potrzeby Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie	Szczecin	Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie
2.30.	Natura 2000 w województwie zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim – program edukacji przyrodniczej	Całe województwo	Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna
2.31.	Wyposażenie powstającego budynku dydaktycznego Wydziału Informatyki i Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej (obecnie ZUT)	Szczecin	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
2.32.	Budowa Centrum Dydaktyczno-Badawczego Nanotechnologii	Szczecin	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
2.33.	Podniesienie standardu usług w zakresie ratownictwa medycznego przez wyposażenie stacji pogotowia ratunkowego w Lejkowie w ambulans medyczny	Gmina Malechowo	Zakład Opieki Zdrowotnej w Malechowie
2.34.	Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej dla miasta Wałcza	Wałcz	Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.35.	Odbudowa i rozbudowa umocnień brzegu morskiego w Kołobrzegu km 3330,4-333,4	Obszary morskie RP, Kołobrzeg	Urząd Morski w Słupsku
2.36.	Ochrona brzegów morskich na wschód od portu Darłowo	Obszary morskie RP, gmina Darłowo	Urząd Morski w Słupsku

3. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka został przyjęty przez Radę Ministrów 30 października 2007 r. Program ma na celu wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności, obejmującej działania zarówno o charakterze naukowym, technicznym, organizacyjnym, jak i finansowym czy handlowym. Interwencja w ramach programu obejmuje bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych świadczących przedsiębiorstwom usługi o wysokiej jakości, a także wsparcie systemowe zapewniające rozwój środowiska instytucjonalnego innowacyjnych przedsiębiorstw.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
3.1.	Budowa systemu pilotowo-dokującego dla zbiornikowców LNG oraz promów morskich	Szczecin	Akademia Morska w Szczecinie
3.2.	Centrum technologii nawigacyjnych na potrzeby innowacyjnej gospodarki morskiej	Szczecin	Akademia Morska w Szczecinie
3.3.	Biblioteka cyfrowa „Świat Morskich Publikacji”	Szczecin	Akademia Morska w Szczecinie
3.4.	Innowacyjne wykorzystanie komórek macierzystych w medycynie	Szczecin	Pomorska Akademia Medyczna
3.5.	Laboratorium technologii teleinformatycznych fotoniki	Szczecin	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
3.6.	Budowa i wyposażenie centrum biomobilizacji i innowacyjnych materiałów opakunkowych	Szczecin	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny

4. Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013

Podstawą prawną wdrożenia Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 jest ustawa z dnia 3 kwietnia 2009 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego (Dz. U. nr 72 poz. 619) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa określające szczegółowe warunki podziału środków finansowych oraz tryb przyznawania, wypłaty i zwracania pomocy finansowej na realizację środków objętych poszczególnymi pięcioma osiami priorytetowymi programu. Program ma na celu racjonalną gospodarkę zasobami wód i poprawę efektywności i konkurencyjności sektora rybackiego oraz poprawę jakości życia na obszarach zależnych od rybactwa.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
4.1.	Przebudowa wejścia do portu w Mrzeżynie	Obszary morskie RP, gmina Mrzeżyno	Urząd Morski w Szczecinie
4.2.	Przebudowa falochronów i umocnień brzegowych zapewniających dostęp do portu w Dziwnowie	Obszary morskie RP, gmina Dziwnów	Urząd Morski w Szczecinie
4.3.	Remont nabrzeży Parkowego i Skarpowego w porcie Darłowo	Obszary morskie RP, Darłowo	Urząd Morski w Słupsku

5. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Program został sporządzony przez Ministra Środowiska, a następnie zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r., w celu wypełnienia zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej, przyjętych w Traktacie Akcesyjnym Polski do Unii Europejskiej, w części dotyczącej dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) określa plan inwestycyjny w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, jaki musi zostać zrealizowany przez Polskę, aby osiągnąć wymagane efekty ekologiczne do końca 2015 r. Ostatnia aktualizacja programu została zatwierdzona przez Radę Ministrów 2 marca 2010 r.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
Inwestycje dla ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych i krajobrazu oraz poprawy środowiska			
Oczyszczalnie priorytetowe			
5.1.	Budowa 3 nowych oczyszczalni	Łobez, Rusko (gm. Darłowo), Szczecin Pomorzany (inwestycja zrealizowana)	Gminy
5.2.	Modernizacja 15 oczyszczalni ze względu na jakość odprowadzanych ścieków	Białogard, Chociwel, Goleniów, Morawica (gm. Kamień Pom.), Maszewo, Myślibórz, Nowogard, Pelczyce, Zabierzewo (gm. Przybiernów), Recz, Sianów, Stargard Szczeciński, Stepnica, Tychowo, Węgorzyno	Gminy

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
5.3.	Rozbudowa 6 oczyszczalni ze względu na przepustowość	Chojna, Bonin (gm. Manowo), Resko, Rymań, Świerzno, Barnim (gm. Warnice)	Gminy
5.4.	Rozbudowa 17 oczyszczalni ze względu na przepustowość oraz modernizacja części obiektów	Barlinek, Mostkowo (gm. Barlinek), Żytnik (gm. Barwice), Borne Sulino, Drawno, Drawsko Pomorskie, Międzywodzie (gm. Dziwnów), Karlino, Mieszkowice, Międzyzdroje, Wapnica (gm. Międzyzdroje), Połczyn-Zdrój, Pobierowo (gm. Rewal), Szczecin Zdroje (zrealizowana), Szczecinek, Świnoujście, Wolin	Gminy
5.5.	Modernizacja tylko części osadowej 8 oczyszczalni	Kiszkowo (gm. Będzino), Gryfice, Police, Jarosławiec (gm. Postomino), Sławno, Świdwin, Trzebiatów, Wałcz	Gminy
5.6.	Budowa 2 nowych oczyszczalni	Biesiekierz, Rosnowo (gm. Manowo)	Gminy
5.7.	Modernizacja 5 oczyszczalni ze względu na jakość odprowadzanych ścieków	Golczewo, Moryń, Ulikowo (gm. Stargard Szcz.), Widuchowa, Wierzchowo	Gminy
5.8.	Rozbudowa 9 oczyszczalni ze względu na przepustowość	Biały Bór, Bielice, Brojce, Krzęcin, Karsko (gm. Nowogródek Pom.), Wicimice (gm. Płoty), Turowo (gm. Szczecinek), Trzcińsko-Zdrój, Wierzchowo	Gminy
5.9.	Rozbudowa 7 oczyszczalni ze względu na przepustowość oraz modernizacja części obiektów	Mostkowo (gm. Barlinek), Człopa, Dobrzany, Mirosławiec, Osina, Pieńkowo (gm. Postomino), Rąbino	Gminy

6. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012

Program został zatwierdzony przez Radę Ministrów 25 września 2007 r. Jest to pierwszy po 1989 roku duży program budowy dróg krajowych. Obejmuje zadania z zakresu rozwoju i modernizacji infrastruktury drogowej, w tym zadania ujęte w perspektywach finansowych Unii Europejskiej w latach 2004-2006 oraz w latach 2007-2013, a także zadania realizowane bez udziału środków Unii Europejskiej. W związku z przyznaniem Polsce i Ukrainie prawa organizowania Mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2012 roku opracowano także program rozwoju połączeń drogowych między miastami Euro 2012 oraz połączeń transgranicznych.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
6.1.	Budowa obwodnicy Międzyzdrojów na drodze S3	Gmina Międzyzdroje	GDDKiA zrealizowane
6.2.	Budowa obwodnicy Troszyna, Parłówka i Ostroć wraz z budową drogi S3 Wolin – Troszyn	Gmina Wolin	GDDKiA w budowie
6.3.	Budowa drogi S3 Szczecin – Gorzów Wlkp.	Gminy: Szczecin, Stare Czarnowo, Bielice, Pyrzyce, Lipiany, Myślibórz, Nowogródek Pomorski	GDDKiA w budowie
6.4.	Budowa obwodnicy Stargardu Szczecińskiego na drodze nr 10	Gmina Stargard Szczeciński	GDDKiA zrealizowane
6.5.	Budowa obwodnicy Kobylanki, Morzyczyna, Zieloniewa na drodze nr 10	Gmina Kobylanka	GDDKiA zrealizowano I etap

7. Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 r.

Plan został przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2008 roku. Ma on jednoznacznie odpowiedzieć na pytania dotyczące przyszłości kolei i działań, które należy przedsięwziąć do 2030 roku. W dokumencie przedstawiono 3 różne scenariusze rozwoju kolei – na podstawie tych scenariuszy dokonano prognozy pracy przewozowej kolei oraz wskazano najważniejsze inwestycje kolejowe na najbliższe lata.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
7.1.	Modernizacja linii E59 Wrocław – Poznań – Szczecin do roku 2014 do osiągnięcia prędkości maksymalnej 200 km/h	Powiaty: Szczecin, stargardzki, choszczeński	PKP PLK
7.2.	Modernizacja linii CE59 na odcinku Wrocław – Zielona Góra – Szczecin do osiągnięcia prędkości 120 km/h	Powiaty: Szczecin, gryfiński, myśliborski	PKP PLK
7.3.	Modernizacja linii E59 na odcinku Szczecin Dąbie – Wysoka Kamieńska do osiągnięcia prędkości 140 km/h, Wysoka Kamieńska – Świnoujście do osiągnięcia prędkości 120 km/h	Gminy: Szczecin, Goleniów, Przybiernów, Golczewo, Wolin, Międzyzdroje, Świnoujście	PKP PLK

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
7.4.	Modernizacja linii 202 Gdynia Główna – Słupsk – Koszalin – Stargard Szczeciński z dobudową drugiego toru na odcinku Wejherowo – Runowo Pomorskie	Gminy: Sławno, Malechowo, Sianów, Koszalin, Świeszyno, Białogard, Rąbino, Świdwin, Łobez, Węgorzyno, Chociwel, Marianowo, Stargard Szczeciński	PKP PLK
7.5.	Modernizacja regionalnej linii kolejowej 403 Wałcz – Kalisz Pomorski – Ulikowo	Gminy: Wałcz, Drawno, Recz, Kalisz Pomorski, Stargard Szczeciński, Suchań, Tuczno	PKP PLK
7.6.	Modernizacja regionalnej linii kolejowej 402 Goleniów – Kołobrzeg wraz z budową łącznicy do portu lotniczego Szczecin-Goleniów	Gminy: Goleniów, Nowogard, Osina, Brojce, Gryfice, Płoty, Trzebiatów, Kołobrzeg	PKP PLK

8. Przygotowanie i wykonanie przedsięwzięć Euro 2012

W związku z przyznaniem Polsce i Ukrainie prawa organizacji mistrzostw Europy w piłce nożnej Euro 2012 w roku 2012 Sejm przyjął ustawę o Euro 2012. Ustawa określa, jakie działania należy przedsięwziąć w ramach przygotowań do Euro 2012, na jakich zasadach będzie wykonywanie tych zadań, ich powierzanie itd.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
8.1.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury lotniskowej i portowej	Gmina Goleniów	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów

9. Program dla Odry 2006

Program został przyjęty przez Sejm RP ustawą z dnia 6 lipca 2001 r. o ustanowieniu wieloletniego Programu dla Odry 2006 (Dz.U. nr 98 poz.1067). Ma on charakter średniookresowej strategii modernizacji odrzańskiego systemu wodnego, której celem jest wzrost bezpieczeństwa przeciwpowodziowego z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju całego dorzecza Odry oraz poszanowaniem bogatych na tym obszarze zasobów przyrody i stanu środowiska. 21 lipca 2009 r. Komitet Sterujący Programu dla Odry 2006 przyjął projekt aktualizacji programu, który zawiera listę projektów kluczowych.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
Lista projektów kluczowych			
Inwestycje dla ochrony przeciwpowodziowej i poprawy bezpieczeństwa			
9.1.	Udrożnienie toru wodnego jeziora Dąbie. Poprawa odpływu wód powodziowych w okresie zimowym z jeziora Dąbie	Jezioro Dąbie	Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006, RZGW
9.2.	Przebudowa i remont zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej w celu zapewnienia żeglowności szlaku wodnego i prowadzenia zimowej akcji lodołamania	Odra graniczna	Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006, RZGW
Pozostałe przedsięwzięcia			
Inwestycje dla ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych i krajobrazu oraz poprawy środowiska			
9.3.	Poprawa stanu i ochrony korytarza ekologicznego rzeki Odry	Odra	Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006
9.4.	Przywracanie drożności ekologicznej rzek	Odra	Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006
Lista rezerwowa			
Inwestycje dla ochrony przeciwpowodziowej i poprawy bezpieczeństwa			
9.5.	Odtworzenie flotyli lodołamaczy	Odra	Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006, RZGW

10. Program ochrony brzegów morskich

Program został przyjęty przez Sejm RP 28 marca 2003 r. i będzie obowiązywał do roku 2024. Obejmuje swoim zakresem przedsięwzięcia mające na celu zabezpieczenie brzegów morskich przed zjawiskiem erozji, zabezpieczenie przed powodzią terenów nadmorskich, zapewnienie stabilizacji linii brzegowej i plaż.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
10.1.	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Jarosławiec	Urząd Morski w Słupsku
10.2.	Budowa umocnień brzegowych	Mierzeja jeziora Kopań	Urząd Morski w Słupsku
10.3.	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Darłówko	Urząd Morski w Słupsku
10.4.	Budowa umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Mierzeja jeziora Bukowo	Urząd Morski w Słupsku
10.5.	Modernizacja umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Mierzeja jeziora Jamno	Urząd Morski w Słupsku
10.6.	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Sarbinowo	Urząd Morski w Słupsku
10.7.	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Ustronie Morskie	Urząd Morski w Słupsku
10.8.	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Kołobrzeg	Urząd Morski w Słupsku
10.9.	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Dźwirzyno	Urząd Morski w Słupsku
10.10.	Sztuczne zasilanie wraz z budowlami wspomagającymi	Mrzeżyno	Urząd Morski w Szczecinie
10.11.	Modernizacja umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Niechorze	Urząd Morski w Szczecinie
10.12.	Sztuczne zasilanie w rejonach Śliwina, Rewala, Trzęsacza, Pustkowa i Pobierowa wraz z budową umocnień brzegowych	Niechorze, Dziwnówek	Urząd Morski w Szczecinie
10.13.	Modernizacja umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Mierzeja Dziwnowska	Urząd Morski w Szczecinie
10.14.	Sztuczne zasilanie	Międzyzdroje	Urząd Morski w Szczecinie
10.15.	Sztuczne zasilanie. Modernizacja umocnień brzegowych. Monitoring i badania dotyczące ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego	Zalew Szczeciński wraz ze Świną, Dziwną oraz Zalewem Kamieńskim	Urząd Morski w Szczecinie

11. Program rozwoju sieci lotnisk i lotniczych urządzeń naziemnych

Program został przyjęty przez Radę Ministrów 8 maja 2007 r. W programie zostały określone kierunki rozwoju infrastruktury lotniczej, niezbędne działania w tym celu oraz źródła finansowania. Program ma charakter dokumentu kierunkowego, który wskazuje kierunki rozwoju sieci lotnisk, a nie konkretne zasady, czy ich lokalizacje i zasadność budowy. W programie uwzględniona została w szczególności sieć TEN-T. Program składa się z części analityczno-opisowej oraz programu rozwoju sieci lotnisk oraz lotniczych urządzeń naziemnych.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
11.1.	Remont drogi startowej i dróg kołowania w Porcie Lotniczym Szczecin-Goleniów w latach 2007-2013	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów	Zarządca Portu Lotniczego
11.2.	Wykonanie drogi szybkiego zejścia z drogi startowej w Porcie Lotniczym Szczecin-Goleniów w latach 2007-2013	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów	Zarządca Portu Lotniczego
11.3.	Budowa nowego terminalu pasażerskiego w Porcie Lotniczym Szczecin-Goleniów w latach 2007-2020	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów	Zarządca Portu Lotniczego
11.4.	Likwidacja izolacji regionów nie dysponujących infrastrukturą lotniskową, zapewnienie 120-minutowej dostępności czasowej do lotnisk	Północno-wschodnia część województwa	Władze samorządowe województwa

12. Program Inwestycji NATO w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP)

W ramach struktur NATO realizowany jest Program Inwestycji NATO w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP – NATO Security Investment Programme). Program stworzono w celu zapewnienia wspólnego finansowania projektów inwestycyjnych dla potrzeb misji. Program jest narzędziem Sojuszu do zaspokajania potrzeb w zakresie tworzenia zdolności wojskowych, których zapewnienie wykracza poza narodowe zasoby obronne państw członkowskich.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
12.1.	Port wojenny w Świnoujściu – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO: modernizacja portu wojennego Świnoujście w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022	Świnoujście	MON
12.2.	Lotnisko w Mirosławcu – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO: modernizacja lotniska Mirosławiec w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022	Mirosławiec	MON
12.3.	Lotnisko w Świdwinie – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO: modernizacja lotniska Świdwin w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022	Świdwin	MON
12.4.	Składnica paliw w Cybowie – infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO: modernizacja składnicy MPS w m. Cybowo w ramach pakietu inwestycyjnego CP2A0022	Kalisz Pomorski	MON

13. Rejestr zadań rządowych programu centralnego

W planie uwzględniono zadania służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, które zostały wpisane do rejestru programów rządowych prowadzonego na podstawie art. 49 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej, obecnie Ministra Infrastruktury.

Zadania ujęte w rejestrze wynikają z realizacji Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP), wprowadzonego w 2002 roku na wniosek Ministra Obrony Narodowej do rejestru programów rządowych zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Lp.	Organ sporządzający program centralny	Symbol z rejestru UMiRM	Dokument zatwierdzający program centralny	Gmina	Opis zadania rządowego	Uwagi
13.1.	Ministerstwo Obrony Narodowej	BDG-1/722-684/00	Protokół ustaleń nr 51/2000	Mirosławiec	Modernizacja lotniska Mirosławiec	w realizacji
13.2.	Ministerstwo Obrony Narodowej	BDG-1/722-684/00	Protokół ustaleń nr 51/2000	Świdwin	Modernizacja lotniska Świdwin	w realizacji
13.3.	Ministerstwo Obrony Narodowej	BDG-1/722-684/00	Protokół ustaleń nr 51/2000	Kalisz Pomorski	Modernizacja składnicy MPS Cybowo	w realizacji
13.4.	Ministerstwo Obrony Narodowej	BDG-1/722-684/00	Protokół ustaleń nr 51/2000	Świnoujście	Modernizacja Portu Wojennego Świnoujście	w realizacji

4.2.2. Zadania wojewódzkie

Inwestycje celu publicznego ustalone przez samorząd województwa określają:

- 1) Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013;
- 2) Wieloletni Program Inwestycyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego;
- 3) Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego;
- 4) Wieloletni Program Inwestycyjny Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych 2008-2015;
- 5) Plan gospodarowania odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy 2013-2018;
- 6) Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013;
- 7) Inne zadania nieujęte w planach finansowych województwa.

1. Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013

⇒ Mapa nr 38A. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania wojewódzkie

Program został przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego 31 października 2007 r. Jest głównym narzędziem realizacji strategii rozwoju województwa do roku 2020.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.1.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 156 na odcinku Mostkowo – Barlinek	Gmina Barlinek	Województwo Zachodniopomorskie
1.2.	Budowa obejścia Goleniowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 113	Gmina Goleniów	Województwo Zachodniopomorskie
1.3.	Przebudowa przejścia przez Połczyn-Zdrój w ciągu drogi wojewódzkiej nr 163	Połczyn-Zdrój	Województwo Zachodniopomorskie
1.4.	Przebudowa przejścia przez Dziwnów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 102; etap I: przebudowa skrzyżowań	Dziwnów	Województwo Zachodniopomorskie
1.5.	Budowa i przebudowa dróg łączących północną część Barlinka z drogą wojewódzką nr 156	Barlinek	Powiat Myśliborski
1.6.	Przebudowa ulic 5 Marca, Targowej i Kościuszki w zabytkowym centrum Połczyna-Zdroju w celu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy uzdrowskiej	Połczyn-Zdrój	Gmina Połczyn-Zdrój
1.7.	Obwodnica śródmieścia Szczecina. Etap V: budowa ulicy od ul. Duńskiej-Krasińskiego do ul. Arkońskiej	Szczecin	Miasto Szczecin
1.8.	Zakup taboru kolejowego dla przewozów regionalnych	Całe województwo	Województwo Zachodniopomorskie

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.9.	Modernizacja regionalnej linii kolejowej 403 Wałcz – Kalisz Pomorski – Ulikowo	Gminy: Wałcz, Drawno, Recz, Kalisz Pomorski, Stargard Szczeciński, Suchań, Tuczno	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
1.10.	Modernizacja regionalnej linii kolejowej 402 Goleniów – Kołobrzeg wraz z budową łącznicy do portu lotniczego Szczecin-Goleniów	Gminy: Goleniów, Nowogard, Osina, Brojce, Gryfice, Płoty, Trzebiatów, Kołobrzeg	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
1.11.	Budowa hali widowiskowo-sportowej w Koszalinie	Koszalin	Politechnika Koszalińska
1.12.	Renowacja i modernizacja zabytkowego parku miejskiego jako istotnego elementu szczecińskiej infrastruktury turystycznej – od ul. Mickiewicza do ul. Lelewela	Szczecin	Miasto Szczecin
1.13.	Budowa budynku zaplecza i obsługi użytkowników stadionu w Gościnnie	Gościno	Gmina Gościno
1.14.	Turystyczno-rekreacyjne zagospodarowanie terenów wokół jeziora Klukom oraz na Miejskiej Górze w Choszczynie	Choszczno	Gmina Choszczno
1.15.	Budowa promenady przy latarni morskiej w Darłowie Wschodnim	Darłowo	Gmina Darłowo
1.16.	Wzrost atrakcyjności turystycznej Dziwnowa przez budowę promenady widokowej wraz z wejściami na plażę oraz małą architekturą	Dziwnów	Gmina Dziwnów
1.17.	Kajakiem do morza – stworzenie sieci przystani kajakowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na rzece Redze, w 4 miejscowościach powiatu gryfickiego: Płotach, Gryficach, Trzebiatowie i Mrzeżynie	Gminy: Gryfice, Trzebiatów, Płoty	Powiat Gryficki
1.18.	Przebudowa staromiejskiego rynku w Królewskim Mieście Darłowie	Darłowo	Miasto Darłowo
1.19.	Rozbudowa bazy noclegowej w kompleksie sportowo-rekreacyjnym przy ulicy Moniuszki w Białogardzie	Białogard	Miasto Białogard
1.20.	Podniesienie atrakcyjności turystycznej – przebudowa Placu Zwycięstwa w Gryficach	Gryfice	Gmina Gryfice
1.21.	Budowa placu rekreacyjnego pomiędzy ulicą Żeromskiego a ul. Kochanowskiego w Mielnie	Mielno	Gmina Mielno
1.22.	Budowa hali widowiskowo-sportowej w Połczynie-Zdroju w celu rozwoju nowych form turystyki aktywnej w mieście uzdrowiskowym	Połczyn-Zdrój	Gmina Połczyn-Zdrój
1.23.	Budowa ścieżki rowerowej Barlinek – Krzynka	Gmina Barlinek	Gmina Barlinek

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.24.	Przebudowa boiska sportowego wraz z zapleczem techniczno-socjalnym przy ul. Sportowej w Barlinku	Barlinek	Gmina Barlinek
1.25.	Przebudowa obiektu przy ul. Gorzowskiej w Barlinku na bibliotekę publiczną	Barlinek	Gmina Barlinek
1.26.	Rewaloryzacja zabytkowego parku zdrojowego w Świnoujściu; etap II	Świnoujście	Miasto Świnoujście
1.27.	Wprowadzenie nowej formy turystycznego zagospodarowania Promenady Gwiazd w Międzyzdrojach	Międzyzdroje	Gmina Międzyzdroje
1.28.	Budowa infrastruktury turystycznej parku na Wyspie Łososiowej w Darłowie	Darłowo	Miasto Darłowo
1.29.	Turystyczne zagospodarowanie nabrzeża jeziora Raduń w Wałczu	Wałcz	Miasto Wałcz
1.30.	Renowacja parku uzdrowskiego w Kamieniu Pomorskim	Kamień Pomorski	Uzdrowsko Kamień Pomorski sp. z o.o.
1.31.	Przebudowa publicznej infrastruktury turystycznej – kładki dla pieszych w uzdrowisku Kołobrzeg	Kołobrzeg	Miasto Kołobrzeg
1.32.	Budowa deptaku w Darłównie Zachodnim – ul. Władysława IV	Darłowo	Miasto Darłowo
1.33.	Przebudowa płyty Rynku Staromiejskiego w Stargardzie Szczecińskim w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej szlaku Klejnot Pomorza	Stargard Szczeciński	Miasto Stargard Szczeciński
1.34.	Zintegrowany Szlak Turystyczny Powiatu Polickiego; etap I	Powiat policki	Powiat Policki
1.35.	Pieszno-rowerowy szlak turystyczny Głębokie – Osów	Szczecin	Miasto Szczecin
1.36.	Budowa Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego Euroregionalne Centrum Edukacji Wodnej i Żeglarskiej	Szczecin	Miasto Szczecin
1.37.	Oznakowanie i zagospodarowanie ścieżek zdrowia w Puszczy Wkrzańskiej i Bukowej	Szczecin	Miasto Szczecin
1.38.	Modernizacja publicznej infrastruktury turystycznej – przebudowa Teatru Letniego w Szczecinie	Szczecin	Miasto Szczecin
1.39.	Rekreacja, sport i wypoczynek w Puszczy Wkrzańskiej i Goleniowskiej	Szczecin	Miasto Szczecin
1.40.	Modernizacja budynku Książnicy Pomorskiej przy ul. Dworcowej – Muzeum Literatury	Szczecin	Książnica Pomorska
1.41.	Filharmonia Szczecińska im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie	Szczecin	Miasto Szczecin
1.42.	Przebudowa i wyposażenie bazy dydaktycznej Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu – Wydziału Ekonomicznego w Szczecinie	Szczecin	Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.43.	Przebudowa budynku infrastruktury edukacyjnej PWSZ w Wałczu	Wałcz	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu
1.44.	Poprawa jakości i dostępności do infrastruktury edukacyjnej przez rozbudowę budynku Wyższej Szkoły Humanistycznej TWP w Szczecinie	Szczecin	Wyższa Szkoła Humanistyczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie
1.45.	Zakup nowoczesnej aparatury analitycznej na potrzeby realizacji nowego programu dydaktycznego w Zakładzie Patologii Ogólnej Katedry Fizjopatologii Pomorskiej Akademii Medycznej	Szczecin	Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie
1.46.	Wypożyczenie bazy dydaktycznej dla dietetyki – nowego kierunku kształcenia w Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie	Szczecin	Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie
1.47.	Przebudowa i rozbudowa istniejących budynków A i B Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego	Szczecin	Uniwersytet Szczeciński
1.48.	Budowa centrum symulacyjnego terminalu LNG i symulatora ładunkowego statków do przewozu ładunków ciekłych w Akademii Morskiej w Szczecinie	Szczecin	Akademia Morska w Szczecinie
1.49.	Adaptacja budynku dydaktycznego Wydziału Przedsiębiorczości Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Gryficach przy ul. Piłsudskiego 34	Gryfice	Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie
1.50.	Budowa sal do praktycznej nauki zawodu w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. Wł. Broniewskiego w Świdwinie oraz zakup środków dydaktycznych na potrzeby szkoły	Świdwin	Powiat Świdwiński
1.51.	Zespół Szkół Morskich w Świnoujściu – szkoła nowoczesna i bezpieczna	Świnoujście	Miasto Świnoujście
1.52.	Poprawa jakości kształcenia szczecińskich szkół ponadgimnazjalnych przez zakup wyposażenia i środków dydaktycznych oraz modernizację pracowni zgodnie z potrzebami rynku pracy	Szczecin	Miasto Szczecin
1.53.	Doposażenie w niezbędny sprzęt dydaktyczny szkół ponadgimnazjalnych o profilu technicznym na terenie powiatu szczecineckiego	Powiat szczecinecki	Powiat Szczecinecki
1.54.	Modernizacja sali gastronomicznej przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kamieniu Pomorskim	Kamień Pomorski	Powiat Kamieński
1.55.	Przebudowa – modernizacja budynku A Centrum Kształcenia Praktycznego w Stargardzie Szczecińskim przy ul. Pierwszej Brygady 35	Stargard Szczeciński	Powiat Stargardzki

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.56.	Wypożyczenie w środki dydaktyczne, w tym sprzęt komputerowy Zespołu Szkół Ogólnokształcących – II Liceum Ogólnokształcącego w Nowogardzie	Nowogard	Gmina Nowogard
1.57.	Zespoły szkół ponadgimnazjalnych w powiecie drawskim – przykładem edukacji bezpiecznej i nowoczesnej	Powiat drawski	Powiat Drawski
1.58.	Prace wykończeniowe w gimnazjum publicznym w Bobolicach w ramach Bobolickiego Centrum Edukacji, Sportu i Rekreacji	Bobolice	Gmina Bobolice
1.59.	Regionalne Centrum Sportu – zagospodarowanie terenów sportowych przy ulicy Śliwińskiego w Kołobrzegu	Kołobrzeg	Miasto Kołobrzeg
1.60.	Budowa i wyposażenie budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Polczynie-Zdroju	Polczyn-Zdrój	Powiat Świdwiński
1.61.	Modernizacja Szpitala Wojewódzkiego im. Mikołaja Kopernika w Koszalinie	Koszalin	Szpital Wojewódzki im. M. Kopernika w Koszalinie
1.62.	Budowa i wyposażenie Centrum Diagnostyki i Terapii Nowotworów Piersi	Szczecin	Zachodniopomorskie Centrum Onkologii
1.63.	Kompleksowa poprawa dostępności i jakości usług medycznych dla matki i dziecka (zmiana funkcji pawilonu 2B) – Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdroje” w Szczecinie	Szczecin	Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdroje”
1.64.	Centrum zabiegowe z zapleczem łóżkowym w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Szczecinie	Szczecin	Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Zespolony w Szczecinie
1.65.	Rozbudowa części środkowej budynku głównego wraz z dostosowaniem oddziałów chirurgicznych do wymogów fachowo-sanitarnych w Specjalistycznym Szpitalu im. A. Sokołowskiego w Szczecinie Zdunowie	Szczecin	Specjalistyczny Szpital im. prof. Alfreda Sokołowskiego w Szczecinie Zdunowie
1.66.	Program profilaktyki diabetologiczno-kardiologicznej w Szczecinie wraz z zakupem sprzętu	Szczecin	Miasto Szczecin
1.67.	Poprawa jakości świadczeń medycznych w efekcie zakupu aparatu rtg z ucyfrowieniem	Szczecin	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Szczecinie
1.68.	Poprawa jakości i dostępności lokalnych placówek służby zdrowia na terenie powiatu szczecineckiego w wyniku zakupu sprzętu medycznego dla szpitala w Szczecinku	Gmina Szczecinek	Powiat Szczecinecki

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
1.69.	Poprawa jakości i dostępności udzielanych świadczeń medycznych w wyniku zakupu cyfrowego aparatu rtg dla szpitala miejskiego w Świnoujściu	Świnoujście	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Miejski w Świnoujściu im. Jana Garduły
1.70.	Doposażenie szpitala w Sławnie w aparaturę medyczną i diagnostyczną	Sławno	Szpital Powiatowy w Sławnie
1.71.	Książnica Pomorska – modernizacja budynku Książnicy Pomorskiej przy ul. Dworcowej na Muzeum Literatury Książnica Pomorska – biblioteka cyfrowa	Szczecin	Książnica Pomorska
1.72.	Opera na Zamku	Szczecin	Opera na Zamku
1.73.	Modernizacja zabytkowego budynku Teatru Polskiego w Szczecinie	Szczecin	Miasto Szczecin

2. Wieloletni Program Inwestycyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego

⇒ Mapa nr 38B. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania wojewódzkie

Program został ustanowiony uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego nr XIV/139/07 z dnia 30 listopada 2007 r. Stanowi on zbiór wyselekcjonowanych, ocenionych i zaakceptowanych do realizacji przez władze województwa komunalnych zadań inwestycyjnych w przyjętym horyzoncie czasowym. Wskazuje priorytetowe kierunki i sposoby wydatkowania części środków budżetowych, tj. wydatków inwestycyjnych. Obecna wersja programu pochodzi z maja 2010 r.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
Komunikacja			
2.1.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 110 na odcinku Lędzin – Cerkwica.	Gmina Karnice	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.2.	Przebudowa wiaduktu nad torami kolejowymi w Białogardzie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 163	Gmina Białogard	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.3.	Przebudowa przejścia przez Połczyn-Zdrój w ciągu drogi wojewódzkiej nr 163	Gmina Połczyn-Zdrój	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.4.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 156 na odcinku Mostkowo – Barlinek	Gmina Barlinek	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.5.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 124 na odcinku Cedynia – Chojna	Gminy: Chojna, Cedynia	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.6.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 142 na odcinku Krzywnica – Lisowo	Gminy: Stara Dąbrowa, Marianowo, Chociwel	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.7.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 177 na odcinku Sośnica – Mirosławiec	Gminy: Wierzchowo, Mirosławiec	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.8.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 205 na odcinku Krupy – Sławno	Gminy: Darłowo, Sławno	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.9.	Przebudowa przejścia przez Dziwnów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 102; etap I: przebudowa skrzyżowań	Gmina Dziwnów	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.10.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 106 na odcinku Rzewnowo – Golczewo	Gminy: Golczewo, Kamień Pomorski	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.11.	Budowa obejścia Goleniowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 113	Gmina Goleniów	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.12.	Budowa obejścia Trzebiatowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 102	Gmina Trzebiatów	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.13.	Przebudowa mostu zwodzonego w Dziwnowie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 102	Gmina Dziwnów	ZZDW
2.14.	Budowa obejścia Gościna w ciągu drogi wojewódzkiej nr 162	Gmina Gościno	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.15.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 203 na odcinku Koszalin – Iwęcino	Gminy: Koszalin, Sianów	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.16.	Przebudowa przejścia przez Kołobrzeg w ciągu drogi wojewódzkiej nr 102	Gmina Kołobrzeg	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.17.	Budowa obejścia Darłowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 203	Gmina Darłowo	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.18.	Budowa obejścia Szczecinka w ciągu drogi wojewódzkiej nr 172	Gmina Szczecinek	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.19.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 114 na odcinku Trzebież – Police	Gminy: Police, Nowe Warpno	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.20.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 163 na odcinku Czaplinek – Wałcz	Gminy: Czaplinek, Wałcz	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.21.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 107 na odcinku Dziwnówek – Kamień Pomorski	Gminy: Dziwnów, Kamień Pomorski	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.22.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 151 na odcinku Węgorzyno – Ińsko	Gminy: Węgorzyno, Ińsko	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.23.	Budowa obejścia Połczyna-Zdroju w ciągu drogi wojewódzkiej nr 173	Gmina Połczyn-Zdrój	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.24.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 109 na odcinku Mrzeżyno – Trzebiatów	Gmina Trzebiatów	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.25.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 167 na odcinku Koszalin – droga wojewódzka nr 168	Gmina Koszalin	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.26.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 203 na odcinku Iwęcino – Darłowo	Gmina Darłowo	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.27.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 151 na odcinku Choszczno – Pełczyce	Gminy: Pełczyce, Choszczno	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.28.	Budowa obejścia Choszczna w ciągu drogi wojewódzkiej nr 151	Gmina Choszczno	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.29.	Budowa obejścia Barlinka w ciągu drogi wojewódzkiej nr 151	Gmina Barlinek	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.30.	Budowa obejścia Dobrej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 144	Gmina Dobra	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.31.	Przebudowa przejścia przez Sławoborze w ciągu drogi wojewódzkiej nr 162	Gmina Sławoborze	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.32.	Budowa obejścia Trzebiatowa w ciągu dróg wojewódzkich nr 103 i 109	Gmina Trzebiatów	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie w ramach RPO
2.33.	Koncepcja programowa przebudowy przejścia przez Kołobrzeg w ciągu drogi wojewódzkiej nr 102 na odcinku ulic Kamiennej i Młyńskiej	Gmina Kołobrzeg	ZZDW/Województwo Zachodniopomorskie
2.34.	Studium wykonalności zachodniego drogowego obejścia miasta Szczecina wraz z raportem oddziaływania na środowisko	Gmina Szczecin	Województwo Zachodniopomorskie
2.35.	Przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez m. Pilchowo na drodze wojewódzkiej nr 115	Gmina Police	ZZDW w ramach INTERREG IV A

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.36.	Przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez Krzywlin na drodze wojewódzkiej nr 122	Gmina Widuchowa	ZZDW w ramach INTERREG IV A
2.37.	Przebudowa i rozbudowa mostu na Odrze Zachodniej na drodze wojewódzkiej nr 120 w Gryfinie	Gmina Gryfino	ZZDW w ramach INTERREG IV A
2.38.	Rozbudowa przejścia drogowego przez Żarczyn na drodze wojewódzkiej nr 122	Gmina Widuchowa	ZZDW w ramach INTERREG IV A
2.39.	Przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez Tanowo na drodze wojewódzkiej nr 115	Gmina Police	ZZDW w ramach INTERREG IV A
2.40.	Przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez Gryfino na drodze wojewódzkiej nr 120	Gmina Gryfino	ZZDW w ramach INTERREG IV A
2.41.	Koncepcja obejścia Gryfic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 105 (zachodnie obejście Gryfic w powiązaniu z drogą nr 110, drogami gminnymi i powiatowymi)	Gmina Gryfice	ZZDW
2.42.	Dokumentacja projektowa na zadania własne ZZDW	Nie dotyczy	ZZDW
Transport zbiorowy			
2.43.	Zakup taboru kolejowego do przewozów regionalnych	Całe województwo	Województwo Zachodniopomorskie w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.44.	Objęcie nowych udziałów w spółce Port Lotniczy Szczecin-Goleniów	Gmina Goleniów	Województwo Zachodniopomorskie
Rolnictwo i ochrona środowiska			
2.45.	Likwidacja mogilników zawierających przeterminowane środki ochrony roślin znajdujących się na terenie województwa zachodniopomorskiego	Całe województwo	Województwo Zachodniopomorskie
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego			
2.46.	Rozbudowa Muzeum Narodowego w Szczecinie	Szczecin	Nadzór Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.47.	Budowa pawilonu wystawienniczego Muzeum Narodowego, służącego celom Centrum Dialogu Przełomu	Szczecin	Nadzór Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.48.	Modernizacja budynku Książnicy Pomorskiej przy ul. Dworcowej – Muzeum Literatury	Szczecin	Nadzór Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach RPO

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.49.	Prace adaptacyjne sal Barnima i Mirosławy w Zamku Książąt Pomorskich	Szczecin	Zamek Książąt Pomorskich, nadzór Województwa Zachodniopomorskiego w ramach INTERREG IIIA
2.50.	Opera na Zamku	Szczecin	Opera na Zamku nadzór Województwa Zachodniopomorskiego w ramach IPI RPO
Administracja			
2.51.	Zagospodarowanie pomieszczeń po nieistniejącym kinie „Delfin” na potrzeby Urzędu Marszałkowskiego	Szczecin	Województwo Zachodniopomorskie
2.52.	Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich przy ul. Kuśnierskiej 12b w Szczecinie	Szczecin	Województwo Zachodniopomorskie
2.53.	Adaptacja poddasza na potrzeby biurowe w budynku położonym w Szczecinie przy ul. Szafera 10	Szczecin	Województwo Zachodniopomorskie
Oświata			
2.54.	Remont i adaptacja budynku przy Al. Wyzwolenia 105 w Szczecinie	Szczecin	Nadzór Województwa Zachodniopomorskiego
2.55.	Termomodernizacja siedziby I Liceum Ogólnokształcącego w Białym Borze	Biały Bór	I LO w Białym Borze, nadzór Województwa Zachodniopomorskiego
2.56.	Modernizacja budynku przy placu Orła Białego w Szczecinie	Szczecin	Nadzór Województwa Zachodniopomorskiego
2.57.	Modernizacja budynków Zespołu Kolegiów Nauczycielskich w Koszalinie przy ul. Leśnej 1	Koszalin	Zespół Kolegiów Nauczycielskich w Koszalinie, nadzór Województwa Zachodniopomorskiego
2.58.	Modernizacja Policealnej Szkoły Medycznej w Szczecinie	Szczecin	PSM w Szczecinie / Wojewódzki Zespół Szkół Policealnych w Szczecinie
2.59.	Opracowanie projektu i modernizacja obiektu przy ul. J. Sowińskiego 68 w Szczecinie w zakresie montażu klimatyzacji	Szczecin	Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, nadzór Województwa Zachodniopomorskiego

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
2.60.	Przebudowa i adaptacja budynku na siedzibę filii ZCDN w Świnoujściu przy ul. Piłsudskiego 22	Świnoujście	Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, nadzór Województwa Zachodniopomorskiego
2.61.	Rozbudowa i modernizacja budynku Biblioteki Pedagogicznej w Koszalinie przy ul. Piłsudskiego 62	Koszalin	Szkoła Policealna Pracowników Służb Społecznych w Szczecinie – Wojewódzki Zespół Szkół Policealnych w Szczecinie, nadzór Województwa Zachodniopomorskiego
Ochrona zdrowia			
2.62.	Centrum zabiegowe z zapleczem łóżkowym w Szpitalu Wojewódzkim w Szczecinie	Szczecin	Wojewódzki Szpital Zespolony w Szczecinie na wniosek Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.63.	Budowa i wyposażenie Centrum Diagnostyki i Terapii Nowotworów Piersi – Zachodniopomorskie Centrum Onkologii w Szczecinie	Szczecin	Zachodniopomorskie Centrum Onkologii w Szczecinie na wniosek Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.64.	Rozbudowa części środkowej budynku głównego wraz z dostosowaniem oddziałów chirurgicznych do wymogów fachowo-sanitarnych w Specjalistycznym Szpitalu im. A. Sokołowskiego w Szczecinie-Zdunowie	Szczecin	Specjalistyczny Szpital im. A. Sokołowskiego w Szczecinie-Zdunowie na wniosek Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.65.	Kompleksowa poprawa dostępności i jakości usług medycznych dla matki i dziecka – zmiana funkcji pawilonu 2B SPS ZOZ „Zdroje” w Szczecinie	Szczecin	SPS ZOZ „Zdroje” Szczecin na wniosek Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO
2.66.	Modernizacja Szpitala Wojewódzkiego im. Mikołaja Kopernika w Koszalinie	Koszalin	Szpital Wojewódzki w Koszalinie na wniosek Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach Listy Projektów Kluczowych RPO

3. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego

⇒ Mapa nr 38C. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania wojewódzkie

Program został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XXXV/356/02 z dnia 7 października 2002 r. Jest to podstawa działania województwa w zakresie polityki ekologicznej. Obecny program na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015 jest aktualizacją programu na lata 2002-2006 z perspektywą na lata 2008-2011.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
Poprawa jakości wód i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych			
3.1.	Realizacja programu poprawy jakości wody w Szczecinie	Szczecin	Miasto Szczecin
3.2.	Budowa systemów kanalizacji sanitarnej w gminach należących do Związku Gmin Zlewni Jeziora Miedwie	Gminy leżące w zlewni jeziora Miedwie	Powiat Stargardzki
3.3.	Rzeka Rega, węzeł wodny Gryfice – przepławka dla ryb na lewym brzegu progu stałego w Gryficach	Gryfice	Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
3.4.	Rzeka Mołstowa – przepławka dla ryb w miejscowości Grąd przy istniejącym jazie w km 12+100 rzeki Mołstowej	Gmina Brojce	ZZMiUW
3.5.	Rzeka Mostowa – przepławka dla ryb w miejscowości Rzesznikowo przy istniejącym jazie w km 23+150 rzeki	Gmina Rymań	ZZMiUW
Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i suszą			
3.6.	Kontynuacja prac związanych z realizacją zbiornika retencyjnego „Osówko” w dolinie rzeki Parsęty – ochrona Białogardu przed powodzią	Gmina Tychowo	ZZMiUW
3.7.	Kontynuacja prac związanych z realizacją obiektów ochrony Trzebiatowa przed powodzią – zbiornik Kłódkowo-Gąbin na rzece Redze	Gmina Trzebiatów	ZZMiUW
3.8.	Zbiornik „Strachocin”, rzeka Krapiel – ochrona Stargardu Szczecińskiego przed powodzią	Gmina Stargard Szczeciński	ZZMiUW
3.9.	Realizacja programu małej retencji wód dla województwa zachodniopomorskiego do roku 2015	Całe województwo	ZZMiUW
3.10.	Rzeka Ina, Inoujście-Goleniów, zadanie 3: odbudowa koryta rzeki w km 12+951 do 16+224 wraz z modernizacją prawobrzeżnego obwałowania – ochrona miasta Goleniowa przed powodzią; etap I	Gmina Goleniów	ZZMiUW
3.11.	Świnoujście, Kanał Torfowy – odmulenie kanału wraz z odbudową lewobrzeżnego obwałowania po stronie polskiej w km 0+214 do 4+000. Inwestycja wspólna ze stroną niemiecką	Świnoujście	ZZMiUW
3.12.	Bielinek-Osinów Dolny – odbudowa (modernizacja) wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą w km 0+000 do 3+100	Gmina Cedynia	ZZMiUW

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
3.13.	Brzeziny-Święta, wały – odbudowa wału przeciwpowodziowego w km 1+300 do 3+860, nad rzeką Odrą	Gminy: Drawno, Goleniów	ZZMiUW
Poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza			
3.14.	Wdrożenie programu ochrony powietrza dla Szczecina – ograniczenie zanieczyszczeń pyłowych PM10 ze źródeł punktowych, ograniczenie emisji powierzchniowej i liniowej	Gmina Szczecin	Marszałek Województwa, Miasto Szczecin, WIOŚ, użytkownicy środowiska
3.15.	Kontrola realizacji programu ochrony powietrza dla Szczecina przez działania inspekcyjne i monitoring środowiska	Gmina Szczecin	Marszałek Województwa, Miasto Szczecin, WIOŚ, użytkownicy środowiska
Poprawa klimatu akustycznego			
3.16.	Budowa obwodnic dla najbardziej zagrożonych hałasem miejscowości, w tym realizacja projektu obwodnicy śródmiejskiej Szczecina i drogi S3	Całe województwo	Zarządcy głównych ciągów komunikacyjnych, Miasto Szczecin
Poprawa gospodarki odpadami			
3.17.	Likwidacja mogiłników	Całe województwo	Marszałek Województwa
Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych			
3.18.	Rekultywacja terenów byłego lotniska wojskowego w Żegrzu Pomorskim (skażonego substancjami ropopochodnymi)	Gmina Świeszyno	Właściciel terenu, Wojewoda Zachodniopomorski
Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego			
3.19.	Opracowanie planów ochrony parków narodowych: Wolińskiego i Drawieńskiego	Gminy: Wolin, Drawno	Dyrektorzy parków narodowych
Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa			
3.20.	Mapy akustyczne dla głównych dróg o liczbie pojazdów ponad 3 mln rocznie oraz głównych linii kolejowych o liczbie pociągów ponad 30 tys. rocznie	Całe województwo	Zarządzający drogą, linią kolejową
3.21.	Ocena klimatu akustycznego dla województwa	Całe województwo	WIOŚ

4. Wieloletni Program Inwestycyjny Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych 2008-2015

⇒ Mapa nr 38B. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania wojewódzkie

Program został zatwierdzony przez Dyrektora Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie we wrześniu 2008 r. W czerwcu 2009 roku przeprowadzona została aktualizacja programu. Zadania, wyszczególnione w programie, są zadaniami z zakresu administracji rządowej, których realizacja powierzona została marszałkowi województwa na podstawie zapisów ustawy prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz.U. nr 239 z 2005 r. poz.2019).

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
4.1.	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe doliny rzeki Parsęty poniżej m. Osówko, w tym Kołobrzegu, Karlina i Białogardu	Gminy: Białogard, Karlino, Kołobrzeg	ZZMiUW
4.2.	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe doliny rzeki Regi ze szczególnym uwzględnieniem Trzebiatowa	Gmina Trzebiatów	ZZMiUW
4.3.	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe Szczecina, Polic i terenów przyległych do jeziora Dąbie i Zalewu Szczecińskiego	Gminy: Goleniów, Kamień Pomorski, Police, Stepnica, Szczecin, Świnoujście, Wolin	ZZMiUW
4.4.	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe zlewni jeziora Jamno	Gminy: Koszalin, Mielno	ZZMiUW
4.5.	Poprawa warunków przepływu wód w obrębie Darłowa wraz z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym	Gmina Darłowo	ZZMiUW
4.6.	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów Gryfina	Gmina Gryfino	ZZMiUW
4.7.	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów Szczecina – dzielnic Klucz i Żydowce	Miasto Szczecin	ZZMiUW
4.8.	Realizacja programu budowy przepławek na terenie województwa zachodniopomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> • zlewnia rzeki Odry, • zlewnia rzeki Iny, • zlewnia rzeki Regi, • zlewnia rzeki Parsęty, • zlewnia rzeki Wieprzy 	Całe województwo	ZZMiUW
4.9.	Realizacja programu małej retencji na terenie województwa zachodniopomorskiego: <ul style="list-style-type: none"> • zlewnia rzeki Odry, • zlewnia rzeki Iny, • zlewnia rzeki Regi, • zlewnia rzeki Parsęty, • zlewnia rzeki Wieprzy 	Całe województwo	ZZMiUW

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
4.10.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 – realizacja około 100 inwestycji na terenie województwa zachodniopomorskiego	Całe województwo	ZZMiUW

5. Plan gospodarowania odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy 2013-2018

⇒ Mapa nr 38C. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania wojewódzkie

Plan został uchwalony przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą nr XXXI/343/09 z dnia 16 czerwca 2009 r. Plan zakłada organizację zagospodarowania odpadów w pięciu rejonach, obejmujących całe województwo.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
Inwestycje w zakresie ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych i krajobrazu oraz poprawy środowiska			
5.1.	Budowa zakładu termicznego przekształcania zmieszanych odpadów komunalnych oraz frakcji wysokokalorycznej w Szczecinie	Szczecin, Leśno Górne (gm. Police)	Rejon szczecińsko-policki – Szczecin oraz gminy powiatu polickiego
5.2.	Modernizacja i rozbudowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów Leśno Górne, ZZO Szczecin	Szczecin, Leśno Górne (gm. Police)	
5.3.	Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów komunalnych, w rejonie szczecińsko-polickim	Gminy wchodzące w skład rejonu szczecińsko-polickiego	
5.4.	Budowa zakładu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w Koszalinie	Koszalin	Rejon środkowo-pomorski – gminy powiatów: kołobrzeskiego, koszalińskiego, sławieńskiego, szczecineckiego oraz gminy: Białogard (miasto i gmina), Brojce, Czaplinek, Karlino, Łobez, Połczyn-Zdrój, Rąbino, Sławoborze, Świdwin (miasto i gmina)
5.5.	Rozbudowa zakładu zagospodarowania odpadów w Sianowie	Sianów	
5.6.	Budowa ZZO Jeziorki	Jeziorki (gm. Barwice)	
5.7.	Budowa ZZO Wardyń Górny	Wardyń Górny (gm. Połczyn-Zdrój)	
5.8.	Budowa ZZO Rymań (alternatywa po 2015 r. – ZZO Białogard).	Rymań	
5.9.	Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów komunalnych w rejonie środkowo-pomorskim	Gminy wchodzące w skład rejonu środkowo-pomorskiego	Rejon CZG-RXXI – gminy powiatu kamieńskiego oraz gminy: Brzeżno, Choci-
5.10.	Budowa zakładu zagospodarowania odpadów w Słajsinie	Słajfino (gm. Nowogard)	
5.11.	Budowa ZZO Reclaw	Reclaw (gm. Wolin)	

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
5.12.	Budowa ZZO Mielenko Drawskie	Mielenko Drawskie (gm. Drawsko Pomorskie)	wel, Dobra, Drawsko Pomorskie, Gryfice, Karnice, Maszewo, Nowogard, Osina, Ostrowice, Płoty, Przybiernów, Radowo Małe, Resko, Rewal, Stepnica, Świnoujście, Trzebiatów, Węgorzyno, Wierzchowo, Złocieniec
5.13.	Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów komunalnych w rejonie CZG-RXXI	Gminy wchodzące w skład rejonu CZG-RXXI	
5.14.	Budowa zakładu mechaniczno-biologicznego unieszkodliwiania odpadów w Łęczycy	Łęczycza (gm. Stara Dąbrowa)	Rejon stargardzko-walecki – gminy powiatów: choszczeńskiego, waleckiego oraz gminy: Dobrzań, Dolice, Goleniów, Ińsko, Kalisz Pomorski, Kobylanka, Marianowo, Recz, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński (miasto i gmina), Suchań, Warńnice
5.15.	Budowa zakładu zagospodarowania odpadów w Mirosławcu	Mirosławiec	
5.16.	Budowa ZZO Stradzewo	Stradzewo (gm. Choszczno)	
5.17.	Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów komunalnych w rejonie stargardzko-waleckim	Gminy wchodzące w skład rejonu stargardzko-waleckiego	
5.18.	Budowa zakładu zagospodarowania odpadów w Karniewie	Karniewo (Pyrzyce)	Rejon południowo-zachodni – gminy powiatów: gryfińskiego, myśliborskiego oraz gminy: Bielice, Kozielice, Lipiany, Przelewice, Pyrzyce
5.19.	Budowa ZZO Dalsze	Dalsze (gm. Myślibórz)	
5.20.	Budowa ZZO Gryfino	Gryfino	
5.21.	Budowa ZZO Chojna	Chojna	
5.22.	Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów komunalnych w rejonie południowo-zachodnim	Gminy wchodzące w skład rejonu południowo-zachodniego	

6. Europejska Współpraca Terytorialna

⇒ Mapa nr 38C. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Zadania wojewódzkie

Europejska Współpraca Terytorialna 2007-2013 stanowi kontynuację programu INTERREG III. W ramach EWT będą realizowane trzy typy projektów:

- programy współpracy transgranicznej,
- programy współpracy transnarodowej,
- programy współpracy międzyregionalnej (INTERREG IV).

W poniższym wykazie znajdują się projekty zatwierdzone w 2009 roku.

Lp.	Tytuł projektu	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
6.1.	Atrakcje przyrodnicze wysp Uznam, Karsibór	Świnoujście	Miasto Świnoujście, Naturschutzbund Deutschland Regionale Gruppe Usedom
6.2.	Ponadgraniczne połączenie drogowe Schwennenz – Ladenthin – Warnik – Będargowo w polsko-niemieckim obszarze rozwoju Odra-Nysa (DEPERON)	Powiat policki, gminy: Kołbaskowo, Grambow (Niemcy)	Powiat Policki, Gmina Kołbaskowo, Stadt Grambow, Landkreis Uecker-Randow
6.3.	Rozwój Europejskiego Parku Hugonotów w Schwedt nad Odrą i rewitalizacja Parku Przyrody Dolina Miłości w Zatonii Dolnej jako transgranicznych centrów kultury i wypoczynku	Gmina Chojna	Federacja Zielonych GAJA, Miasto Szczecin, Stadt Schwedt
6.4.	Rozbudowa i modernizacja transgranicznej bazy edukacyjno-sportowej w Zespole Szkół im. Ignacego Łukasiewicza w Policach oraz w niemiecko-polskim gimnazjum w Löcknitz	Powiat policki	Powiat Policki, Landkreis Uecker-Randow
6.5.	Wspólny projekt inwestycyjny polsko-niemieckiej współpracy transgranicznej „Europejskie Miejsce Spotkań Prenzlau-Uckerwelle” i „Europejskie Centrum Spotkań Barlinek”	Gmina Barlinek	Barlinecki Ośrodek Kultury, IG Frauen Prenzlau e.V.
6.6.	Organizacja centrów informacyjnych oraz rozbudowa infrastruktury miejsc atrakcyjnych turystycznie w miejscowościach Ziethen i Moryń (Geopark Kraina Polodowcowa nad Odrą)	Gmina Moryń	Gmina Moryń, Amt Joachimsthal
6.7.	Budowa ścieżek rowerowych w Euroregionie Pomerania na odcinku Pilchowo / Tanowo – Bartoszewo oraz w Pasewalku w ramach koncepcji rozbudowy i połączenia ponadgranicznej sieci ścieżek rowerowych	Gmina Police	Gmina Police, Stadt Pasewalk, Landkreis Uecker-Randow

Lp.	Tytuł projektu	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
6.8.	Poprawa infrastruktury komunikacyjnej na pograniczu polsko-niemieckim między Zalewem Szczecińskim a przejściem granicznym Mescherin-Gryfino: <ul style="list-style-type: none">• przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez m. Pilchowo na drodze wojewódzkiej nr 115,• przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez Krzywin na drodze wojewódzkiej nr 122,• przebudowa i rozbudowa mostu na Odrze Zachodniej na drodze wojewódzkiej nr 120 w Gryfinie,• rozbudowa przejścia drogowego przez Żarczyn na drodze wojewódzkiej nr 122,• przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez Tanowo na drodze wojewódzkiej nr 115,• przebudowa i rozbudowa przejścia drogowego przez Gryfino na drodze wojewódzkiej nr 120	Gminy: Gryfino, Kołbaskowo, Police, Szczecin, Widuchowa	ZZDW Koszalin, Bauamt Neustrelitz
6.9.	Zacieśnienie polsko-niemieckiego partnerstwa gmin przez budowę Polsko-Niemieckiego Centrum Kultury i Sportu w Człopie oraz wyposażenie Niemiecko-Polskiego Centrum Kultury w Neuenkirchen	Gmina Człopa	Gmina Człopa, Gemeinde Neuenkirchen
6.10.	Rozszerzenie rurociągu tłoczego ścieków sanitarnych gminy Heringsdorf do oczyszczalni ścieków w Świnoujściu – odcinki budowy nr 2/2 i 2/3	Świnoujście	Miasto Świnoujście, Zweckverband Wasserversorgung und Abwasserbehandlung Insel Usedom
6.11.	Budowa ścieżki rowerowej Ustronie Morskie – Kołobrzeg – Dźwirzyno oraz w Barth w ramach międzynarodowej nadmorskiej trasy rowerowej nr 10	Gminy: Kołobrzeg, Ustronie Morskie	Gmina Ustronie Morskie, Miasto Kołobrzeg, Stadt Barth
6.12.	Rozbudowa infrastruktury centrum turystyki wodnej w Schwedt nad Odrą i budowa śródmiejskiej części nabrzeża w Gryfinie w celu zintensyfikowania rozwoju transgranicznej turystyki wodnej	Gmina Gryfino	Gmina Gryfino, Stadt Schwedt

7. Zadania nieuwjęte w planach finansowych województwa

Poniższe zadania stanowią ustalenia lub zalecenia w rozumieniu planu, które należy uwzględniać w polityce przestrzennej, realizowanej na poziomie lokalnym i regionalnym.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
Zadania stanowiące kontynuację zadań realizowanych (kolejny etap realizacji)			
7.1.	II etap obwodnicy Trzebiatowa (łącznik dróg nr 102 i 103)	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.2.	Budowa zachodnio-północnego obejścia m. Gryfice (od drogi nr 109 do drogi nr 105)	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.3.	II etap budowy obejścia m. Szczecinek w ciągu drogi nr 172 (odcinek do drogi nr 11)	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.4.	II etap budowy obejścia m. Barlinek (odcinek od drogi nr 156 do drogi nr 151)	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
Zadania wnioskowane przez ZZDW do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa			
7.5.	Budowa obwodnicy m. Barnim w ciągu drogi nr 106	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.6.	Budowa obejścia 5 miejscowości w ciągu drogi nr 108 Wysoka Kamieńska – Golczewo	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.7.	Budowa obejścia m. Trzebusz w ciągu drogi nr 109	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.8.	Budowa obejścia m. Nowielice w ciągu drogi nr 109	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.9.	Budowa obwodnicy m. Przybiernówko w ciągu drogi nr 110.	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.10.	Budowa obwodnicy m. Gryfino w ciągu drogi nr 120	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.11.	Budowa obwodnicy m. Wełtyń w ciągu drogi nr 120	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.12.	Budowa obejścia m. Gardno w ciągu drogi nr 120	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.13.	Budowa obejścia m. Kartno i m. Żeliszewiec w ciągu drogi nr 120	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.14.	Budowa obejścia m. Stare Czarnowo w ciągu drogi nr 120	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.15.	Budowa obwodnicy m. Pełczyce w ciągu drogi nr 151	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.16.	Budowa obwodnicy m. Starogard Łobeski w ciągu drogi nr 152	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.17.	Budowa wschodniego obejścia m. Barlinek (odcinek między drogami nr 151 i 156)	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.18.	Budowa obejścia m. Piasecznik w ciągu drogi nr 160	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.19.	Budowa wschodniego obejścia m. Choszczno (odcinek między drogami nr 151 i nr 175)	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.

Lp.	Tytuł inwestycji	Lokalizacja	Instytucja odpowiedzialna za realizację
7.20.	Budowa obejścia m. Bierzwnik w ciągu drogi nr.160	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.21.	Budowa obwodnicy m. Kołobrzeg w ciągu drogi nr 163	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.22.	Budowa wschodniej obwodnicy m. Białogard w ciągu drogi nr.163	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.23.	Budowa obwodnicy m. Karlino w ciągu drogi nr 163	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.24.	Budowa obwodnicy m. Broczyno w ciągu drogi nr 163	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.25.	Budowa obwodnicy m. Czaplinek w ciągu drogi nr 163	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.26.	Budowa obwodnicy m. Barwice w ciągu drogi nr 171	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.27.	Budowa obwodnicy m. Dąbki w ciągu drogi nr 203	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.28.	Budowa obwodnicy m. Bobolice w ciągu drogi nr 205	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
Zadania dodatkowe, proponowane przez ZZDW do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa			
7.29.	Budowa obejścia m. Kościernica w ciągu drogi nr 206	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.30.	Budowa obejścia m. Żydowo w ciągu drogi nr 205	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.31.	Budowa obejścia m. Stargard Szczeciński w ciągu drogi nr 106	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.32.	Budowa obejścia m. Łobez w ciągu drogi nr 147	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.33.	Budowa obejścia m. Ińsko w ciągu drogi nr 151	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
Zadania dodatkowe, zgłaszane przez samorządy			
7.34.	Budowa drugiego etapu wschodniej obwodnicy Goleniowa	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.35.	Budowa obwodnic m. Świdwin i Połczyn-Zdrój	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.
7.36.	Budowa obwodnic m. Pustkowo, Trzęsacz i Rewal w ciągu drogi nr 102	Gminy na przebiegu drogi	ZZDW Koszalin.

4.3. Rekomendacje do krajowej i regionalnej polityki przestrzennej

Skuteczność w osiąganiu założonych celów rozwoju przestrzennego województwa zależy od odpowiednio prowadzonej polityki przestrzennej również na szczeblu centralnym, wojewódzkim i międzyregionalnym. Rekomendacje stanowią główne pola lobbingu i współpracy międzyregionalnej, o których mowa w rozdziale 4.4., jak również wytyczne dla inicjowania działań służących realizacji założonych celów. Realizacja planu warunkowana jest również przez uwzględnianie jego zapisów w dokumentach strategicznych przygotowywanych na szczeblu rządowym i wojewódzkim.

Adresatami niektórych rekomendacji są instytucje europejskie, za pośrednictwem krajowych władz centralnych.

4.3.1. Wnioski dla polityki przestrzennej państwa

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
Komunikacja i transport	Rozbudowa i modernizacja lądowych sieci komunikacyjnych prowadzących do portów morskich	Rada Ministrów, zarządcy dróg i linii kolejowych
	Wsparcie dla Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65	Rada Ministrów
	Wsparcie dla utworzenia europejskiego korytarza Via Hanseatica (Hamburg – Szczecin – Gdańsk – Kaliningrad)	Rada Ministrów
	Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej; przygotowanie projektu budowy kanału Odra-Dunaj	Rada Ministrów
	Włączenie głównych dróg krajowych przebiegających przez województwo zachodniopomorskie do sieci TEN-T	Rada Ministrów
	Uwzględnienie drogowej zachodniej obwodnicy Szczecina ze stałym połączeniem Police-Święta w krajowym systemie autostrad i dróg ekspresowych	Rada Ministrów
	Włączenie linii kolejowej 202 Stargard Szczeciński – Gdańsk Główny do sieci TEN-T oraz korytarza I Rail Baltica	Ministerstwo Infrastruktury
	Włączenie województwa do programu budowy linii wysokich prędkości na kierunku Szczecin-Poznań	Ministerstwo Infrastruktury, Dyrekcja Generalna PKP
	Modernizacja toru wodnego Świnoujście-Szczecin do głębokości 12,5 m – umożliwienie przyjmowanie statków do klasy Handymax łącznie	Ministerstwo Infrastruktury, Urząd Morski
	Budowa linii kolejowej na przedłużeniu linii nr 407 Wysoka Kamieńska – Kamień Pomorski w kierunku Dziwnówka i Rewala	Ministerstwo Infrastruktury, PKP Polskie Linie Kolejowe
	Włączenie portu w Policach do sieci TEN-T	Ministerstwo Infrastruktury

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
Sieć osadnicza	Uwzględnienie w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju: <ul style="list-style-type: none"> – szczecińskiego obszaru funkcjonalnego jako obszaru metropolitalnego i Szczecina jako ośrodka o znaczeniu metropolitalnym, – Koszalina i koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego jako krajowego ośrodka wzrostu, – ośrodków o znaczeniu regionalnym: Świnoujścia Kołobrzegu, Szczecinka, Wałcza oraz zespołu sześciu miast strefy centralnej województwa, – transgranicznego oddziaływania Szczecina i Świnoujścia 	Rada Ministrów, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
	Aktywizacja rozwoju wschodniej i środkowej części województwa jako krajowego obszaru problemowego	Rada Ministrów
	Wsparcie obszarów problemowych odległych od dużych miast przy wykorzystaniu dyslokacji jednostek wojskowych, w ramach Programu Rozwoju Sił Zbrojnych RP; podniesienie rangi i potencjału jednego lub kilku ośrodków miejskich w pobliżu poligonu drawskiego (Drawsko Pomorskie, Złocieniec, Świdwin)	Rada Ministrów, Ministerstwo Obrony Narodowej
	Decentralizacja państwa w celu wspierania policentrycznej struktury sieci osadniczej i funkcji metropolitalnych innych miast, np. przez przenoszenie urzędów, organów, instytucji i agencji centralnych poza Warszawę	Organy centralne
Dziedzictwo kulturowe	Uznanie za pomnik historii wytypowanych dziesięciu obiektów	Prezydent RP, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Ochrona i kształtowanie środowiska	Określenie zasad lokalizowania oraz likwidacji zespołów elektrowni wiatrowych z uwzględnieniem gabarytów, gęstości, wzajemnych odległości i wpływu na krajobraz	Rada Ministrów
Nauka	Utworzenie w Szczecinie instytutu naukowo-badawczego (Instytut Północny) zajmującego się skandynawistyką, branżą morską, współpracą transbałtycką	Ministerstwo Nauki, Polska Akademia Nauk, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, środowiska naukowe
Energetyka	Budowa lub rozbudowa konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej	Rada Ministrów
	Lokalizacja elektrowni jądrowej	Rada Ministrów

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
	Stworzenie rozwiązań prawnych umożliwiających skuteczną realizację planowania i lokalizowania infrastrukturalnych inwestycji liniowych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym	Sejm RP
Ochrona przed powodzią	Opracowanie planu ochrony przed powodzią	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

4.3.2. Wnioski dla polityki przestrzennej w województwie

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
Ochrona i kształtowanie środowiska	Objęcie ochroną płytkich zbiorników wód podziemnych, niemających odporności na zanieczyszczenia z powierzchni: <ul style="list-style-type: none"> nr 123 – międzymorenowy Stargard-Goleniów, nr 102 – dolinny i międzymorenowy wyspy Wolin, nr 120 – międzymorenowy Bobolice (nieudokumentowany) 	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
Sieć osadnicza i wsparcie obszarów problemowych	Lobbying polityczny na rzecz przenoszenia jednostek wojskowych z centralnej Polski w okolice poligonu drawskiego, w ramach Programu rozwoju Sił Zbrojnych RP	Samorząd terytorialny, parlamentarzyści, instytucje województwa
	Wspieranie powiązań Szczecina w sieci miast metropolitalnych	Zarząd Województwa, Prezydent Miasta Szczecina, uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa
Dziedzictwo kulturowe	Objęcie ochroną 17 zespołów zabytkowych – układów urbanistycznych i ruralistycznych, przez wpisanie do rejestru zabytków	Wojewódzki Konserwator Zabytków
	Uwzględnienie w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami zapisów planu	Samorząd województwa
	Wspieranie, w tym finansowe, zabiegów renowacyjnych zabytków; sporządzenie planu i harmonogramu priorytetowych działań remontowo-konserwatorskich	Samorząd terytorialny w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków
	Opracowanie zasad sprzedaży, dzierżawy i udostępniania zabytków, będących własnością samorządów terytorialnych, w celu ich lepszej ochrony i monitorowania stanu	Samorząd terytorialny
	Finansowe wspieranie i promowanie zagospodarowania zabytków na cele kulturalne, turystyczne i inne publiczne z funduszy publicznych krajowych i europejskich oraz prywatnych – budowa systemu dofinansowania i ulg motywujących inwestorów	Samorząd terytorialny w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
	Powołanie interdyscyplinarnego zespołu na rzecz opracowania wytycznych ochrony obszarów cen-nych przyrodniczo i kulturowo	Samorząd terytorialny, Wojewódzki Konserwa-tor Zabytków, instytucje ochrony przyrody
Gospodarka	Działania na rzecz przenoszenia do województwa funkcji decyzyjnych dużych podmiotów gospodar-czych	Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, zarządy miast, parlamen-tarzyści, podmioty go-spodarcze, inne instytucje
	Koordynowanie planów rozwojowych dużych por-tów ujścia Odry	Samorządy terytorialne, zarządy portów
Rolnictwo i obszary wiejskie	Zweryfikowanie umów dzierżawnych dotyczących gospodarstw liczących ponad 300 ha, przekazanie zasobu ziemi na poprawę struktury agrarnej rolnic-twa indywidualnego w oparciu o szczegółowe pro-gramy urządzeniowo-rolne oraz programy odnowy wsi	Agencja Nieruchomości Rolnych
	Weryfikacja obszarów chronionych, w tym obsza-rów szczególnie narażonych, pod kątem zminimali-zowania ograniczeń dla gospodarki rolnej wynikają-cych z ustaleń planów ochrony lub innych przepi-sów odrębnych	Instytucje ochrony śro-dowiska
Turystyka	Wykreowanie turystyki wodnej jako regionalnego produktu turystycznego	Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, organizacje turystyczne
	Promocja pojezierzy i rejonu Zalewu Szczecińskie-go na rzecz intensyfikacji ruchu turystycznego na akwenach śródlądowych	Zarząd Województwa zachodniopomorskiego, samorządy lokalne, orga-nizacje turystyczne
	Wykorzystanie obiektów zabytkowych w zagospo-darowaniu turystycznym (wspieranie turystycznego zagospodarowania obiektów zabytkowych, wyty-czanie tras turystycznych)	Zarząd Województwa zachodniopomorskiego, samorządy lokalne, orga-nizacje turystyczne
Infrastruktura transportowa	Uwzględnienie w polityce transportowej prioryte-tów polityki przestrzennej województwa tj.: – spójności przestrzennej i poprawy dostępności do głównych miast, – wsparcia policentrycznego rozwoju, – priorytetowych kierunków powiązań we-wnętrznych i zewnętrznych województwa	Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, Zachodniopomorski Za-rząd Dróg Wojewódzkich
	Poprawa i rozwój komunikacji pasażerskiej w relacjach regionalnych i ponadregionalnych dla Szczecina, Koszalina, Kołobrzegu, Stargardu Szczecińskiego, Szczecinka, Świnoujścia, Wałcza	PKP Przewozy Regional-ne, samorząd wojewódz-twa
	Utworzenie operatora intermodalnego w wojewódz-twie, konsolidacja przewoźników i spedytorów dro-gowych dla obsługi transportu intermodalnego	Samorząd województwa, zarządy portów morskich, PKP, firmy spedytorskie

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
	Tworzenie korzystnych warunków dla uruchomienia i rozwoju stałych i regularnych intermodalnych połączeń morsko-lądowych ze szczególnym uwzględnieniem morskich połączeń ro-ro i promowych na Bałtyku, łączących kraje skandynawskie z południem Europy	Zarządy portów morskich, PKP
	Integracja żeglugi morskiej bliskiego zasięgu w morsko-lądowych łańcuchach transportu intermodalnego	Zarządy portów morskich, PKP
	Włączenie lotniska w krajową i europejską sieć transportową	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów
	Rozszerzenie zakresu działalności portu lotniczego Szczecin-Goleniów na dochodowe obszary przez wyposażenie lotniska w odpowiednią bazę hotelową, rozwój wokół lotniska działalności przemysłowej oraz okołolotniskowej, konsolidacja gestorów grup pasażerskich oraz ładunków	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów
	Rozwój siatki połączeń pasażerskich i cargo z krajem i zagranicą	Port Lotniczy Szczecin-Goleniów
	Pozyskanie lokalizacji siedzib dużych firm o zasięgu krajowym i europejskim	Zarząd Województwa, samorządy terytorialne, parlamentarzyści

4.3.3. Wnioski dla polityki przestrzennej w regionach sąsiednich

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
Infrastruktura społeczna	Wdrażanie i rozszerzanie polsko-niemieckiego programu Telemedycyna w Euroregionie Pomerania	Euroregion Pomerania
Infrastruktura transportowa	Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej; przygotowanie projektu budowy kanału Odra-Dunaj	Województwa nadodrzańskie
	Uwzględnienie Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego w rozwoju regionalnym i planowaniu przestrzennym	Województwa: Zachodniopomorskie, Wielkopolskie, Lubuskie, Dolnośląskie, Opolskie, Śląskie
	Uwzględnienie korytarza transportowego Via Hanseatica	Województwa: Zachodniopomorskie, Pomorskie, Warmińsko-Mazurskie, Meklemburgia-Pomorze Przednie (Niemcy)
	Wzmacnianie powiązań portów morskich z ich lądowym zapleczem przez budowę i modernizację połączeń komunikacyjnych	Województwa: Pomorskie, Kujawsko-Pomorskie, Wielkopolskie, Lubuskie, Dolnośląskie

Sfera planowania przestrzennego	Rekomendacja	Podmiot realizujący
	Wejście funkcjonalne i organizacyjne portu lotniczego Szczecin-Goleniów w orbitę obsługi aglomeracji Berlina (BBI) oraz przygranicznych regionów północno-wschodnich Niemiec	Port Lotniczy Goleniów, Berlin-Brandenburg International, samorząd województwa, Berlin (Niemcy), Brandenburgia
Turystyka	Wypromowanie pętli żeglarskiej Świnoujście – Kołobrzeg – Bornholm – Sassnitz (Rugia) – Świnoujście	Polski Związek Żeglarski, organizacje turystyczne, Euroregion Pomerania
	Wykreowanie transgranicznego produktu turystycznego Zalewu Szczecińskiego	Województwo Zachodniopomorskiego, Meklemburgia-Pomorze Przednie (Niemcy), samorządy terytorialne Polski i Niemiec, organizacje turystyczne, Euroregion Pomerania, Agenda 21 Zalewu Szczecińskiego

4.4. Inne narzędzia realizacji zadań

Partnerstwo publiczno-prywatne

Sposobem realizacji zadań ujętych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, zarówno objętych wymienionymi wyżej programami, jak i nieumieszczonych w tych programach, może być partnerstwo publiczno-prywatne. Kwestie partnerstwa publiczno-prywatnego reguluje ustawa z dnia 28 lipca 2005 o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz.U. Nr 169 poz.1420 z późn. zm.), która do podmiotów publicznych, mogących korzystać z tej formy współpracy zalicza m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, samorządowe instytucje kultury i samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, banków i spółek handlowych. Także działające na terenie województwa organy administracji rządowej, fundusze celowe, państwowe szkoły wyższe, jednostki badawczo-rozwojowe, jednostki Polskiej Akademii Nauk, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz państwowe instytucje kultury i państwowe osoby prawne utworzone w celu wykonywania zadań publicznych mogą być stronami współpracy w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Instytucje te często realizują zadania ujęte w strategii rozwoju województwa i w planie zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku realizacji zadań ponadlokalnych, bądź zadań rządowych zleconych samorządowi województwa, organem wykonawczym umowy partnerstwa publiczno-prywatnego będzie Zarząd Województwa.

Szczególną zaletą partnerstwa publiczno-prywatnego jest zaangażowanie zewnętrznych, prywatnych środków finansowych w realizację zadań publicznych, co oznacza zmniejszenie w takim samym stopniu wydatków z budżetów samorządów i umożliwia wykonanie większej ilości zadań.

Lobbing i współpraca międzyregionalna

Wśród innych, „niestandardowych” narzędzi realizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, które są w gestii samorządu województwa, wymienić należy:

- lobbing, czyli działanie organów i instytucji samorządu województwa w politycznych organach państwa w celu uzyskania korzystnych dla rozwoju województwa rozstrzygnięć prawnych, organizacyjnych i finansowych, polegających np. na lokalizacji lub kontynuacji określonych inwestycji czy przedsięwzięć; działanie to obejmować może przedstawianie politykom i organom decyzyjnym dobrze umotywowanych racji województwa, racji stanu, korzyści ekonomicznych dla budżetu państwa, pozytywnych skutków społecznych itp.,
- współpracę międzyregionalną, głównie z województwami sąsiadującymi, w celu koordynacji przedsięwzięć realizowanych na terenie obu województw lub inicjowania takich przedsięwzięć,
- współpracę międzynarodową, ważną ze względu na geograficzne położenie województwa zachodniopomorskiego i utrwalone wcześniej formy współpracy transgranicznej oraz aktywny udział województwa w projektach międzynarodowych z dziedziny planowania strategicznego i przestrzennego.

Studia, plany i programy rozwoju

Dla efektywnego wdrożenia kierunków zagospodarowania przestrzennego istotne jest zdiagnozowanie problemów występujących na obszarach szczególnego zainteresowania polityki regionalnej oraz wskazanie działań służących realizacji wpływających stąd wniosków. Instrumentami stosowanymi w tym celu są studia, plany i programy rozwoju.

Realizacja kierunków sformułowanych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, o ile nie są one już przedmiotem rozstrzygnięć i procesów inwestycyjnych, może być poprzedzona pracami studialnymi i programowymi. Samo podjęcie takich prac zwraca uwagę na wymagające rozwiązania problemy z dziedziny polityki regionalnej i zagospodarowania przestrzennego.

Biorąc pod uwagę przedstawione w planie cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego oraz wizję jego rozwoju przestrzennego do priorytetowych opracowań należą:

- strategia i program operacyjny rozwoju Polski Zachodniej (porozumienie 5 województw podpisane zostało 26 sierpnia 2010 r.),
- plan zagospodarowania przestrzennego szczecińskiego obszaru funkcjonalnego,
- plan zagospodarowania przestrzennego koszalińsko-kołobrzeskiego obszaru funkcjonalnego,
- studium transgranicznego obszaru metropolitalnego Szczecina,
- studium zagospodarowania pogranicza polsko-niemieckiego,
- studium zagospodarowania przestrzennego centralnej strefy funkcjonalno-przestrzennej,
- studium ochrony krajobrazu,
- studium zagospodarowania portów morskich.

Opracowane powinny być także studia historyczno-krajobrazowe, programy rewitalizacji zabytków i elementów krajobrazu wymienionych w planie, studium lokalizacji farm elektrowni wiatrowych, studia dotyczące lokalizacji elementów infrastruktury technicznej (farm elektrowni wiatrowych, wrót sztormowych w ujściu Świny, alternatywnego połączenia drogowego Szczecin-Świnoujście).

Ważnym zadaniem do realizacji w kontekście realizacji sformułowanych przez plan kierunków rozwoju przestrzennego jest program odnowy obszarów wiejskich oraz – mające pośredni, perspektywiczny wpływ na zagospodarowanie przestrzenne – programy współpracy międzyregionalnej w Regionie Morza Bałtyckiego.

4.5. Monitoring zagospodarowania przestrzennego województwa

Podstawą dla prowadzenia wielobranżowego monitoringu przestrzeni województwa jest treść art.45 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zgodnie z tym wymogiem plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega okresowej ocenie. Zarząd Województwa co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku dokonuje **przeglądu zmian** w zagospodarowaniu przestrzennym, opracowuje raport o jego stanie oraz sporządza ocenę realizacji inwestycji.

Monitoring stanowi narzędzie obserwacji i źródło informacji gromadzonej, opracowywanej i udostępnianej m.in. samorządowi województwa w odniesieniu do konkretnych przedmiotów obserwacji m.in. sporządzania raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego oraz opracowań dokumentów strategiczno-operacyjnych i innych im towarzyszących.

Dostępne dane statystyki publicznej są niewystarczające, zarówno ze względu na ich zakres, jak i aktualność, do prowadzenia bieżącej obserwacji zmian zachodzących w zagospodarowaniu przestrzennym i formułowania na tej podstawie wniosków oraz prognoz. Dla potrzeb prawidłowego zarządzania rozwojem regionalnym konieczne staje się posiadanie aktualnych i dostępnych danych, tak w ujęciu przedmiotowym i podmiotowym, jak przestrzennym, pozwalających na poprawne funkcjonowanie celów, kierunków, działań i zadań rozwoju oraz ich ocenianie i formułowanie wniosków wraz z potencjalnym wskazywaniem działań koncepcyjno-naprawczych.

Celem ogólnym monitoringu realizacji planu jest odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu osiągnięto założenia planu i w jakim momencie realizacji aktualnie się one znajdują. Celem szczegółowym jest wskazanie konkretnych zrealizowanych przedsięwzięć, określenie stopnia zmian w strukturze przestrzennej i zagospodarowaniu regionu oraz ocena zaawansowania i poprawności działań prowadząca do sformułowania zaleceń i prognoz realizacji.

Monitoring realizacji planu powinien być jednym z powiązanych elementów szerszego systemu **monitoringu rozwoju regionalnego i przestrzennego**, uwzględniającego zagadnienia monitoringu strategii i programów realizowanych przez województwo. We wstępnej fazie należy dążyć co najmniej do zintegrowania monitoringu planu zagospodarowania przestrzennego województwa z monitoringiem Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2020. Monitoring może obejmować zarówno stan, procesy, jak i realizacje założeń obu dokumentów. Niektóre mierniki odzwierciedlające problematykę przestrzenną już na obecnym etapie stanowią element monitoringu regionalnego, prowadzonego na stronie www.eregion.wzp.pl.

Proponowany system monitoringu powinien być wdrażany przez zainteresowane jednostki Województwa Zachodniopomorskiego, przygotowujące Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego i plan zagospodarowania przestrzennego. System monitoringu powinien wykorzystywać, w odpowiednim zakresie, wskaźniki monitoringu i oceny realizacji strategii oraz Regionalnego Programu Operacyjnego. Zintegrowany system zapewniałby powszechny dostęp do baz danych i wyników prac realizowanych w ramach monitoringu w postaci publikacji tradycyjnych, prezentacji podczas spotkań merytorycznych i na konferencjach oraz publikacji internetowych. Prowadzony monitoring dla celów prezentacji i analiz przestrzennych będzie wspierany przez tworzony w województwie GIS (system informacji geograficznej).

Wskaźniki zastosowane do oceny realizacji założeń planu zagospodarowania przestrzennego winny wynikać z przyjętych celów szczegółowych i kierunków gospodarowania przestrzenią (odpowiadać na pytanie, na ile zostały one osiągnięte) oraz zapewniać możliwość realizacji wymogów artykułu 45 – w związku z art.39 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – dotyczących zakresu raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego i oceny realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Stosowane w systemie monitoringu wskaźniki powinny mieć charakter mierzalny i cechować się dostępnością danych dla ich opracowania z poziomu statystyki publicznej oraz danych gromadzonych w instytucjach administracji państwowej (wymóg współpracy międzyinstytucjonalnej).

Tabela 20. Wskaźniki monitoringu

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres prze- strzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
Województwo zachodniopomorskie w Polsce i w Europie		Pozycja województwa w wybranych dziedzinach na tle Polski i Europy	E K W	GUS, Eurostat	1
Procesy integracji europejskiej		Liczba/lista zakończonych projektów, programów i koncepcji międzynarodowych z udziałem województwa zachodniopomorskiego	E K W	Zarząd województwa	1
		Wielkość finansowego zaangażowania w ww. projektach UE	E K W	Zarząd województwa	1
Przestrzeń województwa zachodniopomorskiego w krajowych dokumentach strategicznych		Lista obowiązujących dokumentów w danym roku	K W	Zarząd województwa	1
Strategie i programy wojewódzkie		Lista obowiązujących dokumentów w danym roku	W	Zarząd województwa	1
Zasoby środowiska przyrodniczego	Ogólna charakterystyka środowiska przyrodniczego	Sposób użytkowania terenów	W	GUS	4
	Klimat	Liczba miejscowości zobligowanych do opracowania programów ochrony przed hałasem i liczba opracowanych programów	W	GUS, WIOŚ	1
		Liczba miejscowości zobligowanych do opracowania programów ochrony powietrza i liczba opracowanych programów	W	GUS, WIOŚ	1
	Wody	Pojemność zbiorników małej retencji	W	WIOŚ	4
		Jakość wód powierzchniowych – % udziału w poszczególnych klasach czystości	W	WIOŚ	4
	Gleby	Powierzchnia gruntów wyłączonych z produkcji leśnej	W	GUS	1
		Powierzchnia gruntów wyłączonych z produkcji rolnej	W	GUS	1
		Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji i zrekultywowanych	W	Powiaty / Urząd Marszałkowski (WRiOŚ)	1
	Lasy	Lesistość	W	GUS	1
		Udział głównych gatunków w drzewostanie	W	RDLP	1
		Powierzchnia zalesiona w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości	W	GUS, RDLP	1

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres przestrzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
	Kopaliny	Powierzchnia obszarów poeksploatacyjnych poddanych rekultywacji i rewitalizacji	W	Powiaty, gminy	4
		Wielkość eksploatowanych i nieeksploatowanych złóż kopalin	W	Geolog wojewódzki	2
	Obszary chronione	% udział powierzchni obszarów chronionych (z podziałem na rodzaje)	W	GUS	1
		% powierzchni obszarów Natura 2000	W	RDOŚ	1
		Liczba i powierzchnia (w %) opracowanych planów ochrony obszarów chronionych	W	Urząd Marszałkowski (WRiOŚ) i dyrekcje parków narodowych	1
Ludność	Migracje	Saldo migracji	W G	GUS	1
	Przyrost naturalny	Poziom przyrostu naturalnego	W G	GUS	1
	Struktura ludności według płci i wieku	Wskaźnik obciążenia demograficznego	W	GUS	1
	Prognoza demograficzna	Relacja zmiany liczby ludności do założonej w prognozie	W P	GUS	5
Sieć osadnicza		% ludności miejskiej	W	GUS	1
		Liczba ludności w poszczególnych miastach	W	GUS	1
		Dostępność czasowa do najważniejszych ośrodków miejskich	W	RBGP	4
		Współczynnik unikalności usług – wyposażenie miast w wybrane usługi	W	RBGP	4
Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny	Krajobraz kulturowy województwa	Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków w poszczególnych kategoriach	W	BDZ, gminy	4
		Liczba obiektów rejestrowych ze specyfikacją ich stanu technicznego (wymagających natychmiastowego remontu, niszczących, w stanie zadowalającym)	W	WKZ	4
		Lista/liczba historycznych układów wpisanych do rejestru zabytków	W	WKZ	4
		Liczba i powierzchnia parków kulturowych	W	WKZ	4
		Liczba pomników historii	W	WKZ	4
		Liczba lub powierzchnia przeprowadzonych rewitalizacji	W	Gminy	4
	Dobra kultury współczesnej	Liczba dóbr kultury współczesnej ujętych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (mpzp)	W	BDZ	4

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres prze- strzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
		Stosunek liczby dóbr kultury współczesnej objętych ochroną prawną do liczby dóbr proponowanych do ochrony w planie	W	Gminy	4
	Kształtowanie ładu przestrzennego	% terenów przeznaczonych pod zabudowę w ramach mpzp	W	GUS	1
		% terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w ramach mpzp	W	GUS	1
		% terenów przeznaczonych na cele nierolnicze w ramach mpzp	W	GUS	1
		% terenów przeznaczonych w mpzp pod lokalizację elektrowni wiatrowych	W	ZUW	1
Infrastruktura społeczna	Zasoby mieszkaniowe	Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w porównaniu do Polski i Europy	E K W	GUS	1
		Powierzchnia mieszkań na 1000 mieszkańców w porównaniu do Polski i Europy	E K W	GUS	1
		Powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca w porównaniu do Polski i Europy	E K W	GUS	1
		Wartość rynkowa nieruchomości mieszkalnych w porównaniu do Polski i Europy	E K W	GUS	4
		Liczba i powierzchnia mieszkań oddawanych do użytkowania w skali roku	W	GUS	1
	Szkolnictwo	% dzieci uczęszczających do przedszkoli	W	GUS	1
		Liczba uczniów w szkołach zawodowych, technikach, liceach	W	GUS	1
		Liczba i rozmieszczenie szkół wyższych	W	GUS	1
		Liczba studentów	K W	GUS	1
	Ochrona zdrowia	Liczba i rozmieszczenie łóżek w szpitalach	W	GUS	4
		Liczba zachorowań na choroby nowotworowe na 10 000 osób w relacji do Polski i Unii Europejskiej	E K W	GUS	1
		Liczba miejsc w zakładach opieki społecznej	W	GUS	1
		Wzrost długości życia kobiet i mężczyzn	W	GUS	1
Gospodarka	Rynek pracy	Wskaźnik aktywności zawodowej	W	GUS	1
		Wskaźnik bezrobocia	W G	GUS	1
		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w stosunku do średniej krajowej	W	GUS	1
	Usługi	Liczba/odsetek zatrudnionych w usługach	W	GUS	1
	Przemysł	PKB na 1 mieszkańca	K W	GUS	1
		Wielkość produkcji przemysłowej na 1 mieszkańca	K W P	GUS	1

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres prze- strzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
		Liczba przedsiębiorstw i osób zatrudnionych w strefach aktywności ekonomicznej (parki przemysłowe, parki naukowo-technologiczne, specjalne strefy ekonomiczne)	W G	Zarządy stref, COI	1
		Udział w krajowych wydatkach na działalność naukowo-badawczą	K W	GUS	1
		Udział w krajowych wydatkach na działalność innowacyjną w przemyśle	K W	GUS	1
	Gospodarka morską	Wielkość przeładunków w portach o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej	W G	GUS	1
		Wielkość przeładunków w pozostałych portach	W G	GUS	1
		Liczba przeładowanych kontenerów	W	GUS	1
		Liczba statków pasażerskich zawijających do portu w Szczecinie	G	Port Szczecin	1
	Rolnictwo	Liczba gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowe	W	ARiMR	1
		Wielkość produkcji rolnej na 1 mieszkańca	W	GUS	1
		Liczba i powierzchnia gospodarstw ekologicznych	W	GUS	1
	Gospodarka leśna	Produkcja drewna	W	GUS, RDLP	1
	Turystyka	Liczba projektów turystycznych lokalnych i transgranicznych (realizowanych)	K W	Starostwa, gminy	1
		Liczba produktów turystycznych	W	POT	1
		Liczba przyjazdów turystów krajowych i zagranicznych	W	GUS	1
		% całorocznej bazy turystycznej	W	GUS	1
		Długość oznakowanych szlaków turystycznych	W	Gminy	1
		Liczba turystów korzystających z obiektów noclegowych turystyki	W	GUS	
		Liczba obiektów hotelarskich skategoryzowanych i miejsc noclegowych	W	GUS	1
Infrastruktura transportowa	Dostępność transportowa województwa	Dostępność czasowa ze Szczecina i Koszalina do Warszawy, Gdańska, Poznania, Wrocławia, Berlina, Hamburga, Sztokholmu, Kopenhagi, Pragi	W	RBGP	1
	Transport publiczny	Gęstość dróg publicznych o twardej nawierzchni na 100 km ²	W	GUS	1
		Liczba pasażerów korzystających z przewozów krajowych PKP Przewozy Regionalne	W	PKP PR	1
		Liczba pasażerów korzystających z transportu kolejowego odprawionych w województwie zachodniopomorskim	W	PKP Intercity, PKP PR, DB	1

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres przestrzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
	Infrastruktura drogowa	Wielkość ładunków nadanych do przewozu koleją w województwie zachodniopomorskim	W	PKP Cargo, DB	1
		Długość autostrad i dróg ekspresowych o pełnych parametrach	W	GDDKiA	1
		Liczba zrealizowanych obwodnic na drogach krajowych i wojewódzkich	W	GDDKiA, ZZDW	1
		Liczba i umiejscowienie awarii związanych z przewozem ładunków niebezpiecznych	W	WIOŚ	1
		Liczba ofiar i umiejscowienie wypadków drogowych	W	KWP	1
	Infrastruktura kolejowa	Długość linii czynnych, zawieszonych, zlikwidowanych	W	PKP PLK	
		Długość wybudowanych nowych linii kolejowych	W	PKP PLK	4
		Długość linii kolejowych zmodernizowanych	W	PKP PLK	1
		Liczba funkcjonujących stacji / przystanków kolejowych	W	PKP PLK	1
	Transport morski	Liczba pasażerów w portach morskich	W	GUS	
		Długość i struktura nabrzeży w portach morskich	W	Urzędy morskie, zarządy portów	1
	Transport wodny śródlądowy	Wielkość przeładunków w portach śródlądowych	W	GUS	1
	Transport lotniczy	Liczba pasażerów przewiezionych samolotami	W	PL Szczecin-Goleniów	1
		Wielkość ładunków przewiezionych samolotami	W	PL Szczecin-Goleniów	1
		Kierunki połączeń lotniczych	W	PL Szczecin-Goleniów	1
	Transport intermodalny (kombinowany)	Liczba terminali transportu intermodalnego	W	GUS-na zlecenie	1
Infrastruktura techniczna	Elektroenergetyka	Moc elektrowni i elektrociepłowni w MW	W	GUS	1
		Długość nowych linii wysokich i najwyższych napięć	W	GUS, operatorzy sieci	1
	Gazownictwo	% ludności korzystającej z gazu sieciowego	W	GUS, PGNiG	1
		długość zrealizowanych nowych gazociągów wysokiego ciśnienia	W	GUS, operatorzy sieci	1
	Ciepłownictwo	Długość sieci ciepłowniczej	W	URE (publikacja)	1
		% mieszkań wyposażonych w instalacje c.o.	W	GUS	1

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres prze- strzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
	Odnawialne źródła energii	Moc uzyskana z odnawialnych źródeł energii w MW	W	GUS, URE	
	Telekomunikacja i teleinformatyka	Liczba punktów dostępu do Internetu na 1000 mieszkańców	W	ITTI itti.com.pl	1
		Długość łącz światłowodowych	W	ITTL itti.com.pl	1
		Liczba komputerów w administracji publicznej województwa	W	TBD	1
		Liczba komputerów w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych na 100 uczniów	W	GUS	1
	Gospodarka wodno-ściekowa	% ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacyjną z podziałem na miasto/wieś	W	GUS	1
		% ludności obsługiwanej przez sieć wodociągową z podziałem na miasto/wieś	W	GUS	1
		Ilość ścieków odprowadzanych do wód ogółem, z podziałem na przemysłowe (w tym: chłodnicze), komunalne, wymagające oczyszczenia, oczyszczane (w tym mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów), nieoczyszczone	W	GUS, WIOŚ	1
	Ochrona przed powodzią	Ilość i pojemność zbiorników małej retencji	W	GUS, RZGW	1
	Gospodarka odpadami komunalnymi	Ilość odpadów unieszkodliwionych w ciągu roku, w tym przez składowanie	W	GUS, WIOŚ	1
		Liczba zakładów unieszkodliwiania odpadów	W	GUS, WIOŚ	1
		Liczba eksploatowanych wysypisk odpadów, w tym planowanych do zamknięcia	W	GUS, WIOŚ	1
		Ilość odpadów zebranych ogółem na 1 mieszkańca	W	GUS	1
Obszary problemowe	Ludnościowe obszary problemowe	Saldo migracji	G na danym obszarze	GUS	1
		Wskaźnik bezrobocia	G na danym obszarze	GUS	1
	Aglomeracyjne obszary problemowe	Saldo migracji miasto-wieś	KKOF, SOF	GUS	1
	Infrastrukturalne obszary problemowe	Liczba zrealizowanych projektów z dziedziny gazownictwa, elektroenergetyki i gospodarki wodnej	G na danym obszarze	Zarządcy sieci infrastrukturalnych	2
		% ludności korzystającej z infrastruktury technicznej	G na danym obszarze	GUS	

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres przestrzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
Szczeciński obszar funkcjonalny	Szczeciński obszar funkcjonalny w przestrzeni krajowej i europejskiej	Liczba imprez kulturalnych, naukowych, wystawienniczych o zasięgu międzynarodowym	SOF	Miasta SOF	1
	Delimitacja szczecińskiego obszaru funkcjonalnego	Zasięg współpracy – liczba gmin	SOF	Biuro SOF	
	Środowisko przyrodnicze i krajobraz kulturowy	% udział obszarów prawnie chronionych	SOF	GUS	1
		Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków w poszczególnych kategoriach	SOF	WKZ, gminy	4
		Liczba obiektów rejestrowych ze specyfikacją ich stanu technicznego (wymagających natychmiastowego remontu, niszczących, w stanie zadowalającym)	SOF	WKZ	4
	Struktura funkcjonalno-przestrzenna i sieć osadnicza	Liczba gmin miejskich i powiatów grodzkich	SOF	GUS	1
		Liczba zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych	SOF	Gminy	1
	Ludność i warunki życia	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	SOF	GUS	1
		Liczba i rozmieszczenie mieszkańców	SOF	Gminy SOF	
		Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	SOF	GUS	1
	Uwarunkowania gospodarcze	PKB na 1 mieszkańca	SOF	GUS	1
		Liczba podmiotów gospodarczych	SOF	GUS	1
		Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców	SOF	GUS	1
		Dochody własne gmin na 1 mieszkańca	SOF	GUS	1
		Liczba instytucji o zasięgu międzynarodowym	SOF	Miasta SOF	1
		Liczba spółek z kapitałem zagranicznym na 1000 mieszkańców	SOF	GUS	1
		Liczba pracujących w usługach rynkowych na 1000 mieszkańców	SOF	GUS	1
	Powiązania transportowe	Czas połączeń między ośrodkami miejskimi i gminnymi	SOF	RBGP	1
	Infrastruktura techniczna	Liczba gmin korzystających ze wspólnej infrastruktury (w rozbiciu na rodzaje)	SOF	Gminy SOF	
Obszary wiejskie		Powierzchnia gruntów sprzedanych z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	W	ANR	1
		Wielkość finansowania projektów z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich	W	UM	1
		Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych dróg na obszarach wiejskich	W	ZZDW	1
		Liczba placówek kultury na obszarach wiejskich	W	GUS	1

Obszary monitorowane		Wskaźnik (produktu, rezultatu, oddziaływania)	Zakres prze- strzenny	Źródło danych	Częstotliwość (w latach)
		skich			
		Liczba gospodarstw agroturystycznych	W	ZODR Barzkowice	1
		Pracujący w usługach na wsi na 1000 miesz- kańców	W	GUS	1

Bibliografia

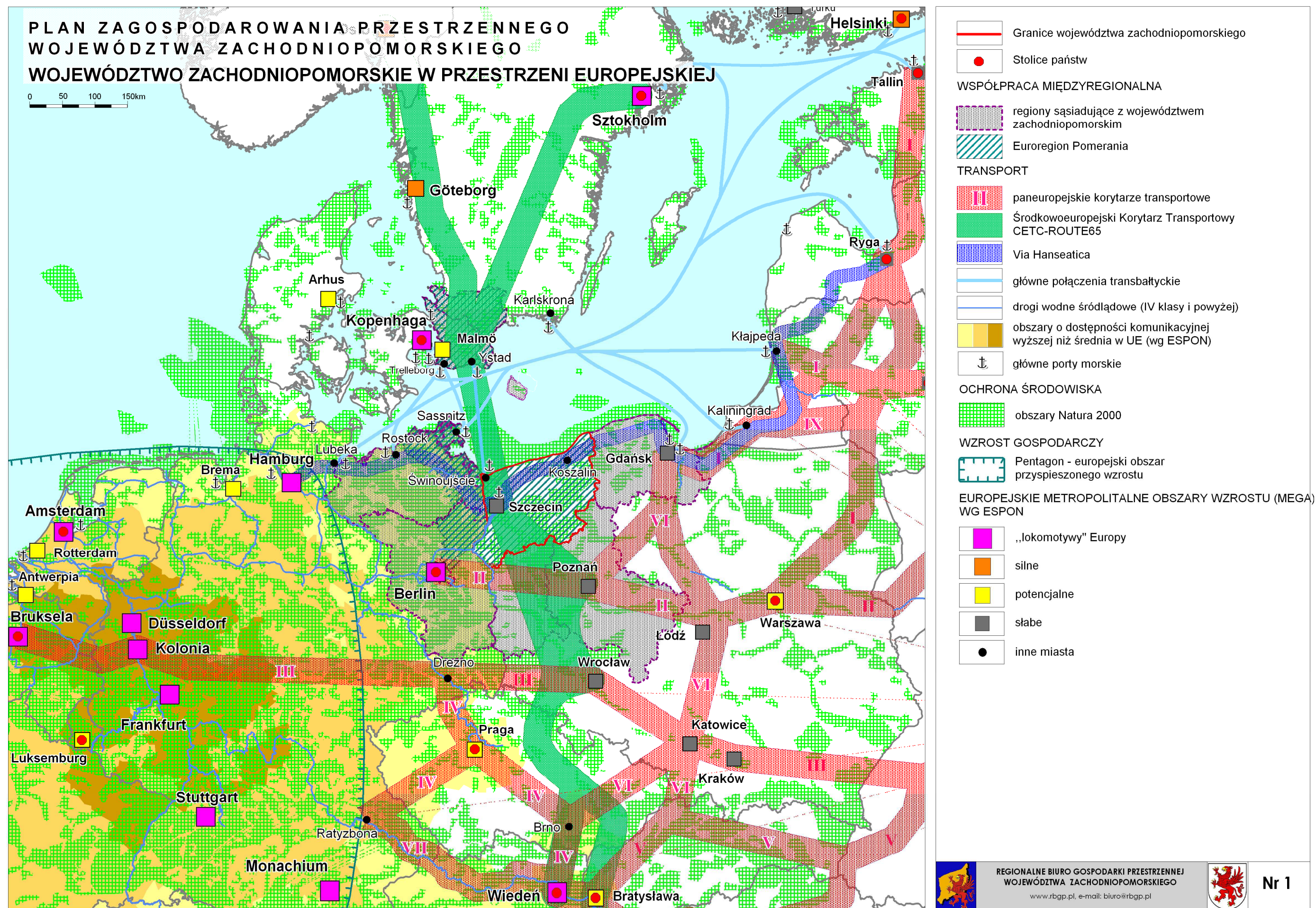
1. Adamowicz M., Dyfuzja innowacji jako czynnik rozwoju regionów peryferyjnych.
2. Adamowicz P., Metropolie w polaryzacyjno-dyfuzyjnym modelu rozwoju Polski i Europy.
3. Atlas parametrów litologicznych osadów powierzchniowych południowego Bałtyku, Państwowy Instytut Geologiczny – Oddział Geologii Morza, Gdańsk 2005.
4. Atlas zasobów i zagrożeń klimatycznych Pomorza, AR w Szczecinie, Szczecin 2004.
5. Bański J., Typy ludnościowych obszarów problemowych w: J. Bański, E. Rydz (red.), Społeczne problemy wsi, Studia Obszarów Wiejskich nr 2, PTG, IGiPZ PAN, Warszawa 2002.
6. Cykalewicz T., Cykalewicz M., Kalita-Skwirzyńska K., Nekanda-Trepka J., Makowska B., Walkiewicz A., Wilgocki E., Studium ochrony dóbr kultury i zabytkowego krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego, Szczecin 2002.
7. Domański R., Przestrzenna organizacja rozwoju regionalnego, Studia KPZK PAN nr 93, Warszawa 1987.
8. Ekspertyzy do projektu Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, t.I, Warszawa 2009.
9. Filipiak J., Raczyński M. Jeziora zachodniopomorskie (zarys faktografii), AR w Szczecinie, Szczecin 2000.
10. Gasidło K., Popczyk J., Obszary metropolitalne i wielkie miasta a problemy rozwoju i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), Politechnika Śląska, Warszawa 2008.
11. Inwentaryzacja stanu infrastruktury szerokopasmowej w województwie zachodniopomorskim, ITTI, Poznań 2009.
12. Jasiulewicz M., Sieć osadnicza małych i średnich miast i osad wiejskich a problem wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), ze szczególnym uwzględnieniem produkcji biomasy. Rekomendacje dla KPZK, Politechnika Koszalińska, Warszawa 2008.
13. Kierunki rozwoju opieki zdrowotnej w zakresie chirurgii ogólnej w województwie zachodniopomorskim na lata 2008-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2008.
14. Kierunki rozwoju opieki zdrowotnej w zakresie chorób wewnętrznych w województwie zachodniopomorskim na lata 2008-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2008.
15. Kierunki rozwoju opieki zdrowotnej w zakresie chorób wewnętrznych w województwie zachodniopomorskim na lata 2008-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2008.
16. Kierunki rozwoju opieki zdrowotnej w zakresie położnictwa i ginekologii w województwie zachodniopomorskim na lata 2008-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2008.
17. Kleczkowski A. S., Mapa głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) wymagających szczególnej ochrony, AGH, Kraków 1990.
18. Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, PWN, Warszawa 2001.
19. Kowalczyk A., Geografia turystyki, PWN, Warszawa 2001.
20. Koźmiński Cz., Agroklimat województwa szczecińskiego, STN, Szczecin 1983.
21. Koźmiński Cz., Michalska B., Czarnecka M., Klimat województwa zachodniopomorskiego, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007.
22. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (projekt aktualizacji), Ministerstwo Środowiska, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, styczeń 2010.
23. Krajowy program zwiększenia lesistości 2003, Ministerstwo Środowiska, 2003
24. Kulesza-Szerniewicz E., Kubacka P., Witek W., Wytyczne i zasady zagospodarowania w obszarach kulturowo-krajobrazowych, Biuro Dokumentacji Zabytków, Szczecin 2010.
25. Leśny Kompleks Promocyjny Puszcze Szczecińskie, krajobrazy leśne i otwartej przestrzeni pod red. A. Stachak, M. Zachasia, RDLP w Szczecinie, Szczecin 2009.

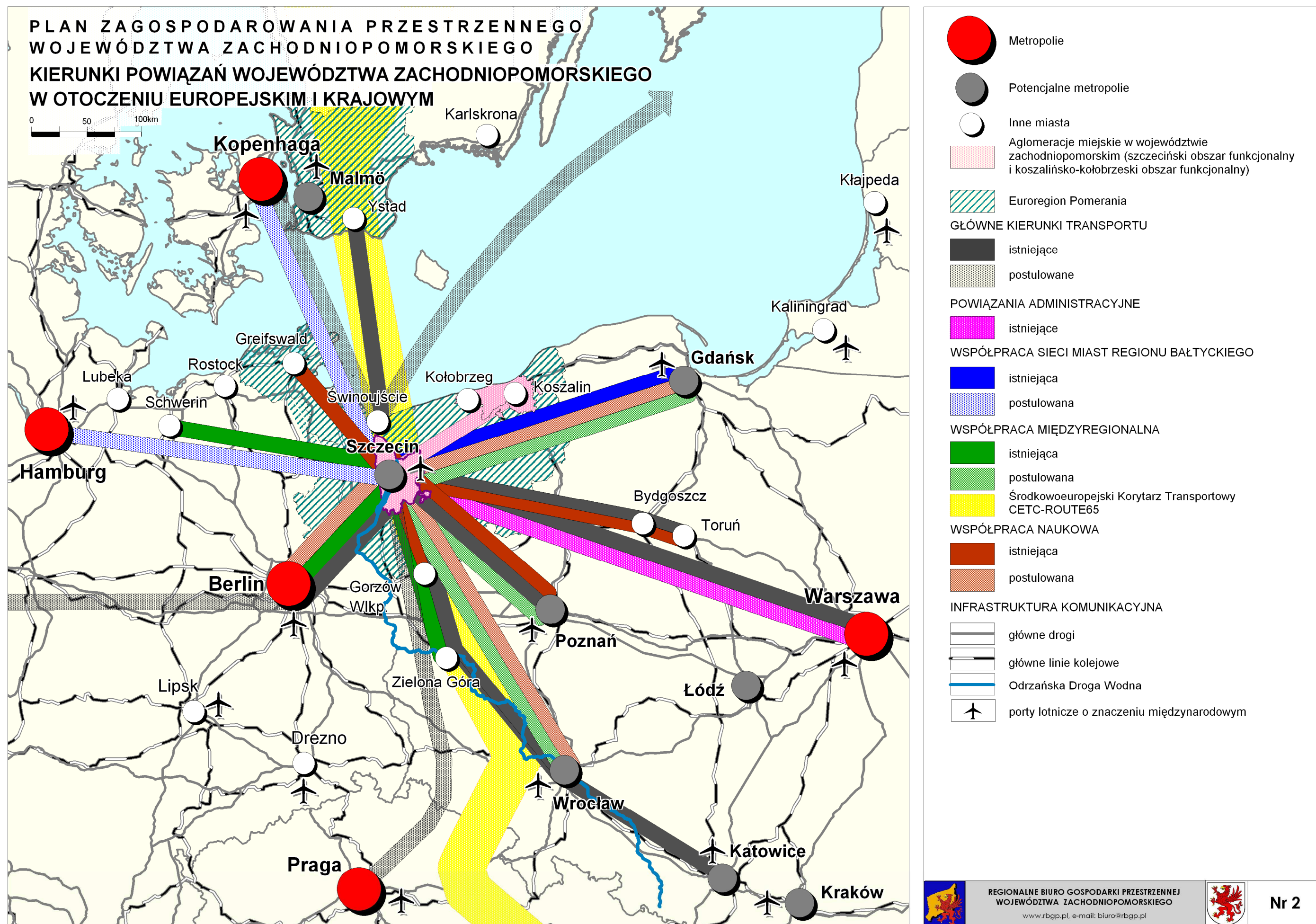

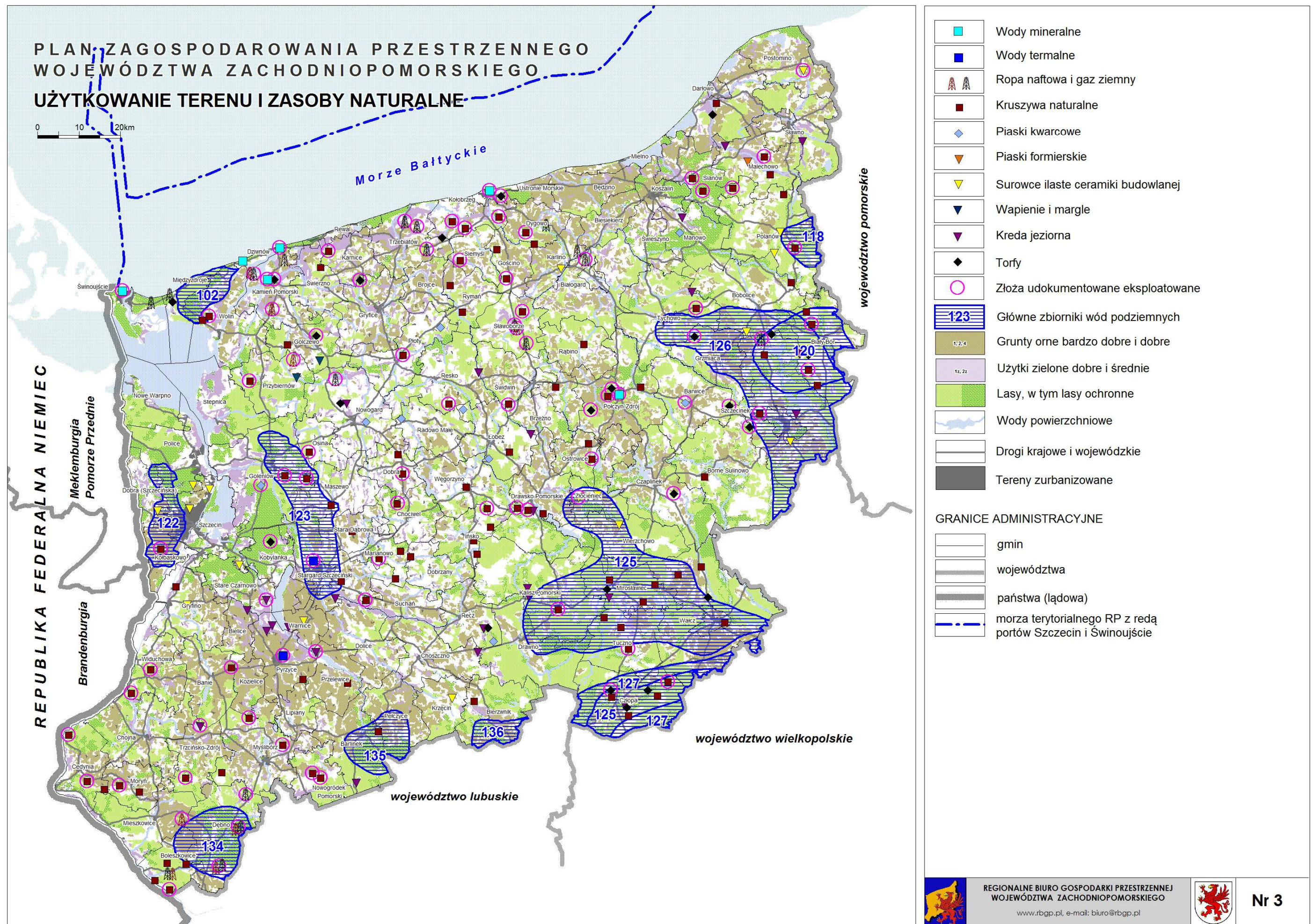
26. Mapa zamierzeń inwestycyjnych obszaru pogranicza położonego wzdłuż granicy polsko-niemieckiej. Opracowanie wykonane przez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie, Biuro Planowania Przestrzennego Departamentu Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego w Zielonej Górze, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, Ministerstwo Infrastruktury, Szczecin 2009.
27. Matuszkiewicz J.M., Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski, Prace Geograficzne nr 158, 1993.
28. Mikołajski J., Geografia województwa szczecińskiego, STN, Szczecin 1966.
29. Możliwości rozwoju turystyki w Polsce Północno-Zachodniej, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Szczecin 1999.
30. Ochrona łączności ekologicznej w Polsce, materiały konferencyjne pod red. J. Jędrzejewskiego, D. Ławreusza, Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2009.
31. Okresowa ocena planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2006.
32. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie promocji transgranicznego transportu rowerowego (2007/C 168/18).
33. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie transportu na obszarach miejskich i metropolitalnych (2007/C 168/17).
34. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: Europejskie obszary metropolitalne – konsekwencje społeczno-gospodarcze dla przyszłości Europy (2007/C 168/02).
35. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: Obszary metropolitalne: konsekwencje społeczno-gospodarcze dla przyszłości Europy. (2004/C 302/20). Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C302/101.
36. Parysek J. J., Aglomeracje miejskie w Polsce oraz problemy ich funkcjonowania i rozwoju, w: Parysek J. J., Tölle A. (red.) Wybrane problemy rozwoju i rewitalizacji miast: aspekty poznawcze i praktyczne, seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, 2008, nr 5.
37. Perspektywy Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego w kontekście wyznaczników rozwoju funkcji metropolitalnych, infrastruktury komunikacyjnej oraz transgranicznego charakteru regionu, Międzynarodowe Stowarzyszenie Urbanistów i Planistów Regionalnych, UPAT Work Book Series, Szczecin 2009.
38. Plan działania systemu państwowego ratownictwa medycznego województwa zachodniopomorskiego na lata 2008-2010, Wojewoda Zachodniopomorski, Szczecin.
39. Plan działań w zakresie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, PSE Operator S.A., 2009.
40. Plan gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy 2013-2018 (projekt).
41. Plan gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy 2013-2018, Szczecin 2009.
42. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2002.
43. Polityka przestrzenna miasta Szczecina, Szczecin 2006.
44. Polityka transportowa państwa na lata 2006-2025, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2005.
45. Program budowy przepławek dla ryb na terenie województwa zachodniopomorskiego, Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, marzec 2004.
46. Program dla Odry 2006 (projekt aktualizacji), Pełnomocnik Rządu do spraw Programu dla Odry 2006, Wrocław 2009.
47. Program małej retencji do 2015 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego (aktualizacja wraz z planem realizacyjnym pierwszego etapu), Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Szczecin 2008.
48. Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015, Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2008.

49. Przyroda Pomorza Zachodniego, pod red. M. Kaczanowskiej, Oficyna, Szczecin 2002.
50. Racinowski R., Wprowadzenie do fizjografii osadnictwa, PWN, Warszawa 1987.
51. Radkowska B., Turystyka polska w 2007 roku. Wielkie miasta, Instytut Turystyki, Warszawa 2008.
52. Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2004-2006, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2008.
53. Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w latach 2002-2003, IOŚ, WIOŚ, BMS, Szczecin 2004.
54. Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w latach 2006-2007, IOŚ, WIOŚ, BMS, Szczecin 2008.
55. Sektor turystyki – definicje, analizy, dane liczbowe i prognozy, Instytut Turystyki, Warszawa 2009.
56. Strategia budowy społeczeństwa informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006-2015, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2005.
57. Strategia opieki zdrowotnej w zakresie neonatologii i pediatrii w województwie zachodniopomorskim na lata 2007-2013, Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2007.
58. Strategia rozwoju gospodarki morskiej województwa zachodniopomorskiego do roku 2015, Warszawa 2007.
59. Strategia rozwoju sektora transportu województwa zachodniopomorskiego do roku 2020 (projekt), Ośrodek Badawczy Ekonomiki Transportu, Warszawa-Szczecin 2008.
60. Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku, Szczecin 2008.
61. Studium kierunkowe zagospodarowania przestrzennego obszaru *wzdłuż* granicy polsko-niemieckiej, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2005.
62. Szponer A., Fizjografia urbanistyczna, PWN, Warszawa 2003.
63. Trampler T., Kliczkowska A., Dymterko E., Sierpińska A., Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski na podstawach ekologiczno-fizjograficznych, PWRiL, Warszawa 1990.
64. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej województwa szczecińskiego, IUNiG, Puławy 1988.
65. Wieloletni program inwestycyjny Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych 2008-2015 (aktualizacja), Szczecin 2009.
66. Wojciechowski K., Wdrażanie idei korytarzy ekologicznych, A. Cieszewska (red.) *Płaty i korytarze jako elementy struktury krajobrazu – możliwości i ograniczenia koncepcji*, Problemy Ekologii Krajobrazu t. XIV, Warszawa 2004.
67. Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008-2012 dla województwa zachodniopomorskiego, Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie (opracowanie dla Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego), Szczecin 2008.
68. Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych na dzień 1 stycznia 2005, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Warszawa 2005.
69. Założenia do programu energetyki odnawialnej w oparciu o surowce odnawialne energii, wody i wiatru, Urząd Marszałkowski w Szczecinie, Szczecin 2008.
70. Zamierzenia dotyczące rozwoju sieci 110 kV Enea Operator sp. z o.o. na terenie Oddziału Dystrybucji Szczecin, Enea Operator, Oddział Dystrybucji Szczecin, 2009.
71. Zimnicka A., Czernik L., *Vademecum wsi podmiejskiej – jakość zagospodarowania przestrzennego*, Wydawnictwo Hobgen, Szczecin 2007.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO JEDNOSTKI KRAJOBRAZOWE NA TLE MAPY GEOMORFOLOGICZNEJ

0 10 20km

Morze Bałtyckie

województwo pomorskie

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC

Meklemburgia
Pomorze Przednie

Brandenburgia

województwo wielkopolskie

województwo lubuskie

GRANICE JEDNOSTEK KRAJOBRAZOWYCH

- 1 Strefa brzegowa Bałtyku
- 2 Nadmorski pas wysoczyzny
- 3 Środkowo-pomorski obszar wysoczyzny
- 4 Pomorski obszar czołowo-morenowy
- 5 Obszary równin sandrowych
- 6 Obszary równin aluwialnych i pradolin
- 7 Obszary równin zastoiskowych

FORMY POCHODZENIA LODOWCOWEGO

- wzgórza moren czołowych
- wysoczyzny morenowe płaskie
- wysoczyzny morenowe faliste
- wysoczyzny morenowe pagórkowate
- wysoczyzny morenowe z licznymi drumlinami

FORMY POCHODZENIA GLACIFLUWIALNEGO

- równiny sandrowe
- sandry z licznymi wytopiskami
- terasy kemowe
- krawędzie pradolin i ich dna wypełnione osadami bagiennymi i mineralnymi
- równiny piaszczyste akumulacji wód roztopowych i rzecznych
- równiny akumulacji osadów zastoiskowych / mulki i ły warwowe / ozy
- rynny subglacialne
- zagłębienia i kotłiny wytopiskowe / wypełnione osadami bagienno-jeziornymi /

FORMY POCHODZENIA RZECZNEGO I RZECZNO - MORSKIEGO

- krawędzie i dna dolin rzecznych
- dna dolin anastomozujących oraz równiny bagien fluwiogenicznych
- równiny deltowe

FORMY POCHODZENIA MORSKIEGO

- krawędzie czynnych klifów
- krawędzie martwych klifów

FORMY POCHODZENIA LIMNICZNEGO

- równiny akumulacji jeziornych /kreda jeziorna/

FORMY POCHODZENIA EOLICZNEGO

- obszary występowania wydm nadmorskich oraz form deflacyjnych
- obszary występowania wydm śródlądowych oraz eolicznych płasków pokrywowych na równinach piaszczystych

POZOSTAŁE OZNACZENIA

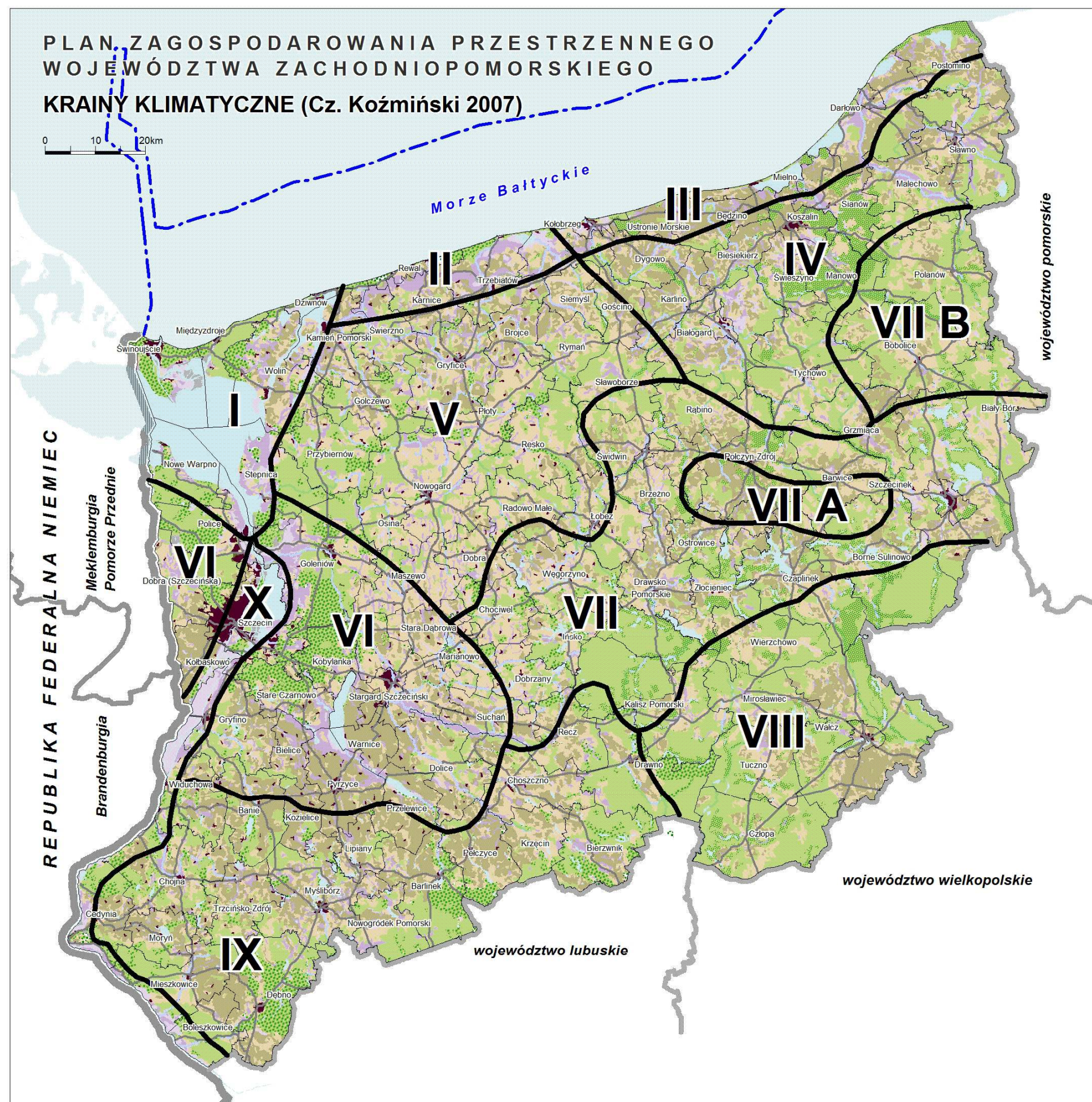
- granice gmin
- granice województwa
- granica państwa (lądowa)
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście
- wody powierzchniowe

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Nr 4

- GRANICE KRAIN KLIMATYCZNYCH**
- Kraina I - Zalewu Szczecińskiego
 - Kraina II - Trzebiatowska
 - Kraina III - KołobrzESCO - Darłowska
 - Kraina IV - Koszalińska
 - Kraina V - Nowogardzko - Gyficka
 - Kraina VI - Pyrzycko - Goleniowska
 - Kraina VII - Drawsko - Szczecińska
 - Kraina VIIa - Wysoczyzna Połczyńska
 - Kraina VIIb - Wysoczyzna Bobolińska
 - Kraina VIII - Wałecka
 - Kraina IX - Myśliborska
 - Kraina X - Dolina Dolnej Odry

- Grunty orne bardzo dobre i dobre
- Grunty orne słabe i bardzo słabe
- Użytki zielone dobre i średnie
- Użytki zielone słabe i bardzo słabe
- Lasy, w tym lasy ochronne
- Nieużytki
- Tereny zurbanizowane
- Wody powierzchniowe
- Drogi krajowe i wojewódzkie

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- województwa
- państwa (lądowa)
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście

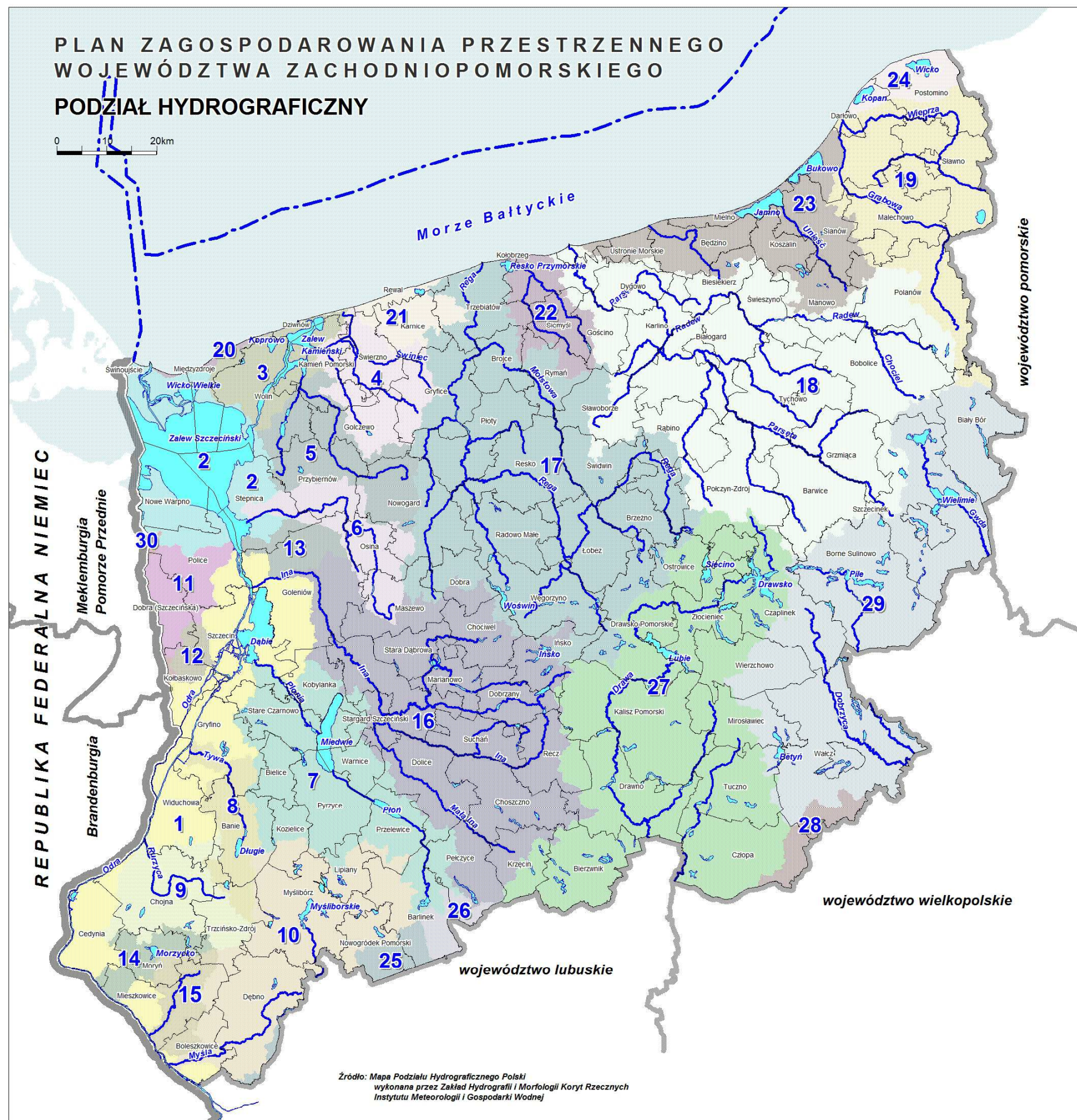
REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Nr 5

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO PODZIAŁ HYDROGRAFICZNY

0 10 20km

ZLEWNIE

1	Bezpośrednia zlewnia Odry w granicach woj. zachodniopom.
2	Zalew Szczeciński ze Świną
3	Dziwna z Zalewem Kamieńskim
4	Świniec
5	Wołczenica
6	Gowienica
7	Płonia
8	Tywa
9	Rurzyca
10	Myśla w granicach woj. zachodniopom.
11	Gunica
12	Bukowa
13	Krępa
14	Ślubia
15	Kurzycza
16	Ina
17	Rega
18	Parsęta
19	Wieprza w granicach woj. zachodniopom.
20	Przymorze na wyspie Wolin
21	Przymorze Dziwna - Rega
22	Przymorze Rega - Parsęta
23	Przymorze Parsęta - Wieprza
24	Przymorze Wieprza - Ślubia w granicach woj. zachodniopom.
25	Bezpośrednia zlewnia Warty w granicach woj. zachodniopom.
26	Kanał Otok w granicach woj. zachodniopom.
27	Drawa w granicach woj. zachodniopom.
28	Bezpośrednia zlewnia Noteci w granicach woj. zachodniopom.
29	Gwda w granicach woj. zachodniopom.
30	Dorzecze Uecker w granicach woj. zachodniopom.

Wody powierzchniowe

GRANICE ADMINISTRACYJNE

	gmin
	województwa
	państwa (lądowa)
	morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście

Źródło: Mapa Podziału Hydrograficznego Polski
wykonana przez Zakład Hydrografii i Morfologii Koryt Rzecznych
Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbzp.pl, e-mail: biuro@rbzp.pl

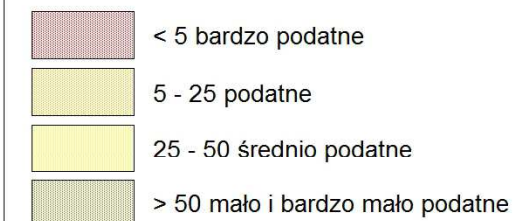
Nr 6

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO HYDROGEOLOGIA

0 10 20 km

OBSZARY WRAŻLIWOŚCI WÓD PODZIEMNYCH NA ZANIECZYSZCZENIA

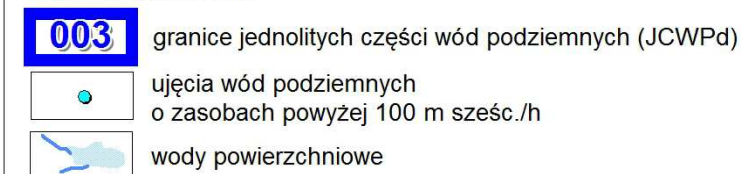
OBSZARY BILANSOWE

Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych

S-V numer rejonu wodno-gospodarczego

INNE OZNACZENIA

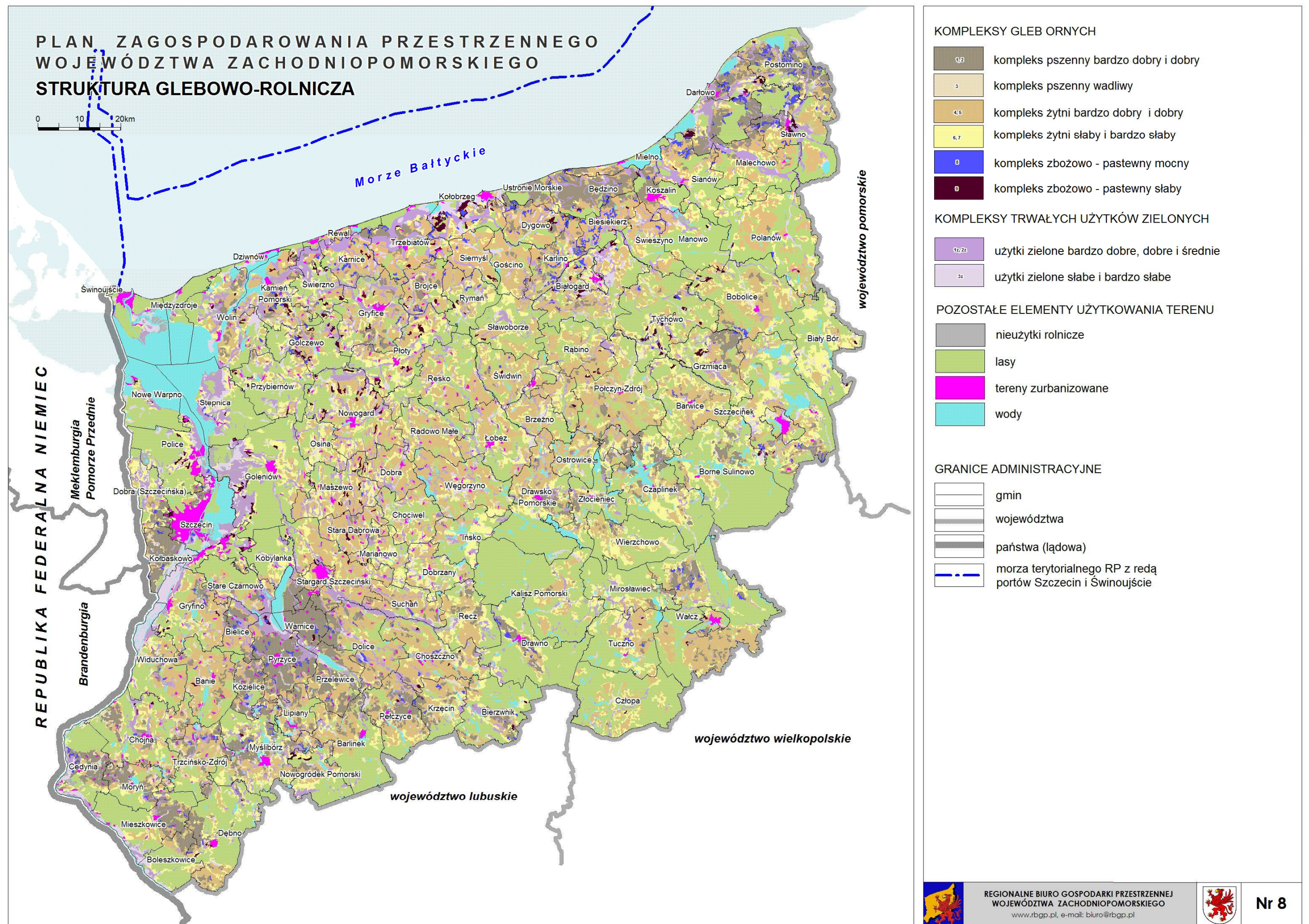
GRANICE ADMINISTRACYJNE

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Nr 7

- Lasy, w tym lasy ochronne
- Granice Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych
- Granice nadleśnictw
- Granice leśnych kompleksów promocyjnych
- Wody powierzchniowe
- Drogi krajowe i wojewódzkie
- Tereny zurbanizowane

GRANICE ADMINISTRACYJNE

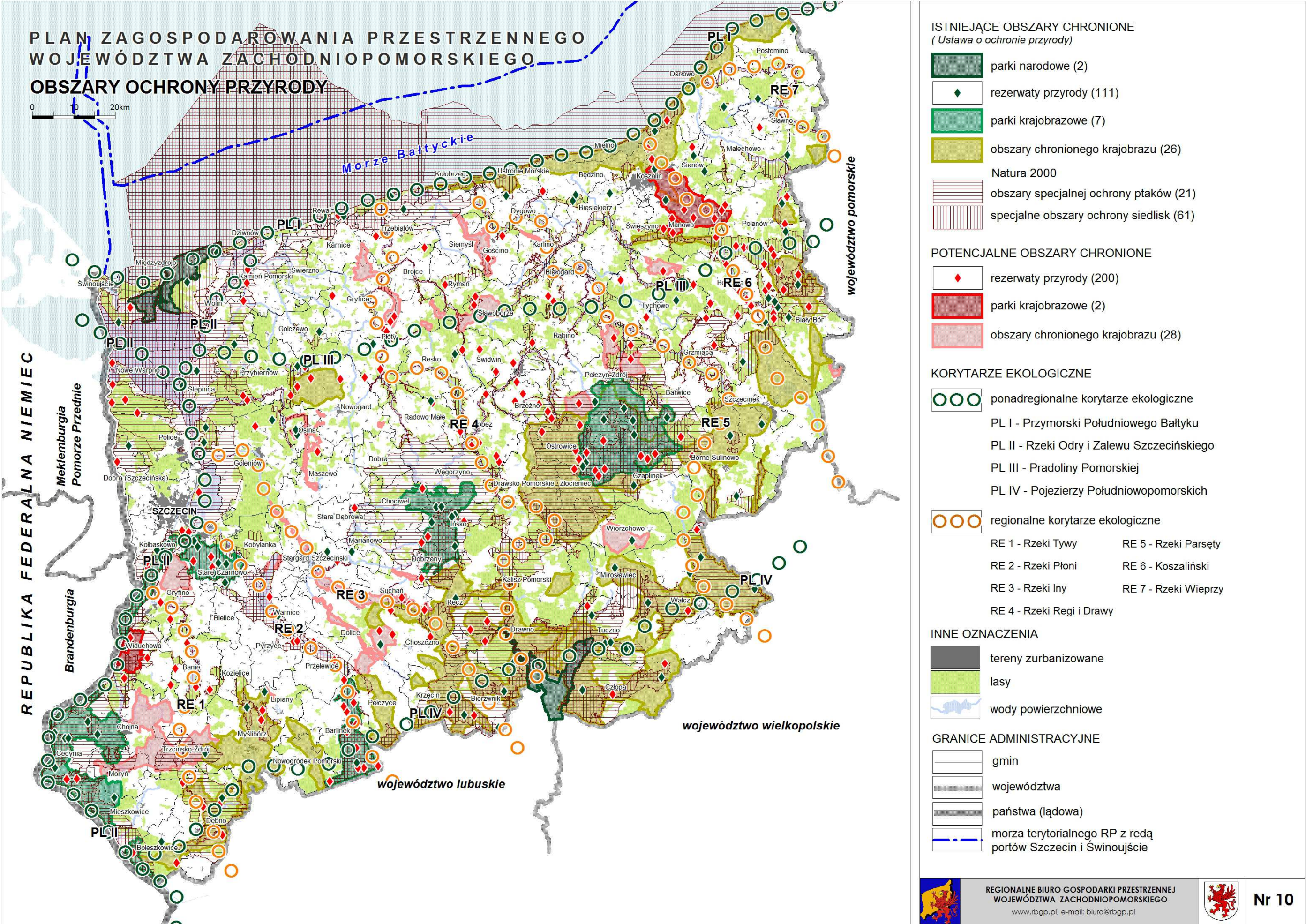
- gmin
- województwa
- państwa (lądowa)
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Nr 9

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

0 10 20km

Morze Bałtyckie

województwo pomorskie

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC

Meklemburgia
Pomorze Przednie

Brandenburgia

województwo wielkopolskie

województwo lubuskie

OBSZARY I OBIEKTY PRAWNIE CHRONIONE

- krajowy system obszarów chronionych
- europejski system obszarów chronionych Natura 2000
- lasy, w tym lasy ochronne
- leśne kompleksy promocyjne
- kompleks psenny bardzo dobry i dobry
- obszary ochrony uzdrowiskowej
- pas nadbrzeżny
- zlewnie wód wysokiej jakości
- obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych
- główne zbiorniki wód podziemnych
- tereny ochrony pośredniej stref ochronnych większych ujęć wód podziemnych
- tereny ochrony pośredniej stref ochronnych większych ujęć wód powierzchniowych
- zbiorniki retencyjne
- wały przeciwpowodziowe
- poldery spełniające funkcję przeciwpowodziową
- wody powierzchniowe

POZOSTAŁE ELEMENTY UŻYTKOWANIA TERENU

- tereny zurbanizowane
- drogi krajowe i wojewódzkie
- ważniejsze linie kolejowe

GRANICE ADMINISTRACYJNE

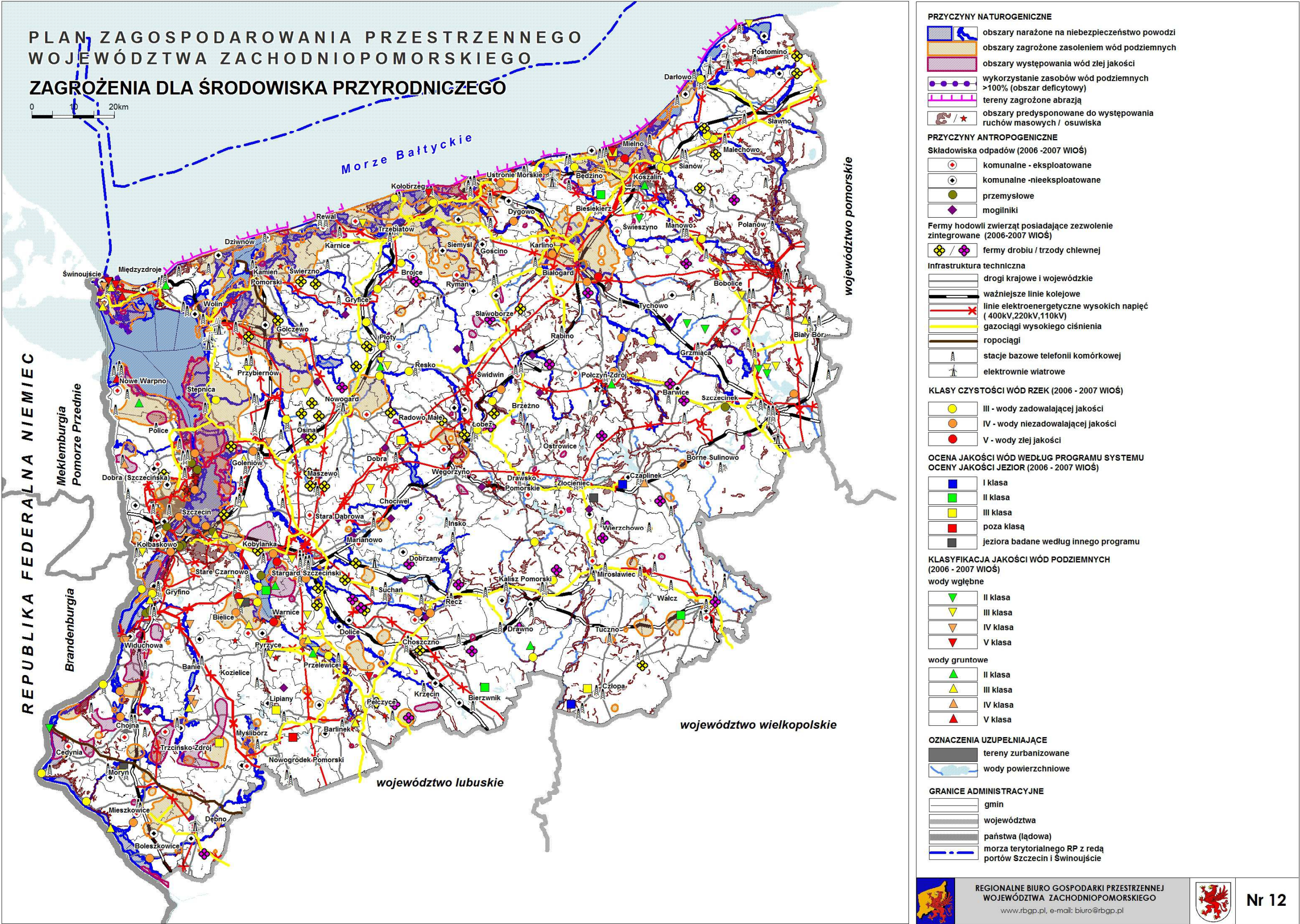
- gmin
- województwa
- państwa (lądowa)
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Swinoujście

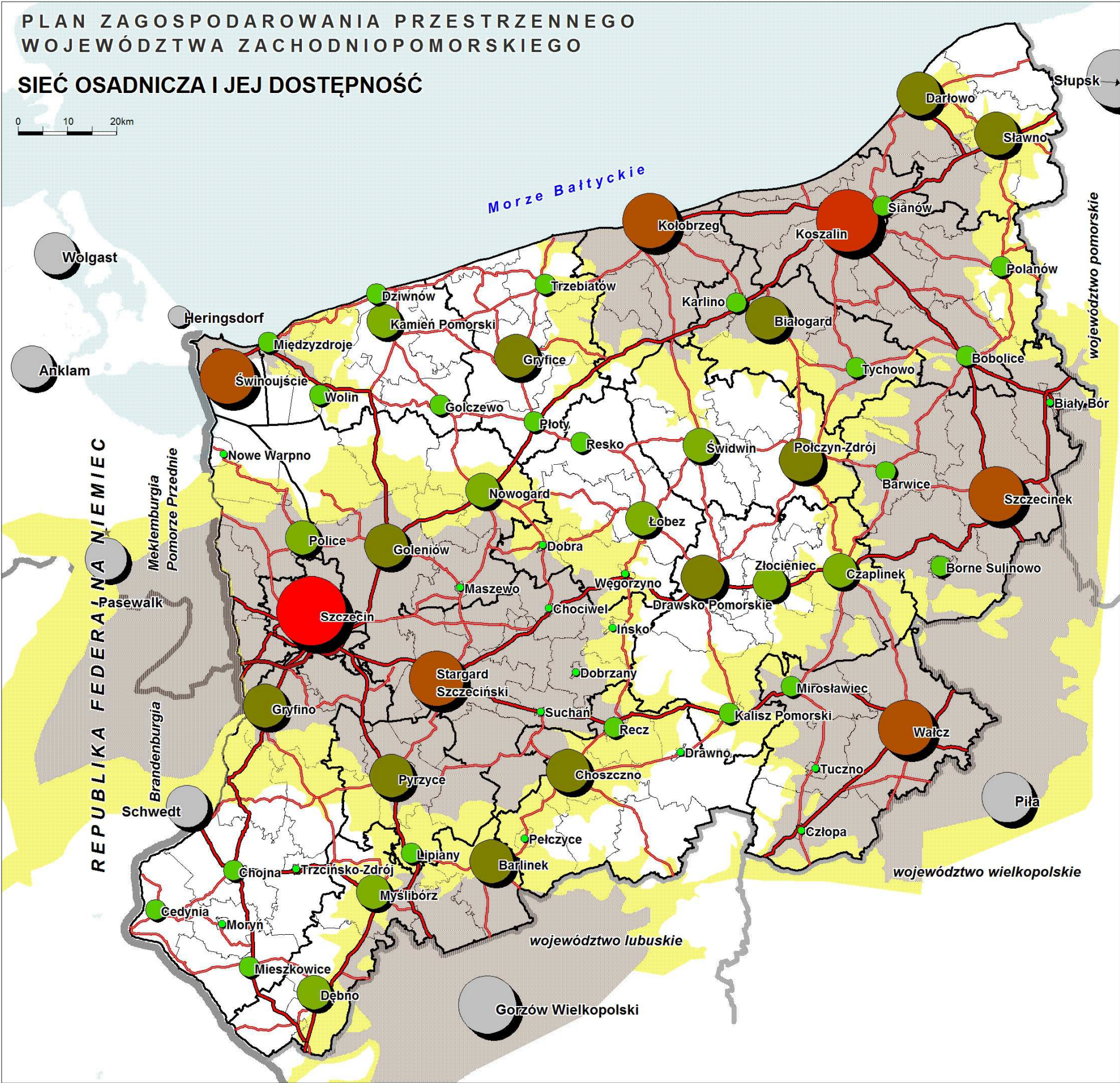

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbpp.pl, e-mail: biuro@rbpp.pl

Nr 11

STRUKTURA HIERARCHICZNA MIAST

- krajowe o znaczeniu europejskim
- ponadregionalne
- regionalne
- subregionalne
- ponadgminne I rzędu
- ponadgminne II rzędu
- gminne
- ważniejsze miasta poza województwem

DOSTĘPNOŚĆ DROGAMI KOŁOWYMI w minutach

- do 45
- 45-60

drogi krajowe

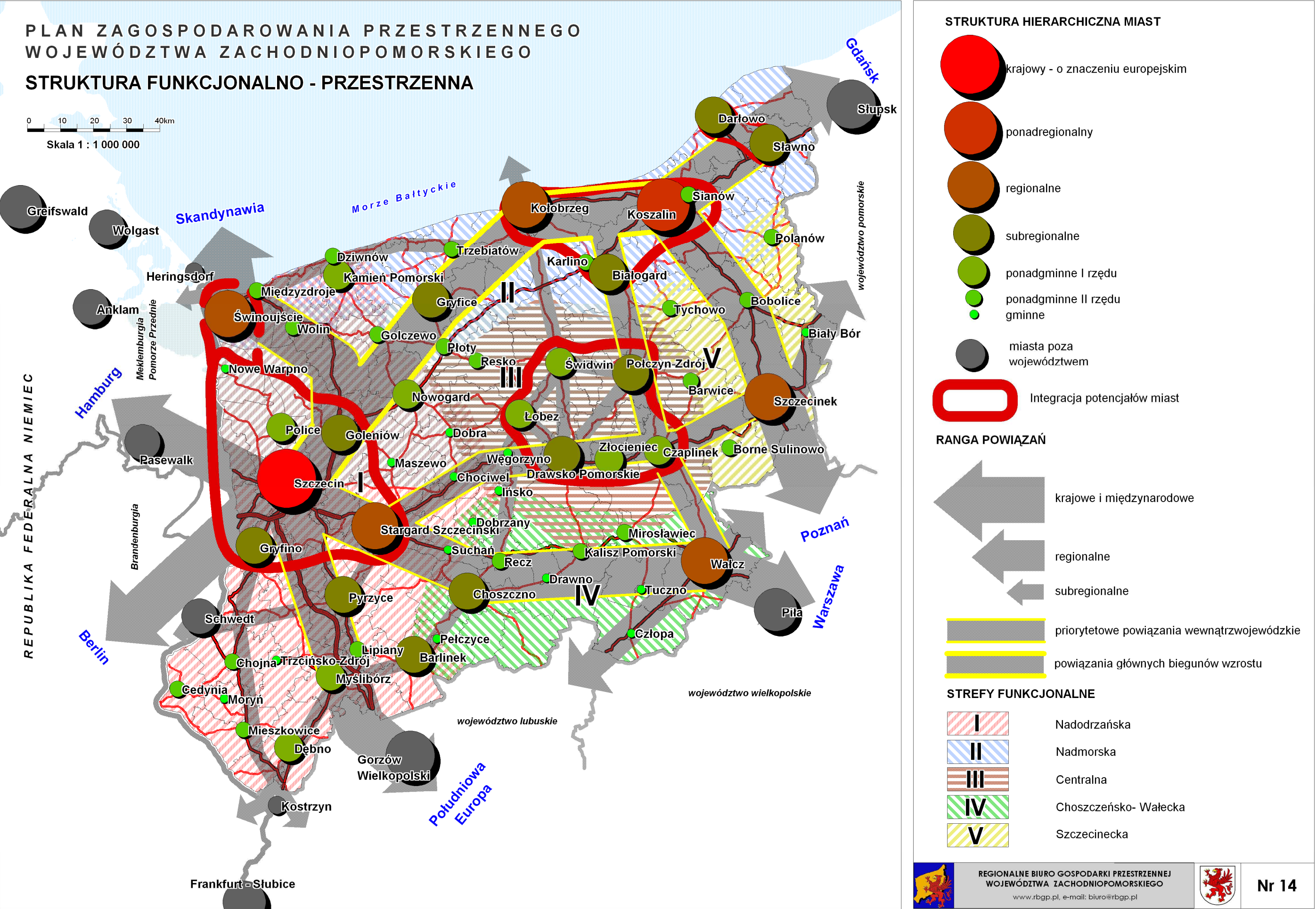
drogi wojewódzkie

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- powiatów
- województwa
- państwa

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

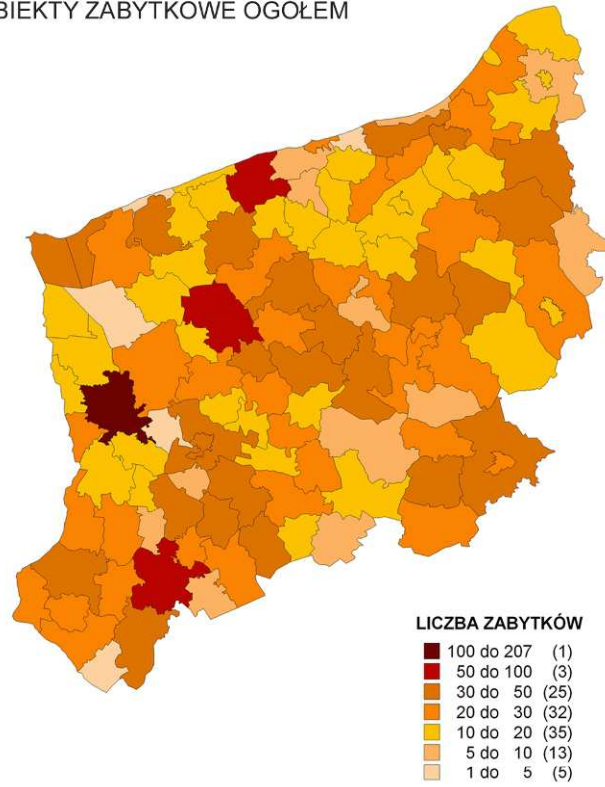
Nr 13

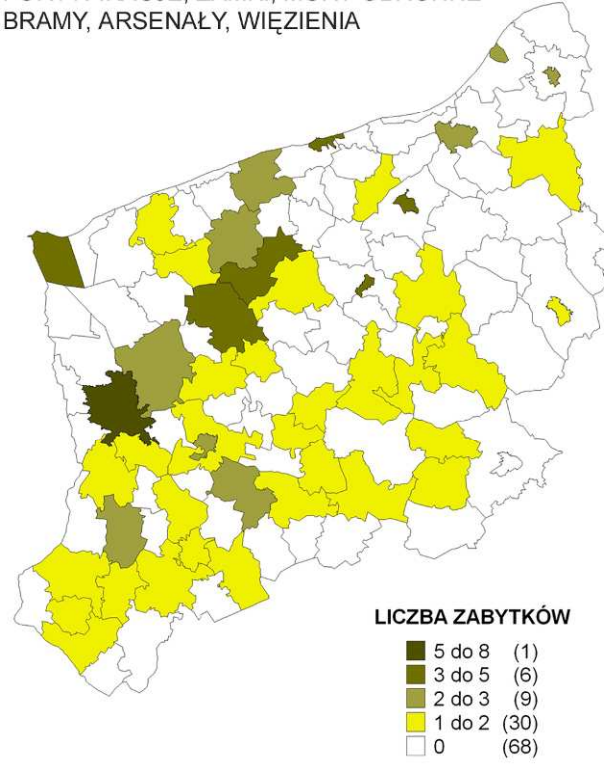
PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

OBIEKTY ZABYTEKOWE WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW (1)

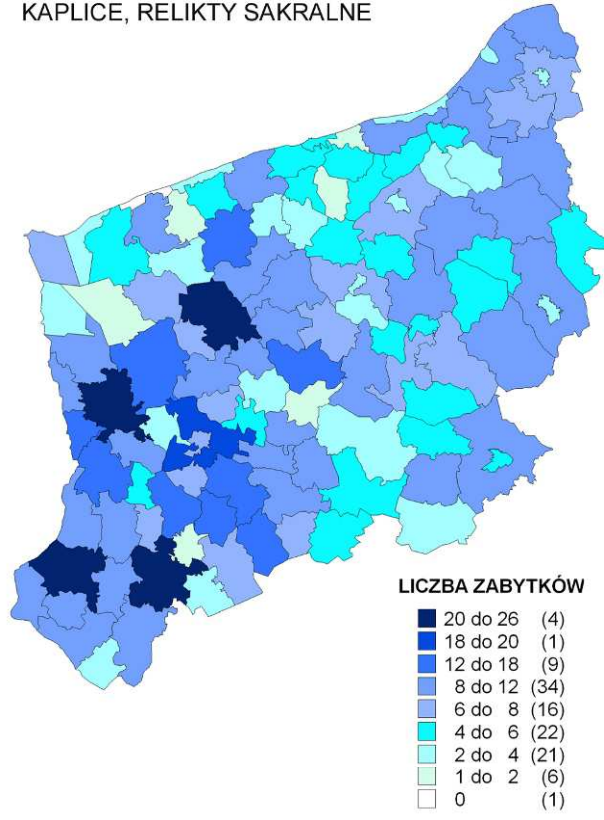
OBIEKTY ZABYTEKOWE OGÓŁEM

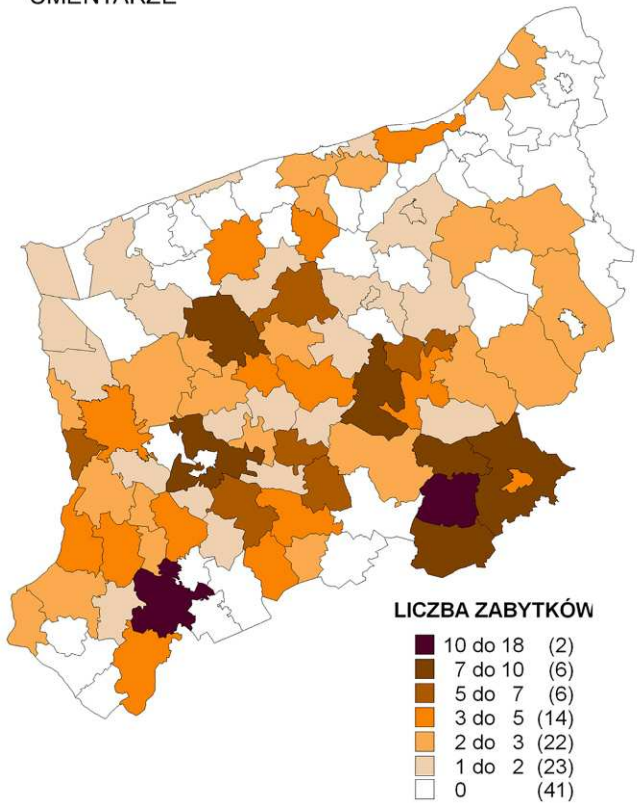
FORTYFIKACJE, ZAMKI, MURY OBRONNE
BRAMY, ARSENAŁY, WIĘZIENIA

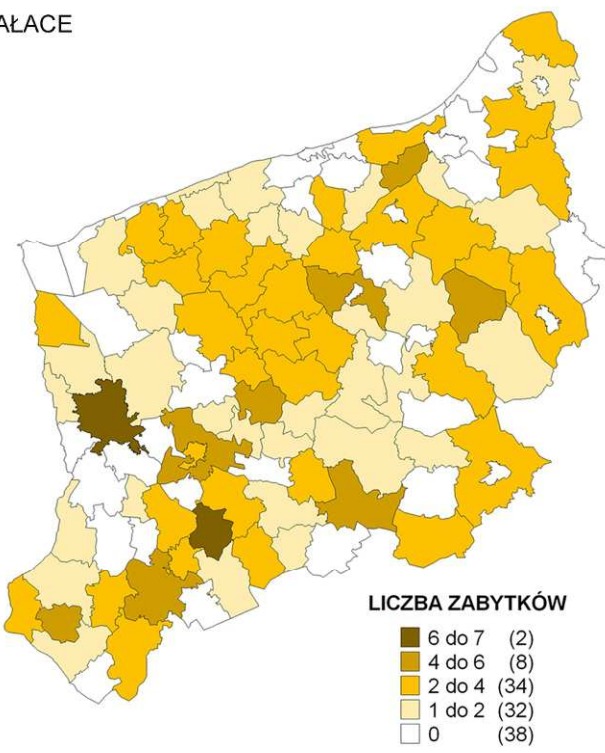
OBIEKTY SAKRALNE , WIEŻE KOŚCIELNE,
KAPLICE, RELIKTY SAKRALNE

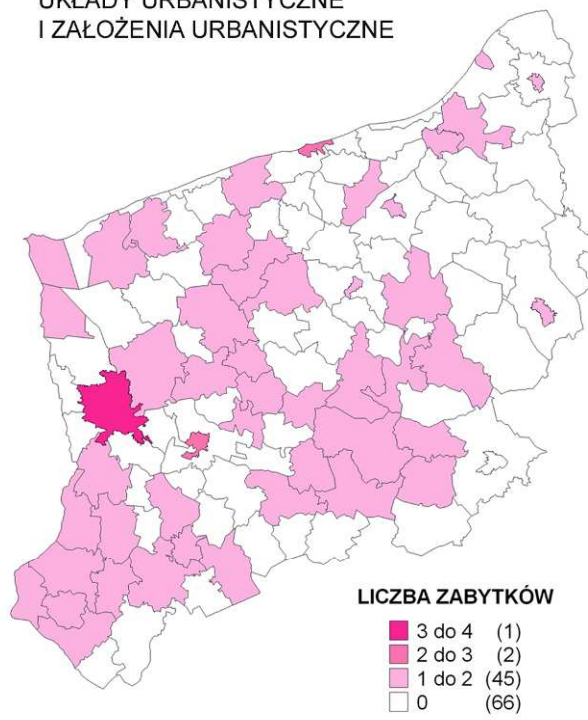
CMENTARZE

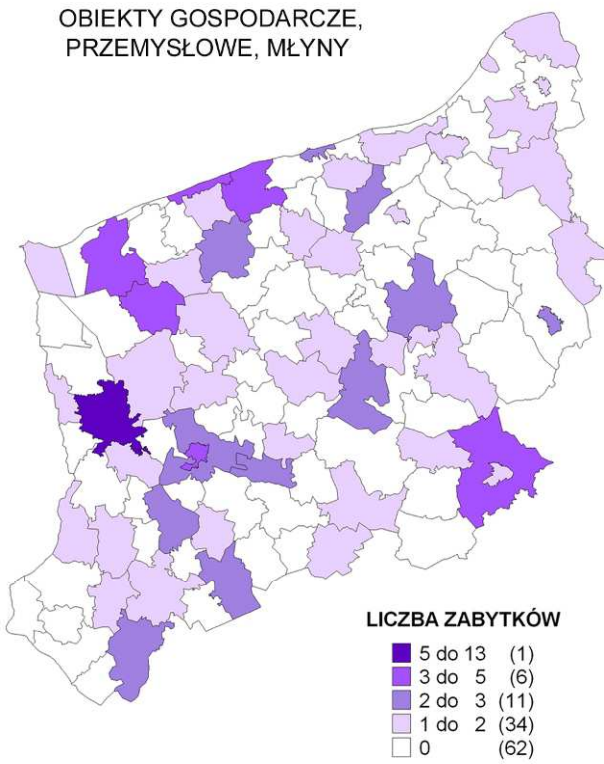
PAŁACE

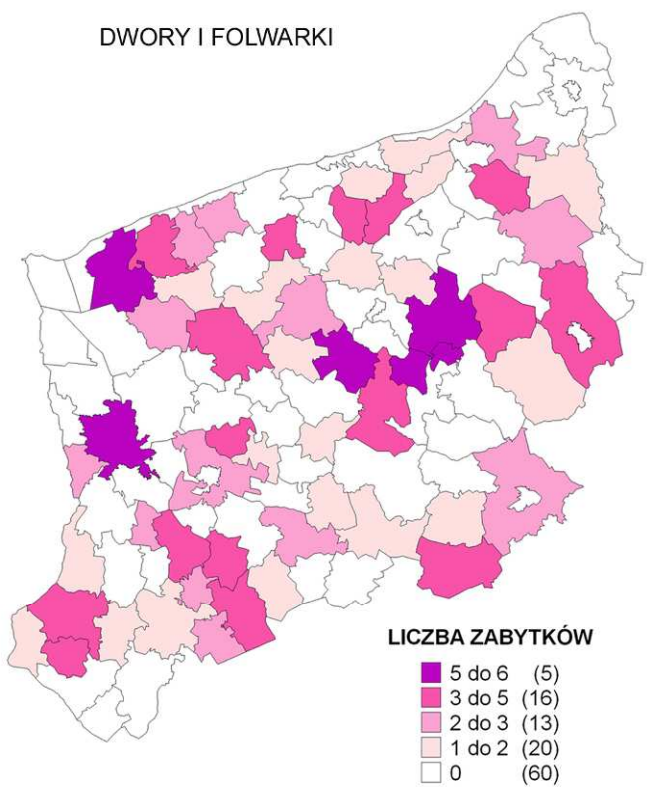
UKŁADY URBANISTYCZNE
I ZAŁOŻENIA URBANISTYCZNE

OBIEKTY GOSPODARCZE,
PRZEMYSŁOWE, MŁYNY

DWORY I FOLWARKI

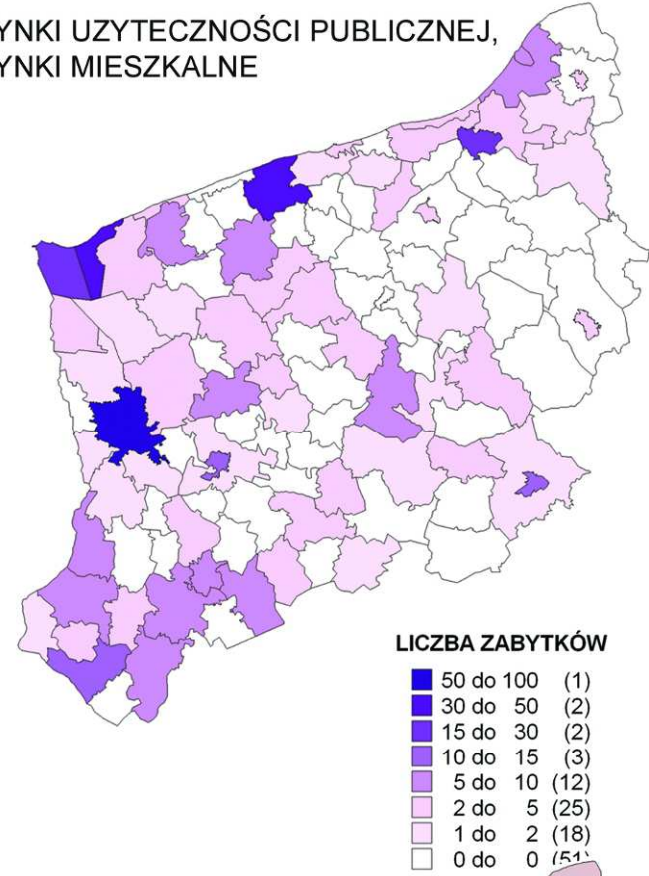
Kartogramy obrazują ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków na dzień 22 lutego 2010 r.

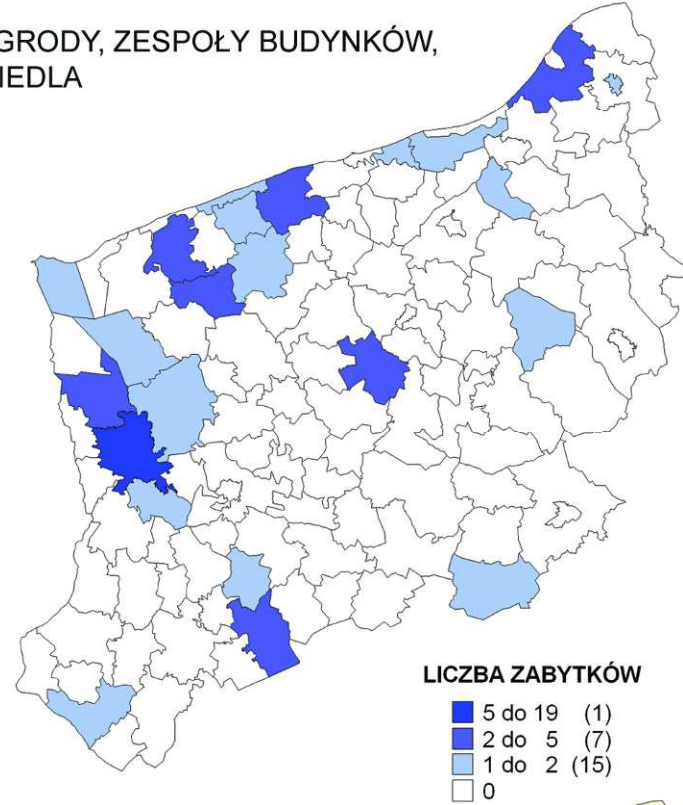
PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

OBIEKTY ZABYTEKOWE WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW (2)

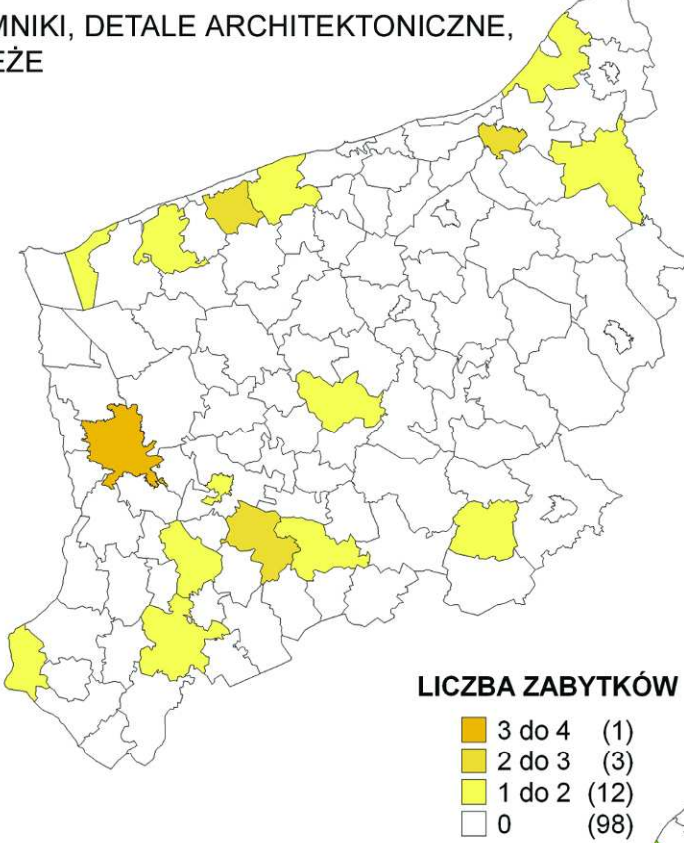
BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ,
BUDYNKI MIESZKALNE

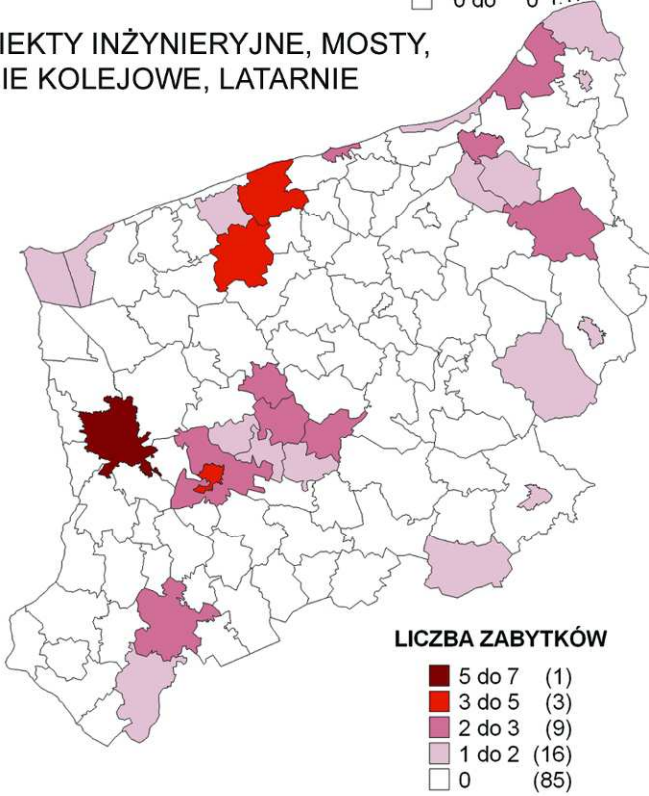
ZAGRODY, ZESPOŁY BUDYNKÓW,
OSIEDLA

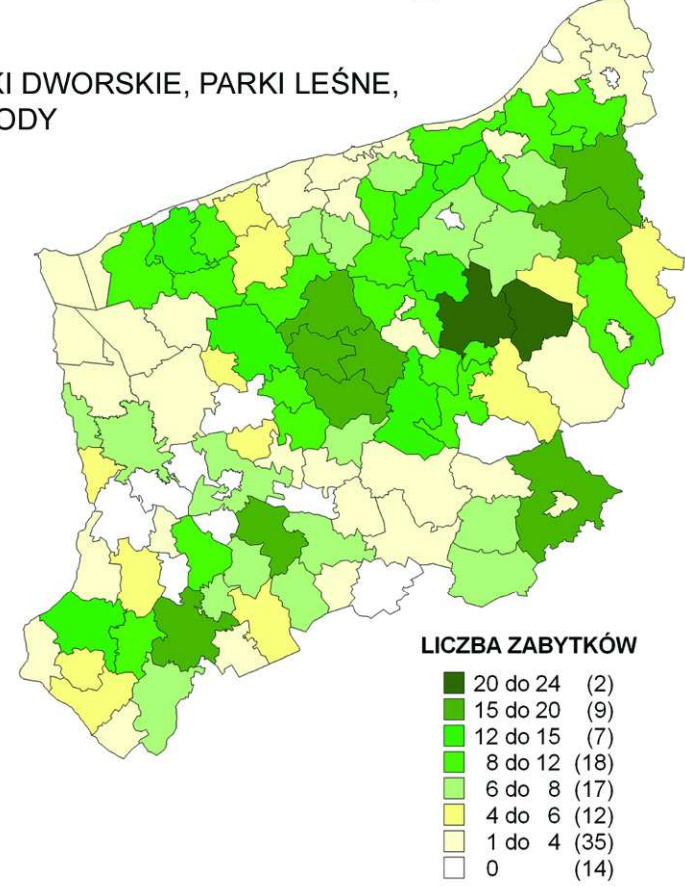
POMNIKI, DETALE ARCHITEKTONICZNE,
WIEŻE

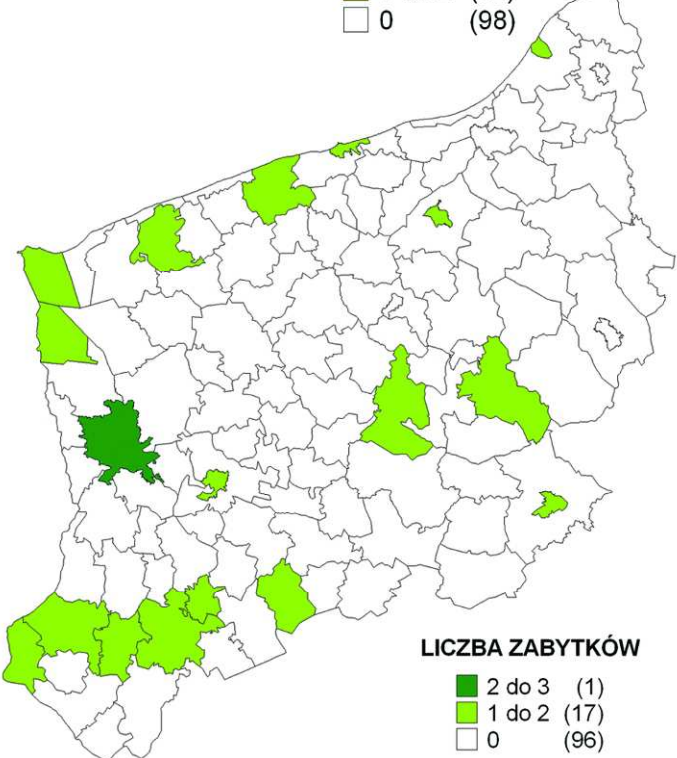
OBIEKTY INŻYNIERYJNE, MOSTY,
LINIE KOLEJOWE, LATARNIE

PARKI DWORSKIE, PARKI LEŚNE,
OGRODY

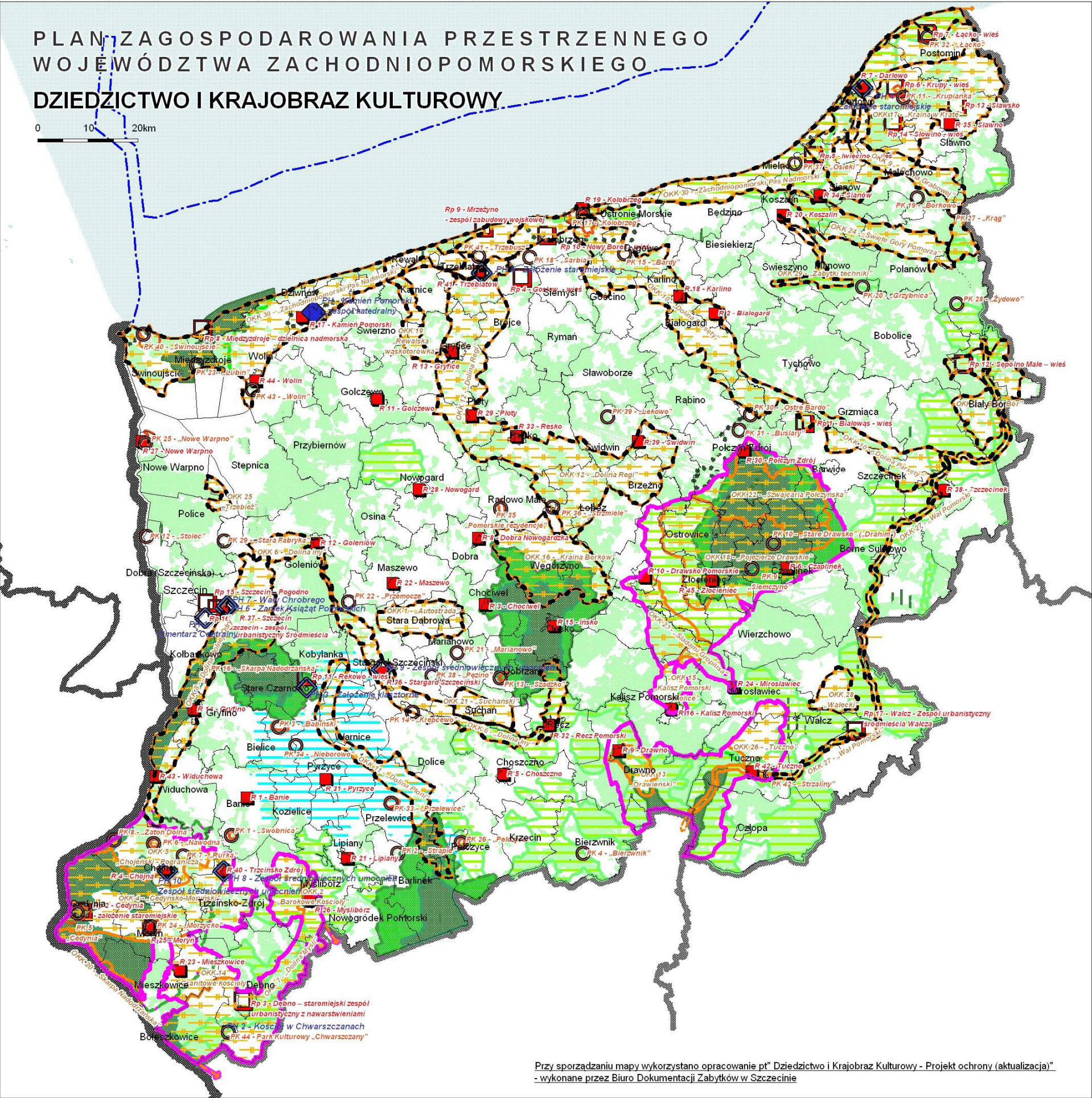

RATUSZE

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Przy sporządzaniu mapy wykorzystano opracowanie pł" Dziedzictwo i Krajobraz Kulturowy - Projekt ochrony (aktualizacja)"
- wykonane przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie

USTANOWIONE FORMY OCHRONY

- R7 obszarowe wpisy do rejestru zabytków
- PH Pomnik Historii Kamień Pomorski - Zespół Katedralny

PROPONOWANE FORMY OCHRONY

- Rp12 proponowane obszarowe wpisy do rejestru zabytków
- PH6 proponowane pomniki historii
- PK24 proponowane parki kulturowe

INNE OBSZARY CENNE

- OKK8 proponowane obszary kulturowo - krajobrazowe

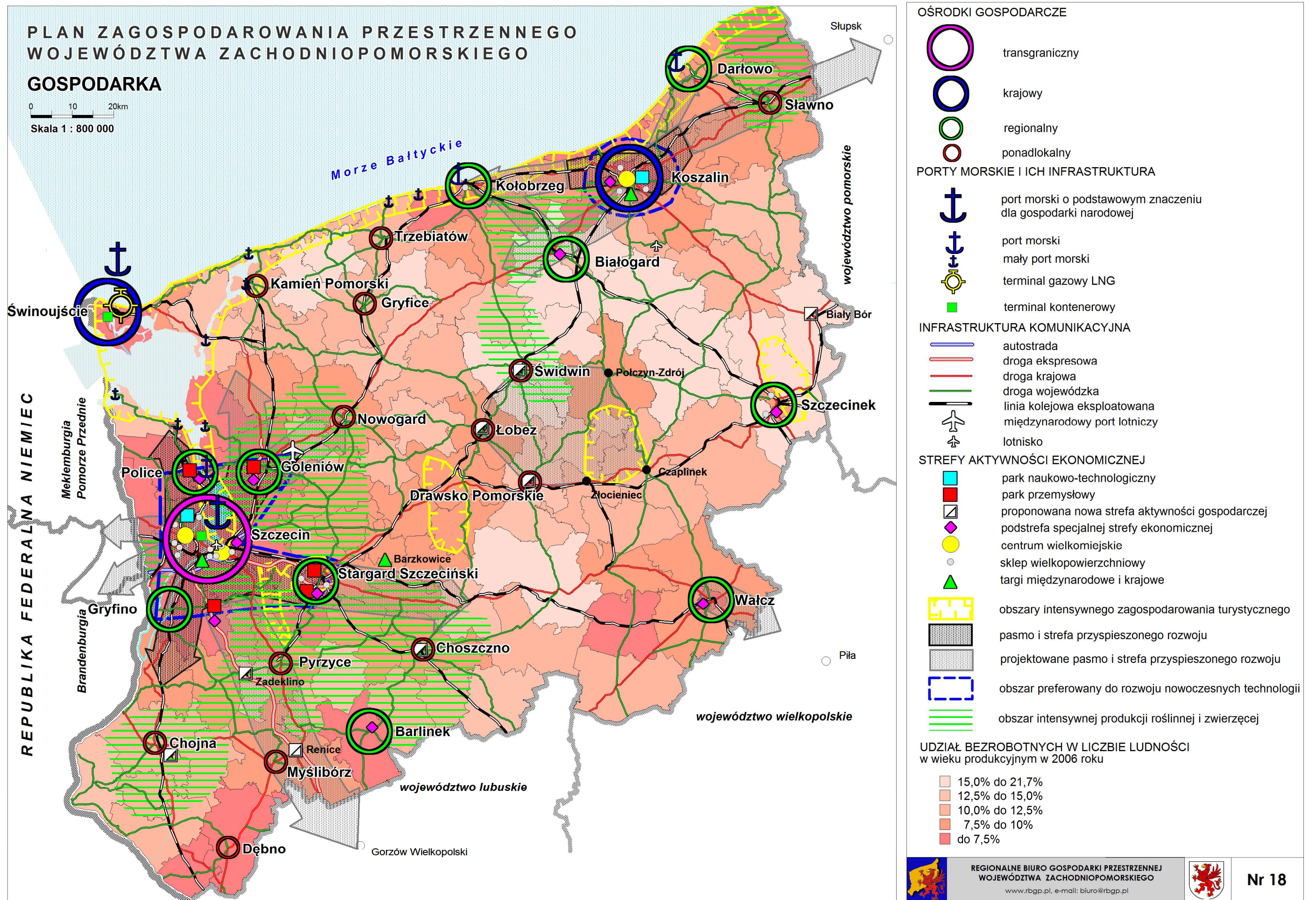
GRANICE ADMINISTRACYJNE

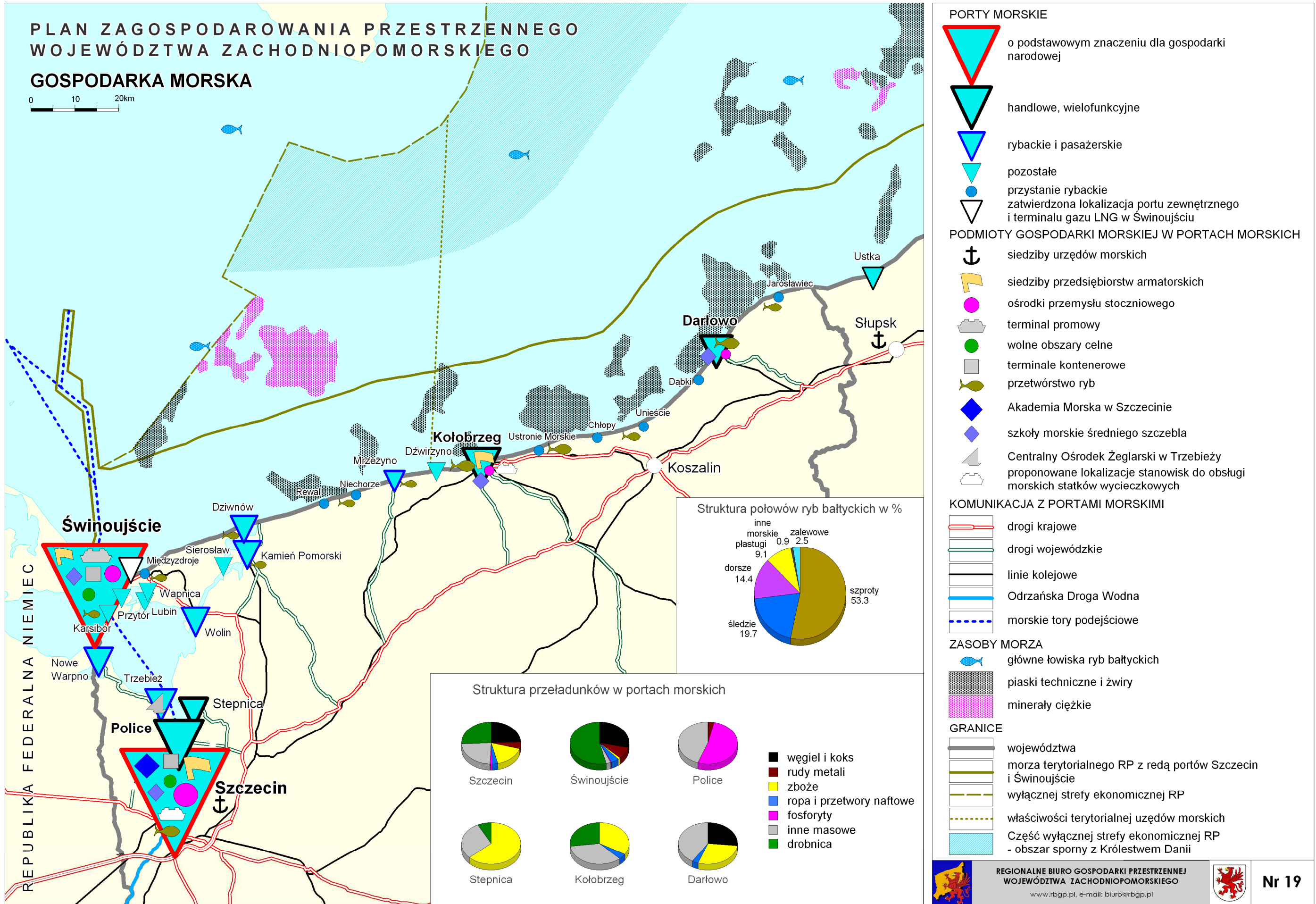
- gmin
- województwa
- państwa
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście

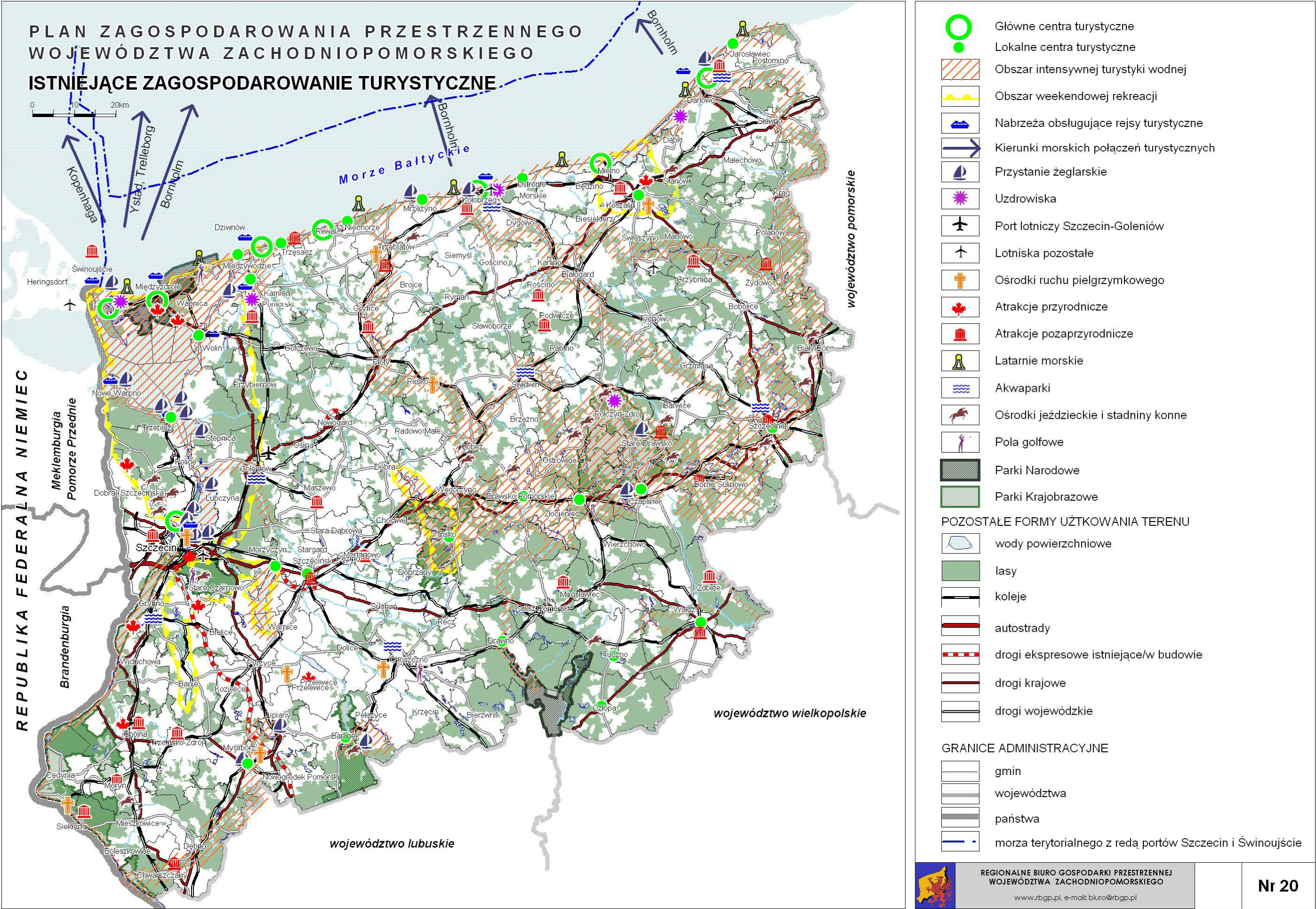
- Obszar Zlewni Płoni
- Obszary ochrony uzdrowiskowej
- Parki narodowe i krajobrazowe oraz ich otuliny

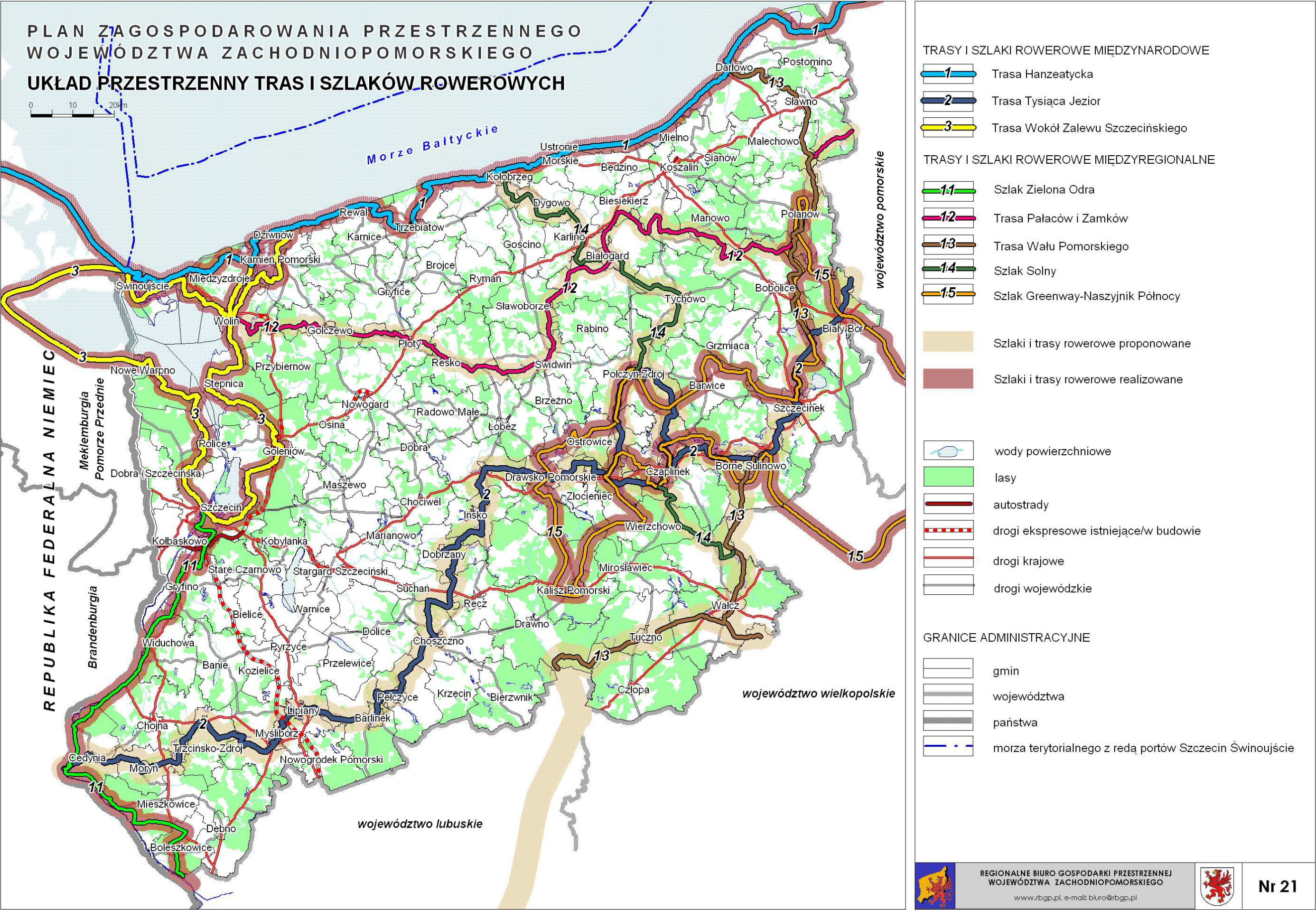
- Obszary chronionego krajobrazu
- Obszary kompensacji przyrodniczo- kulturowej* wymagające opracowania planów ochrony z uwzględnieniem wytycznych do obszarów kulturowo - krajobrazowych
- Obszary kulturowo- krajobrazowe wymagające studiów zagospodarowania przestrzennego

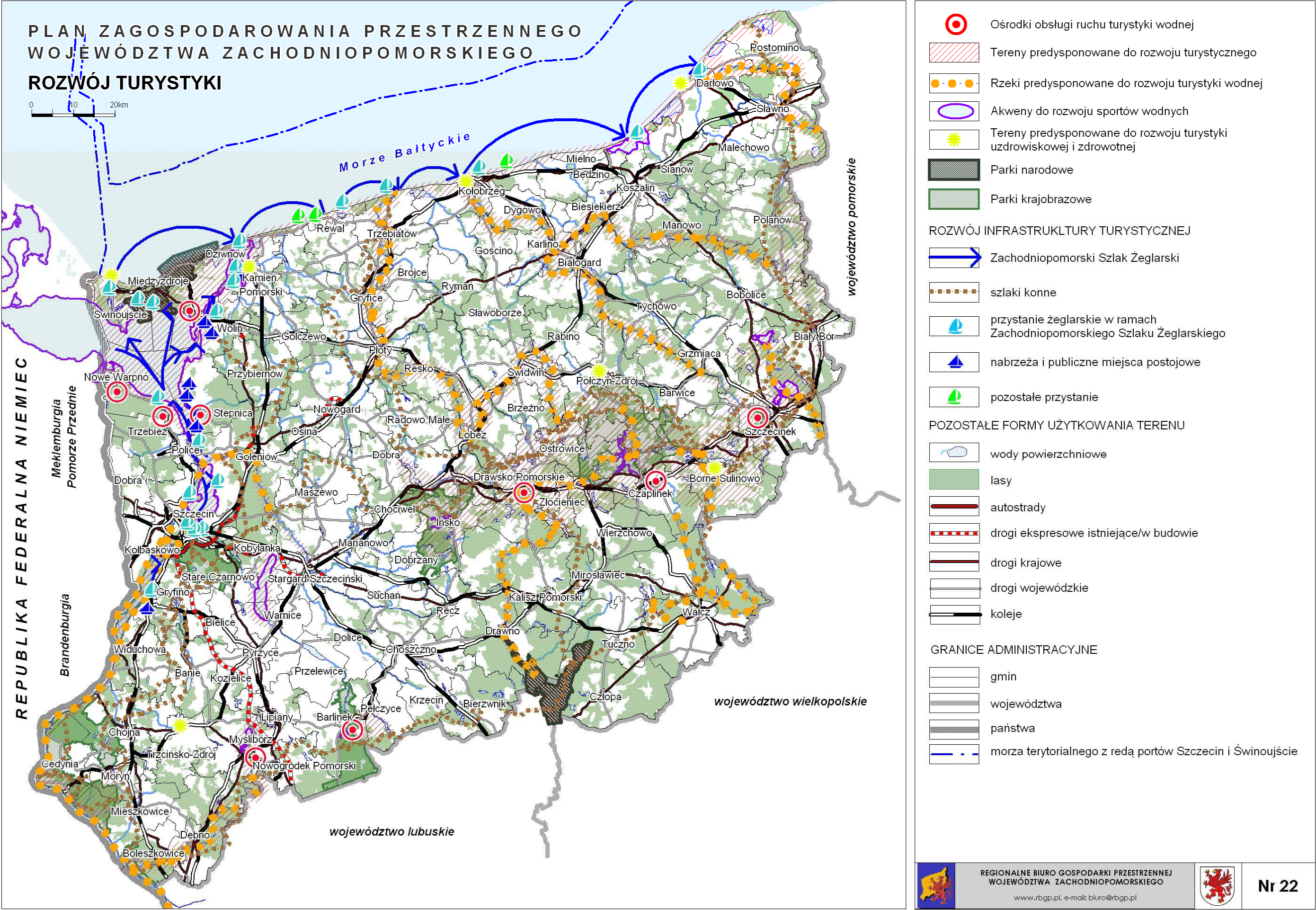
* Przez kompensację przyrodniczo - kulturową rozumie się zespół działań prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie z uwzględnieniem walorów kulturowych i krajobrazowych

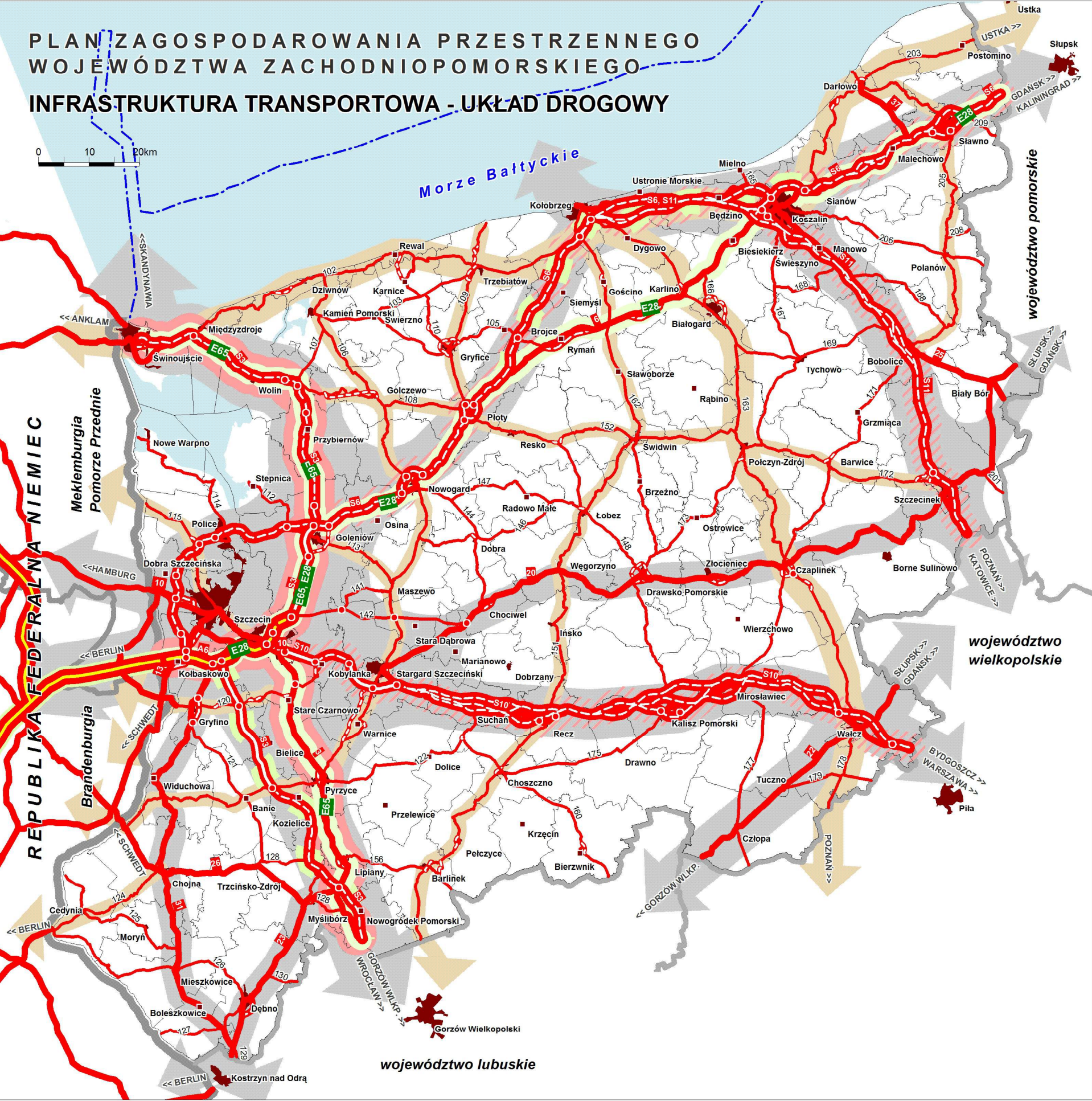

UKŁAD DROGOWY

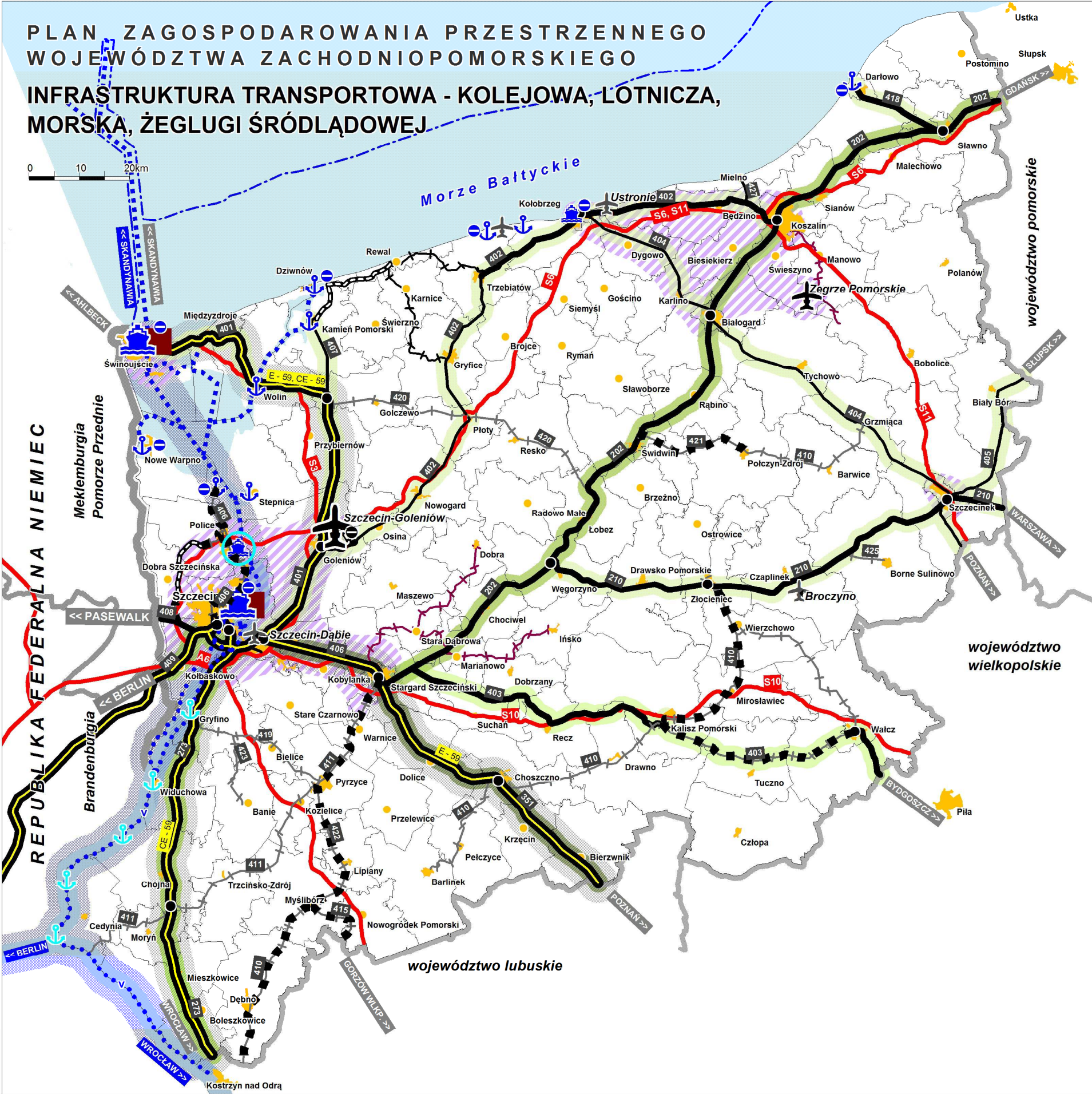
- autostrady - istniejące
- autostrady - proponowane
- drogi ekspresowe - istniejące
- drogi ekspresowe - proponowane / w budowie
- drogi międzynarodowe - istniejące
- drogi międzynarodowe po zmianie przebiegu dróg ekspresowych
- drogi w sieci TEN-T - istniejące
- drogi w sieci TEN-T - postulowane
- drogi krajowe - istniejące
- drogi krajowe - proponowane
- drogi wojewódzkie - istniejące
- drogi wojewódzkie - proponowane
- węzły drogowe
- główne kierunki powiązań komunikacyjnych w ciągu dróg krajowych
- główne kierunki powiązań komunikacyjnych w ciągu dróg wojewódzkich

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- województw
- państwa (lądowa)
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście

SIEĆ OSADNICZA

- miasta
- siedziby gmin wiejskich

LINIE KOLEJOWE - STAN ISTNIEJĄCY

- linie kolejowe państwowe
- linie kolejowe regionalne
- linie kolejowe wąskotorowe
- zawieszony ruch pociągów
- międzynarodowe linie kolejowe AGC i AGTC
- sieć linii kolejowych TEN-T
- węzłowe stacje kolejowe

LINIE KOLEJOWE - PROJEKTOWANE

- linie kolejowe regionalne
- linie kolejowe do odtworzenia
- linie kolejowe wąskotorowe do odtworzenia

MODERNIZACJA LINII KOLEJOWYCH

- docelowa prędkość od 80 km/h do 120 km/h
- docelowa prędkość od 120 km/h do 160 km/h
- docelowa prędkość od 160 km/h do 200 km/h

INFRASTRUKTURA ŚRÓDLĄDOWA I MORSKA

- port morski o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (w sieci TEN-T)
- port morski / postulowane ujęcie w sieci TEN-T
- mały port morski / nabrzeże
- terminale kontenerowe
- tory wodne / drogi wodne
- granica morza terytorianego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście
- drogi wodne - docelowa klasa żeglowności
- drogi wodne w sieci TEN-T

INFRASTRUKTURA LOTNICZA

- port lotniczy Szczecin-Goleniów (w sieci TEN-T)
- proponowane lotnisko komunikacyjne
- postulowane lotniska na bazie istniejącej infrastruktury

INFRASTRUKTURA LOGISTYCZNA

- Obszary koncentracji infrastruktury logistycznej

PRZEJŚCIA GRANICZNE NA ZEWNĘTRZNYCH GRANICACH UE

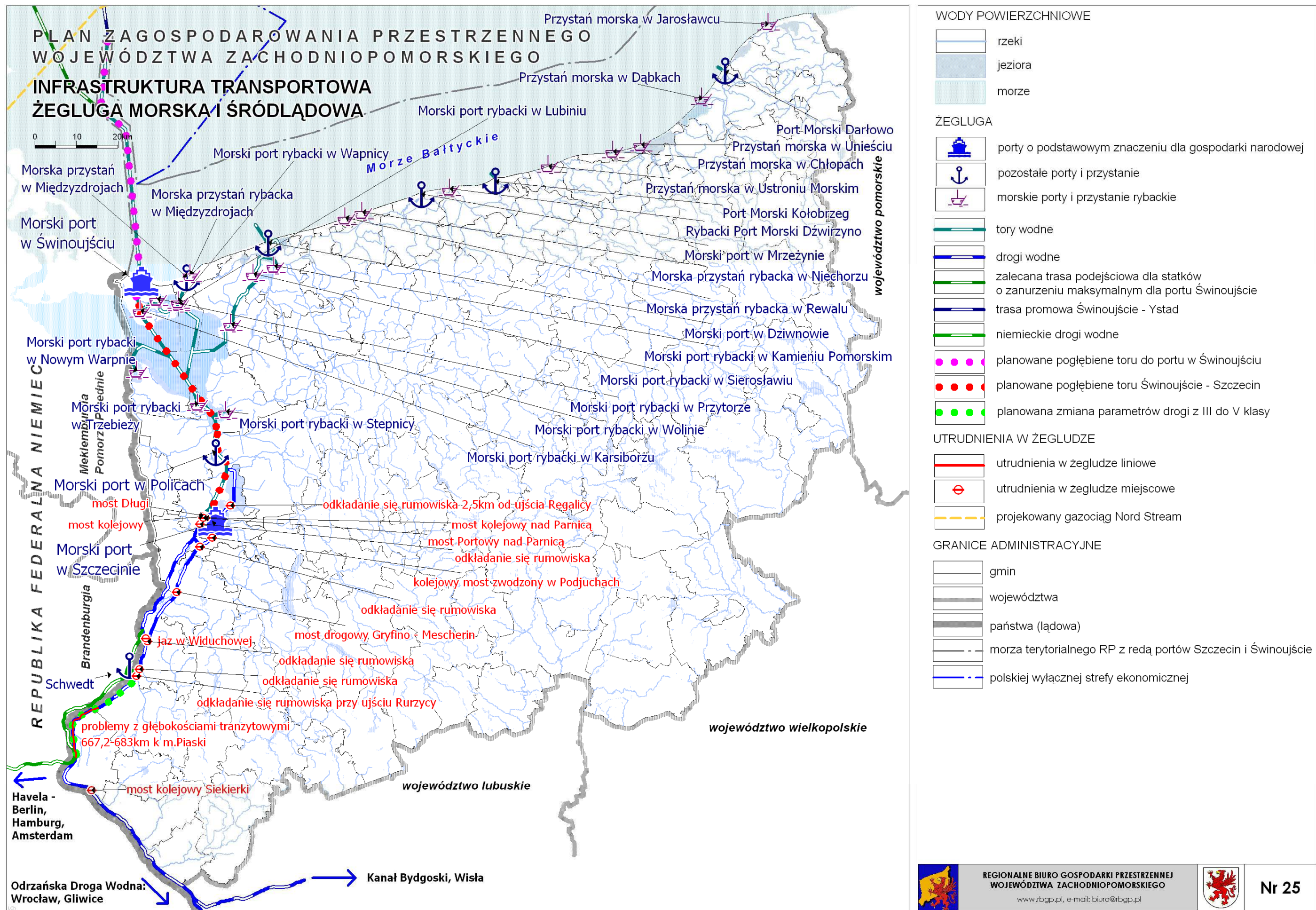
- lotnicze / morskie

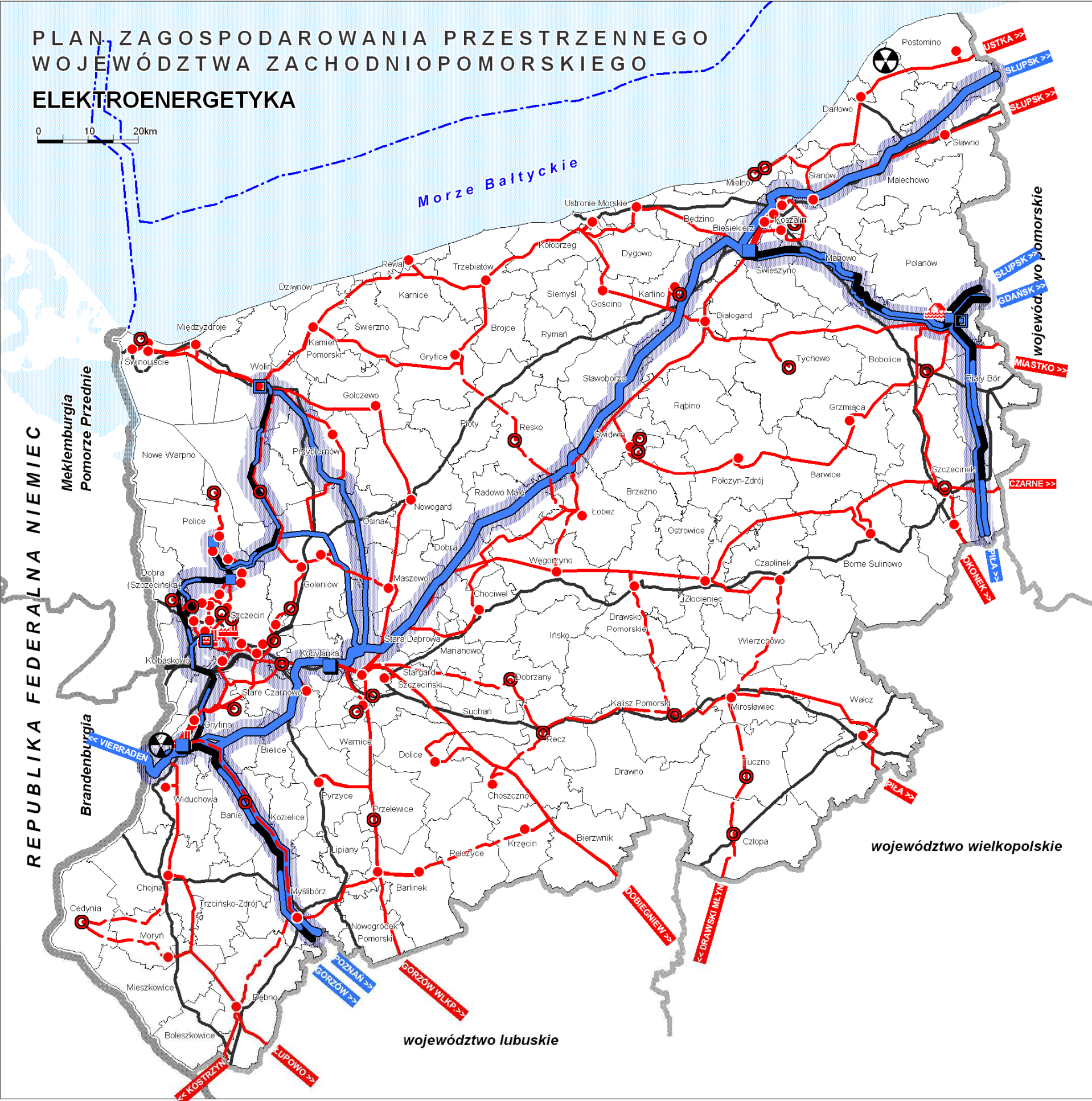
DROGI

- docelowy układ dróg bezkolizyjnych (autostrady i drogi ekspresowe)

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Nr 24

ŹRÓDŁA ENERGII ELEKTRYCZNEJ

- elektrownie i elektrociepłownie
- elektrownia szczytowo-pompowa
- elektrownia jądrowa - lokalizacje proponowane

OBIEKTY ELEKTROENERGETYCZNEJ SIECI PRZESYŁOWEJ

- stacje elektroenergetyczne 400/220 kV
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV
- linie elektroenergetyczne 400 kV
- linie elektroenergetyczne 220 kV
- stacja elektroenergetyczna 400/110 kV - projektowana
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV - projektowane
- linie elektroenergetyczne 400 kV - projektowane
- linie elektroenergetyczne 220 kV - projektowane
- korytarze przesyłowe

OBIEKTY ELEKTROENERGETYCZNEJ SIECI DYSTRYBUCYJNEJ

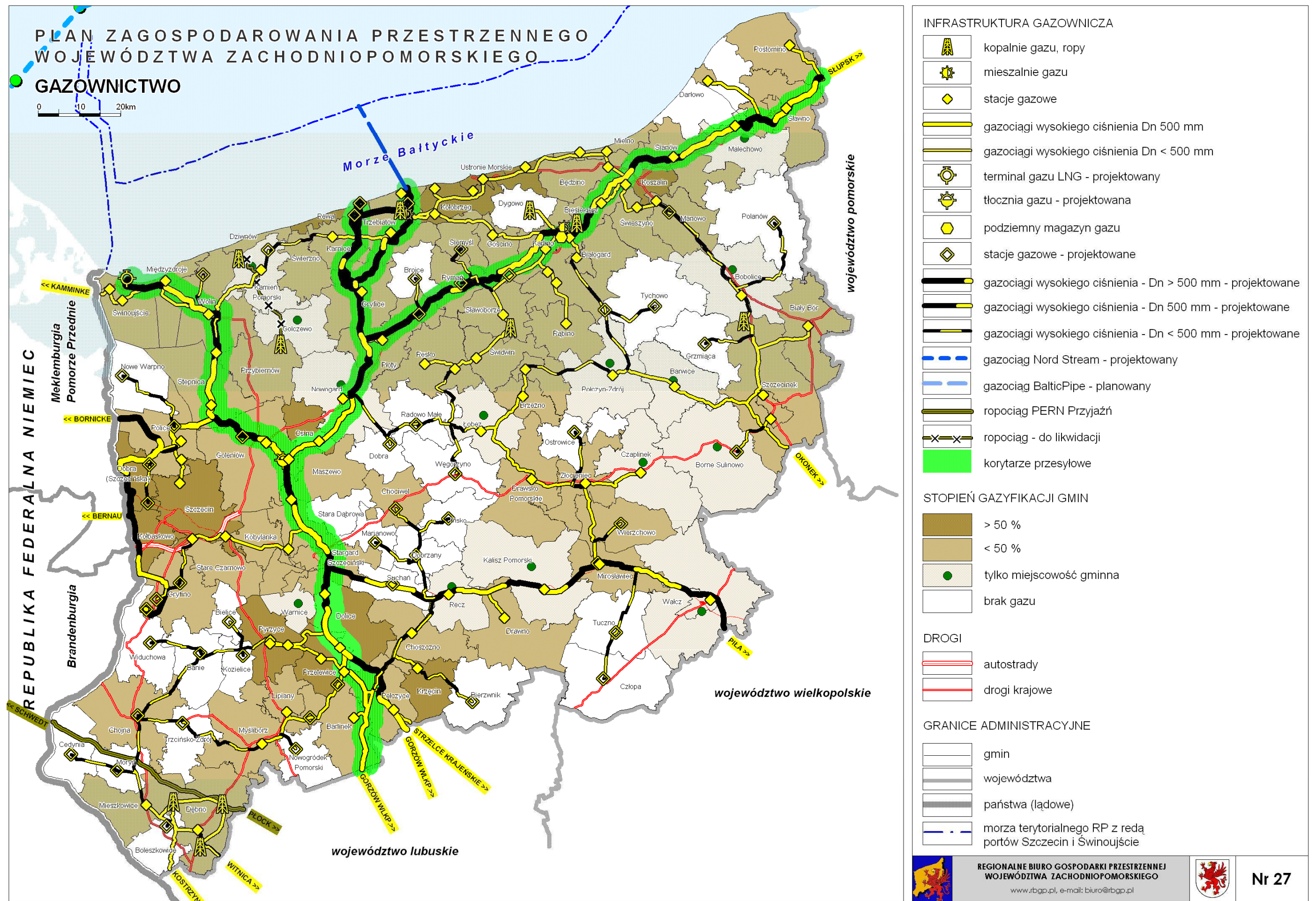
- stacje elektroenergetyczne 110/SN kV - GPZ
- linie elektroenergetyczne 110 kV
- stacje elektroenergetyczne 110/SN kV - GPZ - projektowane
- linie elektroenergetyczne 110 kV - projektowane

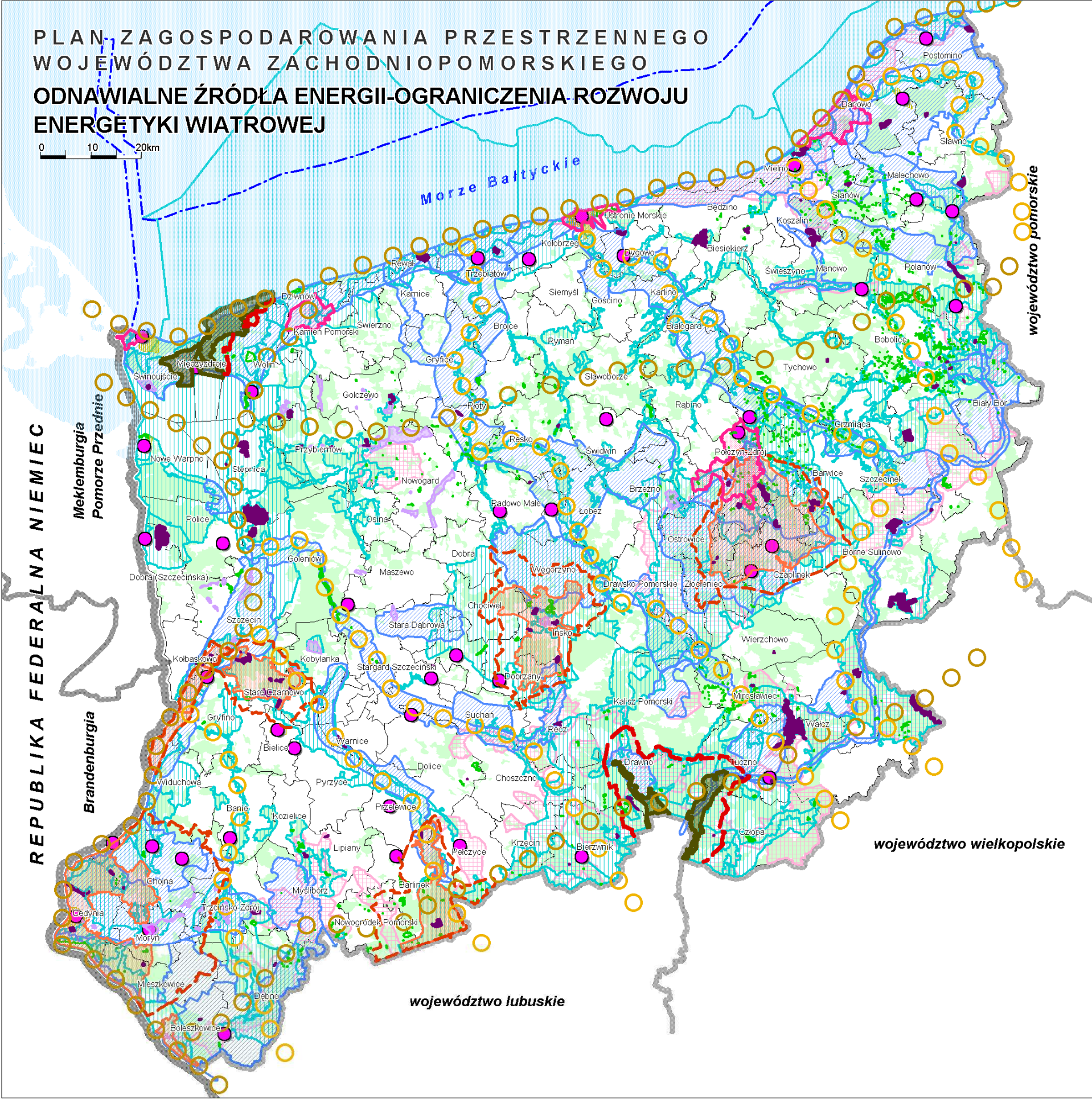
DROGI

- autostrady
- drogi krajowe

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- województwa
- państwa (lądowe)
- morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Swinoujście

**OBSZARY OBJĘTE ZAKAZEM LOKALIZACJI
ELEKTROWNI WIATROWYCH:**

- parki narodowe
- otuliny parków narodowych
- rezerваты przyrody
- obszary ochrony uzdrowskowej
- parki krajobrazowe
- parki kulturowe

**OBSZARY CHRONIONE (NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE
PRZYRODY)**

- otuliny parków krajobrazowych
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
- obszary chronionego krajobrazu
- obszary Natura 2000
- użytki ekologiczne

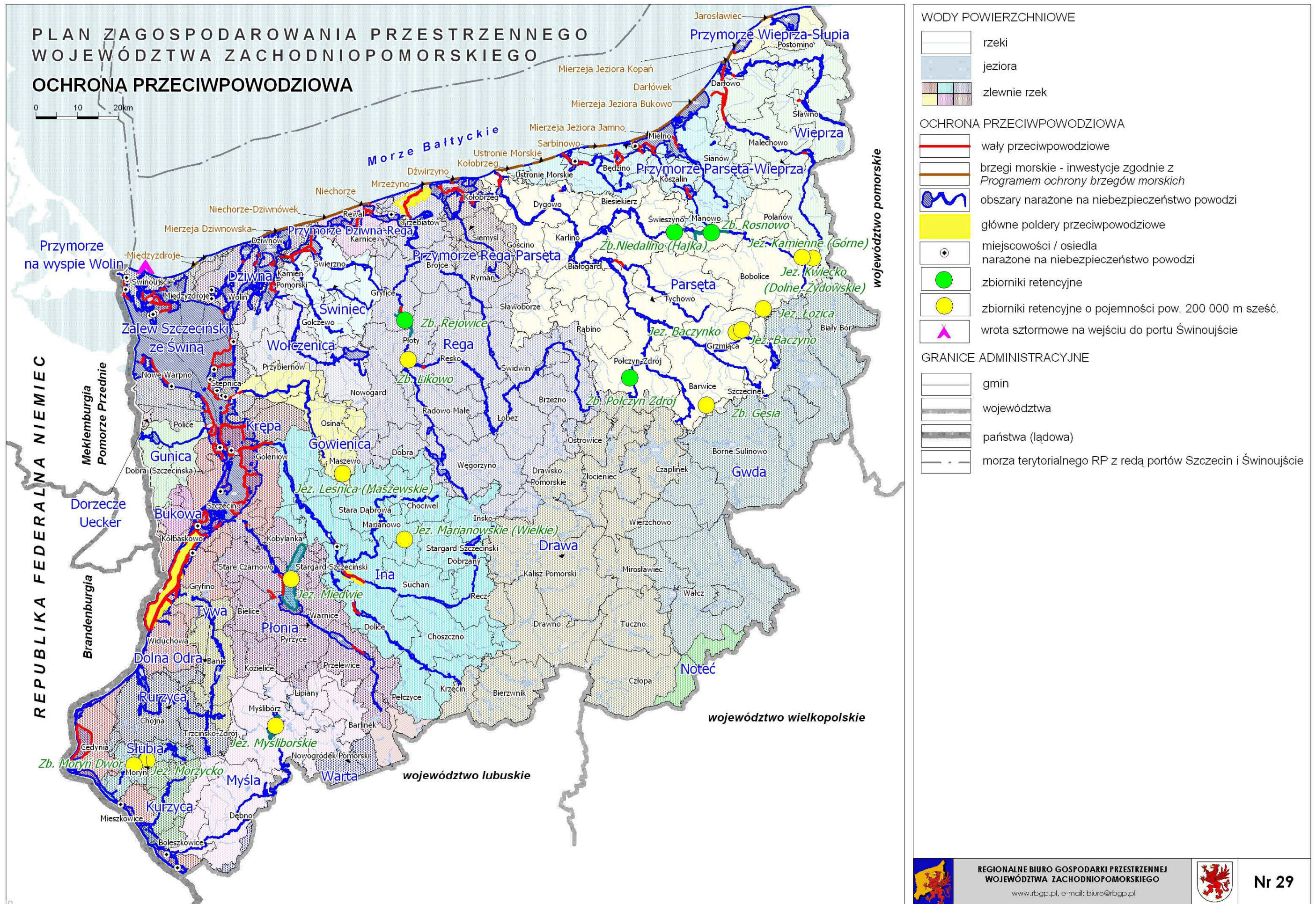
**OBSZARY O ZNACZĄCYCH WALORACH
PRZYRODNICZO - KULTUROWYCH**

- obszary kulturowo-krajobrazowe
- ponadregionalne korytarze ekologiczne
- regionalne korytarze ekologiczne

POZOSTAŁE OZNACZENIA:

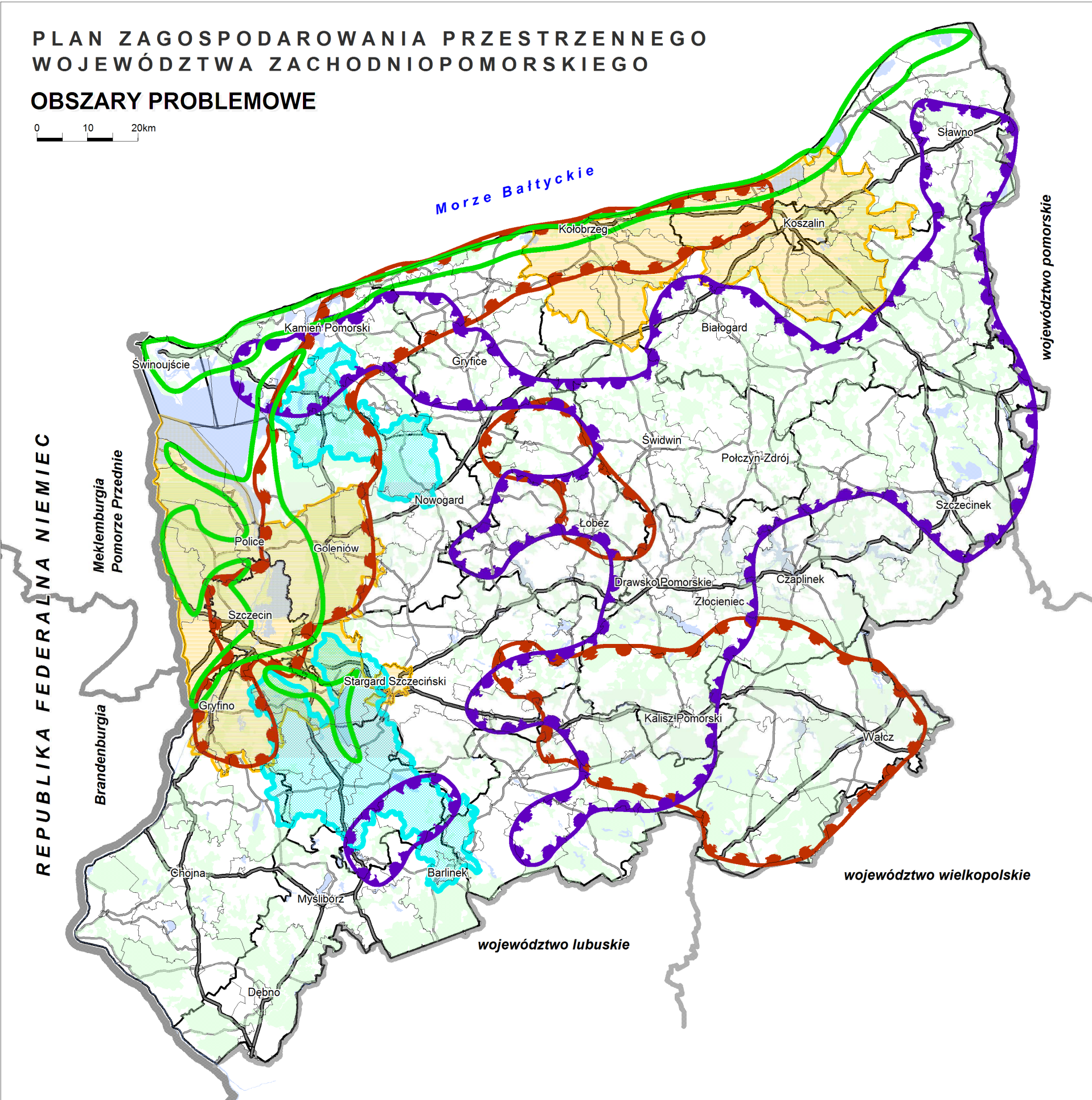
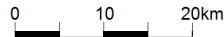
- Granice gmin
- Granice województwa
- Granice państwa (lądowe)
- Granice morza terytorialnego RP z redą portów Szczecin i Świnoujście
- Lasy
- Wody

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

OBSZARY PROBLEMOWE

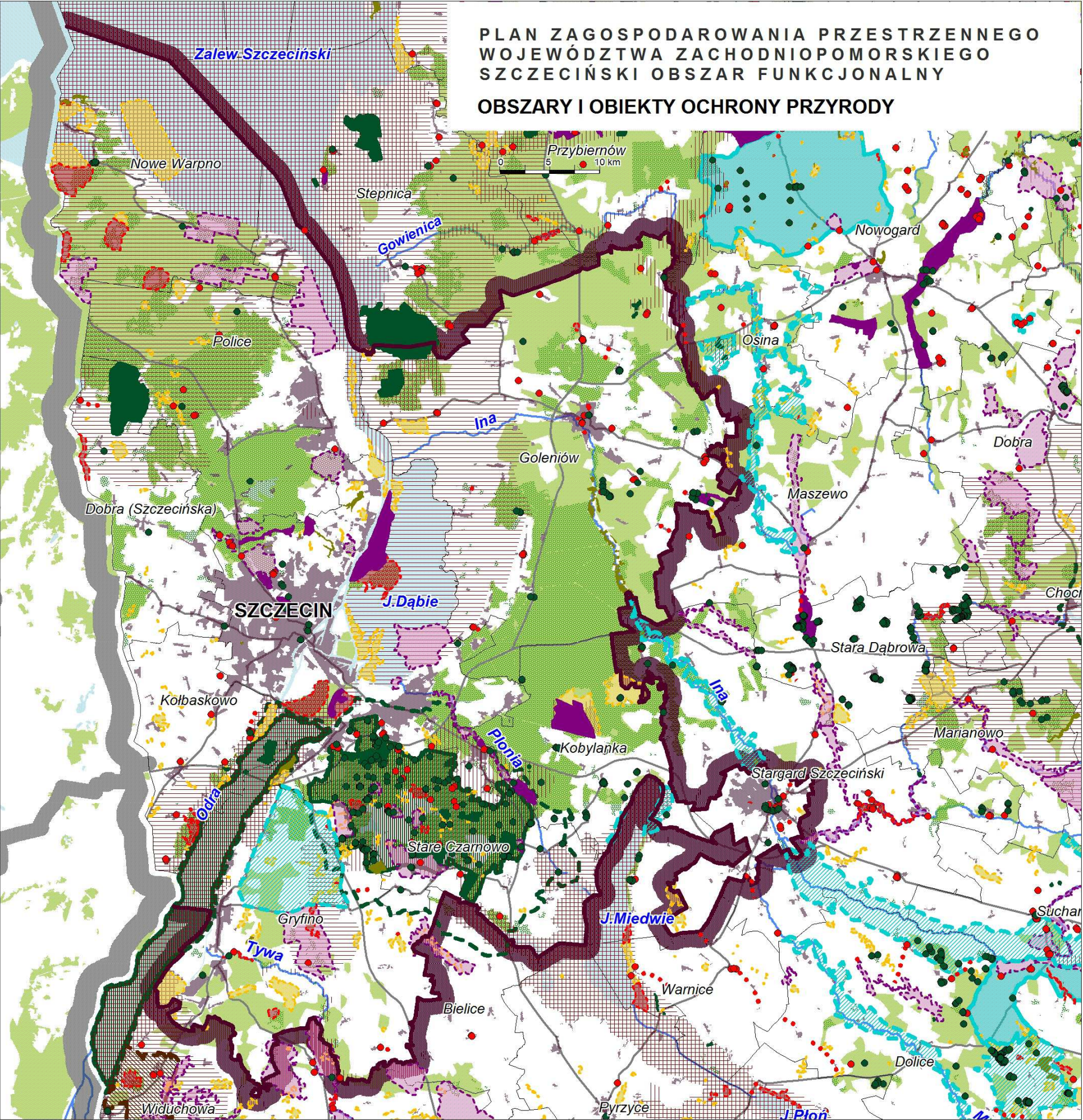
OBSZARY PROBLEMOWE

- Obszary aglomeracyjne
- Ludnościowe obszary problemowe
- Obszary deficytu sieci elektroenergetycznych
- Zlewnie wód wysokiej jakości
- Obszary antropopresji

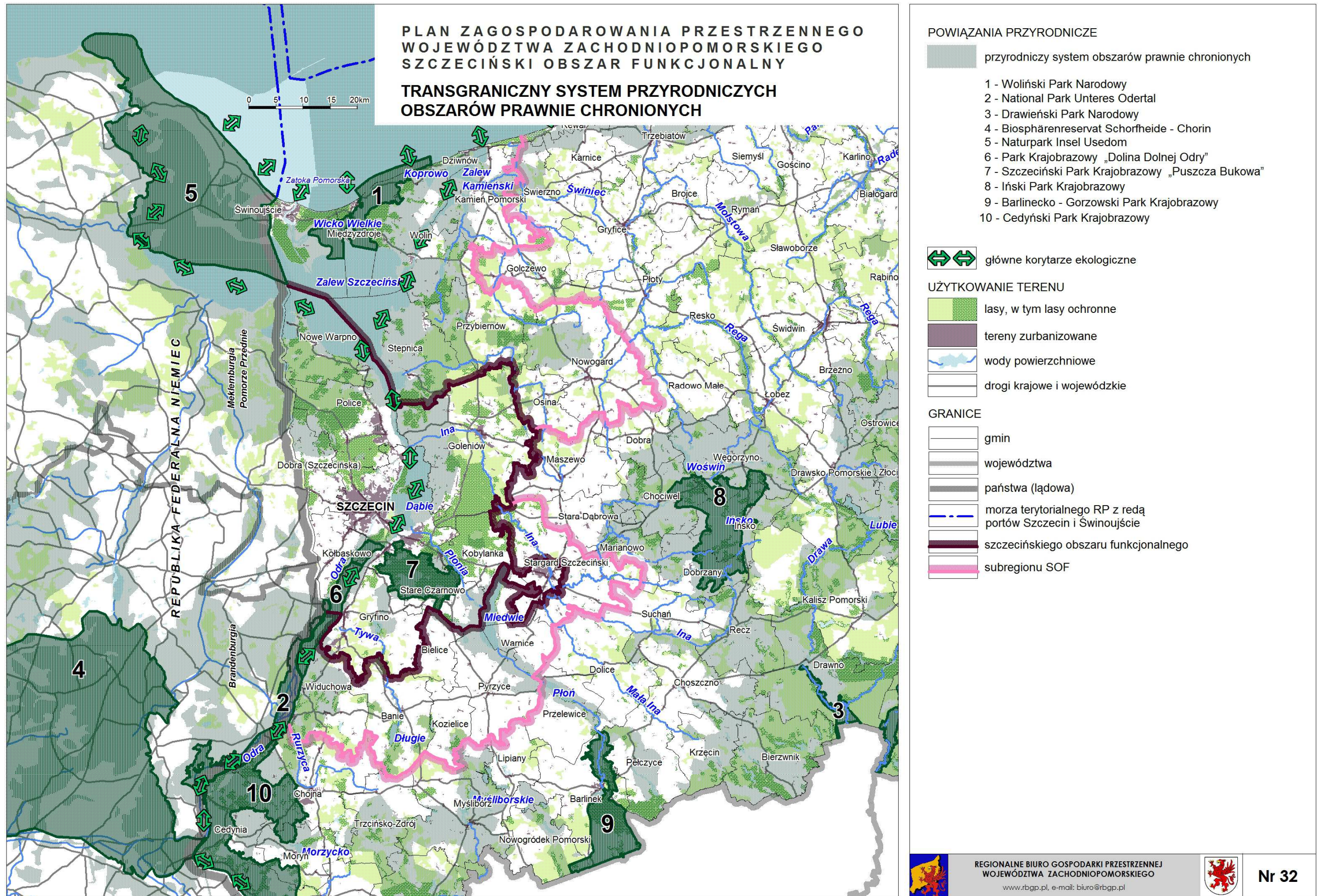
GRANICE ADMINISTRACYJNE

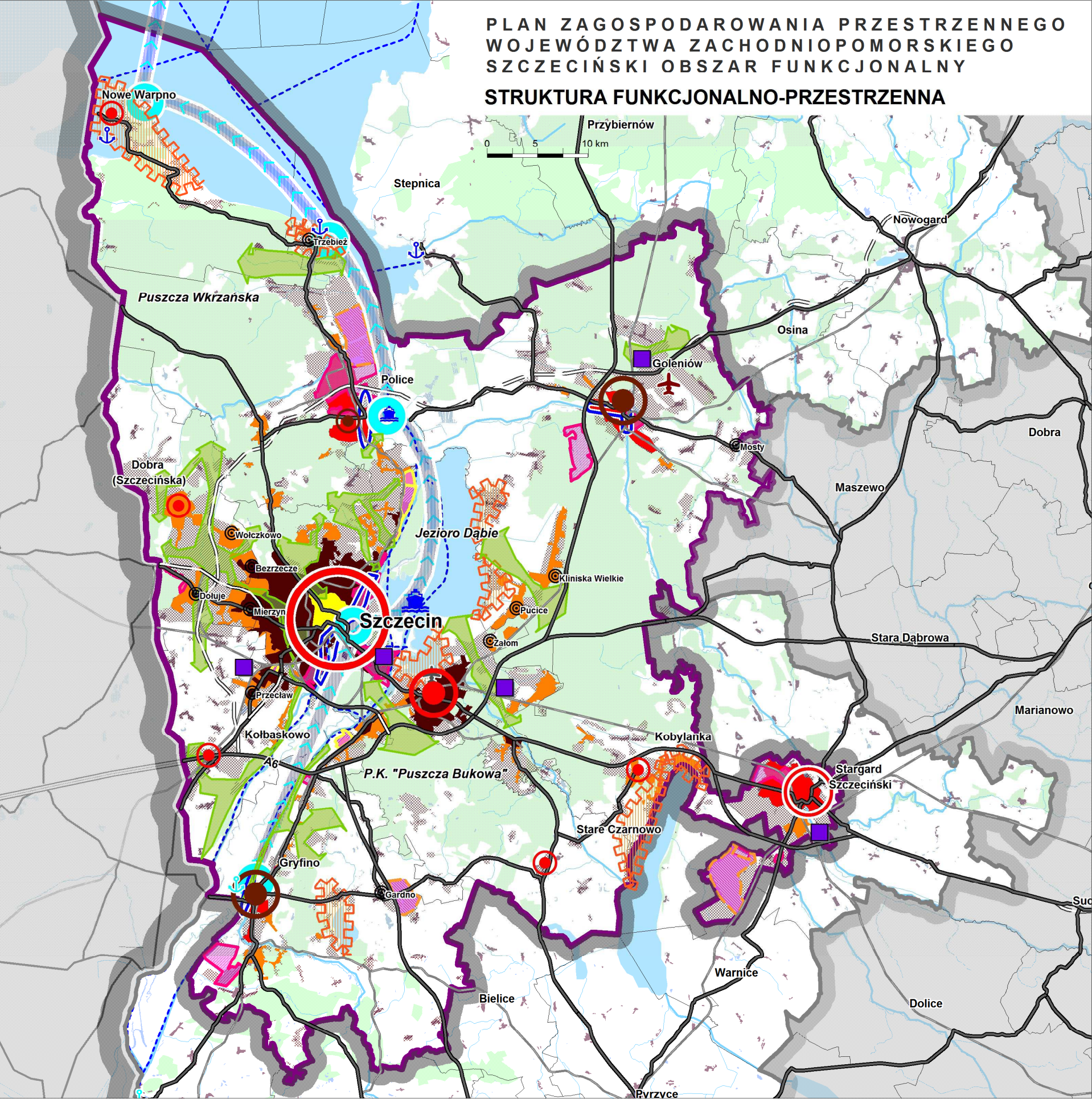
- gmin
- powiatów
- województwa
- państwa

- ISTNIEJĄCE FORMY OCHRONY PRZYRODY
- rezerваты przyrody
 - parki krajobrazowe
 - otuliny parków krajobrazowych
 - obszary chronionego krajobrazu
 - zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
 - użytki ekologiczne
 - pomniki przyrody (drzewa, aleje, głazy, źródła)
 - Natura 2000
 - obszary specjalnej ochrony ptaków
 - specjalne obszary ochrony siedlisk
- POTENCJALNE FORMY OCHRONY PRZYRODY
- rezerваты przyrody
 - parki krajobrazowe
 - obszary chronionego krajobrazu
 - zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
 - użytki ekologiczne
 - pomniki przyrody (drzewa, aleje, głazy, źródła)
- UŻYTKOWANIE TERENU
- las, w tym lasy ochronne
 - tereny zurbanizowane
 - wody powierzchniowe
 - drogi krajowe i wojewódzkie
- GRANICE
- gmin
 - województwa
 - państwa
 - szczecińskiego obszaru funkcjonalnego

INFRASTRUKTURA ŚRÓDLĄDOWA I MORSKA

	port morski o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej		tory wodne
	port morski		nabrzeże
	mały port morski		

INFRASTRUKTURA LOTNICZA

	port lotniczy		lotnisko
--	---------------	--	----------

INFRASTRUKTURA DROGOWA

	drogi wojewódzkie, krajowe, ekspresowe i autostrady
	drogi projektowane

INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

	linie kolejowe
--	----------------

STREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE

	rdzeń - centrum skupiające funkcje metropolitalne
	strefa miejska intensywnej urbanizacji
	strefa ośrodków równoważących rozwój
	strefa ekstensywnej urbanizacji
	tereny otwarte i leśne
	obszar potencjalnej urbanizacji
	główne obszary przemysłowe
	centra logistyczne

HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ

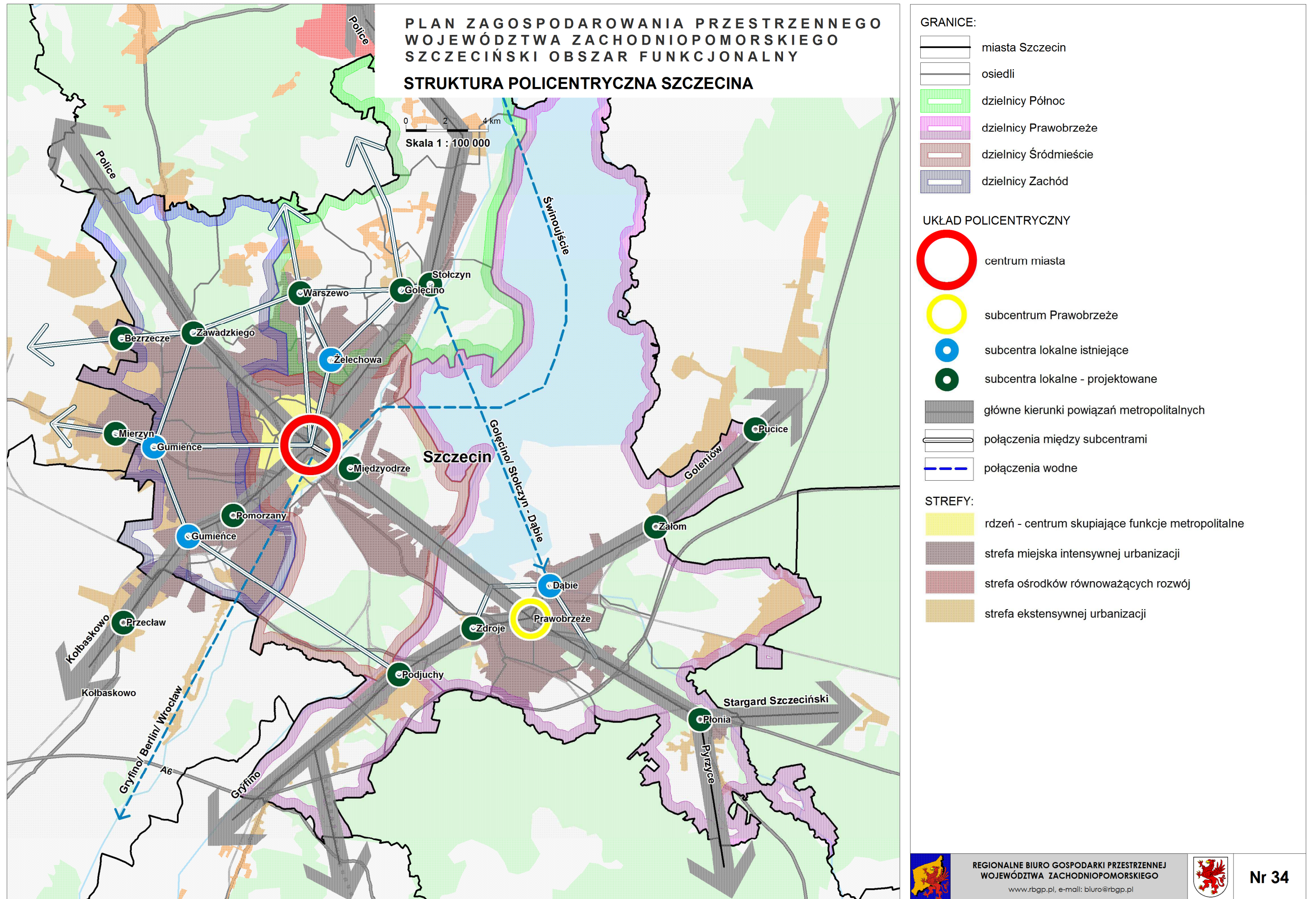
	ośrodek krajowy o znaczeniu europejskim (Szczecin wraz z ośrodkami dzielnicowymi i osiedłowymi)
	subcentrum wspierające ośrodek krajowy (Prawobrzeże)
	ośrodki o znaczeniu regionalnym, ponadpowiatowym - Stargard Szczeciński
	ośrodki o znaczeniu subregionalnym (Goleniów i Gryfino)
	ośrodek o znaczeniu ponadgminnym (Police) oraz lokalnym, gminnym (Nowe Warpno, Dobra, Kołbaskowo, Kobylanka, Stare Czarnowo)
	ośrodki wspomagające ośrodki gminne (Przeclaw, Mierzyn, Dołuje, Bezrzecze, Tanowo, Kliniska, Mosty, Gardno)

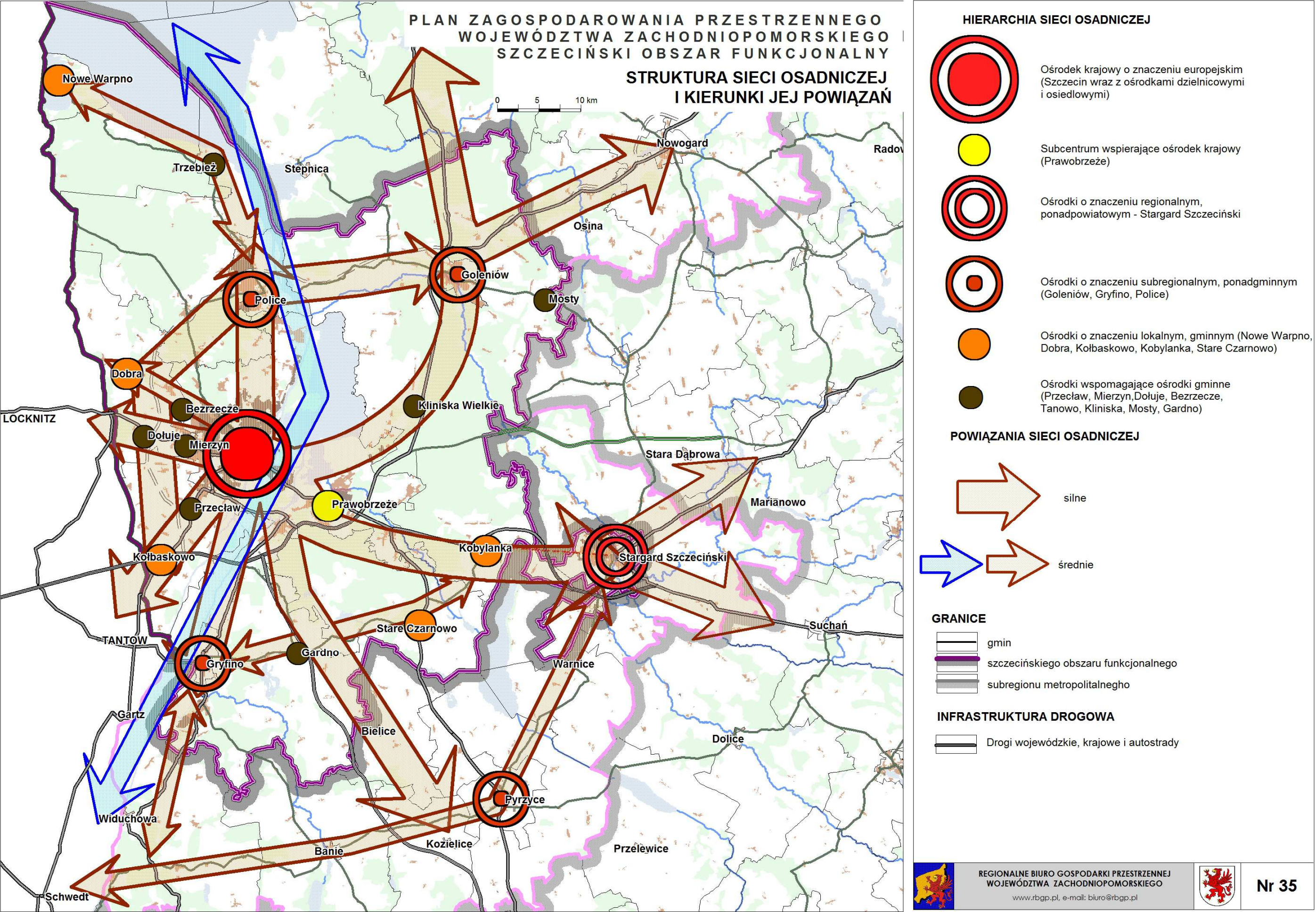
KIERUNKI

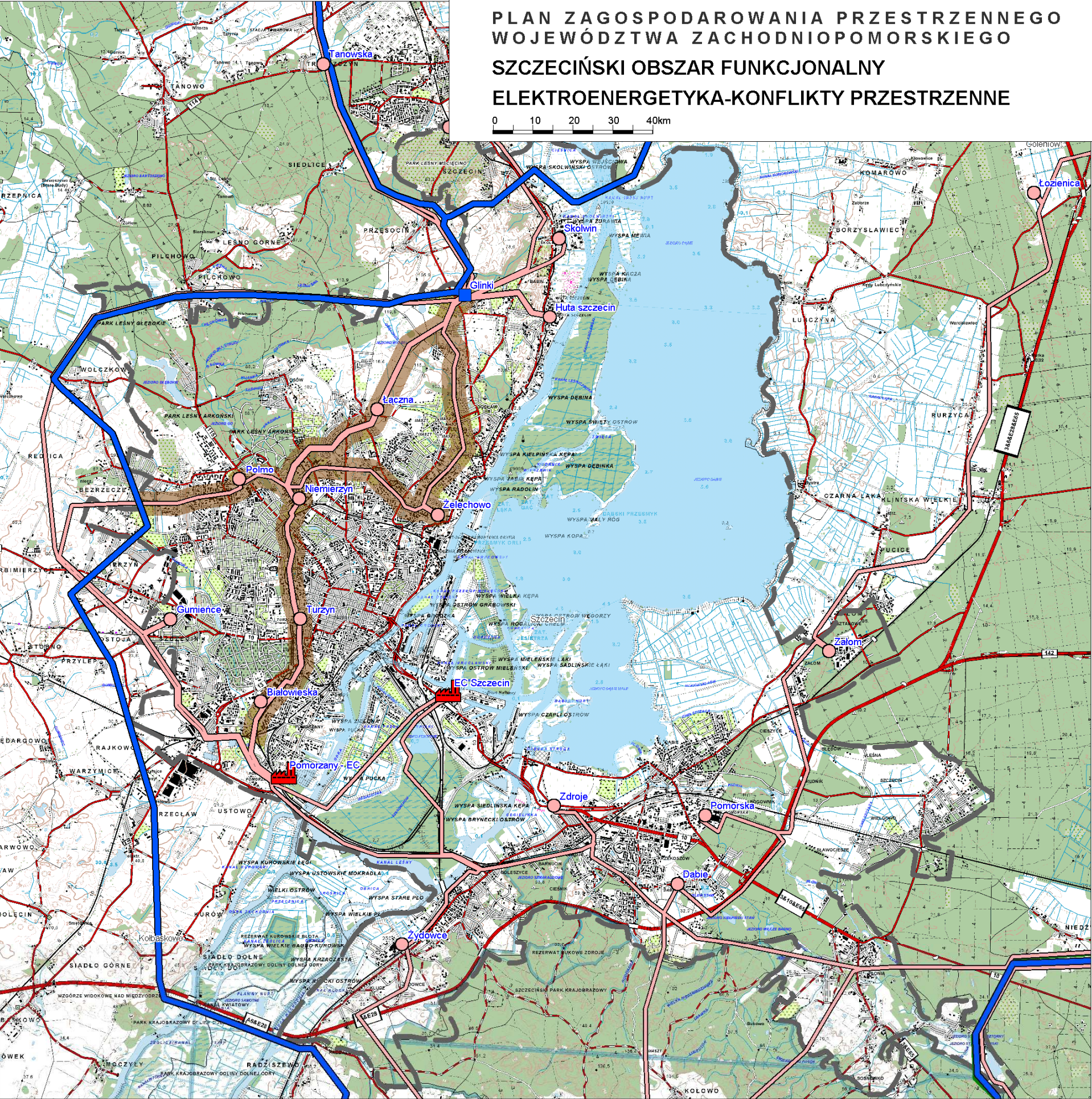
	obszary przemysłowe wymagające restrukturyzacji
	nowe obszary działalności gospodarczej
	strefa rozwoju funkcji nadwodnych - centrowców
	strefa rozwoju funkcji turystycznych
	obszary ograniczania zabudowy z preferencją terenów zielonych
	komunikacja wodna z punktami węzłowymi

GRANICE

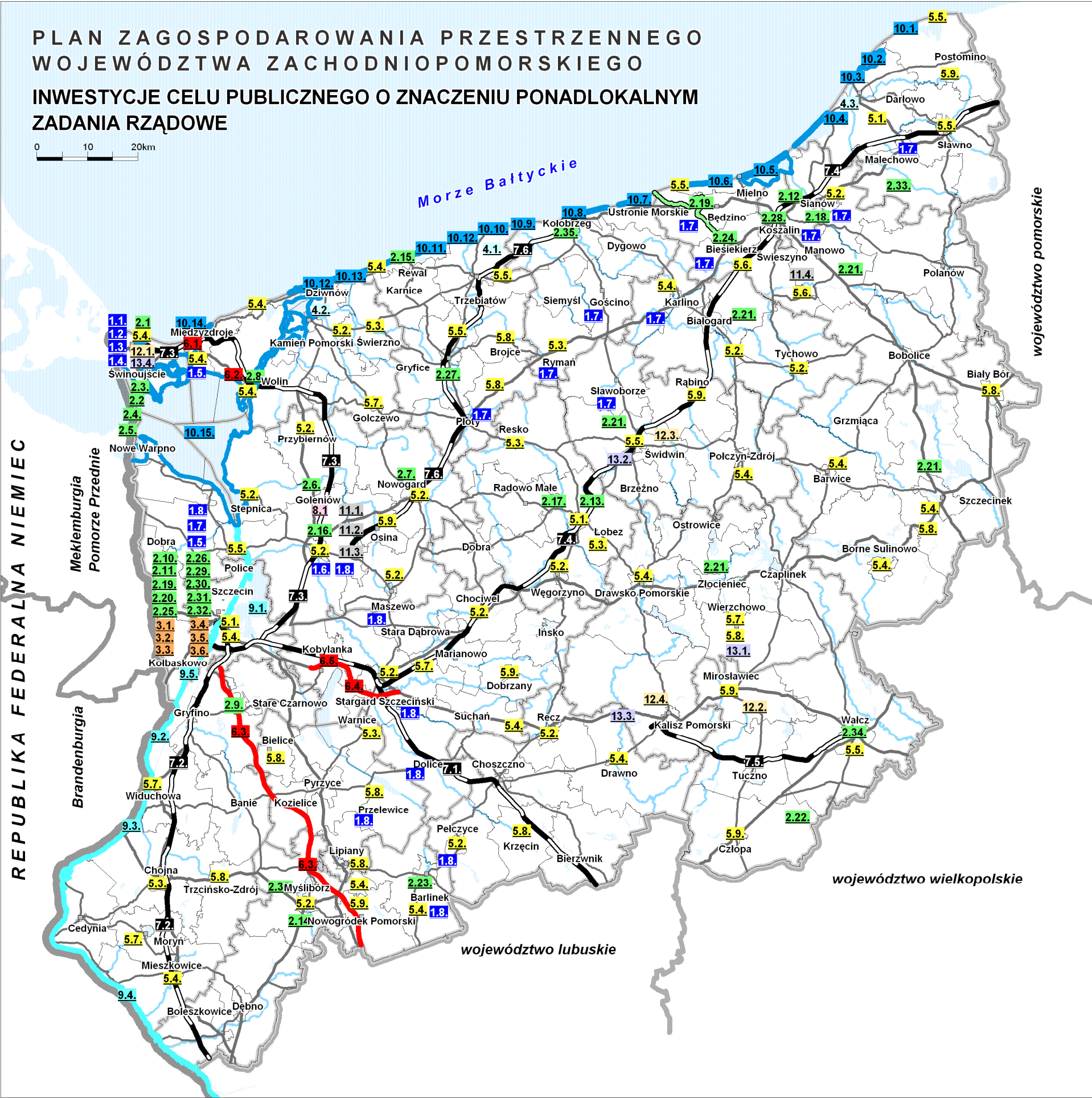
	gmin
	szcecińskiego obszaru funkcjonalnego
	subregionu SOF

- ŹRÓDŁA ENERGII ELEKTRYCZNEJ**
- elektrownie i elektrociepłownie
- OBIEKTY ELEKTROENERGETYCZNEJ SIECI PRZESYŁOWEJ**
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV
 - linie napowietrzne 220 kV
- OBIEKTY ELEKTROENERGETYCZNEJ SIECI DYSTRYBUCYJNEJ**
- stacje elektroenergetyczne 110/SN kV
 - linie napowietrzne 110 kV
 - strefy konfliktów przestrzennych
- GRANICE ADMINISTRACYJNE**
- miasta Szczecina

**INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU
PONADLOKALNYM - WG PROGRAMÓW POZIOMU KRAJOWEGO**

- 1.2.** Identyfikator inwestycji:
1. numer programu wg wykazu
 2. oznaczenie inwestycji w programie
- 1.1.** 1. Ustawa o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu.
- 2.1.** 2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013.
- 3.1.** 3. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013.
- 4.1.** 4. Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013.
- 5.1.** 5. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
- 6.1.** 6. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012.
- 7.1.** 7. Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030r.
- 8.1.** 8. Przygotowanie i wykonanie przedsięwzięć Euro 2012.
- 9.1.** 9. Program dla Odry 2006.
- 10.1.** 10. Program Ochrony Brzegów Morskich.
- 11.1.** 11. Program Rozwoju Sieci Lotnisk i Lotniczych Urządzeń Naziemnych.
- 12.1.** 12. Program Inwestycji NATO w Dziedzinie Bezpieczeństwa.
- 13.1.** 13. Rejestr zadań rządowych programu centralnego i wojewódzkiego.

LOKALIZACJA INWESTYCJI

- 6.1.** lokalizacja w przebiegu drogi
- 7.1.** lokalizacja w przebiegu linii kolejowej
- 9.1.** lokalizacja w biegu rzeki
- 10.1.** lokalizacja obszarowa lub liniowa
- 4.1.** lokalizacja przypisana do gminy/powiatu/województwa

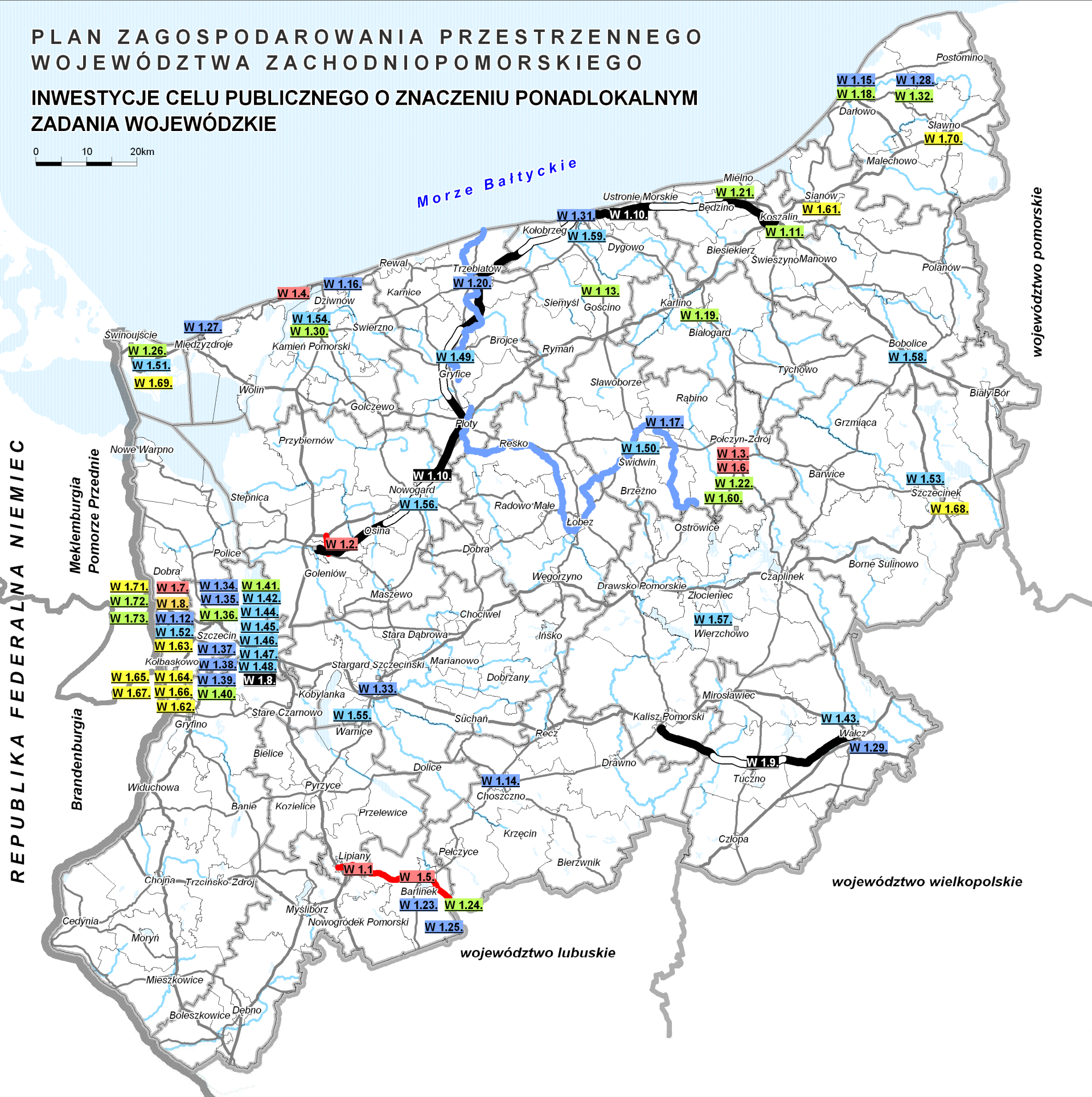
GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- powiatów
- województw
- państwa (lądowa)

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbpp.pl, e-mail: biuro@rbpp.pl

INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU
PONADLOKALNYM - WG PROGRAMÓW
POZIOMU WOJEWÓDZKIEGO

1.2. Identyfikator inwestycji:

1. numer programu wg wykazu
2. oznaczenie inwestycji w programie

1. Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 - 2013

1.1.	Infrastruktura drogowa
1.8.	Infrastruktura kolejowa
1.11.	Obiekty użyteczności publicznej
1.12.	Turystyka
1.39.	Edukacja
1.57.	Służba zdrowia

LOKALIZACJA INWESTYCJI

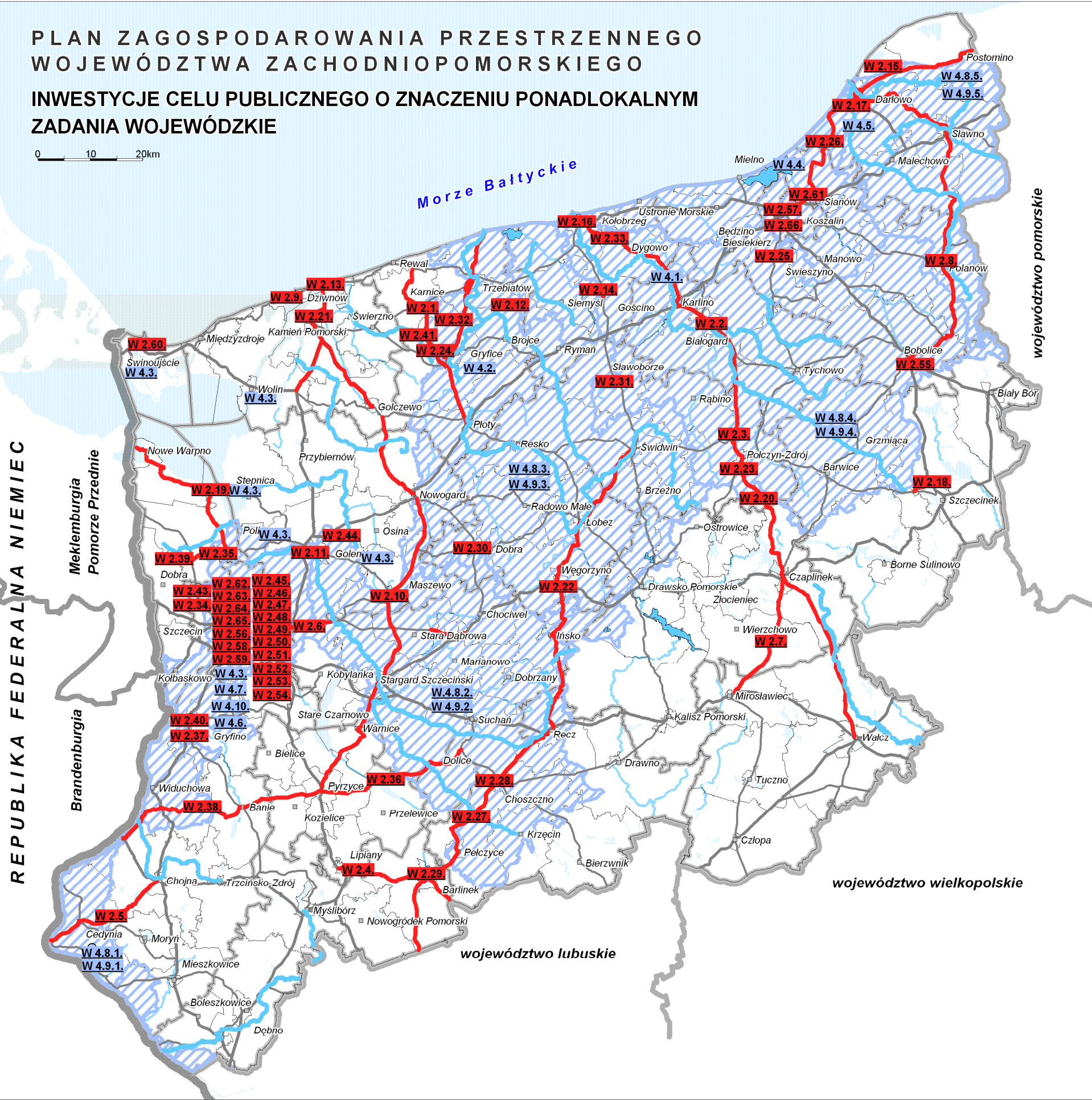
4.1.	lokalizacja w przebiegu drogi
5.1.	lokalizacja w przebiegu linii kolejowej
7.1.	lokalizacja w biegu rzeki
4.1.	lokalizacja przypisana do gminy/powiatu/województwa

GRANICE ADMINISTRACYJNE

	gmin
	powiatów
	województw
	państwa (lądowa)

REGIONALNE BIURO GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
www.rbgp.pl, e-mail: biuro@rbgp.pl

Nr 38A

INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU
PONADLOKALNYM - WG PROGRAMÓW
POZIOMU WOJEWÓDZKIEGO

2.1. Identyfikator inwestycji:
2. numer programu wg wykazu
1. oznaczenie inwestycji w programie

2.1. 2. Wieloletni Program Inwestycyjny dla województwa zachodniopomorskiego

4.1. 4. Wieloletni Program Inwestycyjny Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych

LOKALIZACJA INWESTYCJI

2.1. Lokalizacja w przebiegu dróg

4.1. Lokalizacja w obszarze zlewni rzek

4.1. Lokalizacja przypisana do gminy/powiatu/województwa

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- powiatów
- województw
- państwa (lądowa)

INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU
PONADLOKALNYM - WG PROGRAMÓW
POZIOMU WOJEWÓDZKIEGO

- 1.2.** Identyfikator inwestycji:
- 1. numer programu wg wykazu
 - 2. oznaczenie inwestycji w programie
- 3.1.** 3. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego
- 5.1.** 5. Plan Zagospodarowania Odpadami dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2009-2012
- 6.1.** 6. Europejska Współpraca Terytorialna

LOKALIZACJA INWESTYCJI

- 3.1.** Lokalizacja w przebiegu rzek
- 3.1.** Lokalizacja przypisana do gminy/powiatu/województwa

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- gmin
- powiatów
- województw
- państwa (lądowa)